

DREPTURILE OMULUI ȘI PROCEDURA PENALĂ

Jurisprudența
Curții Europene
a Drepturilor Omului

Ediția a 2-a

Jeremy McBride

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

DREPTURILE OMULUI ȘI PROCEDURA PENALĂ

Jurisprudența
Curții Europene
a Drepturilor Omului

Ediția a 2-a
Jeremy McBride

Consiliul Europei

**Versiunea română este publicată cu suportul financiar
al Programului Consiliului Europei
„Promovarea unui sistem de justiție penală bazat
pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova”,
finanțat de Guvernul Norvegiei.**

English edition:

Human Rights and Criminal Procedure
2nd edition
ISBN 978-92-871-8480-1

*Opiniile exprimate în această lucrare
reprezintă responsabilitatea autorilor
și nu reflectă, în mod necesar,
poziția oficială a Consiliului Europei.*

Toate drepturile sunt rezervate. Nicio parte a prezentei publicații nu poate fi tradusă, reprodusă sau transmisă, sub orice formă sau prin orice mijloace electronice (CD-Rom, internet etc.) sau mecanice, inclusiv fotocopiere, înregistrare sau orice sistem de stocare a informațiilor sau de recuperare electronică, fără permisiunea prealabilă în scris din partea Directoratului Comunicare (F-67075 Strasbourg Cedex sau publishing@coe.int).

Text elaborat de, și folosit cu permisiunea Consiliului Europei. Această traducere este publicată cu permisiunea Consiliului Europei, sub responsabilitatea exclusivă a traducătorului. Textul a fost tradus din limba engleză în limba română de AB Language Solutions SRL și redactat de Lilian Apostol.

Conceptul și ilustrația copertei:
Departamentul Producere Documente și
Publicații (en. SPDP), Consiliul Europei

Imagini: Shutterstock.com

Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex

<http://book.coe.int>

© Consiliul Europei, a doua ediție,
iunie 2018, publicație în limba engleză

© Consiliul Europei, a doua ediție,
octombrie 2019,
publicație în limba română

Cuprins

INTRODUCERE	5
CAPITOLUL 1 – ACUZAȚIA PENALĂ	13
CAPITOLUL 2 – INVESTIGAȚIA	21
CAPITOLUL 3 – MĂSURILE PREVENTIVE	37
CAPITOLUL 4 – REȚINEREA ȘI DETENȚIA	41
CAPITOLUL 5 – ARESTAREA PREVENTIVĂ	71
CAPITOLUL 6 – ACUMULAREA PROBELOR	137
CAPITOLUL 7 – INTEROGAREA	171
CAPITOLUL 8 – PUNEREA SUB ACUZARE, ACORDUL DE RECUNOAȘTERE ȘI ÎNCETAREA PROCEDURII	189
CAPITOLUL 9 – INSTANȚA DE JUDECATĂ	207
CAPITOLUL 10 – ȘEDINȚA PUBLICĂ	237
CAPITOLUL 11 – PROBATORIUL	247
CAPITOLUL 12 – APĂRAREA	311
CAPITOLUL 13 – DREPTURILE VICTIMELOR	379
CAPITOLUL 14 – JUDECAREA PROCESULUI <i>IN ABSENTIA</i>	395
CAPITOLUL 15 – HOTĂRÂREA JUDECĂTOREASCĂ	407
CAPITOLUL 16 – APELUL	431
CAPITOLUL 17 – REDESCHIDEREA PROCEDURILOR	487
CAPITOLUL 18 – JUDECAREA CAUZEI ÎNTR-UN TERMEN REZONABIL	493
CAPITOLUL 19 – COMPENSAȚII ȘI COSTURI	503
CAPITOLUL 20 – PROBLEME REFERITOARE LA COPII	523
LISTA CAUZELOR	537

Introducere

Aceasta este ediția a doua, extinsă, a unui manual menit să asiste judecătorii, avocații și procurorii în implementarea cerințelor Convenției Europene a Drepturilor Omului și a Protocoloalelor sale (în continuare – Convenția Europeană) și, în mod special, a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare – Curtea Europeană) în interpretarea și aplicarea codurilor de procedură penală, legislației accesorii și corelative. Manualul furnizează extrase din hotărâri-cheie ale Curții Europene și ale fostei Comisii Europene a Drepturilor Omului (în continuare – fosta Comisie Europeană)¹ care au examinat plângeri individuale privind una sau mai multe încălcări ale Convenției Europene în cadrul investigării, urmăririi penale și judecării pretinselor infracțiuni, incluzând fazele de apel sau recurs, precum și alte diverse proceduri legate de procesul penal.

Folosirea extraselor din aceste hotărâri, ilustrând diverse standarde ale Convenției Europene care guvernează mersul procesului penal, reflectă nu numai faptul că textul ei, prin sine, nu ar fi suficient să indice scopul acestui instrument, în mod special, fiind dependent, în mare măsură, și de interpretarea prevederilor sale date de Curtea Europeană și fosta Comisie Europeană, dar și considerațiunea că circumstanțele spețelor selectate arară modul ei de aplicare în situații concrete.

Relevanța Convenției Europene în interpretarea și aplicarea codurilor de procedură penală și a legislației accesorii și corelative decurge, în egală măsură din prevederile sale, care stabilesc, în mod explicit, standarde cu privire la funcționarea sistemului de justiție penală, dar și din multe alte prevederi care instituie o serie de cerințe implicite, care trebuie, de asemenea, luate în calcul.

Standardele explicite rezultă, în principal, din dreptul la libertate și siguranță, potrivit Articolului 5, și din dreptul la un proces echitabil în determinarea acuzației penale, conform Articolului 6, dar nu în ultimul rând și din drepturile la două grade de jurisdicție în materia penală, la despăgubiri în caz de eroare judiciară și interdicția judecării sau condamnării duble pentru una și aceeași faptă penală, prevăzute de Articolele 2, 3 și, respectiv, 4 ale Protocolului nr. 7 la Convenție.

1. Fosta Comisie Europeană juca un rol în implementarea Convenției Europene până la intrarea în vigoare a Protocolului nr. 11, dar mai multe elemente importante ale deciziilor sale referitoare la procesul penal continuă să reprezinte o autoritate. Acest manual presupune un nivel minim de familiarizare cu sistemul Convenției Europene.

Cerințele implicite ale Convenției Europene decurg, în special, din dreptul la viață, conform Articolului 2, și din interdicția torturii, pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante, prevăzute de Articolul 3 (care sunt importante pentru anumite aspecte, cum ar fi folosirea forței într-o acțiune a organelor de ocrotire a normelor de drept, investigarea pretinselor infracțiuni și desfășurarea interogatoriului); dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței – Articolul 8 (care stabilește nu doar limite importante la investigarea infracțiunilor și acumularea probelor, dar și este relevant și pentru evaluarea restricțiilor aplicabile persoanelor reținute și arestate preventiv, inclusiv, unele aspecte ale caracterului public al procedurii penale); dreptul la libertatea de exprimare – Articolul 10 (relevant nu numai în contextul informării despre proceduri penale, dar și întru determinarea limitelor criticii posibile de a fi aduse sistemului de justiție penală, în mod special, despre funcționarea sa într-o anumită cauză izolată); dreptul la proprietate și posesia pașnică – Articolul 1 al Protocolului nr. 1 (care trebuie respectat în cadrul acțiunilor de urmărire penală, fiind relevant și în procesul de administrare a probelor despre comiterea unei infracțiuni sau a procedurilor derivate din aceasta); dreptul la libertatea de circulație – Articolul 2 al Protocolului nr. 4 (care poate influența restricțiile impuse suspecților în cadrul investigării sau judecării infracțiunilor).

Este posibil ca textele codurilor de procedură penală și ale legislației accesorii și corelative să reflecte și să încorporeze multe, dacă nu toate, cerințele Convenției Europene privind procesul penal. Cu toate acestea, maniera în care ele sunt aplicate în practică va determina dacă cerințele Convenției Europene sunt respectate ori nu. Modul în care Curtea Europeană și fosta Comisie Europeană au interpretat și aplicat prevederile Convenției Europene în anumite circumstanțe specifice ne poate oferi, astfel, o orientare utilă, atunci când este vorba despre interpretarea și aplicarea codurilor de procedură penală și a legislației accesorii ori corelative, asigurând, astfel, îndeplinirea adecvată a angajamentului din Articolul 1, de garantare a drepturilor și libertăților declarate de Convenția Europeană.

În evaluarea relevanței Convenției Europene pentru justiția penală nu trebuie ignorat faptul că drepturile și libertățile pe care ea le garantează, în special, cele cu privire la întruniri, asociere, liberă expresie, viață privată și libertate de religie, prevăzute de Articolele 8–11, dar și interdicția aplicării retroactive a legii penale, conform Articolului 7, pot stabili, de asemenea, și restricții esențiale asupra scopului legii penale². Totuși, aceste restricții nu sunt reflectate în prezentul manual, deoarece acesta s-a axat doar asupra modului de operare a procesului penal, unde nu se ridică semne de întrebare despre admisibilitatea prevederilor legii materiale, ca temei al răspunderii penale.

La fel, manualul nu ține cont de modalitatea în care aceste drepturi și libertăți, precum dreptul la viață sau interzicerea torturii, pedepselor, tratamentului inuman ori degradant, ar impune vreo anumită acțiune ori omisiune pentru

2. A se vedea *Korbely v. Ungaria* [GC], 9174/02, 19 septembrie 2008 (Articolul 7), *A. D. T. v. Regatul Unit*, 35765/97, 31 iulie 2000 (Articolul 8) și *Ahmet Arslan și alții v. Turcia*, 41135/98, 23 februarie 2010 (Articolul 9).

calificarea ca fapte penale³, cu pedepse care să fie aplicate efectiv și să reflecte gravitatea conduitei în discuție⁴, dar și ar limita pedepse pentru alte tipuri de infracțiuni⁵, precum și maniera în care acestea sunt executate⁶.

În același context, trebuie menționat că percepția despre ce constituie o faptă „penală”, în sensul Convenției Europene, nu este restricționată la definiția acesteia, potrivit legii naționale a Statului-parte la acest tratat. Precum mai multe alte prevederi din Convenția Europeană, o „infracțiune” este un concept căruia i s-a atribuit un sens autonom de către Curtea Europeană și fosta Comisie Europeană. Aceasta este consecința raționamentului că, în timp ce clasificarea unei fapte ca „penală”, potrivit legii naționale, va fi decisivă în angajarea aplicării diverselor cerințe ale Convenției Europene asupra procedurilor în speță, faptul că alte proceduri nu sunt clasificate astfel în ordinea juridică internă nu va împiedica aplicarea aceluiași cerințe.

Astfel, după cum ilustrează extrasele din prima secțiune a acestui manual, în acest context, factorii considerați importanți vor fi: este oare sau nu aplicabilă norma, în general, asupra speței; care a fost caracterul pedepsei, compensator sau punitiv; a fost aplicabilă oare o pedeapsă cu închisoarea sau nu, ori pedeapsa ar fi fost în altă privință severă sau împovărătoare (cum ar fi plata unei amenzi substanțiale). Aplicarea acestor criterii a determinat, cel puțin, tratarea anumitor fapte contravenționale pedepsite cu arest, încălcări ale regulamentelor rutiere și delikte fiscale drept „penale”, în sensul Convenției Europene. Această abordare nu înseamnă că aceleași fapte trebuie clasificate drept „penale” și în sensul legii naționale. Cu toate acestea, maniera în care ele sunt administrate impune necesitatea să li se asigure un nivel similar de protecție procedurală. Prin urmare, codurile de procedură penală ori legislația accesorie și corelativă, probabil, nu vor reflecta unicul standard procedural relevant de nivel național la evaluarea compatibilității cu cerințele Convenției Europene în proceduri care sunt privite drept „penale” de Curtea Europeană.

Desigur, este important de reținut că extrasele din hotărâri nu încearcă să trateze detaliat fiecare aspect al standardelor Convenției Europene. Acest lucru ar fi imposibil, nu numai din cauza volumului limitat, dar și din cauza faptului că nici Curtea Europeană și nici fosta Comisie Europeană nu au tratat orice potențială problemă apărută la interpretarea și aplicarea Convenției Europene, în contextul procesului penal. Fără îndoială, că vor apărea noi întrebări, întrucât sistemele de justiție penală sunt chemate să reacționeze la caracterul dinamic al activității infracționale. Mai mult decât atât, Convenția Europeană este și ea însăși un instrument viu, astfel, determinând modul de interpretare și aplicare a textelor sale, care sunt revizuite într-o manieră mai mult sau mai puțin exigentă, odată

3. A se vedea *Hristovi v. Bulgaria*, 42697/05, 11 octombrie 2011 (Articolul 3) și *Söderman v. Suedia* [GC], 5786/08, 12 noiembrie 2013 (Articolul 8).

4. A se vedea *Okkali v. Turcia*, 52067/99, 17 ianuarie 2006 și *Gäfgen v. Germania* [GC], 22978/05, 1 iunie 2010.

5. A se vedea *Vinter și alții v. Regatul Unit* [GC], 66069/09, 9 iulie 2013 (detenție pe viață ireductibilă), *Murat Vural v. Turcia*, 9540/07, 21 octombrie 2014 (durata sentinței de detenție) și *Grifhorst v. Franța*, 28336/02, 26 februarie 2009 (suma amenzii).

6. A se vedea *Muršić v. Croația* [GC], 7334/13, 20 octombrie 2016, în ceea ce privește condițiile de detenție.

cu evoluția consensului european în privința standardelor sale⁷. Cu astfel de clarificări, extrasele au fost selectate pentru a oferi indici relevanți despre scopul standardelor Convenției Europene, așa cum acesta rămâne la momentul actual.

Structura manualului nu reflectă ordinea articolelor Convenției Europene. În schimb, manualul este organizat după logica fazelor procesului penal, începând cu etapa urmăririi penale, și acoperă diverse instituții care decurg din acesta, cum ar fi reținerea și privarea de libertate, arestarea și alte măsuri preventive, modul de colectare a probelor și audierea, inclusiv, punerea sub acuzare, acorduri de recunoaștere a vinovăției și încetarea procesului până la judecare. Manualul continuă cu faza judecării, reproducând standardele referitoare la o instanță și caracterul public al dezbaterilor, abordarea cu privire la sarcina probării și a standardelor acumulării probelor, în mod special, a celor privind martorii și admisibilitatea lor. După acestea, se reflectă drepturile specifice ale părții apărării și ale victimelor lezate de fapte penale, folosirea judecării în contumacie (*in absentia*), standardele care guvernează o hotărâre judecătorească și consecințele acesteia. Ulterior, manualul tratează proceduri în apel și/sau recurs, redeschiderea procedurilor, cerința judecării cauzei într-un termen rezonabil și diverse obligații referitoare la plata de compensații și costuri. În încheiere, se descrie un număr de probleme specifice referitoare la juvenili, apărute odată cu aplicarea Convenției Europene.

Alineatele care urmează oferă o viziune de ansamblu asupra principalelor elemente pe care Convenția Europeană le impune procesului penal și anume – ce presupun acestea. Este important de menționat că, în timp ce procesul penal avansează succesiv în faze procedurale, unele aspecte ale anumitor drepturi și libertăți, conform Convenției Europene, pot fi implicate în mai mult decât una dintre aceste etape, astfel că aplicarea standardelor nu poate fi departajată într-un mod rigid.

Întrebări despre obligațiile care guvernează o investigație penală – în special, caracterul complet al acesteia, eficacitatea și independența sa – au apărut, în mod special, în contextul acuzațiilor de omucideri și rele tratamente, contrar Articolelor 2 și 3, dar standardele stabilite sunt invocate tot mai mult, atunci când alte drepturi și libertăți garantate de Convenția Europeană sunt afectate. Mai mult, aceste standarde sunt, în egală măsură, aplicabile faptelor penale, în general, deoarece comiterea acestora poate afecta numeroase alte drepturi fundamentale ale Convenției Europene și desconsiderarea acestora poate conduce la încălcarea dreptului la un remediu efectiv, în sensul Articolului 13.

Dreptul la libertate și siguranță, conform Articolului 5, stabilește o prezumție puternică în favoarea libertății celor acuzați de comiterea infracțiunilor. Acest lucru impune obligații importante în ceea ce privește reținerea inițială și detenția acestor persoane, aplicarea și durata arestării preventive. Necesitatea bănuielii rezonabile reprezintă o cerință continuă, dar, prin sine, nu singura suficientă, Curtea Europeană fiind focusată, în mod special, asupra exercițiului arbitrar și

7. A se vedea *Borgers v. Belgia*, 12005/86, 30 octombrie 1991, în ceea ce privește cerințele de imparțialitate din Articolul 6, și *Selmouni v. Franța* [GC], 25803/94, 28 iulie 1999, cu privire la ce anume reprezintă tortura.

necesității aplicării detenției continue, cu o motivare nu numai admisibilă, ci și justificată obiectiv. Mai mult, durata totală a arestării preventive trebuie vegheată cu o deosebită atenție și cu o specială implicare diligentă în administrarea unui caz.

Ori de câte ori o persoană este deținută, exercitarea unui control judiciar efectiv este privită, potrivit sistemului Convenției Europene, ca o măsură de protecție vitală nu numai a dreptului la libertate și siguranță, dar și ca o garanție împotriva riscului de a fi supus unui tratament inadecvat, atunci când un individ este, în mod special, vulnerabil. Respectiv, Articolul 5(3) impune o condiție de control judiciar automat și prompt al justificării privării de libertate, ca urmare a reținerii și arestului unui suspect de comiterea infracțiunii. La rândul său, Articolul 5(4) cere existența unei posibilități reale a deținutului să conteste legalitatea privării sale de libertate – cu îndeplinirea mai multor condiții specifice, în vederea asigurării eficacității sale pe întreaga durată a detenției în cadrul procesului penal și după încheierea acestuia.

Odată ce asistența unui avocat ar fi un element-cheie al capacității de autoapărare în timpul judecării cauzei, riscul ca interesele apărării să fie prejudiciate la o etapă incipientă a procesului a determinat Curtea Europeană să recunoască faptul că o asemenea asistență va fi, în principiu, necesară chiar și la prima audiere a suspectului. Ori de câte ori apare dreptul de a beneficia de asistența unui avocat, este necesară asigurarea accesului neîngrădit la un apărător ales și într-o manieră să garanteze consultație în condiții confidențiale. Mai mult decât atât, acest drept la asistență juridică ar presupune și o obligație a statului să garanteze plata serviciilor unui avocat, atunci când acuzatul este incapabil să suporte aceste cheltuieli. În special, lucrul acesta este valabil când capacitatea acuzatului și/sau consecințele condamnării sale sunt de așa natură, încât o asistență juridică garantată va fi în interesele justiției. Cu toate acestea, dreptul la asistență juridică, fie garantată de stat, fie asigurată într-o altă manieră, nu înseamnă că ea nu poate fi reglementată, în special, atunci când procesul riscă să fie afectat, în ansamblul său.

Acumularea probelor în sprijinul acuzării poate afecta multe drepturi, contrar prevederilor Convenției Europene. În mod special, interdicția torturii și a relexelor tratamente restricționează folosirea anumitor tehnici de interogare, iar principiul alegerii libere a poziției acuzatului va exclude aplicarea sancțiunii penale într-o manieră care ar determina persoana să se autoincrimineze, precum și folosirea în anumite situații a tehnicilor de provocare și incitare. Cu toate acestea, există situații când probele pot fi obținute coercitiv, prin percheziții și examinare medicală forțată, dar cu condiția respectării anumitor garanții. La fel, chiar și atunci când probele au fost obținute cu încălcarea dreptului la viața privată, principalul considerent care guvernează admisibilitatea acestora va fi impactul lor asupra echității procedurilor luate în ansamblu.

Ultimul element – echitatea – va determina evaluarea mai multor aspecte ale unui proces judiciar și a procedurilor în apel/recurs (dacă au avut loc). Cu toate că există o serie de standarde cu privire la timpul suficient de pregătire a apărării, procedura de citare și contradictorialitatea în partea dreptului de audiere a martorilor acuzării, jurisprudența demonstrează că Curtea Europeană este

preocupată, mai degrabă, de impactul unei încălcări într-o anumită cauză luată individual. Cu toate acestea, Curtea Europeană este într-o poziție mai avantajată, prin posibilitatea unei evaluări în retrospectivă, pe când o instanță națională nu poate specula rezonabil asupra impactului deciziei sale, atunci când procedurile sunt încă pe rol.

Echitatea nu va fi garantată în procedura penală, fără respectarea principiului egalității armelor între părțile acuzării și apărării. Inegalitatea este sesizabilă atunci când, de exemplu, experții nu sunt neutri, fiind, efectiv, plasați de partea acuzării, sau când partea apărării nu are acces deplin la materialele cauzei penale ori când partea acuzării pledează în prima instanță sau în apel, iar apărarea nu are dreptul la replică.

În orice proces penal, prezumția de nevinovăție plasează sarcina probei asupra acuzării, însemnând că un acuzat nu poate fi obligat să se autoincrimineze, iar o condamnare urmează să fie bazată pe probe. În același timp, formularea prezumțiilor, cu solicitarea explicațiilor din partea acuzatului, reieșind din unele circumstanțe de fapt, nu va fi neapărat incompatibilă, atâta vreme cât există anumite garanții. Cu toate acestea, prezumția de nevinovăție afectează declarații ale oficialilor de stat făcute până la începerea unui proces judiciar, conduita unui judecător în cadrul acestuia și reacțiile după o achitare sau încetarea procesului.

Independența și imparțialitatea instanței sunt o garanție fundamentală în orice proces judiciar. Acestea implică măsuri de protecție a judecătorilor împotriva presiunilor exterioare, precum și excluderea situațiilor generatoare de un comportament părtinitor sau, de obicei, o opinie mai rezervată, care ar putea să apară fie ca urmare a participării anterioare în aceleași proceduri ori datorită conexiunilor cu organul de urmărire penală sau victimă, fie din influența mediatică largă a procesului.

Pe lângă diferitele standarde care guvernează desfășurarea procesului penal întru asigurarea echității, un considerent-cheie din Convenția Europeană este acela că o persoană trebuie judecată într-un interval de timp rezonabil. Această obligație, deseori încălcată în practică, se aplică atât procesului în prima instanță, cât și la diferite nivele de apel ori recurs, precum și asupra duratei în întregime a unui proces concret. O perioadă ca fiind „rezonabilă” nu este prescrisă, deoarece circumstanțele, inevitabil, diferă de la caz la caz. Cu toate acestea, deși complexitatea unei cauze poate justifica durata unor proceduri, perioadele de inactivitate și întârziere, din lipsa de resurse adecvate, nu constituie scuze acceptabile.

Toate aceste probleme sunt observate în diverse extrase din hotărârile Curții Europene și ale fostei Comisii Europene. Extrasele au fost alese pentru a ilustra diferite fațete ale standardelor Convenției Europene, vizând diverse probleme referitoare la desfășurarea procedurii penale. Toate notele de subsol și textele incluse în paranteze [pătrate], în aproape toate situațiile, sunt rezultatul editării autorului. Limita de spațiu a permis doar extragerea unor fragmente și, respectiv, citirile jurisprudenței, părți ale deciziilor judiciare și chiar paragrafe întregi au

fost, deseori, omise. Această metodă s-a angajat în dorința de a păstra sensul raționamentului de bază și contextul specific al hotărârii, în același timp – cu intenția de a evita denaturarea poziției Curții Europene sau a fostei Comisii Europene. De reținut că există și alte cazuri care pot ilustra, dar și, într-o anumită măsură, califica problemele specifice reflectate în prezenta lucrare.

Textul complet al tuturor hotărârilor, fragmentele cărora sunt reproduse aici, poate fi găsit în baza de date HUDOC a Curții Europene (www.echr.coe.int/ECHR/EN/hudoc), fiind disponibil fie în una sau în ambele limbi de lucru – engleza și franceza. Doar denumirile cauzelor soluționate printr-o decizie de admisibilitate, comparativ cu cele judecate printr-o hotărâre, sunt urmate de abrevierea „(dec.)”⁸. Atunci când o cauză include mai multe cereri individuale, este citat doar primul număr de înregistrare.

Extrasele de mai jos acoperă doar perioada de până la 31 decembrie 2016.

Jeremy McBride

8. Cu excepția când se citează un raport al fostei Comisii Europene, la denumirea cauzei se adaugă abrevierea „(rap.)”.

Capitolul 1

Acuzația penală

► *Ezeh și Connors v. Regatul Unit* [MC], 39665/98, 9 octombrie 2003

82. ...rămâne incontestabil faptul că punctul de pornire pentru evaluarea aplicabilității Articolului 6 din Convenție, sub aspectul său penal asupra procedurilor în cauză, sunt criteriile conturate în *Engel și alții*...

...[E]ste necesar, mai întâi, să se cunoască dacă prevederea(ile) care definește fapta imputată aparține, conform sistemului juridic al Statului-respondent, legii penale ori legii disciplinare, sau ambelor, concomitent. Totuși, această analiză nu oferă decât un punct de pornire. Indiciile astfel obținute au doar o valoare formală și relativă, fiind examinate prin prisma denominării comune în legislațiile corespunzătoare din alte State-Părți.

Natura infracțiunii este, prin sine, un factor de mai mare importanță ...

Cu toate acestea, supravegherea exercitată de Curte nu se oprește aici. O asemenea supraveghere s-ar dovedi a fi, în general, iluzorie, dacă nu s-ar lua în considerare și gradul de severitate al pedepsei la care persoana în discuție riscă să fie supusă. Într-o societate care aderă la principiile statului de drept, privări de libertate apte să fie impuse ca o pedeapsă aparțin sferei „penale”, cu excepția celor care, prin natura lor, durata sau maniera de executare nu vor fi esențialmente punitive...

86. La fel, al doilea și al treilea criterii stabilite în *Engel* sunt alternative, și nu în mod necesar cumulative. Aceasta nu exclude posibilitatea adoptării unei abordări cumulative acolo unde analiza separată a fiecărui criteriu nu ar conduce la o concluzie clară privind existența unei acuzații penale...

90. Infracțiunile de care au fost învinuiți reclamantii au fost clasificate în ordinea juridică internă, ca fiind de natură disciplinară...

Astfel, obiectul examinării unor atare fapte... a fost menit să mențină ordinea în cadrul penitenciarului.

100. În explicarea naturii autonome a conceptului de „penal”, din Articolul 6 al Convenției, Curtea a subliniat că Statele-Părți nu ar putea să clasifice discreționar o faptă ca una disciplinară, în loc de una penală sau să acuze autorul unei fapte de o natură „mixtă”, mai degrabă, sub aspectul disciplinar decât penal, întrucât aceasta ar subordona aplicarea clauzelor fundamentale ale Articolului 6, potrivit voinței lor suverane. Astfel, scopul Curții, în temeiul acestui Articol, este să se convingă că latura disciplinară nu s-ar suprapune într-un mod inadecvat laturii penale...

101. ...comportamentul culpabil al deținutului poate lua diferite forme; în timp ce unele fapte au fost clar nu altceva decât probleme de disciplină internă, altele nu ar putea fi văzute în aceeași lumină. Indicatori relevanți au arătat că „unele elemente pot fi mai grave decât altele” și caracterul ilegal al unui act în discuție ar putea depinde și de faptul că acesta a avut loc într-o închisoare, iar abaterea calificată primar, potrivit Regulamentului, ar putea să evolueze într-o infracțiune în sensul penal, astfel că, cel puțin teoretic, nimic nu a împiedicat ca asemenea conduită să fie obiectul procedurilor penale și disciplinare, în egală măsură.

102. Mai mult decât atât, sancțiuni de natură penală au fost recunoscute, în mod normal, ca incluzând scopurile punitive și de prevenție...

103. ...faptele în speță au fost aplicabile unui grup cu statut special, și anume – prizonieri, spre deosebire de restul persoanelor. Totuși, ...acest lucru atribuie faptelor o natură, *prima facie*, disciplinară. Este unul dintre „indicatorii relevanți” în evaluarea naturii faptei...

104. În al doilea rând, acuzația adusă împotriva primului reclamant a corespuns cu o infracțiune, potrivit dreptului penal obișnuit...

105. În al treilea rând ... Guvernul a afirmat că normele și sancțiunile disciplinare în închisoare urmăresc, în principal, asigurarea funcționării normale a unui sistem de eliberare provizorie, astfel încât elementul „punitiv” al faptei este secundar față de obiectivul principal al „prevenirii” de dezordine. Curtea consideră că adăugarea unor zile suplimentare a fost dispusă, din orice punct de vedere, după constatarea vinovăției ... cu scopul de a pedepsi reclamanții pentru faptele comise și pentru a preveni continuarea comiterii de infracțiuni de către aceștia și alți deținuți. Nu este persuasiv argumentul Guvernului, care distinge între obiectivele de pedepsire și prevenire a faptelor în discuție, aceste obiective neexcluzându-se reciproc ... și fiind recunoscute drept trăsături caracteristice ale sancțiunilor de natură penală ...

106. Respectiv, Curtea consideră că acești factori, chiar dacă nu au fost prin sine suficienți pentru a conduce la concluzia că faptele de care reclamanții erau învinuiți vor fi considerate ca „penale”, în sensul Convenției, le conferă, evident, o anumită nuanță, care nu coincide integral cu cea a unei probleme pur disciplinare.

107. Prin urmare, Curtea consideră necesar să revină la cel de al treilea criteriu: natura și gradul de severitate al sancțiunii la care reclamanții riscă să fie supuși ...

120. Natura și severitatea sancțiunii, „susceptibilă a fi impusă” reclamanților, ... sunt apreciate cu referire la pedeapsa maximă pe care legea relevantă o prevede ...

Pedeapsa aplicată în fapt rămâne relevantă pentru evaluare ..., dar nu poate diminua importanța scopului de bază ...

124. Curtea concluzionează că acordarea de zile suplimentare de către guvernatorul penitenciarului constituie o nouă privare de libertate, impusă cu scopuri punitive, după o constatare a vinovăției ...

128. În speță, se observă că numărul maxim de zile suplimentare, care putea fi adăugat fiecărui reclamant de către guvernator, a fost de 42 pentru fiecare faptă

(Regula 50 a Regulamentului Penitenciar). Primului reclamant i s-au dispus 40 de zile suplimentare, iar aceasta era cea de-a douăzeci și doua abatere disciplinară pe care el o comisese și a șaptea ofensă cu caracter violent. Al doilea reclamant a fost sancționat la 7 zile suplimentare de detenție, aceasta fiind cea de-a treizeci și șaptea abatere disciplinară. Adăugarea a 40 de zile și 7 zile suplimentare s-a echivalat, după durată, cu sentințele la aproximativ 11 și, respectiv, 2 săptămâni de detenție, pronunțate de o instanță națională, potrivit prevederilor Articolului 33(1) al Legii din 1991 ...

Curtea mai observă că ... nimic nu s-a argumentat în fața Marii Camere, care să sugereze că zilele suplimentare dispuse ar putea să fie executate altundeva decât într-o închisoare și în același regim de detenție, aplicabil până la data eliberării, prevăzut de Articolul 33 al Legii din 1991.

129. În aceste circumstanțe, Curtea conchide că privarea de libertate la care reclamanții erau pasibili și la care ei au fost impuși în fapt nu poate fi considerată suficient de neimportantă ori inconsecventă încât să reducă natura estimativ penală a acuzațiilor aduse ...

130. ... Curtea concluzionează ... că natura învinuirilor, alături de caracterul și severitatea sancțiunilor, erau de un asemenea nivel, încât acuzațiile împotriva reclamanților au fost considerate drept „penale”, în sensul Articolului 6 din Convenție, care devine aplicabil procedurilor cu caracter disciplinar.

► **Matyjek v. Polonia (dec.), 38184/03, 30 mai 2006**

49. Curtea observă că există o strânsă legătură între procedurile de lustraj și domeniul penal. În mod special, Legea privind lustrajul prevede că problemele nereglementate de aceasta se supun prevederilor relevante ale Codului de procedură penală. Prin urmare, Comisarul pentru Interes Public, care este autorizat să inițieze procedurile de lustraj, a fost investit cu competențe identice celor ale procurorului, stabilite de normele de procedură penală ... De asemenea, statutul persoanei care face obiectul lustrajului a fost echivalat cu cel al unui învinuit într-o procedură penală, în special, în partea garanțiilor procedurale de care aceasta beneficiază ...

50. Curtea mai menționează că organizarea și desfășurarea procedurilor de lustraj, așa cum le reglementează Legea, se inspiră din modelul unui proces penal polonez și că normele Codului de procedură penală sunt direct aplicabile procedurilor de lustraj ...

51. În concluzie, cu toate că, în ordinea juridică internă, procedurile de lustraj nu sunt calificate drept „penale”, Curtea consideră că acestea posedă trăsături care au o puternică conotație penală.

52. Curtea reiterează că al doilea criteriu indicat mai sus – natura faptei evaluată de asemenea, în legătură cu caracterul sancțiunii corespunzătoare – reprezintă un factor de apreciere cu o pondere mai mare. În această privință, Curtea observă că abaterea reclamantului a constat în faptul că el a mințit într-o declarație, pe care trebuia s-o înainteze, potrivit legii ... Curtea consideră că faptul de fals într-o

declarație de lustrare este foarte similar faptelor sus-menționate. Mai mult decât atât, conform sensului obișnuit al termenilor, el este analogic mărturiilor false ...

53. Curtea mai menționează că prevederea legală încălcată de reclamant ... este orientată unui vast grup de persoane, născute înainte de luna mai a anului 1972, care nu numai că dețin diferite funcții publice, dar care, de asemenea, aspiră la exercițiul altor profesii ... Tribunalul de lustrare decide dacă o persoană, care face obiectul lustrării, a încălcat legea, depunând o declarație falsă. Dacă se face o astfel de constatare, sunt impuse sancțiunile prevăzute de lege. Astfel, chiar dacă procedura de lustrare din Polonia nu vizează să pedepsească acte comise în timpul regimului comunist, ... în lumina celor de mai sus, Curtea consideră că fapta în discuție nu este lipsită de caractere pur penale.

54. În ceea ce privește natura și gradul de severitate al pedepsei pe care reclamantul a suportat-o prin aplicarea Legii, Curtea menționează, mai întâi, că Legea prevede o sancțiune automată și neechivocă, dacă se constată printr-o hotărâre definitivă că persoana care face obiectul lustrării a mințit în declarația sa. O hotărâre definitivă în acest sens implică eliberarea persoanei din funcția publică ocupată și interdicția de a aplica la un mare număr de funcții pentru o perioadă de 10 ani. Curtea observă că calitățile morale de care o persoană culpabilă de fals în declarații de lustrare este deposedată în mod automat sunt descrise vag, ca fiind: caracter nepătat, reputație imaculată, reputație ireproșabilă, bună reputație civică sau o persoană care respectă valorile fundamentale. Obligația de a demonstra aceste calități este necesară pentru accederea în mai multe profesii, cum ar fi cele de procuror, judecător sau avocat. Totuși, această listă nu este exhaustivă, întrucât Legea se referă și la alte legi-cadru care pot impune una dintre calitățile morale sus-menționate, ca o condiție pentru exercițiul funcției publice.

55. Este adevărat că nici arestul și nici amenda nu pot fi aplicate persoanei recunoscute ca deponent al unei declarații false. Cu toate acestea, Curtea menționează că interzicerea practicării anumitor profesii (politice sau juridice) pentru o perioadă lungă poate afecta serios persoana, privând-o de posibilitatea continuării vieții profesionale. Deși ar fi justificat în contextul istoric din Polonia, totuși, acest aspect nu schimbă evaluarea gravității sancțiunii aplicate. Astfel, pedeapsa trebuie privită ca având, chiar și parțial, un caracter punitiv și preventiv.

56. ... reclamantul, care este un politician, în urma recunoașterii sale ca o „persoană care a mințit în cadrul lustrării”, și-a pierdut, printr-o hotărâre definitivă, funcția în Parlament și nu mai poate candida la viitoare alegeri în următorii 10 ani. În acest sens, Curtea reiterează că scopul procedurilor de lustrare nu este să împiedice foști angajați ai serviciilor secrete din era comunistă să ocupe funcții în instituții publice și alte sfere de activitate vitale pentru securitatea națională a Statului, din moment ce admiterea unei asemenea colaborări, așa-numita „declarație afirmativă”, nu implică niciun efect negativ, ci să pedepsească persoanele care nu au respectat obligația de a dezvălui public colaborarea din trecut cu respectivele servicii ...

57. Curtea consideră că sancțiunea prevăzută de Legea privind lustrarea, prin natura și durata ei, se califică ca fiind una punitivă și având consecințe grave pentru reclamant.

58. Evaluând balansat diversele aspecte ale cazului, Curtea observă predominanța elementelor cu conotații penale. În astfel de circumstanțe, Curtea concluzionează că natura infracțiunii, luată în conjuncție cu caracterul și severitatea sancțiunii, a determinat acuzațiile împotriva reclamantului să devină acuzații penale, în sensul Articolului 6 din Convenție.

► ***Jussila v. Finlanda* [MC], 73053/01, 23 noiembrie 2006**

29. Prezenta speță vizează procedura în care reclamantul a fost obligat la plata TVA [taxa pe valoare adăugată] și o suprataxă suplimentară de zece procente, urmare a constatării unor erori la calcularea impozitelor sale...

35. ... Astfel, nu s-a găsit nici un temei în practica judiciară care să confirme caracterul minor al sancțiunii, fie în proceduri de impozitare, fie de alte tipuri, și care ar putea fi decisivă la excluderea faptei, deopotrivă penală prin natura sa, din sfera de aplicare al Articolului 6 ...

37. ... în mod normal, taxele adiționale în acest caz nu au fost clasificate ca fiind sancțiuni penale, ci, mai degrabă, parte a unui regim fiscal. Totuși, acest aspect nu este decisiv.

38. Al doilea criteriu – natura infracțiunii – este cel mai important. Curtea observă că ... taxele suplimentare au fost impuse prin prevederile legale general aplicabile tuturor contribuabililor. Curtea nu este convinsă ... că TVA se aplică doar unui grup limitat, cu un statut special: cum și în spețele menționate anterior – reclamantul a fost sancționat în calitatea sa de contribuabil. Faptul că acesta a optat pentru înregistrarea TVA în scopuri economice nu afectează acest statut. Mai mult decât atât, cum admite și Guvernul, taxele suplimentare nu au fost concepute pentru compensarea financiară a daunelor, ci ca pedeapsă pentru a preveni repetarea delictelor similare. Astfel, poate fi dedus că suprataxele au fost impuse printr-o normă, a cărui scop a fost unul preventiv și punitiv. Deopotrivă, Curtea consideră că aceasta definește natura penală a faptei. Caracterul minor al penalității deosebește prezenta cauză de *Janosevic* ..., în ceea ce privește cel de al treilea criteriu *Engel*, dar nu exclude situația din sfera de aplicare a Articolului 6. Deci, Articolul 6 se aplică sub aspectul său penal, în pofida naturii minore a suprataxei fiscale.

► ***Storbråten v. Norvegia* (dec.), 12277/04, 1 februarie 2007**

... două măsuri au fost aplicate reclamantului prin două proceduri judiciare separate și consecutive.

Mai întâi, acestuia i-a fost aplicată descalificarea pentru doi ani, conform prevederilor secțiunii 142(1), punctele 1 și 2, ale Legii falimentului, pentru conduita sa în procesul de falimentare, în special – pentru delictе fiscale de manipulare cu TVA și contravenții cu caracter contabil, prevăzute de Articolele 286(2) și 288 ale Codului Penal. Ulterior, acesta a fost urmărit pe trei capete de acuzare, toate în legătură cu procedura de faliment, respectiv: nerespectarea regulilor de contabilitate, prin încălcarea Articolului 286 al Codului penal și a prevederilor

relevante ale Legii privind contabilitatea din 1977; nedeclararea cifrei de afaceri, cu încălcarea secțiunii 72(2) a Legii privind taxa pe valoare adăugată (TVA) din 1969; nedepunerea declarațiilor fiscale, cu încălcarea secțiunii 12-1(1)D a Legii privind evaluarea fiscală din 1980.

Este incontestabil faptul că unele din actele menționate au constituit temei nu numai pentru descalificare, dar și pentru urmărirea penală ... De la început, Curtea observă că descalificarea a fost aplicată după finalizarea procedurii, conduse în temeiul Legii falimentului, care se caracterizează, în principal, ca fiind una civilă, astfel, nefiind privită ca o „procedură penală” în Statul [respondent] ...

... așa cum arată consecutivitatea evenimentelor în cazul reclamantului, descalificarea intervenită într-o etapă anterioară ar juca doar un rol accesoriu pentru urmărirea penală și sancționarea lui ulterioară, cu posibilitatea privării acuzatului de drepturile sale, potrivit prevederilor Articolului 29 din Codul penal, spre deosebire de caracterul continuu al descalificării. În vreme ce descalificarea ar putea fi ridicată în cazul achitării sau încetării procedurii penale, instituirea unor asemenea proceduri nu a fost o consecință directă și inevitabilă a descalificării. Nici aceasta din urmă nu s-ar considera ca fiind parte a sancțiunilor, în temeiul legii norvegiene, pentru faptele care au făcut ca reclamantul să fie judecat în procesul penal ...

În ce privește natura și gradul de severitate al sancțiunii, trebuie menționat că descalificarea a implicat interdicția constituirii sau gestionării unei noi societăți cu răspundere limitată pentru o perioadă de doi ani, nu și o interdicție generală împotriva angajării în activități economice. În opinia Curții, caracterul sancțiunii nu a fost de o așa natură, încât să includă problema în sfera „penală”. Deși o descalificare, fiind introdusă într-un registru public special, este aptă să aibă un impact considerabil asupra reputației unei persoane și capacității sale de practicare a profesiei ..., Curtea nu consideră că miza pentru reclamant a fost suficient de importantă, ca să implice clasificarea acesteia sub aspectul „penal”. Acest considerent nu este afectat nici de faptul că numeroase măsuri mai severe ar putea fi aplicate prin prisma prevederilor Articolului 142(4), prin extindere asupra pozițiilor existente și posturi onorifice în alte companii ...

Din aceste considerente, Curtea ajunge la aceeași concluzie, ca și Curtea Supremă a Norvegiei, că descalificarea nu a constituit o sancțiune cu caracter „penal”, în sensul Articolului 4 al Protocolului nr. 7 din Convenție.

La fel, se observă că cele două măsuri nu numai că au urmărit scopuri diferite – prevenirea și descurajarea, în cazul primei, și retribuția, în cazul celei de-a doua, dar sunt diferite, din perspectiva altor elemente esențiale ... De exemplu, în timp ce vinovăția subiectivă nu era o condiție pentru aplicarea Articolului 142(1) punctul 1 al Legii falimentului în primul set de proceduri, aceasta era o condiție pentru stabilirea răspunderii penale în cel de al doilea set. Atunci când caracterul rezonabil al sancțiunii rămânea o condiție, în contextul primelor proceduri, el nu era același, în contextul celui de al doilea set.

► **R. v. Regatul Unit (dec.), 33506/05, 4 ianuarie 2007**

... Curtea observă că poliția a decis să nu-l pună sub urmărire, iar reclamantul a fost informat în acest sens; în schimb, reclamantul a fost avertizat cu privire la faptele pe care acesta le-a admis ca fiind comise. În acest caz, apare întrebarea dacă, în fapt, s-a renunțat la acuzații în materia penală sau ele, totuși, au fost înaintate.

Curtea va avea în vedere, în acest context, cele trei criterii de orientare referitoare la determinarea acuzațiilor penale: clasificarea problemei în legea internă, natura acuzației și sancțiunea la care persoana devine pasibilă ... în privința primului criteriu, se observă că, conform legii naționale, un avertisment nu reprezintă o sancțiune penală. În ceea ce privește cel de al doilea criteriu, scopul avertismentului este, în mare măsură, unul preventiv și nu urmărește retribuție și descurajare. La ultimul criteriu, se observă că nu se impune nicio amendă sau vreo privare de libertate. În prezenta cauză, reclamantului i s-a cerut să semneze într-un registru cu sesizarea Serviciului pentru Delincvenți Minori pentru o posibilă intervenție, măsuri pe care Curtea le percepe ca fiind de o natură preventivă ... Curtea concluzionează, astfel, că avertismentul aplicat reclamantului nu a presupus înaintarea unei acuzații penale, în sensul Articolului 6 §1 din Convenție. Acesta nici nu a implicat vreo declarație publică oficială despre vinovăția persoanei pentru comiterea unei fapte penale, care ar putea afecta dreptul prevăzut de Articolul 6 §2.

► **Salov v. Ucraina, 65518/01, 6 septembrie 2005**

66. În acest sens, Curtea menționează că, la 31 octombrie 1999, Procuratura raionului Kievskii din Donețk a pornit procesul penal împotriva reclamantului pentru acuzații de prejudiciere a drepturilor alegătorilor. Respectivul proceduri s-au încheiat la 15 septembrie 2000 prin hotărârea Tribunalului Regional Donețk, care a condamnat reclamantul, potrivit învinuirilor inițiale înaintate de procuratură, sub aspectul Articolului 127 §2 al Codului Penal. Cât privește restituirea cazului la reanchetare, prin decizia din 7 martie 2000 a Tribunalului raionului Kuibâșevskii din Donețk și anularea ulterioară a respectivei hotărâri de către Prezidiul Tribunalului Regional Donețk la 5 aprilie 2000, Curtea nu consideră că este necesar să separe această parte a procesului penal al reclamantului de restul procedurilor penale, luate în ansamblu, întrucât o asemenea distincție ar fi una iluzorie. Din punctul de vedere al Curții, restituirea cauzei penale la reanchetare a marcat un pas procedural, condiționând, astfel o determinare nouă a acuzației penale ..., chiar dacă nu conținea elementele unei decizii judiciare definitive într-un caz penal și nu constituia o soluție pe fondul acuzațiilor penale împotriva reclamantului, problema, totuși, trebuie examinată detaliat prin prisma plângerilor reclamantului, sub aspectul Articolului 6 §1 din Convenție. Luând în calcul importanța acestor decizii procedurale ale Tribunalului Raional Kuibâșevskii din Donețk și a Prezidiului Tribunalului Regional Donețk, precum și influența lor asupra rezultatului procedurilor în întregime, Curtea consideră că garanțiile Articolului 6 §1 trebuie să fie aplicabile și acestor etape procedurale.

67. În aceste circumstanțe, Curtea acceptă că restituirea din 7 martie 2000 a dosarului penal al reclamantului la reanchetare, împreună cu anularea acelei hotărâri la 5 aprilie 2000, ar fi trebuit să fie evaluate ca „acuzății”, în sensul autonom al Articolului 6 §1. În modul corespunzător, această prevedere este aplicabilă în speță.

A se vedea și PUNEREA SUB ACUZARE, RECUNOAȘTEREA VINOVĂȚIEI ȘI ÎNCETAREA URMĂRIRII (Încetarea din motive de nereabilitare), p. 189 de mai jos.

Capitolul 2

Investigația

OBLIGAȚIA DESFĂȘURĂRII UNEI INVESTIGAȚII COMPLETE ȘI EFICIENTE

► ***Kaya v. Turcia*, 22729/93, 19 februarie 1998**

89. ... Raportul autopsiei a constituit unica înregistrare privind natura, gradul și localizarea împușcăturilor depistate pe cadavrul decedatului. Curtea împărtășește preocuparea Comisiei privind caracterul incomplet al acestui raport în anumite aspecte de o importanță crucială, în mod special, cu privire la lipsa oricăror evaluări a numărului propriu-zis de gloanțe care au străpuns cadavrul și lipsa calculelor distanței de la care au fost efectuate împușcăturile. Nu poate fi susținut că autopsia superficială efectuată sau concluziile înscrise în raport ar putea constitui o bază pentru o investigație ulterioară eficientă sau, cel puțin, ar putea satisface cerințele minime ale unei investigații în situații de deces justificat, întrucât ele au lăsat prea multe întrebări importante fără răspuns...

► ***M.C. v. Bulgaria*, 39272/98, 4 decembrie 2003**

181. Curtea consideră că, deși, uneori, în practică, poate fi dificil să se dovedească lipsa consimțământului fără probe „directe” ale violului, cum ar fi urme de violență sau martori oculari, cu toate acestea, autoritățile trebuie să cerceteze toate faptele și să decidă pe baza unei evaluări în context al tuturor circumstanțelor. Investigația și concluziile acesteia trebuie să fie concentrate pe aspectul neconsensual.

182. Acest lucru nu s-a întâmplat în cauza reclamantei. Curtea concluzionează că, în cazul reclamantei, omisiunea autorităților de a investiga suficient contextul cauzei a rezultat din accentul prea mare pus asupra acumulării unor probe „directe” ale violului. O asemenea abordare în cazul respectiv a fost una restrictivă, „rezistând” în practică unei constatări tuturor elementelor constitutive ale infracțiunii.

183. Autoritățile pot fi, de asemenea, criticate pentru desconsiderarea vulnerabilității persoanelor tinere și a factorilor psihologici speciali care sunt implicite în cazurile de viol al minorilor ...

► ***Ramsahai și alții v. Olanda* [MC], 52391/99, 15 mai 2007**

329. Neglijarea prelevării urmelor pentru depistarea prezenței reziduurilor de praf de pușcă pe mâinile celor doi ofițeri, omisiunea reconstituirii incidentului,

precum și lipsa aparentă a oricărei examinări a armelor de foc ... sau a muniției, lipsa unei înregistrări vizuale adecvate a vătămării corporale a lui Moravia Ramsahai în urma împușcăturii..., nu au fost explicate.

330. Mai mult decât atât, agenții Brons și Bultstra nu au fost separați după incident și nu au fost audiați decât după trei zile ... Așa cum s-a observat deja, cu toate că nu există nicio dovadă că aceștia s-ar fi înțeles în prealabil între ei sau cu colegii lor din poliția Amsterdam/Amstelland, simplul fapt că nu s-au luat măsurile necesare pentru a reduce riscul unui asemenea complot reprezintă un neajuns semnificativ pentru caracterul adecvat al investigației ...

332. ... respectiv, a existat o încălcare a Articolului 2 din Convenție, prin faptul că investigarea circumstanțelor morții lui Moravia Ramsahai a fost una inadecvată ...

338. Deși este adevărat că obligarea poliției locale ca să rămână pasivă până la sosirea anchetatorilor independenți poate conduce la pierderea sau distrugerea unor probe importante, Guvernul nu a indicat nicio circumstanță specială care ar impune o reacție imediată din partea forțelor locale ale poliției, în speță depășind simpla responsabilitate de protecție a locului incidentului ...

339. ... la fel, după cum a declarat Ministrul Justiției în fața Parlamentului, Departamentul de Stat pentru Investigații Penale poate apărea la locul faptei, în medie, în nu mai târziu de o oră și jumătate. Din această perspectivă, o întârziere de cincisprezece ore și jumătate este una inacceptabilă.

340. În ceea ce privește investigațiile poliției din Amsterdam/Amstelland după ce Departamentul de Stat pentru Investigații Penale a preluat urmărirea penală, Curtea concluzionează că implicarea ulterioară a Departamentului nu a fost suficientă pentru a elimina bănuiala de imparțialitate a poliției ...

► ***Dimitrova și alții v. Bulgaria, 44862/04, 27 ianuarie 2011***

79. Curtea menționează că autoritățile naționale relevante ... au concluzionat că dl B.I. a fost singurul responsabil pentru moartea dlui Gherasimov, ucigându-l printr-o lovitură în cap și reacționând disproporționat la un atac. Curtea a rămas uimită de faptul că, ajungând la o asemenea concluzie, autoritățile au omis evident, să ia în calcul probe importante acumulate în cadrul investigației. Curtea se referă, în primul rând, la rezultatele examinării post-mortem a dlui Gherasimov, care au dezvăluit prezența unei fracturi multiple a craniului, numeroase răni la nivelul capului, vătămări și contuzii pe corp ... Raportul medico-legal al dlui Gherasimov din data de 31 mai 2003 a mai depistat prezența a patru leziuni la nivelul capului ... Pentru Curte, aceste constatări, prin sine, indicând existența unor lovituri repetate, așa cum fusese admis și de autorități, ar fi fost suficiente pentru a dezminți versiunea lor cu privire la evenimente. Mai mult decât atât, examinarea post-mortem a dlui Gherasimov a dezvăluit o fractură multiplă cu o deplasare a osului parietal ..., care ar putea indica faptul că el ar fi fost lovit în partea din spate a capului și cu o forță considerabilă. Aceste elemente, care indică un posibil atac intenționat, vin să infirme concluziile autorităților, conform cărora dl B.I. ar fi acționat în stare de legitimă apărare.

80. Prin acceptarea faptului că dl Gerasimov și părtașii săi au fost cei care au pornit altercația și precum că, ulterior, dl B.I. a acționat în legitimă apărare, autoritățile au trecut cu vederea o altă circumstanță importantă, și anume că, după altercație, adeptii dlui Gerasimov au fost cei care au alertat poliția ... Atunci când au ajuns la o benzinărie și au cerut personalului să cheme poliția, aceștia erau agitați și au declarat că reclamantul a fost bătut ... în același timp, dl B.I. și colegii săi s-au ascuns ... Cu toate că, mai târziu, ei au declarat că au fost atacați, aceștia nu au raportat niciodată atacul împotriva poliției și nici nu au cerut investigarea cazului. Aceste elemente indică abordarea diferită a evenimentelor din partea celor două grupuri, dar, iarăși, autoritățile, aparent, au desconsiderat acest aspect.

81. Versiunea autorităților cu privire la evenimente nu a reușit, de asemenea, să explice de ce dl B.I. și colegii săi s-au îndreptat intenționat acolo unde se aflau dl Gherasimov și părtașii acestuia. Dacă dl B.I. a intenționat, așa cum a presupus dl Z.E. ..., să-i întrebe dacă văzuseră ei oare calul dlui N.S., rămâne neclar de ce a fost nevoie ca cei patru să părăsească drumul principal și să se deplaseze pe un drum de țară pentru a ajunge în locul unde ceilalți lucrau. La elaborarea versiunii contestate de reclamanți, autoritățile au omis să ia în calcul și alte fapte relevante stabilite în cadrul investigației, respectiv – că dl N.S. a admis faptul că grupul purta bâte de lemn și că în mașina sa fuseseră descoperite două bâte și un cuțit ..., mai mult decât atât, furgoneta folosită de dl Gherasimov și părtașii săi fusese serios avariata Cu toate că aceste dovezi pot fi privite ca infirmând concluziile autorităților, acestea, totuși, au fost complet ignorate. Mai mult decât atât, nu s-a încercat niciodată să se explice cum anume suferise dl Gherasimov numeroase răni și contuzii sau de ce exista sânge în furgoneta folosită de acesta și părtașii săi, care nici nu-i aparțineau, dar ar fi putut fi a dlui B.I. ...

82. Din aceste considerente, Curtea este de părere că autoritățile nu au reușit să efectueze o analiză completă, obiectivă și imparțială a probelor relevante acumulate în cadrul investigației morții dlui Gherasimov. Astfel, investigația, prin sine, nu ar fi putut fi completă și obiectivă. Acest lucru ar fi fost, în principiu, suficient pentru a justifica o concluzie despre încălcarea Articolului 2 din Convenție. Cu toate acestea, Curtea consideră că este necesar să indice alte deficiențe în investigație.

83. Curtea nu a fost informată despre nicio măsură de investigare cu scopul stabilirii posibilei implicări în moartea dlui Gherasimov a colegilor dlui B.I. ... Deși ... nu este sarcina sa să interfereze tacticile de cercetare ale anchetatorilor, Curtea menționează că au existat indicii serioase despre implicarea celor trei, pe care autoritățile au omis în mod evident să le ia în considerație ..., în pofida existenței dovezilor care indică implicarea, prin însuși comportamentul suspect și prin notele inițiale a anchetatorului, potrivit căruia au existat bănuieli rezonabile despre complicitate la brutalizarea dlui Gherasimov, ceea ce a condus la arestarea celor trei colegi, ei, în continuare, nu au mai fost investigați niciodată ...

84. Curtea vede alte motive pentru a pune la îndoială caracterul complet al investigației. Aceasta menționează că, în decizia sa de a renunța la acuzațiile inițiale împotriva dlui B.I., Procuratura Regională din Pernik s-a bazat pe mărturia

dului K.G. Acesta din urmă fusese martor ocular la altercație și l-a recunoscut pe dl B.I., văzându-l luptându-se cu altcineva, care apoi îl lovide cu un cuțit ... Cu toate acestea, organele de urmărire penală nu au făcut nimic pentru a verifica această mărturie-cheie, indiferent de faptul că ar putea fi pusă la îndoială credibilitatea acesteia, dat fiind că martorul observase altercația de la o distanță considerabilă, în timp ce conducea ... Mai mult decât atât, cu toate că organele de urmărire penală au găsit un cuțit ..., ele nu au prelevat amprente, nu au verificat dacă acesta cu care dl B.I. fusese înjunghiat și nu au încercat să explice cum cuțitul ajunsese în mașina dlui N.S. În opinia Curții, acestea erau măsuri investigative evidente și necesare, care ar fi putut să dezvăluie circumstanțele morții dlui Gherasimov.

85. De asemenea, organele de urmărire penală nu au încercat să explice contradicțiile din mărturiile dlui B.I., care admisesese, inițial, că îl lovide pe dl Gherasimov, dar, cu câteva zile mai târziu, a negat aceasta, iar în timpul ultimei sale audieri, din 10 decembrie 2003, a recunoscut că „posibil” ar fi putut să o facă... Mai mult decât atât, acesta declarase inițial că fusese înjunghiat de dl Gherasimov, dar mai târziu explicase că cineva „aproape că” îl înjunghiasese, cuțitul sfâșiindu-i doar hainele ...

86. ... Așa cum s-a explicat în paragrafele precedente, Curtea nu rămâne convinsă că autoritățile ar fi efectuat o investigație completă și obiectivă, după cum o cer prevederile Articolului 2 din Convenție, deoarece ele au omis să ia măsurile de investigație disponibile și au desconsiderat, în mod evident, dovezi importante.

87. Mai mult decât atât, Curtea consideră că reclamanții, ca rude ale dlui Gherasimov, nu au putut participa în mod efectiv la investigarea morții rudei lor, așa cum, de asemenea, o impune Articolul 2 din Convenție ... Curtea deja a constatat că posibilitatea ipotetică de contestare a deciziei Procuraturii Regionale Pernik din 25 mai 2004 nu constituia un remediu efectiv, în sensul Articolului 35 §1 din Convenție ... Respectiv, Curtea nu consideră că o asemenea contestare ar fi acordat reclamanților vreo opțiune serioasă de a participa la proceduri.

88. De asemenea, Curtea nu consideră că reclamanții au primit vreo altă oportunitate de a participa și de a-și exprima opiniile. Aceștia nu au putut solicita să fie desemnați ca părți civile, deoarece legea internă de la acel moment nu prevedea o asemenea posibilitate, cazul neajungând vreodată în instanță ... Mai mult decât atât, aceștia nu au participat la procedura în care Tribunalul Regional Pernik a aprobat acordul de recunoaștere a vinovăției între dl B.I. și procuratură, deoarece instanța nu i-a invitat să depună declarații, așa cum era autorizată să facă ..., în fapt, opiniile reclamanților nu au fost niciodată solicitate și nu au fost luate în considerare de autorități. Reclamanții nu au fost informați, nici măcar în mod formal, despre rezultatul investigației, aflând despre aceasta ulterior, prin publicații din mass media ...

89. În concluzie, Curtea consideră că investigarea morții dlui Gherasimov nu a fost nici completă și nici obiectivă. Mai mult decât atât, reclamanții nu au beneficiat de nicio oportunitate să participe la proceduri. Deci, investigarea morții dlui Gherasimov, efectuată de autorități, nu a respectat cerințele Articolului 2 din Convenție ...

► **Cobzaru v. România, 48254/99, 26 iulie 2007**

88. ... Violența rasială este o insultă deosebită adusă demnității umane, impunând o vigoare specială și o reacție viguroasă din partea autorităților, având în vedere consecințele periculoase ale acesteia. Din acest motiv, autoritățile trebuie să facă uz de toate mijloacele posibile pentru a combate rasismul și violența rasială, restabilind, astfel, imaginea democratică în societate, unde diversitatea nu este percepută ca o amenințare, ci ca o sursă de prosperare a acesteia ...

89. ... în cercetarea incidentelor violente, autoritățile de stat au datoria suplimentară de a lua toate măsurile rezonabile spre a demasca orice motivație rasistă și de a constata dacă ura sau prejudiciile etnice au putut juca sau nu un rol în evenimente...

90. Tratarea violenței și brutalității induse rasial pe picior de egalitate cu cazuri care nu au accente rasiste ar însemna să închidem ochii în fața naturii specifice a acțiunilor care sunt deosebit de distructive pentru drepturile fundamentale. Nerealizarea acestei distincții în modul în care sunt abordate situații diferite, în esență, poate constitui un tratament nejustificat, ireconciliabil cu Articolul 14 din Convenție...

91. Desigur, probarea motivației rasiale se va dovedi extrem de dificilă în practică. Obligația Statului intimat de a investiga posibile accente rasiste într-un act violent este o obligație de a depune cele mai bune eforturi și nu este absolută; autoritățile trebuie să facă ceea ce este rațional în circumstanțele cauzei ...

95. ... exprimarea preocupării de diferite organizații cu privire la numeroasele acuzații de violență împotriva romilor comisă de ofițerii români din domeniul aplicării legii și repetatul eșec al autorităților române de a remedia situația și a redresa discriminarea nu sunt suficiente spre a considera că s-a constatat că motive rasiste au jucat un rol în maltratarea reclamantului.

96. ... contrar situației din cauza *Nachova și alții*, procurorii în cazul dat nu au avut în față *prima facie* informații plauzibile de violență indusă de ură, care să necesite cercetarea posibilelor motive rasiste ale evenimentelor.

97. Totuși, Curtea observă că numeroasele incidente anti-romi, care au implicat, adesea, agenți ai Statului, după căderea regimului comunist în 1990, și alte dovezi documentate de nereușite repetate ale autorităților în a soluționa cazurile de astfel de violențe erau cunoscute publicului, în general, deoarece erau prezentate regulat de mass-media. Reiese, din probele prezentate de reclamant, că toate aceste incidente au fost, în mod oficial, aduse în atenția autorităților și, ca urmare, acestea din urmă au inițiat diverse programe, având drept scop eradicarea acestui tip de discriminare. Neîndoind, astfel de incidente, precum și politicile adoptate de cele mai înalte autorități din România spre a lupta contra discriminării romilor, erau cunoscute autorităților de cercetare în prezenta speță sau ar fi trebuit să fie cunoscute, și, deci, ar fi trebuit să se acorde o grijă specială cercetării posibilelor motive rasiste din spatele violenței.

98. Nu numai că nu a existat nici o încercare din partea procurorilor de a verifica comportamentul polițiștilor implicați în violență, care să verifice, de exemplu,

dacă mai fuseseră implicați în trecut în incidente similare sau dacă au fost acuzați de a prezenta sentimente anti-romi, dar procurorii au făcut remarci tendențioase referitoare la originea romă a reclamantului pe tot parcursul cercetării...

100. În cauza de față, Curtea constată că remarcile tendențioase făcute de procurori cu privire la originea romă a reclamantului dezvăluie o atitudine general-discriminatorie a autorităților, care a întărit convingerea reclamantului că orice cale de atac în cazul său era pur iluzorie.

101. Ținând seama de toate elementele de mai sus, Curtea consideră că necercetarea de agenții de aplicare a legii a posibilelor motive rasiale în maltratarea reclamantului, asociată cu atitudinea lor pe parcursul cercetării, constituie o discriminare față de drepturile reclamantului, contrară Articolului 14, luat în coroborare cu Articolele 3, în partea sa procedurală, și 13 din Convenție.

► *Identoba și alții v. Georgia, 73235/12, 12 mai 2015*

75. Curtea observă că plângerile penale privind relele tratamente aplicate participanților la proteste, inclusiv celor treisprezece reclamanți din partea contra-demonstranților, precum și despre pretinsa lipsă de reacție a poliției la violență, au fost formulate la 18 mai 2012, a doua zi de la producerea incidentului. Ulterior, toți reclamanții au cerut, repetat, pe 3 și 5 iulie 2012, inițierea unei investigații a celor două fapte sus-menționate ... Cu toate acestea, în loc să inițieze o investigație comprehensivă și concludentă a incidentului și în privința tuturor reclamanților, autoritățile relevante, în mod inexplicabil, au restrâns scopul cercetărilor și au deschis doar două dosare separate privind vătămrile corporale suferite doar de doi dintre reclamanți. Chiar și în aceste cauze penale, nu s-a înregistrat niciun progres semnificativ timp de doi ani. Investigațiile încă stagnează la faza incipientă, iar reclamanților nu li s-a recunoscut statutul de victimă ... Singurul rezultat tangibil a fost sancționarea administrativă a doi dintre contra-demonstranți, care au fost pedepsiți pentru o încălcare minoră a ordinii publice cu o amendă de circa 45 euro fiecare ... Cu toate acestea, având în vedere gradul de violență și agresiunea nejustificată a reclamanților, Curtea nu consideră că o asemenea sancțiune administrativă ușoară a fost suficientă pentru a exonera Statul de obligația sa procedurală, sub aspectul Articolului 3 din Convenție.

76. Având în vedere circumstanțele acțiunilor violente aplicate reclamanților, Curtea menționează că existau mai multe prevederi în Codul penal al Georgiei, care ar servi temei pentru lansarea unei investigații penale asupra incidentului ... Mai mult decât atât, ar fi fost posibil ca investigația să restrângă cercul posibililor atacatori. În primul rând, era un fapt bine cunoscut că reprezentanții a două organizații religioase ... participaseră la contra-demonstrații și, în al doilea rând, înregistrările video ale confruntărilor captaseră imagini clare ale celor mai agresivi atacatori din cele două grupări religioase ...

77. Este important că legislația penală națională prevedea direct că discriminarea pe motive de orientare sexuală și identitate de gen trebuie tratată ca un motiv constitutiv și circumstanță agravantă la comiterea unei infracțiuni ... Curtea consideră, astfel, că a fost esențial ca autoritățile relevante să desfășoare

investigația în acel context specific, luând toate măsurile rezonabile în scopul demascării rolului posibilelor motive homofobe pentru evenimentele în discuție. Necesitatea efectuării unei anchete concludente a discriminării, ca motiv al violențelor la marșul din 17 mai 2012, era indispensabilă, reieșind, pe de o parte, din ostilitatea împotriva comunității LGBT [lesbiene, homosexuali, bisexuali, transgen] și, pe de altă parte, în lumina discursului homofob evident, care a fost ținut de atacatori în cadrul incidentului. Curtea consideră că, fără o aplicare strictă a legii din partea autorităților, infracțiunile motivate pe prejudecăți vor fi tratate inevitabil ca niște cazuri ordinare, fără astfel de conotații, iar indiferența implicită se va egala cu consimțirea oficială sau chiar complicitatea la infracțiuni de ură ...

78. Astfel, Curtea consideră că autoritățile naționale au eșuat la efectuarea unei investigații adecvate cu privire la plângerile de rele tratamente ale celor treisprezece reclamânți.

IMPARȚIALITATEA

► ***Daktaras v. Lituania*, 42095/98, 10 octombrie 2000**

44. ... declarațiile în cauză au fost făcute de un procuror, dar nu în afara cadrului strict procesual penal, cum ar fi, de exemplu, într-o conferință de presă, ci în cadrul adoptării unei soluții motivate la o etapă preliminară a procedurii de respingere a cererii reclamantului de încetare a urmăririi penale.

Curtea mai menționează că, în motivarea deciziei sale, potrivit căreia vinovăția reclamantului a fost „demonstrată” prin materialele cauzei penale, procurorul a angajat același termen folosit și de reclamant, care, în cererea sa de încetare a cazului, susținuse că vinovăția sa nu fusese „demonstrată” prin probele din dosar. Deși folosirea termenului „demonstrat” este o omisiune, Curtea consideră că, în contextul în care s-a folosit cuvântul, atât reclamantul cât și procurorul s-au referit nu la întrebarea dacă a fost vinovăția reclamantului dovedită, a cărei determinare nu depindea în mod evident de procuror, ci la chestiunea dacă materialele cauzei relevă suficiente probe privind vinovăția reclamantului pentru a justifica transmiterea materialelor în instanță judiciară, în vederea examinării în fond.

45. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că declarațiile folosite de procuror în hotărârea sa din 1 octombrie 1996 nu încălca principiul prezumției nevinovăției.

► ***Vera Fernández-Huidobro v. Spania*, 74181/01, 6 ianuarie 2010**

110. Într-adevăr, Articolul 6 §1 din Convenție garantează dreptul la un „tribunal independent și imparțial”, iar conceptul de „tribunal” nu s-ar extinde și asupra judecătorului de instrucție, care nu decide asupra fondului unei „acuzății penale”.

111. Cu toate acestea, în măsura în care acțiunile judecătorului de instrucție influențează direct și inevitabil mersul și, astfel, echitatea procesului la fazele ulterioare, inclusiv în fața instanțelor judiciare, Curtea consideră că, deși unele dintre garanții, prevăzute de Articolul 6 §1, nu s-ar aplica la etapa investigării,

standardele dreptului la un proces echitabil, luate într-un sens larg, implică și obligația de imparțialitate a judecătorului de instrucție... De asemenea, Curtea observă importanța investigării ca pe o fază premergătoare examinării judiciare în fond, în măsura în care probele obținute în cadrul acesteia determină cadrul general al judecării acuzațiilor penale de comiterea unei infracțiuni ...

112. În această privință, Curtea menționează că legea spaniolă impune judecătorului de instrucție să se conformeze criteriilor de imparțialitate, odată ce el are responsabilitatea pentru acumularea probelor, atât în favoarea cât și împotriva învinutului. Convenția, prin sistemul său de aplicare în ansamblu a drepturilor pe care le consacără și în conformitate cu principiul subsidiarității, consolidează protecția acelor drepturi la nivel național...

113. În această privință, Curtea observă că, prin hotărârea sa, Curtea Constituțională a recunoscut rolul judecătorului de instrucție de conducător al investigației și responsabil pentru garanții procedurale; adoptând unele măsuri provizorii care afectează drepturile fundamentale ale unei persoane sub urmărire penală, judecătorul de instrucție trebuie să fie obiectiv și imparțial. Această problemă este și mai importantă în cazul analizat, atunci când judecătorul de instrucție principal nr. 5 a dispus arestarea preventivă la faza judiciară fără dreptul la cauțiune, iar reclamantul a fost judecat și condamnat într-un singur nivel de jurisdicție de Curtea Supremă.

114. În lumina celor de mai sus, luând în calcul caracteristicile specifice ale legii spaniole în această privință, în mod special – privind condiția imparțialității judecătorului de instrucție, Curtea concluzionează că Articolul 6 §1 se aplică procedurii de investigație coordonată de judecătorul de instrucție principal nr. 5 al *Audiencia Nacional*.

DECLARAȚII ÎN MASS-MEDIA

► ***Karakaş și Yeşilimak v. Turcia*, 43925/98, 28 iunie 2005**

50. Libertatea de exprimare, garantată de Articolul 10 din Convenție, include dreptul de a recepționa și împărtăși informații. Articolul 6 §2 nu poate, astfel, să împiedice autoritățile să informeze publicul despre investigații penale în desfășurare, dar solicită ca informarea să fie făcută cu toată discreția și vigilența necesară, odată ce se ridică problema respectării prezumției de nevinovăție ...

52. Curtea observă că, în prezenta speță, organele de poliție au organizat o conferință de presă, în afara contextului procesual-penal, prin care au oferit jurnaliștilor informații despre deținuți și le-au permis să facă fotografii.

53. ... Deși este adevărat că, în urma conferinței de presă, două ziare au publicat numele și fotografiile celor doi reclamanți, declarând că ei fuseseră reținuți de poliție în calitate lor de membri ai Dev-Sol în timpul pregătirilor pentru o demonstrație, Curtea nu constată cert că poliția ar fi declarat că reclamanții se făceau vinovați de infracțiunile pentru care fuseseră reținuți sau că conferința de presă ar fi prejudiciat cumva examinarea de către instanțele judiciare competente.

54. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că dreptul reclamanților de a fi prezumați nevinovați nu fusese încălcat ...

► ***Y.B. și alții v. Turcia, 48173/99, 28 octombrie 2004***

49. Conținutul comunicatului de presă publicat de poliție și diseminat presei se referea la reclamanți, necondiționat și fără rezerve, ca fiind „membri ai organizației ilegale”, adică MLKP. În mod similar, comunicatul de presă declara că fusese „stabilit” faptul că cei reținuți comiseseră numeroase infracțiuni în diverse locații din provincia Izmir ... În opinia Curții, aceste două declarații puteau fi interpretate ca o confirmare că, potrivit poliției, reclamanții comiseseră infracțiunile de care erau învinuiți.

50. Per ansamblu, atitudinea organelor de poliție, în măsura în care au implicat o evaluare anticipată a acuzațiilor care ar fi putut să fie înaintate reclamanților, oferindu-le jurnaliștilor o modalitate ușoară să-i identifice, era incompatibilă cu prezumția de nevinovăție. Conferința de presă, în primul rând, încurajase publicul să creadă că reclamanții erau vinovați și, în al doilea rând, prejudiciase examinarea judiciară a faptelor din partea unei instanțe competente.

► ***Khuzhin și alții v. Rusia, 13470/02, 23 octombrie 2008***

95. ... Curtea observă că, la câteva zile înaintea începerii planificate a examinării judiciare în cazul reclamanților, un canal de televiziune publică difuzase o dezbatere la care au participat anchetatorul responsabil de caz, procurorul teritorial și procurorul-șef al Direcției de cercetare a infracțiunilor deosebit de grave. Participanții au discutat în detalii cazul reclamanților, cu o contribuție din partea moderatorului emisiunii și a presupusei victime a infracțiunii. Ulterior, emisiunea a fost redifuzată de două ori pe durata procesului și încă o dată cu câteva zile înainte de judecarea apelului.

96. ... toți cei trei reprezentanți oficiali ai părții acuzării au descris actele imputate reclamanților drept „infracțiuni” care fuseseră comise de aceștia... Declarațiile acestora nu erau limitate la descrierea mersului procedurii sau a unei „situații de suspiciune” împotriva reclamanților, ci au statuat implicarea acestora în comiterea infracțiunilor ca pe un fapt definit, necondiționat și fără rezerve, nici măcar să menționeze faptul că reclamanții negau implicarea. La fel, procurorul teritorial dl Zinterekov a făcut referiri la cazierul reclamanților, portretizându-i drept infractori înrăiți și afirmase că comiterea „infracțiunii” fusese rezultatul „calităților personale” ale acestora, „cruzime și brutalitate fără sens”. Totodată, el menționase în închidere că singura soluție pe care o instanță ar putea adopta era o sentință cu închisoare, astfel prezentând condamnarea reclamanților ca fiind singurul rezultat posibil al procedurilor judiciare ... Totuși, având în vedere conținutul spuselor acestora menționate mai sus, Curtea nu poate decât să constate că anumite declarații ar fi putut încuraja publicul să considere reclamanții vinovați, înainte ca aceștia să fi fost declarați astfel conform legii. Respectiv, Curtea concluzionează că a existat o încălcare a prezumției de nevinovăție a reclamanților ...

116. ... Fără consimțământul acestuia, fotografia de pe pașaportul primului reclamant a fost preluată de poliție din materialele dosarului penal și pusă la dispoziția unui jurnalist care o folosise într-o emisiune televizată. Curtea concluzionează că existase o imixtiune în dreptul primului reclamant la respectarea vieții sale private.

117. ... Deși o fotografie publicată cu scopul informării despre un proces penal în desfășurare nu ar fi informativă prin sine, trebuie să existe motive imperative care să justifice imixtiunea în dreptul acuzatului la respectarea vieții sale private ... Chiar presupunând că Articolul 139 al RSFSR [Republica Socialistă Federativă Sovietică Rusă] din Codul de procedură penală ar servi ca temei legal pentru garantarea accesului presei la materialele cauzei penale, Curtea, în speță, nu găsește niciun scop legitim pentru imixtiune în dreptul primului reclamant la respectarea vieții sale private. Întrucât a fost arestat preventiv la momentul relevant, el nu se eschiva de justiție, iar distribuirea fotografiei reclamantului nu era necesară pentru obținerea cooperării societății la stabilirea locului de aflare a acestuia. Nu se poate spune că s-a urmărit interesul asigurării caracterului public al procedurilor judiciare, deoarece, la momentul înregistrării și primei difuzări a emisiunii televizate, ședințele judiciare nu începuseră. Astfel, Curtea concluzionează că, în circumstanțele prezentei cauze, publicarea în presă a fotografiei primului reclamant, extrasă din dosarul penal, nu urmărea niciunul dintre scopurile legitime, enumerate în paragraful 2 al Articolului 8.

► **Turyev v. Rusia, 20758/04, 11 octombrie 2016**

20. Spusele procurorului, publicate în *North Star*, erau departe de a fi discrete sau circumstanțiate. Acesta identificase reclamantul prin inițialele prenumelui și numelui, complet etichetându-l drept „asasinul” uneia dintre victime și „complice la asasinarea” celeilalte victime. Aceasta este mai mult decât o simplă constatare de fapte depistate în cadrul investigației, după cum a declarat Guvernul; ea reprezintă o declarație de vinovăție necondiționată.

21. ... procurorii nu își pierd libertatea de exprimare prin faptul că sunt procurori, cu atât mai mult cu cât tăcerea acestora ar putea crea un vid informațional care ar putea fi umplut de declarații iresponsabile din surse neoficiale. Cu toate acestea, cuvintele unui procuror vin dintr-o sursă cu o autoritate oficială și au o putere deosebită de convingere în ochii publicului. Comentariile publice ale procurorului au constituit o declarație clară de vinovăție a reclamantului, care, în primul rând, au încurajat publicul să-l considere vinovat și, în al doilea rând, au prejudiciat examinarea judiciară a faptelor din partea unei instanțe competente.

22. Curtea mai menționează că însuși superiorul procurorului a găsit că interviul a depășit limitele eticii profesionale.

23. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §2.

► *Craxi v. Italia*, 34896/97, 5 decembrie 2002

105. În ceea ce privește afirmația reclamantului, conform căreia autoritatea de urmărire penală, deliberat și sistematic, a distribuit presei informații confidențiale, Curtea menționează că reclamantul nu a prezentat probe, conform cărora organele de urmărire penală au fost responsabile pentru astfel de divulgări sau vreo încălcare a obligațiilor, cu scopul de a-i defăima imaginea reclamantului și ISP în fața opiniei publice.

► *Apostu v. România*, 22765/12, 3 februarie 2015

122. Rolul Curții în speță este să examineze dacă divulgarea din partea autorităților a informațiilor din dosarul penal al reclamantului, urmată de publicarea acestora în presa scrisă, a încălcat dreptul acestuia la protecția vieții private.

123. ... în prezenta cauză, de asemenea, relevantă pentru procedura penală, conținutul înregistrărilor a dezvăluit informații despre activitățile private ale reclamantului, punându-l, astfel, într-o lumină nefavorabilă și lăsând impresia că el comisese infracțiunile înainte ca autoritățile naționale să fi avut măcar posibilitatea de a examina acuzațiile. Mai mult decât atât, o parte din conversațiile telefonice publicate erau, într-o anumită măsură, de natură strict privată și aveau puțină sau nicio legătură cu acuzațiile penale împotriva reclamantului ...

124. În opinia Curții, divulgarea în mass-media a informațiilor fără caracter public din dosarul penal poate fi considerată, în circumstanțele prezentei cauze, prin publicarea lor ulterioară, ca reprezentând o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea vieții private.

125. ... odată publicate informațiile, reclamantul s-a constatat a fi lipsit de mijloace de inițiere imediată a acțiunilor de apărare a reputației sale, întrucât fondul cauzei nu era examinat de o instanță, iar autenticitatea sau exactitatea conversațiilor telefonice și interpretarea acestora nu puteau fi, astfel, contestate. S-a stabilit, de asemenea, că reclamantul nu avea niciun mijloc de contestare a divulgării informațiilor din partea autorităților ...

126. Astfel, rezultă că reclamantul a suferit daune, urmare a ingerinței în dreptul său la respectarea vieții private, prin transmiterea în mass-media a extraselor din conversațiile sale telefonice ...

128. Curtea menționează că publicarea materialului în speță nu a servit intereselor urmăririi penale. Informațiile ar fi devenit accesibile mai târziu, atunci când procurorul ar fi diferit cauza justiției. Mai mult decât atât, unele dintre conversațiile transmise presei erau de natură privată, iar publicarea acestora în mass-media nu a fost socialmente imperioasă. În consecință, divulgarea nu a fost justificată.

129. Curtea reiterează că, prin însăși natura sa, procedura interceptării conversațiilor telefonice este supusă unui control judiciar foarte riguros și, astfel,

este rezonabil ca rezultatele unei asemenea acțiuni să nu fie făcute publice, fără o verificare judiciară la fel de riguroasă ...

130. De menționat că accesul publicului la informații dintr-un dosar penal nu este nelimitat sau discreționar, chiar și după înaintarea cauzei în instanță. Conform normelor și reglementărilor aplicabile, accesul presei la materialele procedurilor de confirmare sau autorizare a interceptărilor telefonice sau înregistrărilor este limitat ... Mai mult decât atât, judecătorii pot decide, în circumstanțe justificate, să restricționeze accesul unei terțe părți la materialele cauzei. Curtea nu poate exclude faptul că judecătorul care examinează un astfel de demers poate să balanseze dreptul la respectarea vieții private cu dreptul la libertatea de exprimare și informare. Astfel, accesul la informații este supus, pe bună dreptate, unui control judiciar.

131. Cu toate acestea, nu există o asemenea posibilitate, atunci când informațiile s-au scurs în presă, așa cum a fost în circumstanțele prezentei cauze. În speță, cea mai importantă întrebare rămâne a fi în primul rând, dacă a organizat oare Statul serviciile și a instruit oare personalul întru evitarea încălcărilor procedurale ... și, în al doilea rând, dacă a dispus oare reclamantul de mijloace de redresare a încălcărilor drepturilor sale.

132. În lumina considerentelor de mai sus, Curtea susține că ... Statul respondent a eșuat în respectarea obligației sale de securizare a informațiilor aflate în posesia sa, în scopul asigurării dreptului reclamantului la respectarea vieții private și, de asemenea, nu a reușit să ofere niciun mijloc de redresare a drepturilor încălcate. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 8 din Convenție.

► ***Bédat v. Elveția* [MC], 56925/08, 29 martie 2016**

68. Subliniind că drepturile, garantate de Articolul 10 și Articolul 6 §1, necesită, în principiu, un tratament egal ..., Curtea reiterează că este judicioasă acordarea unei protecții speciale confidențialității unei investigații judiciare, având în vedere miza procesului penal, atât pentru administrarea justiției cât și pentru dreptul persoanelor supuse investigației de a fi prezumate nevinovate ... Curtea subliniază faptul că confidențialitatea investigațiilor este menită să protejeze, pe de o parte, interesele procesului penal prin anticiparea riscurilor de coluziune și a pericolului deteriorării sau distrugerii probelor și, pe de altă parte, a intereselor acuzatului, în special, din perspectiva prezumției de nevinovăție și, în general, a relațiilor sau intereselor personale. Această confidențialitate este justificată, de asemenea, de nevoia protejării proceselor de formare a opiniei și luare a deciziilor din cadrul mediului judiciar.

69. În prezenta cauză, chiar dacă articolul din presă nu a reflectat direct opinia că acuzatul ar fi acționat cu intenție, el a fost conceput astfel, încât să ofere o imagine extrem de negativă a acestuia din urmă, evidențiind anumite aspecte deranjante ale personalității acuzatului și concluzionând că el făcea „tot ce îi stătea în puteri pentru a-și determina imposibilitatea apărării” ...

Nu poate fi negat faptul că publicarea unui articol cu o asemenea orientare, în timpul unei investigații pendente, a creat riscul inerent de influență asupra mersului procedurii într-o direcție sau în alta, oricare ar fi referința la activitatea judecătorului de instrucție, deciziile reprezentanților învinutului, pozițiile părților care solicită despăgubiri sau obiectivitatea instanței de judecată, indiferent de componența acesteia.

70. ... Riscul influențării procedurilor justifică prin sine adoptarea unor măsuri de prevenire din partea autorităților, cum ar fi interzicerea divulgării informațiilor secrete.

Legalitatea acelor măsuri, prin prisma prevederilor legii naționale, și compatibilitatea lor cu cerințele Convenției trebuie să fie evaluate cu referire la momentul implementării măsurilor și nu, așa cum susține reclamantul, din perspectiva evenimentelor ulterioare, care dezvăluie impactul real al publicațiilor asupra procesului judiciar, cum ar fi componența instanței de judecată ...

71. Astfel, Curtea Federală a avut dreptate, atunci când a confirmat ... că înregistrările interviurilor și a corespondenței învinutului fuseseră „discutate în sfera publică, înainte de încheierea investigației, până la examinarea judiciară și în afara contextului, într-o manieră aptă să influențeze deciziile luate de judecătorul de instrucție și de instanța de judecată” ...

76. Curtea deja a examinat, potrivit Articolului 8, problema respectării vieții private a unei persoane acuzate, într-un caz implicând încălcarea confidențialității investigațiilor judiciare. În *Craxi v. Italia (nr. 2)* ... Curtea a afirmat că autoritățile naționale nu numai că aveau obligația negativă privind nedivulgarea conștientă a informațiilor protejate de Articolul 8, dar și trebuiau să ia măsuri pentru asigurarea protecției efective a dreptului unei persoane acuzate la respectarea corespondenței sale.

Prin urmare, Curtea consideră că procesul penal intentat împotriva reclamantului de către autoritățile de urmărire penală cantonale erau în conformitate cu obligația pozitivă care îi revine Elveției, potrivit Articolului 8 din Convenție, pentru protecția vieții private a persoanei acuzate.

Mai mult decât atât, informațiile divulgate de reclamant erau foarte personale, chiar de natură medicală, inclusiv declarații ale medicului persoanei acuzate ..., precum și scrisori trimise de învinuit din locul de detenție judecătorului de instrucție care gestionează cazul. Curtea este de părere că acest tip de informații impunea cel mai înalt nivel de protecție, în sensul Articolului 8; această concluzie este, în special, importantă, întrucât învinuitul nu era cunoscut publicului, iar simplul fapt că acesta era subiectul unei investigații penale, chiar dacă pentru o infracțiune foarte gravă, nu justifică tratarea acestuia în aceeași manieră ca și o figură publică, care se expune în mod voluntar publicității ...

78. În orice caz, în ceea ce privește circumstanțele particulare ale cauzei, este de menționat că, atunci când articolul în speță a fost publicat, învinuitul se afla în penitenciar și, astfel, fiind vulnerabil. Mai mult decât atât, nimic din dosarul

cauzei nu sugerează că acesta era informat despre publicarea articolului și natura informațiilor oferite. La fel, el suferea, probabil, și de tulburări psihice, astfel, devenind și mai vulnerabil. În aceste circumstanțe, autoritățile cantonale, îndeplinind obligațiile lor pozitive de protejare a dreptului lui M.B. la respectarea vieții private, nu pot fi blamate că nu au așteptat, pur și simplu, ca M.B. însuși să preia inițiativa inițierii unei acțiuni civile împotriva reclamantului, și, astfel, au ales să acționeze activ, chiar și prin inițierea urmăririi penale.

CRITICAREA FUNCȚIONARILOR PUBLICI

► *Lešník v. Slovacia, 35640/97, 11 martie 2003*

57. Deși declarațiile reclamantului cu privire la calitățile profesionale și personale ale procurorului puteau fi considerate judecări de valoare care nu erau susceptibile de probare, Curtea menționează că scrisorile sus-menționate conțineau și acuzații de conduită nelegală și abuzivă din partea celui din urmă. Astfel, reclamantul a susținut, în special, că procurorul refuzase, în mod ilegal, să-i satisfacă plângerea penală, abuzase de autoritatea sa și fusese implicat, în acel context, în acte de corupție și interceptare ilegală a conversațiilor telefonice ale reclamantului. Acele acuzații sunt, în opinia Curții, declarații de fapt, pe care instanțele i-au cerut, pe bună dreptate, reclamantului să le susțină prin probe relevante ...

58. Cu toate acestea, instanțele naționale, după examinarea tuturor probelor, au constatat că declarațiile reclamantului erau, în fapt, nefondate. Curtea nu dispune de date care să indice că această concluzie ar fi contrară circumstanțelor cauzei sau, într-un alt fel, arbitrare ...

59. Acele acuzații erau mai grave și au fost exprimate repetat. Ele aveau capacitatea de a insulta procurorul, de a-i afecta îndeplinirea atribuțiilor sale și, de asemenea, după scrisoarea trimisă Procuraturii Generale, de a-i afecta și reputația.

60. Desigur, declarațiile reclamantului urmăreau în fața autorităților repararea prejudiciilor pentru acțiunile lui P., pe care el le considera eronate sau ilegale ... Curtea observă, cu toate acestea, că reclamantul nu fusese împiedicat să folosească alte mijloace corespunzătoare pentru a obține satisfacția ...

63. Cu toate că sancțiunea impusă reclamantului – patru luni de închisoare, cu suspendare pentru o perioadă de probațiune de un an – nu este, prin sine, una demonstrativă, ... ea este, totuși, situată la limita scalei acceptabile...

65. Prin urmare, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 10 din Convenție.

► *July și SARL Liberation v. Franța, 20893/03, 14 februarie 2007*

65. n prezenta speță, Curtea observă că reclamantii au fost condamnați pentru publicarea unui articol despre asociație și rezultatele unei conferințe de presă avută loc cu o zi înainte, organizată de părți civile care, unilateral, criticau investigația penală pentru a atrage interesul mass-media asupra condițiilor

și cauzelor morții, în împrejurări suspecte, a unui judecător francez detașat la Djibouti. În continuare, se observă că scopul conferinței de presă era să facă publică o cerere depusă la 13 martie 2000 de către una dintre părțile civile (văduva judecătorului) în adresa Ministrului Justiției, pentru o examinare de către Inspectoratul General de Servicii Judiciare a condițiilor în care era administrată investigația judiciară ...

68. Ținând cont de aceasta, Curtea găsește că, la condamnarea reclamanților, Curtea de Apel Versailles a opinat că două pasaje ale articolului în speță prejudiciau „onoarea și reputația” celor doi judecători responsabili inițial pentru caz, acuzându-i de „favorizare” la audierea unui martor-cheie și investigarea într-o manieră descrisă drept „*rocambolescă*” (farsă) ...

70. Curtea observă că, Curtea de Apel, respingând argumentul apărării privind buna-credință, a criticat jurnalista, în primul rând, pentru că „a preferat să nu descrie subiectul sub forma unui interviu”, indicând că ea „a optat pentru o soluție de compromis”, care i-a „facilitat sarcina” și că ea ar fi trebuit să indice că „se garantează că persoanele criticate au avut ocazia de a da replica”, în vreme ce, evidențiază Curtea, nu este treaba instanțelor să-și substituie propriile opinii cu cele ale presei referitor la tehnica jurnalistică de împărtășire a informațiilor, întrucât Articolul 10 protejează nu numai substanța ideilor și informațiilor exprimate, dar și forma în care acestea sunt transmise ...

73. Curtea consideră că articolul în speță este un rezumat al unei conferințe de presă organizate la 13 martie 2000, într-un caz care deja fusese tratat în mass-media și era cunoscut publicului. Cu privire la măsurile de precauție luate, Curtea observă că articolul folosește, în mod adecvat, timpul condițional, cu ghilimele în diverse locuri, pentru evitarea oricărei confuzii în mintea cititorului, între sursa opiniilor și analiza din partea publicației, cu citarea de fiecare dată a numelor persoanelor pentru informarea cititorului, astfel încât nu se poate susține, așa cum a făcut Curtea de Apel, că unele pasaje erau imputabile jurnalistei și, prin urmare, reclamanților. La fel, articolul nu dezvăluie nicio animozitate personală la adresa judecătorilor de investigație sus-menționați, așa cum au recunoscut instanța de judecată și curțile de apel.

74. Mai mult decât atât, persoanele prejudiciate fac parte din sistemul judiciar. Prin urmare, deși nu se poate afirma că judecătorii se expun de bună voință evaluării fiecărui cuvânt spus și a acțiunilor în aceeași măsură în care o fac politicienii, fiind, astfel, tratați în mod egal cu aceștia din urmă. Atunci când vine vorba despre criticarea acțiunilor lor, funcționarii publici care acționează în calitatea lor oficială, cum este și în prezenta speță, totuși pot fi subiecții unor limitări largi privind nivelul de acceptabilitate a criticii, comparativ cu cetățenii de rând. Curtea observă, astfel, că motivele oferite de Curtea de Casație la respingerea recursului reclamanților asupra chestiunilor de drept nu erau relevante sau suficiente, deoarece erau incompatibile cu principiul sus-menționat. Persoanele prejudiciate, ambele fiind funcționari publici, aparținând „instituțiilor fundamentale ale Statului”, au fost supuse, în această calitate, criticii personale în limite „admisibile”, nu numai într-o manieră teoretică și generală.

75. În ultimul rând, Curtea se referă la argumentul ridicat de Curtea de Apel, în sensul că comentariile unuia dintre vorbitorii în cadrul conferinței de presă fuseseră denaturate în ceea ce privește utilizarea adjectivului „*rocambolesc*” și că aceasta a indicat lipsa de bună credință a reclamanților. În vreme ce respectivul cuvânt a fost, într-adevăr, folosit la conferința de presă, Curtea observă că încă există dubii referitoare la formularea precisă a acestuia. Curtea de Apel a fost de părere că comentariul, așa cum a fost anunțat de persoana în speță, „nu a reflectat o dorință neechivocă de a denunța maniera de investigare a colegilor săi”. Curtea observă, în special, că folosirea acestui adjectiv, care, desigur, nu este unul foarte pozitiv, dar care de multă vreme este parte din limbajul de zi cu zi, a fost atribuit unuia dintre participanții la conferința de presă și nu a fost formulat, personal, de jurnalistă.

76. În orice caz, Curtea este de părere că reclamanții, prin publicarea articolului, nici nu au recurs măcar la un grad de „exagerare” sau de „provocare”, care este, totuși, permis în exercitarea libertății jurnalistice într-o societate democratică și, astfel, nu au depășit limitele permisibile ale unei astfel de exagerări sau provocări. Curtea nu consideră remarcile ofensatoare, care au fost doar repetate ca fiind „în mod evident, abuzive”, cu privire la judecătorii în discuție, în special, în ceea ce privește adjectivul „*rocambolesc*” (farsă). În opinia sa, motivele indicate de instanțe asupra acestui element pentru justificarea aparentă a lipsei de bună credință nu sunt ușor de reconciliat cu principiile referitoare la dreptul la libertatea de exprimare și rolul de „gardian” al presei ...

77. În lumina celor de mai sus și, în special, luând în vedere contextul în care comentariile în speță au fost exprimate, sentința împotriva reclamanților pentru infracțiunea de defăimare nu poate fi considerată proporțională și, astfel, „necesară într-o societate democratică”, în sensul Articolului 10 din Convenție ...

Capitolul 3

Măsurile preventive

RESTRICȚIA LA ÎNCADRAREA ÎN MUNCĂ

► ***D.M.T. și D.K.I. v. Bulgaria, 29476/06, 24 iulie 2012***

110. Curtea acceptă, așa cum a fost sugerat de Guvern, că suspendarea reclamantului din exercițiul funcției pe durata procesului penal intentat împotriva sa a urmărit prevenirea oricărei încercări de interferență în cadrul justiției. La momentul respectiv, reclamantul era liderul Departamentului Infrastrucțiuni Economice al Ministerului de Interne din Sofia și a fost acuzat de solicitare de mită în legătură cu funcția sa ... În acel context, Curtea a considerat că suspendarea din funcție a reclamantului a urmat scopul legitim de prevenire a dezordinilor și comiterii infracțiunilor.

111. În ceea ce privește necesitatea într-o societate democratică a unei asemenea interferențe, Curtea observă că suspendarea reclamantului a durat de la 11 august 1999 până la 9 decembrie 2005, o perioadă de șase ani și patru luni. Deoarece reclamantul a fost suspendat din cauza procedurii penale derulate împotriva sa, durata suspendării era strâns legată de procesul penal în cauză. În modul corespunzător, orice întârziere nejustificată la derularea procedurilor ar prelungi, de asemenea, această măsură coercitivă. În cazul *Karov ...*, Curtea ... a constatat că măsura contestată era o consecință normală și inevitabilă a procedurii penale împotriva reclamantului, chiar dacă durata acelor proceduri a fost una excesivă. Curtea nu vede niciun motiv pentru care să se abată de la concluzia respectivă cu privire la suspendarea reclamantului ...

113. Cel mai restrictiv aspect al situației de care se plânge reclamantul este faptul că el nu a reușit să-și găsească un alt loc de muncă, nici chiar în sectorul privat, pe durata suspendării sale temporare din funcție. Curtea reiterează că această restricție a fost rezultatul statutului său de funcționar public, de care el a continuat să se bucure, chiar dacă fusese suspendat temporar ..., în timp ce o astfel de restricție ar putea fi justificată, în mod normal, prin preocuparea de a preveni conflicte de interes în funcția publică. Curtea consideră că aplicarea acestei interdicții generale în cazul particular al reclamantului și anume – a unui funcționar public suspendat din funcție timp de peste șase ani, l-a împovărat excesiv. Autoritățile nu au oferit nicio explicație convingătoare pentru refuzul lor de a disponibiliza reclamantul din funcția sa de la Ministerul de Interne,

ceea ce i-ar fi permis să-și caute de lucru altundeva. Curtea nu este convinsă că o asemenea posibilitate ar fi alterat desfășurarea procedurii penale împotriva reclamantului. Efectul prelungit al suspendării în detrimentul reclamantului a condus la o sarcină excesivă, care i-a afectat viața privată. Curtea este de opinie că această restricție nu poate fi considerată ca fiind necesară și proporțională cu scopul legitim urmărit prin deschiderea procedurii penale sau ca o consecință normală și inevitabilă a acesteia.

114. Curtea consideră, respectiv, că măsurile restrictive imputate nu au găsit un echilibru echitabil între interesele reclamantului și cele ale societății, în general, și că au existat imixtiuni în viața privată a reclamantului, fără suficientă justificare, în sensul celui de-al doilea paragraf al Articolului 8 din Convenție.

SUSPENDAREA ACCESULUI PARENTAL

► *Schaal v. Luxemburg*, 51773/99, 18 februarie 2003

46. „Necesitatea” unei asemenea ingerințe trebuie „evaluată în lumina circumstanțelor constatate la momentul adoptării deciziilor”. Refuzul provizoriu de a garanta accesul reclamantului poate fi justificat doar dacă acesta a fost „motivată de o cerință imperativă de a fi în interesul superior al copilului” ...

47. În prezenta cauză, reclamantul a fost acuzat de viol și abuz sexual al fiicei sale. Deci, în așteptarea finalizării procedurii penale, interesul copilului a conferit legitimitate suspendării accesului și, în consecință, a justificat imixtiunea în dreptul reclamantului la respectarea vieții sale de familie. Până la soluționarea cauzei penale, imixtiunea era „necesară pentru protecția drepturilor altor persoane”, respectiv – ale fiicei C.

48. Cu toate acestea, era în interesul copilului să se permită dezvoltarea din nou a legăturii de familie, de îndată ce măsurile de precauție nu mai păreau a fi necesare ... Deși este clar că dreptul de acces a fost suspendat pe durata desfășurării investigațiilor cu privire la acuzațiile aduse de soția reclamantului, întârzierile nerezonabile în procedura penală au avut un impact direct asupra dreptului reclamantului la viața de familie ... Din cauza neajunsurilor susmenționate în procedurile respective, Curtea consideră că autoritățile de la Luxemburg nu au luat toate măsurile necesare, și rezonabil previzibile din partea lor, în vederea restabilirii legăturii de familie a reclamantului cu copilul său și în interesul reciproc ...

49. Având în vedere circumstanțele particulare ale acestui caz, Curtea concluzionează că, în această privință, a avut loc o încălcare a Articolului 8 din Convenție.

► **Raimondo v. Italia, 12954/87, 22 februarie 1994**

24. Dl Raimondo a reclamat sechestrarea, la 13 mai 1985, a șaisprezece obiecte de proprietate imobiliară și șase vehicule ...

27. ... Curtea concluzionează că sechestrul era prevăzut în Articolul 2 din legea din 1965 ... și nu intenționa deposedarea reclamantului de bunurile sale, ci doar împiedicarea folosinței lor ...

... sechestrul, potrivit articolului 2 din legea din 1965, este o măsură provizorie destinată să asigure că proprietatea, aparent, obținută prin activități ilegale în detrimentul comunității, să fi, ulterior, confiscată, dacă va fi cazul. Astfel, măsura, prin sine, a fost justificată în interesul general și, având în vedere forța financiară extrem de periculoasă a unei „organizații” precum *Mafia*, nu se poate spune că aplicarea unei asemenea măsuri la această etapă a procedurilor a fost disproporționată cu scopul urmărit.

Respectiv, cu privire la acest capăt, nu s-a găsit nicio încălcare a Articolului 1 al Protocolului nr. 1

► **Dogmoch v. Germania (dec.), 26315/03, 8 septembrie 2006**

... Curtea menționează că mandatul de sechestrul a fost emis de o instanță penală în contextul investigațiilor penale cu privire la S. și K. și alți doi potențiali complici la comiterea infracțiunii. Cu toate acestea, în decizia Tribunalului Districtual din 8 mai 2000 și în decizia Tribunalului Regional din 16 iunie 2000, reclamantul a fost numit, în mod explicit, ca o persoană acuzată de faptă penală ...

Curtea menționează că mandatul de sechestrul a fost o măsură provizorie, luată în contextul investigațiilor penale și destinată, în principal, să garanteze pretențiile cu caracter civil, care ar fi putut să fie înaintate ulterior de terțe părți lezate. Dacă o asemenea acțiune nu s-ar fi înaintat, mandatul ar fi putut să garanteze posibilitatea ulterioară de confiscare a bunurilor. O astfel de confiscare ar fi trebuit să fie decisă, totuși, în proceduri separate, după o condamnare penală. Nu există nicio indicație că mandatul de sechestrul, prin sine, ar fi avut vreun impact asupra cazierului reclamantului. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că deciziile respective, de sechestrare prin sine, nu pot fi privite drept „determinarea unei acuzații penale” împotriva reclamantului, în sensul Articolelor 6 §1 și 3 din Convenție.

► **Yasar Kemal Gökçeli v. Turcia, 27215/95, 4 martie 2003**

44. Curtea menționează că măsurile intermediare prevăzute de legea turcă nu implică o constatare a vinovăției, ci sunt destinate să împiedice comiterea faptelor penale. Astfel spus, procedurile accesorii nu vizează „determinarea unei acuzații penale” ... Cu toate acestea, în speță problema se referă nu numai la procedura de confiscare a publicației, ci și la procedura ulterioară intentată împotriva reclamantului ...

46. Curtea menționează că, în temeiul Articolelor 28 din Constituție și 86 al Codului de procedură penală, publicațiile pot fi sechestrate printr-o decizie judiciară, în urma inițierii unei investigații sau proceduri referitoare la infracțiuni prevăzute de lege. În prezenta speță, problema a vizat, evident, o măsură intermediară, în vederea intentării ulterioare a procedurilor. În pofida anumitor termeni utilizați în decizia din 2 februarie 1995, care, în fapt, a constatat că demersul cu privire la sechestrare era „în conformitate cu legea” ..., Curtea consideră că această hotărâre a judecătorului Curții Naționale de Securitate cu privire la aplicarea de urgență, se referea la o „situație de suspiciune” și nu era constatare a vinovăției. Mai mult decât atât, procedura ulterioară ... nu a relevat niciun prejudiciu adus prin faptă.

47. Trebuie distinse deciziile care reflectă sentimentul că persoana în speță este vinovată de cele care doar descriu o suspiciune. Cea dintâi încalcă prezumția de nevinovăție, în timp ce ultima a fost calificată, cu mai multe ocazii, ca fiind compatibilă cu spiritul Articolului 6 din Convenție ...

48. În aceste circumstanțe și luând în considerare procedura, per ansamblu, Curtea nu poate constata nicio încălcare a prezumției de nevinovăție în speță. Astfel, nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție.

A se vedea și ARESTAREA PREVENTIVĂ (Justificarea, Aplicarea măsurilor și condițiilor alternative), p. 71 de mai jos.

Capitolul 4

Reținerea și detenția

MANIFESTAREA

► ***Shimovolos v. Rusia, 30194/09, 21 iunie 2011***

48. Curtea observă, în primul rând, că durata reținerii reclamantului la secția de poliție nu a depășit patruzeci și cinci de minute ...

49. Curtea reiterează că la constatarea privării de libertate, punctul de pornire trebuie să fie situația concretă a individului în speță împreună cu o serie de alți factori-cheie, cum ar fi tipul, durata, efectele și modul de implementare a măsurii în circumstanțele particulare ale cauzei. Distincția între privarea de libertate și restricționarea libertății de mișcare este doar una referitoare la gradul de intensitate, și nu de natură sau în substanță ... Articolul 5 din Convenție se aplică privării de libertate chiar și pe o durată foarte scurtă ...

50. ... Curtea menționează că Guvernul nu a contestat aplicabilitatea Articolului 5 la situația reclamantului. Reclamantul a fost adus la secția de poliție sub presiunea folosirii forței și nu a fost liber să părăsească incinta, fără autorizația ofițerilor de poliție. Curtea consideră că a existat un element coercitiv, care, în pofida duratei scurte a reținerii, a fost unul indicativ al privării de libertate, în sensul Articolului 5 §1 ...

► ***Creangă v. România [MC], 29226/03, 23 februarie 2012***

97. Curtea subliniază că, la citarea reclamantului, s-a adăugat ordinul verbal, dat de superiorul său ierarhic, de a se prezenta la PNA [Parchet Național Anticorupție]. La vremea respectivă însă, cadrele de poliție se supuneau disciplinei militare, astfel încât le era extrem de dificil să nu se conformeze ordinelor superiorilor lor. Deși nu se poate constata privarea de libertate a reclamantului doar din acest motiv, trebuie observat că la aceasta se adaugă alte elemente importante, care militează în favoarea existenței acestei privări de libertate în cazul reclamantului, cel puțin, începând din momentul notificării orale a deciziei de începere a urmăririi penale, la ora 12.00: cererea adresată de procuror reclamantului de a rămâne la fața locului, în vederea unor noi depoziții și confruntări multiple; începerea urmăririi penale împotriva reclamantului în aceea zi; faptul că 7 polițiști, față de care nu se începuse urmărirea penală, au fost informați că puteau părăsi sediul PNA din moment ce prezența și audierea lor nu mai erau necesare; prezența jandarmilor în sediul PNA, precum și necesitatea de a fi asistat de un avocat.

98. Având în vedere ordinea lor cronologică, aceste evenimente se înscriu în mod evident în cadrul unei cercetări penale de mare anvergură, necesitând numeroase investigații și audieri, dintre care unele fuseseră efectuate deja în zilele precedente. Procedura urmărea să anihileze o rețea de trafic de produse petroliere în care erau implicați agenți de poliție și jandarmi. Începerea urmăririi penale față de reclamant și colegii săi se încadrează în acest context procedural, iar necesitatea de a realiza, într-o singură zi, diferite acte de procedură penală față de aceste persoane tinde să demonstreze că reclamantul era, într-adevăr, obligat să se conformeze.

99. În consecință, Curtea constată că Guvernul nu a fost în măsură să prezinte niciun document care să demonstreze că reclamantul ar fi ieșit din sediul PNA și nu a demonstrat nici că acesta din urmă era liber să părăsească sediul parchetului la voia sa, după ce a dat prima depoziție ...

100. În concluzie, Curtea consideră că acesta din urmă a rămas, într-adevăr, în sediul parchetului și că a fost lipsit de libertate.

► **Kotiy v. Ucraina, 28718/09, 5 martie 2015**

44. Între timp, este indiscutabil faptul că, începând cu 1.30 a.m. la 14 noiembrie 2008, reclamantul a fost prezent în secția de poliție din Kiev și a trebuit să răspundă întrebărilor până la ora 4.17 a.m., în legătură cu acuzațiile care i se aduceau. Curtea ia notă de afirmația reclamantului, potrivit căreia înfățișarea acestuia la sediul poliției nu a fost una voluntară și, la timpul respectiv, acesta se afla pe lista persoanelor date în căutare. În acest context, Curtea consideră iluzorie presupunerea că reclamantul era liber să părăsească sediul poliției ... Având în vedere elementul coercitiv existent în acea perioadă de timp ..., Curtea concluzionează că, începând cu ora 1.30 a.m. pe data de 14 noiembrie 2008, reclamantul a fost privat de libertate, în sensul Articolului 5 §1 din Convenție.

LEGALITATEA

Conformarea formală

► **Raninen v. Finlanda, 20972/92, 16 decembrie 1997**

46. ... Astfel, rezultă incontestabil că arestarea și detenția reclamantului în cadrul aducerii sale de poliția militară, de la penitenciar la cazarma Pori, pe 18 iunie 1992, au contravenit legii naționale ...

Respectiv, în ceea ce privește aceste măsuri, privarea acestuia de libertate nu a fost una „legală”, potrivit textului Articolului 5 §1 din Convenție, prevedere care a fost, astfel, încălcată ...

► **Creangă v. România [MC], 29226/03, 23 februarie 2012**

107. În dreptul român există numai două măsuri preventive privative de libertate: reținerea și arestarea preventivă. Pentru a decide una sau alta, este necesar să

existe probe sau indici temeinici că fapta interzisă a fost săvârșită, adică date din care rezultă presupunerea rezonabilă că persoana față de care se efectuează urmărirea penală a săvârșit fapta imputată. Dar niciuna dintre aceste măsuri nu a fost luată împotriva reclamantului la 16 iulie 2003, înainte de ora 22.00.

108. Curtea este conștientă de constrângerile unei anchete penale și nu neagă complexitatea procedurii declanșate în speță, având de a face cu necesitatea unei strategii unitare puse în aplicare de un singur procuror și prin intermediul unor acte efectuate într-o singură zi, într-o cauză de mare amploare, care implică un număr semnificativ de persoane. De asemenea, nu contestă faptul că corupția constituie un flagel endemic, care subminează încrederea cetățenilor în instituții și înțelege că autoritățile naționale trebuie să dea dovadă de fermitate față de persoanele răspunzătoare. Cu toate acestea, combaterea flagelului nu poate justifica, în materie de libertate, recurgerea la acte arbitrare și existența unor zone de non-drept acolo unde există o lipsire de libertate.

109. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că, cel puțin, începând cu ora 12.00, procurorul avea bănuieli suficient de solide, susceptibile să justifice lipsirea de libertate a reclamantului în legătură cu ancheta. Dreptul român prevedea măsurile necesare în acest sens și anume – reținerea sau arestarea preventivă. Însă procurorul nu a luat cea de-a doua măsură în privința reclamantului, decât foarte târziu, pe la ora 22.00.

110. În consecință, Curtea consideră că lipsirea de libertate, căreia i-a căzut victimă reclamantul în data de 16 iulie 2003, cel puțin, între orele 12.00 și 22.00, nu avea temei legal în dreptul intern și că, prin urmare, constituie o încălcare a art. 5 §1 din Convenție.

► ***Öcalan v. Turcia* [MC], 46221/99, 12 mai 2005**

90. Indiferent dacă arestul ar constitui o încălcare a legii Statului unde fugarul s-a refugiat, întrebarea dacă Statul-gazdă este parte la Convenție ține doar de competența Curții. Curtea solicită probe prin deducții concordante că autoritățile Statului unde reclamantul a fost transferat au acționat extra-teritorial, într-o manieră incompatibilă cu suveranitatea Statului-gazdă și, astfel, contrar dreptului internațional... Doar atunci sarcina probării respectării suveranității Statului-gazdă și a dreptului internațional se va pune pe seama Guvernului respondent ...

98. Reclamantul nu a adus probe care permit deducții concordante ..., potrivit cărora Turcia nu ar fi respectat suveranitatea kenyană sau dreptul internațional în speță...

99. Prin urmare, arestarea reclamantului la 15 februarie 1999 și detenția acestuia au fost în conformitate cu „o procedură prescrisă de lege”, în sensul Articolului 5 §1 din Convenție. Deci, nu a existat o încălcare a acelei prevederi.

Scopul

► *Brogan și alții v. Regatul Unit, 11209/84, 29 noiembrie 1998*

53. ... Faptul că reclamanții nu au fost nici puși sub învinuire și nici aduși în fața instanței nu înseamnă neapărat că scopul detenției acestora nu a fost în conformitate cu Articolul 5 §1 (c) ..., existența unui astfel de scop trebuie luat în considerare, independent de realizarea acestuia, și punctul (c) al Articolului 5 §1 ... nu presupune că poliția ar fi trebuit să obțină dovezi suficiente pentru a formula acuzații, fie în momentul reținerii sau în timp ce reclamanții se aflau în detenție.

Având în vedere natura infracțiunilor, asemenea probe ar fi dificil de acumulat și, practic, imposibil să fie prezentate în instanță, fără riscul pentru viața altor persoane. Nu există niciun motiv pentru a crede că investigația poliției în acest caz nu a fost de bună credință sau că detenția reclamanților nu a fost destinată să extindă investigația prin confirmarea sau înlăturarea suspensiunilor care, așa cum a constatat Curtea, au determinat reținerea acestora ... Dacă ar fi fost posibil, poliția ar fi formulat acuzații și, aparent, reclamanții ar fi fost aduși în fața autorității legale competente.

Reținerea și detenția acestora trebuie considerată, prin urmare, ca conformă cu scopul specificat la paragraful 1 (c) ...

► *Emrullah Karagöz v. Turcia, 78027/01, 8 noiembrie 2005*

59. ...Curtea observă că transferul reclamantului la serviciul jandarmeriei, după plasarea în arest preventiv, a fost în afara unui control judiciar eficient. De asemenea, Curtea consideră că predarea unui deținut jandarmilor pentru audiere echivalează cu eludarea legislației aplicabile în perioada detenției în custodia poliției. Aceasta s-a întâmplat, în cazul reclamantului, atunci când el a fost supus interogatoriului la câteva ore după plasarea sa în arest preventiv. Mai mult decât atât, detenția acestuia în custodia jandarmilor s-a prelungit până la 12 decembrie 2001, aparent, nemotivat. Aceasta, în sine, trebuie privită drept o încălcare a cerințelor de legalitate din Articolul 5 §1 (c) din Convenție, întrucât toate garanțiile care trebuie prevăzute pe durata interogării, în special, dreptul la o asistență juridică, au devenit neoperaționale.

60. A fost, astfel, o încălcare a Articolului 5 §1 din Convenție.

► *Lutsenko v. Ucraina, 6492/11, 3 iulie 2012*

63. ... reclamantul a fost reținut în cadrul celui de-al doilea dosar penal și adus în fața unei instanțe a doua zi. Cu toate acestea, instanța nu a examinat legalitatea reținerii reclamantului și, conform Guvernului, care, în fapt, a insistat asupra acestui aspect, nu a intenționat să facă aceasta. Faptele relevante confirmă că organele de urmărire penală au adus reclamantul în instanță, exclusiv, pentru examinarea demersului privind detenția reclamantului în legătură cu primul caz penal și ele s-au opus efectiv oricărei examinări a legalității reținerii reclamantului după audierile din 27 decembrie 2010. Un asemenea comportament din partea

autorităților indică, în mod clar, că scopul arestării reclamantului nu era să-l aducă în fața unei autorități legale competente în cadrul aceluiași caz penal, ci să asigure disponibilitatea acestuia pentru examinarea demersului de schimbare a măsurii preventive în una de rețentivă într-o altă cauză penală.

64. Mai mult decât atât, reținerea reclamantului nu pare să fi fost „necesară pentru a-l împiedica să comită o nouă infracțiune sau să se eschiveze după aceasta”. Într-adevăr, ordonanța de reținere a reclamantului indicase printre temeiuri prevenirea eschivării de la urmărire penală și continuării activității infracționale. Cu toate acestea, autoritățile au omis să explice în ce mod reclamantul, fiind acuzat de abuz în serviciu, ar fi putut continua activitatea aproape un an după ce părăsise funcția din Ministerul de Interne. Privind necesitatea asigurării participării reclamantului la acțiuni de urmărire, Guvernul declarase că reluarea investigației fusese necesară pentru a conexe două dosare penale împotriva reclamantului ... Totuși, Guvernul nu a afirmat că asemenea acțiuni, din primul caz penal, fuseseră necesare sau avuseseră loc în cele din urmă. În ce privește riscul de eschivare, reclamantul s-a obligat să se prezinte la prima chemare în fața aceluiași anchetator V., care îl reținuse și care nu părea să aibă anterior vreo obiecție privind respectarea de către reclamant a acestei obligații.

65. Astfel, Curtea concluzionează că reținerea reclamantului s-a făcut cu un alt scop decât cel indicat în Articolul 5 §1 din Convenție și, prin urmare, era arbitrară și contrară acestei prevederi. Rezultă că, în această privință, a avut loc o încălcare a Articolului 5 §1 din Convenție.

Caracterul arbitrar

► *Navalnyy și Yashin v. Rusia, 76204/11, 4 decembrie 2014*

92. ... Guvernul pretinsese că temeiul legal pentru reținere fusese Articolul 27.2 al Codului cu privire la contravențiile administrative, care autorizase poliția să escorteze indivizii și anume: să-i conducă la secția de poliție pentru completarea unui proces-verbal.

93. Curtea a concluzionat mai sus că escortarea reclamanților la secția de poliție nu părea strict necesară în aceste circumstanțe ... În continuare, se observă că Articolul 27.5 §4 al Codului cu privire la contravențiile administrative excludea, în mod expres, durata escortării din termenul reținerii contravenționale. În vreme ce legea nu considera escortarea drept parte a reținerii contravenționale, ipotetic, nici nu este stabilită o limită a duratei escortării, în sine, deoarece acest timp se prezumă a fi unul nesemnificativ. Prin comparație, durata reținerii administrative nu trebuie să depășească trei ore, ca regulă generală, ceea ce reprezintă o indicație a perioadei de timp pe care legea o consideră rezonabilă și suficientă pentru completarea unui proces-verbal cu privire la o contravenție administrativă.

94. Curtea ... constată că escortarea reclamanților s-a încheiat la ora 9.40 p.m.,

atunci când convoiul a ajuns la prima secție de poliție Severnoye Izmaylovo. Nu este clar de ce procesele-verbale nu au fost completate la acea secție de poliție, din momentul în care reclamanții au petrecut acolo trei ore și au fost supuși percheziției corporale, confirmată printr-un proces-verbal de percheziție. Guvernul nu a explicat de ce reclamanții au fost escortați la alte două secții de poliție, fără completarea unui proces-verbal al contravenției administrative sau emiterea unei decizii de reținere la prima sau chiar la a doua secție de poliție.

95. „Transferul” reclamanților înainte de a ajunge la secția de poliție Kitay-Gorod a durat aproape șase ore, în absența oricărei înregistrări și fără calificarea ca detenție administrativă. Potrivit argumentului Guvernului, aceasta putea continua chiar mai mult și fără încălcarea legii. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că această perioadă a constituit o detenție neînregistrată și clandestină, care, în opinia constantă a Curții, este o negare completă a garanțiilor fundamentale, cuprinse în Articolul 5 din Convenție, și dezvăluie o încălcare dintre cele mai grave a acelei prevederi ...

96. În ultimul rând, Curtea observă că, odată completat procesul-verbal al contravenției administrative la secția de poliție din Kitay-Gorod, obiectivul escortării reclamanților la secția de poliție a fost atins. Cu toate acestea, în loc să fie eliberați la ora 2.30 a.m. pe data de 6 decembrie 2011, reclamanții au fost reținuți formal pentru asigurarea participării lor la ședința judecătorului popular. Guvernul a argumentat că termenul detenției reclamanților s-a situat în limita de timp de patruzeci și opt de ore, prevăzută de Articolul 27.5 §3 al Codului cu privire la contravențiile administrative. Cu toate acestea, nici Guvernul și nici alte autorități nu au oferit vreo justificare pentru alegerea acelei măsuri provizorii La prima vedere, nu exista niciun motiv pentru a crede că reclamanții s-ar fi sustras sau ar fi obstrucționat altfel actul de justiție și, în orice caz, demonstrarea unui asemenea risc le revenea autorităților. În lipsa oricăror motive explicite din partea autorităților, a unor temeuri împotriva eliberării reclamanților, Curtea consideră că reținerea peste noapte la secția de poliție din Kitay-Gorod a fost nejustificată și arbitrară.

97. Per ansamblu, Curtea concluzionează că reținerile reclamanților din 5 și 6 decembrie 2011 au fost ilegale și arbitrare. Curtea consideră că a fost încălcat dreptul reclamanților la libertate, având în vedere escortarea nejustificată a acestora la secția de poliție, reținerea neînregistrată și clandestină timp de șase ore, în timp de transfer, și lipsa motivelor pentru reținerea acestora la secția de poliție Kitay-Gorod.

98. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 5 §1 din Convenție, în privința ambilor reclamanți.

A se vedea: Condiția privind bănuiala rezonabilă (Temei plauzibil), p. 47 de mai jos.

Lipsa solicitării probei categorice

► *Murray v. Regatul Unit*, 14310/88, 28 octombrie 1994

55. ... Obiectul interogării pe durata detenției, conform subparagrafului (c) al Articolului 5 §1 ..., este continuarea investigării penale prin confirmarea sau infirmarea temeiniciei bănuielilor care au servit reținerii. Astfel, circumstanțele care generează o bănuială nu trebuie să fie de același grad, precum și cele necesare pentru justificarea unei condamnări sau chiar formularea unei acuzații penale la etapele ulterioare ale procesului penal sau a urmăririi penale.

Temei plauzibil

► *Fox, Campbell și Hartley v. Regatul Unit*, 12244/86, 30 august 1990

32. ... o „bănuială rezonabilă” presupune existența unor fapte sau informații care ar satisface un observator obiectiv că persoana în discuție ar fi putut comite infracțiunea. Cum poate fi evaluat ce este „rezonabil” va depinde, totuși, de toate circumstanțele ...

35. ... Faptul că dl Fox și dna Campbell au fost, anterior, condamnați pentru acte de terorism, în conexiune cu IRA [Armata Republicană Irlandeză] ..., chiar dacă consolidează bănuiala legăturii lor cu astfel de fapte, aceasta nu poate fi un temei exclusiv al bănuielii, singurul să justifice arestarea lor în 1986, circa după șapte ani de la evenimentele relevante.

Faptul că toți reclamantii, pe durata detenției lor, au fost audiați în legătură cu acte teroriste concrete nu face decât să confirme că ofițerii care îi reținuseră aveau o suspiciune reală despre implicarea acestora, dar faptul, prin sine, nu poate satisface un observator obiectiv că reclamantii ar fi putut comite aceste acte.

Elementele menționate anterior sunt insuficiente, în sine, pentru a susține concluzia că exista o „bănuială rezonabilă” ...

► *Murray v. Regatul Unit*, 14310/88, 28 octombrie 1994

51. ... Articolul 5 §1 (c) ... din Convenție nu trebuie aplicat în așa fel, încât să creeze dificultăți organelor de poliție ale Statelor Contractante în luarea de măsuri eficiente pentru contracararea terorismului organizat Prin urmare, Statele Contractante nu pot fi impuse să probeze caracterul rezonabil al bănuielilor care servesc temei pentru arestarea suspectului de terorism, prin divulgarea surselor confidențiale de informații în acest sens sau chiar fapte care ar indica sau identifica astfel de surse.

Cu toate acestea, Curtea trebuie să fie capabilă să observe dacă, în esență, garanțiile Articolului 5 §1 (c) ... au fost îndeplinite. Prin urmare, Guvernul

respondent trebuie să furnizeze Curții, cel puțin, anumite fapte sau informații destule să o convingă că persoana arestată a fost rezonabil bănuită de comiterea preinsei infracțiuni...

► **K.-F. v. Germania, 25629/94, 27 noiembrie 1997**

58. ... proprietara dna S., a informat poliția că dl și dna K.-F. închiriaseră apartamentul, fără intenția de a-și onora obligațiile de chiriași, și că erau pe cale să plece, fără a plăti datoriile ... După cercetări preliminare inițiale, care au dezvăluit faptul că adresa dlui și dnei K.-F. era doar o adresă de casuță poștală și că dl K.-F. fusese cercetat anterior pentru fraudă ..., poliția a reținut cuplul la ora 9.45 p.m. pe data de 4 iulie 1991 și l-a condus la secția de poliție, pentru verificarea identității ... Într-un proces-verbal completat la ora 11.30 p.m., poliția a notat că dâșii erau bănuiți de înșelăciune și că exista riscul de eschivare.

59. Având în vedere aceste circumstanțe, Curtea poate, în principiu, accepta raționamentul Curții de Apel Koblenz, care ... a motivat că bănuielile ofițerilor de poliție privind înșelăciunea și pericolul de eschivare a lui K.-F. erau justificate. Prin urmare, reclamantul a fost reținut sub bănuiala rezonabilă de comitere a unei infracțiuni, în sensul Articolului 5 §1 (c).

► **Stepuleac v. Moldova, 8207/06, 6 noiembrie 2007**

70. ... singurul temei citat de procuratură atunci când l-a reținut pe reclamant și când a cerut instanței judecătorești să dispună arestarea preventivă a acestuia a fost că victima (G.N.) l-a identificat direct pe acesta, ca fiind autorul unei infracțiuni. Totuși, ea mai notează că plângerea depusă de G.N. nu a indicat, în mod direct, numele reclamantului și nici nu a menționat că toți angajații companiei reclamantului au fost implicați. Ordonanța procurorului din 26 noiembrie 2005, de a porni urmărirea penală, includea numele reclamantului. Nu este clar de ce numele acestuia a fost inclus în acea ordonanță înainte de pornirea urmăririi penale și înaintea obținerii altor probe. Trebuie de notat faptul că reclamantul nu a fost niciodată acuzat de acoperirea activităților ilegale prin intermediul companiei sale, ceea ce ar fi putut explica reținerea sa în calitate de director al *Tantal*, ci de participare personală la șantaj...

72. ... Curtea notează că, atunci când a examinat demersul pentru aplicarea arestării, instanța de judecată națională a stabilit că, cel puțin, unul din aspectele plângerii lui G.N. era abuziv. În special, plângerea acestuia cu privire la detenția ilegală contrazicea mandatul oficial de reținere, eliberat de adjunctul procurorului mun. Chișinău. Acest lucru ar fi trebuit să creeze dubii asupra credibilității lui G.N. Conflictul pe care el l-a avut cu administrația companiei dă motive suplimentare pentru a pune la îndoială motivele lui. Totuși, în loc să verifice această informație, care putea fi obținută ușor de la organele de drept, îndeosebi, dat fiind numărul mare de ofițeri de urmărire penală desemnați pentru instrumentarea cauzei, procurorul l-a reținut pe reclamant, parțial, în baza preinsei răpiri a lui G.N. de către acesta. Lucrul dat oferă suport declarației reclamantului că organele de urmărire penală nu au verificat cu adevărat faptele pentru a determina existența

unei bănuieli rezonabile că el ar fi săvârșit o infracțiune, ci, mai degrabă, au urmărit reținerea lui din pretinse interese private ...

73. În lumina celor de mai sus, mai ales decizia procurorului de a include numele reclamantului pe lista suspectilor, fără o declarație din partea victimei sau orice altă dovadă care să-l indice pe acesta ..., precum și omisiunea procurorului de a realiza o anchetă reală privind faptele de bază, în vederea verificării dacă plângerea este bine întemeiată, Curtea concluzionează că informațiile aflate în posesia sa nu „satisfac un observator obiectiv că persoana în discuție ar fi putut comite infracțiunea”.

74. Prin urmare, a avut loc o violare a Articolului 5 §1 din Convenție, în ceea ce privește prima reținere a reclamantului ...

76. ... Dacă reclamantul ar fi săvârșit, într-adevăr, infracțiunea și dacă el ar fi dorit să preseze victima sau martorii ori să distrugă probe, el ar fi avut suficient timp să facă acest lucru înainte de luna decembrie 2005, iar Curții nu i-a fost prezentată nicio probă cu privire la astfel de acțiuni din partea reclamantului. Prin urmare, nu a existat nicio urgență pentru a aplica reținerea, cu scopul de a stopa o activitate infracțională în curs de desfășurare, iar cei 24 de ofițeri de urmărire penală desemnați în cauza reclamantului ar fi putut folosi orice timp suplimentar pentru a verifica dacă plângerile erau *prima facie* întemeiate. În locul unei astfel de verificări, reclamantul a fost reținut în ziua în care a fost pornită urmărirea penală ...

77. Și mai alarmant este faptul din care rezultă că, din declarațiile celor două pretinse victime, una din plângeri a fost fabricată și că organul de urmărire penală nu a verificat, împreună cu una din victime, dacă ea, într-adevăr, a făcut plângerea respectivă, în timp ce plângerea celeilalte victime a fost rezultatul influenței directe a ofițerului de urmărire penală. Acest lucru face ca ambele plângeri să fie irelevante pentru a determina existența unei bănuieli rezonabile că reclamantul a săvârșit o infracțiune, deși niciun alt motiv pentru reținerea sa nu a fost invocat ...

80. Dacă reclamantul a fost sau nu reținut în mod deliberat sau ca urmare a unei omisiuni de a examina, astfel, faptele cauzei sau ale unei erori *bona fide*, la fel, ca și în cazul primei sale rețineri, Curtea nu vede în dosar nicio probă care să susțină o bănuială rezonabilă că reclamantul a săvârșit o infracțiune.

► **Kandzhov v. Bulgaria, 68294/01, 6 noiembrie 2008**

60. ... Curtea observă că acțiunile reclamantului au constat în colectarea semnăturilor pentru solicitarea demisiei ministrului justiției și afișarea a două postere în care acesta era numit „cel mai mare idiot”. În momentul examinării acuzațiilor penale împotriva reclamantului, Curtea Supremă de Casație a constatat, în special, că aceste acțiuni au fost întru totul pacifiste, nu au stânenit trecătorii și cu greu i-ar fi incitat la violență. Din aceste considerente, instanța supremă a concluzionat că acțiunile reclamantului nu constituiau elemente ale infracțiunii de huliganism și, precum că Tribunalul Districtual Pleven „a omis să

motiveze” condamnarea lui decât în linii generale ... Nici deciziile de reținere a reclamantului, conform Articolului 70 alin. (1) al Legii Ministerului Afacerilor Interne din 1997, și de arestare, potrivit Articolului 152a §3 Cod de procedură penală din 1974, care nu fuseseră supuse controlului judiciar, nu conțineau indicii, sugerând că autoritățile ar fi evaluat rezonabil conduita reclamantului ca un act de huliganism, în sensul interpretării cu caracter obligatoriu, descris prin decizia explicativă a Curții Supreme din 1974 ...

► **İpek și alții v. Turcia, 17019/02, 3 februarie 2009**

30. Curtea observă, în acest sens, că al doilea reclamant a fost reținut în cadrul investigării, fiind bănuیت că ar face parte dintr-o organizație armată ilegală și că s-ar fi deplasat în oraș pentru a acționa în numele acesteia. În aceste circumstanțe, se consideră că bănuiala împotriva lui a ajuns la nivelul cerut de Articolul 5 §1 (c), întrucât scopul privării de libertate era să confirme sau să infirme bănuielele privind implicarea acestuia în activitățile organizației ilegale ...

31. Cu toate acestea, în ceea ce-i vizează pe alți reclamanți, dâșșii, aparent, au fost reținuți doar pentru că se aflau în casa celui de-al doilea reclamant, la momentul percheziției. Din aceste considerente și în lipsa oricăror informații sau probe demonstrând contrariul, Curtea consideră că, la momentul reținerii, acești reclamanți nu erau privați de libertate în baza unei bănuieli rezonabile de comitere sau cu scopul de prevenire a comiterii unei infracțiuni, în sensul Articolului 5 §1 (c) din Convenție ... Astfel, a existat o încălcare a acestei prevederi cu privire la dl İpek și dl Demirel.

► **İlgar Mammadov v. Azerbaidjan, 15172/13, 22 mai 2014**

93. În astfel de circumstanțe, organele de urmărire au acuzat reclamantul în principal: precum că el venise în Ismayilli a doua zi după ce „actele de huliganism” spontane și dezorganizate au avut loc și precum că, într-o perioadă de circa două ore (durata totală a șederii sale în oraș), el ar fi reușit să preia controlul situației, transformând revoltele haotice în „acte organizate” de dezordine, substituindu-se drept lider al protestatarilor necunoscuți și deja întruniți, fără implicarea sa anterioară, astfel, cauzând direct toate dezordinile ulterioare.

96. ... Curtea menționează că materialele dosarului organelor de urmărire nu conțineau mărturii și nici alte informații specifice care ar fi putut oferi motive de suspiciune a reclamantului de comiterea oricăror din acțiunile descrise în actele de acuzare cu privire la infracțiunile sus-menționate. Instanțelor judiciare, de asemenea, nu le-au fost prezentate astfel de mărturii sau alte informații când s-a decis arestarea preventivă a reclamantului. Astfel, Curtea constată că dosarul urmăririi penale nu a fost nici prezentat și nici examinat de instanțele judiciare, cu scopul verificării existenței unei „bănuieli rezonabile”.

97. ... Referințe vagi și generice în actele procesuale și decizii făcute atât de procuratură cât și de instanțele judiciare la niște „materiale ale dosarului”, lipsind orice specificări, informații sau plângeri concrete nu sunt suficiente pentru a justifica „caracterul rezonabil” al bănuielii, ca temei pentru reținerea și arestarea preventivă a reclamantului ...

98. Curtea mai notează că, la observațiile sale, Guvernul a anexat copii ale proceselor-verbale de confruntare a reclamantului cu R.N. și I.M. Cu toate acestea, Guvernul a transmis aceste procese-verbale fără vreun comentariu sau explicație privind relevanța lor pentru prezenta cauză. Așa cum s-a notat mai sus, acele procese-verbale nu au fost prezentate în fața instanțelor judiciare și numele ori declarațiile martorilor nu au fost niciodată menționate în actele procedurale ale organelor de urmărire (cum ar fi ordonanța de învinuire a reclamantului), demersurile procuraturii, deciziile instanțelor sau procesele-verbale ale ședințelor de judecată. Prin sine, acest fapt face probele inaplicabile în contextul evaluării caracterului rezonabil al bănuielilor împotriva reclamantului, incluzând și omisiunea Guvernului de comenta despre relevanța acelor declarații în prezenta speță.

99. Reieșind din cele sus-menționate, Curtea consideră că nu au fost menționate sau evidențiate fapte sau informații concrete care ar da naștere unei bănuieli ce ar justifica reținerea și arestarea preventivă a reclamantului, iar declarațiile lui R.N. și I.M., prezentate ulterior Curții, nu pot fi calificate ca asemenea fapte sau informații ...

100. ... având în vedere analiza de mai sus, Curtea concluzionează că materialele care i s-au prezentat nu respectă standardul minim, instituit de Articolul 5 §1 (c) din Convenție, pentru justificarea caracterului rezonabil al unei bănuieli necesare pentru reținerea și arestarea preventivă a unei persoane. Astfel, nu a fost demonstrat, într-o manieră corespunzătoare, că reclamantul a fost privat de libertate în baza unei „bănuieli rezonabile” de comiterea infracțiunii în perioada de timp examinată de Curte, în prezenta cauză.

PREVENIREA COMITERII UNEI INFRAȚIUNI

► *Shimovolos v. Rusia*, 30194/09, 21 iunie 2011

53. Este important, în acest sens, că reclamantul nu a fost bănuit de „a fi comis o infracțiune”. Conform Guvernului, reclamantul a fost reținut cu scopul prevenirii comiterii de „infracțiuni de natură extremistă”...

54. Din hotărârile naționale reiese că acțiunile poliției, cum ar fi verificări ale identității, interogarea și escortarea la secția de poliție, au fost luate împotriva reclamantului în timpul călătoriei acestuia în Samara, deoarece numele lui era înregistrat în Baza de date de supraveghere. Singurul motiv pentru înregistrarea numelui său în acea listă de „potențiali extremiști” fusese faptul că acesta era activist pentru drepturile omului ... Curtea reiterează, în acest scop, că Articolul 5 §1 (c) nu permite politici de prevenire generală orientate împotriva unei persoane sau categorii de indivizi percepuți de autorități, în mod îndreptățit sau nu, ca fiind periculoși și cu tendințe spre acte ilegale. Articolul nu face decât să permită Statelor Contractante un mijloc de prevenire a unei infracțiuni concrete și specifice ...

55. ... în opinia Curții, referința vagă a Guvernului la „infracțiuni de natură extremistă” nu este destul de specifică pentru a satisface standardele Articolului 5 §1 (c) ... Materialele dosarului național referitoare la reținerea reclamantului nu sunt mai clare în această privință. Din procesul-verbal de reținere rezultă că reclamantul a fost adus la secția de poliție în baza informațiilor cuprinse în două notificări telex. Examinarea acelor notificări telex arată faptul că proteste ale forțelor politice de opoziție fuseseră planificate în Samara și precum că Ministerul Afacerilor Interne considera necesar să oprească membrii anumitor organizații din opoziție să ia parte la manifestare, pentru prevenirea comiterii de către aceștia a „actelor ilegale și extremiste” ... Nu s-au făcut referiri la infracțiuni concrete și specifice.

56. Singura bănuială împotriva reclamantului, menționată în mesajele telex, era că acesta ar putea poseda literatură cu caracter extremist ... Cu toate acestea, Guvernul nu a prezentat fapte sau informații care ar putea să satisfacă un observator obiectiv că respectiva bănuială era una „rezonabilă”. Curtea observă cu îngrijorare că bănuială era, aparent, bazată pe simplul fapt că reclamantul era membru al organizațiilor pentru drepturile omului. În opinia sa, un asemenea statut de membru nu poate constitui nici într-un caz un temei de suspiciune care să justifice reținerea persoanei. Mai mult decât atât, acea bănuială a fost infirmată, urmare a mărturiei ofițerului de poliție care l-a escortat, susținând că reclamantul nu avea bagaj ... Curtea concludă, reieșind din cele de mai sus, că arestarea reclamantului nu ar putea fi „considerată necesară în mod rezonabil pentru prevenirea comiterii unei infracțiuni”, în sensul Articolului 5 §1 (c).

57. Rezultă că arestarea reclamantului nu avea niciun scop legitim, potrivit Articolului 5 §1 și era, astfel, arbitrară ...

► **Lutsenko v. Ucraina, 6492/11, 3 iulie 2012**

63. ... reclamantul a fost reținut în cadrul celui de-al doilea dosar penal și adus în fața unei instanțe a doua zi. Cu toate acestea, instanța nu a examinat legalitatea reținerii reclamantului și, conform Guvernului, care în fapt, a insistat asupra acestui aspect, nu a intenționat să facă aceasta. Faptele relevante confirmă că organele de urmărire penală au adus reclamantul în instanță, exclusiv, pentru examinarea demersului privind detenția reclamantului în legătură cu primul caz penal și s-au opus efectiv oricărei examinări a legalității reținerii reclamantului, după audierile din 27 decembrie 2010. Un asemenea comportament din partea autorităților indică în mod clar că scopul arestării reclamantului nu era să-l aducă în fața unei autorități legale competente în cadrul aceluiași caz penal, ci să asigure disponibilitatea acestuia pentru examinarea demersului de schimbare a măsurii preventive în măsură de retentivă, într-o altă cauză penală.

64. Mai mult decât atât, reținerea reclamantului nu pare să fi fost „necesară pentru a-l împiedica să comită o nouă infracțiune sau să se eschiveze după aceasta”. Într-adevăr, ordonanța de reținere a reclamantului indicase, printre temeiuri, prevenirea eschivării sale de la urmărire penală și continuării activității infracționale. Cu toate acestea, autoritățile au omis să explice în ce mod

reclamantul, fiind acuzat de abuz în serviciu, ar fi putut continua activitatea timp de aproape un an după ce părăsise funcția din Ministerul de Interne. Privind necesitatea asigurării participării reclamantului la acțiuni de urmărire, Guvernul declarase că reluarea investigației fusese necesară pentru a conexe două dosare penale împotriva reclamantului ... Totuși, Guvernul nu a afirmat că orice asemenea acțiuni, din primul caz penal, fuseseră necesare sau avuseseră loc, în cele din urmă. În ceea ce privește riscul de eschivare, reclamantul s-a obligat să se prezinte la prima chemare în fața aceluiași anchetator V., care îl reținuse și care nu părea să aibă anterior vreo obiecție privind respectarea de către reclamant a acestei obligații.

65. Astfel, Curtea concluzionează că reținerea reclamantului s-a făcut cu un alt scop decât cel indicat în Articolul 5 §1 din Convenție și, prin urmare, era arbitrară și contrară acestei prevederi. Rezultă că, în această privință, a avut loc o încălcare a Articolului 5 §1 din Convenție.

CIRCUMSTANȚELE ȘI UZ DE FORȚĂ

În fața membrilor familiei

► ***Murray v. Regatul Unit, 14310/88, 28 octombrie 1994***

92. Instanțele au susținut că dna Murray era bănuită real și onest de comiterea unei infracțiuni, conexe cu terorismul ... Curtea acceptă că era nevoie, în principiu, de un mandat, potrivit ... Legii din 1978, și, în speță, de pătrunderea și percheziționarea domiciliului familiei Murray, în vederea reținerii dnei Murray.

Mai mult decât atât, trebuie recunoscute „condițiile de extremă tensiune” ..., în care astfel de rețineri au avut loc în Irlanda de Nord ...

Ele reprezintă considerente legitime care explică și justifică maniera în care s-a pătruns în domiciliul reclamantei. Curtea nu a considerat, referitor la toți reclamânții, că mijloacele aplicate de autorități, în această privință, au fost disproporționate față de scopul urmărit.

93. Din partea autorităților, nu depășește limitele legitime ale procesului normal de investigare a faptelor de terorism înregistrarea și colectarea datelor personale ale persoanei reținute sau chiar și a altor persoane prezente la momentul și locul reținerii. Detaliile personale înregistrate pe durata percheziției domiciliului familiei sau a șederii dnei Murray la centrul Armatei nu par a fi irelevante pentru procedurile de reținere și interogare ...

► ***Gutsanovi v. Bulgaria, 34529/10, 15 octombrie 2013***

134. În ceea ce privește impactul psihologic asupra reclamânților, Curtea observă că operațiunile poliției care implică pătrunderea în domiciliu și reținerea suspecților generează, în mod inevitabil, emoții negative din partea persoanelor

vizate. Cu toate acestea, în speță există dovezi concrete și indiscutabile că dna Gutsanova și cele două fiice minore ale sale au fost serios afectate de incident ... Curtea mai consideră că, odată ce operațiunea poliției a avut loc la primele ore ale dimineții și a implicat forțe speciale de mascați observați de dna Gutsanova și fiicele sale, a amplificat sentimentele de teamă și anxietate resimțite de reclamanți în măsura în care tratamentul a depășit pragul de severitate pentru aplicarea Articolului 3 din Convenție. Curtea consideră, astfel, că acești trei reclamanți au fost supuși unui tratament degradant ...

136. Curtea reiterează concluziile sale, în sensul că operațiunea poliției a fost planificată și efectuată fără a ține cont de un număr de factori relevanți, cum ar fi natura infracțiunilor de care era bănuț dl Gutsanov, faptul că acesta nu avea antecedente de violență și de o posibilă prezență a soției și fiicelor acestuia la domiciliu. Toate aceste elemente indică în mod clar natura excesivă a comportamentului agenților speciali și a procedurilor speciale, în vederea reținerii primului reclamant și facilitarea pătrunderii poliției în domiciliul acestuia. Curtea consideră că, în lumina acestor circumstanțe, maniera în care dl Gutsanov a fost reținut dimineața foarte devreme de mai mulți ofițeri mascați și înarmați, care au forțat ușa reședinței și, sub privirile înspăimântate ale soției și ale celor două fiice ale dlui Gutsanov, a provocat sentimente puternice de teamă, anexite și neputință a primului reclamant, capabile de umilirea și înjosirea acestuia, inclusiv în fața rudelor sale apropiate. Curtea consideră că intensitatea acestor sentimente a depășit nivelul minim de severitate pentru aplicarea Articolului 3. Respectiv, dl Gutsanov a fost supus unui tratament degradant.

Prezentarea în mass-media

► *Natsvlshvili și Togonidze v. Georgia, 9043/05, 29 aprilie 2014*

105. ... în anumite situații, o campanie virulentă în mass-media poate afecta advers echitatea unui proces și poate implica responsabilitatea Statului. Aceasta se poate întâmpla, reieșind din principiul imparțialității instanței, în sensul Articolului 6 §1, precum și sub aspectul prezumției de nevinovăție, prevăzută în Articolul 6 §2 Cu toate acestea, Curtea nu consideră că filmarea reținerii primului reclamant de către jurnaliști de la un post privat de televiziune reprezenta deja o campanie media virulentă, destinată să afecteze echitatea procesului; nu există indici specifici că interesul presei fusese trezit de procuror, guvernator sau orice altă autoritate a statului. În opinia Curții, prezentarea în mass-media a cazului de față nu a depășit limitele unei simple informări a publicului despre reținerea directorului executiv al uneia dintre cele mai mari fabrici din țară.

106. Prin urmare, nu a avut loc o încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție.

Uz de forță

Excesiv

► ***Erdoğan Yağiz v. Turcia, 27473/02, 6 martie 2007***

46. Reclamantul nu avea antecedente socialmente periculoase și nu există nicio dovadă că el ar reprezenta un pericol pentru sine sau pentru alții, sau că ar fi comis anterior fapte penale, acte de automutilare sau violență împotriva celorlalți. Curtea acordă o importanță specială faptului că Guvernul, în observațiile sale, nu oferă nicio explicație care justifică necesitatea încătușării.

47. Curtea nu poate discerne niciun temei pentru a accepta necesitatea încătușării reclamantului pe durata reținerii sale și a perchezițiilor. Curtea consideră că, în contextul particular al cauzei, expunerea publică a reclamantului încătușat a urmărit să trezească sentimente de teamă, anxietate și inferioritate, capabile să-l umilească, să-l înjosească și să-i înfrângă rezistența morală.

► ***Dalan v. Turcia, 38585/97, 7 iunie 2005***

27. Curtea nu insistă asupra acestui aspect, în orice caz, numărul și gravitatea vătămarilor corporale ale reclamantului, depistate la 12 zile după reținere, par a fi prea serioase ca să corespundă unui uz de forță proporțional din partea a opt polițiști, pentru reținerea a trei femei, fără vreo amenințare serioasă pentru primii...

Curtea nu găsește niciun temei plauzibil, apt să achite Statul responsabil de angajamentele sale, potrivit Articolului 3, din cauza vătămarilor provocate dnei Dalan de către poliție, indiferent de momentul în care acestea îi fuseseră provocate.

► ***Nachova și alții v. Bulgaria [MC], 43577/98, 6 iulie 2005***

105. ... regulamente interne au permis trimiterea unei echipe de ofițeri, greu înarmați, pentru reținerea celor doi bărbați, în lipsa oricărei evaluări anticipate a amenințării pe care aceștia ar prezenta-o ori a instrucțiunilor clare pentru minimizarea oricărui risc pentru viață. Maniera în care operațiunea a fost planificată și supravegheată a arătat o desconsiderare evidentă a importanței dreptului la viață...

106. ... Niciunul dintre bărbați nu era înarmat și nu reprezenta un pericol pentru ofițerii care executau reținerea sau pentru terțe persoane, un fapt pe care ofițerii trebuiau să-l cunoască, potrivit informațiilor pe care le aveau la dispoziție. În orice caz, în momentul întâlnirii cu bărbații în satul Lesura, ofițerii sau, cel puțin, maiorul G., au observat că aceștia erau neînarmați și nu dădeau semne de comportament amenințător ...

107. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că, în circumstanțele prezentei spețe, orice recurgere la forță, posibil letală, era interzisă de Articolul 2 din Convenție, indiferent de riscul evadării dlor Angelov și Petkov. Așa cum a fost declarat mai sus, recurgerea la forța potențial letală nu poate fi considerată

„absolut necesară” atunci când se cunoaște că persoana reținută nu reprezintă o amenințare pentru viața sau sănătatea persoanelor și nu este suspectată de comiterea unei infracțiuni violente.

► ***Wieser v. Austria*, 2293/03, 22 februarie 2007**

40. ... Curtea observă, în primul rând, că reclamantului ... nu i s-a ordonat, pur și simplu, să se dezbrace, ci a fost dezgolit de ofițerii de poliție în timp ce el era, în particular, neajutorat. Chiar și fără a ține seama de afirmația ulterioară a reclamantului, potrivit căreia el fusese legat la ochi, fapt necofirmat de instanțe, Curtea conchide că această procedură a constituit o măsură atât de invazivă și de înjositoare, încât nu ar fi trebuit aplicată, fără un motiv absolut necesar. Cu toate acestea, nu a fost adus niciun contraargument care să justifice necesitatea percheziției corporale sumare, din motive de securitate. Curtea observă în această privință că reclamantul, deja încătușat, nu era percheziționat pentru posesia drogurilor ori a altor obiecte mici, ci cu scopul depistării portului de arme, care puteau fi altfel găsite, fără o percheziție corporală, cu dezbrăcarea completă a reclamantului.

41. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că, în circumstanțele particulare ale prezentei cauze, percheziția corporală sumară a reclamantului în cadrul intervenției poliției la domiciliul acestuia a constituit un tratament nejustificat, de o severitate suficientă pentru a fi caracterizat ca „degradant”, în sensul Articolului 3 din Convenție.

► ***Fahriye Çalışkan v. Turcia*, 40516/98, 2 octombrie 2007**

43. În acest context, Curtea ar accepta că inspectorul S.Ç. ar fi acționat cu scopul controlării reclamantei, care era, potrivit afirmațiilor, foarte agitată la momentul respectiv. Astfel spus, reclamanta era o femeie care se afla singură în secția de poliție, unde fusese adusă în legătură cu o problemă ce ține de o organizație. Prin urmare, Curtea găsește dificil de a înțelege care ar fi circumstanțele ce ar fi putut să o determine la o luptă fizică cu un inspector, având în vedere că nimic din cuprinsul dosarului nu indică vreo predispoziție către violență din partea acesteia.

În orice caz, chiar dacă ar fi fost plin de resentimente, în cazul în care ar fi fost lovit, un inspector înconjurat de subordonații săi ar fi trebuit să demonstreze mai mult autocontrol și, cu certitudine, să implice alte metode decât cele care au lăsat reclamanta inaptă de muncă timp de cinci zile. Respectivul tratament a fost înjositor și pasibil să inspire sentimente disproporționate de teamă și vulnerabilitate, prin urmare, nu corespundea folosinței unei forțe ...

44. Astfel, a existat o încălcare, în substanță, a Articolului 3 din Convenție.

Lipsa caracterului excesiv

► ***Raninen v. Finlanda*, 20972/92, 16 decembrie 1997**

56. ... încătușarea nu ridică, în mod normal, vreo problemă, sub aspectul Articolului 3 din Convenție, atunci când măsura a fost impusă în legătură cu reținerea sau detenția legală și nu presupune uz de forță sau expunerea publică

și fără depășire a limitelor rezonabile și necesității în astfel de circumstanțe. În această privință, de exemplu, important rămâne dacă există oare un motiv pentru a crede că persoana se va opune reținerii sau se va sustrage, va provoca oare o vătămare sau daune, sau va distruge probe.

► **Scavuzzo-Hager v. Elveția, 41773/98, 7 februarie 2006**

61. Chiar presupunând că lupta dintre P. și cei doi polițiști și vecinul venit în ajutor a deteriorat starea de sănătate a lui P., Curtea consideră că, pentru a angaja responsabilitatea internațională a Statului-respondent, ofițerii ar fi trebuit, de asemenea, să fie capabili să conștientizeze că P. era într-o stare de vulnerabilitate, care impunea o deosebită precauție la utilizarea tehnicilor „obișnuite” de reținere ...

62. În acest caz, totuși, ... din raportul medico-legal din 21 ianuarie 1997 al Universității din Zürich devine clar că, pentru cei patru agenți de poliție, era imposibil să fi fost la curent despre starea de vulnerabilitate a lui P., în măsura în care chiar și cel mai ușor impact cu corpul acestuia ar fi putut conduce la complicații fatale.

63. Astfel spus, negăsind vreun motiv pentru a pune la îndoială concluziile experților, Curtea susține că afirmația, precum că decesul lui P. a fost cauzat de uz de forță din partea poliției, este neîntemeiată.

► **Portmann v. Elveția, 38455/06, 11 octombrie 2011**

52. Curtea împărtășește opinia Guvernului că reclamantul este o persoană deosebit de periculoasă, de care poliția trebuia să se protejeze în mod adecvat ... Mai mult decât atât, poliția a găsit mai multe arme de foc încărcate la locul reținerii acestuia. La momentul reținerii, reclamantul a avut un comportament agresiv și a afirmat de mai multe ori că polițiștii au avut noroc că l-au luat prin surprindere, altfel el i-ar fi ucis.

53. Realizând pericolozitatea reclamantului, poliția a considerat necesar să-i aplice o cagulă pe cap și să-l încătușeze, pentru a-l împiedica să scape și să se expună pericolului sau să amenințe lucrătorii de poliție. Ca și organele de urmărire penală ..., Curtea consideră că măsurile luate au fost adecvate. Curtea indică asupra faptului că, în speță, cagula a avut atât scopul de a restricționa libertatea de acțiune a bărbatului reținut cât și pentru a păstra anonimatul agenților care au procedat la reținere, prevenind orice acte de răzbunare ulterioară. Reclamantul a fost condus la secția de poliție din Herisau și, după o scurtă audiere de judecătorul de instrucție, el a fost escortat la secția de poliție din Trogen, unde cagula și cătușele i-au fost imediat îndepărtate.

54. În opinia Curții, este, la fel, de important că portul cagulei a fost însoțit de măsurile de siguranță necesare. Conform observațiilor Guvernului, pe care reclamantul nu le-a contestat, el nu a încercat să opună rezistență la aplicarea cagulei și a confirmat poliției, atunci când a fost întrebat, că putea respira normal. El a fost, ulterior, ținut sub supraveghere aproape permanent de către un ofițer

de poliție, conform reglementărilor relevante. În opinia Curții, astfel fiind situația, nu are nicio importanță dacă era vorba despre o cagulă normală sau, așa cum a susținut reclamantul, două fețe de pernă ...

56. În lumina celor expuse, Curtea concluzionează că aplicarea cagulei, chiar și în combinație cu cătușele, era limitată la circa două ore, timp în care erau luate măsuri de siguranță adecvate, și această măsură nu era destinată umilirii sau înjosirii reclamantului. Astfel, nivelul de severitate, necesar pentru aplicarea Articolului 3 din Convenție, nu a fost atins.

57. Respectiv, reclamantul nu a fost supus tratamentului degradant, în sensul Articolului 3 din Convenție și nu a existat nicio încălcare a acelei prevederi.

OBLIGAȚIA DE MOTIVARE

Informațiile suficiente

► ***Fox, Campbell și Hartley v. Regatul Unit*, 12244/86, 30 august 1990**

41. În momentul reținerii, dl Fox, dna Campbell și dl Hartley au fost informați succint de ofițer că dâșii erau reținuți, potrivit prevederilor Articolului 11 alin. (1) al Legii din 1978, sub bănuiala că ar fi fost teroriști ... Această informare concisă a temeiului juridic pentru reținere, ca atare, este insuficientă, în sensul Articolului 5 §2 ...

Cu toate acestea, după reținere, toți reclamanții au fost audiați de poliție cu privire la bănuiala de implicare în infracțiuni concrete și de apartenență la organizații criminale ... Nu există niciun temei pentru a presupune că aceste interogatorii nu ar fi putut permite reclamanților să înțeleagă motivul pentru care fuseseră reținuți. Motivele pentru care erau suspectați de terorism le-au fost, astfel, aduse la cunoștină pe parcursul interogării.

► ***Dikme v. Turcia*, 20869/92, 11 iulie 2000**

55. ... primul reclamant ... a afirmat că ofițerii care începuseră interogarea erau membri ai brigăzii „anti-Dev-Sol” ... și că, după prima audiere, aproximativ la ora 7.00 p.m., un membru al serviciului secret îl amenințase, spunând: „Aparții Devrimci Sol și, dacă nu ne dai informațiile de care avem nevoie, vei ieși de aici cu picioarele înainte!” ...

56. În opinia Curții, declarația în cauză a oferit o indicație precisă privind bănuielile referitoare la primul reclamant. Astfel, și având în vedere natura ilicită a organizației în discuție, dar și motivele pe care le-ar fi putut avea pentru a-și ascunde identitatea și a se teme de poliție (sora sa fusese ucisă într-o confruntare cu poliția ...), Curtea consideră că dl Dikme ar putea sau ar fi trebuit să realizeze în acel moment că el era bănuț de implicare în activități interzise, cum ar fi cele ale Dev-Sol ...

► **H.B. v. Elveția, 26899/95, 5 aprilie 2001**

48. ... imediat după reținerea sa, la 12 mai 1993, reclamantul a fost informat în scris despre diferite infracțiuni de care era bănuit. La fel, ... reclamantul a fost informat verbal de către judecătorul de instrucție despre acuzațiile îndreptate împotriva companiei B. și, într-adevăr, cunoștea prea bine interesul organelor de urmărire penală față de companie. Toate aceste informații permiteau reclamantului să înainteze o plângere scrisă către Curtea de Apel din Cantonul Solothurn în ziua reținerii sale ...

49. Având în vedere că reclamantul, fiind membru al consiliului de conducere și manager al companiei B., deținea informații specifice despre situația financiară a companiei, Curtea consideră că, la reținerea sa, reclamantul fusese corespunzător informat despre „motivele principale, legale și cele de fapt, pentru reținerea sa, astfel încât să poată, dacă ar fi considerat potrivit, să solicite unei instanțe contestarea legalității acesteia” ...

► **Čonka v. Belgia, 51564/99, 5 februarie 2002**

51. ... în momentul sosirii lor la secția de poliție, reclamaților li s-a prezentat decizia care ordona reținerea acestora. Documentul care le-a fost înmănat susținea că reținerea lor fusese ordonată, potrivit articolului 7, primul paragraf, punctul (2) al Legii privind regimul străinilor, având în vedere riscul de eschivare de la măsura deportării ...

52. Curtea a observat deja că, atunci când reclamații au fost reținuți la secția de poliție, a fost prezent un interpret în limba slovacă, anume pentru informarea străinilor despre conținutul comunicărilor verbale și scrise înmănate, în special – documentul care ordona reținerea lor. ..., totuși informațiile, astfel furnizate, satisfăceau cerințele Articolului 5 §2 din Convenție. Prin urmare, nu a existat nicio încălcare a prevederii respective.

Realizarea cu promptitudine

► **Murray v. Regatul Unit, 14310/88, 28 octombrie 1994**

76. ... pe lângă repetarea frazelor formale, în cazul reținerii prevăzute în lege, caporalul D. i-a mai adus la cunoștință dnei Murray articolul Legii din 1978, în temeiul căruia el a efectuat reținerea ... Această informare succintă a temeiului juridic pentru reținere, ca atare, este insuficientă, în sensul Articolului 5 §2 ...

77. ... în opinia Curții, trebuie să fi fost evident pentru dna Murray faptul că ea era interogată despre posibila implicare în colectarea de fonduri pentru achiziționarea de arme, în folosul IRA [Armata Republicană Irlandeză, de către frații săi din SUA. Desigur, „nu a existat niciodată vreo examinare pentru probarea faptului că ea colectase bani”, citând cuvintele judecătorului de instrucție, dar, după cum au observat instanțele, aceasta a rezultat din refuzul dnei Murray să răspundă oricăror întrebări, în afară de comunicarea propriului său nume ... Curtea consideră, astfel, că motivele pentru arestarea sa i-au fost insuficient aduse la cunoștință pe durata interogatoriului.

78. Dna Murray a fost reținută la domiciliul său, la ora 7.00 a.m. și interviuată la centrul Armatei între ora 8.20 a.m. și 9.35 a.m. În aceeași zi, ... în contextul cazului de față, acest interval nu poate fi privit ca depășând limitele constrângerilor de timp impuse de noțiunea de promptitudine din Articolul 5 §2 ...

► ***Dikme v. Turcia*, 20869/92, 11 iulie 2000**

56. ... în orice caz, intensitatea și frecvența interogărilor sugerează și faptul că, la cea dintâi audiere, care [a început la câteva ore după arestare la ora 7.30 a.m.] a durat aproape de ora 7.00 p.m., el și-ar fi putut forma o idee despre motivul bănuielii sale ... Constrângerile de timp impuse de noțiunea de promptitudine din Articolul 5 §2 ... au fost astfel respectate, în special, întrucât însuși reclamantul a contribuit, într-o oarecare măsură, la prelungirea perioadei prin ascunderea identității sale.

► ***Saadi v. Regatul Unit* [MC], 13229/03, 29 ianuarie 2008**

82. Guvernul a indicat, în linii generale, despre scopul pentru regimul de detenție în Oakington. El a acceptat că formularele folosite la momentul detenției reclamantului erau deficiente, dar pretinsese că motivele indicate verbal reprezentantului reclamantului la fața locului (care cunoștea motivele generale), din 5 ianuarie 2001, erau suficiente pentru a permite reclamantului să conteste legalitatea detenției sale sub aspectul prevederilor Articolului 5 §4, dacă o dorea ...

84. Camera Curții a constatat o încălcare a acestei prevederi, pe motivul că temeiurile pentru reținere nu fuseseră anunțate suficient de „prompt”. Ea a constatat că declarațiile generale, cum ar fi în speță anunțurile parlamentare, nu pot înlocui garanția, conform prevederilor Articolului 5 §2, despre informarea persoanei despre temeiurile reținerii sau arestării sale. Prima dată când reclamantului i s-a comunicat temeiul real pentru detenția sa a fost prin intermediul reprezentantului său, la 5 ianuarie 2001 ..., moment în care reclamantul era deja deținut timp de șaptezeci și șase de ore. Presupunând că indicarea verbală a temeiurilor unui reprezentant a respectat cerințele Articolului 5 §2 din Convenție, Camera a constatat că o întârziere de șaptezeci și șase de ore în furnizarea temeiurilor pentru detenție nu era compatibilă cu cerința „promptitudinii”.

85. Marea Cameră este de acord cu raționamentul și concluzia Camerei. Rezultă că a avut loc o încălcare a Articolului 5 §2 din Convenție.

PRIMA ÎNFĂȚIȘARE ÎN FAȚA JUDECĂTORULUI

Nevoia examinării automate a fondului deciziei

► ***T.W. v. Malta*, 25644/94 [MC], 25 aprilie 1999**

43. Pe lângă promptitudine, controlul judiciar al detenției trebuie să fie automat ... Acesta nu poate să depindă de o cerere adresată de persoana deținută. O astfel de cerință nu numai că ar schimba natura garanției, prevăzută

de Articolul 5 §3, o măsură de protecție diferită de cea din Articolul 5 §4, care garantează dreptul la instituirea procedurilor cu privire la revizuirea legalității detenției de o instanță ... Ea ar putea chiar submina scopul garanției, potrivit prevederilor Articolului 5 §3, care este menită să protejeze persoana de detenția arbitrară, asigurând că privarea de libertate este supusă controlului judiciar independent ... Revizuirea judiciară promptă a detenției este, de asemenea, o măsură de protecție importantă împotriva relelor tratamente aplicate individului deținut ... Mai mult decât atât, persoanele arestate, care au fost supuse unui asemenea tratament, pot fi inapte să depună o cerere pentru ca judecătorul să verifice reținerea acestora ...

Sensul termenului „judecător”

► *Nikolova v. Bulgaria* [MC], 31195/96, 25 martie 1999

49. ... Astfel, „magistratul” trebuie să fie independent de executiv și de părți. În această privință, aparențele obiective la momentul deciziei asupra detenției sunt semnificative: dacă, aparent, „magistratul” poate interveni în procedura penală ulterioară în calitate de procuror, independența și imparțialitatea sa pot fi îndoielnice ... „Magistratul” trebuie să audieze persoana adusă în fața sa personal și să controleze, cu referire la criteriile legale, dacă detenția este justificată sau nu. Dacă nu este astfel justificată, „magistratul” trebuie să aibă autoritatea de a dispune eliberarea deținutului printr-un act obligatoriu...

50. ... în urma reținerii sale, din 24 octombrie 1995, reclamanta a fost adusă în fața unui anchetator care nu avea autoritatea de a lua o decizie cu caracter obligatoriu referitor la detenția acesteia, nefiind independent procesual față de procuror. Mai mult decât atât, nu exista niciun obstacol legal împotriva acționării sale ca procuror la procesul reclamantei ... Anchetatorul nu putea fi, astfel, considerat drept „magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare”, în sensul Articolului 5 §3 din Convenție. Reclamanta nu a fost audiată de un procuror. În orice caz, procurorul, care putea acționa ulterior ca parte în procedura penală împotriva dnei Nikolova, ... nu era suficient de independent și imparțial, în sensul Articolului 5 §3 ...

► *H.B. v. Elveția*, 26899/95, 5 aprilie 2001

62. ... Curtea consideră că, atunci când judecătorul de instrucție a decis despre reținerea și arestarea reclamantului și, odată ce cauza penală a fost retrimisă la Tribunalul Districtual, aici acest judecător putea fi „îndreptățit să intervină în procedura penală ulterioară, ca reprezentant al autorității de urmărire penală” ...

64. Curtea consideră, astfel, că a avut loc o încălcare a Articolului 5 §3 din Convenție, pe temeiul că reclamantul nu a fost adus în fața unui „magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare”.

► **Vachev v. Bulgaria, 42987/98, 8 iulie 2004**

64. Cazul de față nu se referă la arestul preventiv, ci la arestul la domiciliu. Cu toate acestea, Curtea concluzionează că nu există nicio diferență semnificativă între cazurile citate mai sus. Nici părțile nu au contestat că arestul la domiciliu al reclamantului nu ar fi constituit o privare de libertate, în sensul Articolului 5 ... Astfel, în conformitate cu paragraful 3 al aceluși articol, el avea dreptul să fie prezentat prompt înaintea unui judecător sau altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare. Anchetatorul care ordonase arestul la domiciliu al reclamantului ... nu poate fi considerat că ar avea acest statut, întrucât nu era suficient de independent și imparțial, în sensul Articolului 5 §3, având în vedere rolul practic pe care l-a avut în urmărire. Curtea se referă la analiza sa asupra legii naționale relevante cuprinse în hotărârea sa în cazul *Nikolova* ...

65. Rezultă că a existat o încălcare a dreptului reclamantului de a fi adus în față judecătorului sau altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare, în sensul Articolului 5 §3 din Convenție.

Perioada

Durata excesivă

► **Brogan și alții v. Regatul Unit, 11209/84, 29 noiembrie 1988**

59. Obligația exprimată în engleză prin termenul „promptly” și în franceză prin termenul „aussitôt” poate fi distinsă clar de cerința mai puțin strictă din a doua parte a paragrafului 3 ... („reasonable time”/ „délai raisonnable”) și chiar de cea din paragraful 4 al Articolului 5 ... („speedily”/ „à bref délai”) ...

62. Așa cum s-a indicat mai sus, ... scopul este foarte limitat pentru flexibilitatea în interpretarea și aplicarea noțiunii de „promptitudine”. În opinia Curții, chiar și cea mai scurtă dintre cele patru perioade de detenție, adică cele patru zile și șase ore petrecute în detenție, în custodia poliției, de dl McFadden ..., nu se încadrează în constrângerile stricte referitoare la timpul permis de prima parte a Articolului 5 §3 ... Curtea va trebui să concluzioneze, astfel, că niciunul dintre reclamanți nu a fost nici adus „prompt” înaintea unei autorități judiciare, nici eliberat „prompt” după arestare. Cert este că reținerea și detenția reclamanților, inspirate de scopul legitim al protecției comunității *per ansamblu* împotriva terorismului, nu constituie un temei suficient prin sine să asigure conformitatea cu cerințele specifice ale Articolului 5 §3 ...

► **Koster v. Olanda, 12843/87, 28 noiembrie 1991**

23. Guvernul a explicat că pauza în speță se produsese din cauza weekend-ului, care căzuse în perioada celor două manevre militare bianuale majore, în care membrii militari ai instanței participaseră la acel moment.

25. ... Curtea consideră că manevrele în discuție nu justificau nicio întârziere în proceduri, întrucât avuseseră loc la intervale periodice și erau, astfel, previzibile

fără a împiedica autoritățile militare să asigure activitatea Tribunalului Militar, conform Convenției, dacă era necesar și sâmbăta sau duminica.

Astfel, chiar și luând în calcul exigențele activităților militare și ale procesului de justiție, ... apariția reclamantului în fața autorităților judiciare nu respecta cerința de promptitudine, stabilită în Articolul 5 §3 ...

► **Aksoy v. Turcia, 21987/93, 18 decembrie 1996**

77. În hotărârea *Brannigan și McBride ...*, Curtea a susținut că Guvernul Regatului Unit nu își depășise marja de apreciere prin derogarea de la obligațiile sale, prevăzute de Articolul 5 din Convenție ..., în măsura în care indivizii suspectați de infracțiuni de terorism puteau fi reținuți până la șapte zile, fără un control judiciar ...

78. Deși Curtea este de opinie ... că investigarea infracțiunilor de terorism prezintă, neîndoielnic, dificultăți, ea nu poate accepta necesitatea reținerii unui suspect timp de paisprezece zile, fără o intervenție judiciară. Această perioadă este excepțional de lungă și a lăsat reclamantul vulnerabil nu numai la imixtiunea arbitrară în dreptul său la libertate, dar și la interzicerea torturii ... Mai mult decât atât, Guvernul nu a prezentat detaliat în fața Curții niciun motiv pentru care lupta împotriva terorismului, în Turcia de Sud-Est, făcea intervenția judiciară impracticabilă ...

82. În cauza sus-menționată *Brannigan și McBride ...*, Curtea a fost satisfăcută că existau garanții eficiente operative în Irlanda de Nord, care reprezentau o măsură de protecție importantă împotriva comportamentului arbitrar și detenției *incommunicado*. De exemplu, cererea *habeas corpus* era disponibilă pentru controlul legalității reținerii și arestării preventive, exista un drept absolut și legal implementabil de a consulta un avocat patruzeci și opt de ore după momentul reținerii, iar deținuții aveau dreptul să informeze o rudă sau un prieten despre reținerea lor și să aibă acces la un medic ...

83. În contrar, în prezenta cauză Curtea constată că reclamantul reținut pe o perioadă lungă de timp avea la dispoziție insuficiente garanții. În special, negarea accesului la un avocat, medic, rudă sau prieten și absența oricărei posibilități reale de a fi adus în fața instanței pentru controlul legalității detenției a însemnat că el a fost lăsat complet în mila celor care îl dețineau.

► **Kandzhov v. Bulgaria, 68294/01, 6 noiembrie 2004**

66. ... reclamantul a fost adus în fața judecătorului la trei zile și douăzeci și trei de ore după reținerea sa ... În aceste circumstanțe, acest lucru nu pare a fi prompt. El a fost reținut sub acuzația comiterii unei infracțiuni minore și neviolente. Petrecuse deja douăzeci și patru de ore în retenție, atunci când poliția a propus procurorului care se ocupa de caz să solicite instanței competente plasarea în arest preventiv a reclamantului. Exercitându-și competențele ..., procurorul a ordonat ca reclamantul să fie reținut pentru încă șaptezeci și două de ore, fără a indica niciun motiv, cu excepția unei formule stereotipe, precum că exista riscul ca acesta să dispară sau să repete infracțiunea. Nu pare că, atunci când a prelungit astfel detenția reclamantului, procurorul a luat măsuri corespunzătoare

pentru a asigura prezentarea imediată a acestuia înaintea unui judecător, așa cum mandata prevederea citată mai sus. ... În schimb, problema a fost ridicată în fața Tribunalului Districtual Pleven în ultimul moment posibil, atunci când cele șaptezeci și două de ore erau pe cale să expire ... Curtea nu vede dificultăți speciale sau circumstanțe excepționale care ar fi împiedicat autoritățile să aducă reclamantul mai curând în fața unui judecător ... Acest lucru era important, în special, având în vedere motivele legale îndoielnice pentru privarea de libertate a reclamantului.

67. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 5 §3 din Convenție.

► **Vassis și alții v. Franța, 62736/09, 27 iunie 2013**

55. ... Curtea menționează că, la momentul interceptării sale, *Junior* se afla în largul coastei Africii de Vest, la mii de kilometri de coasta franceză. Mai mult decât atât, nimic nu sugerează că deturnarea acestuia către Franța a durat mai mult decât era necesar, dat fiind că *Junior* era un vas conceput pentru navigație costieră, și nu la distanțe lungi ...

58. În prezenta speță, detenția în custodia poliției a urmat după o perioadă de optsprezece zile de privare de libertate, în sensul Articolului 5 din Convenție ... Chiar dacă aceasta era o perioadă lungă de timp, reclamantii nu au apărut, efectiv, pentru prima dată, înaintea unui „judecător sau alt magistrat”, în sensul autonom al Articolului 5 §3 din Convenție, în acest caz – un judecător responsabil pentru libertăți civile și probleme referitoare la detenție, decât după o perioadă suplimentară de circa patruzeci și opt de ore ...

60. ... Curtea nu are dubii că cele optsprezece zile necesare pentru transferul reclamanților permiteau pregătirea cu anticipare a sosirii lor în Franța. Având în vedere lungimea acelei perioade, fără supraveghere judiciară, nu exista nicio justificare pentru plasarea ulterioară a reclamanților în detenția poliției pentru cele patruzeci și opt de ore inițiale. Mai mult decât atât, cerința de promptitudine a Articolului 5 §3 din Convenție, în circumstanțele specifice ale cazului, era chiar mai strictă decât într-o situație în care începutul detenției în custodia poliției coincidea cu privarea de libertate inițială. Astfel, de îndată ce reclamantii au sosit în Franța, aceștia trebuiau aduși, fără întârziere, înaintea unui „judecător sau magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare”.

61. În special, Curtea indică la concluziile sale în cauze anterioare, unde s-a găsit că perioada de două sau trei zile înaintea prezentării inițiale în fața unui judecător nu încalcă cerința de promptitudine, ele totuși nefiind concepute să acorde autorităților oportunitatea de a-și intensifica investigațiile și de a colecta probele pentru ca reclamantii să fie plasați sub investigarea formală de judecătorul de instrucție, de exemplu, pentru că au contestat acuzațiile. Prin urmare, această jurisprudență nu poate fi interpretată ca fiind destinată, în orice caz, să garanteze autorităților naționale o perioadă de timp pe care o pot folosi liber pentru a finaliza dosarul cauzei de urmărire: scopul Articolului 5 §3 din Convenție este să faciliteze detectarea oricăror rele tratamente și să minimizeze orice imixtiune nejustificată în libertatea individuală, în vederea protejării individului, prin

intermediul unei revizuirii inițiale automate, într-un cadru de timp strict care lasă puțin loc interpretării flexibile ...

62. Așa cum aceasta nu s-a întâmplat în speță, în urma sosirii reclamanților în Franța, respectiv, a avut loc o încălcare a Articolului 5 §3 din Convenție.

Durata neexcesivă

► *Medvedyev și alții v. Franța* [MC], 3394/03, 29 martie 2010

131. ... Curtea menționează că, la momentul interceptării sale, nava *Winner* se afla, de asemenea, în largul coastei insulelor *Cape Verde*, departe de coasta franceză, comparativ cu distanța în cazul *Rigopoulos*. Nimic nu indica faptul că ar dura mai mult decât era necesar pentru a escorta nava în Franța, în special, având în vedere condițiile meteorologice și starea tehnică proastă a navei *Winner*, care făcea imposibilă deplasarea mai rapidă a acesteia. La fel, reclamanții nu au susținut că ar fi putut fi predați autorităților într-o țară mai apropiată decât Franța, în care ar fi putut fi prezentați prompt în fața unei autorități judiciare. Cât despre ideea transferului acestora pe o navă franceză pentru a călători mai rapid, nu este responsabilitatea Curții să evalueze fezabilitatea unei asemenea operațiuni în circumstanțele cazului, în special – întrucât nu a fost stabilit dacă fregata putea adăposti toți membrii echipajului în condiții sigure.

132. Curtea observă, în ultimul rând, că reclamanții au fost plasați în detenție în custodia poliției la ora 8.45 a.m. pe data de 26 iunie 2002 și aduși efectiv în fața judecătorului de instrucție la secția de poliție din Brest, conform rapoartelor prezentate de Guvern, între orele 5.05 și 5.45 p.m. În cazul primului judecător și la momente de timp neînregistrate în scris în cazul celui de-al doilea judecător..., fiind înțeles că reclamanții nu contestă faptul că înfățișările cu al doilea judecător au avut loc aproximativ la aceeași oră. Aceasta înseamnă că, după sosirea în Franța, reclamanții au petrecut doar circa opt sau nouă ore în detenția poliției înainte de a fi aduși în fața judecătorului.

133. Acea perioadă de opt sau nouă ore a fost perfect compatibilă cu conceptul de „prezentare promptă”, consacrat în Articolul 5 §3 din Convenție și jurisprudența Curții.

Audierea

► *Mamedova v. Rusia*, 7064/05, 1 iunie 2006

81. De asemenea, este neobișnuit că, în decizia din 22 februarie 2005, Tribunalul Regional a susținut că nu era necesar să audieze opinia părților privind materialele prezentate de procuror în sprijinul demersului de prelungire. În acest sens, Curtea reamintește că Articolul 5 §3 obligă „magistratul” să audieze el însuși învinuitul, să examineze toate faptele care militează pentru și împotriva arestului preventiv și să stabilească în decizie faptele pe care este bazată detenția ... Astfel, prelungirea detenției reclamantei, fără audierea opiniei acesteia, care i-ar fi

acordat oportunitatea de a comenta asupra materialelor prezentate de procuror cu considerarea argumentelor acesteia în favoarea eliberării, este incompatibilă cu garanțiile consacrate în Articolul 5 §3 din Convenție.

Necesitatea de a avea competența de a pune în libertate

► *T.W. v. Malta*, 25644/94 [MC], 25 aprilie 1999

48. ... Curtea consideră că apariția reclamantului înaintea magistratului pe data de 7 octombrie 1994 nu a putut asigura conformitatea cu Articolul 5 §3 din Convenție, întrucât magistratul nu avea competența de a ordona eliberarea acestuia. Prin urmare, a avut loc o încălcare a acelei prevederi.

► *McKay v. Regatul Unit* [MC], 543/03, 3 octombrie 2006

31. Articolul 5 §3, ca parte din acest cadru de garanții, se referă, structural, la două probleme separate: etapele timpurii care urmează reținerii, în care un individ este privat de libertate de autorități și perioada până la un eventual proces într-o instanța penală, în care acuzatul poate fi arestat sau eliberat, cu sau fără condiții. Aceste două aspecte conferă drepturi distincte și nu sunt, la prima vedere, legate în mod logic sau temporal ...

48. Curtea reamintește că reclamantul a fost reținut la 6 ianuarie 2001, la ora 10.00 p.m. sub bănuiala de jefuire a stației de alimentare cu petrol. Acesta a fost pus sub acuzare la ora 12.37 p.m. În ziua următoare. La 8 ianuarie 2001, ora 10.00 a.m., reclamantul a apărut pentru prima dată înaintea magistraților, care au dispus arestarea acestuia. Nu se contestă faptul că magistratul avea competența de a examina legalitatea reținerii și detenției, precum și de a verifica dacă existau motive pentru suspiciune și, mai mult – avea oare el autoritatea de a ordona eliberarea, odată ce aceste condiții nu erau respectate. Aceasta, prin sine, oferea destule garanții împotriva abuzului și asigura conformitatea cu primul aspect al Articolului 5 §3, ca fiind prompt, automat și având loc în fața unui funcționar judiciar autorizat corespunzător.

49. Problema eliberării în faza pre-judiciară a procesului era o chestiune distinctă și separată, care, în mod logic, devenea relevantă după stabilirea existenței unei baze legale și a unui temei pentru detenție, în sensul Convenției. În cazul reclamantului, acest aspect a fost tratat circa 24 de ore mai târziu, la 9 ianuarie 2001, de Înalta Curte care ordonase eliberarea acestuia. Faptul că a fost un alt tribunal sau alt judecător care făcuseră aceasta și faptul că examinarea depindea de cererea reclamantului nu relevă niciun element de posibil abuz sau caracter arbitrar. Avocatul reclamantului înaintase o asemenea cerere, fără vreun impediment sau dificultate ...

51. Drept urmare, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 5 §3 din Convenție.

► *Allen v. Regatul Unit*, 18837/06, 30 martie 2010

51. ... Curtea respinge afirmația reclamantului, potrivit căreia, judecătorul districtual adjunct nu „exercitase autoritate judiciară”, întrucât decizia sa cu

privire la cauțiune fusese pasibilă recursului. Dimpotrivă, se observă că jurisprudența acesteia până la ora actuală a evidențiat că un judecător sau funcționar judiciar, la revizuire inițială, conform prevederilor Articolului 5 §3, are competența și trebuie, pur și simplu, să elibereze un individ, în cazul în care constată ilegalitatea reținerii sau lipsa bănuielii rezonabile de comitere a unei infracțiuni. Curtea mai menționează că, așa cum fusese în cazul *McKay* ..., problema cauțiunii reclamantului a fost reconsiderată ulterior, la scurtă vreme, de un funcționar judiciar care avea, incontestabil, autoritatea de a lua o decizie definitivă în acea privință.

52. Drept urmare, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 5 §3 din Convenție.

OBLIGAȚIA DE A JUSTIFICA CUSTODIA

► *Kurt v. Turcia*, 24276/94, 25 mai 1998

123. ... atât pentru protecția libertății fizice a indivizilor, cât și pentru siguranța personală a acestora, important este că, într-un context în care lipsesc garanțiile, situația ar putea determina o subminare a statului de drept și plasa deținuții în afara sferei celor mai fundamentale forme de protecție legală.

124. ... După preluarea controlului asupra aceluși individ, responsabilitatea localizării acestuia revine autorităților. Din acest motiv, trebuie considerat că Articolul 5 impune autorităților să ia măsuri efective împotriva riscului dispariției și pentru realizarea unei investigații eficiente a unei afirmații plauzibile că o persoană a fost reținută în custodie și nu a mai fost văzută după acel moment.

125. În acest sens, Curtea reamintește că a acceptat concluzia Comisiei că Üzeyir Kurt a fost reținut de soldați și gardienii satului în dimineața zilei de 25 noiembrie 1993. Detenția acestuia, la acel moment, nu a fost înregistrată și nu există nicio dovadă oficială despre locul de aflare sau soarta lui, ulterior acestui moment. Faptul în sine trebuie considerat drept o încălcare dintre cele mai grave, întrucât le permite celor responsabili pentru actul de privare de libertate să-și ascundă implicarea în infracțiune, să-și acopere urmele și să evite responsabilitatea privind soarta deținutului. În opinia Curții, lipsa înregistrărilor informațiilor despre data, ora și locul de detenție, numele deținutului, precum și motivele pentru detenție, numele persoanei care a efectuat-o, trebuie văzută ca incompatibilă cu însuși scopul Articolului 5 din Convenție.

CONDIȚII ȘI RELE TRATAMENTE

► *Tomasi v. Franța*, 12850/87, 27 august 1992

115. Curtea ... consideră suficient să observe că certificatele și rapoartele medicale, completate independent de medici atestă numărul mare de lovituri suferite de dl Tomasi și intensitatea lor – acestea sunt două elemente suficient

de grave pentru a clasifica un astfel de tratament drept inuman și degradant. Cerințele investigației și dificultățile inerente incontestabile în lupta împotriva criminalității, în special, cu privire la terorism, nu pot justifica limitările protecției integrității fizice a indivizilor ...

116. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 3 ...

► *Elçi și alții v. Turcia, 23145/93, 13 noiembrie 2003*

641. Curtea consideră credibilă și consecventă mărturia reclamanților despre condițiile lor improprii de detenție, frig, întuneric și umezeală, cu paturi, alimentație și instalații sanitare inadecvate, precum și insinuările ... că erau insultați, umiliți, loviți și terorizați pentru a semna orice document care le era pus în față. Mai mult decât atât, Curtea acceptă că reclamanților li se acopereau ochii, cel puțin în momentele cruciale, cum ar fi în cadrul interogatoriilor și confruntărilor cu dl Mr Güven.

646. ...Curtea consideră constatat că reclamanții ... suferiseră violențe fizice și psihice din partea jandarmilor pe durata detenției lor, în noiembrie și decembrie 1993. Asemenea rele tratamente le provocaseră durere și suferință intensă, erau deosebit de grave și crude, cu încălcarea Articolului 3 din Convenție. Astfel, trebuie considerat că ele constituie tortură, în sensul acestui Articol.

► *Navalnyy și Yashin v. Rusia, 76204/11, 4 decembrie 2014*

111. Curtea reiterează că a examinat deja condițiile de detenție din secții ale poliției în diverse regiuni ale Rusiei și a constatat că ele încalcă Articolul 3 ... Ea a constatat încălcarea Articolului 3 într-un caz în care reclamantul fusese ținut timp de douăzeci și două de ore într-o celulă administrativă de detenție a poliției, fără hrană, apă, cu acces limitat la toaletă ... Într-un alt caz, Curtea a observat că o celulă similară, destinată detenției administrative pe termen scurt, nu mai mult de trei ore, nu era adecvată detenției pentru patru zile, deoarece fusese concepută astfel încât lipseau dotările indispensabile detenției prelungite. Celula nu era prevăzută cu toaletă sau chiuvetă. Aceasta era echipată doar cu o bancă, neexistând niciun scaun, masă sau orice alt mobilier, iar hrana reclamantului fiind adusă de rude ...

112. În prezenta speță, Curtea constată aceleași deficiențe. Mai mult decât atât, detenția reclamanților în celulă a fost precedată de transferul în timpul nopții între secții de poliție, fără acces la hrană sau apă potabilă. Având în vedere efectul cumulativ al factorilor analizați mai sus, Curtea consideră că condițiile în care reclamanții au fost deținuți la secția de poliție au afectat demnitatea acestora și le-au provocat disconfort de o intensitate care depășește nivelul inevitabil al suferinței inerente unei detenții. Astfel, condițiile de detenție a reclamanților au constituit tratament inuman și degradant, cu încălcarea Articolului 3 din Convenție.

► **Sadak v. Turcia, 25142/94, 8 aprilie 2004**

45. ... Curtea nici nu exclude posibilitatea că o perioadă de detenție în custodia poliției excesiv de lungă, în condiții de izolare completă și deosebit de dificile, poate constitui pentru deținut un tratament contrar Articolului 3.

46. În prezenta cauză, Curtea menționează că reclamantul nu a fost reținut în condiții de privare senzitivă și izolare socială. Într-adevăr, în timpul detenției în custodia poliției, reclamantul nu a avut legătură cu mediul exterior, dar a avut contact cu personalul centrului de detenție și cu alți indivizi reținuți în custodia poliției. Mai mult decât atât, întrucât nu a fost interogată deloc, detenția acestuia a putut fi interpretată drept o perioadă prelungită de așteptare înaintea aducerii în fața judecătorului. Iar așteptarea nu a fost atât de lungă, încât să-i afecteze personalitatea.

47. Curtea consideră, astfel, că detenția reclamantului nu a fost, *per se*, atât de serioasă, încât să constituie tratament inuman sau degradant, în sensul Articolului 3. Astfel, nu a existat nicio încălcare a acelei prevederi cu privire la aspectul respectiv.

Capitolul 5

Arestarea preventivă

BAZA LEGALĂ

► ***Jėčius v. Lituania, 34578/97, 31 iulie 2000***

62. ... Curtea reiterează că practica reținerii unei persoane în detenție, fără o bază legală specifică, în lipsa normelor clare care guvernează situația deținutului în rezultatul în care o persoană poate fi privată de libertate pe o perioadă nelimitată, fără autorizație judiciară, este incompatibilă cu principiile certitudinii legale și protecția împotriva caracterului arbitrar, care sunt elemente comune Convenției și principiului ordinii de drept ...

► ***Boicenco v. Moldova, 41088/05, 11 iulie 2006***

151. Guvernul a invocat câteva articole ale CPP, care, în opinia sa, au constituit baza legală pentru detenția reclamantului după expirarea mandatului său de arest la 23 iulie 2005 ...

152. Analizând articolele respective, Curtea notează că niciunul din ele nu prevede detenția reclamantului, fără un mandat de arest. Mai mult, chiar dacă s-ar presupune că vreunul din articolele invocate de Guvern ar prevedea o astfel de detenție, aceasta ar fi contrară articolului 25 din Constituție, care prevede în termeni clari că detenția este posibilă numai în baza unui mandat pe o durată de până la 30 de zile. Acest lucru este confirmat și de prevederile articolului 177 CPP ..., care repetă prevederile articolului 25 din Constituție, conform cărora arestarea preventivă poate fi aplicată numai în baza unei hotărâri a instanței de judecată.

153. Din cele menționate mai sus, rezultă că detenția reclamantului, după expirarea mandatului de arest, la 23 iulie 2005, nu a fost bazată pe o prevedere legală.

► ***Gusinskiy v. Rusia, 70276/01, 19 mai 2004***

67. Guvernul a acceptat că, în temeiul legii amnistiei, anchetatorul ar fi trebuit să înceteze procedura împotriva reclamantului, odată ce a aflat că reclamantul deținea Ordinul Prietenia Popoarelor. ... Curtea concluzionează că, până la 13 iunie 2000, autoritățile cunoșteau sau trebuiau să cunoască faptul că procedura penală împotriva reclamantului urma să fie încetată.

68. Curtea este de acord cu reclamantul că ar fi irațional să interpreteze legea amnistiei, ca permițând arestarea preventivă, în cazul persoanelor împotriva

căroră orice procedură penală trebuia încetată. Astfel, a avut loc o încălcare a legii naționale.

69. Corespunzător, a avut loc o încălcare a Articolului 5 din Convenție.

► ***Simons v. Belgia (dec.)*, 71407/10, 28 august 2012**

25. Astfel spus, Curtea concluzionează că reclamantul nu a avut posibilitatea de a fi asistat de un avocat, nici pe durata detenției în custodia poliției sau a interviului, nici pe durata primei examinări de către judecătorul de instrucție ...

31. Această jurisprudență exprimă clar următorul principiu: mai întâi, o persoană „acuzată de o faptă penală”, în sensul Articolului 6 din Convenție, are dreptul să beneficieze de asistență juridică din momentul în care este plasată în detenție sau altfel luată în custodie și, după caz, pe durata interogării de poliție sau de un judecător de instrucție ...

32. ... acesta este unul dintre principiile dreptului la un proces echitabil ..., nu este unul dintre „principiile generale”, prevăzute de Convenție, care sunt, prin definiție, de natură transversală.

Curtea indică, în continuare, că principiile generale, prevăzute de Convenție, la care se referă jurisprudența Articolului 5 §1, sunt principiul statului de drept ... și cel al certitudinii legale ..., principiul proporționalității ... și principiul protecției împotriva caracterului arbitrar (care este, mai mult decât atât, însuși scopul Articolului 5 ...).

33. Astfel, în vreme ce imposibilitatea legală a unei persoane „acuzate de o faptă penală”, care este privată de libertate, de a primi asistență juridică la începutul detenției sale afectează echitatea procedurii penale împotriva sa, nu poate fi dedus, din acest singur fapt, că detenția sa încalcă Articolul 5 §1 din Convenție, din cauza nerespectării cerinței de legalitate inerentă, acelei prevederi.

JUSTIFICAREA

Obligația considerării necesității

► ***Letellier v. Franța*, 12369/86, 26 iunie 1991**

35. Este de primă prioritate pentru autoritățile judiciare naționale să se asigure că, într-un anumit caz, arestul preventiv al persoanei acuzate nu depășește un interval de timp rezonabil. În acest scop, ele trebuie să examineze toate argumentele pro sau contra unui interes public justificat, cu respectarea principiului prezumției de nevinovăție, de derogare de la regula respectării libertății individuale și aplicarea acestora în deciziile lor privind demersurile de eliberare.

► ***McKay v. Regatul Unit [MC]*, 543/03, 3 octombrie 2006**

45. În concluzie, instanțele au obligația revizuirii detenției continue a persoanelor la etapa prejudiciară, în vederea eliberării, atunci când circumstanțele nu mai justifică continuarea privării de libertate.

Sarcina probei

► *Moiseyev v. Rusia*, 62936/00, 9 octombrie 2008

154. Curtea reiterează că arestarea preventivă poate fi justificată în anumite situații, doar dacă există indicații specifice despre un interes public real care, în pofida prezumției de nevinovăție, permite o derogare de la regula respectării libertății individuale. Orice sistem de arestare preventivă obligatorie este incompatibil, prin sine, cu Articolul 5 §3 din Convenție, revenind autorităților să stabilească și să demonstreze existența faptelor concrete care prevalează față de regula respectării libertății individuale ... Transferul sarcinii probei către persoana deținută, în asemenea situații, este egal cu inversarea normei Articolului 5 din Convenție, o prevedere care califică detenția ca o derogare excepțională de la dreptul la libertate și una care este permisibilă doar în cazuri enumerate exhaustiv și strict definite ...

Bănuiala rezonabilă necesară, dar insuficientă

► *Buzadji v. Republica Moldova* [MC], 23755/07, 5 iulie 2016

92. Așa cum se menționează mai sus ..., persistența bănuielii rezonabile este o condiție *sine qua non* pentru validitatea detenției continue, dar nu este suficientă pentru a justifica prelungirea detenției după o anumită perioadă de timp. Acest dicton ... a devenit cunoscut, mai târziu, drept unul dintre cele mai cuprinzătoare „principii Letellier” ... Principiul menționat a permis distingerea primei faze, în care existența unei bănuieli rezonabile reprezintă un temei suficient pentru detenție, și fazei care vine după o „anumită perioadă de timp”, în care doar bănuiala rezonabilă nu este suficientă și sunt necesare alte motive „relevante și suficiente” pentru deținerea acuzatului.

93. Întrucât reclamantul nu a afirmat, în procedura desfășurată înaintea Curții, că nu există nicio bănuială rezonabilă că ar fi comis o infracțiune, Curtea nu consideră necesar să examineze această problemă. Cu toate acestea, având în vedere motivarea succintă (altele decât caracterul rezonabil al bănuielii) pe care se bazează instanțele, apare întrebarea legată de momentul, în timp, de la care erau necesare asemenea temeiuri adiționale. Un răspuns la această întrebare ar depinde de sensul expresiei „anumită perioadă de timp” ...

96. ... Curtea consideră că ar fi utilă dezvoltarea în continuare a jurisprudenței privind standardele pentru justificarea detenției, conform celui de-al doilea sens al Articolului 5 §3 ...

100. Necesitatea elaborării jurisprudenței pare să fie generată de faptul că perioada în care persistența bănuielii rezonabile poate fi suficientă, ca temei pentru continuarea detenției în baza celui de-al doilea aspect, este supusă unei condiții temporale diferite și mult mai puțin precise ca „o anumită perioadă de timp” (așa cum este menționat în jurisprudența Curții), comparativ cu primul aspect „prompt” (așa cum este prevăzut în textul Convenției) și că doar după acea „anumită perioadă de timp” trebuie justificată detenția pe motive suplimentare,

relevante și suficiente. Într-adevăr, în unele situații, Curtea a afirmat că „aceste două aspecte conferă drepturi distincte și nu sunt, la prima vedere, legate logic sau temporal” ... Cu toate acestea, trebuie menționat că, în fiecare context, perioada va începe să curgă de la momentul arestării și că autoritatea judiciară care autorizează detenția trebuie să determine dacă există motive pentru justificarea detenției și să ordone eliberarea, dacă nu există asemenea motive. Astfel, în practică, va exista deseori situația în care aplicarea garanțiilor în temeiul celui de-al doilea aspect se va suprapune, în oarecare măsură, cu cele ale primului aspect, în mod tipic, în situații în care autoritatea judiciară care autorizează detenția în temeiul primului aspect dispune, în același timp, arestarea preventivă sub rezerva garanțiilor celui de-al doilea aspect. În asemenea situații, prima apariție a suspectului în fața judecătorului constituie „răscrucea” în care se intersectează cele două seturi de garanții și unde al doilea set succedă primul. Și totuși, întrebarea când se aplică al doilea set în măsura maximă, în sensul că sunt necesare motive suplimentare, relevante și suficiente de bănuială rezonabilă, rămâne să depindă de noțiunea, mai degrabă, vagă, „o anumită perioadă de timp”.

101. Curtea mai menționează că, potrivit legii naționale a mării majorități din cele treizeci și una de Înalte Părți Contractante la Convenție, acoperită de studiul comparativ la care se face referire în paragraful 54 de mai sus, autoritățile judiciare relevante sunt obligate să ofere motive „relevante și suficiente” pentru continuarea detenției, dacă nu imediat, atunci la câteva zile după arestare, respectiv – atunci când un judecător examinează pentru prima dată necesitatea plasării suspectului în arest preventiv. O astfel de abordare, dacă este transpusă în Articolul 5 §3 din Convenție, nu numai că ar simplifica și ar aduce mai multă claritate și certitudine în jurisprudența Convenției în această arie, dar și ar amplifica protecția împotriva detenției dincolo de o perioadă de timp rezonabilă.

102. În lumina tuturor considerentelor de mai sus, Curtea identifică argumente convingătoare pentru „sincronizarea” celui de-al doilea aspect al garanțiilor cu cel dintâi. Acest lucru implică aplicarea cerinței ca magistratul să ofere motive relevante și suficiente pentru detenție, la fel, față de persistența bănuielii rezonabile, deja de la momentul primei decizii de arestare preventivă, adică – „prompt” după reținere.

Necesitatea motivării specifice

► *Mamedova v. Rusia, 7064/05, 1 iunie 2006*

80. Curtea observă, în continuare, că deciziile care extind detenția reclamantei nu luau în considerare în mod adecvat situația personală a acesteia. În majoritatea deciziilor, instanțele au folosit aceeași formulă sumară și exprimare stereotipă. Deciziile Tribunalului Districtual, din data de 19 iulie și 2 august 2005, nu au oferit niciun temei pentru continuarea detenției reclamantei. Acestea doar menționau că „reclamanta trebuie să rămână în custodie”. Este încă mai evident faptul că, până la acel moment, reclamanta petrecuse deja un an în custodie, investigația se încheiase, iar cazul fusese înaintat instanței.

► **Bykov v. Rusia [MC], 4378/02, 10 martie 2009**

65. ... reclamantul a petrecut un an, opt luni și 15 zile în detenție, înaintea și în timpul examinării judiciare. În această perioadă, instanțele au examinat cererea pentru eliberare a reclamantului de, cel puțin, zece ori, respingând-o de fiecare dată, pe temeiul gravității acuzațiilor și posibilității eschivării acestuia, obstrucționării actului de justiție și exercitării presiunii asupra martorilor. Cu toate acestea, deciziile judiciare nu au mers dincolo de enumerarea acestor motive, omițând să le argumenteze prin temeuri relevante și suficiente. Curtea mai menționează că, odată cu trecerea timpului, motivele instanței nu au evoluat, pentru a reflecta situația la zi și a verifica dacă motivele respective au rămas valabile în etapa avansată a procedurilor. Mai mult decât atât, începând cu 7 septembrie 2001, deciziile de prelungire a detenției reclamantului nu mai indicau vreo limită de timp, implicând astfel că va rămâne în detenție până la finalizarea procesului.

66. În ceea ce privește argumentul Guvernului că circumstanțele cazului și personalitatea reclamantului erau evidente, în sensul justificării arestării lui preventive, Curtea nu consideră că acest lucru, în sine, absolvea instanțele de obligația stabilirii motivelor prin care s-a ajuns la această concluzie, în special, în deciziile luate la etapele ulterioare. Curtea reiterează că, atunci când circumstanțele care ar fi motivat detenția unei persoane ar exista, dar nu au fost menționate în deciziile interne, nu este responsabilitatea Curții să le stabilească, luând locul autorităților naționale care decideau în privința detenției reclamantului ...

67. Curtea concluzionează, astfel, că autoritățile nu au reușit să aducă motive relevante și suficiente pentru a justifica prelungirea detenției preventive a reclamantului pentru un an, opt luni și 15 zile.

► **Ignatov v. Ucraina, 40583/15, 15 decembrie 2016**

36. ... Curtea menționează că, deși cazul penal se afla într-o nouă etapă procedurală, cu doi co-învinuiți, instanța nu a oferit motive pentru decizia sa, nici nu a indicat la care dintre co-învinuiți se referea, în mod special ... Aceasta a lăsat reclamantul într-o stare de incertitudine în privința motivelor detenției sale după data respectivă. În acest scop, Curtea reiterează că absența oricăror motive indicate de autoritățile judiciare în deciziile lor de autorizare a detenției pe o perioadă lungă de timp este incompatibilă cu principiul protecției, față de caracterul arbitrar, consacrat în Articolul 5 §1 ... În aceste circumstanțe, Curtea consideră că decizia Tribunalului Districtual din data de 1 octombrie 2013 nu garantează reclamantului o protecție adecvată împotriva caracterului arbitrar, care este un element esențial al „legalității” detenției, în sensul Articolului 5 §1 din Convenție.

37. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 5 §1 din Convenție.

Gravitatea infracțiunii și insuficiența unei pedepse eventuale

► *Mamedova v. Rusia, 7064/05, 1 iunie 2006*

74. În examinarea legalității și justificării continuării detenției reclamantei, instanțele districtuale și regionale s-au bazat în mod consecvent pe gravitatea acuzațiilor, ca factor principal pentru evaluarea eventualității eschivării, obstrucționării sau recidivei. Cu toate acestea, Curtea a susținut în mod repetat că, deși severitatea condamnării este un element relevant în aprecierea riscului de eschivare sau de recidivă, nevoia continuării privării de libertate nu poate fi evaluată pur abstract, luând în considerare doar gravitatea infracțiunii. Nici nu se poate folosi detenția pentru anticiparea pedepsei privative de libertate ... Acest lucru este adevărat, în mod special, în cazuri precum cel de față, în care caracterizarea legală a faptelor și, astfel, sentința de care este pasibilă reclamanta a fost determinată de procuratură fără controlul judiciar al problemei, dacă probele colectate susțineau o bănuială rezonabilă că reclamanta ar fi comis infracțiunea imputată ...

► *Kovyazin și alții v. Rusia, 13008/13, 17 septembrie 2015*

84. ... actele specifice imputate reclamantilor în cadrul investigației includeau strigarea de sloganuri politice, spargerea cordonului de pază, răsturnarea toaletelor mobile și, astfel, participarea la dezordini în masă (clasificate drept infracțiuni grave) și, în două cazuri, participarea la confruntări cu ofițerii de poliție prezenți la revoltă, provocând daune reparabile (clasificate drept infracțiuni de gravitate medie). Curtea concluzionează că, în pofida clasificării interne, acest comportament nu era de tipul considerat, de regulă, atât de grav, încât să justifice, în sine, arestul preventiv. Prin comparație, Curtea a luat în considerare, anterior, justificarea autorităților ruse bazată pe gravitatea anumitor infracțiuni, cum ar fi răpirea combinată cu șantajul ... sau răpirea de grup într-o formă agravată, asociată cu șantaj, jaf, posesie și trafic de arme de foc ..., sau fraudă în formă agravată de un grup organizat ..., sau asasinat organizat într-o formă agravată ..., sau atac organizat agravat care a cauzat rănirea a patru persoane și decesul uneia ...

85. În prezenta speță, Curtea este pregătită să accepte că, dacă natura și gravitatea infracțiunilor pot juca orice rol în alegerea măsurii preventive, aceasta era posibil doar în etapele foarte timpurii ale investigației.

Motive inadmisibile

► *Tymoshenko v. Ucraina, 49872/11, 30 aprilie 2013*

270. Așa cum reiese din ordonanța de reținere, precum și din demersul de arestare al procurorului, luate în context, principala justificare pentru detenția reclamantei era stânjenirea de către aceasta a procedurilor și comportamentului disprețuitor. Acest motiv nu se regăsește printre cele care ar justifica privarea de libertate, sub aspectul prevederilor Articolului 5 §1 (c) din Convenție.

► **Lutsenko v. Ucraina, 6492/11, 3 iulie 2012**

72. Motivele pentru detenția reclamantului, respectiv – refuzul de a depune mărturie și de a-și recunoaște vinovăția erau, prin natura lor, contrare unor astfel de elemente importante ale conceputului de proces echitabil, precum dreptul de a nu se autoincrimina și prezumția de nevinovăție. În contextul alegerii dacă trebuie aplicată sau nu arestarea preventivă, avansarea unor asemenea motive pare deranjantă, în special, pentru că indică posibilitatea de pedepsire a unei persoane pentru exercițiul drepturilor sale fundamentale la un proces echitabil. Curtea este preocupată și de faptul că instanțele au fost de acord cu asemenea motive, prin ordonarea și susținerea detenției reclamantului.

► **Piruzyan v. Armenia, 33376/07, 26 iunie 2012**

98. Curtea observă de la început că motive, precum necesitatea continuării măsurilor investigative sau faptul că procedurile nu au fost încă finalizate, nu corespund niciunui dintre motivele acceptabile pentru arestarea preventivă a unei persoane, sub aspectul prevederilor Articolului 5 §3.

Riscul eschivării

► **W. v. Elveția, 14379/88, 26 ianuarie 1993**

33. Curtea indică faptul că pericolul eschivării nu poate fi estimat exclusiv pe baza severității posibilei sentințe; acesta trebuie evaluat în raport cu un număr de alți factori relevanți, care pot fie să confirme existența unui pericol de eschivare, fie să-l facă să pară atât de redus, încât să nu poată justifica arestul preventiv ... În acest context, trebuie să se ia în considerare, în special, caracterul persoanei implicate, ținuta sa morală, bunurile, legăturile cu Statul în care este urmărit și contactele sale pe plan internațional ...

În deciziile lor, motivate minuțios, instanțele din Berna s-au bazat pe caracteristici specifice ale situației reclamantului: după transferarea reședinței sale din Elveția în Monte Carlo, acesta a vizitat frecvent Germania, Anglia, Statele Unite și insula Anguilla (unde se presupunea că conduce o bancă); se stabiliseră, astfel, numeroase legături apropiate cu țări străine. Mai mult decât atât, reclamantul declarase, cu numeroase ocazii, că dorea să locuiască în Statele Unite. Existau anumite indicii că acesta avea la dispoziție fonduri considerabile în afara țării sale și posedea mai multe pașapoarte. Ca persoană solitară, care nu avea nevoie de contacte, acesta nu ar fi avut nicio dificultate să trăiască ascuns în afara Elveției.

Curtea Federală ... a considerat că pericolul de eschivare s-a redus, pe măsură ce a continuat durata detenției ... Cu toate acestea, ea a considerat că factorii specificați de anchetatori nu au lăsat nicio îndoială cu privire la intenția lui W. de a se eschiva și ar fi fost suficienți pentru a demonstra că asemenea pericol încă exista.

Nu există niciun motiv pentru Curte ca să ajungă la o concluzie diferită ...

► **Mamedova v. Rusia, 7064/05, 1 iunie 2006**

76. Instanțele au apreciat potențialul reclamantei de a se eschiva cu referire la ascunderea complicei sale. În opinia Curții, comportamentul unui co-învinuit nu poate fi un factor decisiv în aprecierea riscului de eschivare. O asemenea apreciere trebuie să se bazeze pe caracteristicile personale ale deținutului. În prezenta speță, instanțele nu au indicat niciun aspect al caracterului sau comportamentului reclamantei care ar fi justificat concluzia acestora că ea ar fi prezentat risc de eschivare. Reclamanta, pe de altă parte, a invocat constant faptele care atenuau riscul de eschivare. Totuși, instanțele nu au acordat nicio atenție argumentelor reclamantei privind lipsa cazierului, reședința permanentă a acesteia și deținerea unui loc de muncă în localitatea Vladimir, un stil de viață stabil, doi copii minori și faptul că tatăl său era grav bolnav. Nu s-a examinat faptul că reclamanta avusese ocazia să dispară după percheziționarea apartamentului său, dar rămăsese la dispoziția anchetatorului. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că riscul de eschivare nu a fost stabilit ...

► **Aleksandr Makarov v. Rusia, 15217/07, 12 martie 2009**

125. În decizia sa din 5 februarie 2007, Tribunalul Districtual Sovetskiy s-a bazat pentru prima dată pe informațiile furnizate de Departamentul FSB Regional Tomsk și a concluzionat că reclamantul plănuia să se eschiveze, presându-și rudele să vândă proprietăți și să cumpere valută străină ... În fiecare hotărâre de arestare ulterioară, autoritățile judiciare s-au bazat, în principal, pe riscul eschivării reclamantului, conform informațiilor oferite de FSB ...

126. Cu toate acestea, Curtea nu poate trece cu vederea faptul că informațiile din partea funcționarilor FSB nu erau susținute de nicio probă (copii ale contractelor de vânzare-cumpărare, certificate de stat, indicând schimbarea proprietății, documente bancare care confirmau cumpărarea de valută etc.). Curtea acceptă că prelungirea detenției reclamantului ar fi acceptabilă inițial pe o perioadă scurtă, pentru a oferi timp autorităților de urmărire penală să verifice informațiile prezentate de funcționarii FSB și să aducă probe în sprijinul acestora. Cu toate acestea, cu trecerea timpului, simpla disponibilitate a informațiilor, fără vreo probă în sprijinul autenticității acestora, a devenit din ce în ce mai puțin relevantă, în special, atunci când reclamantul a contestat, în mod constant posibilitatea sa de a se eschiva, susținând că nu fusese vândută nicio proprietate și nu fusese cumpărată nicio valută străină, și făcând referire la vârsta sa, starea proastă de sănătate, lipsa unui pașaport valabil sau lipsa asigurării medicale, precum și faptul că nu avea rude și nici nu deținea proprietăți în afara Regiunii Tomsk, pentru a confirma că nu prezenta risc de eschivare ...

127. ... autoritățile aveau obligația de a analiza situația personală a reclamantului în mai multe detalii și de a oferi motive specifice, susținute de probe, pentru menținerea acestuia în custodie ... Curtea nu a considerat că instanțele au îndeplinit această obligație în speță. Curtea este serios preocupată de faptul că autoritățile au aplicat o abordare selectivă și inconsecventă aprecierii argumentelor părților cu privire la motivele pentru detenția reclamantului.

În timp ce argumentele reclamantului au fost privite ca subiective și fără a ține seama de fapte relevante care atenuau riscul eschivării sale, instanțele au acceptat informațiile din partea funcționarilor FSB, fără rezerve și îndoieli despre credibilitatea acestora.

128. Curtea reiterează, în continuare, că autoritățile judiciare au mai notat faptul că reclamantul deținea mai multe reședințe în Regiunea Tomsk, în susținerea concluziei privind probabilitatea acestuia de eschivare. În această privință, Curtea reiterează că simpla absență a unei reședințe permanente nu generează pericol de eschivare ... Curtea observă, în continuare, că autoritățile nu au indicat alte circumstanțe care să sugereze că, în cazul eliberării, reclamantul s-ar eschiva... Curtea concluzionează, astfel, că existența unui asemenea risc nu a fost stabilită.

Riscul obstrucționării justiției

► *W. v. Elveția*, 14379/88, 26 ianuarie 1993

36. În vederea demonstrării existenței și continuării existenței unui risc substanțial de coluziune până la judecarea cauzei, anchetatorii s-au referit în principal la complexitatea excepțională a cazului, volumul mare de documente confiscate și numărul mare de martori care trebuiau interogați, inclusiv martori din străinătate. Ei s-au bazat suplimentar pe personalitatea reclamantului, al cărui comportament, atât înainte cât și după reținerea acestuia, a reflectat intenția sa de distrugere sistematică a probelor, de exemplu, prin falsificarea sau închiderea conturilor. Conform anchetatorilor, au existat, de asemenea, și indici specifici care justifică ipoteza că acesta ar putea abuza de redobândirea libertății sale pentru a exercita presiuni beneficiind de conexiunile celor șizeci de companii controlate de către acesta și influența sa asupra angajaților acestora, respectiv – distrugerea probelor nedepistate, dar a căror existență probabilă a rezultat din alte documente, fabricarea de probe false sau conspirarea cu martori. În sfârșit, anchetatorii au extins în luna aprilie 1987 investigația cu privire la fapte imputate reclamantului în proceduri inițiate anterior în Germania ...

... autoritățile naționale au fost împuternicite să considere circumstanțele cazului drept justificate pentru invocarea riscului de coluziune, ca temei pentru detenția în cauză.

► *I.A. v. Franța*, 28213/95, 23 septembrie 1998

110. ... Curtea concluzionează că este cu greu de înțeles cum anume asemenea riscuri [de presiune asupra martorilor și de distrugere a probelor] pot fluctua astfel. Curtea acceptă, totuși, așa cum au observat autoritățile judiciare competente, că aceste temeri reieșeau în mod evident din personalitatea și atitudinea reclamantului în cadrul investigației. Cu toate acestea, deși instanțele au justificat, astfel, detenția reclamantului de la bun început, ele și-au pierdut treptat relevanța, pe măsura în care cei câțiva martori au fost intervievați și investigațiile au continuat.

Este adevărat că cercetarea efectuată după tâlhăria din 4 mai 1993 la domiciliul dlui I.A. a dezvăluit că fapta a fost comandată de reclamant în scopul ascunderii anumitor documente ... Este lesne de înțeles cum anume poate un eveniment de o asemenea natură să determine autoritățile de investigație să se teamă că, în cazul eliberării, învinuitul ar putea încerca să ascundă și alte probe. Aparent cu toate acestea, conform dosarului, la etapa procedurilor în care a avut loc fapta, majoritatea probelor au fost deja colectate, mai mult decât atât – la 24 octombrie 1994, judecătorul de instrucție ordonase îndepărtarea sigiliilor aplicate la domiciliul reclamantului ...

► ***Kauczor v. Polonia, 45219/06, 3 februarie 2009***

Mai mult decât atât, Curtea observă că riscul ca reclamantul să altereze probele nu era justificat suficient de către autorități atunci când s-a decis prelungirea arestării preventive. Curtea menționează că Guvernul a presupus că reclamantul ar obstrucționa procedurile și ar altera probele, deoarece el nu pledase vinovat pentru infracțiunile de care era acuzat. În măsura în care instanțele, aparent, au motivat prin prezumții nefavorabile, din faptul că reclamantul nu pledase vinovat, Curtea consideră că raționamentul acestora a indicat o desconsiderare vădită a principiului prezumției de nevinovăție și, în nicio împrejurare, această motivare nu poate fi considerată drept temei legitim pentru privarea de libertate a reclamantului ...

47. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că temeiul oferit de autorități nu poate justifica perioada totală a detenției reclamantului ...

► ***Aleksandr Makarov v. Rusia, 15217/07, 12 martie 2009***

129. ... Curtea observă că instanțele au legat responsabilitatea reclamantului în obstrucționarea justiției de statutul său de primar al orașului Tomsk și de faptul că un număr de martori în cazul penal erau foștii săi subordonați, care lucrau pentru primăria Tomsk. Instanțele au mai menționat amenințările pe care rudele și apropiații reclamantului le proferaseră, ipotetic, împotriva victimelor și martorilor.

130. ... Curtea este conștientă că statutul profesional al reclamantului era un factor relevant pentru concluziile instanțelor că ar exista un risc de influență a martorilor. În același timp, nu trebuie negat și faptul că reclamantul fusese suspendat din funcția sa ca primar al orașului Tomsk imediat după arestarea sa și că eliberarea acestuia nu ar fi condus la reinstalarea lui în funcția respectivă. Astfel, Curtea are îndoieli privind valabilitatea aceluși argument, pentru a justifica continuarea detenției reclamantului. Mai mult decât atât, Curtea reiterează că, pentru ca instanțele să demonstreze că riscul semnificativ de coluziune existent și continuu pe întreaga perioadă a detenției reclamantului, nu era suficientă simpla referire la autoritatea sa oficială. Instanțele ar fi trebuit să analizeze alți factori relevanți, cum ar fi progresul investigației sau procedurile judiciare, personalitatea reclamantului, comportamentul acestuia înainte și după arestare, și orice alte indicii specifice care justificau teama că acesta ar putea abuza de redobândirea libertății prin falsificarea sau distrugerea probelor ori manipulare cu martori ...

131. În această privință, Curtea observă că, doar la 3 decembrie 2007, Tribunalul Regional Tomsk a susținut pentru prima dată concluzia sa privind riscul coluziunii prin referința la pretensele încercări de a corupe martorii comise de rudele reclamantului ... În textul deciziei ..., pe lângă o referire simplă la presupuse amenințări din partea rudelor și apropiaților reclamantului împotriva martorilor, Tribunalul Regional nu a menționat niciun alt fapt specific care ar justifica detenția reclamantului pe acele teme.

132. Cu toate acestea, în general, Curtea consideră frapant că, bazându-se pe anumite informații, instanța nu a oferit reclamantului ocazia de a le contesta, de exemplu, prin audierea acelor martori..., sau, cel puțin, prin oferirea lui a copiilor de plângeri sau declarații. Se pare, ... că reclamantul nu a fost nici măcar înștiințat despre natura și conținutul documentelor înaintate de organele de urmărire penală pentru coroborarea afirmațiilor acestora privind manipularea martorilor. Mai mult decât atât, Curtea consideră suspicios că, după recepționarea sesizărilor referitor la intimidarea, hărțuirea sau amenințarea cu represalii împotriva martorilor, organele de urmărire penală nu au instituit o procedură penală sau, cel puțin, nu au deschis o anchetă preliminară în cazul acestor acuzații. Curtea observă ... că autoritățile nu au întreprins nicio acțiune împotriva reclamantului sau a rudelor și apropiaților acestuia, ei nu fuseseră niciodată subiecții vreunei forme de cercetare și nici măcar interogați despre pretensele încercări de manipulare a martorilor. Astfel, Curtea nu este convinsă de concluziile autorităților, potrivit cărora, responsabilitatea reclamantului în pervertirea cursului justiției era bazată pe fapte.

133. Mai mult decât atât, Curtea menționează că urmărirea penală fusese finalizată la sfârșitul lunii august 2007 ..., iar reclamantul a rămas în detenție încă optsprezece luni, în așteptarea examinării judiciare. Astfel, autoritățile au avut suficient timp pentru a lua declarații de la martori într-o manieră care ar fi putut exclude orice îndoiele privind autenticitatea acestora și ar fi eliminat necesitatea continuării privării de libertate a reclamantului pe acest temei ... Curtea consideră, astfel, că, în urma omisiunii de a acționa în mod diligent, autoritățile naționale nu puteau să justifice detenția prin riscul de coluziune.

► **Lutsenko v. Ucraina, 6492/11, 3 iulie 2012**

70. Următorul temei pentru detenția reclamantului a fost presupusa presiune exercitată asupra martorului prin interviurile acordate de reclamant presei. Guvernul a argumentat că protecția martorilor fusese cel mai important considerent în luarea deciziei asupra detenției reclamantului. Curtea observă, cu toate acestea, că nici autoritățile și nici Guvernul însuși nu au explicat în ce mod martorii au fost, propriu-zis, amenințați prin declarațiile publice ale reclamantului și de ce detenția poate fi considerată un răspuns adecvat la asemenea declarații. Se pare, că acest temei a fost declarat de autoritățile de investigație în contextul mai larg al nemulțumirii lor referitor la expunerea de către reclamant a opiniilor sale către mass-media privind procedura penală împotriva sa. Curtea consideră că, fiind o figură politică proeminentă, este previzibil ca reclamantul să-și exprime opinia în această problemă și că aceasta ar putea interesa atât susținătorii cât și opozanții lui.

71. Cu toate că libertatea de exprimare nu este absolută și pasibilă restricțiilor, orice asemenea restrângere trebuie să fie proporțională. În această privință, Curtea reiterează că aplicarea unei pedepse cu închisoarea pentru o infracțiune legată de media va fi compatibilă cu libertatea de exprimare, garantată de Articolul 10 din Convenție, doar în circumstanțe excepționale, în special, atunci când alte drepturi fundamentale au fost grav încălcate, ca, de exemplu, în cazuri de discurs de incitare la ură sau violență ... Curtea consideră că, în circumstanțele cazului analizat, nu a existat o justificare pentru privarea reclamantului de libertatea de exprimare, care nici nu a constituit o infracțiune.

► **Amirov v. Rusia, 51857/13, 27 noiembrie 2014**

109. În deciziile de prelungire a detenției, s-a evidențiat că temerile de coluziune au fost fondate pe natura specifică, generatoare de teamă și perturbatoare a ordinii publice, și pe circumstanțele faptelor penale de care reclamantul a fost acuzat. Acestea au inclus organizarea unui atac terorist asupra unui avion civil și asasinarea mai multor oficiali publici, inclusiv, ofițeri de urmărire penală care investigaseră crime în Makhachkala. Instanțele naționale au subliniat natura organizată a infracțiunilor, implicând unsprezece inculpați reținuți și un alt număr de suspecți încă dați în urmărire. Mai mult decât atât, nu s-a omis faptul că grupul infracțional, în sine, era alcătuit din oficiali publici și agenți ai statului responsabili de aplicarea legii. Autoritățile au considerat că riscul presiunii exercitate asupra părților la proceduri era unul real și, în asemenea circumstanțe, au insistat asupra necesității continuării arestării reclamantului, pentru a-l împiedica să influențeze procedura penală. Curtea reiterează că teama de represalii, justificată în prezenta speță, poate fi suficientă pentru ca martorii intimidați să se retragă complet din procesul penal. Curtea observă că instanțele au balansat siguranța martorilor și a victimelor, care deja dăduseră declarații împotriva reclamantului, cu perspectiva altor declarații, împotriva dreptului la libertate al reclamantului ...

110. ... instanțele au citat fapte specifice în sprijinul concluziei lor că reclamantul ar putea interfera în proceduri, după evaluarea circumstanțelor în curs și a schimbărilor care au afectat situația reclamantului în cadrul detenției sale. De asemenea, ele au luat în considerare posibilitatea aplicării măsurilor alternative, dar le-au găsit ca fiind inadecvate ...

111. Curtea crede că autoritățile s-au confruntat cu sarcina dificilă de a determina faptele și gradul de responsabilitate al fiecăruia dintre inculpații care fuseseră acuzați de participare la actele infracționale organizate. În aceste circumstanțe, Curtea acceptă, de asemenea, că nevoia de a obține probe voluminoase din numeroase surse, cuplată cu existența unui risc general, decurgând din natura organizată a faptelor penale, au constituit motive relevante și suficiente pentru prelungirea detenției reclamantului pe perioada de timp necesară finalizării investigației, formularea rechizitoriului și examinarea probelor în instanță. Curtea nu subestimează necesitatea ca autoritățile să ia declarații martorilor într-o manieră care exclude orice îndoială privind autenticitatea acestora. Curtea concluzionează că, în circumstanțele acestui caz, riscul ca reclamantul

să interfereze în actul de justiție exista, propriu-zis, și a justificat menținerea lui în detenție ... Curtea concluzionează că circumstanțele cazului, așa cum au fost descrise în deciziile instanțelor, inclusiv personalitatea reclamantului și natura infracțiunilor de care acesta era acuzat, relevă că detenția acestuia se baza pe motive „relevante” și „suficiente”.

Riscul continuării infracțiunilor

► *Muller v. Franța*, 21802/93, 17 martie 1997

44. În ceea ce privește pericolul repetării infracțiunii, o referire la antecedentele unei persoane este insuficientă pentru justificarea refuzului eliberării ...

► *Aleksandr Makarov v. Rusia*, 15217/07, 12 martie 2009

134. Într-un număr de hotărâri de arestare, instanțele, ca temei suplimentar în justificarea continuării detenției acestuia, au citat probabilitatea ca reclamantul să repete infracțiunea. În acest sens, Curtea observă că autoritățile judiciare nu au menționat niciun fapt specific, în sprijinul concluziei că exista un risc de recidivă. Mai mult decât atât, Curtea nu împărtășește opinia autorităților naționale că, într-o situație în care toate acuzațiile împotriva reclamantului, cu o singură excepție, au fost intentate împotriva acestuia cu privire la acțiunile sale ca primar al orașului Tomsk, iar acesta era suspendat din funcția respectivă, exista un pericol real ca reclamantul să comită noi infracțiuni.

► *Nerattini v. Grecia*, 43529/07, 18 decembrie 2008

24. ... Curtea menționează că Divizia de Inculpare a Instanței Penale Samos a declarat că descoperirea, în timpul percheziționării casei reclamantului, a unui mare număr de antichități „demonstrează predispoziția autorului către continuarea comiterii de infracțiuni legate de antichități”. În opinia Curții, este clar că, potrivit acestei declarații, reclamantul deja comisese mai multe furturi de antichități și era probabil să repete asemenea infracțiuni în viitor. Totuși, Curtea indică faptul că, până la acea dată, reclamantul nu fusese acuzat în mod formal sau judecat pentru asemenea acte. De fapt, atunci când fusese adus în fața procurorului, la 18 august 2007, reclamantul a fost acuzat doar de primirea unui pachet conținând cannabis, iar acuzațiile suplimentare au fost aduse împotriva acestuia câteva luni mai târziu.

25. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că decizia nr. 49/2007 a Diviziei de Inculpare a Instanței Penale Samos a reflectat opinia că reclamantul era vinovat de însușirea ilegală de antichități, o infracțiune de care nici măcar nu fusese acuzat în mod formal la acel moment. Aceste considerente sunt suficiente pentru a permite Curții să concluzioneze că dreptul reclamantului la prezumția de nevinovăție a fost încălcat.

Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție.

► **Perica Oreb v. Croația, 20824/09, 31 octombrie 2013**

146. ... prezumția de nevinovăție nu încetează în procedurile de apel doar din considerentul că acuzatul a fost condamnat în prima instanță. A ajunge la o altă concluzie înseamnă să fie negat rolul apelului, unde Curților de Apel li se cere să re-examineze decizia anterioară în fapt și în drept ...

147. Curtea consideră, în acest caz, că doar o constatare formală a vinovăției, adică, o condamnare definitivă, poate fi luată drept motiv pentru ordonarea arestării preventive pe temeiul că cineva a mai fost condamnat anterior. Simplul fapt că există și alte proceduri penale împotriva persoanei, separate și încă pe rol, dacă ar fi luat în considerație de instanțe, ar implica în mod inevitabil recunoașterea persoanei ca vinovată de faptele care fac obiectul examinării la acele proceduri. Exact acest lucru s-a întâmplat în prezenta speță, în care instanțele naționale au declarat tranșant că reclamantul fusese deja condamnat pentru infracțiuni similare, chiar dacă cazierul judiciar al acestuia indica în mod clar invers. Mai mult decât atât, instanțele au luat în considerare și faptul că erau pendinte proceduri penale paralele împotriva reclamantului, ca factor relevant în evaluarea riscului de recidivă, și au calificat acel fapt ca un stil de viață ilicit, implicând, astfel, că reclamantul se făcea vinovat de infracțiuni care prezentau obiectul acelor proceduri. S-a încălcat, astfel, în mod repetat, dreptul reclamantului de a fi presupus nevinovat în acele proceduri pendinte ...

148. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție.

Amenințarea pentru ordinea publică și protecția deținutului

► **I.A. v. Franța, 28213/95, 23 septembrie 1998**

104. ...Curtea acceptă că, dată fiind gravitatea lor specială și reacția publicului față de ele, anumite infracțiuni pot genera perturbări sociale capabile să justifice arestul preventiv, cel puțin pentru un timp. În circumstanțe excepționale, acest factor poate fi luat în considerare, în sensul Convenției, în măsura în care legea internă recunoaște ... noțiunea de perturbare a ordinii publice cauzată de o infracțiune. Cu toate acestea, temeiul dat poate fi considerat relevant și suficient doar cu condiția să fie bazat pe fapte capabile să indice că eliberarea învinutului ar perturba efectiv ordinea publică. La fel, detenția va continua să fie legitimă doar dacă ordinea publică rămâne, de fapt, în pericol; continuarea acesteia nu poate fi utilizată pentru a anticipa o pedeapsă privativă de libertate ...

Condițiile de mai sus nu au fost satisfăcute în prezenta speță, întrucât acelea dintre deciziile în cauză care reușesc, până la un moment, să demonstreze acest temei nu fac mai mult decât să se refere, într-o manieră abstractă, la natura infracțiunii în discuție, circumstanțele în care aceasta a fost comisă și, ocazional, reacțiile familiei victimei ...

108. Curtea acceptă că, în unele cazuri, siguranța unei persoane supusă investigației impune continuarea detenției acesteia, cel puțin, pentru o vreme.

Cu toate acestea, se poate proceda astfel doar în circumstanțe excepționale, care au de-a face cu natura infracțiunilor în discuție, condițiile în care acestea au fost comise și contextul în care au avut loc ...

Acesta temei a fost ... citat accentuat de către autoritățile judiciare, ca și cum pericolele care amenințau reclamantul au dispărut și reapărut în mod regulat.

Mai mult decât atât, cele câteva decizii pe marginea factorilor ce pot explica motivul pentru care era necesară protecția reclamantului menționează riscul de „atacuri de răzbunare din partea familiei victimei” sau „represalii” ... sau „teama” exprimată de reclamant, având în vedere „obiceiurile [libaneze] deseori barbare și injuste” ..., în mod particular, acestea omit să specifice de ce era necesară măsura, de vreme ce aproape întreaga familie a victimei trăia în Liban.

► **Aleksandr Makarov v. Rusia, 15217/07, 12 martie 2009**

137. ... Pe lângă faptul că legea rusă nu menționează noțiunea de perturbare a ordinii publice printre motivele admisibile pentru arestarea persoanelor acuzate, Curtea menționează că Guvernul s-a bazat pe pericolul presupus pentru ordinea publică dintr-un punct de vedere pur abstract, bazându-se exclusiv pe gravitatea infracțiunilor imputate reclamantului. Acestea nu ofereau nicio probă și nu indicau nicio situație care să demonstreze că eliberarea reclamantului ar fi putut prezenta un pericol efectiv pentru ordinea publică.

Excluderea automată a opțiunii eliberării

► **Caballero v. Regatul Unit [MC], 32819/96, 8 februarie 2000**

18. Reclamantul a susținut că refuzul automat al cauțiunii la faza examinării judiciare, ca urmare a articolului 25 al Legii privind justiția penală și ordinea publică din 1994 ..., a constituit o încălcare a Articolului 5 §3 din Convenție ...

20. ... în memoriul său către Curte, Guvernul a conștientizat că existase o încălcare a acelor prevederi.

21. Curtea acceptă concesiunea Guvernului că a avut loc o încălcare a Articolului 5 §3 ... din Convenție ...

► **Boicenco v. Moldova, 41088/05, 11 iulie 2006**

135. ... în temeiul articolului 191 CPP al Republicii Moldova, este imposibil ca o persoană învinuită de săvârșirea unei infracțiuni intenționate, pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 10 ani, să fie eliberată provizoriu ...

138. Prin urmare, Curtea constată că a avut loc o violare a Articolului 5 §3 din Convenție, deoarece, în temeiul articolului 191 CPP, reclamantul nu a putut obține eliberarea provizorie de sub control judiciar.

Necesitatea stabilirii unei limite de timp

► *Kharchenko v. Ucraina*, 40107/02, 10 februarie 2011

74. Curtea consideră că absența oricăror prevederi precise, care stabilesc dacă și în ce condiții detenția, ordonată pentru o perioadă limitată în etapa urmăririi penale, poate fi prelungită în mod adecvat la etapa examinării în instanță, nu satisface testul de „predictibilitate” al unei „legi”, în sensul Articolului 5 §1 din Convenție. Se reiterează, de asemenea, că practica dezvoltată în răspuns la lacuna legislativă prin care o persoană poate fi deținută nelimitat și impredictibil, fără ca detenția să fie bazată pe o prevedere legală specifică sau orice decizie judiciară, este, în sine, contrară principiului certitudinii legale – un principiu implicit în Convenție și care constituie unul dintre elementele de bază ale statului de drept ...

75. Curtea observă că, deși instanța a menținut măsura arestării preventive a reclamantului la 15 octombrie 2001, ea nu a stabilit o limită de timp pentru continuarea detenției acestuia și nu a indicat niciun motiv pentru decizia sa ... Astfel, reclamantul a fost lăsat într-o stare de incertitudine cu privire la motivele detenției sale după acea dată. În acest sens, Curtea reiterează că absența oricăror motive indicate de autoritățile judiciare în deciziile lor de autorizare a detenției pe o perioadă lungă de timp este incompatibilă cu principiul protecției împotriva caracterului arbitrar, consacrat în Articolul 5 §1 ... În aceste circumstanțe, Curtea consideră că decizia Tribunalului Districtual din data de 15 octombrie 2001 nu a oferit reclamantului protecția adecvată împotriva caracterului arbitrar, care este un element esențial al „legalității” detenției, în sensul Articolului 5 §1 din Convenție, și că, astfel, detenția reclamantului după data de 15 octombrie 2001 era neconformă cu Articolul 5 §1 din Convenție.

OBLIGAȚIA DE A ȚINE CONT DE STAREA DE SĂNĂTATE A DEȚINUTULUI

► *Bonnechaux v. Elveția (rap.)*, 8224/78, 5 decembrie 1979

88. Comisia nu poate exclude posibilitatea ca detenția timp de 35 luni a unei persoane în vârstă de 74 de ani, suferind de diabet și boli cardiovasculare, să ridice probleme, prin prisma Articolului 3 ...

Comisia nu deține informații care să-i permită criticarea condițiilor în care a fost deținut reclamantul sau care să-i genereze îndoieli că acesta ar fi avut acces limitat la îngrijirile medicale de care avea nevoie.

Obligația de examinare

► *Zherebin v. Rusia*, 51445/09, martie 2016

58. ... Pe lângă citarea gravității acuzațiilor drept motiv pentru menținerea reclamantului în arest, autoritățile au considerat, în prezenta speță, că reclamantul se poate eschiva sau poate obstrucționa justiția, din cauza lipsei unui loc de muncă sau al unei reședințe permanente. Curtea poate accepta aceste motive, ca fiind relevante. Cu toate acestea, nu le poate considera decisive, dat fiind că deciziile judiciare care autorizează detenția reclamantului au omis să se expună în privința motivului pentru care acele riscuri nu au putut fi înlăturate prin alte mijloace de asigurare a prezenței în instanță.

59. Curtea mai observă, în această privință, că instanțele au refuzat să ia în considerare declarațiile de garanție semnate de persoane în favoarea reclamantului, îndoindu-se de autenticitatea acestora. Instanțele au mai citat, fără vreo referire la normele aplicabile de procedură penală, omisiunea reclamantului de a înainta respectivele documente anchetatorului. Curtea concluzionează că un asemenea argument este neconvingător. Ea nu poate stabili, astfel, că autoritățile au luat în considerare, în mod adecvat, posibilitatea asigurării prezenței reclamantului prin utilizarea altor „măsuri preventive”, prevăzute expres de legea rusă, pentru asigurarea desfășurării adecvate a procedurii penale, cum ar fi eliberarea pe cauțiune sau arestul la domiciliu.

60. În final, Curtea indică faptul că autoritățile, prin refuzul eliberării reclamantului, au argumentat că acesta nu a reușit să furnizeze probe pentru infirmarea acuzațiilor procuraturii cu privire la existența riscului ca acesta să se sustragă sau să obstrucționeze justiția ... În acest sens, Curtea reiterează că a considerat, în mod repetat, că practica reversării sarcinii probării către persoana deținută în asemenea probleme echivalează cu denaturarea normei Articolului 5 din Convenție – o prevedere care face detenția o derogare excepțională de la dreptul la libertate și una care este admisibilă doar în cazuri enumerate exhaustiv și strict definite...

62. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că, refuzând să ia în considerare „măsuri preventive” alternative, bazându-se în mod esențial pe gravitatea acuzațiilor și transferând sarcina probei către reclamant, autoritățile au prelungit detenția acestuia pe motive care, deși „relevante”, nu pot fi privite drept „suficiente” pentru a justifica durata acesteia ...

63. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 5 §3 din Convenție.

Cauțiunea

► *Letellier v. Franța*, 12369/86, 26 iunie 1991

46. Atunci când singurul motiv rămas pentru continuarea detenției este teama că învinuitul se va sustrage, prin urmare, neapărând la proces, acesta trebuie

eliberat, dacă este în măsură să ofere garanții adecvate în vederea asigurării prezentării sale, de exemplu, prin depunerea unei garanții ...

Curtea observă ... că ... nu s-a stabilit faptul că nu acesta ar fi fost cazul în speță.

► ***Bonnechaux v. Elveția (rap.)*, 8224/78, 5 decembrie 1979**

74. ... Întrucât suma cauțiunii trebuie stabilită, ținând cont, în principal, de bunurile persoanei acuzate ..., aceasta din urmă nu poate susține că detenția i-a fost prelungită de cererea unei cauțiuni excesive atunci când reclamantul nu a reușit să furnizeze informațiile esențiale pentru stabilirea valorii acesteia. Cu alte cuvinte, un învinuit, pe care autoritățile judiciare sunt pregătite să-l elibereze pe cauțiune, trebuie să furnizeze în mod fidel suficiente informații, care pot fi verificate, în caz de necesitate, despre valoarea bunurilor sale, astfel încât autoritățile să poată evalua suma cauțiunii care trebuie fixată ...

► ***W. v. Elveția*, 14379/88, 26 ianuarie 1993**

33. ... circumstanțele cazului și caracterul reclamantului au dat dreptul instanțelor relevante să refuze propunerea acestuia de a oferi garanție, începând cu data de 18 mai 1988 (ceea ce refuza să facă cu scurt timp mai înainte – la 1 februarie): atât suma (30.000 CHF) cât și proveniența necunoscută a banilor care trebuiau plătiți însemna că aceasta nu era o garanție adecvată că reclamantul nu se va eschiva ...

În final, faptul că, odată condamnat, reclamantul a revenit la penitenciar după fiecare plecare nu poate invalida retrospectiv opinia instanțelor.

► ***Punzelt v. Republica Cehă*, 31315/96, 25 aprilie 2000**

85. Curtea menționează că, în cadrul perioadei relevante, instanțele cehe au respins oferta reclamantului de a plăti garanții în sumă de până la 15.000.000 coroane cehe (CZK), întrucât nu au considerat această sumă drept suficientă pentru prezența reclamantului la proces. Cu o anumită ocazie, Tribunalul Municipal și-a exprimat disponibilitatea de a elibera reclamantul, având în vedere problemele de sănătate ale acestuia, dacă el plătea o garanție de 30.000.000 CZK. În decizia sa, Tribunalul Municipal a indicat că reclamantul eliberase două cecuri fără acoperire, în valoare echivalentă cu 28.400.000 CZK, precum că înaintea arestării sale intenționase să cumpere două magazine universale, în suma de 338.856.000 CZK și 236.000.000 CZK, și că se angajase să plătească pentru acestea în rate de 150.000.000 CZK.

86. După evaluarea circumstanțelor particulare ale cazului, Curtea concluzionează că nici refuzul repetat de eliberare pe cauțiune, nici eventuala impunere a unei garanții de 30.000.000 CZK, dată fiind scara tranzacțiilor financiare ale reclamantului, nu au încălcat drepturile reclamantului, sub aspectul prevederilor Articolului 5 §3 ...

► *Iwańczuk v. Polonia*, 25196/94, 15 noiembrie 2001

69. Curtea menționează că reclamantul s-a conformat prompt obligației de a oferi informații relevante privind bunurile sale. A fost doar estimarea sumei efective a cauțiunii depuse, pe care instanțele continuau să o schimbe. Cu toate acestea, principala dificultate a constat în determinarea formei cauțiunii, respectiv – dacă trebuie depusă în numerar, în obligațiuni de stat sau ca ipotecă pe proprietatea imobiliară a reclamantului. Trebuie să se ia în considerare faptul că autoritățile, la un anumit moment, au refuzat depunerea cauțiunii sub forma ipotecii, fără punerea în discuție a titlului de proprietate al reclamantului asupra proprietății în cauză. Aceasta, în opinia Curții, implică faptul că autoritățile au fost reticente în acceptarea cauțiunii, care, în cazul neprezentării reclamantului la proces, ar necesita îndeplinirea anumitor formalități în vederea confiscării bunurilor. Acest lucru, în sine, nu poate fi privit, în opinia Curții, drept temei suficient pentru menținerea timp de patru luni în arest preventiv, care deja fusese indicat drept necesar prin decizia autorității judiciare competente.

70. Având în vedere faptul că procedurile referitoare la suma și metodele de plată a cauțiunii au durat patru luni și paisprezece zile, în vreme ce reclamantul a rămas în detenție pe întreaga perioadă, după luarea deciziei că nu mai era necesară continuarea detenției acestuia și că nu au fost înaintate motive adecvate de autorități pentru a justifica modificarea succesivă a deciziilor privind forma sub care urma să fie depusă cauțiunea, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 5 §3 din Convenție.

► *Mangouras v. Spania*, 12050/04, 8 ianuarie 2009

38. Curtea menționează că reclamantul a fost privat de libertate timp de optzeci și trei de zile și că a fost eliberat în urma depunerii unei garanții bancare de 3.000.000 euro, corespunzător valorii cauțiunii solicitate ...

39. Curtea acceptă că valoarea cauțiunii fixate a fost excesivă. Se observă, cu toate acestea, că a fost achitată de London Steamship Owners' Mutual Insurance Association. Asociația din urmă era asigurător al proprietarului *Prestige*, care era, de asemenea, angajatorul reclamantului ...

42. Curtea consideră că trebuie să se țină cont de circumstanțele particulare ale cazului, adică de natura specifică a infracțiunilor comise în contextul unei „ierarhii a responsabilităților” specifică legii maritime și, în mod special, infracțiunilor împotriva mediului maritim, care distinge acest caz de altele în care a existat ocazia examinării duratei arestării preventive. În această privință, Curtea este de părere că gravitatea dezastrului natural a justificat preocuparea instanțelor în determinarea persoanei responsabile și, astfel – faptul că era rezonabil pentru acestea să încerce să se asigure că reclamantul va apărea la proces prin fixarea unei valori mari a cauțiunii.

44. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că autoritățile au oferit suficiente motive pentru a considera că valoarea cauțiunii cerute reclamantului era proporțională și ținea cont suficient de circumstanțele personale ale

acestui, și, în special, de statutul acestuia, ca angajat al proprietarului navei care, la rândul său, era asigurat împotriva eventualităților de acest gen. Curtea este de părere că valoarea cauțiunii în prezenta cauză, deși mare, nu era disproporționată, având în vedere interesul legal protejat, gravitatea infracțiunii și consecințele dezastruoase, atât ecologice cât și economice, generate de pierderea încărcăturii navei.

► **Gatt v. Malta, 28221/08, 27 iulie 2010**

38. Curtea menționează că reclamantul nu a respectat ordinul instanței din 6 iunie 2006, ordonându-i acestuia să plătească 23.300 euro și a fost, în consecință, încarcerat timp de două mii de zile.

42. Scopul ordinului instanței a fost să asigure plata unei sume datorate autorităților ca penalitate pentru încălcarea condițiilor cauțiunii. Curtea consideră că garanțiile monetare sunt indispensabile pentru asigurarea respectării dreptului la libertate atunci când se are în vedere detenția. Se menționează, cu toate acestea, că, în 2006, reclamantul era lipsit de mijloace și inapt să achite suma respectivă, cu toate că acesta ar fi fost solvabil atunci când își asumase obligația în anul 2001. Într-adevăr, ar fi fost rezonabil ca reclamantul să presupună că procedurile împotriva sa nu vor dura mai mult de cinci ani. Curtea observă că reclamantul se aflase sub condiții de cauțiune stricte ... timp de aproape cinci ani. Astfel, este plauzibil să se considere că acesta fusese capabil să-și câștige existența în această perioadă. În asemenea circumstanțe, era nerealist să se aștepte ca reclamantul să fie apt să se conformeze ordinului instanței.

43. Curtea mai menționează că, în cazurile examinate, potrivit Articolului 5 §1 (b), detenția a fost reprezentată de perioade scurte, cum ar fi patru zile ... sau o săptămână ... și, maxim, șase luni ... În prezenta speță, detenția pentru neconformarea cu ordinul instanței a durat mai mult de patru ani și a fost stabilită la mai mult de cinci ani și șase luni, în total. Mai mult decât atât, această perioadă nu a făcut obiectul diminuării, așa cum ar fi fost cazul, dacă reclamantul ar fi fost deținut după condamnare (Articolul 5 §1 (a)). Această perioadă de detenție nu a făcut nici obiectul garanțiilor Articolului 5 §3, așa cum ar fi fost cazul, dacă reclamantul ar fi fost reținut în custodie pentru bănuiala de comitere a unei infracțiuni (Articolul 5 §1 (c)). În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că o perioadă de detenție de peste cinci ani și șase luni (două mii de zile) pentru nerespectarea unui ordin al instanței privind plata sumei de 23.300 euro, ca urmare a unei singure încălcări a interdicției impuse drept condiție de cauțiune, nu poate fi considerată ca stabilind echilibrul între importanța, într-o societate democratică, asigurării conformității cu un ordin legal al unei instanțe și importanța dreptului la libertate.

44. În consecință, în măsura în care se bazează pe acest temei, nu se poate spune că întreaga perioadă de detenție a reclamantului a fost în conformitate cu Articolul 5 §1 din Convenție.

45. Cu toate acestea, Curtea trebuie să considere dacă detenția a fost compatibilă cu prevederile Convenției pe baza celui de-al doilea temei invocat de Guvern,

respectiv, al doilea aspect al Articolului 5 §1 (b), „în vederea asigurării îndeplinirii oricărei obligații prescrise de lege” ...

51. În concluzie, Curtea consideră că, în circumstanțele cazului de față și, în mod special, ținând seama de durata sa, detenția reclamantului a fost disproporționată. În special, legea aplicată în cazul reclamantului nu a reușit să stabilească echilibrul între importanța asigurării, într-o societate democratică, a îndeplinirii imediate a obligației în discuție și importanța dreptului la libertate.

52. Astfel, Curtea găsește o încălcare a Articolului 5 §1 din Convenție.

► **Lavrechov v. Republica Cehă, 57404/08, 20 iunie 2013**

47. ... Curtea menționează, mai întâi, că valoarea cauțiunii, de aproximativ 400.000 euro reprezintă o sumă substanțială de bani. Cu toate acestea, momentul potrivit pentru discutarea proporționalității sumei de asigurare pentru cauțiune este cel în care se stabilește cauțiunea ..., nu momentul în care aceasta este confiscată. În prezenta speță, reclamantul nu susține că valoarea inițială a cauțiunii a fost nerezonabilă și, într-adevăr, Curtea menționează că acesta a fost apt, aparent, să ofere garanția prompt și fără dificultăți.

48. Problema principală în acest caz este dacă achitarea trebuie să joace un rol în decizia ca suma depusă drept cauțiune să fie confiscată. În acest context, se observă că scopul cauțiunii este să asigure desfășurarea procedurii penale și, în special – să asigure prezentarea învinutului la audieri ...

49. Cu toate acestea, desfășurarea procedurii penale a fost stânjenită semnificativ de neconformarea reclamantului cu condițiile cauțiunii. Reclamantul nu s-a prezentat la niciuna dintre audierile programate și nu a asistat instanța în niciun fel, chiar dacă trebuie să fi știut că încălcarea condițiilor cauțiunii. Audierile au trebuit amânate de mai multe ori, ceea ce a determinat prelungirea considerabilă a procedurilor, iar Tribunalul Regional s-a confruntat cu dificultăți serioase în încercarea sa de a prezenta materialele dosarului reclamantului.

50. Trebuie menționat în continuare că faptul privind achitarea reclamantului nu înseamnă, în sine, că urmărirea penală a acestuia a fost ilegală sau, altfel, alterată, din start ... pot exista, de asemenea, și cazuri de bănuială rezonabilă care nu determină într-un proces o condamnare, în afara oricărui dubiu rezonabil. Cu toate acestea, în asemenea situații, Statul are încă un interes legitim în desfășurarea adecvată a procedurilor și în asigurarea faptului că indivizii cu privire la care există o bănuială rezonabilă că ar fi comis o infracțiune nu încearcă să se eschiveze sau să submineze desfășurarea, fără dificultăți, a procedurilor în care vinovăția acestora sau lipsa ei trebuie evaluate.

51. Astfel, rezultatul procedurilor nu prezintă relevanță directă în problema confiscării cauțiunii. Întrebarea este dacă valoarea confiscată a fost proporțională, având în vedere încălcarea condițiilor cauțiunii în timpul procedurii.

52. Curtea observă că, în prezenta speță, cauțiunea nu a fost confiscată din cauza imposibilității livrării unui singur document reclamantului. Înalta Curte a

concluzionat că reclamantul evitase urmărirea penală, rămânând în afara țării mai mulți ani. Curtea consideră că, chiar dacă, inițial, reclamantul ar fi putut avea motive specifice pentru a nu participa la audieri, aceasta nu se poate spune despre perioada de după dobândirea unui nou pașaport.

53. Reclamantul a avut destule oportunități de a apărea la proces. Audierile au fost reprogramate de mai multe ori. Reclamantul a ridicat pașaportul, conform versiunii sale a evenimentelor, în luna aprilie 2003, iar decizia de judecare *in absentia* a fost luată în luna decembrie 2005. El avusese, cel puțin, doi ani și opt luni pentru a intra în contact cu Tribunalul Regional, astfel încât să fie stabilită o dată a audierilor la care acesta se putea deplasa în Republica Cehă. În aceste circumstanțe, concluzia Înaltei Curți, conform căreia însuși comportamentul reclamantului indicase că acesta evita urmărirea penală, nu pare nerezonabilă.

54. În aceste circumstanțe, în care reclamantul trebuie să fi fost conștient de faptul că încălcase condițiile cauțiunii o perioadă substanțială de timp, îi revenea obligația de a informa Tribunalul Regional clar și fără echivoc despre adresa sa din Rusia și de a păstra legătura regulată cu acesta, în vederea contrabalansării dificultăților de transmitere a documentelor oficiale în Rusia – aspect ce trebuia luat în considerare, conform prevederilor Convenției Europene privind asistența reciprocă în probleme penale. Reclamantul nu a reușit să facă acest lucru. Scrisoarea din partea avocatului reclamantului, din data de 8 iulie 2002, nu poate fi considerată suficientă în aceste circumstanțe. Scrisoarea menționa doar adresa oficială a reclamantului din Rusia, dar nu indica în niciun fel unde dorea acesta să recepționeze corespondența. Mai mult decât atât, la 2 septembrie 2004, reclamantul a informat instanța că nu putea participa la audiere din cauza problemelor de sănătate și a faptului că avea avocați noi, dar nu a oferit o adresă valabilă din Rusia.

55. În ultimul rând, instanța adaugă că respectiva confiscare, reprezentând o interferență, a fost rezultatul unui proces contradictoriu în care reclamantul a putut să-și prezinte argumentele. Instanțele au verificat cu atenție problemele pertinente și și-au argumentat deciziile minuțios ... Cerințele procedurale ale Articolului 1 al Protocolului nr. 1 ... au fost, astfel, respectate.

56. Având în vedere considerentele de mai sus, Curtea consideră că decizia de a confisca cauțiunea reclamantului „a găsit echilibrul” între cerințele de interes general al comunității și cerințele drepturilor reclamantului în circumstanțele cazului.

57. Prin urmare, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 1 al Protocolului nr. 1.

Arestul la domiciliu

► *Mancini v. Italia*, 44955/98, 2 august 2001

17. ... având în vedere efectele și modul implementării lor, atât încarcerarea cât și arestul la domiciliu constau în privarea de libertate a persoanei, în sensul Articolului 5 §1 (c) din Convenție. Cazul de față privește, astfel, întârzierea în substituirea detenției în penitenciar cu o măsură de securitate mai indulgentă ...

19. ... Deși, într-adevăr, în anumite circumstanțe, transferul de la un spital de psihiatrie la altul poate determina o îmbunătățire semnificativă a situației generale a pacientului, este cert că un astfel de transfer nu schimbă cu nimic tipul de privare de libertate la care este supus reclamantul. Nu se poate spune același lucru despre înlocuirea detenției în penitenciar cu arestul la domiciliu, deoarece acest lucru implică o schimbare a naturii locului de detenție dintr-o instituție publică într-o reședință privată. Spre deosebire de arestul la domiciliu, detenția în penitenciar impune integrarea individului într-o comunitate generală, împărtășirea activităților și resurselor cu alți deținuți, precum și supravegherea strictă de autorități a tuturor aspectelor principale ale vieții sale de zi cu zi.

► **Vachev v. Bulgaria, 42987/98, 8 iulie 2004**

64. Cazul de față nu se referă la detenția preventivă, ci la arestul la domiciliu. Cu toate acestea, Curtea concluzionează că nu există diferențe semnificative față de cazurile citate mai sus. Nu a fost contestat de părți faptul că arestul la domiciliu al reclamantului a constituit privare de libertate, în sensul Articolului 5 ... Astfel, în conformitate cu alineatul 3 al aceluși articol, persoana avea dreptul să fie adusă prompt în fața judecătorului sau a altui magistrat. Anchetatorul care a ordonat arestul la domiciliu al reclamantului ... nu poate fi considerat ca îndeplinind acest rol, întrucât nu este independent și imparțial, în sensul Articolului 5 §3, având în vedere rolul practic pe care l-a avut în urmărirea penală. Curtea se referă la analiza sa privind legea internă relevantă cuprinsă în hotărârea în cazul *Nikolova* ...

65. Prin urmare, a avut loc o încălcare a dreptului reclamantului de a fi adus în fața judecătorului sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare, în sensul Articolului 5 §3 din Convenție.

► **Buzadji v. Republica Moldova [MC], 23755/07, 5 iulie 2016**

111. Guvernul susține că nu era necesar de a justifica arestul la domiciliu prin motive la fel de puternice, precum cele ce trebuie oferite în procesul de plasare a persoanei în arest preventiv, prima măsură fiind, potrivit Guvernului, mai puțin severă, decât cea de a doua.

112. Este adevărat că, în general, arestul la domiciliu implică pentru persoana în cauză mai puține restricții și suferință sau disconfort, decât un arest preventiv ... În consecință, dacă ei au de ales între arestul la domiciliu și arestul în închisoare, ca și în cazul reclamantului, cea mai mare parte a persoanelor, în mod normal, ar opta pentru prima măsură.

113. Cu atât mai mult, Curtea notează că principiile *Letellier* nu fac distincție între diferite tipuri de regimuri privative de libertate ... Ea reamintește că, în cauza *Lavents* ..., unde a examinat caracterul pertinent și suficient al motivelor prezentate pentru prelungirea arestului reclamantului, ea a respins argumentul Guvernului respondent, precum că motivele necesită a fi analizate după alte criterii, luând în considerație faptul că reclamantul a fost deținut nu doar în închisoare, dar și în arest la domiciliu și în spital. Curtea a explicat că Articolul 5 nu reglementează condițiile de detenție, reiterând abordarea adoptată anterior

în hotărârea *Mancini* precizată și în cauzele ce au fost citate. Ea a precizat apoi că noțiunile de „nivel” și „intensitate” figurează în jurisprudența Curții, așa precum și criteriile de aplicabilitate a articolului 5, doar cu privire la nivelul restricțiilor aduse libertății de circulație și nu diferența de confort sau a regimului intern între locuri diferite de detenție. Ea, deci, a aplicat aceleași criterii pentru toată perioada de arest, independent de locul de detenție al reclamantului.

114. Curtea nu vede motive pentru a adopta o altă abordare în speță. Ea estimează că nu ar fi posibil în practică de a aprecia motivele fundamentale ale arestului, în funcție de condițiile de detenție și de nivelul de confort sau disconfort pe care l-a suferit deținutul în timpul acestei privațiuni de libertate. Astfel de justificări ar trebui, dimpotrivă, să fie evaluate conform unor criterii care sunt practice și eficiente în menținerea unui nivel adecvat de protecție, în conformitate cu articolul 5, fără a risca de a diminua această protecție. În final, Curtea consideră că este oportun să urmeze aceeași abordare ca și în *Lavents* pentru examinarea prezentei cauze.

Ordinul de reședință obligatorie

► *Ciancimino v. Italia (dec.)*, 12541/86, 27 mai 1991

2. ...Comisia consideră că, având în vedere natura de o gravitate specială a amenințării la adresa „ordinii publice” prezentată de organizații criminale și importanța prevenirii criminalității în legături cu mafia, măsurile privind reședința obligatorie pot fi, în principiu, considerate necesare într-o societate democratică, urmărind obiectivele menționate mai sus.

... Comisia menționează că „periculozitatea” reclamantului a fost evaluată pe durata procedurilor judiciare pendinte ... și că drepturile apărării au fost respectate pe deplin, mai mult decât atât – ea observă că în prezenta cauză aplicarea unor asemenea măsuri, care fac obiectul unor proceduri separate, este totuși legată de procedura penală împotriva reclamantului cu privire la diverse acuzații în trei cazuri penale separate.

Astfel spus, Comisia consideră că nu a existat nicio disproporție între scopul urmărit și măsura adoptată în cazul reclamantului. Drept urmare, atunci când este examinată, din punctul de vedere al Articolului 2 al Protocolului nr. 4 din Convenție, plângerea reclamantului este, în mod evident, nefondată ...

► *Fedorov și Fedorova v. Rusia*, 31008/02, 13 octombrie 2005

40. Curtea concluzionează, cu toate acestea, că circumstanțele cazului de față sunt destul de diferite pentru a permite distingerea acestui caz față de altele menționate mai sus, din următoarele considerente.

41. În primul rând, în prezenta speță, reclamanții au fost subiecții urmăririi penale. Curtea nu contestă, în sine, că Statul poate aplica diverse măsuri preventive de restricționare a libertății unui învinuit în vederea asigurării desfășurării eficiente a urmăririi penale, inclusiv o privare de libertate. În opinia Curții, obligația de

a nu părăsi zona reședinței reprezintă o măsură minim intruzivă, implicând o restricționare a libertății persoanei ...

42. În al doilea rând, măsura preventivă nu a fost aplicată automat pe întreaga durată a procedurii penale împotriva reclamantilor ... Astfel, obligația de a nu părăsi reședința a fost impusă primului reclamant pe o perioadă de 5 ani, 10 luni și 17 zile, din care 4 ani, 3 luni și 8 zile intră în competența *ratione temporis* a Curții. Aceeași măsură a fost aplicată cu privire la al doilea reclamant, pe durata a aproximativ 4 ani și 6 luni, din care 4 ani, 3 luni și 8 zile intră în jurisdicția temporală a Curții.

43. În al treilea rând, așa cum rezultă din calculele de mai sus, perioada în care reclamantii au fost supuși restricției a fost semnificativ mai scurtă decât cea din cazul *Luordo* și cazurile ulterioare împotriva statului italian.

44. Având în vedere considerentele de mai sus, Curtea concluzionează că, în circumstanțele cazului de față, simpla durată a aplicării măsurii preventive este insuficientă pentru ca Curtea să concluzioneze că a fost disproporționată. Pentru a decide dacă s-a găsit un echilibru între interesul general în desfășurarea adecvată a procedurii penale și interesul individual al reclamantilor de a se bucura de libertate de circulație, în contrast cu *Luordo* și cazurile ulterioare împotriva statului italian, Curtea trebuie să constate dacă reclamantii au dorit să părăsească zona reședinței lor și dacă, în acest caz, ei nu au fost autorizați.

45. Părțile au fost de acord că primul reclamant a cerut de două ori permisiunea de a părăsi districtul Kargasok și că, în ambele cazuri, permisiunea i-a fost acordată. Reclamantii au susținut, cu toate acestea, că au cerut permisiunea de a părăsi reședința cu alte ocazii, dar li s-a refuzat ...

46. Curtea observă, cu toate acestea, că reclamantii nu au oferit nicio dovadă a faptului că au cerut efectiv autorităților permisiunea de a părăsi reședința cu alte ocazii ... În lipsa oricăror probe că reclamantii au adresat și alte solicitări de a părăsi reședința care ulterior au fost respinse, Curtea nu poate ajunge la concluzia că echilibrul dintre exigențele interesului general și drepturile reclamantilor a fost perturbat. Astfel, Curtea concluzionează că ... restricționarea libertății de circulație a reclamantilor nu a fost disproporționată.

47. În concluzie, nu a existat nicio încălcare a Articolului 2 al Protocolului nr. 4 din Convenție.

Restricții ale libertății de circulație

► *Kotiy v. Ucraina*, 28718/09, 5 martie 2015

72. ... măsura preventivă aleasă a obligat reclamantul să locuiască la o adresă specifică din Ucraina și a ignorat posibilitatea ca reclamantul să continue să trăiască în Germania, unde și-a continuat activitățile profesionale și unde acesta și familia acestuia se stabiliseră cu mai mulți ani înainte. Chiar și călătoriile ocazionale în străinătate erau imposibile, întrucât pașapoartele internaționale

ale reclamantului fuseseră confiscate. Astfel, în circumstanțele specifice ale cazului, obligația scrisă de nepărăsire a localității nu a fost o măsură minim intruzivă, așa cum a susținut Guvernul, ci, în fapt, a evoluat într-o imixtiune extensivă în viața privată și de familie a reclamantului. Faptul că, la momentul reținerii sale, reclamantul era temporar neîncadrat în muncă nu atenuază imixtiunea. În ceea ce privește afirmația Guvernului că familia reclamantului s-ar fi putut muta în Ucraina, în vederea depășirii restricțiilor impuse asupra vieții de familie de către autorități, Curtea consideră că relocarea familiei, inclusiv a copiilor, nu ar fi fost o soluție echilibrată, luând în calcul celelalte măsuri preventive disponibile și interesele familiei. Între timp, autoritățile nu au reușit să evalueze celelalte măsuri preventive care nu impuneau detenția, disponibile în legea internă, cum ar fi cauțiunea, de exemplu, care ar fi putut să afecteze mai puțin viața privată și de familie a reclamantului.

73. Faptul că reclamantul nu a cerut anchetatorului permisiunea de a părăsi reședința oficial înregistrată sau returnarea pașapoartelor nu pare să fie important, dat fiind că o asemenea solicitare nu ar putea fi considerată drept un remediu eficient sau o metodă de soluționare în substanță a plângerilor reclamantului. Mai mult decât atât, reclamantului nu i se poate reproșa că nu a semnalat problema la nivel intern, având în vedere că, de exemplu, contestase deciziile de inițiere a procedurii penale împotriva sa și că această acțiune, în cazul în care ar fi avut succes, ar fi putut, în final, să rezolve problema privind măsurile atacate.

74. În ultimul rând, evaluând necesitatea măsurilor restrictive în contextul duratei acestora, Curtea observă că afirmația reclamantului că, începând cu momentul în care și-a asumat obligația în scris de a nu se sustrage (24 noiembrie 2008) până în momentul solicitării sale către Curte (23 mai 2009), acestuia nu i-a fost solicitat de către anchetator să ia parte la nicio procedură de investigare. Această afirmație nu a fost contestată de Guvern.

75. În lumina considerentelor de mai sus, Curtea concluzionează că, prin aplicarea măsurilor restrictive contestate privind reclamantul, autoritățile nu au reușit să stabilească un echilibru între dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private și de familie, pe de o parte, și interesul public în asigurarea investigării efective a unui caz penal, pe de altă parte.

Predarea pașaportului

► *Schmid v. Austria* (dec.), 10670/83, 9 iulie 1985

2. ... Reclamantul mai susține o încălcare a Articolului 2 al Protocolului nr. 4 din Convenție, prin continuarea condițiilor cauțiunii, aplicate chiar după eliberarea din detenție ... care l-au împiedicat să părăsească țara și, deoarece implica refuzarea restituirii documentelor de călătorie ale acestuia, îl împiedicau, de asemenea, să călătorească pe teritoriul țării ... Comisia consideră că restricțiile, permise de §3 al Articolului 2 al Protocolului nr. 4, trebuie, în prezenta speță, interpretate în coroborare cu fraza finală a §3 din Articolul 5 din Convenție. Reclamantul a fost eliberat până la examinare judiciară și au fost impuse „garanții de prezentare

la proces”. Comisia consideră că nu există niciun motiv pentru care respectivele garanții să se limiteze la garanții monetare. De asemenea, mai consideră că, în circumstanțele cerințelor de cauziune, în măsura în care restricționează alegerea reședinței de către reclamant și libertatea de mișcare a acestuia pe teritoriul țării și în străinătate, au fost „în conformitate cu legea și ... necesare într-o societate democratică ... pentru prevenirea infracțiunilor ...”. Acestea au fost, astfel, acoperite de §3 al Articolului 2 al Protocolului nr. 4.

► ***İletmiş v. Turcia, 29871/96, 6 decembrie 2005***

42. Curtea consideră confiscarea de către autoritățile administrative a pașaportului reclamantului și omisiunea returnării acestuia timp de mai mulți ani ca reprezentând imixtiunea în exercitarea de către reclamant a dreptului său la respectarea vieții sale private. Existau legături personale suficient de apropiate care riscă să fie grav afectate de măsura confiscării ... Aceasta a observat, în scopul dat, că reclamantul trăia în Germania de șaptesprezece ani, mersese acolo la vârsta de 22 de ani pentru a studia, se căsătorise acolo, cei doi copii ai săi se născuseră acolo și că întreaga familie locuia în Germania, unde ambii soți erau angajați ca asistenți sociali ...

45. Curtea mai acceptă că retragerea pașaportului în anul 1992, la momentul arestării reclamantului, a urmărit, cel puțin, unul dintre „scopurile legitime” stabilite în Articolul 8, respectiv – menținerea „securității naționale” și/sau „prevenirea ... infracțiunii”.

46. În ce privește „necesitatea măsurii într-o societate democratică”, adică, dacă aceasta corespundea unei „nevoi sociale presante” și era proporțională cu scopul legitim urmărit, Curtea observă, de la început, că Convenția nu identifică nicio deficiență prin măsuri preventive de acest tip ...

47. Curtea consideră, cu toate acestea, că, cu cât au continuat procedurile, fără înregistrarea vreunui progres și fără vreo probă produsă împotriva reclamantului, cu atât a devenit mai puțin convingător scopul legitim. În mod similar, cu trecerea timpului, dreptul reclamantului la circulația liberă, considerat aici ca un aspect al dreptului la respectarea vieții sale private, a depășit progresiv imperativele securității naționale și prevenirea criminalității.

48. Asupra acestui aspect, Curtea observă că, în cincisprezece ani de proceduri în care reclamantului i s-a interzis să părăsească țara, nu a fost adusă nicio probă de amenințare la adresa securității naționale sau orice risc de infracțiune. Inexistența oricărei asemenea amenințări este confirmată de faptul că Tribunalul Assize nu a impus reclamantului niciodată să nu părăsească țara. Mai mult decât atât, autoritățile administrative, în sine, nu au oferit niciodată motive pentru interdicția contestată. Curtea nu înțelege, astfel, cum anume simplul fapt că reclamantul a fost bănuț în 1984 că face parte dintr-o organizație ilegală sau că procedurile aferente erau pendinte, ar fi putut justifica măsuri de o asemenea asprime împotriva sa pe o perioadă de cincisprezece ani, în absența oricăror dovezi concrete că există un pericol real ca acesta să comită o infracțiune.

Curtea subliniază, de asemenea, că reclamantul nu avea cazier și că a fost, în final, absolvit de acuzațiile împotriva sa, nu au fost găsite dovezi semnificative privind apartenența sa la organizațiile în discuție, în cadrul investigațiilor preliminare sau al procesului.

49. În sfârșit, Curtea trebuie să ia în considerare situația personală și familială a reclamantului din perioada în care a locuit în Germania ... și să ia în calcul măsura incertitudinii și a transformării produse în viața acestuia prin menținerea nedefinită a măsurii atacate.

50. Atunci când libertatea de circulație, în special, peste hotare, este considerată esențială în dezvoltarea deplină a vieții private a unei persoane, în mod special, ca și în cazul reclamantului, când persoana are legături de familie, profesionale și economice în numeroase țări, privarea nemotivată a unei persoane de această libertate de către Stat pe teritoriul său reprezintă o încălcare serioasă a obligațiilor sale.

Faptul că „libertatea de circulație” este garantată ca atare, potrivit Articolului 2 al Protocolului nr. 4, pe care Turcia l-a semnat, dar nu l-a ratificat, este irelevant, dat fiind că unul și același fapt poate încălca una sau mai multe prevederi ale Convenției și Protocolelor sale ...

Curtea concluzionează că, ..., continuarea restricției reclamantului să părăsească țara nu mai corespundea unei „nevoi sociale presante” și era, astfel, disproporționată, în raport cu obiectivele urmărite, deși legitime, potrivit Articolului 8 din Convenție.

Corespunzător, a avut loc o încălcare a Articolului 8 din Convenție.

Supravegherea de către organele de poliție

► *Raimondo v. Italia*, 12954/87, 22 februarie 1994

39. ... Având în vedere amenințarea reprezentată de Mafia pentru „societatea democratică”, măsura [supravegherea specială de către organele de poliție] era, la fel, necesară pentru „menținerea ordinii publice” și „pentru prevenirea criminalității”. Aceasta era, în special, proporțională pentru scopul urmărit, până la momentul în care Curtea de Apel Catanzaro a decis, la 4 iulie 1986, să o revoce ...

... Chiar dacă se acceptă că această decizie, luată în ședință privată, nu dobânda forță legală până la momentul înregistrării, Curtea concluzionează că este greu de înțeles de ce a trebuit să existe o întârziere de aproape cinci luni în elaborarea motivelor unei decizii care era implementabilă imediat și privea un drept fundamental, respectiv – libertatea reclamantului de a veni și pleca, potrivit dorinței proprii; mai mult, acesta din urmă nu a fost informat despre revocare timp de optsprezece zile.

40. Curtea concluzionează că, cel puțin, între 2 și 20 decembrie 1986, imixtiunea în problemă nu a fost nici prevăzută de lege, nici necesară. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 2 al Protocolului nr. 4 ...

Supravegherea parentală

► *Nikolov v. Bulgaria*, 38884/97, 30 ianuarie 2003

78. Pe data de 16 septembrie 1997, Tribunalul Districtual nu a ordonat eliberarea necondiționată a reclamantului, ci plasarea acestuia sub supraveghere parentală, în sensul Articolului 378 §1(1) al Codului de procedură penală ...

Potrivit legii relevante, aceasta a însemnat că unul dintre părinții săi trebuia să facă o declarație de angajament privind supravegherea reclamantului și să asigure prezentarea acestuia înaintea autorității competente. Autoritățile au interpretat legea în sensul că eliberarea era posibilă doar după îndeplinirea acelei condiții, o abordare care nu poate fi văzută drept nerezonabilă sau imprevizibilă ...

79. În conformitate cu Articolul 5 §3 *in fine* din Convenție, eliberarea condiționată poate fi însoțită de garanții. În asemenea cazuri, continuarea privării de libertate o anumită perioadă de timp, până la obținerea unei mărturisiri sau până la îndeplinirea altor condiții legale stabilite prin lege, sau printr-o decizie judiciară este, indubitabil, o continuare a detenției inițiale „efectuate în sensul aducerii [învinuitului] înaintea autorității legale competente pentru ... bănuiala de comitere a unei infracțiuni ... ” și intră sub aspectul prevederilor Articolului 5 §1(c) din Convenție ...

81. Poziția Guvernului a fost că, întârzierea în eliberarea reclamantului, ca urmare a deciziei Tribunalului Districtual din data de 16 septembrie 1997, a avut două cauze: formalități administrative obișnuite și dificultăți în localizarea mamei reclamantului, care trebuia să semneze o declarație, conform căreia asigura prezentarea fiului său înaintea autorității competente ...

82. Curtea reiterează că formalitățile administrative legate de eliberare nu pot justifica o întârziere mai mare de câteva ore ...

83. Mai mult decât atât, Curtea observă că Guvernul nu a oferit niciun fel de detalii referitoare la pretensele dificultăți în contactarea mamei reclamantului. Este incontestabil faptul că adresa acesteia era disponibilă ... Data la care aceasta a fost contactată, în sfârșit, și data la care aceasta a semnat documentele necesare nu au fost indicate. Ca urmare, Guvernul nu a stabilit ca reclamantul să fie eliberat imediat după îndeplinirea condițiilor anexate deciziei Tribunalului Districtual.

84. Curtea constată, astfel, că, în lipsa unei relatări stricte a evenimentelor relevante, oră cu oră, poziția Guvernului, conform căreia întreaga perioadă de privare de libertate a reclamantului, între 16 și 23 septembrie 1997, intră sub incidența alineatului 1(c) al Articolului 5 și trebuie respinsă.

85. Rezultă că a avut loc o încălcare a Articolului 5 §1, în ceea ce privește privarea de libertate a reclamantului între 16 și 23 septembrie 1997.

Disponibilitatea

► *R.M.D. v. Elveția, 19800/92, 26 septembrie 1997*

52. ... nu a fost contestat faptul că dl R.M.D. ar fi putut realiza o solicitare de eliberare în fiecare canton. Dacă acesta ar fi fost reținut într-un singur canton, procedura ar fi satisfăcut, fără îndoială, cerințele Articolului 5 §4 din Convenție. Problema nu a fost indisponibilitatea căilor de atac în fiecare dintre aceste cantoane, ci faptul că acestea erau ineficiente în situația particulară a reclamantului. Întrucât fusese transferat, succesiv, dintr-un canton în altul, acesta era incapabil, date fiind limitele jurisdicției instanțelor cantonale, să obțină o decizie din partea unei instanțe privind reținerea sa, așa cum avea dreptul să o facă, sub aspectul prevederilor Articolului 5 §4.

53. Explicația acestei situații constă în structura federală a Confederației Elvețiene, în care fiecare canton are propriul Cod de procedură penală ...

54. ... Curtea consideră că aceste circumstanțe nu pot justifica privarea reclamantului de drepturile sale, sub aspectul prevederilor Articolului 5 §4. Atunci când o persoană reținută este transferată continuu dintr-un canton în altul, cum și în prezenta cauză, Statul are obligația să-și organizeze sistemul judiciar în așa fel încât să permită instanțelor sale să respecte cerințele respectivului Articol.

► *König v. Slovacia, 39753/98, 20 ianuarie 2004*

20. ... Tribunalul Regional Košice a condamnat reclamantul pentru două infracțiuni și l-a pedepsit cu închisoare pe o perioadă fixă. Cu toate acestea, Tribunalul Regional nu ... a pronunțat o hotărâre asupra cererii de eliberare pe care reclamantul o înaintase anterior pronunțării sentinței. În lipsa oricărei decizii cu privire la acea solicitare, reclamantul a continuat să fie reținut în arest preventiv, tehnic, în temeiul unei decizii care fusese luată într-o ocazie diferită, anterior pronunțării hotărârii de Tribunalul Regional.

21. În aceste circumstanțe, nu se poate afirma că controlul, impus prin Articolul 5 §4, a fost încorporat în hotărârea Tribunalului Regional Košice din momentul pronunțării sale la 24 februarie 1997. Un asemenea control a intrat în vigoare la 2 iulie 1997, când Curtea Supremă a respins recursul reclamantului și, astfel, hotărârea Tribunalului Regional a devenit definitivă ...

► *Öcalan v. Turcia [MC], 46221/99, 12 mai 2005*

70. În ceea ce privește circumstanțele speciale în care reclamantul s-a aflat pe durata reținerii sale în custodia poliției, Curtea nu vede niciun motiv pentru care să nu fie de acord cu concluzia Camerei referitor la faptul că circumstanțele cazului au făcut imposibil recursul efectiv al reclamantului la calea de atac specificată de Guvern. În hotărârea sa, Camera a motivat după cum urmează ...:

„... în primul rând, condițiile în care reclamantul a fost reținut și, în special, faptul că acesta era ținut în izolare totală l-a împiedicat să utilizeze personal calea de atac. Acesta nu era instruit din punct de vedere juridic și nu avea posibilitatea de a consulta un avocat în perioada șederii în detenție în custodia poliției. Cu toate acestea, după cum a menționat Curtea mai sus ..., procedurile specificate în Articolul 5 §4 trebuie să aibă o natură judiciară. Nu se poate aștepta ca reclamantul să poată, în asemenea condiții, să conteste legalitatea și durata detenției sale, fără sprijin din partea avocatului său.

... în al doilea rând, în ceea ce privește sugestia că avocații, la indicațiile reclamantului sau ale rudelor apropiate ale acestuia, ar fi putut contesta detenția acestuia, fără să-l consulte, Curtea observă că mișcările unicului membru al echipei juridice a reclamantului care deținea autoritatea de a-l reprezenta erau restricționate de organele de poliție ... Ceilalți avocați, care fuseseră reținuți de familia reclamantului, au constatat că era imposibil să-l contacteze, câtă vreme se afla în custodia poliției. Mai mult decât atât, având în vedere circumstanțele neobișnuite ale arestării sale, reclamantul era principala sursă de informații directe privind evenimentele din Nairobi, care ar fi putut avea relevanță, la acel moment, asupra procedurilor, în sensul contestării legalității arestării acestuia.

... în ultimul rând, exclusiv cu privire la durata perioadei în care reclamantul a fost ținut în detenție în custodia poliției, Curtea ia în calcul gravitatea acuzațiilor aduse împotriva acestuia și faptul că perioada petrecută în detenție în custodia poliției nu a depășit durata permisă de legislația internă. Aceasta consideră că, în respectivele circumstanțe, o solicitare în respectiva problemă, către un judecător districtual, ar fi avut șanse mici de succes”.

► **Asenov v. Bulgaria, 42026/98, 15 iulie 2007**

75. Curtea menționează că Tribunalul Districtual a refuzat de două ori să audieze cereri privind eliberarea acestuia, pe temeiul că, deși rămăsese în custodie, tehnic vorbind, acesta nu se mai afla în arestare preliminară, dar avea obligația de a oferi garanția impusă.

76. Curtea menționează că primul dintre aceste refuzuri s-a produs potrivit normelor procedurale aplicabile la acel moment, care nu prevedeau, în etapa investigației preliminare, contestarea detenției în instanță, atunci când aceasta rezulta din omisiunea depunerii garanției solicitate. Cu privire la a doua cerere, potrivit legii naționale relevante ..., instanța de judecată, pe rolul căreia se afla cauza, deși competentă să pronunțe o hotărâre asupra acesteia, a refuzat, totuși, să facă aceasta în cazul reclamantului ...

78. Având în vedere circumstanțele cazului analizat, este clar că reclamantul a fost privat de dreptul la o cale de atac, garantată de Articolul 5 §4 din Convenție.

Promptitudinea

► **Letellier v. Franța, 12369/86, 26 iunie 1991**

56. Curtea are anumite îndoieli asupra duratei totale a examinării celei de-a doua cereri de eliberare, în special, înaintea diviziilor de rechizitoriu invocate pentru pronunțarea hotărârii, după anularea deciziei anterioare la Curtea de Casație. Trebuie reținut, totuși, că reclamanta a avut dreptul de a înainta alte

cereri, la orice moment de timp. Într-adevăr, din data de 14 februarie 1986 până la 5 august 1987, aceasta a înaintat alte șase cereri, care au fost procesate toate în perioade cuprinse între opt și douăzeci de zile ...

57. Astfel, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 5 §4 (art. 5-4).

► **Baranowski v. Polonia, 28358/95, 28 martie 2000**

71. În această cauză, Curtea observă că procedurile referitoare la prima cerere de eliberare au durat ... aproximativ cinci luni. Procedurile referitoare la cea de-a doua au început la 28 martie 1994 și s-au desfășurat, concomitent, durând puțin mai mult de trei luni.

72. Curtea acceptă că gradul de complexitate al problemelor medicale implicate în examinarea unei cereri de eliberare poate fi un factor posibil de luat în calcul în momentul evaluării conformității cu cerința de „promptitudine”, stabilită de Articolul 5 §4. Aceasta nu înseamnă, totuși, că gradul de complexitate al unui dosar medical, chiar și excepțional, absolvă autoritățile naționale de obligațiile lor esențiale, sub această prevedere ...

73. În respectivul context, Curtea observă că a durat circa șase săptămâni ca Tribunalul Regional Łódź să obțină un raport din partea unui cardiolog și încă o lună pentru a obține probe din partea unui neurolog și a unui psihiatru. Apoi, instanța a avut nevoie de încă o lună pentru a obține alte probe nespecificate ... Aceste intervale, mai degrabă lungi, dintre respectivele decizii de a colecta probe nu par să concorde cu „diligența specială” în realizarea procedurilor, menționată de Guvern în memoriul său. Curtea nu este, astfel, convinsă de argumentul Guvernului că nevoia de a obține dovezi medicale poate explica durata totală a procedurilor. Astfel, consideră că aceste proceduri nu s-au desfășurat cu „promptitudine”, așa cum solicită Articolul 5 §4.

► **Mamedova v. Rusia, 7064/05, 1 iunie 2006**

96. Curtea menționează că au trecut treizeci și șase, douăzeci și șase, treizeci și șase și douăzeci și nouă de zile până când instanțele au examinat apelurile reclamantei împotriva ordinelor de detenție ... Nimic nu sugerează că reclamanta, după înaintarea apelurilor, a provocat întârzieri în examinarea acestora. Curtea consideră că aceste patru perioade nu pot fi considerate compatibile cu cerința de „promptitudine” a Articolului 5 §4, în mod special, luând în calcul faptul că întreaga durată a acestora a fost atribuibilă autorităților ...

97. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 5 §4 din Convenție.

Scopul revizuirii

► **Nikolova v. Bulgaria [MC], 31195/95, 25 martie 1999**

61. Tribunalul Regional Plovdiv, în momentul examinării recursului reclamantei împotriva arestării sale preventive, s-a conformat, aparent, jurisdicției Curții Supreme de la vremea respectivă, limitând, astfel, considerarea cazului la

verificarea dacă anchetatorul și procurorul acuzaseră reclamanta de „infrațiune gravă cu intenție”, în sensul Codului penal, și dacă starea medicală a acesteia impunea eliberarea ...

Deși Articolul 5 §4 din Convenție nu impune obligația ca judecătorul care examinează un recurs împotriva detenției să trateze fiecare argument cuprins în documentele reclamantului, garanțiile acestuia ar fi lipsite de substanță, dacă judecătorul, bazându-se pe legea internă și pe practică, ar putea trata drept irelevante sau ar desconsidera fapte concrete invocate de deținut și capabile să pună sub semnul întrebării existența condițiilor esențiale pentru „legalitate”, în sensul Convenției, ale privării de libertate. Documentele înaintate de reclamantă în apelul său din data de 14 noiembrie 1995 cuprindeau asemenea fapte concrete și nu păreau neplauzibile sau frivole. Neluând în considerare aceste documente, Tribunalul Regional a omis să confere controlului judiciar scopul și natura faptelor, impuse prin Articolul 5 §4 din Convenție.

► ***Grauslys v. Lituania*, 36743/97, 10 octombrie 2000**

54. ... Curtea observă că deciziile instanțelor menționate de Guvern nu includeau nicio referire la numeroasele apeluri ale reclamantului privind nelegalitatea reținerii sale ... Chiar și în decizia sa de eliberare a reclamantului, Tribunalul Regional a refuzat să examineze acuzațiile reclamantului de încălcare a legii naționale și a Convenției, din cauza barierei create de Articolul 372 §4 al Codului de procedură penală, aflat atunci în vigoare, și nu a specificat niciun motiv pentru eliberarea reclamantului... Ordinul de eliberare a putut fi, astfel, interpretat drept recunoaștere a faptului că legalitatea reținerii reclamantului era deschisă întrebărilor, dar nu a constituit un răspuns judiciar adecvat, în sensul Articolului 5 §4 ...

Periodicitatea

► ***Herczegfalvy v. Austria*, 10533/83, 24 septembrie 1992**

75. ... Conform jurisprudenței Curții, la aplicarea alineatelor 1 și 4 ale Articolului 5 ... din Convenție, în vederea satisfacerii cerințelor Convenției, o asemenea revizuire trebuie să respecte atât normele materiale cât și pe cele procedurale ale legislației naționale și, mai mult decât atât, să fie efectuată în conformitate cu obiectivul Articolului 5 ..., respectiv, să protejeze individul împotriva caracterului arbitrar. Această ultimă condiție implică nu numai faptul că instanțele competente trebuie să decidă „prompt” ..., dar și că deciziile acestora trebuie să urmeze la intervale rezonabile ...

77. În acest caz, cele trei decizii potrivit Articolului 25 (3) al Codului Penal, au fost luate la intervale de cincisprezece luni ..., doi ani ... și nouă luni ..., respectiv. Primele două decizii nu pot fi privite ca fiind luate la intervale rezonabile, în mod special, pentru că numeroasele cereri de eliberare înaintate la acel moment de dl Herczegfalvy nu au adus un răspuns ...

78. Pe scurt, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 5 §4 ...

► ***Egmez v. Cipru*, 30873/96, 21 decembrie 2000**

94. Curtea reamintește că Articolul 5 §4 din Convenție necesită o procedură cu caracter judiciar, cu garanții corespunzătoare tipului de privare de libertate în discuție ... Nu este exclus ca un sistem de revizuire periodică automată a legalității detenției de o instanță să poată asigura conformitatea cu cerințele Articolului 5 §4 ...

95. Curtea menționează că, în urma audierii din Larnaka Hospital, la 8 octombrie 1995, legalitatea detenției reclamantului a fost revizuită cu două ocazii, automat, pe 16 octombrie 1995 și, în urma unei cereri de eliberare provizorie, pe 20 octombrie 1995. Reclamantul a fost reprezentat legal în ambele ocazii. Drept urmare, nu a existat nicio încălcare a Articolului 5 §4 din Convenție.

Accesul la materialele dosarului

► ***Mooren v. Germania [MC]*, 11364/03, 9 iulie 2009**

121. Camera a constatat că reclamantul nu avusese ocazia să conteste în mod adecvat concluziile instanțelor în deciziile lor de dispunere a detenției, așa cum o cere principiul „egalității armelor”. Apărătorul acestuia nu primise acces la acele părți ale dosarului cauzei, înaintate de acuzare și menționate de instanțe, pe care fusese bazată esențialmente bănuiala împotriva reclamantului. Nu fusese suficient să se furnizeze apărătorului reclamantului patru pagini de copii ale dosarului voluminos al cauzei, conținând o prezentare generală de oficiu de fraude fiscale a valorii impozitelor, de a căror evaziune era bănuieț reclamantul. Similar, propunerea autorităților de apărare a reclamantului doar pe baza relatării verbale a faptelor și probelor din dosarul cauzei nu respectase cerințele „egalității armelor”. Recunoașterea ulterioară de către Curtea de Apel a faptului că drepturile procedurale ale reclamantului fuseseră limitate de omisiunea acordării accesului la dosarul cauzei apărătorului său și faptul că autoritățile permisese ră apărătorului său să inspecteze dosarul după eliberarea condiționată a acestuia nu a reușit să remedieze de manieră eficientă neajunsurile procedurale apărute la etapele de început ale procesului. Astfel, procedurile de revizuire a detenției reclamantului nu au respectat Articolul 5 §4 ...

124. Procedurile desfășurate, sub aspectul prevederilor Articolului 5 §4 din Convenție, înaintea examinării de către Curte a recursului împotriva detenției trebuie să respecte contradictorialitatea și să asigure întotdeauna „egalitatea armelor” între părți, procuror și persoana deținută ... Egalitatea armelor nu este asigurată, dacă apărătorului i se refuză accesul la acele documente din dosarul investigației, care sunt esențiale în scopul contestării eficace a legalității detenției clientului său ...

125. Marea Cameră, având în vedere jurisprudența Curții, aprobă deplin raționamentul Camerei și consideră că procedura prin care reclamantul a vizat contestarea arestului său preventiv a încălcat echitatea cerințelor Articolului 5 §4 din Convenție.

► *Sher și alții v. Regatul Unit, 5201/11, 20 octombrie 2015*

148. ... O întrebare-cheie pentru o instanță care revizuieste legalitatea detenției este dacă există o bănuială rezonabilă. Revine autorităților obligația de a prezenta probe în instanță, care să demonstreze temeiul unei asemenea bănuieli rezonabile. Probele respective trebuie aduse la cunoștința reclamantului pentru a-i permite să conteste temeiul pe care se bazează aceasta.

149. Cu toate acestea, ... infracțiunea de terorism intră într-o categorie specială. Din cauza riscului aferent al pierderii de vieți omenești și suferință umană, poliția are obligația să acționeze cu maximă urgență în urmărirea tuturor informațiilor, inclusiv a informațiilor din surse secrete. Mai mult decât atât, poliția poate fi nevoită frecvent să aresteze un suspect de terorism pe baza unor informații veridice, dar care nu pot fi dezvăluite suspectului sau prezentate în instanță, fără a pune în pericol sursa informațiilor. Articolul 5 §1 (c) din Convenție nu trebuie aplicat de asemenea manieră, încât să ridice dificultăți disproporționate modului în care organele de poliție iau măsuri eficace de contracarare a terorismului organizat în îndeplinirea îndatoririlor lor, conform prevederilor Convenției, pentru protejarea dreptului la viață și a dreptului la securitatea fizică a membrilor publicului. Statelor Contractante nu li se poate cere să stabilească caracterul rezonabil al suspiciunii care constituie temei în arestarea unui suspect de terorism prin divulgarea surselor confidențiale de informații sau chiar fapte care ar putea fi susceptibile de indicarea unor astfel de surse, sau a identității acestora ... Drept urmare, Articolul 5 §4 nu poate impune divulgarea unui asemenea material sau împiedica organizarea unei audieri cu ușile închise pentru a permite unei instanțe să ia în considerare materialele confidențiale. Ca urmare a Articolului 5 §4, autoritățile trebuie să divulge informații adecvate, care permit reclamantului să cunoască natura acuzațiilor aduse împotriva sa și să aibă oportunitatea de a aduce probe în combaterea acestora. De asemenea, acestea trebuie să asigure faptul că reclamantul sau apărătorii acestuia au posibilitatea de a participa, efectiv, la procedurile în instanță privind continuarea detenției ...

150. ... Reclamanții nu au contestat caracterul inadecvat al arestării lor pentru a justifica organizarea unei audieri cu ușile închise și restricțiile privind dreptul de divulgare al acestora. Curtea este satisfăcută că amenințarea unui atac terorist iminent, identificată în cadrul Operațiunii Pathway, a oferit ample justificări pentru impunerea unor restricții refitoare la natura contradictorie a procedurilor privind garanțiile pentru continuarea detenției, din motive de securitate națională.

151. În termeni legali, aplicabili, care guvernează procedura mandatelor de continuare a detenției, Programul 8 din Legea din 2000 stabilește norme procedurale clare și detaliate. Astfel, o persoană deținută trebuie înștiințată despre solicitarea unui mandat de prelungire a detenției și despre detaliile privind temeiul unei asemenea detenții. Aceasta are dreptul de reprezentare legală la audieri și are dreptul la înaintarea probelor în scris sau verbal. Posibilitatea reținerii informațiilor specificate de la persoana deținută și avocatul acesteia este, de asemenea, prevăzută de Programul 8 și face obiectul autorizării de instanță.

Programul 8 mai stabilește dreptul instanței de a dispune ca persoana deținută și apărătorul acesteia să fie excluși din orice parte a audierii. Motivele pentru acordarea mandatului de prelungire a detenției sunt enumerate în Programul 8 ...

152. Procedurile în prezenta speță, desfășurate la City of Westminster Magistrates' Court, au avut o natură judiciară și au urmat procedura stabilită în Programul 8. S-a făcut o cerere pentru mandatele de prelungire a detenției și a fost prezentată reclamanților în ziua dinaintea fiecăreia dintre cele două audieri ... A fost dezvăluită majoritatea conținutului fiecărei cereri, fiind ascuse doar informațiile din Articolul 9 al demersului, privind cercetările care trebuiau efectuate în continuare ... Acele informații au fost furnizate judecătorului districtual, iar reclamanților li s-au indicat motive pentru reținerea informațiilor ...

153. Este adevărat că o parte din audierea din data de 10 aprilie 2009 a fost secretă, pentru a permite judecătorului districtual să analizeze și să adreseze întrebări despre materialele secțiunii 9 ... Cu toate acestea, ... procedura din Programul 8, care permite instanței să excludă reclamanții și pe apărătorii acestora din oricare parte a unei audieri, a fost concepută în interesul persoanei deținute, și nu în interesul poliției. Acest lucru a permis instanței să desfășoare o examinare aprofundată a motivelor pe care poliția s-a bazat în justificarea continuării detenției, în scopul satisfacției proprii, în interesul superior al persoanei deținute, că existau motive rezonabile pentru a crede că era necesară prelungirea detenției. Curtea s-a declarat mulțumită că judecătorul districtual a fost cel mai în măsură să asigure că niciun material necesar nu a fost ascuns de la reclamanți ...

155. La audierile publice, ofițerul de poliție a explicat verbal motivul pentru care demersul a fost înaintat la a doua audiere, a oferit detalii privind progresul investigației și examinarea materialului confiscat în cadrul perchezițiilor ... Reclamanții au fost reprezentanți legal, iar avocatul acestora a putut să confrunte ofițerul de poliție, ca martor, și a făcut acest lucru la prima audiere, din data de 10 aprilie 2009 ...

156. În lumina celor de mai sus, Curtea este satisfăcută că nu au existat inechități în procedurile care au condus la mandatele de prelungire a detenției din 10 și 15 aprilie 2009. În special, absența unei prevederi legislative exprese pentru desemnarea unui reprezentant special nu a determinat incompatibilitatea procedurilor cu Articolul 5 §4 din Convenție.

157. Prin urmare, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 5 §4 din Convenție.

Necomunicarea documentelor depuse de acuzare

► *Ilijkov v. Bulgaria*, 33977/96, 26 iulie 2001

103. ...O instanță care examinează apelul împotriva detenției trebuie să ofere garanții referitor la o procedură judiciară. Astfel, procedurile trebuie să fie contradictorii și trebuie să asigure în mod adecvat „egalitatea armelor” între părți – procuror și deținut ...

104. ... este evident că părțile din procedura desfășurată înaintea Curții Supreme nu s-au aflat pe picior de egalitate. Cu privire la legea internă și practica stabilită încă în vigoare, organele de urmărire penală au avut privilegiul de a prezenta judecătorilor argumente care nu au fost comunicate reclamantului. Procedura nu a fost, astfel, contradictorie.

► ***Osváth v. Ungaria, 20723/02, 5 iulie 2005***

18. Curtea observă că arestul preventiv al reclamantului a fost prelungit în mod repetat, fără ca acestuia să i se fi înmănat în avans copii ale moțiunilor acuzării în acel scop. Curtea consideră că, chiar dacă reclamantul s-a prezentat în persoană sau a fost reprezentat la audierile în instanță privind detenția sa, această posibilitate nu a fost suficientă pentru a-i permite oportunitatea adecvată de a face observații asupra moțiunilor acuzării. Mai mult decât atât, Curtea menționează că reclamantul nu se putea prezenta în persoană și nici nu putea fi reprezentat înaintea Curții Supreme, care a decis în secret să prelungească arestul preventiv al reclamantului.

În aceste circumstanțe, Curtea este satisfăcută că reclamantul nu a beneficiat de o procedură cu adevărat contradictorie ...

Oportunitatea adecvată de pregătire a apărării

► ***Samoila și Cionca v. România, 33065/03, 4 martie 2008***

77. În privința termenului de notificare a citațiilor de a compărea și a posibilității avocaților reclamanților de a asista la ședințele Curții Supreme, Curtea constată că, din șapte citații, patru au fost notificate reclamanților în ajunul sau chiar în aceeași zi a audierilor. În aceste condiții și ținând cont de faptul că distanța dintre Oradea și București este de circa 600 km, Curtea consideră că posibilitatea avocaților de a se prezenta în timp util la ședințe era, practic, nulă.

78. La fel, Curtea constată că, potrivit informațiilor furnizate de Guvern, reclamanții beneficiau de o singură convorbire telefonică pe săptămână și că corespondența trecea pe la serviciile administrative ale închisorii, ceea ce întârzia inevitabil distribuirea scrisorilor. Prin urmare, în privința citațiilor de a compărea la termenele din 2 și 3 septembrie și din 3 octombrie 2003, pentru care reclamanții au fost convocați cu patru, opt și, respectiv, două zile înainte, Curtea consideră că posibilitatea de a informa avocații și șansele ca aceștia să se prezinte erau, de asemenea, foarte reduse.

79. În acest caz, Curtea constată că, atunci când reclamanții au făcut cunoscută în mod expres dorința de a asista la ședințele Curții Supreme, procurorul I.M. s-a opus, pe motiv că trebuia să fie prezent la alte ședințe ale Curții de Apel.

80. În consecință, neoferind reclamanților o participare adecvată la ședințele, al căror rezultat era decisiv pentru menținerea sau sfârșitul arestării lor, autoritățile interne au privat reclamanții de posibilitatea de a contracara, în mod adecvat, motivele prezentate de parchet pentru a justifica menținerea lor în arest.

81. Prin urmare, s-a încălcat Articolul 5 alin. (4) din Convenție.

Prezența și asistența unui avocat

► *Wloch v. Polonia*, 27785/95, 19 octombrie 2000

129. Curtea observă, mai întâi, că, potrivit legii privind procedura penală, așa cum era la momentul de timp relevant, arestarea preventivă a fost dispusă prin hotărârea unui procuror. Împotriva mandatului de arestare s-a înaintat un apel. Legea nu a dat dreptul nici reclamantului însuși și nici apărătorului său să ia parte la ședința instanței, organizată în cadrul procedurilor instituite în urma unui astfel de apel. Curtea observă, cu toate acestea, că, în prezenta cauză, în astfel de proceduri, la Tribunalul Regional Cracovia din data de 4 octombrie 1994, instanța, aparent prin excepție, a permis avocaților reclamantului să se prezinte în fața sa, deși Guvernul nu a indicat baza juridică pentru asemenea decizie. Reprezentanților reclamantului li s-a permis să se adreseze instanței și, ulterior, li s-a ordonat să părăsească sala de judecată. Astfel, acuzarea, care a rămas, a avut posibilitatea să prezinte, în absența acestora, orice alte elemente în susținerea mandatului de arestare, în timp ce nici reclamantul și nici avocații săi nu au avut oportunitatea de a se familiariza cu acestea, pentru a formula obiecții sau pentru a face observații asupra lor ...

131. În aceste circumstanțe, Curtea este de opinie că procedurile în care a fost examinat apelul reclamantului împotriva mandatului de arestare nu pot fi considerate compatibile cu cerințele Articolului 5 §4 din Convenție. În vreme ce procedurile par să fi fost desfășurate „prompt”, în sensul acestei prevederi, ele nu prevedeau „garanțiile fundamentale ale procedurii aplicate în aspecte ale privării de libertate”.

► *Celejewski v. Polonia*, 17584/04, 4 mai 2006

45. ... Reclamantul a recunoscut că instanța a eliberat mandatul de arestare cu organizarea unei sesiuni în prezența sa, potrivit legii în vigoare la momentul respectiv ...

46. Curtea mai menționează că, în proceduri privind prelungirea arestării preventive, instanțele au obligația, stabilită prin Articolul 249 §5 al Codului de procedură penală, de a informa avocatul persoanei reținute despre data și ora ședințelor în instanța la care se va pronunța o decizie referitor la prelungirea arestării preventive sau se va lua în considerare un apel împotriva deciziei de a aplica sau de a prelungi arestul preventiv ... Participarea la ședință este deschisă apărătorului. În acest sens, Curtea observă că, în prezenta speță, nu există nicio dovadă că instanțele au făcut o derogare de la procedura normală și că avocatul reclamantului nu a fost citat corespunzător la ședințele instanței. Mai mult decât atât, reclamantul nu a avansat niciun argument referitor la faptul că apărarea sa, în etapa asigurării acesteia din oficiu sau în orice altă etapă, era inadecvată.

Având în vedere cele de mai sus, Curtea este de părere că procedurile în care a fost examinată prelungirea detenției sale au satisfăcut cerințele Articolului 5 §4 ...

► **Fodale v. Italia, 70148/01, 1 iunie 2006**

43. ... Curtea de Casație a numit o ședință în apelul înaintat de organul de urmărire penală pe data de 15 februarie 2000. Cu toate acestea, nu pare să fi fost prezentată nicio citație reclamantului sau apărătorului acestuia. Astfel, intimatul nu a avut posibilitatea de a înainta o pledoarie în scris sau de a prezenta verbal argumente la ședință, în replică la acuzațiile înaintate de organul de urmărire penală. Din contra, un reprezentant al aceluși oficiu a putut face aceasta înaintea Curții de Casație.

44. În aceste circumstanțe, Curtea nu poate concluziona că cerințele procedurilor contradictorii și ale principiului egalității armelor au fost respectate.

45. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 5 §4 din Convenție.

► **Castraveț v. Moldova, 23393/05, 13 martie 2007**

53. Curtea notează că problema cu privire la pretinsa lipsă a confidențialității conversațiilor dintre avocați și clienți în Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC [*Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției*] a constituit o chestiune de îngrijorare serioasă pentru întreaga comunitate a avocaților din Republica Moldova într-o perioadă lungă de timp și că acest lucru a constituit chiar cauza unei greve organizate de Baroul Avocaților din Republica Moldova ... Cererile Baroului de a verifica prezența dispozitivelor de interceptare în peretele de sticlă au fost respinse de administrația CCCEC ... și, se pare, că acest lucru a întărit suspiciunea avocaților. O astfel de îngrijorare și protestul Baroului Avocaților, în opinia Curții, ar fi suficient pentru a genera dubii despre confidențialitate în mintea unui observator obiectiv.

54. Probele din cauzele *Șarban și Modârcă* ... sunt departe de a demonstra că în camera pentru întrevederi de la CCCEC avea loc o supraveghere. Totuși, în contextul îngrijorării generale a Baroului, o astfel de speculație poate fi suficientă pentru a crește îngrijorarea observatorului obiectiv.

55. Prin urmare, concluzia Curții este că reclamantul și avocatul său puteau, în mod rezonabil, să aibă motive să creadă că discuțiile lor din camera pentru întrevederi între avocați și clienți din cadrul CCCEC nu au fost confidențiale.

56. Mai mult, Curtea notează că, contrar declarațiilor Guvernului, precum că reclamantul și avocatul său puteau să facă ușor schimb de documente, fotografiile prezentate de Guvern ... arată că acest lucru nu este așa, datorită lipsei vreunui orificiu în peretele de sticlă. Acest lucru, în opinia Curții, a îngreunat și mai mult sarcina avocatului.

57. ... Totuși, luând în considerație informația de care dispune cu privire la impedimentele reale create de peretele de sticlă pentru confidențialitatea discuțiilor și schimbul de documente dintre avocați și clienții acestora deținuți la CCCEC, Curtea este acum convinsă că existența peretelui de sticlă prejudiciază dreptul la apărare.

58. Guvernul s-a referit la cauza *Kröcher și Möller v. Elveția*, în care s-a constatat dacă faptul că avocatul și clienții săi au fost separați de un perete de sticlă nu a constituit o încălcare a dreptului la discuții confidențiale. Curtea notează că reclamantii, în acea cauză, au fost acuzați de acte extrem de violente și erau considerați foarte periculoși. Totuși, în această cauză, reclamantul nu avea antecedente penale ... și a fost urmărit pentru infracțiuni neviolente. Mai mult, se pare că în Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC nu s-a luat în considerație caracterul deținuților, peretele de sticlă fiind o măsură generală care afecta, fără deosebire, pe toate persoanele deținute acolo, indiferent de circumstanțele lor personale.

59. Motivele de securitate invocate de Guvern nu sunt convingătoare, deoarece supravegherea vizuală a întrevederilor dintre avocat și client ar fi suficientă pentru astfel de scopuri.

60. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că imposibilitatea reclamantului de a discuta cu avocatul său chestiuni direct relevante pentru apărarea sa și pentru contestarea detenției sale preventive, fără a fi separați de peretele de sticlă, a afectat dreptul său la apărare.

61. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 5 §4 din Convenție.

Prezența învinuitului

► *Grauzinis v. Lituania*, 37975/97, 10 octombrie 2000

34. Curtea consideră că, dată fiind miza pentru reclamant ș.a., libertatea acestuia, precum și trecerea timpului între diversele decizii și reevaluarea temeiurilor reținerii, prezența reclamantului era necesară pe întreaga durată a audierilor privind arestarea preventivă ... pentru a putea oferi informații și instrucțiuni satisfăcătoare apărătorului acestuia.

Mai mult decât atât, privit per ansamblu, acestea și procedura ulterioară nu au reușit să asigure reclamantului un control judiciar eficient al legalității detenției sale, potrivit Articolului 5 §4 din Convenție.

► *Mamedova v. Rusia*, 7064/05, 1 iunie 2006

91. ... Dată fiind importanța primei ședințe a recursului, faptul că instanța de apel se baza pe caracterul reclamantei și pe intenția acesteia de a pleda pentru eliberare, având în vedere condițiile particulare ale detenției sale, prezența acesteia era necesară pentru a oferi informații și instrucțiuni satisfăcătoare apărătorului acesteia ...

92. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că refuzul cererii, din cauza absenței la ședința recursului ..., a privat reclamanta de controlul eficace al legalității detenției sale, potrivit Articolului 5 §4 din Convenție.

► *Allen v. Regatul Unit*, 18837/06, 30 martie 2010

41. Curtea menționează că reclamanta a beneficiat, inițial, de cauțiune, la audierea în fața judecătorului Districtual Adjunct, la care aceasta a participat personal ... Se menționează, în continuare, declarațiile apărătorului reclamantei la începutul ședinței recursului acuzării, privind faptul că reclamanta se așteptase să fie eliberată în urma acordării cauțiunii și că aceasta nu înțelesese în mod adecvat implicațiile recursului acuzării ...

42. Curtea consideră relevant faptul că Judecătorul Districtual Adjunct avusese oportunitatea de a întâlni reclamanta în persoană și de a face propriile aprecieri referitor la aceasta, înainte ca să decidă garantarea cauțiunii. Acesta a fost un factor evidențiat de apărătorul reclamantei în momentul în care a solicitat judecătorului Globe să facă uz de autoritatea sa de a hotărî participarea reclamantei la examinarea recursului acuzării împotriva cauțiunii.

43. În acest sens, Curtea reamintește jurisprudența sa anterioară privind întrebarea dacă participarea unui reclamant este necesară, în sensul Articolului 5 §4 din Convenție ... în aceste cazuri, așa cum arată Guvernul respondent. Curtea a identificat circumstanțe speciale, în care participarea personală a reclamantului poate fi necesară, sub aspectul prevederilor Articolului 5 §4 din Convenție, chiar dacă acesta sau aceasta era reprezentat(ă) legal. Cu toate acestea, Curtea concluzionează că aceste cazuri se deosebesc prin faptul că toate se refereau la apelurile reclamantilor împotriva arestării lor preventive, și nu, ca în prezenta speță, la apelul acuzării împotriva stabilirii cauțiunii, fără de care reclamantul ar fi avut dreptul să se afle în libertate. Într-adevăr, în *Jankauskas ...*, Curtea a avut grijă să menționeze că instanțele organizaseră audieri în prezența reclamantului și a avocatului acestuia, în momentul dispunerii autorizării și prelungirii termenului arestării preventive a acestuia. Problema în respectivul caz a fost dacă reclamantul avea dreptul să fie prezent personal la apelul său ulterior, împotriva dispunerii arestării sale.

44. Curtea consideră de importanță primordială faptul că legea internă relevantă califică un apel al acuzării împotriva cauțiunii drept re-audierea demersului de cauțiune, dând astfel dreptul judecătorului care audiază apelul să dispună reținerea învinuitei sau să acorde cauțiunea în condițiile pe care le consideră adecvate ... Drept urmare, reclamantei ar fi trebuit să i se acorde aceleași garanții la apelul procuraturii în prima instanță. Deși Curtea este conștientă de dificultățile logistice inerente implicate în asigurarea participării personale a deținutei la audierea în instanță, nu identifică nicio dovadă privind orice fel de motive imperative care, în prezenta speță, ar fi făcut prezența reclamantei indezirabilă sau nepractică. Dimpotrivă, se acceptă că reprezentanții reclamantei aranjaseră ca aceasta să fie prezentă la sediul instanței în ziua audierii recursului procuraturii și nu exista niciun inconvenient care ar fi putut să o împiedice să participe.

45. De asemenea, este demn de menționat că, potrivit legii naționale aplicabile, apelul acuzării a avut efectul de amânare imediată a acordării cauțiunii

reclamantei la prima instanță, privând, în consecință, reclamanta de libertate din momentul în care acuzarea și-a anunțat intenția de apel împotriva deciziei Judecătorului Districtual Adjunct ... Mai mult decât atât, așa cum susține însăși reclamanta, era probabilă o perioadă lungă de arest preventiv, având în vedere gravitatea acuzațiilor împotriva sa ...

46. Curtea nu poate decât să sublinieze importanța mizei pentru reclamantă, respectiv – dreptul la libertate al acesteia ...

47. Din motivele stabilite mai sus și în lumina importanței fundamentale a dreptului la libertate în discuție, Curtea nu consideră suficientă justificarea Guvernului pentru refuzul în discuție. Pentru Curte, având în vedere circumstanțele particulare ale cazului reclamantei, așa cum se descrie mai sus, echitatea a impus ca cererea reclamantei de a fi prezentă la apel să fie aprobată.

48. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 5 §4 din Convenție.

► *Idalov v. Rusia* [MC], 5826/03, 22 mai 2012

161. ... Cu toate că nu este întotdeauna necesar ca procedura, sub aspectul prevederilor Articolului 5 §4, să fie îndeplinită prin aceleași garanții, precum cele impuse potrivit Articolului 6 §1 din Convenție pentru dispute penale sau civile, aceasta trebuie să aibă un caracter judiciar și să ofere garanții corespunzătoare tipului de privare de libertate în discuție ..., în cazul unei persoane a cărei detenție intră în domeniul de aplicare al Articolului 5 §1 (c), este necesară o audiere ... ca oportunitate pentru un deținut, fie în persoană sau printr-o formă de caracteristici de reprezentare dintre garanțiile fundamentale ale procedurii aplicate în probleme de privare de libertate ...

162. ... Curtea observă că reclamantul a lipsit la ședința de apel din 22 ianuarie, 16 iunie, 6 august, 2 octombrie 2003 și 12 februarie 2004. Ședința din 16 iunie 2003 a avut loc în absența reprezentantului reclamantului. Mai mult decât atât, nimic din materialele prezentate Curții nu sugerează că instanța de apel a luat măcar în considerare întrebarea dacă reclamantul a fost citat la ședință și dacă participarea personală a acestuia era necesară pentru revizuirea efectivă a legalității continuării detenției sale.

163. Curtea mai menționează că Guvernul a admis faptul că omisiunea autorităților de a asigura prezența reclamantului la procedura de apel pentru revizuirea legalității detenției acestuia a constituit o încălcare a Articolului 5 §4 din Convenție ...

164. Având în vedere jurisprudența bine definită și circumstanțele cazului de față, Curtea nu vede niciun motiv pentru care să susțină altfel. Faptul că reclamantul nu a putut participa la procedura de apel din 22 ianuarie, 16 iunie, 6 august, 2 octombrie 2003 și 12 februarie 2004 a constituit o încălcare a Articolului 5 §4 din Convenție.

Lipsa caracterului public obligatoriu al ședinței

► *Reinprecht v. Austria*, 67175/01, 15 noiembrie 2005

39. Mai mult decât atât, trebuie să se rețină că Articolele 5 §4 și 6, în pofida conexității lor, urmăresc obiective diferite. Articolul 5 §4 vizează protejarea împotriva detenției arbitrare prin garantarea unei revizuii rapide a legalității oricărei detenții ... În cazuri de arest preventiv, intrând în sfera Articolului 5 §1 (c), revizuirea trebuie să stabilească, *inter alia*, dacă există o bănuială rezonabilă împotriva deținutului. Articolul 6 tratează „determinarea unei acuzații penale” și vizează garantarea că fondul cazului, adică problema dacă învinuitul este sau nu vinovat de acuzațiile aduse împotriva sa, beneficiază de o „examinare echitabilă și publică”.

40. Această diferență de scopuri explică de ce Articolul 5 §4 conține cerințe procedurale mai flexibile decât Articolul 6, deși este mult mai stringent în ceea ce privește promptitudinea.

La fel, există o anumită forță în argumentul Guvernului că cerințele examinării publice ar putea afecta negativ promptitudinea. Ședințele privind legalitatea arestării preventive vor fi ținute în practică, deseori, pe parcursul detenției preventive. Ele, prin acordarea accesului public efectiv pentru participarea la ședințe în închisoare sau prin transferul deținuților în edificiile tribunalului în scopul examinării publice, pot, într-adevăr, să necesite aranjamente care contravin cerinței privind promptitudinea. Cu atât mai mult, aceasta este valabil într-un caz precum cel de față, în care sunt necesare revizuii repetate, la intervale scurte de timp.

41. În concluzie, Curtea constată că Articolul 5 §4, deși necesită o ședință pentru revizuirea legalității arestării preventive, nu impune, ca regulă generală, ca asemenea audiere să fie una publică. Nu se exclude posibilitatea ca examinarea publică să fie necesară în anumite circumstanțe. Cu toate acestea, nu s-a demonstrat că există asemenea circumstanțe în speță.

Organizarea corespunzătoare a ședințelor

► *Ramishvili și Kokhreidze v. Georgia*, 1704/06, 27 ianuarie 2009

129. ... reclamații au fost plasați într-o boxă prevăzută cu gratii, la capătul îndepărtat al sălii de ședință, în dezordine completă și înconjurați de gardieni. Aceștia cu greu puteau comunica cu avocații lor, nu puteau auzi bine ce spuneau procurorul și judecătorul și abia își puteau face auzite declarațiile, din cauza agitației din sală. În vederea participării la audiere, reclamații trebuiau să se ridice pe un scaun în boxa cu gratii, să se agațe de barele metalice și să strige. Comunicarea în sala de ședință era perturbată constant de întreruperile nesolicitate ale jurnaliștilor, sunetul permanent al telefoanelor mobile, persoane care se certau violent și strigau vulgarități etc., iar judecătorul fie nu dorea, fie nu reușea să restabilească ordinea.

130. ... reprezentanții reclamanților, în momentul declarațiilor de apărare, erau orbiți de flash-urile camerelor și luminile camerelor cu halogen. Declarațiile acestora abia puteau fi auzite. Din contra, datorită faptului că locul acuzării era în imediata apropiere a judecătorului, dialogul cu întrebări și răspunsuri între aceștia se desfășura nestânjenit, fără dificultăți comparabile de înțelegere ...

131. Curtea consideră că o audiere verbală în astfel de condiții haotice cu greu ar fi putut conduce la o examinare judiciară autentică. Aceasta nu poate accepta argumentul Guvernului privind posibilitatea ca solicitările în scris să fi redus agitația sus-menționată din sala de ședință. Aceasta menționează că audierile verbale trebuie să creeze asemenea condiții încât răspunsurile verbale și schimburile audiovizuale dintre părți și judecător într-o sală de ședință să se realizeze de manieră decentă, dinamică și neperturbată.

132. Curtea reiterează că izolarea reclamanților în interiorul boxei cu gratii, cu aspect de cușcă metalică, și prezența „forțelor speciale” în sala de ședință erau în detrimentul capacităților de concentrare, necesitate indispensabilă pentru realizarea unei apărări eficiente ... Astfel de măsuri umiltoare și nejustificate de stringente de reținere pe durata examinării publice, aceasta din urmă fiind dată publicității pe întreg teritoriul țării, compromiteau prezumția de nevinovăție, respectul pentru acest principiu fiind de importanță fundamentală în fiecare etapă a procedurii penale, inclusiv în proceduri cu impact asupra legalității detenției premergătoare procesului ...

134. ... Nu se poate considera că conduita personală a judecătorului care a prezidat audierea a fost lipsită de părtinire. Astfel, Curtea nu poate să nu observe că judecătorul a ajutat în mod evident acuzarea în cadrul audierii, fie răspunzând direct la întrebările apărării în locul acesteia din urmă, fie reformulând aceste întrebări într-un mod mai avantajos pentru acuzare ...

135. Cu privire la „independența” necesară, aceasta a fost, indiscutabil, afectată prin prezența mai multor reprezentanți ai statului și a „forțelor speciale” de intervenție în cadrul ședinței din 2 septembrie 2005. Nu se poate spune că instanța a lăsat impresia de independență, din moment ce agenții Guvernului au părut să controleze situația în sala de ședință în mai mare măsură decât însuși judecătorul, iar sala de deliberări a acestuia din urmă, care trebuia să aibă un caracter privat și inviolabil, a putut fi accesată cu ușurință de persoane străine. ...

136. Considerentele de mai sus sunt suficiente pentru a face Curtea să concluzioneze că respectivul control judiciar... a fost lipsit de condițiile fundamentale ale unei examinări judiciare echitabile. Astfel, controlul judiciar a fost efectuat cu încălcarea drepturilor reclamanților, sub aspectul prevederilor Articolului 5 §4 din Convenție.

Necesitatea competenței de a elibera

► **A. și alții v. Regatul Unit [MC], 3455/05, 19 februarie 2009**

202. Articolul 5 §4 este *lex specialis*, în raport cu caracterul mai general al garanțiilor Articolului 13 ... Acesta conferă dreptul unei persoane arestate sau deținute de a institui proceduri care influențează condițiile procedurale și materiale esențiale pentru „legalitatea” privării de libertate. ... „Instanța” nu trebuie să îndeplinească funcții de simplă consultare, ci trebuie să aibă competență de a „decide” asupra „legalității” detenției și de a dispune eliberarea, dacă detenția este ilegală.

CONDIȚIILE DETENȚIEI

Calitatea

► **I.I. v. Bulgaria, 44082/98, 9 iunie 2005**

72. ... Curtea menționează că reclamantul a fost deținut timp de trei luni într-o celulă de șase metri pătrați ocupată, se pare, de trei sau patru deținuți.

73. Curtea mai menționează starea nesatisfăcătoare a condițiilor de igienă de care avea parte deținutul. Celula era întunecoasă, prost aerisită și umedă ... Condițiile în care deținuții trebuiau să folosească toaleta și să-și facă igiena personală erau, de asemenea, inacceptabile ...

74. De asemenea, nu exista nicio posibilitate pentru activități exterioare sau desfășurate în afara celei, reclamantul fiind nevoit să petreacă în celulă – care nu era prevăzută cu fereastră și era luminată de un singur bec electric – practic, tot timpul, exceptând două sau trei vizite zilnice scurte la baie sau momentele în care trebuia să redacteze solicitări autorităților competente, caz în care i se permitea să stea pe hol ...

75. La fel, supunerea unui deținut la actul umilitor de a folosi o găleată pentru a-și face nevoile în prezența colegilor de celulă și de a fi prezent atunci când aceștia fac același lucru ..., nu poate fi considerat un lucru permis, cu excepția situațiilor speciale în care vizitele la toaletă prezintă un risc concret și serios la adresa siguranței. Cu toate acestea, nu au fost invocate astfel de riscuri de Guvern, ca temei pentru limitarea vizitelor zilnice la toaletă ale deținuților din Shoumen Regional Investigation Service, în perioada în discuție.

76. Cu privire la impactul condițiilor de detenție asupra sănătății reclamantului, Curtea menționează că afecțiunea dermatologică de care suferea acesta (psoriazis), care, se pare, necesită o bună igienă și expunerea la lumina soarelui, s-a agravat mult în timpul detenției acestuia și chiar a început să dezvolte artrită psoriazică ... Într-adevăr, la jumătatea lunii martie 1998, acesta a avut voie să consulte un dermatolog și, ulterior, i s-au administrat regulat injecții ..., dar

Curtea este frapată de faptul că acesta nu avea permisiunea – fără indicarea vreunui motiv legitim – să apeleze la medicamentele sale anti-psoriazis atât de frecvent pe cât avea nevoie ...

79. În concluzie, având în vedere efectele cumulative ale regimului nejustificat de stringent la care reclamantul era supus, condițiile materiale în care acesta era deținut și impactul specific pe care aceste condiții și regim îl aveau asupra sănătății reclamantului, Curtea consideră că aceste condiții de detenție a reclamantului reprezentau un tratament inuman și degradant, contrar Articolului 3 din Convenție.

► **Moiseyev v. Rusia, 62936/00, 9 octombrie 2008**

135. ... reclamantul a fost transportat de peste 150 de ori în vehicule standard pentru transportul deținuților care erau umplute, uneori, peste capacitatea lor maximă prevăzută. Dat fiind faptul că trebuia să stea în acest spațiu restrâns timp de mai multe ore, condițiile improprie trebuie să-i fi cauzat o suferință fizică intensă. Suferința acestuia trebuie că a fost agravată și de absența aerisirii și iluminării inadecvate, precum și a încălzirii deficitare. Având în vedere efectul cumulat al acestor condiții de transport asupra reclamantului, Curtea concluzionează că asemenea condiții de transport, de la centrul de detenție până la tribunal și înapoi, reprezentau un tratament „inuman”, în sensul Articolului 3 din Convenție. Este relevant, de asemenea, pentru aprecierea Curții, că reclamantul a fost supus unui astfel de tratament pe durata procesului său, sau la audierile privind solicitarea prelungirii detenției sale, adică atunci când el avea cea mai mare nevoie de capacitatea sa de concentrare și vigilență mentală ...

140. Curtea observă că reclamantul a fost reținut mai mult de 150 de zile în celulele din incinta Tribunalului Municipal Moscova. Deși detenția acestuia în aceste celule se limita, în mod normal, la câteva ore înaintea, după sau între audierile în instanță, în mai multe cazuri acesta nu a fost citat la ședință, petrecând întreaga zi lucrătoare în interiorul celulei.

141. ... Curtea ... observă că celulele din incinta tribunalului erau prevăzute pentru detenție de foarte scurtă durată. Astfel, nu numai că aveau o suprafață foarte mică – în opinia generală, nu mai mult de 2 metri pătrați – dar și, prin felul în care erau concepute, erau lipsite de facilitățile indispensabile unei detenții de durată mai lungă. Celula nu era prevăzută cu fereastră și nu oferea acces la lumină sau aerisire naturală. Dotările sale se limitau la o bancă, neexistând nici un scaun, masă sau orice alt obiect de mobilier. Un motiv special de îngrijorare pentru Curte este faptul că celula nu avea o toaletă și că deținuții își puteau satisface nevoile fiziologice doar potrivit dispozițiilor gardienilor. Mai mult decât atât, nu există nicio dovadă a vreunui aranjament de catering, care să permită deținuților să primească suficientă hrană și apă în mod regulat. Curtea consideră că este inacceptabil ca o persoană să fie deținută în condiții în care nimic nu prevedea respectarea nevoilor sale de bază ...

142. Reclamantul rămânea în aceste condiții de restricție timp de mai multe ore pe zi și, ocazional, vreme de opt până la zece ore. Cu toate că detenția

acestuia în incinta tribunalului nu a fost una continuă, Curtea nu poate trece cu vederea faptul că aceasta alterna cu detenția sa în penitenciar și transportul în condiții identificate deja, mai sus, ca fiind inumane și degradante. În aceste circumstanțe, efectul cumulat al detenției reclamantului în celulele extrem de mici ale Tribunalului Municipal Moscova, fără aerisire, hrană, apă sau acces liber la toaletă trebuie să fi fost de asemenea intensitate, încât să inducă suferința fizică și oboseala psihică.

143. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 3 din Convenție, având în vedere condițiile de detenție a reclamantului în incinta Tribunalului Municipal Moscova.

Separarea de deținuții condamnați

► *Peers v. Grecia, 28524/95, 19 aprilie 2001*

76. Reclamantul a reclamat faptul că, deși se afla în arest preventiv, fusese supus aceluiași regim ca și condamnații. El a susținut că omisiunea autorităților penitenciare Koridallos de a prevedea un regim special pentru prizonierii aflați în arest preventiv echivala cu o încălcare a prezumției de nevinovăție ...

78. Curtea reamintește absența, în cuprinsul Convenției, a oricărui articol care să prevadă tratamentul separat al deținuților și învinuiților aflați în închisori. Nu se poate spune că Articolul 6 §2 a fost încălcat pe temeiul invocat de reclamant.

Regimul strict de securitate

► *Van der Ven v. Olanda, 50901/99, 4 februarie 2003*

54. ... pe întreaga durată a detenției sale în EBI, reclamantul a fost supus unor măsuri de securitate foarte stricte. Curtea mai consideră că legăturile sociale ale reclamantului au fost strict limitate, având în vedere faptul că acesta fusese împiedicat să intre în contact cu mai mult de trei colegi deținuți odată, că orice contact direct cu personalul penitenciarului era limitat și că, exceptând o singură vizită pe lună din partea membrilor familiei sale, acesta își putea întâmpina vizitatorii doar din spatele unui perete de sticlă. Cu toate acestea, Curtea nu poate constata că reclamantul a fost supus nici izolării senzoriale și nici izolării sociale totale. ...

55. Reclamantul a fost plasat în EBI, deoarece se considera că exista probabilitatea ca acesta să încerce să evadeze dintr-un penitenciar cu regim mai puțin strict și că, în cazul în care ar fi evadat, el prezenta un risc inacceptabil pentru societate, în termeni de comitere a unor infracțiuni grave cu violență ...

58. ... ca urmare a normelor interne ale EBI, reclamantul a fost supus percheziției sumare, înainte și după o vizită „deschisă”, precum și după vizitele la clinică, la cabinetul dentistului sau la frizer. Pe lângă aceasta, timp de trei ani și jumătate, el era obligat să se supună percheziției sumare, inclusiv inspecției anale în

momentul inspecției săptămânale a celulelor... Această percheziție sumară săptămânală era efectuată ca rutină, nefiind bazată pe nicio nevoie concretă de securitate sau pe comportamentul reclamantului.

Percheziția sumară, așa cum era practică în EBI, obliga reclamantul să se dezbrace în prezența personalului penitenciarului și să i se inspecteze zona rectală, ceea ce îi impunea să adopte poziții stânjenitoare ...

62. Curtea consideră că, într-o situație în care reclamantul era deja supus unui mare număr de măsuri de supraveghere și în lipsa nevoilor de securitate convingătoare, practicarea perchezițiilor sumare săptămânale, care au fost aplicate reclamantului într-o perioadă de aproximativ trei ani și jumătate, au diminuat demnitatea umană a acestuia și trebuie că i-au indus sentimente de anxietate și inferioritate capabile să-l umilească și să-l înjosească. Reclamantul însuși a confirmat aceasta într-o întâlnire cu un psihiatru, declarând, de asemenea, că ar fi dispus, de exemplu, să nu mai meargă la frizerie, pentru a nu mai trebui să treacă prin practica percheziției sumare ...

63. Astfel, Curtea concluzionează că o combinație între percheziția sumară de rutină și celelalte măsuri stringente de securitate din EBI reprezenta un tratament inuman sau degradant, cu încălcarea Articolului 3 din Convenție.

Interceptarea comunicărilor

► *Labita v. Italia* [MC], 26772/95, 6 aprilie 2000

175. Reclamantul s-a plâns că autoritățile penitenciarului Pianosa îi cenzuraseră corespondența cu familia și avocatul...

182. Curtea menționează afirmația Curții Constituționale a Italiei, bazată pe Articolul 15 din Constituție, că Ministrul Justiției nu avea autoritatea de a lua măsuri privind corespondența deținuților și, astfel, acționase abuziv, contrar legii italiene ... Cenzurarea corespondenței reclamantului în acest interval fusese, astfel, ilegală, potrivit legii naționale, și „neconformă cu legea”, în sensul Articolului 8 din Convenție.

► *Erdem v. Germania*, 38321/97, 5 iulie 2001

62. Curtea menționează că, în prezenta cauză, Articolul 148 §2 al Codului de procedură penală operează într-un domeniu foarte specific, respectiv – prevenirea terorismului, scopul său, potrivit jurisprudenței Curții Federale de Justiție, fiind să împiedice deținuții suspecți de infracțiuni, potrivit Articolului 129 al Codului penal, de a mai continua să lucreze pentru organizația teroristă căreia se presupune că îi aparțin și să contribuie la perpetuarea acesteia ...

65. Cu toate acestea, privilegiul atribuit corespondenței dintre prizonieri și apărătorii acestora constituie un drept fundamental al individului și afectează direct drepturile apărării. Din acest motiv, așa cum a declarat Curtea mai sus, se poate face derogare de la această normă doar în cazuri excepționale și în

condițiile în care sunt implementate măsuri de protecție adecvate și suficiente împotriva abuzului ...

66. Procesul liderilor PKK [Partiya Karkerên Kurdistan] a avut loc în contextul special al prevenirii terorismului, sub toate formele sale. Mai mult decât atât, nu pare nerezonabil pentru autoritățile germane să încerce să asigure securitatea maximă pe durata procesului, având în vedere că în Germania locuiește o mare comunitate turcă, mulți dintre membrii acesteia având origine kurdă.

67. Curtea mai menționează că prevederea este formulată foarte precis, deoarece specifică categoria persoanelor a căror corespondență trebuie monitorizată, respectiv – deținuții suspecți de apartenență la organizații teroriste, în sensul articolului 129 al Codului Penal. Mai mult decât atât, există restricții privind utilizarea măsurii care operează ca excepție de la norma generală că acest privilegiu este atribuit corespondenței dintre deținuți și avocații acestora, care acționează ca măsură de protecție. Spre deosebire de alte cazuri care au ajuns în fața Curții și în care corespondența a fost deschisă de autoritățile penitenciare, în prezenta cauză, autoritatea monitorizării corespondenței a fost conferită unui judecător independent, care trebuia să nu aibă legătură cu investigația și avea obligația de a păstra confidențialitatea informațiilor astfel obținute. În ultimul rând, autoritatea monitorizării corespondenței este limitată, întrucât deținuții sunt liberi să discute detaliile cazului lor cu reprezentanții. Deși este adevărat că reprezentanții sunt împiedicați să transmită documente scrise sau alte obiecte deținuților, aceștia le pot furniza informații cuprinse în documente scrise.

68. Curtea reiterează că sunt inerente unele compromisuri între cerințele pentru apărarea societății democratice și drepturile individuale în sistemul Convenției ...

69. Având în vedere amenințarea pe care o reprezintă terorismul sub toate formele sale ..., măsurile de protecție asociate cu monitorizarea corespondenței în cazul analizat și marja de apreciere permisă Statului, Curtea susține că imixtiunea în problemă nu a fost disproporționată față de obiectivele legitime urmărite.

70. Prin urmare, nu a existat nicio încălcare a Articolului 8 din Convenție.

Contactul cu presa

► *Sotiropoulou v. Grecia (dec.)*, 40225/02, 18 ianuarie 2007

... în ultimul rând, reclamanta a reclamat faptul că autoritățile penitenciare au pedepsit-o printr-o sancțiune disciplinară de cinci zile de izolare pentru declarațiile făcute unui jurnalist în timpul arestului său preventiv, în care afirma că este nevinovată și se plângea de condițiile de detenție. Aceasta se bazează pe Articolul 10 din Convenție ...

Curtea observă de la început că, în prezenta cauză, sancțiunea nu a împiedicat comunicarea reclamantei cu terțe persoane pe durata arestării preventive, ceea ce ar fi ridicat o problemă, în raport cu Articolul 10, ... în schimb, pe

durata examinării cazului său, aceasta avea dreptul să comunice prin scrisori sau telefon cu un cerc de persoane apropiate, față de care își putea exprima sentimentele cu privire la situația sa. Pentru a comunica cu oricine altcineva, inclusiv cu jurnaliști, aceasta avea nevoie de acordul prealabil al autorității judiciare competente. Așadar, sancțiunea respectivă nu a fost impusă reclamantei din cauza comunicării cu o publicație și un canal de televiziune, ci pentru că dăduse interviul, fără autorizația prealabilă necesară.

Curtea consideră că această condiție a fost justificată, în prezenta cauză, de gravitatea și natura specială a faptelor de care reclamanta era acuzată și, de asemenea, pentru că era vorba despre etapa inițială a procedurilor judiciare. În special, faptul ca reclamanta era acuzată de apartenența la o grupare teroristă. Era, astfel, rezonabil din partea autorităților să impună restricții mai aspre privind drepturile de comunicare ale acesteia, în scopul prevenirii oricărui contact între aceasta, prin intermediul terțelor persoane, cu alți presupuși membri ai grupării teroriste „17 Noiembrie” sau să o împiedice să ofere detalii despre condițiile sale de detenție. Acest lucru ar fi putut interfera cu desfășurarea investigației și ar fi periclitat siguranța reclamantei sau a altor deținuți.

Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că motivele indicate de autoritățile naționale pentru justificarea interferenței sunt „relevante și suficiente” și că penalizarea prin cinci zile de izolare în celulă, impusă reclamantei era, în acest caz, „proporțională cu obiectivele legitime urmărite”.

Accesul la familie

► *Ploski v. Polonia*, 26761/95, 12 noiembrie 2002

37. Curtea mai menționează că acuzațiile aduse împotriva reclamantului nu se refereau, aparent, la infracțiuni violente și că acesta a fost pus în libertate încă din luna februarie 1996... Astfel, reclamantul nu putea fi considerat drept un deținut lipsit de orice perspectivă de eliberare din penitenciar. Acesta este la curent cu problemele de natură financiară și logistică cauzate de deplasările sub escortă și situațiile de deficit de agenți de poliție și de penitenciar. Cu toate acestea, luând în calcul seriozitatea mizei, respectiv – refuzarea unui drept individual de participare la funeraliile părinților săi, Curtea este de opinie că Statul responsabil ar fi putut refuza participarea, dacă ar fi fost identificate motive imperative și dacă nu exista nicio soluție alternativă, precum deplasarea sub escortă ...

39. Curtea concluzionează că, în circumstanțele particulare ale cazului de față și în pofida marjei de apreciere rămasă Statului-respondent, refuzul deplasării pentru participarea la funeraliile părinților reclamantului nu era „necesar într-o societate democratică”, întrucât nu corespundea unei nevoi sociale presante și nu era proporțional scopurilor legitime urmărite. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 8 din Convenție.

► **Van der Ven v. Olanda, 50901/99, 4 februarie 2003**

65. ... Acesta s-a plâns și de condițiile în care trebuiau să se realizeze vizitele membrilor familiei sale: în spatele unui perete despărțitor de sticlă, fără vreo posibilitate de contact fizic, exceptând o strângere de mână pe lună pentru membrii apropiați ai familiei sale ...

71. ... în prezenta speță, măsurile de securitate au fost stabilite pentru prevenirea evadării ... În EBI securitatea este concentrată asupra ocaziilor în care și a locurilor în care deținutul respectiv poate obține sau păstra obiecte ce pot fi folosite în încercarea de a evada sau în care pot obține sau schimba informații referitor la asemenea încercări. În limitele acestor constrângeri, reclamantul a avut posibilitatea să primească vizitatori timp de o oră pe săptămână, să ia contact și să participe la activități de grup, cu alți deținuți ai EBI, deși în număr limitat.

72. În circumstanțele cazului de față, Curtea concluzionează că restricțiile privind dreptul reclamantului la respect pentru viața sa privată și de familie nu a depășit ceea ce era necesar într-o societate democratică pentru atingerea scopurilor legitime urmărite.

Astfel, nu a existat nicio încălcare a Articolului 8 din Convenție.

► **Kucera v. Slovacia, 48666/99, 17 iulie 2007**

129. ... Curtea menționează că reclamantului i s-a permis să-și întâlnească soția, pentru prima dată, pe 29 ianuarie 1999. Refuzarea permisiunii ca reclamantul să o întâlnească în perioada de 13 luni, în care fusese ținut în detenție, a reprezentat, fără îndoială, o imixtiune gravă cu dreptul acestuia la respect pentru viața sa privată și de familie.

130. Este evident faptul că exista o nevoie legitimă ca reclamantul să nu îngreiească investigația, de exemplu, prin schimbul de informații cu co-învinuitul, inclusiv, cu soția sa, mai ales în cadrul investigării faptelor relevante. Totuși, Curtea nu este convinsă că imixtiunea reclamată a fost indispensabilă pentru atingerea acestui scop. În mod special, nu există nicio indicație că acordarea permisiunii reclamantului să-și întâlnească soția sub rezerva aranjamentelor speciale de vizitare, inclusiv, de exemplu, supravegherea de un funcționar, ar fi periclitat investigația în curs a cauzei penale.

131. De asemenea, este discutabil dacă existau motive relevante și suficiente pentru a împiedica reclamantul să-și întâlnească soția o perioadă atât de lungă. În special, pe data de 6 mai 1998, avocatul reclamantului și al soției sale a cerut permisiunea privind întâlnirea dintre clienții săi, chiar dacă aceasta însemna că anchetatorul trebuia să fie de față. S-a făcut referire la suferința cauzată de separarea îndelungată a reclamantului de soția sa și, de asemenea, la faptul că investigarea infracțiunilor în discuție, practic, se încheiase. În mod similar, în a doua jumătate a anului 1998, reclamantul a indicat în solicitările sale de punere în libertate că, la acel moment, investigația privea, exclusiv, infracțiuni care nu aveau nicio legătură cu el și cu soția sa.

132. Curtea a luat în calcul faptul că reclamantul încercase, pe data de 19 ianuarie 1998, să trimită în secret o scrisoare soției sale, din penitenciar... Aceasta nu conferă o importanță particulară a incidentului dat, întrucât se produsese într-o etapă de început a procedurii, și nu s-a susținut că scopul respectivei scrisori era să interfereze cu investigația.

133. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că imixtiunea în discuție nu poate fi privită drept „necesară într-o societate democratică”.

134. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 8 din Convenție, având în vedere interdicția ca reclamantul să-și întâlnească soția.

► **Varnas v. Lituania, 42615/06, 9 iulie 2013**

111. Reținerea unei persoane în custodie poate fi privită drept plasarea acesteia într-o situație distinctă, din punct de vedere legal, care, chiar dacă poate fi inclusă în mod involuntar și general, pe o perioadă temporară, este, în mod inevitabil, legată de circumstanțele personale și de existența individului. Curtea este, astfel, satisfăcută și aceasta nu a constituit dispută între părți că, prin faptul reținerii în detenție, reclamantul s-a încadrat la noțiunea de „alt statut”, în sensul Articolului 14 din Convenție ...

113. Reclamația reclamantului, potrivit examinării, se referă la prevederile legale care reglementează drepturile de vizitare ale acestuia în arestul preventiv. Acestea se referă, astfel, la aspecte cu relevanță pentru toate persoanele deținute în închisori, întrucât determină scopul restricțiilor asupra vieții private și de familie a acestora, care sunt inerente în cazul privării de libertate, indiferent de temeiul pe care se bazează.

114. Curtea consideră, așadar, că, în ceea ce privește faptele în discuție, reclamantul poate susține că s-a aflat într-o situație relevantă similară celei a unui condamnat ...

118. Astfel, la momentul de timp relevant, durata vizitelor pentru o persoană reținută la faza preliminară, cum ar fi reclamantul, a fost mai scurtă (două ore) decât cea permisă de lege cu privire la o persoană condamnată (patru ore). Mai înainte de toate, o persoană reținută la faza preliminară nu avea deloc dreptul la vizite conjugale. La fel, frecvența vizitelor și tipul de contact (pe termen scurt sau vizite conjugale) la care aveau dreptul persoanele condamnate difereau, conform nivelului de securitate al facilității de detenție în care acestea erau deținute și conform celui al deținutului ... Prin contrast, restricțiile privind drepturile de vizitare a deținuților în arest preventiv erau aplicabile într-o manieră generală, indiferent de motivele detenției lor și de considerentele de securitate relaționate.

119. Curtea observă că argumentul Guvernului, potrivit căruia temeiul dispunerii arestării preventive și, astfel, limitarea contactelor suspectului cu lumea din afară, servea drept garanție pentru investigarea fără impedimente ...

120. În privința caracterului rezonabil al justificării diferenței de tratament între arestații preventiv și deținuții condamnați, Curtea recunoaște că reclamantul,

în prezenta cauză, fusese acuzat de apartenență la o asociație infracțională și la o grupare organizată implicată în mai multe furturi de mașini. Cu toate acestea, mai concluzionează că lipseau considerentele de securitate referitoare la orice legături ale familiei cu infracționalitatea, în cazul analizat ... Respectiv, soția reclamantului nu era nici martor și nici co-învinuit în cazurile penale împotriva soțului său, ceea ce a eliminat riscul de coluziune sau alte forme de obstrucționare a procesului de colectare a probelor ... De asemenea, Curtea nu deține nicio informație în sensul că soția reclamantului ar fi fost implicată în activități infracționale. Astfel, Curtea nu este convinsă că exista un motiv special pentru împiedicarea reclamantului să beneficieze de vizite conjugale cu soția sa ... Mai înainte de toate, Curtea menționează că, în justificarea interdicției vizitelor conjugale ale reclamantului în perioada aflării în arest preventiv, Guvernul, adică instanțele administrative lituaniene, s-au bazat, în esență, pe normele legale ca atare, fără vreo referire la motivele pentru care acele interdicții fuseseră necesare și justificate în situația specifică a reclamantului.

121. În ultimul rând, deși dădea o anumită greutate argumentului Guvernului că, pe durata arestului său preventiv, reclamantul nu pierduse legătura cu soția sa, având în vedere numărul vizitelor pe termen scurt ale acesteia la centrul de arest preventiv Lukiškės, Curtea nu poate trece cu vederea faptul că, în special, contactul fizic limitat fusese disponibil pe durata acelor vizite de scurtă durată, dat fiind că vizitatorul și prizonierul erau separați printr-o plasă de sârmă, cu excepția unui spațiu de 20 cm prin care vizitatorul îi putea oferi alimente deținutului. Curtea mai consideră că această interacțiune fizică limitată era complicată și de faptul că deținutul și vizitatorul său se aflau sub supravegherea constantă a unui gardian ... În ceea ce privește lipsa contactului direct cu vizitatorii, Curtea observă că, într-un caz anterior, a susținut că o persoană reținută la faza preliminară, care fusese fizic separată de vizitatorii săi pe întreaga perioadă a detenției timp de trei ani și jumătate, în absența oricărei nevoi demonstrate, cum ar fi din considerente de securitate, nu se justifica în ceea ce privește beneficierea efectivă de dreptul la viața privată și de familie ... Curtea consideră, astfel, că perioada deosebit de lungă a arestării preventive a reclamantului (doi ani la momentul în care reclamantul solicitase, pentru prima dată, o vizită conjugală) a redus viața de familie a acestuia la un grad care nu putea fi justificat de limitările inerente implicate în detenție. În acest context, Curtea mai menționează că refuzul autorităților de la centrul de arest preventiv Lukiškėsies de a acorda reclamantului o vizită conjugală se bazase nu numai pe considerente teoretice de securitate, ci și, în egală măsură, pe lipsa facilităților corespunzătoare ... – un motiv care nu poate rezista la analiza Curții ... Aceasta concluzionează, astfel, că, prin restricționarea vizitelor conjugale ale reclamantului în perioada reținerii în arest preventiv, autoritățile nu au reușit să ofere o justificare rezonabilă și obiectivă pentru diferența de tratament și, astfel, au acționat de manieră discriminatorie.

122. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 14, în coroborare cu Articolul 8 din Convenție.

Supravegherea unei persoane cu grad de risc

► *Tanribilir v. Turcia*, 21422/93, 16 noiembrie 2000

77. Curtea consideră că *jandarmii* nu pot fi criticați pentru neluarea unor măsuri speciale, cum ar fi postarea permanentă a unui gardian la ușa celulei reclamantului sau confiscarea hainelor acestuia.

78. Într-adevăr, potrivit declarațiilor perfect consecvente ale *jandarmilor* către autoritățile naționale, aceștia verificaseră periodic celulele de detenție, dar nu fusese niciun gardian permanent acolo ... Dar, aceiași *jandarmi* au informat delegații Comisiei că, în noaptea în discuție, un caporal trebuia să fie permanent de gardă afară, la ușa celulelor de detenție ...

79. Cu toate acestea, Curtea observă că nu există nicio dovadă la dosar care să indice că *jandarmii* ar fi putut să prevadă în mod rezonabil faptul că A.T. avea să comită suicid și că ar fi trebuit să desemneze un gardian care să-i supravegheze celula permanent.

80. Din motivele de mai sus, Curtea susține că nu a existat nicio încălcare a Articolului 2 din Convenție, în această privință.

Protecția față de co-deținuți

► *Paul și Audrey Edwards v. Regatul Unit*, 46477/99, 14 martie 2002

60. Curtea este satisfăcută de faptul că au fost disponibile informații care identificau situația că Richard Linford suferea de o boală psihică cu istoric de violență, suficient de gravă, încât să justifice propunerea de detenție obligatorie și că acest lucru, în combinație cu comportamentul bizar și violent al acestuia în momentul și după arestare, a demonstrat că prezenta un risc real și serios pentru ceilalți, inclusiv, în circumstanțele acestui caz, pentru Christopher Edwards, în momentul în care a fost repartizat în celula acestuia.

61. În ceea ce privește măsurile care ar fi fost de așteptat, în mod rezonabil, să fie luate pentru evitarea aceluși risc, Curtea observă că informațiile privind istoricul medical al lui Richard Linford și pericolozitatea percepută trebuiau să fie aduse în atenția autorităților penitenciare și, în mod special, a celor responsabile pentru decizia plasării acestuia în centrul medical sau într-o locație obișnuită cu alți deținuți. Nu s-a făcut ...

62. ... este evident că procesul de verificare a nou-sosiților în penitenciar trebuie să servească la identificarea propriu-zisă a acelor deținuți care necesită, pentru propria bunăstare sau pentru bunăstarea celorlalți deținuți, să fie plasați sub supraveghere medicală. Deficiențele informațiilor furnizate personalului de admitere în penitenciar au fost combinate, în acest caz, cu natura succintă și fugitivă a examinării efectuate de un membru al personalului medical de

verificare, care a fost constatată, în urma cercetării, ca fiind pregătit inadecvat și acționând în lipsa unui medic, la care se poate apela în cazul oricărei dificultăți sau oricărui dubiu.

63. ... deși Curtea condamnă faptul că butonul de urgență al celulei, care ar fi trebuit să reprezinte un mijloc de siguranță, fusese defect, consideră că, având în vedere informațiile accesibile autorităților, Richard Linford nu ar fi trebuit repartizat în celula lui Christopher Edwards, de la bun început.

Îngrijirea medicală

► *Dzieciak v. Polonia*, 77766/01, 9 decembrie 2008

101. ... calitatea și promptitudinea îngrijirii medicale, oferite reclamantului pe durata celor patru ani de arest preventiv, i-au pus în pericol sănătatea și viața. În special, lipsa de cooperare și coordonare dintre diversele autorități ale statului, omisiunea transportării reclamantului la spital pentru două operații programate, lipsa de informații adecvate și prompte a instanței de judecată privind starea de sănătate a reclamantului, omisiunea asigurării accesului său la medic în ultimele zile ale vieții sale și neluarea în calcul a sănătății sale la prelungirea automată a detenției sale au constituit tratament medical inadecvat și încălcarea obligației Statului de a proteja viața persoanelor aflate în custodie.

Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 2 din Convenție, având în vedere omisiunea autorităților poloneze de a proteja viața reclamantului.

► *Aleksanyan v. Rusia*, 46468/06, 22 decembrie 2008

156. ... începând cu finalul lunii octombrie 2007, cel mai târziu, starea medicală a reclamantului impunea transferul acestuia la un spital specializat în tratarea SIDA. Spitalul penitenciar nu era o instituție corespunzătoare pentru acest scop.

157. ... Curtea observă că nu este detectat niciun obstacol, practic, serios care să împiedice transferul imediat al reclamantului la o instituție medicală specializată. Astfel, Centrul pentru tratarea SIDA din Moscova ... se afla în același oraș și era pregătit să accepte reclamantul pentru internare și tratament. Se pare că reclamantul își putea permite majoritatea costurilor legate de tratament. Mai mult decât atât, având în vedere starea de sănătate a reclamantului și conduita anterioară a acestuia, Curtea consideră că riscurile de securitate pe care le-ar fi putut prezenta în acel moment, dacă existau, erau neglijabile, comparativ cu riscurile medicale cu care se confrunta acesta ... În orice caz, aranjamentele de securitate efectuate de autoritățile penitenciare din Spitalul nr. 60 nu păreau foarte complicate.

158. ... Curtea consideră că autoritățile naționale au omis să aibă suficientă grijă de sănătatea reclamantului, pentru asigurarea că acesta nu este supus unui tratament, contrar Articolului 3 din Convenție, cel puțin, până la transferarea acestuia la un spital extern de hematologie, pe data de 8 februarie 2008. Acest

lucru a subminat demnitatea reclamantului și a determinat dificultăți deosebit de acute, provocând o suferință mai mare decât cea asociată, în mod inevitabil, cu o condamnare la închisoare și afecțiunile de care acesta suferea, constituind un tratament inuman și degradant. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 3 din Convenție.

► ***Kaprykowski v. Polonia*, 23052/05, 3 februarie 2009**

71. ... reclamantul a suferit de, cel puțin, trei afecțiuni grave, care necesitau îngrijire medicală regulată, respectiv – epilepsie, encefalopatie și demență. Acesta suferea de crize epileptice frecvente, uneori de mai multe ori pe zi ...

72. ... Pe întreaga durată a încarcerării sale, mai mulți medici au subliniat că acesta trebuie să primească tratament psihiatric și neurologic specializat și trebuie plasat sub supraveghere medicală constantă ... Încă din 2001, experții medicali desemnați de Tribunalul Districtual Białystok erau de opinie că sistemul penitenciar nu îi mai putea oferi reclamantului tratamentul necesar și recomandau intervenția chirurgicală cerebrală ... Pe data de 9 mai 2007, atunci când reclamantul a fost eliberat din spitalul penitenciar Czarne, medicii au recomandat clar plasarea acestuia sub supraveghere medicală 24 de ore pe zi ... În lumina celor de mai sus, Curtea este convinsă că reclamantul necesita supraveghere medicală constantă, în lipsa căreia se confrunta cu riscuri majore de sănătate.

73. ... trebuie menționat că reclamantul avea crize epileptice frecvente și, atunci când era reținut în aripa generală a centrului de arest preventiv Poznań, acesta nu se putea baza decât pe asistența imediată a colegilor deținuți și, posibil, pe examinarea ulterioară de un medic intern, nespecializat în neurologie. La fel, din cauza tulburării sale de personalitate și a demenței, reclamantul nu putea acționa autonom în luarea deciziilor sau în îndeplinirea programelor zilnice mai reclamante. Acest lucru trebuie să fi generat o anxietate considerabilă din partea acestuia și să-l fi plasat într-o poziție de inferioritate în raport cu alți deținuți.

74. Faptul că, de la 24 iunie până la 12 iulie 2005, reclamantul s-a aflat în spitalul-centru de arest preventiv Poznań nu afectează această concluzie, întrucât instituția nu era specializată în tratarea bolilor neurologice și pentru că perioada spitalizării reclamantului era, oricum, foarte scurtă.

Mai mult decât atât, plasarea reclamantului, de pe data de 9 mai până pe 30 noiembrie 2007, într-o celulă obișnuită din aripa generală a centrului de arest preventiv Poznań, fără a-i oferi supraveghere medicală timp de 24 de ore, era în contradicție clară cu recomandările medicilor care trataseră reclamantul în spitalul penitenciar Czarne în lunile precedente. Faptul că, în acest interval, reclamantul fusese asistat de optsprezece ori de personalul medical al centrului de arest preventiv nu are nicio semnificație, întrucât îngrijirea medicală furnizată avea un caracter general, niciunul dintre medici nefiind neurolog.

În sfârșit, Curtea este uimită de argumentul Guvernului, privind conformitatea condițiilor de detenție, deoarece acesta împărțea celula cu alți deținuți care

știa cum să reacționeze în cazul unei situații de urgență medicală cu privire la acesta. Curtea dorește să-și sublinieze dezaprobarrea cu privire la o situație în care personalul unui centru de detenție se sustrage de la îndatorirea sa de a oferi securitate și îngrijire deținuților mai vulnerabili, făcând responsabili pe colegii de celulă ai acestora pentru furnizarea asistenței zilnice sau, în caz de necesitate, a primului ajutor.

75. În ultimul rând, Curtea trebuie să aibă în vedere trei factori importanți care cuprind fondul cazului.

În primul rând, intervalul în care reclamantul nu s-a putut baza decât exclusiv pe sistemul medical al penitenciarului a fost mai mare de patru ani ... Curtea este preocupată de faptul că reclamantul a fost ținut în detenție cea mai mare parte a timpului, în locații de detenție comune sau, în cel mai bun caz, în secția de boli interne a unui spital penitenciar. Acesta a fost deținut în spitalul de neurologie al centrului de detenție Gdańsk în doar două ocazii.

În al doilea rând, reclamantul a fost deseori transportat pe distanțe mari și transferat de circa optsprezece ori între diferite centre de detenție ... O asemenea schimbare frecventă de mediu trebuie să fi generat efecte negative inutile asupra reclamantului care era, la momentul de timp relevant, o persoană cu o stare psihică fragilă.

În al treilea rând, ... o perioadă considerabilă de timp, reclamantul lua anumite medicamente non-generice care fuseseră prescrise de specialiștii în neurologie ai spitalului-centru de detenție Gdańsk și că, în luna iunie 2005, tratamentul acestuia a fost schimbat cu medicamente generice la decizia medicilor interni ai spitalului-centru de detenție Poznań, care nu erau neurologi. Curtea mai menționează că atunci când, în luna octombrie 2005, reclamantul a fost transferat, în sfârșit, la secția de neurologie a spitalului-centru de detenție Gdańsk, acesta a reînceput imediat tratamentul cu medicația prescrisă anterior.

Curtea reiterează negarantarea, de Convenție, a dreptului de a primi asistența medicală care depășește nivelul standard al îngrijirii medicale accesibile populației generale ... Cu toate acestea, ia în considerare declarația reclamantului ..., potrivit căreia schimbarea pe medicație generică a determinat creșterea numărului de crize zilnice și a făcut ca efectele să fie mai severe ..., și, ca atare, a contribuit la amplificarea angoasei și suferinței fizice a reclamantului.

76. În opinia Curții, lipsa tratamentului medical adecvat în centrul de detenție Poznań și plasarea reclamantului într-o poziție de dependență și inferioritate în raport cu deținuții, colegi sănătoși, a subminat demnitatea acestuia și a determinat dificultăți deosebit de acute care au cauzat anxietate și suferință peste limita asociată, inevitabil, cu orice privare de libertate.

77. În concluzie, Curtea consideră că situația continuării detenției reclamantului, fără tratament și asistență medicală adecvată, a constituit un tratament inuman și degradant, reprezentând o încălcare a Articolului 3 din Convenție.

Dreptul de vot

► *Labita v. Italia* [MC], 26772/95, 6 aprilie 2000

202. Curtea observă că persoanele supuse supravegherii speciale de organele de poliție sunt radiate automat din registrul electoral, întrucât își pierd drepturile civile, din cauza faptului că reprezintă „un pericol pentru societate” sau că, în prezenta cauză, sunt bănuite de apartenență la *Mafia* ... Guvernul a indicat riscul că persoanele „bănuite de apartenență la Mafia” își pot exercita dreptul de vot în favoarea altor membri ai *Mafia*.

203. Curtea nu are niciun dubiu că suspendarea temporară a drepturilor de vot ale persoanelor, împotriva cărora există probe privind apartenența la *Mafia*, servește unui scop legitim. Aceasta observă, cu toate acestea, că, deși măsura supravegherii speciale de organele de poliție față de reclamant a fost impusă, în prezenta cauză, în cadrul procesului, aceasta nu a fost aplicată până în momentul încheierii procesului, odată cu achitarea reclamantului pe temeiul că „nu comisese infracțiunea”. Curtea nu acceptă opinia exprimată de Guvern, potrivit căreia probele importante privind vinovăția reclamantului nu au fost infirmate în cadrul procesului. Această afirmație intră în contradicție cu direcția generală a hotărârilor Tribunalului Districtual Trapani ... și ale Curții de Apel Palermo ... Atunci când numele acestuia a fost înlăturat din registrul electoral, nu exista, astfel, nicio dovadă concretă pe care se putea baza „bănuiala” că reclamantul face parte din *Mafia* ...

Având în vedere circumstanțele menționate, Curtea nu poate considera măsura în discuție ca fiind proporționată.

Rele tratamente aplicate de gardieni

► *Satik și alții v. Turcia*, 31866/96, 10 octombrie 2000

56. ... reclamantii reclamă faptul că au fost supuși agresiunii severe și nejustificate de agenții Statului. În declarația Guvernului, reclamantii au suferit vătămare prin căderea provocată de propria lor acțiune de protest.

57. ... Guvernul nu a prezentat nicio probă care ar putea servi la infirmarea ipotezei că reclamantii au fost agresați în mod deliberat, potrivit declarației, în momentul angajării într-o acțiune de protest. În mod special, nu a fost sugerat de Guvern că intervenția agenților jandarmeriei era considerată necesară pentru a reprimă o revoltă sau un atac planificat asupra securității interne a penitenciarului Buca ...

61. În lipsa unei explicații plauzibile din partea autorităților, Curtea este nevoită să constate că reclamantii au fost agresați și vătămăți de agenții Statului, așa cum a fost susținut. Tratamentul la care aceștia au fost supuși echivalează cu o încălcare a Articolului 3 din Convenție.

Necesitatea monitorizării

► ***Mamedova v. Rusia*, 7064/05, 1 iunie 2006**

82. În sfârșit, Curtea observă că, în niciun moment al procedurilor, autoritățile nu au considerat dacă durata detenției reclamantului a depășit o „perioadă rezonabilă”. O asemenea analiză ar fi trebuit să fie evidentă, în special, în deciziile interne după ce reclamantul a petrecut multe luni în detenție, totuși, testul privind termenul rezonabil nu a fost aplicat.

Definirea perioadei

► ***N. v. Republica Federală Germania (dec.)*, 9132/80, 16 decembrie 1982**

11. ... în momentul determinării perioadei luate în considerare, sub aspectul prevederilor Articolului 5 (3) din Convenție, trebuie să se ia în considerare nu numai timpul de după arestarea reclamantului pe data de 28 iulie 1977, ci și faptul că reclamantul fusese deja reținut în legătură cu aceeași procedură penală la un moment de timp anterior ... Până la momentul pronunțării hotărârii de prima instanță, la 13 ianuarie 1978, arestarea preventivă a reclamantului durase, efectiv, 11 luni. Comisia consideră că aceasta este data finală care trebuie luată în calcul, în sensul Articolului 5 (3) din Convenție ...

12. ... După această dată, reclamantul a continuat să fie considerat reținut în arest preventiv, potrivit legii naționale, dar în sensul Convenției, detenția acestuia intra, potrivit Articolului 5(1), în sarcina instanței care autorizează detenția legală a unei persoane, după condamnarea de o instanță competentă...

► ***Zandbergs v. Letonia*, 71092/01, 20 decembrie 2011**

63. ... Curtea menționează că nicio prevedere a Codului de procedură penală, aplicabilă la momentul respectiv, nu prevedea includerea timpului petrecut în străinătate în arest preventiv sau custodie din durata totală a arestării preventive. Dimpotrivă, noul alineat 3 al Articolului 23-5 al acestui cod, adăugat la 9 decembrie 1999, adică înaintea extrădării reclamantului în Letonia, a exclus în mod expres asemenea posibilitate. Curtea mai consideră că, în principiu, nici Articolul 5 §3, nici oricare altă prevedere a Convenției nu creează o obligație generală pentru un Stat-parte să ia în calcul durata arestării preventive suferite într-un Stat terț.

Lipsa caracterului nerezonabil

► ***W. v. Elveția*, 14379/88, 26 ianuarie 1993**

42. ... Curtea Federală ... nu a considerat niciodată timpul petrecut de reclamant în închisoare drept excesiv. Aceasta a considerat că a fost, în principal, responsabilă

pentru progresul lent al investigației: au existat dificultăți considerabile în reconstituirea situației financiare a companiilor acestuia, ca urmare a stării conturilor acestora. Aceasta a declarat că lucrurile au devenit încă mai dificile în momentul în care acesta a refuzat să facă orice declarație, întârziind, astfel, progresul cauzei ...

... Curtea ... menționează că dreptul unui învinuit în detenție de a beneficia de examinarea cazului cu o promptitudine specială, nu trebuie să împiedice eforturile instanțelor de a-și realiza sarcinile cu atenția adecvată ... Aceasta nu identifică nicio perioadă în care anchetatorii să nu își fi efectuat cercetările cu promptitudinea necesară, nici nu a existat vreo întârziere cauzată de posibilul deficit de personal sau echipament. Prin urmare, se pare că durata detenției în discuție era atribuibilă, în mod esențial, complexității excepționale a cazului și conduitei reclamantului. Cu siguranță, acesta nu era obligat să coopereze cu autoritățile, dar trebuia să suporte consecințele pe care atitudinea acestuia le-ar fi putut cauza pentru progresul investigației.

► **Contrada v. Italia, 27143/95, 24 august 1998**

67. ... cu excepția analizei datelor referitoare la telefoanele mobile ale dlui Contrada, care putea și trebuia efectuată mai devreme și volumul de lucru excesiv la care face referire instanța de judecată la 31 martie 1995 ..., Curtea nu vede niciun motiv special, pentru a critica conduita autorităților naționale relevante în privința cazului, în mod special, întrucât, atunci când perioadele maxime de arestare preliminară au fost prelungite, instanța de judecată a lansat oferta de creștere a ratei audierilor, dar apărarea a refuzat ...

Mai mult decât atât, cu toate că măsurile investigative, cum ar fi audierea martorilor și confruntările sunt mai degrabă ne-excepționale în cazuri penale, nu trebuie omis faptul că procesele membrilor prezumtivi ai *Mafia* sau, că, în prezenta speță, al persoanelor bănuite de susținerea acestei organizații din interiorul instituțiilor Statului, sunt deosebit de sensibile și complicate. Cu structura sa ierarhică rigidă și norme foarte stricte, cu puterea semnificativă de intimidare bazată pe regula tăcerii și dificultatea identificării adepților săi, *Mafia* reprezintă un fel de forță infracțională de opoziție, capabilă să influențeze direct sau indirect viața publică și să se infiltreze în instituții. Din acest motiv, pentru a permite „organizației” să fie subminată prin informații furnizate de foști „membri”, sunt necesare cercetări detaliate.

68. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că autoritățile care au administrat cazul ar fi putut fundamenta detenția în discuție pe motive relevante și suficiente și că acestea au efectuat procedurile fără întârziere. Astfel, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 5 §3.

► **Chraidi v. Germania, 65655/01, 26 octombrie 2006**

45. ... Curtea concluzionează că instanța națională competentă a acționat cu diligența specială, necesară în realizarea procedurii în cazul reclamantului.

46. Curtea a concluzionat că, în cazuri anterioare, arestarea preventivă cu durata de peste cinci ani a constituit o încălcare a Articolului 5 §3 din Convenție ...

47. Cazul de față a implicat o investigație și un proces deosebit de complexe privind infracțiuni grave de terorism internațional care au cauzat moartea a trei victime și suferința gravă a peste o sută. În urma extrădării sale din Liban, în 1996, unicul motiv pentru prezența reclamantului în Germania a fost să participe la procesul privind aceste infracțiuni.

49. În aceste circumstanțe excepționale, Curtea concluzionează că durata detenției reclamantului [5 ani și aproape 6 luni] încă poate fi considerată rezonabilă. Prin urmare, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 5 §3 din Convenție.

Nerezonabilitatea

► *Muller v. Franța*, 21802/93, 17 martie 1997

48. ... în vreme ce conexarea diverselor seturi de proceduri a fost, cu siguranță, necesară pentru administrarea adecvată a justiției, schimbările succesive ale judecătorilor, primul, la un an după începerea investigației, ceilalți doi după trecerea a doi ani de la proces, au contribuit la încetinirea investigației; mai mult, faptul a fost recunoscut de instanțe ... Autoritățile judiciare nu au acționat cu toată promptitudinea necesară, cu toate că reclamantul recunoscuse infracțiunile odată pentru totdeauna, de îndată ce investigația a început ... și nu a efectuat, ulterior, nicio solicitare care ar fi putut încetini progresul acesteia. Perioada petrecută de dl Muller în detenție la faza preliminară depășește, astfel, „termenul rezonabil”, stabilit în Articolul 5 §3 ...

► *Labita v. Italia* [MC], 26772/95, 6 aprilie 2000

163. Curtea observă că motivele declarate în deciziile relevante erau rezonabile, cel puțin, inițial, deși foarte general, de asemenea. Autoritățile judiciare au făcut referire la deținuți, per ansamblu, și nu au făcut mai mult decât o mențiune abstractă privind natura infracțiunii. Acestea nu au prezentat niciun factor capabil să indice faptul că riscurile invocate existau propriu-zis și nu au reușit să stabilească dacă reclamantul, care nu avea cazier și al cărui rol în organizația de tip mafiot în discuție era presupus ca fiind unul minor (procurorul a solicitat o sentință de trei ani în cazul acestuia), reprezenta un pericol. Nu a fost luat în considerare faptul că acuzațiile împotriva reclamantului au fost bazate pe probe care, în timp, au devenit, mai degrabă, mai slabe, decât mai puternice.

164. Curtea consideră, astfel, că motivele declarate în deciziile atacate au fost insuficiente pentru a justifica menținerea în detenție a reclamantului timp de doi ani și șapte luni.

165. Pe scurt, detenția în cauză a încălcat Articolul 5 §3 din Convenție.

► **Punzelt v. Republica Cehă, 31315/96, 25 aprilie 2000**

78. În ceea ce privește procedurile administrate de autoritățile naționale, Curtea observă, în mod special, că au trecut mai mult de opt luni între depunerea rechizitoriului și audierea înaintea Tribunalului Municipal la 28 iunie 1994. Această perioadă nu pare, ca atare, să fie una excesivă, întrucât, în acest timp, tribunalul municipal a trebuit să administreze mai multe solicitări pentru colectarea de probe adiționale, ceea ce reclamantul a făcut, în pofida faptului că, la finalul investigației, acesta a declarat, în mod expres, că nu mai avea alte propuneri în această privință.

79. Cu toate acestea, Tribunalul Municipal a suspendat, ulterior, alte trei audieri, pentru a permite colectarea altor probe. Ca urmare, acesta a pronunțat prima sa hotărâre după o întârziere de încă șase luni.

80. Ulterior, Curtea de Casație a anulat hotărârea din 10 ianuarie 1995, pe temeiul că Tribunalul Municipal nu stabilise sau nu luase în considerare toate faptele relevante ale cazului, că aplicase legea în mod eronat și că hotărârea sa era neclară. În pofida intervenției Curții Supreme pentru accelerarea procedurilor, Tribunalul Municipal nu a pronunțat a doua sa hotărâre până la 16 ianuarie 1996, adică zece luni după anularea primei sale hotărâri.

81. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că nu s-a aplicat „diligența specială” în desfășurarea procedurilor.

82. Corespunzător, a avut loc o încălcare a Articolului 5 §3 din Convenție, ca urmare a duratei arestării preventive a reclamantului.

Reducerea sentinței

► **P.L. v. Franța, 21503/93, 2 aprilie 1997**

27. Curtea ... menționează, în continuare, că grațierea acordată prin decretul din 27 ianuarie 1997 a oferit reclamantului ceea ce dorea acesta din partea autorităților franceze. Durata încarcerării acestuia va fi mai scurtă cu un an și optsprezece zile, ca și cum prima sa perioadă de arestare preventivă ar fi fost scăzută din durata sentinței ... Astfel spus, circumstanțele descrise mai sus pot fi considerate drept un „aranjament sau alt fapt de gen pentru furnizarea unei soluții la problemă, în sensul Normei 49 §2. Mai mult decât atât, nu există niciun considerent de politică publică pentru care cazul nu ar trebui eliminat din listă (Norma 49, alineatele 2 și 4). Astfel, cazul trebuie radiat de pe listă.

► **Labita v. Italia [MC], 26772/95, 6 aprilie 2000**

143. ... chiar dacă Curtea de Apel Palermo ... a aderat la solicitarea de despăgubiri de reclamant pentru detenție injustă, aceasta și-a bazat decizia pe Articolul 314 §1 al Codului de procedură penală, care acordă un drept la reparație „oricărei persoane achitate printr-o hotărâre rămasă definitivă” ... Detenția este considerată „injustă”, ca urmare a achitării, iar o compensație,

potrivit Articolului 314 §1, nu constituie concluzia că detenția nu a satisfăcut cerințele Articolului 5 din Convenție. Deși este adevărat că durata arestului preventiv a reclamantului a fost luată în considerare în calcularea sumei despăgubirii, nu există nicio recunoaștere în hotărârea respectivă, expresă ori implicită, că aceasta a fost excesivă.

144. În concluzie, Curtea consideră că, în pofida achitării sumei ca despăgubire pentru timpul petrecut în detenție la faza preliminară, reclamantul încă poate susține că este „victimă”, în sensul Articolului 34 din Convenție, cu privire la o încălcare a Articolului 5 §3 ...

► ***Chraidi v. Germania*, 65655/01, 26 octombrie 2006**

25. ... deși Convenția face parte integrantă din legea Republicii Federale Germania ... și că nimic nu împiedica Tribunalul Regional să susțină, dacă era cazul, faptul că durata arestării preventive a reclamantului încălcăse prevederile Convenției, fie în mod expres, fie în fond, această din urmă instanță pur și simplu a admis că detenția contestată durase „neobișnuit de mult” ... Mai mult decât atât, Curtea nu este satisfăcută că reclamantului i-a fost acordată despăgubirea adecvată pentru încălcarea pretinsă, deoarece Tribunalul Regional nu a specificat în ce măsură fusese redusă sentința reclamantului, având în vedere durata arestării sale preventive ...

26. Curtea consideră, astfel, că declarația Tribunalului Regional privind durata neobișnuită a detenției reclamantului nu-l priva pe acesta din urmă de statutul său de victimă, în sensul Articolului 34 din Convenție ...

► ***Gagliano Giorgi v. Italia*, 23563/07, 6 martie 2012**

57. ... Curtea menționează că, din cauza duratei mari a procedurilor în discuție, pe data de 11 iunie 1998, Curtea de Apel a declarat prescrisă acuzația de dare de mită. Acest lucru a condus, evident, la o reducere a sentinței reclamantului, deoarece, dintre cele două infracțiuni de care acesta era acuzat, pentru dare de mită primise pedeapsa cea mai aspră, chiar dacă materialul prezentat Curții nu indica măsura exactă a acelei reduceri și nici nu clarifica dacă există, în ultimă instanță, vreo legătură între reducere și încălcarea cerinței privind „durata de timp rezonabilă”. Curtea observa în continuare că reclamantul a decis să nu conteste prescrierea, chiar dacă avea acest drept potrivit legislației italiene... În circumstanțele respective, Curtea consideră că reducerea sentinței acestuia, cel puțin, compensa sau reducea în mod semnificativ daunele cauzate, în mod normal, de durata excesivă a procedurii penale.

Punerea în libertate la finalul executării pedepsei

► ***Giulia Manzoni v. Italia*, 19218/91, 1 iulie 1997**

23. Dna Manzoni a susținut că fusese reținută în mod ilegal, timp de șapte ore, între finalul procesului de la Tribunalul Districtual Roma (11.45 a.m.) și eliberarea din penitenciar (6.45 p.m.).

24. Guvernul, indicând faptul că reclamanta nu mai era considerată ca fiind în detenție după ora 11.45 a.m., a argumentat că perioada de timp în discuție era destul de normală, având în vedere că aceasta fusese dusă la penitenciar (aflat la circa o oră distanță de mers cu mașina față de tribunal) aproximativ la ora 1.30 p.m. și că personalul de acolo a prezentat înregistrarea audierii acesteia (la 3.10 p.m.), a informat organele de poliție că aceasta urma să fie eliberată și a așteptat confirmarea inexistenței obiecțiilor, a returnat acesteia obiectele personale, a gestionat conturile și, la ora 6.30 p.m., a luat notă de adresa acesteia, în scopuri de notificare. Toate aceste măsuri au durat, în mod necesar, un anumit timp.

25. ... Curtea ... menționează simplu, că dna Manzoni a fost dusă la penitenciarul Rebibbia la mai mult de o oră și jumătate după încheierea procesului său și că înregistrarea audierii sale îi fusese prezentată acesteia la scurt timp după sosirea acolo; respectiva procedură trebuie considerată prima etapă, în conformarea cu hotărârea Tribunalului Districtual Roma. Desigur, formalitățile administrative menționate de Guvern ar fi putut fi efectuate mai rapid, dar acest lucru nu constituie un temei pentru constatarea producerii unei încălcări a Convenției; o anumită întârziere în realizarea unei decizii de punere în libertate a unui deținut este, deseori, inevitabilă, cu toate că aceasta trebuie menținută la minim.

În concluzie, nu a existat nicio încălcare a Articolului 5 §1 (c) ...

► **Değeri și alții v. Turcia, 18242/02, 5 februarie 2008**

22. În prezenta cauză, Curtea menționează că ordinul de punere în libertate a reclamanților, emis la 3 iulie 2001, a fost transmis la ora 5.50 p.m. în aceeași zi, către locația în care erau deținuți reclamanții. Totuși, aceștia nu au fost eliberați decât a doua zi, după o întârziere cuprinsă între 18 ore și 50 de minute și 23 de ore și 35 de minute. Curtea consideră că, în lipsa unei raportări, oră cu oră, a acțiunilor și formalităților efectuate de autoritățile penitenciare, afirmația Guvernului că nu a existat nicio întârziere privind punerea în libertate a reclamanților este inacceptabilă ...

25. De asemenea, consideră că numărul deținuților care necesită punerea în libertate nu poate justifica întârzierile observate. În scopul garantării dreptului la libertate persoanelor aflate sub jurisdicția lor, Statele-Părți trebuie să adopte măsurile necesare care permit personalului penitenciar să execute fără întârziere ordinele de punere în libertate, chiar dacă este vorba despre punerea în libertate a unui număr mare de deținuți.

26. În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că prelungirea detenției reclamanților în orele de după eliberarea ordinului de punere în libertate a acestora contravine cerințelor Articolului 5 din Convenție, întrucât nu a fost bazată pe unul dintre obiectivele autorizate de primul alineat al respectivului articol.

► **Ladent v. Polonia, 11036/03, 18 martie 2008**

82. ... Tribunalul Districtual Kraków-Śródmieście a ordonat punerea în libertate a reclamantului pe data de 10 ianuarie 2003. Cu toate acestea, Centrul de detenție Międzyrzecz a refuzat executarea ordinului pe baza unei copii fax a ordinului trimis de instanță și a solicitat prezentarea documentelor originale. Pe data de 10 ianuarie 2003, Tribunalul Districtual a dispus trimiterea documentelor relevante prin serviciu de curierat. Guvernul nu a specificat când anume au fost primite documentele la centrul de detenție. Reclamantul a fost pus în libertate pe data de 13 ianuarie 2003, adică la trei zile după ce Tribunalul Districtual dispusese punerea în libertate a acestuia.

83. Curtea trebuie să analizeze cu atenție deosebită plângerile privind întârzierea înregistrată în punerea în libertate a deținuților ... În opinia sa, formalitățile administrative legate de punerea în libertate a reclamantului ar fi putut și ar fi trebuit efectuate mai rapid. În această privință observă că importanța fundamentală a dreptului la libertate impune autorităților obligația de a elimina deficiențele organizaționale atribuibile Statului, care pot determina privarea de libertate nejustificată ... Curtea consideră că formalitățile administrative legate de punerea în libertate a reclamantului nu au fost menținute la minim, așa cum impunea jurisprudența relevantă.

84. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 5 §1 din Convenție, în această privință.

Capitolul 6

Acumularea probelor

IDENTIFICAREA SUSPECTULUI

► *Laska și Lika v. Albania*, 12315/04, 20 aprilie 2010

64. Curtea observă că reclamanții au fost găsiți vinovați, în principal, pe baza mărturiilor martorilor oculari, obținute în momentul prezentării spre recunoaștere. Aceasta menționează că probele martorilor oculari, ca urmare a identificării, au reprezentat dovezi-cheie în susținerea cazului împotriva reclamanților, de organele de urmărire ...

66. În primul rând, reclamanților și lui B.L. li s-a cerut să se alinieze, aceștia purtând cagule alb cu albastru, culori similare celor purtate de autorii infracțiunii. Celelalte două persoane din rând purtau cagule de culoare neagră, în contrast cu cagule alb cu albastru, așa cum purtau reclamanții și B.L., care au fost învinuiți de comiterea infracțiunii. Schimbarea poziției persoanelor aliniate nu a condus la niciun rezultat diferit pentru reclamanți, acestora cerându-li-se, în mod consecvent, să poarte aceleași cagule (alb cu albastru)... Curtea concluzionează că prezentarea spre recunoaștere a echivalat cu o invitație deschisă pentru ca martorii să indice acuzator către reclamanți și către B.L., ca fiind autorii infracțiunii.

67. Mai mult decât atât, prezentarea spre recunoaștere a fost efectuată în absența apărătorilor reclamanților. Nu rezultă din dosarul cauzei faptul că reclamanții au renunțat din voia proprie, fie expres, fie în mod tacit, la dreptul la asistență juridică în momentul paradei de identificare ...

68. Curtea observă, în acest scop, că, chiar dacă Tribunalul Districtual a acceptat faptul că existaseră nereguli în etapa investigării, în condamnarea reclamanților s-a bazat pe identificarea pozitivă a reclamanților efectuată de martorii oculari la prezentarea spre recunoaștere. Cu toate acestea, nici asistența oferită ulterior de un avocat și nici natura contradictorie a procedurilor ulterioare nu au reușit să remedieze defectele apărute în cadrul investigației penale ...

69. Nu a existat nicio supervizare independentă a corectitudinii procedurii sau oportunitatea de a protesta împotriva neregulilor flagrante. Curtea concluzionează că desconsiderarea evidentă a drepturilor apărării în această etapă a prejudiciat iremediabil echitatea procesului penal ulterior.

70. În sfârșit, Curtea menționează că nu s-a explicat de ce au fost refuzate solicitările reclamanților privind prezentarea în instanță a cagulelor utilizate în timpul paradei de identificare ...

71. Curtea consideră că, în circumstanțele cazului reclamanților, echitatea cerea ca aceștia să poată argumenta că respectivele cagule pe care au fost nevoiți să le poarte la prezentarea spre recunoaștere, care constituise proba decisivă în condamnarea reclamanților, erau complet diferite de cele purtate de jefuitori. Cu toate acestea, la proces li s-a refuzat oportunitatea de a redresa neregulile produse la prezentarea spre recunoaștere. În acest scop, Guvernul nu a invocat niciun temei de interes public pentru reținerea unor asemenea probe și niciun fel de asemenea motive nu rezultă, în mod evident, din procedurile interne.

72. În concluzie, având în vedere cele menționate mai sus, Curtea consideră că procedurile în discuție nu au satisfăcut cerințele unui proces echitabil. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 ...

PERCHEZIȚIA ȘI CONFISCAREA

Percheziția

► *Funke v. Franța*, 10828/84, 25 februarie 1993

56. ... Curtea ... recunoaște că ar putea considera necesară recurgerea la măsuri, precum perchezițiile de domiciliu și confiscările, în vederea obținerii dovezilor fizice de infracțiuni de schimb-control și, atunci când este cazul, să dispună urmărirea persoanelor responsabile. Cu toate acestea, legislația relevantă și practica trebuie să permită măsuri de protecție adecvate și eficiente împotriva abuzului ...

57. Însă, în situația analizată, nu este cazul. La momentul respectiv, ... autoritățile vamale aveau autoritate amplă; în mod special, acestea aveau competența exclusivă de a evalua promptitudinea, numărul, durata și amploarea inspecțiilor. Mai înainte de toate, în lipsa oricărei cerințe privind mandatul judiciar, restricțiile și condițiile prevăzute de lege, subliniate de Guvern, ... par a fi prea laxe și pline de lacune, în raport cu interferențele și drepturile reclamantului pentru a fi proporționale strict în scopul legitim urmărit.

► *L.M. v. Italia*, 60033/00, 8 februarie 2005

32. Curtea ... menționează că legea internă conține prevederi specifice pentru validarea percheziționării evidențelor, permițând, astfel, oficiului procurorului să determine dacă organele de poliție au acționat în mod legal. Absența totală, nejustificată a unor astfel de validări indică faptul că autoritățile relevante nu au reușit să asigure că percheziția în discuție a fost efectuată în conformitate cu procedurile legale.

33. În urma cercetării, rezultă că procedurile legale nu au fost respectate și că a existat, astfel, o încălcare a Articolului 8 din Convenție.

► **Roemen și Schmit v. Luxemburg, 51772/99, 25 februarie 2003**

47. ... Măsurile vizau stabilirea identităților funcționarilor de la Departamentul Înregistrării și Proprietății de Stat (en. *Registration and State-Property Department*), care lucraseră la dosarul privind impunerea unei amenzi fiscale ministerului ..., cu alte cuvinte, sursa jurnalistului ...

56. ... alte măsuri, decât perchezițiile domiciliului și locului de muncă al reclamantului (de exemplu, chestionarea funcționarilor de la Departamentul Înregistrării și Proprietății de Stat), ar fi putut permite judecătorului de instrucție să găsească autorii infracțiunilor menționați în declarațiile procurorului. Guvernul a eșuat complet în demonstrarea posibilității ca autoritățile să constate dacă, în primă instanță, a avut loc o încălcare a secretului profesional și, ulterior, orice gestionare a informațiilor astfel obținute fără percheziția domiciliului și locului de muncă al reclamantului ...

60. Astfel, Curtea consideră că măsurile atacate trebuie privite drept disproporționate și că acestea au încălcat dreptul primului reclamant la libertatea de exprimare, garantat de Articolul 10 din Convenție ...

► **Buck v. Germania, 41604/98, 28 aprilie 2005**

47. ... Curtea, având în vedere criteriile relevante stabilite de jurisprudență, observă, de la bun început, că infracțiunea cu privire la care au fost dispuse percheziția și confiscarea se referea la o simplă contravenție față de normele de trafic rutier. Contravenția față de o astfel de reglementare constituie infracțiune minoră, de mică importanță, și, astfel, a fost îndepărtată din categoria faptelor penale, potrivit legii germane... Mai mult decât atât, ... întreaga miză era condamnarea unei persoane care nu avea cazier de contravenții privind normele de trafic rutier.

48. Mai mult decât atât, Curtea menționează că, chiar și în cazul în care contravenția în discuție fusese comisă cu un vehicul, aparținând companiei deținute de reclamant, procedurile în cadrul cărora au fost efectuate percheziția și confiscarea nu fuseseră îndreptate împotriva reclamantului însuși, ci împotriva fiului acestuia, adică, a unei terțe părți.

51. În sfârșit, ... Curtea observă că publicitatea care însoțește actul de percheziție a locației profesionale și rezidențiale ale reclamantului într-un oraș cu circa 10.000 de locuitori urma să aibă, probabil, un efect advers asupra reputației personale a acestuia și asupra companiei pe care acesta o deținea și administra. În acest scop, trebuie reamintit că reclamantul însuși nu era bănuit de nicio contravenție sau infracțiune.

52. ... Având în vedere circumstanțele speciale ale acestui caz, mai ales faptul că percheziția și confiscarea în discuție fuseseră dispuse în legătură cu o contravenție minoră față de o reglementare presupus comisă de o terță persoană și cuprinseseră reședința privată a reclamantului, Curtea concluzionează că imixtiunea nu poate fi privită drept proporțională cu scopurile legitime urmărite.

► **Keegan v. Regatul Unit, 28867/03, 18 iulie 2006**

32. ... poliția a obținut un mandat de la un judecător de pace, oferind sub jurământ informații, potrivit cărora avea motive să creadă că bunurile obținute în urma jafului se aflau la o adresă folosită de unul dintre suspecti. Nu a existat nicio îndoială, în procedurile interne sau cele prezentate Curții, privind autenticitatea convingerii ofițerilor care obținuseră mandatul sau a celor care îl pusese în executare. Dacă această convingere a fost corectă, Curtea nu are dubii că intrarea va fi considerată justificată.

33. Cu toate acestea, reclamanții locuiseră la acea adresă circa șase luni și nu aveau nicio legătură cu niciun suspect sau infracțiune. Așa cum a menționat judecătorul de la Tribunalul Regional, este greu de crezut că poliția nu pusese întrebări pentru a afla cine locuiește la adresa despre care se știa că fusese indicată de suspectul de jaf și dacă respectivele întrebări care fuseseră adresate corespunzător (prin intermediul autorității locale sau companiilor de utilități) nu ar fi dezvăluit schimbarea de ocupație. Pierderea observațiilor poliției face imposibil de dedus dacă este vorba despre o omisiune de a adresa întrebările potrivite sau o omisiune în transmitere, sau înregistrarea adecvată a informațiilor obținute, care a condus la eroarea comisă. În orice caz, așa cum au constatat instanțele, cu toate că organele de poliție nu au acționat cu rea intenție ci, dimpotrivă, cu cele mai bune intenții, nu exista nicio bază rezonabilă pentru ca aceștia să spargă ușa reclamanților dimineața devreme, în timp ce aceștia se aflau în pat. În termenii Convenției, ar fi putut exista motive rezonabile, dar în situația în care acestea se bazează pe o concepție eronată care putea și trebuia evitată cu ajutorul măsurilor de precauție adecvate, acestea nu pot fi considerate suficiente ...

34. Faptul că poliția nu a acționat cu rea credință nu este decisiv, conform prevederilor Convenției, care vizează asigurarea protecției împotriva abuzului de autoritate, indiferent cum ar fi acesta motivat sau determinat ... Curtea nu poate fi de acord că limitarea acțiunii în răspundere în cazurile de intenții criminale este necesară pentru protejarea poliției în îndeplinirea funcției sale vitale de investigare a infracțiunilor. Exercițiul imixtiunii autorității în viața casnică și privată trebuie restrânsă în limite rezonabile pentru a minimiza impactul unor asemenea măsuri în sfera personală a individului, garantat potrivit Articolului 8, ceea ce este pertinent pentru securitate și bunăstare ... Într-un caz în care etapele de bază ale verificării legăturii dintre adresa și infracțiunea investigate nu au fost efectuate în mod eficace, acțiunea ulterioară a poliției, care a provocat reclamanților o stare de teamă și anxietate considerabilă, nu poate fi privită drept proporționată.

35. Așa cum argumentează reclamanții, această concluzie nu implică faptul că orice percheziție care se dovedește omisiune nu va trece testul proporționalității, ci doar că omisiunea adoptării măsurilor de precauție rezonabile și accesibile poate determina aceasta.

36. Curtea a concluzionat, astfel, că nu s-a reușit atingerea echilibrului în mod adecvat ... și că a avut loc o încălcare a Articolului 8 din Convenție.

► **Imakayeva v. Rusia, 7615/02, 9 noiembrie 2006**

187. Curtea menționează că nu i s-a prezentat reclamantului niciun mandat de percheziție în timpul acesteia și nu i s-au oferit detalii referitor la ce anume se căuta. Mai mult decât atât, se pare că nu a fost completat deloc un asemenea mandat, nici înainte și nici după percheziție, presupunând că forțele de securitate au acționat într-o situație care necesita urgență. Guvernul nu a avut capacitatea de a transmite detalii despre motivele percheziției, de a face referire la orice evidență de legitimare a acesteia sau de a indica semnificația procedurală a acestei acțiuni. Guvernul nu a putut oferi niciun fel de detalii despre articolele confiscate la reședința Imakayevs, deoarece acestea fuseseră, ipotetic, distruse. Astfel, se părea că nu fusese efectuată nicio evidență sau descriere a acestor articole. Adeverința redactată de un ofițer militar care nu își menționase numele real sau gradul, nici măcar organul de stat pe care îl reprezenta și care făcea referire la „o geantă de documente și o cutie de dischete” ..., pare să fie singurul document existent în legătură cu percheziția.

188. Referirea Guvernului la legea combaterii terorismului nu poate substitui o autorizație individuală a unei percheziții, delimitând obiectul și scopul acesteia și completată în conformitate cu prevederile legale relevante fie în prealabil, fie ulterior. Prevederile acestei legi nu trebuie interpretate astfel, încât să creeze o exonerare de orice fel de limitări ale drepturilor personale o perioadă de timp nedefinită și fără limite clare pentru acțiunile forțelor de securitate. Aplicarea acestor prevederi în speță este chiar mai îndoielnică, dată fiind omisiunea Guvernului de a indica, fie reclamantului, fie acestei Curți, ce fel de operațiune de contra-terorism a avut loc pe data de 2 iunie 2002 în Novye Atagi, ce agenție a desfășurat-o, scopul acesteia etc. Mai mult decât atât, Curtea menționează că, timp de peste doi ani după eveniment, diverse autorități ale statului au negat faptul că o asemenea operațiune a avut loc vreodată. Curtea este, din nou, uimită de această lipsă de responsabilitate sau orice acceptare a responsabilității directe de funcționarii oficiali implicați în evenimentele din cazul de față.

189. Curtea consideră, astfel, că măsurile percheziției și confiscării ... au fost implementate fără vreo autorizație sau măsuri de protecție. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că imixtiunea în discuție nu a fost „în conformitate cu legea” și că a avut loc o încălcare a Articolului 8 din Convenție.

► **Smirnov v. Rusia, 71362/01, 7 iunie 2007**

46. ... reclamantul însuși nu a fost acuzat sau bănuit de nicio faptă penală sau activități ilegale. Pe de altă parte, reclamantul a prezentat documente care indicau că a reprezentat, la momente de timp diferite, patru persoane în cazul penal nr. 7806, în legătură cu care fusese dispusă percheziția. În aceste circumstanțe, este de un interes deosebit pentru Curte că, atunci când a fost dispusă percheziția apartamentului reclamantului, nu s-a luat nicio măsură pentru securizarea materialelor privilegiate protejate de secretul profesional.

47. Ordonanța de percheziție a fost completată în linii foarte mari, făcând referire în mod nediscriminator la „orice obiecte și documente [care erau] de interes

pentru investigarea cazului penal [nr. 7806]”, fără vreo limitare. Ordonanța nu conținea nicio informație despre investigația în curs, scopul percheziției sau motivele pentru care se credea că percheziția apartamentului reclamantului ar permite obținerea probelor referitoare la orice infracțiune ... Doar după ce poliția a pătruns în apartamentul reclamantului, acesta a fost invitat să predea „documentele referitoare la societatea publică T. și grupul industrial federal R.”. Cu toate acestea, nici ordonanța și nici declarațiile verbale ale poliției nu au indicat de ce documentele privind activitățile de afaceri ale celor două companii private, în care reclamantul nu deținea nicio funcție, au fost găsite în locuința reclamantului ... Controlul judiciar *ex post factum* nu a făcut nimic pentru a completa lacunele din justificarea deficientă a ordonanței de percheziție. Tribunalul Oktyabrskiy a limitat concluzia sa în privința justificării ordonanței la o referire la patru documente numite și „alte materiale neidentificate”, fără a descrie conținutul oricăroră dintre acestea ... Instanța nu a oferit nicio indicație privind relevanța materialelor la care se referă și, mai mult decât atât, două dintre cele patru documente au apărut după realizarea percheziției. Curtea concluzionează că autoritățile au ratat îndeplinirea obligației lor de a oferi motive „relevante și suficiente” pentru eliberarea mandatului de percheziție.

48. În ceea ce privește maniera în care a fost efectuată percheziția, Curtea observă în continuare, că termenii excesiv de amplii ai ordonanței de percheziție au oferit poliției discreția nerestricționată de a determina ce documente erau „de interes” pentru investigația penală; aceasta a condus la o percheziție și confiscare extensivă. Materialele confiscate nu au fost limitate la cele referitoare la probleme de business, aparținând la două companii private. La fel, poliția a confiscat agenda personală a reclamantului, unitatea centrală a computerului său și alte materiale, inclusiv formularul de autoritate al clientului său eliberat în proceduri civile nerelaționate, și un proiect de memoriu, într-un alt caz. Așa cum se menționează mai sus, nu a fost implementată nicio măsură de securizare împotriva interferenței cu secretul profesional, cum ar fi, de exemplu, o interdicție de înlăturare a documentelor acoperite de privilegiul avocat-client sau supravegherea percheziției de un observator independent apt să identifice, independent față de echipa de investigație, ce documente erau acoperite de privilegiul profesional legal ... Având în vedere materialele care erau inspectate și confiscate, Curtea concluzionează că percheziția afecta secretul profesional într-o măsură disproporționată cu orice scop legitim urmărit. ...

49. ... A existat, astfel, o încălcare a Articolului 8 din Convenție.

► ***Peev v. Bulgaria*, 64209/01, 26 iulie 2007**

37. ... în trecut, aceasta a constatat că perchezițiile efectuate la sediul profesional și birourile persoanelor care exercită profesii liberale constituie interferențe cu dreptul la respect, atât față de viața privată cât și față de căminul persoanelor în cauză ... Problema, în prezenta speță, este dacă percheziția la biroul reclamantului, care se afla în incinta unei autorități publice, constituia, de asemenea, o astfel de imixtiune.

39. ... situația obținerii în speță trebuie ... evaluată prin prisma testului „așteptărilor rezonabile de confidențialitate”. În opinia Curții, reclamantul avea o asemenea așteptare, dacă nu cu privire la întregul birou, cel puțin, cu privire la masa sa de lucru și arhivele sale. Acest fapt este dovedit de numărul mare al obiectelor personale pe care acesta le ținea acolo ... Mai mult decât atât, un astfel de aranjament este implicit în relațiile uzuale angajator–angajat și nu există nimic în circumstanțele particulare ale cazului, cum ar fi o reglementare sau o politică declarată a angajatorului reclamantului, care să descurajeze angajații să mai depoziteze documente și obiecte personale în birourile lor de lucru sau în dulapurile de arhivare, care să sugereze că așteptarea reclamantului era nefondată sau nerezonabilă. Faptul că acesta era angajat de o autoritate publică și că biroul său se afla pe teritoriu guvernamental nu alterează, în sine, această concluzie, în mod special, având în vedere că reclamantul nu era procuror, ci expert în criminologie angajat de Procuratură ... Astfel, o percheziție care se extindea asupra biroului și cabinetelor de arhivare trebuie privită drept imixtiune cu viața privată a acestuia ...

44. ... Guvernul nu a căutat să argumenteze că existau orice prevederi la momentul de timp relevant, fie în legea internă generală, fie în cea care guvernează instrumentele Procuraturii, reglementând circumstanțele în care oficiul respectiv, în calitate sa de angajator sau altfel, poate realiza percheziții în birourile angajaților săi în afara contextului unei investigații penale. Imixtiunea nu era, astfel, „în conformitate cu legea”, așa cum impune Articolul 8 §2.

► **Andre și alții v. Franța, 18603/03, 24 iulie 2008**

42. Astfel, cu toate că legea internă poate prevede percheziții ale cabinetelor avocaților, este esențial ca asemenea percheziții să fie însoțite de măsuri de protecție speciale. Similar, Convenția nu interzice impunerea anumitor obligații avocaților, care este probabil să vizeze relațiile acestora cu clienții lor. Acesta este cazul, mai ales atunci când sunt identificate dovezi credibile ale participării unui avocat într-o infracțiune sau în legătură cu eforturile de combatere a anumitor practici... În această privință, totuși, este de importanță vitală să se prevadă un cadru strict pentru asemenea măsuri, întrucât avocații ocupă o poziție vitală în administrarea justiției și pot fi descriși, în temeiul rolului lor de intermediari între părțile litigante și instanțe, drept autorități.

43. În prezenta cauză, Curtea menționează că percheziția a fost însoțită de măsuri de protecție procedurale speciale, întrucât a fost efectuată în prezența președintelui Asociației Barourilor ai cărei membri erau reclamantii...

44. Pe de altă parte, pe lângă faptul că judecătorul care autorizase percheziția nu era prezent, prezența președintelui Asociației Barourilor și obiecțiile sale specifice erau insuficiente pentru a preveni inspecția efectivă a tuturor documentelor cabinetului sau confiscarea acestora. În ceea ce privește, în mod special, confiscarea notelor scrise ale primului reclamant, Curtea menționează că nu se contestă faptul că acestea erau documentele personale ale avocatului și făceau obiectul secretului profesional, așa cum susținea președintele Asociației Barourilor.

45. Mai mult decât atât, Curtea menționează că mandatul de percheziție a fost completat în linii mari, decizia fiind limitată la dispunerea perchezițiilor și confiscărilor necesare pentru dezvăluirea probelor de conduită inadecvată în anumite locuri în care pot fi găsite documente și suporturi de date referitoare la fraudă bănuită, în special, la sediul profesional al reclamanților. Astfel, inspectorii și ofițerii de poliție au fost investiți cu autoritate extensivă.

46. În ultimul rând și, cel mai important, Curtea menționează că scopul percheziției în discuție era descoperirea locației reclamanților, pur și simplu, în calitatea acestora de avocați ai companiei bănuite de fraudă, documente care puteau stabili existența unei astfel de fraude din partea companiei și utilizarea unor astfel de documente ca probe împotriva acesteia. În niciun moment, reclamanții nu au fost învinuiți sau suspectați de comiterea unei infracțiuni sau de implicare în orice fraudă comisă de clientul lor.

47. Curtea menționează, așadar, că, în prezenta speță, în contextul unei inspecții fiscale a afacerilor unei societăți care era client al reclamanților, autoritățile au vizat reclamanții exclusiv din cauza dificultăților întâmpinate, atât în realizarea inspecțiilor fiscale necesare cât și în identificarea „documentelor contabile, legale și corporative”, confirmând bănuiala că societatea-client era implicată în fraudă.

48. În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că, în circumstanțele cazului, percheziția și confiscările efectuate la sediul reclamanților erau disproportionale față de scopul vizat.

49. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 8 din Convenție.

► ***Sher și alții v. Regatul Unit, 5201/11, 20 octombrie 2015***

173. Mandatul, în prezenta speță, a fost eliberat de un judecător districtual de la Curtea Magistraților ... Ofițerul de poliție care a efectuat cererea a confirmat că avea motive rezonabile să creadă că materialul de la adresele identificate era probabil să aibă o valoare substanțială pentru o investigație de terorism, iar judecătorul a fost de acord ... Reclamanții nu au sugerat că nu existau motive rezonabile pentru acordarea mandatului.

174. Este adevărat că mandatul de percheziție a fost formulat în linii relativ mari, cu toate că limitarea percheziției și confiscarea fișierelor la adrese specifice a autorizat, de manieră generală și nelimitată, percheziția și confiscarea corespondenței, cărților, echipamentelor electronice, documentelor financiare și a multor altor articole. Cu toate acestea, specificitatea listei articolelor susceptibile de confiscare într-o percheziție efectuată de organele de aplicare a legii variază de la caz la caz, în funcție de natura acuzațiilor în discuție. Cazuri cum este cel de față, care implică acuzații de atac terorist planificat pe scară largă, prezintă provocări particulare, întrucât, deși pot exista dovezi suficiente care să genereze bănuiala rezonabilă că se pregătește un atac, o absență a informațiilor specifice despre natura intenționată a atacului sau a țintelor acestuia fac imposibilă identificarea precisă a articolelor căutate în cadrul unei percheziții. Mai mult decât atât, complexitatea unor astfel de

cazuri poate justifica o percheziție bazată pe termeni mai amplii decât ar fi, altfel, permisibil. Multiplii suspecți și folosirea limbajului codificat, ca în prezenta speță, generează dificultatea cu care se confruntă organele de poliție în demersurile pentru identificarea în avans a naturii specifice a articolelor și documentelor căutate. În sfârșit, urgența situației nu poate fi ignorată. Pentru a impune, potrivit Articolului 8, cerința ca mandatul de percheziție să identifice în detaliu natura precisă a articolelor căutate și confiscarea acestora ar putea periclita grav eficacitatea investigației, în care numeroase vieți pot fi în joc. În cazuri de asemenea natură, organele de poliție trebuie să aibă permisiunea de a evalua cu o anumită flexibilitate, pe baza a ceea ce este descoperit în cadrul percheziției, ce articole pot fi legate de activități teroriste și de a le confisca pentru examinarea mai detaliată. În timp ce percheziția dispozitivelor electronice ridică probleme deosebit de sensibile și necesită, fără îndoială, măsuri specifice de protecție pentru apărarea împotriva interferenței excesive cu date personale, asemenea percheziții nu au făcut obiectul plângerilor reclamanților sau procedurilor interne în acest caz și, în consecință, nicio probă nu a fost indicată de părți referitor la prezența sau semnalarea în alt mod a unor astfel de măsuri de protecție în legea engleză.

175. În sfârșit, este de o oarecare relevanță, în prezenta speță, faptul că reclamanții aveau o cale de atac cu privire la articolele confiscate sub forma unei reclamații privind controlul judiciar *ex post facto* sau cerere de despăgubire ... Este important de precizat că aceștia nu au dorit să conteste sechestrul niciunor articole specifice în cadrul percheziției, nici nu au indicat sechestrarea sau confiscarea vreunui articol în mod nejustificat, prin referire la natura investigației.

176. Din aceste motive, Curtea concluzionează că mandatele de percheziție ... nu pot fi privite ca fiind excesiv de ample. Autoritățile naționale au fost, astfel, îndreptățite să considere că „imixtiunea” rezultată cu dreptul reclamanților la respectarea vieții lor private și a căminului era „necesară într-o societate democratică”, în sensul Articolului 8 §2 din Convenție.

► **Sakit Zahidov v. Azerbaidjan, 51164/07, 12 noiembrie 2015**

52. ... Curtea va examina, în primul rând, calitatea probelor fizice, inclusiv dacă circumstanțele în care acestea au fost obținute pun la îndoială admisibilitatea sau exactitatea acestora ...

53. În ceea ce privește prima întrebare, Curtea observă de la început că părțile nu au contestat faptul că percheziția reclamantului nu a fost efectuată imediat în urma arestării acestuia, la ora 7 p.m., pe data de 23 iunie 2006. Aceasta a avut loc la ora 7.20 p.m., pe data de 23 iunie 2006 la NDMIA [Departamentul de combatere a traficului de droguri al Ministerului Afacerilor Interne], nici pe departe în proximitatea locului arestării sale. În acest scop, Curtea menționează că a constatat deja, într-un caz împotriva Azerbaidjanului, faptul că omisiunea organelor de poliție în realizarea percheziției imediat după arestarea fără un bun motiv ridică preocupări legitime privind posibila „plantare” de probe ... Curtea consideră că aceste concluzii sunt relevante, de asemenea, în speță. De

fapt, lacuna de aproximativ douăzeci de minute dintre arestare și percheziție ridică preocupări legitime despre posibila „plantare” de probe, deoarece reclamantul se afla complet sub controlul poliției în acel interval. Mai mult decât atât, nimic nu sugerează că existau orice circumstanțe speciale care făceau imposibilă realizarea unei percheziții imediat după arestarea reclamantului. Curtea observă în continuare, că instanțele au omis să examineze o copie a înregistrării video a percheziției, în pofida cererii explicite a reclamantului în acest sens ... Mai mult decât atât, Guvernul nu a furnizat o copie Curții, atunci când i s-a solicitat în mod specific acest lucru.

54. Curtea nu poate trece cu vederea, de asemenea, faptul că arestarea reclamantului nu a fost înregistrată documentar imediat de poliție. În mod special, deși nu a fost contestat de părți faptul că acesta a fost arestat de poliție la ora 7.00 p.m., pe data de 23 iunie 2006, o înregistrare oficială a arestării nu a fost completată decât la ora 10.55 p.m., pe data de 23 iunie 2006 ... Mai mult decât atât, se pare că reclamantul nu a fost reprezentat de un avocat în cadrul arestării sale și a percheziției la NDMIA.

55. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră îndoielnică calitatea probelor fizice pe care se baza verdictul de vinovăție al instanțelor, deoarece maniera în care acestea au fost obținute făcea îndoielnică admisibilitatea acestora.

Confiscarea

► *Panteleyenکو v. Ucraina*, 11901/02, 29 iunie 2006

51. ... în locul selectării probelor necesare pentru investigație, aceștia au confiscat toate documentele din birou și anumite articole personale, aparținând reclamantului, care erau, în mod clar, nerelaționate cu cazul penal ...

53. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că imixtiunea în discuție nu a fost demonstrată ca fiind „în conformitate cu legea” și că, prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 8, pe acest temei.

► *M.N. și alții v. San Marino*, 28005/12, 7 iulie 2015

77. Curtea observă, în primul rând, scara amplă a ordinului *exequatur* al *Commissario*, care a afectat, de asemenea, reclamantul, un individ nesupus investigației în curs, legat de care s-a constituit comisia rogatorie și cu privire la care nu au fost avansate suspiciuni clare ... Curtea menționează că, deși a fost hotărât de o autoritate judiciară, Guvernul a admis că *Commissario* avea autoritate limitată în realizarea ordinului. Într-adevăr, *Commissario* nu putea sau, în orice caz, omisesese să facă estimări privind necesitatea unui asemenea ordin de amparoare, sau a impactului acestuia asupra mai multor terțe părți, inclusiv reclamantul, care era străin de procedura penală.

78. Curtea trebuie să mai aprecieze dacă a fost accesibil un „control efectiv” reclamantului, pentru contestarea măsurii căreia acesta a fost supus ... și, astfel,

dacă ulterior implementării aceluși ordin, reclamantul a avut la dispoziție orice mijloace pentru revizuirea acestuia, în privința sa ...

79. Curtea menționează că reclamantul, la fel ca și alte persoane în situația sa, a devenit conștient, în mod oficial, de decizia *exequatur* și implementarea acesteia, în urma unei notificări dispuse la 26 aprilie 2010 ... și care i s-a prezentat doar pe data de 24 ianuarie 2011, respectiv, la mai mult de un an după dispunerea măsurii. Ulterior, reclamantul a instituit proceduri care contestă decizia *exequatur*. Aceste proceduri nu au fost examinate, totuși, pe fond, instanțele considerând că reclamantul nu era în măsură să conteste măsura, deoarece nu era „persoană interesată”.

80. Curtea observă că nu există niciun motiv imediat pentru care termenul „persoane interesate” din Articolul 30.3 al Legii nr. 104/2009 trebuie interpretat ca referindu-se exclusiv la persoane afectate de ordin, cum ar fi persoanele acuzate și proprietarii sau posesorii societăților/instituțiilor bancare și fiduciare, dar nu la reclamant, care era, de asemenea, afectat de măsură. Cu toate acestea, Curtea reține că nu este sarcina sa să se substituie jurisdicțiilor interne ... Curtea menționează că Guvernul a susținut interpretarea instanțelor, în consecință, nu se contestă că procedura încercată de reclamant nu a fost, de fapt, accesibilă acestuia. Se mai menționează că revendicările reclamantului privind legitimitatea constituțională a unei asemenea concluzii au fost respinse din cauza lipsei calității procesuale. Curtea reiterează că instituirea procedurilor nu satisface, în sine, întregul acces la cerințele legale ale Articolului 6 §1 ..., rezultă din acest fapt, contrar a ceea ce a fost prezentat de Guvern, că simplul fapt că reclamantul a instituit respectivele proceduri, care au fost, apoi, respinse din cauza lipsei calității procesuale, nu satisface, în sine, cerința controlului efectiv, potrivit Articolului 8 ...

82. Curtea observă în continuare, că nicio altă procedură nu pare să fi fost accesibilă reclamantului ...

83. În sfârșit, Curtea subliniază că, în circumstanțele cazului de față, reclamantul, care nu era persoană acuzată în procedura penală inițială, era în dezavantaj semnificativ privind protecția drepturilor sale comparativ cu o persoană acuzată sau posesorul instituției bancare, sau fiduciare, supuse deciziei *exequatur* (și care aveau dreptul contestării acesteia), cu rezultatul că reclamantul nu se bucura de protecția efectivă a legii naționale. Astfel, Curtea concluzionează că, în pofida scării ample a măsurii care fusese aplicată extensiv și la nivelul tuturor instituțiilor bancare și fiduciare din San Marino, reclamantului nu îi era accesibil „controlul efectiv” la care au dreptul cetățenii potrivit statului de drept și care ar fi avut capacitatea restricționării interferenței în discuție la ceea ce era „necesar într-o societate democratică” ...

85. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 8 din Convenție și obiecția Guvernului referitoare la non-epuizarea căilor de atac interne este respinsă.

Uz de forță

► *Jalloh v. Germania* [MC], 54810/00, 11 iulie 2006

77. ... era clar, înainte ca măsura atacată să fie dispusă și implementată, că traficanții cărui i-a fost impusă măsura ascunsese drogurile în gură și că, altfel nu ar fi putut comercializa drogurile pe scară largă ... Curtea acceptă că era de importanță vitală pentru anchetatori să poată determina cantitatea și calitatea exacte ale drogurilor oferite spre vânzare. Cu toate acestea, nu este satisfăcută de hotărârea că administrarea forțată a emeticilor era indispensabilă în prezenta cauză, pentru obținerea probelor. Organele de urmărire penală ar fi putut aștepta, pur și simplu, ca drogurile să fie eliminate din sistem pe cale naturală. Este semnificativ, în acest scop, faptul că multe alte State-Membre ale Consiliului Europei folosesc această metodă pentru a investiga infracțiuni legate de droguri...

82. Având în vedere toate circumstanțele cazului, Curtea concluzionează că măsura atacată a îndeplinit nivelul minim de severitate necesar pentru a intra în sfera Articolului 3. Autoritățile au supus reclamantul unei interferențe grave cu integritatea fizică și mentală a acestuia, împotriva voinței sale. Acestea l-au forțat să regurgiteze, nu din motive terapeutice, ci în scopul obținerii de probe pe care le-ar fi putut obține și prin metode mai puțin intruzive. Maniera în care măsura atacată a fost îndeplinită era de natură să inducă reclamantului sentimente de teamă, anxietate și inferioritate, care avea capacitatea de a-l umili și înjosi pe acesta. Mai mult decât atât, procedura a determinat riscuri pentru sănătatea reclamantului, nu în ultimul rând din cauza nereușitei de a obține o anamneză adecvată în prealabil. Cu toate că nu aceasta era intenția, măsura a fost implementată astfel încât a cauzat reclamantului suferință atât fizică cât și mentală. Acesta a fost supus, astfel, tratamentului inuman și degradant, contrar Articolului 3.

Distrușgerea proprietății

► *Selçuk și Asker v. Turcia*, 23184/94, 24 aprilie 1998

77. ... Reamintește că dna Selçuk și dl Asker aveau vârsta de 54 și, respectiv, 60 de ani la acel moment și trăiseră în satul İslamköy întreaga viață ... Casele și aproape întreaga lor proprietate fuseseră distruse de forțele de securitate, privând reclamanții de mijloacele lor de trai și forțându-i să-și părăsească satul. Se pare, că exercițiul era premeditat și efectuat sfidător și fără respect pentru sentimentele reclamanților. Aceștia au fost luați pe nepregătite; au fost nevoiți să stea deoparte și să privească cum le ard casele; au fost luate măsuri inadecvate pentru siguranța dlui și dnei Asker; protestele dnei Selçuk au fost ignorate și nu li s-a acordat niciun fel de asistență, ulterior.

78. Având în vedere, mai ales, maniera în care casele reclamanților au fost distruse ... și circumstanțele personale ale acestora, este clar că acestea trebuie să fi cauzat suferință sau să fi fost de suficientă severitate ca actele forțelor de securitate să fie catalogate drept tratament inuman, în sensul Articolului 3 ...

86. ... Nu pot exista îndoieli că aceste acțiuni, pe lângă faptul că au dat naștere unor încălcări ale Articolului 3, au constituit interferențe deosebit de grave și nejustificate cu drepturile reclamantilor la respect pentru viața lor privată și de familie și pentru căminul personal, și cu dreptul de folosire netulburată a bunurilor personale.

87. Prin urmare, Curtea concluzionează că s-au produs încălcări ale Articolului 8 din Convenție și Articolului 1 al Protocolului nr. 1.

EXAMINAREA CADAVRULUI, INCLUSIV AUTOPSIA

► **X. v. Olanda (dec.), 8239/78, 4 decembrie 1978**

Comisia consideră rezonabil ca autoritățile, în procesul de îndeplinire a obligațiilor sale, trebuie să aibă capacitatea de a lua anumite măsuri care afectează persoana bănuită de infracțiune. Aceasta indică faptul că Articolul 5, alineatul 1 (c) din Convenție, permite chiar arestarea preventivă în asemenea cazuri. Astfel, *a fortiori*, aceasta va tolera interferențe minore, cum ar fi o analiză a sângelui ...

Comisia menționează că sunt oferite diverse garanții împotriva utilizării arbitrare sau inadecvate a analizei sângelui ... o analiză a sângelui poate fi dispusă doar de procurorul public, adjunctul acestuia sau un alt funcționar al organelor de poliție autorizat în acest sens. Decretul de implementare care însoțește această legislație mai stipulează și ca analiza sângelui să fie efectuată de un medic aprobat, care poate ... refuza să realizeze analiza, din motive excepționale, de natură medicală ...

Comisia consideră, astfel, că legislația Olandei cu privire la acest punct este inspirată de dorința și nevoia de a proteja societatea și, mai ales, siguranța rutieră și sănătatea celorlalte persoane. Astfel, deși se poate considera că analiza obligatorie a sângelui constituie o încălcare a vieții private, în sensul Articolului 8, alineatul 1, se poate considera și necesară pentru protecția drepturilor altora, în sensul alineatului 2 al aceluiași articol.

► **Akpınar și Altun v. Turcia, 56760/00, 27 februarie 2007**

76. ... este incontestabil faptul că lui Seyit Külekçi și Doğan Altun li s-au tăiat urechile, integral sau parțial, înaintea returnării corpurilor acestora reclamantilor.

78. ... mutilarea corpurilor s-a produs în timp ce acestea se aflau în mâinile forțelor de securitate ale Statului.

81. ...Curtea crede că urechile lui Seyit Külekçi și Doğan Altun au fost tăiate după moartea acestora.

82. Cu toate acestea, Curtea nu a aplicat niciodată Articolul 3 din Convenție în contextul lipsei de respect pentru cadavrul unei persoane. Prezenta Cameră este de acord cu această abordare, considerând calitatea de ființă umană ca extinzându-se și dincolo de moartea unei persoane și interzice, astfel, aplicarea

de rele tratamente cadavrelor, precum cele ale lui Seyit Külekçi și Doğan Altun, în ciuda actelor de cruzime în discuție.

83. Prin urmare, nu a existat nicio încălcare a Articolului 3, în această privință.

84. În ceea ce privește al doilea aspect al plângerii reclamantilor, Curtea a susținut anterior ... că ... un tata căruia i-a fost prezentat cadavrul mutilat al fiului său ... poate susține că este victima ... unei încălcări a Articolului 3 ... Curtea a concluzionat că angosta provocată reclamantului în asemenea circumstanțe constituia tratament degradant, contrar Articolului 3.

85. Curtea observă, în prezenta speță, că reclamantilor li s-au prezentat, într-adevăr, corpurile mutilate ale lui Seyit Külekçi și Doğan Altun.

86. ... Curtea confirmă că reclamantii, care sunt sora și tatăl decedaților, pot afirma că sunt victime, în sensul Articolului 34 din Convenție. Mai mult decât atât, Curtea nu se îndoiește că suferința cauzată acestora ca urmare a acestei mutilări constituia tratament degradant, contrar Articolului 3 din Convenție.

87. Prin urmare, a existat o încălcare a Articolului 3 din Convenție, cu privire la reclamantii înșiși.

EXAMENUL PSIHIATRIC

► ***Botka și Paya v. Austria (dec.), 15882/89, 29 martie 1993***

3. ... Comisia observă că expertul S. a completat opinia asupra stării psihice a primului reclamant în cadrul procedurii penale împotriva dlui R., bănuț de fraudarea primului reclamant, precum și a fratelui acestuia. Acuzațiile împotriva dlui R. au pus, *inter alia*, problema stării psihice a primului reclamant.

Comisia menționează că elaborarea opiniei în discuție nu a necesitat nicio examinare specială a primului reclamant de dr. S., mai ales atunci când, în urma desemnării dr. S. ca expert în luna octombrie 1988, primul reclamant a refuzat examinarea, nu au fost făcute alte demersuri, cum ar fi luarea măsurilor coercitive ... Mai mult decât atât, dr. S. a însoțit judecătorul de instrucție cu ocazia interogării primului reclamant ca martor la 1 februarie 1989, atunci când primul reclamant nu a obiectat, ci a răspuns, în mod voluntar, întrebărilor adresate de expert. Mai mult decât atât, expertul, în opinia sa din aprilie 1989, nu a stabilit nicio concluzie negativă privind capacitatea primului reclamant de a încheia tranzacții legale.

În aceste circumstanțe particulare, Comisia constată că desemnarea expertului S. pentru elaborarea unei opinii asupra întrebărilor privind starea de sănătate mentală a primului reclamant nu indică nicio lipsă de respect pentru dreptul primului reclamant la respect pentru viața sa privată, potrivit Articolului 8 §1 ... din Convenție.

► ***Worwa v. Polonia, 26624/95, 27 noiembrie 2003***

82. Curtea evidențiază că dispunerea unui raport psihiatric în vederea determinării stării psihice a unei persoane acuzate de infracțiune rămâne o măsură necesară și una care protejează indivizii apți să comită infracțiuni fără a fi în deplinătatea facultăților mentale. Cu toate acestea, autorităților statului li se solicită să se asigure că o astfel de măsură nu dezechilibrează balanța menținută între drepturile individului, în special dreptul la respectarea vieții private și preocuparea pentru asigurarea administrării corespunzătoare a justiției.

83. ... Curtea concluzionează că acest echilibru nu a fost păstrat. Autoritățile judiciare din jurisdicția teritorială a unei singure instanțe au impus reclamantei, în mod repetat și la intervale scurte de timp, să se supună examenului psihiatric și, la fel, aceasta a fost trimisă acasă în mai multe ocazii, după deplasarea la locația specificată în condițiile în care i se spusese că nu se făcuse nicio programare pentru ziua indicată în citație ...

84. ... Curtea, în pofida numărului mare de dispute în care reclamantul era implicat, consideră că autoritățile judiciare nu au reușit să acționeze cu diligența cuvenită. Imixtiunea în dreptul reclamantei de a-și exercita dreptul la respect pentru viața sa privată era, astfel, nejustificată.

CERCETAREA LA LOCUL FAPTEI CU ASISTENȚA DIRECTĂ A SUSPECTULUI

► ***Demiray v. Turcia, 27308/95, 21 noiembrie 2000***

46. ... Curtea menționează că autoritățile erau, categoric, în situația de a evalua riscurile inerente în vizitarea locației presupuse a depozitului secret de arme în discuție, chiar și numai din cauza susceptibilității situației din sud-estul Turciei. Conform hărții schițate de Guvern, Ahmet Demiray se afla la 1 m distanță față de depozitul secret de arme la momentul exploziei, în vreme ce doi dintre jandarmii care îl însoțeau erau la 30 m distanță, iar al treilea la 50 m distanță, formând un triunghi isoscel cu depozitul secret de arme în centru ... În lipsa unei explicații din partea Guvernului cu privire la motivele pentru care s-a procedat astfel, care generează, în mod inevitabil, îndoieli serioase, și a oricărei indicații a altor măsuri luate pentru protecția lui Ahmet Demiray, Curtea poate concluziona doar că autoritățile relevante nu au reușit să ia măsuri care, printr-un raționament rezonabil, ar fi fost de așteptat să asigure protecția împotriva riscului suportat de soțul reclamantei.

47. Curtea consideră, astfel, că este implicată responsabilitatea Statului în cauzarea decesului. Corespunzător, a avut loc o încălcare a Articolului 2 din Convenție, în această privință.

► *Lüdi v. Elveția, 12433/86, 15 iunie 1992*

39. Nu există nicio îndoială că interceptarea conversațiilor telefonice a reprezentat o imixtiune în viața privată și corespondența dlui Lüdi.

O asemenea imixtiune nu determină încălcarea Convenției, dacă aceasta respectă cerințele alineatului 2 al Articolului 8 ... Măsura în discuție s-a bazat pe Articolele 171b și 171c ale Codului de procedură penală Berna, care se aplică ...chiar și în etapa preliminară a unei investigații, atunci când există motive temeinice să se creadă că este pe cale să fie produse infracțiuni penale. Mai mult decât atât, aceasta viza „prevenirea infracțiunii”, iar Curtea nu are dubii cu privire la necesitatea acesteia într-o societate democratică.

► *Kopp v. Elveția, 23224/94, 25 martie 1998*

73. Cu toate acestea, Curtea discerne o contradicție între textul clar al legislației, care protejează privilegiul profesional legal, atunci când un avocat este monitorizat ca terță parte și practica urmată în speță. Chiar dacă jurisprudența a stabilit principiul, care este, la fel, general acceptat, că privilegiul profesional legal acoperă doar relația dintre un avocat și clienții acestuia, legea nu specifică clar cum, în ce condiții și prin cine se va realiza distincția între aspecte specifice legate de activitatea unui avocat la instrucțiunile unei părți în proceduri și cele referitoare la altă activitate decât cea de apărare.

74. Mai înainte de toate, în practică este, cel puțin, uimitor că această sarcină este atribuită unui funcționar al departamentului juridic al Oficiului Poștal, care este membru executiv, fără supravegherea de un judecător independent, mai ales în această arie sensibilă a relațiilor confidențiale dintre un avocat și clienții săi, care privesc direct drepturile apărării.

75. Pe scurt, legea elvețiană, fie scrisă sau nescrisă, nu indică cu suficientă claritate scopul și modul exercitării discreției autorităților în problemă. Prin urmare, dl Kopp, în calitate de avocat, nu a beneficiat de gradul minim de protecție impus de statul de drept într-o societate democratică. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 8.

► *Roman Zakharov v. Rusia [MC], 47143/06, 4 decembrie 2015*

302. Curtea concluzionează că prevederile legii ruse care guvernează interceptările comunicațiilor nu oferă garanții adecvate și efective împotriva caracterului arbitrar și a riscului de abuz care este inerent în orice sistem de supraveghere secretă și care este deosebit de ridicat într-un sistem în care serviciile secrete și poliția au acces direct, prin mijloace tehnice, la toate comunicațiile telefonice mobile. În special, circumstanțele în care autoritățile publice sunt autorizate să recurgă la măsuri de supraveghere în secret nu sunt definite cu suficientă claritate. Prevederile întreruperii măsurilor de

supraveghere în secret nu oferă suficiente garanții împotriva interferenței arbitrare. Legea internă permite stocarea automată a datelor clar irelevante și nu este destul de clară în privința circumstanțelor în care materialul interceptat va fi stocat și distrus, la finalul procesului. Procedurile de autorizare nu pot asigura disponerea măsurilor de supraveghere în secret doar atunci când este „necesar într-o societate democratică”. Supravegherea interceptărilor, așa cum este organizată la momentul curent, nu respectă cerințele de independență, autoritate și competență suficiente în exercitarea unui control eficace și continuu, a controlului public și eficacității în practică. Eficacitatea căilor de atac este subminată de absența unei notificări în orice punct al interceptărilor sau acces adecvat la documente referitoare la interceptări.

303. Este semnificativ că neajunsurile cadrului legal, așa cum sunt identificate mai sus, par să aibă un impact asupra operării efective a sistemului de supraveghere în secret existent în Rusia. Curtea nu este convinsă de afirmația Guvernului că toate interceptările sunt efectuate în Rusia în mod legal, pe baza unei autorizații judiciare adecvate. Exemplele prezentate de reclamant în procedurile interne ... și în procedurile desfășurate în fața Curții ... indică existența unor practici de supraveghere arbitrară și abuzive, care par să fie cauzate de măsuri de protecție inadecvate, prevăzute de lege ...

304. Având în vedere deficiențele identificate mai sus, Curtea concluzionează că legea rusă nu respectă cerința de „calitate a legii” și este inaptă să mențină „imixtiunea” la nivelul „necesar într-o societate democratică”.

305. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 8 din Convenție.

SUPRAVEGHEREA AUDIO ȘI VIDEO

► P.G. și J.H. v. Regatul Unit, 44787/98, 25 septembrie 2001

34. Reclamantii au reclamat că poliția utiliza dispozitive de ascultare sub acoperire, pentru monitorizarea și înregistrarea conversațiilor acestora, la un apartament ... și acele dispozitive de ascultare erau utilizate în timp ce aceștia se aflau în secția de poliție, pentru a obține mostre de voce.

38. Întrucât nu exista nicio lege internă care să reglementeze utilizarea dispozitivelor de ascultare sub acoperire la momentul de timp relevant ..., imixtiunea în acest caz nu era „în conformitate cu legea”, așa cum impunea Articolul 8 §2 din Convenție, și a existat, astfel, o încălcare a Articolului 8 ...

59. Jurisprudența Curții a constatat, în numeroase ocazii, că interceptarea sub acoperire a conversațiilor telefonice intră în sfera Articolului 8 în raport cu ambele aspecte ale dreptului garantat, adică, respectul pentru viața privată și corespondență. Deși, în general, înregistrările sunt efectuate în scopul utilizării conținutului conversațiilor într-un fel sau altul, Curtea nu este convinsă că înregistrările efectuate pentru utilizarea mostrelor de voce pot fi considerate ca ieșind din scopul protecției permise de Articolul 8. Cu toate acestea, a fost

efectuată o înregistrare permanentă a vocii persoanei și aceasta face obiectul unui proces de analiză relevantă direct pentru identificarea acelei persoane în contextul altor date personale. Deși, într-adevăr, fiind învinuiți, reclamantii au răspuns întrebărilor formale într-un loc în care erau ascultați de organele de poliție, înregistrarea și analiza vocii acestora cu această ocazie trebuie încă privită în raport cu procesarea informațiilor personale despre reclamantii.

60. Curtea concluzionează, astfel, că înregistrările vocilor reclamantilor în momentul punerii sub acuzare și în momentul în care se aflau în celulă dezvăluie o imixtiune cu dreptul acestora la respectarea vieții private, în sensul Articolului 8 §1 din Convenție.

62. ... Curtea consideră că nu apare nicio diferență semnificativă atunci când dispozitivul de înregistrare este utilizat, fără știința sau consimțământul individului în cauză, la sediul poliției. Principiul asociat, potrivit căruia legea internă trebuie să asigure protecția împotriva caracterului arbitrar și abuzului în utilizarea tehnicilor de supraveghere sub acoperire, se aplică în mod egal în acea situație.

► ***Perry v. Regatul Unit*, 63737/00, 17 iulie 2003**

47. ... Judecătorul a constatat deficiențe în privința conformării poliției cu alineatele D.2.11, D.2.15 și D.2.16 ale Codului de practici [privind realizarea și utilizarea filmărilor video pentru identificare], care privea în mod semnificativ, omisiunea acestora de a solicita acordul reclamantului pentru filmarea video, pentru a-l informa despre crearea acesteia și folosirea la prezentarea spre recunoaștere, și despre propriile sale drepturi în această privință (respectiv, acordarea posibilității vizualizării filmării video, obiecția față de conținutul acesteia și informarea acestuia despre dreptul ca reprezentantul său să fie de față, atunci când martorii vizualizează banda video). În lumina acestor concluzii ale instanțelor, Curtea nu poate decât să considere că măsura aplicată în cazul reclamantului nu respectă cerințele legii interne.

► ***Van Vondel v. Olanda*, 38258/03, 25 octombrie 2007**

41. ... reclamantul a reclamat încălcarea dreptului său la confidențialitate prin faptul că un număr de conversații telefonice purtate cu dl R. fuseseră înregistrate de acesta din urmă cu dispozitive de înregistrare puse la dispoziție de Departamentul Investigații Interne al Poliției Naționale dlui R. care primise, de asemenea, sugestii din partea Departamentului Investigații Interne al Poliției Naționale despre conținutul conversațiilor avute cu reclamantul ...

53. Deși Curtea înțelege dificultățile practice pentru un individ care nu este sau care se teme că nu va fi crezut de autoritățile de investigație privind justificarea unei relatări făcute unor asemenea autorități și că, din acest motiv, o asemenea persoană poate necesita asistență tehnică din partea acestor autorități, nu poate accepta că prevederea unui asemenea tip de asistență din partea autorităților nu este guvernată de norme destinate să ofere garanții legale împotriva actelor arbitrare. Este, astfel, de opinie că, referitor la imixtiunea reclamată, reclamantul

a fost privat de gradul minim de protecție la care avea dreptul potrivit legii, într-o societate democratică.

54. În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că imixtiunea în cauză nu era „în conformitate cu legea”. Această concluzie este îi este suficientă Curții, pentru ca aceasta să concluzioneze că a avut loc o încălcare a Articolului 8 din Convenție.

► **Bykov v. Rusia [MC], 4378/02, 10 martie 2009**

78. Curtea a susținut în mod consecvent că, atunci când este vorba despre interceptarea comunicărilor în sensul unei investigații de organele de poliție, „legea trebuie să fie suficient de clară în sensul oferirii indicațiilor adecvate cetățenilor, referitor la circumstanțele și condițiile în care autoritățile publice sunt autorizate să recurgă la această imixtiune secretă și potențial periculoasă cu dreptul la respectarea vieții private și corespondență” ...

79. În opinia Curții, aceste principii se aplică în mod egal utilizării unui dispozitiv radiotransmițător care, în ceea ce privește natura și gradul de intruziune implicat, este, practic, identic cu interceptarea telefonului.

80. ... reclamantul a beneficiat de foarte puține măsuri de protecție sau de niciuna, în procedura prin care a fost dispusă și implementată interceptarea conversației sale cu V. În mod special, discreția legală a autorităților de a dispune interceptarea nu s-a supus niciunor condiții, iar scopul și maniera exercitării sale nu au fost definite; nu au fost prevăzute niciun fel de alte măsuri de protecție specifice. Dată fiind absența reglementărilor specifice care prevăd măsuri de protecție, Curtea nu este satisfăcută că, așa cum susține Guvernul, posibilitatea ca reclamantul să inițieze proceduri în instanță în scopul declarării „experimentului operativ” drept ilegal și să solicite excluderea rezultatelor acestuia obținute, respectă cerințele de mai sus.

81. În consecință, în lipsa reglementărilor specifice și detaliate, utilizarea acestei tehnici de supraveghere ca parte dintr-un „experiment operativ” nu a fost însoțită de măsuri de protecție adecvate împotriva diverselor abuzuri posibile. Astfel, utilizarea acesteia a fost deschisă caracterului arbitrar și a fost incompatibilă cu cerința privind legalitatea.

82. Curtea concluzionează că imixtiunea în dreptul reclamantului la respectarea vieții private nu era „în conformitate cu legea”, așa cum impunea Articolul 8 §2 din Convenție.

SUPRAVEGHEREA PRIN GPS

► **Uzun v. Germania, 35623/05, 2 septembrie 2010**

77. Supravegherea reclamantului prin GPS, dispusă de Procurorul General Public Federal, în vederea investigării a numeroase acuzații de tentative de asasinat revendicate de o grupare teroristă și pentru prevenirea altor atacuri

cu bombă, a servit intereselor de securitate națională și siguranță publică, prevenirea infracțiunilor și protecția drepturilor victimelor.

78. ... în examinarea dacă, în lumina cazului, per ansamblu, măsura luată a fost proporțională cu scopurile legitime urmărite, Curtea menționează că supravegherea reclamantului prin GPS nu a fost dispusă de la început. Autoritățile de investigație au încercat, mai întâi, să determine dacă reclamantul a fost implicat în atacurile cu bombă în cauză de măsuri care au interferat mai puțin cu dreptul său la respect pentru viața sa privată. Acestea au încercat, în mod special, să determine localizarea reclamantului prin instalarea de emițătoare în mașina lui S., utilizarea cărora (altele decât GPS) necesita cunoașterea aproximativă a locației în care persoana se afla. Cu toate acestea, reclamantul și complicele său au detectat și distrus emițătoarele și, de asemenea, s-au sustras supravegherii vizuale de agenții Statului în numeroase ocazii. Astfel, este clar că alte metode de investigație, mai puțin intruzive decât supravegherea reclamantului prin GPS, s-au dovedit mai puțin eficiente.

79. Curtea observă în continuare, că ... supravegherea reclamantului prin GPS s-a adăugat unei multitudini de alte măsuri de observație dispuse anterior, parțial suprapuse. Acestea cuprindeau supravegherea vizuală a reclamantului ... Aceasta mai include supravegherea video a intrării casei în care acesta locuia și interceptarea discuțiilor telefonice purtate în casa respectivă și într-o cabină telefonică situată în apropiere, de ambele autorități menționate, în mod separat. Mai mult decât atât, Departamentul pentru Protecția Constituției Renania de Nord-Westfalia a interceptat comunicările prin poștă ale acestuia, la momentul de timp relevant.

80. Curtea consideră că, în aceste circumstanțe, supravegherea reclamantului prin GPS a condus la observarea destul de extinsă a conduitei acestuia de două autorități diferite ale statului. În special, faptul că reclamantul a fost supus aceluiași măsuri de supraveghere de autorități diferite a determinat o imixtiune mai gravă cu viața privată a acestuia, prin faptul că numărul persoanelor care au ajuns să dețină informații despre conduita acestuia a crescut. În acest sens, imixtiunea supravegherii adiționale a reclamantului prin GPS a necesitat mai multe motive imperative, în vederea justificării. Cu toate acestea, supravegherea GPS a fost efectuată o perioadă relativ scurtă de timp (circa trei luni) și, ca și în cazul supravegherii sale vizuale de agenții Statului, l-au afectat în mod esențial doar în weekend-uri și atunci când conducea mașina lui S. Astfel, nu se poate spune că acesta a fost supus supravegherii totale și complete. Mai mult decât atât, investigația pentru care a fost dispusă supravegherea se referea la infracțiuni deosebit de grave, respectiv numeroase tentative de asasinat a unor politicieni și funcționari publici, prin atacuri cu bombă. Așa cum se indică mai sus, investigarea acestor infracțiuni și, în mod special, prevenirea unor acte similare prin utilizarea metodelor mai puțin intruzive de supraveghere nu avuseseră succes, anterior. Astfel, Curtea consideră că supravegherea reclamantului prin GPS, așa cum a fost efectuată în circumstanțele cazului de față a fost proporțională cu scopurile legitime urmărite și, astfel, „necesare într-o societate democratică”, în sensul Articolului 8 §2.

► **Lüdi v. Elveția, 12433/86, 15 iunie 1992**

40. ... în prezenta speță, utilizarea unui agent sub acoperire nu a afectat, nici de sine stătător, nici în combinație cu interceptarea telefoanelor, viața privată în sensul Articolului 8. ... Acțiunile lui Toni au avut loc în contextul unei tranzacții referitoare la 5 kg de cocaină. Autoritățile cantonale, care fuseseră avertizate de organele de poliție germane, au selectat un ofițer autorizat pentru infiltrarea în ceea ce considerau a fi o rețea amplă de traficanți care intenționa să distribuie acea cantitate de droguri în Elveția. Scopul operațiunii era arestarea traficantilor în momentul predării drogurilor. Astfel, Toni a contactat reclamantul, care a declarat că era pregătit să-i vândă 2 kg de cocaină, în valoare de 200.000 de franci elvețieni ... Dl Lüdi trebuie să fi știut, astfel, din acel moment, că acesta era implicat într-o acțiune infracțională, pasibilă de pedeapsă potrivit Articolului 19 al legii privind drogurile și că, prin urmare, risca să întâlnească un ofițer de poliție sub acoperire a cărui sarcină era să-l expună.

► **Ramanauskas v. Lituania [MC], 74420/01, 5 februarie 2008**

63. ... Autoritățile naționale nu pot fi scutite de responsabilitatea lor privind acțiunile ofițerilor de poliție prin simpla argumentare că, deși îndeplineau îndatoriri profesionale ale organelor de poliție, ofițerii acționau „în calitate privată”. Este deosebit de important ca autoritățile să-și asume responsabilitatea, întrucât etapa inițială a operațiunii ... a avut loc în lipsa oricărui cadru legal sau autorizații judiciare. Mai mult decât atât, prin autorizarea folosirii modelului și scutirii lui A.Z. de întreaga responsabilitate penală, autoritățile au legitimat etapa preliminară *ex post facto* și au făcut uz de rezultatele acesteia.

64. Mai mult decât atât, nu a fost oferită nicio explicație satisfăcătoare referitor la motivele sau motivele personale care l-ar fi putut determina pe A.Z. să abordeze reclamantul la propria sa inițiativă, fără a supune problema atenției superiorilor săi, sau de ce acesta nu a fost urmărit penal pentru acțiunile sale în cadrul acestei etape preliminare ...

65. În consecință, responsabilitatea autorităților lituaniene a fost implicată conform prevederilor Convenției pentru acțiunile lui A.Z. și V.S. anterior autorizării modelului ...

67. Pentru a constata dacă A.Z. și V.S. s-au limitat sau nu la „investigarea activității infracționale într-o manieră esențialmente pasivă”, Curtea trebuie să aibă în vedere următoarele considerente. În primul rând, nu există nicio dovadă că reclamantul ar fi comis infracțiuni în prealabil, în special, infracțiuni legate de corupție. În al doilea rând, așa cum indică înregistrările conversațiilor telefonice, toate întâlnirile dintre reclamant și A.Z. au avut loc la inițiativa acestuia din urmă ..., prin contactul stabilit la inițiativa lui A.Z. și V.S., reclamantul pare să fi fost supus determinării vădite de aceștia să realizeze acțiuni infracționale, deși nu existau probe obiective altele decât zvonurile care să sugereze că acesta intenționa să se angajeze în asemenea activitate.

68. Aceste considerente sunt suficiente ca Curtea să concluzioneze că acțiunile indivizilor în discuție au mers dincolo de simpla investigare pasivă a activității infracționale existente.

► **Miliniene v. Lituania, 74355/01, 24 iunie 2008**

37. ... Nu existau dovezi că reclamantul a comis infracțiuni în prealabil, mai ales infracțiuni legate de corupție. Cu toate acestea, inițiativa în acest caz a fost luată de S.Ș., o persoană particulară care, în momentul în care a înțeles că reclamantul trebuie mituit pentru a ajunge la un rezultat favorabil în cazul său, a înaintat o reclamație către poliție. Ulterior, poliția s-a adresat Procurorului General Adjunct, care a autorizat și a continuat investigația în cadrul legal al unui model de simulare de conduită infracțională, acordându-i lui S.Ș. imunitate din partea acuzării în schimb pentru asigurarea probelor împotriva suspectului de infracțiune.

38. În măsura în care S.Ș. avea sprijinul poliției pentru a oferi reclamantului stimulente financiare considerabile și a primi echipamente tehnice pentru înregistrarea conversațiilor, este clar că poliția a influențat desfășurarea evenimentelor. Cu toate acestea, Curtea nu a considerat că rolul poliției a fost unul abuziv, dată fiind obligația lor de a verifica plângerile penale și importanța zădărnirii efectului distrugător al corupției judiciare asupra statului de drept într-o societate democratică. Nici nu consideră că rolul poliției a reprezentat un factor determinant. Factorul determinant a fost conduita lui S.Ș. și a reclamantului. În acest context, Curtea acceptă că, per ansamblu, se poate spune că poliția s-a „alăturat” activității infracționale, mai degrabă decât a inițiat-o. Acțiunile lor au rămas, astfel, în limitele activității sub acoperire, mai degrabă decât a celei de *agents provocateurs*, în posibila încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție ...

► **Veselov și alții v. Rusia, 23200/10, 2 octombrie 2012**

126. Curtea a constatat mai sus că sentința penală a reclamanților pentru infracțiuni legate de droguri a fost bazată, în principal, pe rezultatele achizițiilor de control de organele de poliție. În niciunul dintre aceste cazuri, poliția nu a luat în considerare alte măsuri investigative pentru a verifica bănuiala că reclamanții erau traficanți de droguri. Cu o evidențiere atât de puternică a rezultatelor operațiunilor sub acoperire și a importanței acestora pentru rezultatul procedurii penale, revenea autorităților obligația de a se asigura că maniera în care realizarea achizițiilor de control fusese dispusă și efectuată excludea posibilitatea abuzului de autoritate, în mod special, al provocării. Cu toate acestea, Curtea a constatat că răspunderea poliției pentru conduita ofițerilor și a informatorilor săi nu putea fi stabilită, în mare măsură, din cauza unei deficiențe sistemice, respectiv, lipsa unei proceduri clare și previzibile pentru autorizarea realizării achizițiilor de control. Aceasta și-a reiterat jurisprudența, în sensul că autorizarea achizițiilor de control printr-o simplă decizie administrativă a aceluiași organism care conduce operațiunea, fără nicio supraveghere independentă, fără necesitatea justificării operațiunii și, practic, fără formalități de respectat este, în principiu, inadecvată ... După compararea acestui sistem cu practici adoptate în alte

State-Membre, Curtea a constatat că, în majoritatea celorlalte țări, achiziția de control și operațiunile similare sub acoperire sunt supuse unui număr de restricții procedurale ... În Rusia, din contra, li s-a încredințat organelor de cercetare operațională ale Statului o tehnică de investigare intruzivă care, aparent, nu permite măsuri de protecție structurală împotriva abuzului.

127. În circumstanțele cazurilor de față, tocmai procedura deficitară pentru autorizarea achiziției de test a fost cea care a expus reclamații acțiunii arbitrare a poliției și a subminat echitatea procedurii penale împotriva acestora. Instanțele, în ceea ce le privește, nu au reușit să examineze în mod adecvat pledoaria reclamanților referitor la provocare și, în mod special, la revizuirea motivelor pentru achiziția de control și conduita organelor de poliție și a informatorilor acestora în raport cu reclamații.

128. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că procedura penală împotriva tuturor celor trei reclamanți a fost incompatibilă cu noțiunea de proces corect. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 din Convenție.

► **Volkov și Adamskiy v. Rusia, 7614/09, 26 martie 2015**

40. ... Curtea observă că, în mod similar, reclamantului în cazul *Kuzmickaja*, dl Volkov și dl Adamskiy erau implicați în activități de afaceri legale. Aceștia își promovau public serviciile de reparații de computere, punând la dispoziție și respectivele lor numere de telefon. Astfel, aceștia căutau clienți care aveau nevoie de reparații pentru computere și își ofereau expertiza tehnică publicului general.

41. Între timp, poliția a primit informații incriminatoare la adresa reclamanților și, ca atare, avea obligația să verifice o plângere penală. Aceștia au apelat reclamanții pe numerele respective și au solicitat instalarea unor programe de computer. Reclamanții nu au reclamat instanțelor faptul că ofițerii de poliție solicitaseră în mod specific software fără licență sau că exercitaseră presiuni asupra reclamanților, în momentul apelării sau încercaseră să-i preseze să comită acte ilegale. Mai mult decât atât, din înregistrările conversațiilor dintre reclamanți și ofițerii de poliție din timpul reparării computerelor, este clar faptul că reclamanții aduseseră software fără licență pentru instalarea la propria lor inițiativă, fără incitarea ilegală de agenții sub acoperire ...

42. Curtea consideră, astfel, că solicitările ofițerilor de poliție sub acoperire păreau a fi comenzi obișnuite de gen, plasate de clienți ca răspuns la anunțurile online sau din ziare cu privire la servicii. Acțiunile poliției nu mergeau mai departe de ceea ce se aștepta în mod normal din partea clienților în cadrul activității comerciale legale. Depindea de reclamanți să răspundă la astfel de solicitări într-un mod legal și să instaleze software cu licență.

43. Cu toate acestea, dl Volkov a recunoscut în instanță că după plasarea comenzii, achiziționase compact discuri cu software contrafăcut, în scopul instalării. Dl Adamskiy a admis că, la puțină vreme după ce a fost contactat, a descărcat copii contrafăcute ale programelor solicitate, de pe Internet. Ambii reclamanți

au găsit prompt software fără licență și l-au instalat pe computerele lui V. și M., ziua următoare. Niciunul dintre reclamanți nu a indicat în procedurile interne faptul că V. și M. le ceruseră în mod specific să instaleze software fără licență. Dl Adamskiy a mai susținut că acționase în mod ilegal, deoarece avea nevoie de bani, în acel moment. Cu toate acestea, nimic din materialele de la dosarul cazului nu sugerează că poliția cunoștea situația financiară a dlui Adamskiy și că se folosise de aceasta pentru incitarea acestuia la comiterea unei infracțiuni. Mai mult decât atât, în timpul reparării computerelor, ambii reclamanți au informat deschis agenții sub acoperire că software-ul era contrafăcut și că ar fi fost mult mai costisitor să instaleze software cu licență...

44. Astfel, rezultă că, în speță, acest caz se distinge față de alte cazuri rusești care tratează provocarea, deoarece era vorba despre conduita deliberată a reclamanților și nu acțiunile poliției constituiau factorul determinant în comiterea infracțiunilor de aceștia. Dl Volkov și dl Adamskiy par să fi dovedit intenții infracționale pre-existente și au comis infracțiunile penale fără intervenția activă din partea poliției.

45. Astfel, în aceste circumstanțe, Curtea nu vede niciun motiv pentru derogare de la concluzia privind plângerea de *agent provocateur* făcută în cazul *Kuzmickaja* ... Conduita poliției în speță nu pare să fi fost ilegală sau arbitrară, dată fiind obligația acestora de a verifica plângerile penale, în vreme ce reclamanții au ales, din propria voință, să acționeze ilegal.

OBLIGAȚIA FURNIZĂRII DE INFORMAȚII

► Funke v. Franța, 10828/84, 25 februarie 1993

44. Curtea menționează că autoritățile vamale au asigurat condamnarea dlui Funke în vederea obținerii anumitor documente despre care credeau că trebuie să existe, cu toate că nu aveau certitudinea acestui fapt. Fiind inapte sau nedorind să le procure prin alte mijloace, acestea au încercat să convingă reclamantul să furnizeze el însuși probele privind infracțiunile pe care le comisese, prezumtiv. Caracteristicile speciale ale legii vamale ... nu pot justifica asemenea încălcare a dreptului oricărei persoane „acuzate de faptă penală”, în sensul autonom al acestei expresii din Articolul 6 ..., de a păstra tăcerea și de a nu contribui la auto-incriminare.

► Z. v. Finlanda, 22009/93, 25 februarie 1997

102. ... obiectul a fost exclusiv aflarea, de la consultanții săi medicali, când anume X a devenit conștientă de/sau a avut motive să suspecteze infectarea cu HIV. Dovada acestora avea posibilitatea să fie decisivă, la momentul respectiv, pentru întrebarea dacă X se făcea vinovată doar de infracțiuni sexuale sau pe lângă infracțiunea mai gravă de tentativă de omor în legătură cu două infracțiuni comise înainte de 19 martie 1992, atunci când au devenit disponibile rezultatele pozitive ale testului HIV ...

103. ... potrivit legii finlandeze relevante, consultanților medicali ai reclamantei li se putea dispune să furnizeze probe cu privire la aceasta fără consimțământul său informat doar în circumstanțe foarte limitate, respectiv, în legătură cu investigația și formularea de acuzații de infracțiuni penale grave, pentru care se prescria o sentință de, cel puțin, șase ani de închisoare ... Întrucât au refuzat să furnizeze dovezi organelor de poliție, acestea din urmă au trebuit să obțină autorizația din partea unui organ judiciar – tribunalul municipal – pentru audierea acestora ca martori ... Interogatoriul a avut loc cu ușile închise, în fața tribunalului municipal, care dispusese în prealabil ca dosarul acestuia, inclusiv transcrierile declarațiilor de martor, să rămână confidențiale ... Toți cei implicați în proceduri aveau obligația de a trata informațiile ca fiind confidențiale. Încălcarea acestei obligații, în această privință, putea conduce la răspunderea civilă și/sau penală, potrivit legii finlandeze ...

Imixtiunea în viața privată și de familie a reclamantului determinată de ordinea contestată a fost, astfel, supusă unor limitări importante și a fost însoțită de măsuri de protecție adecvate și eficiente împotriva abuzului ...

105. ... Curtea concluzionează că diversele ordine care impuneau consultanților medicali ai reclamantului să ofere dovezi erau susținute de motive relevante și suficiente care corespundeau unei cerințe imperative în interesul obiectivelor legitime urmărite. De asemenea, este satisfăcută că exista o relație rezonabilă de proporționalitate între acele măsuri și obiective. Astfel, nu a existat nicio încălcare a Articolului 8 ...

► **Serves v. Franța, 2025/92, 20 octombrie 1997**

47. ... Este de înțeles că reclamantul se teme de faptul că unele dintre probele care ar fi putut să-i fie cerute de judecătorul de instrucție ar putea fi auto-incriminatoare. Astfel, ar fi fost admisibil ca acesta să refuze să răspundă la orice întrebări din partea judecătorului care ar fi fost probabil să-l orienteze în acea direcție.

Se pare, cu toate acestea, din înregistrările interviului, pe care reclamantul le-a semnat, că acesta a refuzat de la început să depună jurământul. Totuși, jurământul este un act solemn prin care persoana în discuție se angajează, în fața judecătorului de instrucție, potrivit termenilor articolului 103 al Codului de procedură penală, să spună „întregul adevăr, fără să ascundă nimic”. În vreme ce obligația unui martor de a depune jurământul și penalitățile impuse pentru nerealizarea acestui act implică un grad de coerciție, aceasta din urmă este destinată să asigure că orice declarații date judecătorului sunt adevărate, nu să forțeze martorii să furnizeze probe.

Cu alte cuvinte, amenzile impuse dlui Serves nu au constituit, de exemplu, o măsură pentru auto-incriminarea acestuia, întrucât acestea au fost impuse înainte ca un astfel de risc să apară.

► ***Tirado Ortiz și Lozano Martin v. Spania (dec.),***
43486/98, 22 iunie 1999

2. ... Curtea consideră, cu toate acestea, că prevederile legale ale Spaniei în acest domeniu au fost inspirate de preocuparea și nevoia protecției societății și, mai ales, pentru asigurarea siguranței rutiere și protecției sănătății celorlalți. Astfel, deși obligatorie, testarea nivelurilor alcoolemiei poate fi considerată ca reprezentând o încălcare a vieții private a reclamantilor, în sensul Articolului 8 §1 din Convenție, aceasta poate fi văzută, de asemenea, ca fiind necesară pentru prevenirea faptelor penale și protecția drepturilor și libertăților celorlalți. Rezultă că această parte a solicitării trebuie respinsă, ca fiind, în mod evident, nefondată ...

► ***P.G. și J.H. v. Regatul Unit, 44787/98, 25 septembrie 2001***

42. Nu se dispută dacă obținerea de poliție a informațiilor referitoare la numerele apelate pe telefonul din apartamentul lui B. interferau cu viața privată sau corespondența (în sensul comunicațiilor telefonice) reclamantilor care utilizau telefonul în apartament sau primeau telefoane din apartament. Curtea observă, cu toate acestea, că măsurarea, care nu contravine, în sine, Articolului 8, dacă, de exemplu, se realizează de compania de servicii telefonice în scopuri de facturare, se distinge prin însăși natura sa de interceptarea comunicărilor, care poate fi indezirabilă și ilegală într-o societate democratică, exceptând cazul în care acesta este justificată ...

45. Ambele părți au fost de acord că obținerea informațiilor de facturare se baza pe autoritatea statutară, în mod special, articolul 45 al Legii telecomunicațiilor din 1984 și articolul 28(3) al Legii privind protecția datelor din 1984. Prima cerință, astfel, nu ridică dificultăți. Reclamantii au argumentat că a doua cerință nu era îndeplinită în cazul lor, întrucât existau insuficiente măsuri de protecție implementate privind utilizarea, stocarea și distrugerea evidențelor.

46. Curtea observă referirea calității criteriului legal, în acest context, în mod esențial, la considerente de predictibilitate și lipsă a caracterului arbitrar ... Ceea ce este necesar în scopul securizării va depinde, cel puțin, într-o anumită măsură, de natura și măsura interferenței în discuție. În acest caz, informațiile obținute priveau numerele de telefon apelate din apartamentul lui B. între două date specifice. Acestea nu includeau nicio informație despre conținutul acelor apeluri, sau la cine le-a efectuat, sau primit. Datele obținute și utilizarea care li se poate da erau, astfel, strict limitate.

47. Deși nu pare să fi existat prevederi statutare specifice (spre deosebire de orientările politicii interne) care guvernează stocarea și distrugerea unor asemenea informații, Curtea nu este convinsă că lipsa unui astfel de regulament formal detaliat prezintă vreun risc de caracter arbitrar sau utilizare necorespunzătoare. Nici nu pare să fi existat o lipsă de predictibilitate. Dezvăluirea către poliție a fost permisă sub cadrul statutar relevant acolo unde era necesar, în sensul detectării și prevenirii infracțiunii, iar materialul era utilizat la procesul reclamantilor privind

acuzării penale pentru coroborarea altor probe relevante pentru coordonarea în timp a apelurilor telefonice. Nu pare că reclamantii nu aveau o indicație adecvată privind circumstanțele și condițiile în care autoritățile publice au fost autorizate să recurgă la o asemenea măsură.

48. Curtea concluzionează că măsura în discuție era „în conformitate cu legea” ...

50. Informațiile au fost obținute și utilizate în contextul unei investigații și a unui proces privind bănuiala de conspirație la comiterea de jafuri armate. Nu au fost identificate probleme privind proporționalitatea. Măsura a fost justificată, respectiv, potrivit Articolului 8 §2, ca fiind „necesară într-o societate democratică”, în scopurile identificate mai sus.

► ***Weh v. Austria*, 38544/97, 8 aprilie 2004**

54. Nimic nu indică faptul că reclamantul a fost „substanțial afectat”, astfel încât să fie considerat „acuzat” de infracțiunea de depășire a vitezei, în sensul autonom al Articolului 6 §1 ... Acestuia i s-au solicitat informații, pur și simplu, în calitatea sa de proprietar înregistrat al autovehiculului. Mai mult decât atât, acestuia i se solicita să declare un simplu fapt, respectiv, cine condusesese autovehiculul care îi aparținea, ceea ce nu este, în sine, un fapt incriminator.

55. La fel, cu toate că acesta nu este un element decisiv în sine, Curtea menționează că reclamantul nu a refuzat să ofere informații, dar s-a auto-exonerat prin faptul că a informat autoritățile că o terță persoană condusesese la momentul de timp relevant. Acesta a fost pedepsit, potrivit secțiunii 103 §2 a Legii privind vehiculele motorizate, doar având în vedere faptul că acesta oferise informații inexacte, deoarece nu reușise să indice adresa completă a persoanei. Nici în procedurile interne și nici în fața Curții, acesta nu a susținut că ar fi condus autovehiculul în momentul infracțiunii.

56. Curtea ... consideră că, în prezenta speță, legătura dintre obligația reclamantului, potrivit secțiunii 130 §2 a Legii privind vehiculele motorizate de a dezvălui identitatea persoanei care îi condusesese autovehiculul și posibilă procedură penală împotriva acestuia pentru depășirea vitezei rămâne izolată și ipotetică. Cu toate acestea, fără o legătură suficient de concretă cu aceste proceduri penale, utilizarea autorității obligatorii (adică, aplicarea unei amenzi) pentru obținerea de informații nu prezintă o problemă privind dreptul reclamantului de a păstra tăcerea și privilegiul împotriva auto-incriminării.

► ***O'Halloran și Francis v. Regatul Unit* [MC], 15809/02, 29 iunie 2007**

57. ... constrângerea a fost impusă în contextul secțiunii 172 a Legii traficului rutier și impune o obligație deținătorului înregistrat al unui vehicul, pentru furnizarea de informații despre conducătorul vehiculului în anumite circumstanțe. ... Cei care aleg să păstreze și să conducă vehicule motorizate pot fi considerați că au acceptat anumite responsabilități și obligații ca parte din regimul de

reglementare referitor la vehiculele motorizate, iar în cadrul legal al Regatului Unit aceste responsabilități includ obligația, în cazul suspiciunii comiterii infracțiunilor de trafic rutier, de informare a autorităților despre identitatea conducătorului auto în ocazia respectivă.

58. Un alt aspect al obligației aplicate în cazurile de față este natura limitată a cercetării pe care organele de poliție au fost autorizate să le realizeze. Articolul 172 (2)(a) se aplică doar atunci când se presupune că șoferul vehiculului a comis o infracțiune relevantă și autorizează poliția să solicite informații doar „cu privire la identitatea șoferului” ... Mai mult, ... Articolul 172 nu sancționează interogarea prelungită despre fapte care se presupune că au determinat infracțiuni penale, iar penalizarea pentru refuzul de a răspunde este „moderată și neprivativă de libertate”.

59. ... în cazuri în care se aplică măsurile coercitive ale secțiunii 172 a legii din 1988, Curtea menționează că, prin Articolul 172(4), nu se comite nicio infracțiune, potrivit secțiunii 172(2)(a), dacă deținătorul unui vehicul arată că nu a știut și nu putea ști, cu diligența rezonabilă, cine era șoferul vehiculului. Astfel, infracțiunea nu este una de răspundere strictă, iar riscul de admitere de date nedemne de încredere este neglijabil.

60. În ceea ce privește modul utilizării declarațiilor, declarația dlui O'Halloran privind faptul că el conducea vehiculul propriu a fost admisibilă ca probă a faptului, în temeiul secțiunii 12(1) a Legii privind persoanele vinovate de infracțiuni de trafic rutier din 1988 ..., și a fost, astfel, condamnat corespunzător pentru depășirea vitezei ... A rămas ca Procuratura să dovedească infracțiunea dincolo de dubii rezonabile în proceduri ordinare, inclusiv, protecția împotriva utilizării dovezilor nedemne de încredere și a probelor obținute prin persecuție sau alte mijloace inadecvate (dar neincluzând o contestare a admisibilității declarației, potrivit secțiunii 172), iar inculpatul poate oferi probe și chema martori, dacă dorește. Din nou ... identitatea șoferului este un singur element în infracțiunea de depășire a vitezei și nu se pune problema unei condamnări emergente în procedurile asociate exclusiv cu privire la informațiile obținute, ca urmare a secțiunii 172(2)(a).

61. Deoarece dl Francis a refuzat să facă o declarație, aceasta nu a putut fi folosită în procedurile asociate și, într-adevăr, procedurile asociate nu au fost intentate niciodată. Problema utilizării declarațiilor nu a apărut în procedura penală, deoarece refuzul acestuia de a da o declarație nu a fost folosit ca probă: acesta constituia infracțiunea însăși ...

62. Având în vedere toate circumstanțele cazului, inclusiv, natura specială a regimului de reglementare în discuție și natura limitată a informațiilor solicitate printr-o notificare, potrivit secțiunii 172 a Legii traficului rutier din 1988, Curtea consideră că esența drepturilor reclamanților de a păstra tăcerea și privilegiul împotriva auto-incriminării nu a fost afectată.

► **Voskuil v. Olanda, 64752/01, 22 noiembrie 2007**

66. ... reclamantului i s-a cerut să-și identifice sursa din două motive..., în al doilea rând, să asigure un proces echitabil pentru învinuit.

67. Curtea nu vede nicio necesitate, în această ocazie, să considere dacă, sub orice condiții obligația unei Părți contractante de a prevedea un proces echitabil poate justifica obligarea unui jurnalist să-și divulge sursa. Indiferent de potențiala semnificație în procedura penală a informațiilor pe care Curtea de Apel a încercat să le obțină de la reclamant, Curtea de Apel nu a fost împiedicată să considere fondul acuzațiilor împotriva celor trei învinuiți; aceasta a fost, se pare, aptă să substituie proba altor martori pentru ceea ce a fost încercat să se extragă de la reclamant ... Astfel spus, oferirea acestui motiv pentru imixtiunea reclamată este lipsită de relevanță.

► **Sanoma Uitgevers B.V. v. Olanda [MC], 38224/03, 14 septembrie 2010**

88. Dată fiind importanța vitală pentru libertatea presei a protecției surselor jurnalistice și a informațiilor care pot conduce la identificarea acestora, orice imixtiune cu dreptul la protecție a acestor surse trebuie însoțită de măsuri de protecție procedural legale proporționale cu importanța principiului vizat ...

90. Mai înainte de toate, printre aceste măsuri de protecție este și garanția controlului de un judecător sau un alt organ independent și imparțial de luare a deciziilor ...

91. Curtea cunoaște foarte bine că poate fi nepractic pentru organele de urmărire penală să declare motive completate pentru ordine sau solicitări urgente. În asemenea situații, un control independent efectuat, cel târziu, înaintea accesării și utilizării materialelor obținute trebuie să fie suficient pentru a determina dacă apare orice problemă legată de confidențialitate și dacă acesta este cazul, în circumstanțele particulare ale cazului interesul public invocat de autoritățile de investigare sau de urmărire depășește interesul public general al protecției sursei. Este clar, în opinia Curții, că exercitarea oricărui control independent care are loc doar ulterior predării materialului capabil să dezvăluie asemenea surse ar submina însăși esența dreptului la confidențialitate.

92. Având în vedere natura preventivă a acestui control, judecătorul sau alt organ independent și imparțial trebuie să fie, astfel, în postura de a realiza această apreciere a potențialelor riscuri și a respectivelor interese anterior oricărei dezvăluiri și referitor la materialul care trebuie dezvăluit, astfel ca argumentele autorităților care doresc dezvăluirea să poată fi evaluate în mod adecvat. Decizia luată trebuie guvernată de criterii clare, inclusiv dacă o măsură mai puțin intruzivă poate fi suficientă pentru a deservi interesele publice stabilite, de primă importanță. Trebuie să fie deschisă, judecătorului sau altei autorități, posibilitatea refuzului de a realiza un ordin de divulgare sau de a realiza un ordin limitat sau calificat, astfel încât să protejeze sursele împotriva divulgării, indiferent dacă acestea sunt numite sau nu în mod specific în materialul reținut,

pe temeiul creării, prin comunicarea unor asemenea materiale, a unui risc serios de compromitere a identității surselor jurnalistului ... În situații de urgență, trebuie să existe o procedură pentru identificarea și izolarea, anterior exploatării materialului de autorități, a informațiilor care pot conduce la identificarea surselor față de informații care nu prezintă asemenea riscuri ...

93. În Olanda, de la intrarea în vigoare a articolului 96a al Codului de procedură penală, această decizie este încredințată procurorului, mai degrabă decât unui judecător independent. Cu toate că procurorul public, precum orice alt funcționar public, este obligat prin cerințe de integritate de bază, în ceea ce privește procedura, acesta/aceasta reprezintă o „parte” care apără interese potențial incompatibile cu protecția sursei jurnalistice și cu greu poate fi văzut drept obiectiv și imparțial, astfel încât să realizeze evaluarea necesară a diverselor interese concurente.

► **Brusco v. Franța, 1466/07, 14 octombrie 2010**

46. În prezenta cauză, Curtea menționează că, atunci când reclamantul a fost obligat să pronunțe jurământul că va „spune adevărul, întregul adevăr și nu va ascunde nimic”, așa cum impunea Articolul 153 al Codului de procedură penală, înainte să fie interogat de un ofițer de poliție, acesta se aflase în detenție, în custodia poliției ...

47. ... Curtea observă, cu toate acestea, că arestarea reclamantului și plasarea în custodie au avut loc în contextul unei investigații preliminare de judecătorul de instrucție împotriva lui E.L. și J.P.G., ambii fiind suspectați de implicare în atacul asupra lui B.M. ... Argumentul că reclamantul a fost chestionat ca simplu martor a fost pur formal și, așadar, neconvingător, deoarece autoritățile judiciare și poliția aveau motive să suspecteze că acesta fusese implicat în infracțiune ...

49. În ultimul rând, în opinia Curții, arestarea reclamantului și plasarea în detenție în custodia poliției ar fi putut avea urmări grave asupra situației sale ... Mai mult decât atât, exact după reținerea acestuia în custodia poliției pe baza probelor care l-au transformat în suspect, acesta a fost plasat sub investigare și reținut în custodie.

50. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că, atunci când reclamantul a fost plasat în detenție în custodia poliției și i s-a cerut să „spună adevărul, întregul adevăr și să nu ascundă nimic”, fuseseră formulate „acuzății penale” împotriva acestuia și acesta avea, astfel, dreptul de a nu se auto-incrimina și de a păstra tăcerea, așa cum garantează Articolul 6 §1 și 3 din Convenție ...

54. Curtea mai observă că nu există nicio indicație, nici în dosarul cauzei și nici în declarațiile martorilor că reclamantul fusese informat la începutul interviului că avea dreptul de a păstra tăcerea, de a nu răspunde la nicio întrebare sau de a răspunde doar la acele întrebări la care dorea să răspundă. În continuare, observă că reclamantul a primit asistență din partea unui avocat doar la 20 de ore după reținerea în custodia poliției, o perioadă de timp prevăzută în Articolul 63-4 al Codului de procedură penală ... Astfel, avocatul nu l-a putut informa despre

dreptul său de a păstra tăcerea și de a nu se auto-incrimina înaintea primului său interviu sau de a-l asista în realizarea declarației sale și a celor care au urmat, așa cum se solicită, potrivit Articolului 6 din Convenție.

55. Rezultă că ..., în prezenta cauză, a avut loc o încălcare a dreptului reclamantului de a nu se auto-incrimina și de a păstra tăcerea, așa cum garantează Articolul 6 §1 și 3 din Convenție.

OBLIGAȚII DE CONFIDENȚIALITATE CU PRIVIRE LA PROBELE COLECTATE

► *Z. v. Finlanda*, 22009/93, 25 februarie 1997

112. Curtea nu este convinsă că, prin prescrierea unei perioade de zece ani, instanțele au conferit suficientă importanță intereselor reclamantului. Trebuie reamintit că, în urma informațiilor în discuție produse în procedură fără consimțământul acesteia, aceasta fusese deja supusă unei interferențe serioase cu dreptul său la respect față de viața sa privată și de familie. Imixtiunea pe care aceasta ar fi suferit-o în cazul în care informațiile medicale ar fi fost accesibile publicului după zece ani nu este susținută de motive care ar fi considerate suficiente pentru a prevala față de interesul acesteia în privința datelor rămase confidențiale pe o perioadă mai lungă. Dispoziția ce face materialul accesibil astfel încă din 2002 ar fi constituit, în cazul implementării, o imixtiune disproporționată cu dreptul acesteia la respect pentru viața sa privată și de familie, cu încălcarea Articolului 8 ...

► *Panteleyenکو v. Ucraina*, 11901/02, 29 iunie 2006

57. ... instanța a solicitat și a obținut, de la un spital de psihiatrie, informații confidențiale privind starea psihică a reclamantului și tratamentul medical relevant. Aceste informații au fost, ulterior, divulgate de judecător părților și altor persoane prezente în sala de judecată la o audiere publică.

58. Curtea concluzionează că acele detalii constituiau, fără îndoială, date referitoare la „viața privată” a reclamantului și că măsura atacată conducea la mărirea cercului de persoane care cunoșteau detaliile în discuție. Măsurile luate de instanță au constituit, astfel, o imixtiune cu drepturile reclamantului, garantate potrivit Articolului 8 din Convenție ...

61. Trebuie menționat că, după revizuirea cazului, Curtea de Apel a ajuns la concluzia că tratamentul aplicat de judecătorul de primă instanță informațiilor personale ale reclamantului nu a respectat regimul special privind colectarea, reținerea, utilizarea și diseminarea permise în cazul informațiilor psihiatrice ... Mai mult decât atât, Curtea menționează că detaliile în discuție, fiind incapabile să afecteze rezultatul litigiului (adică stabilirea dacă declarația presupusă a fost făcută și evaluarea posibilității ca aceasta să fie calomnioasă; compararea și contrastul, *Z. v. Finlanda* ...), solicitarea Tribunalului Novozavodsk cu privire la

informații a fost redundantă, întrucât informațiile nu au fost „importante pentru o cercetare, investigație premergătoare procesului sau proces”, și a fost, astfel, ilegală, în sensul Articolului 6 al Legii privind asistența medicală psihiatrică din 2000.

62. Curtea concluzionează, din motivele indicate mai sus, că a avut loc o încălcare a Articolului 8 din Convenție, în această privință.

PĂSTRAREA PROBELOR DUPĂ FINALIZAREA INVESTIGAȚIEI/URMĂRIII PENALE

► *S. și Marper v. Regatul Unit* [MC], 30562/04, 4 decembrie 2008

113. ... au fost prelevate amprente și probele celulare ale reclamantilor și au fost obținute profilurile ADN în contextul procedurii penale intentate pentru bănuiala de tentativă de jaf în cazul primului reclamant și hărțuirea partenerului său în cazul celui de-al doilea reclamant. Datele au fost păstrate pe baza legislației care permite păstrarea acestora pe durată nedeterminată, în pofida achitării primului și a încetării procedurii penale împotriva celui din urmă ...

118. ... Datele pot fi păstrate indiferent de natura sau gravitatea infracțiunii de care individul a fost bănuțit inițial sau vârsta suspectului de infracțiune; au fost prelevate amprente și probe și ridicate de la o persoană de orice vârstă, arestată în legătură cu o infracțiune înregistrabilă, care include infracțiuni minore au neprivative de libertate. Păstrarea nu este limitată de timp; materialul este reținut pe perioadă nedeterminată indiferent de natura sau gravitatea infracțiunii de care persoana a fost bănuțită. Mai mult decât atât, există doar posibilități limitate pentru ca unui individ achitat să-i fie eliminate datele din bazele de date la nivel național sau materialele să fie distruse...; în mod special, nu există nicio prevedere pentru controlul independent al justificării pentru păstrarea conform criteriilor definite, inclusiv astfel de factori precum gravitatea infracțiunii, arestări anterioare, tăria suspiciunii împotriva persoanei și orice alte circumstanțe speciale ...

121. ... Curtea ... reiterează că simpla păstrare și stocare a informațiilor personale de autoritățile publice, oricum ar fi fost obținute, trebuie considerate ca având impact direct asupra interesului referitor la viața privată al unui individ în discuție, indiferent dacă se face uz ulterior de date ...

122. ... Este adevărat că păstrarea informațiilor private ale reclamantilor nu poate fi echivalată cu exprimarea suspiciunilor. Cu toate acestea, percepția acestora că nu sunt tratați ca fiind nevinovați este amplificată de faptul că informațiile lor sunt reținute pe termen nelimitat, în același mod ca și datele persoanelor condamnate, în timp ce se solicită ca datele celor care nu au fost niciodată suspectați de o infracțiune să fie distruse ...

124. ... păstrarea datelor persoanelor necondamnate poate fi deosebit de dăunătoare în cazul minorilor, cum ar fi primul reclamant, dată fiind situația

specială a acestora și importanța dezvoltării lor și a integrării în societate ... Curtea consideră că trebuie să se acorde o atenție deosebită protecției minorilor față de orice prejudiciu care poate rezulta din păstrarea de autorități a informațiilor private ale acestora în urma achitării de o faptă penală. Curtea împărtășește opinia Consiliului Nuffield privind impactul asupra persoanelor tinere a reținerii pe durată nedeterminată a materialului lor ADN și menționează preocupările Consiliului că politicile aplicate au condus la supra-reprezentarea în baza de date a persoanelor tinere și minorităților etnice, care nu au fost condamnate de nicio infracțiune ...

125. În concluzie, Curtea concluzionează că natura generală și nediscriminatorie a autorității de păstrare a amprentelor, probelor celulare și profilurilor ADN ale persoanelor bănuite, dar necondamnate pentru infracțiuni, așa cum a fost aplicat în cazul reclamanților prezenți, nu stabilește un echilibru corect între interesele publice și private concurente și că Statul responsabil a depășit orice marjă acceptabilă de apreciere în această privință. Astfel, păstrarea în discuție constituie o imixtiune disproporționată cu dreptul reclamanților la respectarea vieții private și nu pot fi privite drept necesare într-o societate democratică.

RĂSPUNDEREA PENTRU PIERDERI SAU DAUNE ALE OBIECTELOR CONFISCATE

► *Tendam v. Spania*, 25720/05, 13 iulie 2010

51. Este adevărat că Articolul 1 al Protocolului nr. 1 nu consacră dreptul unei persoane achitate la obținerea remedierii pentru prejudiciile rezultate în urma sechestrării bunurilor sale în cadrul investigației unui caz penal ... Cu toate acestea, atunci când autoritățile de investigare sau urmărire penală confiscă bunurile, acestea trebuie să ia măsurile rezonabile necesare pentru a avea grijă de acestea, în mod special, prin inventarierea acestora și a stării acestora în momentul confiscării și în momentul returnării către deținătorul achitat. Mai mult decât atât, legislația internă trebuie să asigure inițierea de proceduri împotriva Statului, pentru a obține redresarea pentru pierderi rezultate în urma nereușitei păstrării acestor bunuri într-o stare rezonabilă ... Aceste proceduri necesită, mai mult decât atât, să fie eficiente pentru a permite deținătorului achitat să-și apere cauza.

52. În acest caz, Curtea observă că reclamantul a inițiat un caz împotriva Statului pentru daune provocate obiectelor confiscate și recuperate după achitare și dispariția unora care nu au fost returnate, potrivit secțiunii 292 a LOPJ privind funcționarea anormală a administrării justiției ... Mai mult decât atât, Statele-Părți au obligația de a stabili condițiile pentru compensarea pierderilor rezultate din confiscare ...

54. În circumstanțele cazului analizat, Curtea concluzionează că sarcina probei privind articolele lipsă sau deteriorate revine autorităților judiciare, care erau responsabile pentru gestionarea acestora pe întreaga durată a sechestrului, și

nu reclamantului, care a fost achitat la mai mult de șapte ani după confiscarea obiectelor. Deoarece, în urma achitării reclamantului, autoritățile judiciare nu au oferit nicio justificare pentru dispariția și deteriorarea obiectelor confiscate, acestea sunt răspunzătoare pentru orice pierderi rezultate din confiscare.

55. Curtea menționează că instanțele care au examinat reclamația nu au luat în calcul răspunderea suportată de autoritățile judiciare și nu au acordat reclamantului nicio oportunitate de redresare cu privire la daunele suferite ca urmare a nereușitei păstrării obiectelor confiscate.

56. Curtea concluzionează că, prin refuzul despăgubirii pentru prejudicii, acestea au făcut ca reclamantul să suporte o povară disproporționată și excesivă.

57. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 1 al Protocolului nr. 1.

Capitolul 7

Interogarea

DREPTUL LA ASISTENȚĂ DIN PARTEA UNUI AVOCAT

► *John Murray v. Regatul Unit, 18731/91, 8 februarie 1996*

66. ... potrivit Ordinului, la începutul interogatoriului poliției, un învinuit se confruntă cu o dilemă fundamentală referitor la apărarea sa. Dacă acesta alege să păstreze tăcerea, pot fi stabilite prezumții defavorabile împotriva sa, în conformitate cu prevederile Ordinului. Pe de altă parte, dacă învinuitul optează să rupă tăcerea în cadrul interogării, acesta riscă să-și prejudicieze apărarea fără a elimina, în mod necesar, posibilitatea stabilirii prezumțiilor împotriva sa.

În asemenea condiții, conceptul de corectitudine consacrat în Articolul 6 ... necesită ca învinuitul să beneficieze de asistența unui avocat deja din etapele inițiale ale interogării de poliție. Negarea accesului la serviciile unui avocat în primele 48 de ore de interogare de poliție, într-o situație în care drepturile apărării pot fi prejudiciate în mod ireparabil, este indiferent de justificarea pentru asemenea refuz incompatibilă cu drepturile învinuitului, potrivit Articolului 6 ...

68. Este adevărat, așa cum subliniază Guvernul, că atunci când reclamantul s-a putut consulta cu reprezentantul său, acesta a fost sfătuit să continue să păstreze tăcerea și că, în cadrul procesului, reclamantul a ales să nu indice probe sau să apeleze la martori în numele său. Cu toate acestea, nu este responsabilitatea Curții să speculeze referitor la care ar fi fost reacția reclamantului sau recomandările avocatului său, dacă acestuia nu i-ar fi fost refuzat accesul în această etapă inițială. Așa cum stau lucrurile, reclamantul a fost, fără îndoială, afectat de negarea accesului și de imixtiunea rezultată cu drepturile apărării. Concluzia Curții cu privire la stabilirea prezumțiilor nu modifică acest aspect ...

70. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1, în coroborare cu alineatul 3 (c) ... din Convenție, în ceea ce privește negarea accesului reclamantului la un avocat în primele 48 de ore de reținere în arestul poliției.

► *Salduz v. Turcia [MC], 36391/02, 27 noiembrie 2008*

54. ... Curtea subliniază importanța etapei investigării pentru procedura penală, întrucât probele obținute în această etapă determină cadrul în care infracțiunea invocată va fi luată în considerare la proces ... În același timp, un învinuit se găsește deseori într-o postură deosebit de vulnerabilă în acea etapă

a procedurilor, efectul acestora fiind amplificat de faptul că legislația privind procedura penală tinde să devină tot mai complexă, în special, cu privire la normele care guvernează colectarea și folosirea probelor. În majoritatea cazurilor, această vulnerabilitate particulară poate fi compensată în mod adecvat doar prin asistența unui avocat, a cărui sarcină este, printre altele, să asigure respectarea dreptului unui învinuit de a nu se auto-incrimina. Acest drept presupune, într-adevăr, că acuzarea într-un caz penal încearcă să-și susțină cauza împotriva învinuitului fără a recurge la probe obținute prin metode de coerciție sau opresiune cu sfidarea voinței învinuitului ... Accesul la un avocat în faza inițială face parte din măsurile de protecție procedurală de care Curtea va ține cont, în mod special, atunci când examinează dacă o procedură a neutralizat însăși esența privilegiului împotriva auto-incriminării ... În acest scop, Curtea mai menționează recomandările CPT ..., în care comisia a declarat, în mod repetat, că dreptul unui deținut la acces la apărare juridică reprezintă o măsură de protecție fundamentală împotriva relelor tratamente. Orice excepție de la beneficierea de acest drept trebuie circumscrisă clar și aplicarea sa limitată strict în timp. Aceste principii sunt invocate, în mod special, în cazul acuzațiilor grave, deoarece trebuie asigurat, în fața celor mai aspre penalități, respectul pentru dreptul la un proces echitabil, în cel mai înalt grad posibil, de societățile democratice.

55. În acest sens, Curtea concluzionează că, pentru ca dreptul la un proces echitabil să rămână suficient de „practic și eficace” ... Articolul 6 §1 impune, de regulă, ca accesul la un avocat să fie prevăzut de la prima interogare a suspectului de poliție, exceptând cazul în care este demonstrat, în lumina circumstanțelor particulare ale fiecărui caz, că există motive imperative pentru restricționarea acestui drept. Chiar și atunci când motivele imperative pot justifica, în mod excepțional, negarea accesului la un avocat, asemenea restricție, oricare îi este justificarea, nu trebuie să prejudicieze în mod necorespunzător drepturile învinuitului, potrivit Articolului 6 ... Drepturile apărării vor fi, în principiu, iremediabil prejudiciate atunci când declarațiile incriminatoare făcute în cadrul interogării de poliție, fără acces la un avocat, sunt folosite pentru condamnare.

► ***Panovits v. Cipru*, 4268/04, 11 decembrie 2008**

73. Astfel, Curtea concluzionează că lipsa prevederii unor informații suficiente privind dreptul reclamantului de a consulta un avocat înaintea chestionării de poliție, în mod special, dat fiind faptul că acesta era minor la acel moment și nu a fost asistat de tutorele său în timpul chestionării, a constituit o încălcare a drepturilor reclamantului la apărare. La fel, Curtea concluzionează că nici reclamantul, nici tatăl acestuia, care acționa în numele reclamantului, nu au renunțat la dreptul reclamantului de a beneficia de reprezentare legală înaintea interogării sale de manieră explicită și neechivocă.

► ***Yaremenko v. Ucraina*, 32092/02, 12 iunie 2008**

86. Curtea menționează că ... condamnarea reclamantului pentru crima din 1998 a fost bazată, în principal, pe autodenunțarea acestuia, care a fost obținută de

anchetatori în absența unui avocat și pe care reclamantul a retras-o chiar a doua zi și, apoi, din martie 2001, mai departe.

87. Curtea mai menționează cu privire la circumstanțele în care a avut loc chestionarea inițială a reclamantului despre crima din 1998 ... Unul dintre motivele pentru reprezentarea obligatorie este gravitatea crimei de care este suspectată persoana și, astfel, posibilitatea închisorii pe viață ca pedeapsă. În prezenta speță, autoritățile de aplicare a legii, investigând moartea violentă a unei persoane, au inițiat procedura penală pentru vătămarea corporală deosebit de gravă cauzatoare de moarte, mai degrabă decât pentru asasinat. Prima reprezenta o infracțiune mai puțin gravă și nu necesita, astfel, reprezentarea legală obligatorie a suspectului. Imediat după obținerea autodenunțării, crima a fost reclasificată, iar reclamantul a fost acuzat de asasinat.

88. Curtea este uimită de faptul că, în urma procedurii adoptate de autorități, reclamantul nu a beneficiat de cerința reprezentării obligatorii și a fost pus într-o situație în care, așa cum acesta a susținut, a fost presat să renunțe la dreptul său la apărare și să se auto-incrimineze. Se poate reaminti că reclamantul avea un avocat în procedura penală existentă, dar a renunțat la dreptul său de a fi reprezentat în timpul chestionării cu privire la o altă infracțiune. Aceste circumstanțe generează suspiciuni puternice privind existența unui scop ulterior în clasificarea inițială a infracțiunii. Faptul că reclamantul a făcut autodenunțări fără ca un avocat să fie prezent și le-a retras imediat în prezența avocatului demonstrează vulnerabilitatea posturii sale și nevoia reală de asistență juridică corespunzătoare, care i-a fost refuzată, efectiv, pe data de 1 februarie 2001, dat fiind modul în care anchetatorul din partea organelor de poliție și-a exercitat autoritatea discreționară privind clasificarea infracțiunii investigate.

89. În ceea ce privește îndepărtarea avocatului O. Kh. pe data de 2 februarie 2001, argumentul Guvernului că aceasta s-a făcut exclusiv la cererea reclamantului pare cu greu credibil, întrucât acest lucru nu a fost menționat în decizia de îndepărtare în sine, iar în răspunsurile organelor de urmărire s-a făcut referire la acesta ca temei adițional pentru îndepărtarea avocatului.

90. Curtea menționează că, faptul că alți doi avocați care au reprezentat reclamantul, l-au văzut doar o singură dată fiecare, pe durata chestionării, și niciodată înainte de aceasta, pare să indice natura teoretică a serviciilor lor. Aceasta consideră că maniera și raționamentul pentru îndepărtarea avocatului din cauză, precum și presupusa lipsă de motive legale pentru aceasta, ridică întrebări serioase cu privire la echitatea procedurilor, în întregimea acestora. Curtea mai menționează că avocatul a avut permisiunea de a relua cazul în luna iunie 2001, fără vreo indicație că motivele îndepărtării acestuia au încetat să existe.

91. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 6 §3 (c) din Convenție.

► **Tarasov v. Ucraina, 17416/03, 31 octombrie 2013**

94. ... reclamantul a renunțat la dreptul său de a fi reprezentat legal în etapele inițiale ale investigației. Respectivele renunțări au fost, totuși, exprimate de

reclamant în circumstanțe care au ridicat îndoieli serioase cu privire la libertatea voinței reclamantului în stabilirea respectivelor renunțări. Pe lângă afirmația reclamantului că fusese forțat să semneze renunțările respective ..., Curtea mai ia în calcul acuzațiile de rele tratamente ale reclamantului și insuccesul autorităților statului de a oferi explicație plauzibilă privind rănile suferite de reclamant în detenție, pe care Curtea le-a găsit ca fiind suficiente pentru stabilirea responsabilității Guvernului, potrivit Articolului 3 din Convenție. Astfel, Curtea concluzionează că renunțarea reclamantului la dreptul la reprezentare legală în etapele inițiale ale investigației nu a fost stabilită de manieră neechivocă, așa cum impunea Articolul 6 §3 (c) din Convenție.

95. Mai mult decât atât, Curtea menționează că, după chestionarea de poliție fără asistență juridică, reclamantul a recunoscut un număr de infracțiuni și, timp de aproape trei luni de la începutul investigației, acesta nu a avut avocat, cu toate că fuseseră făcuți pași importanți în investigație, în respectiva perioadă. Cu toate acestea, așa cum a subliniat Curtea în numeroase ocazii, echitatea procedurilor impune ca un învinuit să poată obține întreaga serie de servicii asociate, specific, cu asistența juridică. În această privință, consultantul trebuie să poată asigura, fără restricții, aspectele fundamentale ale apărării acelei persoane: discutarea cazului, organizarea apărării, acumularea probelor favorabile învinuitului, pregătirea pentru chestionare, susținerea unui învinuit în dificultate și verificarea condițiilor de detenție. Astfel, drepturile de apărare ale reclamantului au fost prejudiciate chiar de la începutul procedurilor și instanțele nu au reacționat de manieră adecvată la această scăpare procedurală.

Rezultă că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (c) din Convenție, în ceea ce privește dreptul reclamantului la reprezentare legală.

► **Turbylev v. Rusia, 4722/09, 6 octombrie 2015**

94. Curtea observă că, indiferent dacă reclamantul a mărturisit înainte sau după înregistrarea formală a arestării sale ..., rezultă din faptele cazului, necontestate de Guvern și, în mod special, din declarațiile organelor de poliție, că, la momentul mărturisirii sale, reclamantul se afla în detenție în custodia poliției, din unicul motiv că era bănuț de a fi participat la jaf, respectiva suspiciune fiind bazată pe informații raportate poliției de dna R. ... Organele de poliție au fost, astfel, obligate să-i asigure drepturile unui suspect, accesul la un avocat fiind un astfel de drept ... Aceasta corespunde, de asemenea, cerinței legii procedurale penale interne că dreptul la acces la serviciile unui avocat apare din momentul arestării efective ..., care concordă interpretării Curții Constituționale asupra dreptului la asistență juridică care apare din momentul restricționării propriu-zise a drepturilor constituționale ale unei persoane, în mod special, dreptul la libertate și securitate, și nu din momentul recunoașterii formale a statutului cuiva ca suspect sau a detenției ...

95. Absența unei cerințe a legii naționale privind accesul la un avocat pentru o declarație de capitulare și mărturie a fost folosită ca abatere pentru împiedicarea dreptului reclamantului ca suspect *de facto* la asistență juridică și pentru admiterea

declarației acestuia de capitulare și mărturie, obținută fără asistență juridică, ca probă în stabilirea vinovăției sale. Aceasta a prejudiciat iremediabil drepturile apărării. Nici asistența oferită ulterior de un avocat, nici natura contradictorie a procedurii care a urmat și posibilitatea contestării admisibilității probelor în discuție la proces sau recurs, nu au putut remedia deficiențele produse în cadrul detenției în custodia poliției.

96. Chiar presupunând că reclamantul fusese informat despre dreptul constituțional de a nu se auto-incrimina înainte de a face declarația de mărturisire, așa cum au constatat instanțele, nu se poate susține că acesta a renunțat în mod valabil la privilegiul său împotriva auto-incriminării, având în vedere concluzia Curții că acesta făcuse declarația de mărturisire în urma tratamentului inuman și degradant aplicat de organele de poliție. În orice caz, nu se poate pune nicio bază pe faptul că reclamantului îi fuseseră reamintit dreptul său de a păstra tăcerea și semnase evidența relevantă ..., în mod special, deoarece evidența cita Articolul 51 al Constituției fără explicarea sensului acestuia. Mai mult decât atât, întrucât lipsa accesului la un avocat, în prezenta speță, rezulta din aplicarea sistematică a prevederilor legale, așa cum erau acestea interpretate de instanțe, iar reclamantul nu a fost informat despre dreptul la asistență juridică înaintea semnării declarației de capitulare și mărturisire, problema renunțării la dreptul la asistență juridică nu este pertinentă.

97. Curtea concluzionează că folosirea de instanțe a declarației de capitulare și mărturisire a reclamantului, obținută în urma relexelor tratamente, cu încălcarea Articolului 3 și în lipsa accesului la un avocat, a determinat inechitatea procesului reclamantului.

98. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (c) ale Convenției ...

► ***Ibrahim și alții v. Regatul Unit [MC],*** **50541/08, 13 septembrie 2016**

276. Guvernul a susținut că motivele imperative pentru întârzierea procedurilor juridice au fost determinate de potențialul de pierdere de vieți pe scară largă, nevoia urgentă de a obține informații privind atacurile planificate și constrângerile severe de natură practică privind activitatea organelor de poliție. Curtea ... nu avea dubii referitor la existența unei asemenea nevoi în momentul realizării interviurilor de siguranță ale primilor trei reclamanți ... Atunci când primii trei reclamanți și dl Osman au detonat dispozitivele pe data de 21 iulie, în trei trenuri de metrou și un autobuz, era inevitabil că poliția va concluziona că Regatul Unit a devenit ținta unui val de atacuri teroriste ... Faptul că bombele nu au explodat însemna că autorii atacului se aflau încă în libertate și puteau detona alte bombe, posibil cu succes de data aceasta ... Poliția a acționat sub presiuni enorme, iar prioritatea lor fundamentală a fost, în mod destul de adecvat, să obțină informații de urgență asupra oricăror alte atacuri planificate și identitățile celor potențial implicați în complot. Curtea concluzionează că Guvernul a demonstrat în mod convingător, în cazul primilor trei reclamanți, existența unei nevoi urgente de a evita consecințe adverse grave pentru viața și integritatea fizică a publicului.

277. Cu toate acestea, ... existența circumstanțelor excepționale care satisfac cerința materială a motivelor imperative nu oferă, în mod automat, o justificare adecvată pentru limitarea accesului suspectilor la apărare juridică. Alți factori care trebuie luați în calcul includ existența unei baze de restricționare în legea internă, dacă restricția a fost bazată pe evaluarea individuală a circumstanțelor particulare ale cazului și dacă restricția a fost una de natură temporară. În cazul primilor trei reclamanți, s-a implementat un cadru legal clar și cert, care reglementa circumstanțele în care accesul la apărare juridică putea fi restricționat pentru suspecti și oferea instrucțiuni importante pentru luarea deciziilor operaționale ... Legislația prevedea că restricțiile privind asistența juridică trebuiau să înceteze de îndată ce circumstanțele justificau existența acestora ... Restricțiile făceau, mai departe, obiectul unei limite de timp superioare stricte, de patruzeci și opt de ore ... O decizie individuală de limitare a drepturilor fiecăruia dintre reclamanți la apărare juridică a fost luată de un ofițer de poliție de nivel senior pe baza faptelor specifice ale cazurilor acestora, iar motivele pentru decizie au fost înregistrate. Rezultă clar din motive, dat fiind că autorizarea a fost determinată în conformitate cu cadrul legislativ, că drepturile procedurale ale reclamanților au fost luate în calcul ... Decizia de a restricționa apărarea juridică a fost revizuită ulterior de judecătorul de instrucție și de Curtea de Apel ...

279. În concluzie, Curtea este satisfăcută de faptul că Guvernul a demonstrat în mod convingător că existau motive imperative pentru restricțiile temporare ale dreptului la apărare juridică a primilor trei reclamanți ...

298. Ca și în cazul primilor trei reclamanți, Guvernul s-a bazat pe circumstanțele excepționale care prevalau în luna iulie 2005 și constituiau motive imperative pentru a justifica restricționarea accesului la un avocat al celui de-al patrulea reclamant ... Se pune problema dacă aceste circumstanțe excepționale erau suficiente pentru a constitui motive imperative în cazul celui de-al patrulea reclamant, pentru continuarea interviului său fără avertisment sau informarea acestuia despre dreptul său la apărare juridică.

299. ... Posibilitatea refuzării drepturilor procedurale suspectului, garantate de cod, prin respingerea schimbării statutului formal al acestuia atunci când o astfel de schimbare a devenit adecvată nu este stabilită în legea internă. Nu au existat, astfel, prevederile legale care să orienteze luarea deciziilor operaționale prin clarificarea modului în care urma să se exercite discreția sau să se impună luarea în considerare a drepturilor unui individ, potrivit Articolului 6. De asemenea, trebuie menționat că exista posibilitatea, potrivit cadrului legal implementat, să se întârzie accesul la apărare juridică pentru suspecti avertizați în mod formal ... Acest cadru legal a fost aplicat primilor trei reclamanți și ar fi putut fi aplicat în cazul celui de-al patrulea reclamant dacă ofițerul de poliție de nivel senior ar fi fost de opinie că era necesar un interogatoriu urgent de organele de poliție fără accesul prealabil la apărare juridică. O astfel de decizie ar fi fost înregistrată în scris. Din contra, decizia de a nu aresta cel de-al patrulea reclamant, ci de a continua interogarea acestuia ca martor nu

a fost înregistrată, iar motivul specific pentru aceasta, inclusiv, orice dovadă că drepturile procedurale ale acestuia erau, de fapt, luate în calcul, nu puteau, astfel, face obiectul revizuirii *ex post facto* de instanțe sau de această Curte.

300. În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că Guvernul nu a demonstrat în mod convingător, pe baza probelor contemporane, existența motivelor imperative în cazul celui de-al patrulea reclamant, având în vedere absența completă a oricărui cadru legal care permite poliției să acționeze în modul în care a făcut-o, lipsa unei determinări individuale și înregistrate, pe baza prevederilor aplicabile ale legii naționale dacă să restricționeze accesul acestuia la apărare juridică și, important, decizia deliberată de poliție să nu informeze al patrulea reclamant despre dreptul său de a păstra tăcerea.

► **Dvorski v. Croația [MC], 25703/11, 20 octombrie 2015**

93. ... în timp ce reclamantul alesese formal pe avocatul M.R. să-l reprezinte pe durata interogării de organele de poliție, această alegere nu a fost una informată, deoarece reclamantul nu cunoștea faptul că un alt avocat, angajat de părinții săi, venise la secția de poliție pentru a-l vedea, teoretic, în vederea reprezentării sale ...

94. Curtea menționează că singurul motiv citat de Guvern pentru oprirea accesului lui G.M. la reclamant era faptul că G.M., în opinia Guvernului, nu deținea o împuternicire adecvată în vederea reprezentării acestuia. În același timp, Guvernul nu a contestat că reclamantul nu a fost informat, la momentul de timp relevant, că G.M. încercase să-l întâlnească la secția de poliție.

95. Curtea observă, cu toate acestea, că G.M. a susținut în fața autorităților naționale că deținea, de fapt, o împuternicire în scris din partea părinților reclamantului, de la 14 martie 2007. Se pare, că aceste acuzații nu au fost niciodată combătute în mod convingător, în procedurile interne. Mai mult decât atât, o împuternicire scrisă a fost inclusă în dosarul cauzei compilat de judecătorul de instrucție la 15 martie 2007, atunci când reclamantul a fost adus înaintea acestuia de poliție.

96. Legea internă relevantă este clară, în privința aspectului că un avocat al apărării poate fi angajat de suspectul însuși sau de rudele acestuia, inclusiv, părinții săi ... În conformitate cu alineatul 6 al Articolului 62, un suspect poate autoriza verbal un avocat să acționeze în numele său pe durata procedurilor. Scopul Articolului 62, alineatul 4, al Codului de procedură penală, care prevede că un avocat al apărării poate fi angajat de rudele apropiate ale învinutului, dar că învinutul poate refuza în mod expres avocatul ales, nu poate fi îndeplinit, decât dacă învinutul este informat despre faptul că rudele sale apropiate au angajat un avocat pentru reprezentarea sa. Acestea au obligat, în orice caz, poliția să informeze reclamantul, cel puțin, despre venirea lui G.M. la secția de poliție și despre faptul că el fusese autorizat de părinții reclamantului să-l reprezinte. Totuși, poliția a omis să informeze reclamantul despre aceasta și, de asemenea, a refuzat accesul lui G.M. la reprezentarea reclamantului.

97. Această omisiune și refuzul pot fi explicate cu greu, prin faptul că reclamantul semnase ulterior o împuternicire care îl autoriza pe M.R. să fie prezent pe durata chestionării sale de poliție. Așa cum s-a menționat deja, acesta a procedat astfel, necunoscând în niciun moment faptul că avocatul G.M. încercase în repetate rânduri să-l asiste, la instrucțiunile părinților săi.

98. Nici documentele din dosarul penal nu dezvăluie vreo justificare pentru omisiunile și acțiunile poliției, rezultate din faptul că reclamantului îi fusese refuzată oportunitatea de a alege dacă dorea să fie asistat de G.M. pe durata chestionării. Mai mult decât atât, conform unei înregistrări scrise a probelor oferite pe cale verbală de reclamant judecătorului de instrucție la 15 martie 2007, a doua zi după arestarea sa, reclamantul a declarat că avocatul său ales era G.M. și că organele de poliție i-au refuzat accesul la G.M. Acesta a mai declarat că nu-l angajase pe M.R. ca avocat al său ...

99. În aceste circumstanțe, Curtea nu este convinsă că restricția contestată, rezultată din conduita poliției, a oportunității reclamantului de a-l desemna pe G.M. să-l reprezinte din faza inițială a interogării de organele de poliție era susținută de motive relevante și suficiente ...

102. După cum Curtea deja a observat, reclamantul nu cunoștea faptul că G.M., angajat de părinții săi, venise la secția de poliție să-l vadă. Curtea mai menționează că reclamantul a contestat ceea ce el a caracterizat drept „împunerea” avocatului M.R. pe durata interogării sale de organele de poliție, mai întâi pe durata examinării sale inițiale de un judecător de instrucție și ulterior pe întreaga durată a procedurilor. În aceste circumstanțe, nu se poate susține că, prin semnarea împuternicirii și furnizarea unei declarații poliției, reclamantul a renunțat, în mod neechivoc, tacit sau explicit, la orice drept pe care îl avea, potrivit Articolului 6 din Convenție, de a fi reprezentat de un avocat, potrivit opțiunii sale informate.

DISPONIBILITATEA UNUI INTERPRET

► *Baytar v. Turcia*, 45440/04, 14 octombrie 2014

49. Curtea reiterează, în continuare, că alineatul 3 (e) al Articolului 6 garantează dreptul la asistența liberă a unui interpret. Acest drept se aplică nu numai declarațiilor verbale oferite la audieri, dar și materialelor documentare, și procedurilor premergătoare procesului ...

50. Mai mult decât atât, ca și asistența unui avocat, prezența unui interpret trebuie prevăzută din etapa investigării, exceptând cazul în care se demonstrează că există motive imperative pentru restricționarea acestui drept ...

51. ... nu se contestă că nivelul cunoștințelor de limba turcă al reclamantei a făcut necesară asistarea de un interpret. Atât Tribunalul Districtual, cât și instanța de judecată au decis că aceasta avea nevoie de un interpret ...

52. Curtea mai menționează că, deși reclamanta a beneficiat de un interpret în momentul examinării de judecătorul responsabil pentru luarea deciziei dacă

aceasta trebuie reținută în custodie, nu s-a întâmplat la fel în cadrul chestionării sale de jandarmi, atunci când aceasta a declarat că a găsit documentul contestat în sala de așteptare a penitenciarului, admitând, astfel, că se găsisse, într-adevăr, un document în posesia sa.

53. Curtea a avut, deja, ocazia de a sublinia importanța etapei investigării în pregătirea procedurii penale, întrucât probele obținute în această etapă pot fi decisive pentru procedura ulterioară ... Trebuie evidențiat că un individ aflat în detenție în custodia poliției beneficiază de un număr de drepturi, cum ar fi dreptul de a păstra tăcerea sau de a fi asistat de un avocat. Decizia de a exercita sau de a renunța la aceste drepturi poate fi luată doar dacă individul în cauză înțelege clar acuzațiile, astfel ca acesta sau aceasta să poată considera care este miza procedurilor și să evalueze oportunitatea unei astfel de renunțări.

54. Curtea este de părere că, deoarece reclamanta nu a avut posibilitatea ca întrebările care i-au fost adresate să fie traduse și nu a fost informată, cât mai exact posibil, despre acuzațiile împotriva sa, aceasta nu a fost într-o postură în care să poată aprecia pe deplin consecințele teoretice sale renunțării la dreptul de a păstra tăcerea sau dreptul de a fi asistată de un avocat și, astfel, de a beneficia de seria completă de servicii care se pot presta de un avocat. Astfel, este discutabil dacă alegerile făcute de reclamantă fără asistarea de interpret au fost în totalitate informate.

55. Curtea concluzionează că această deficiență inițială a avut, astfel, urmări pentru alte drepturi ale acesteia care, deși diferite de dreptul ipotetic încălcat, au fost strâns legate de acesta și au subminat echitatea procedurilor per ansamblu.

56. Deși este adevărat că reclamanta a beneficiat de asistența unui interpret atunci când aceasta a fost adusă în fața judecătorului în urma reținerii sale în custodia poliției, Curtea este de opinie că acest fapt nu a fost probabil să remedieze deficiența care a viciat procedura în etapa inițială.

ACCESUL LA DOSARUL CAUZEI

► *A.T. v. Luxemburg*, 30460/13, 9 aprilie 2015

79. ... Curtea reiterează că restricțiile asupra accesului la dosarul cauzei în etapele instituirii procedurii penale, cercetarea și investigarea pot fi justificate, printre altele, de necesitatea păstrării secretului datelor deținute de autorități și protecția drepturilor altor persoane ... În prezenta cauză, date fiind justificările stabilite în jurisprudența internă, Curtea consideră rezonabil ca autoritățile să justifice lipsa accesului la dosarul cauzei prin motive de protecție a intereselor justiției. La fel, înaintea formulării acuzațiilor, persoana interogată este liberă să-și organizeze apărarea (inclusiv, dreptul de a păstra tăcerea, de a consulta dosarul cauzei după prima interogare de judecătorul de instrucție și de a-și alege strategia de apărare pe întreaga durată a procedurii penale). Astfel, se asigură un echilibru adecvat prin garantarea accesului la dosarul cauzei, de la sfârșitul primei interogări, în fața autorităților de investigație și pe întreaga durată a procedurilor materiale ...

81. Curtea consideră că Articolul 6 din Convenție nu poate fi interpretat ca garantând accesul nelimitat la dosarul penal înaintea primei interogări de judecătorul de instrucție, atunci când autoritățile au motive suficiente referitor la protecția intereselor justiției de a nu împiedica eficacitatea investigațiilor ...

83. Având în vedere observațiile anterioare, Curtea susține că asistarea de avocat pe durata interogării din data de 18 decembrie 2009 a fost ineficace, din cauza lipsei de acces la dosarul cauzei, înaintea acelei interogări.

84. Astfel, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 6 din Convenție, sub acest aspect.

DREPTUL DE A PĂSTRA TĂCEREA

► *Heaney și McGuinness v. Irlanda*, 34720/97, 21 decembrie 2000

53. ... atunci când solicitările din Articolul 52 au fost făcute pe durata respectivelor interviuri, aceștia au fost informați efectiv că, dacă nu ofereau explicații pentru acțiunile lor la anumite momente de timp, riscau șase luni de închisoare.

55. Astfel, Curtea concluzionează că „gradul de obligativitate”, prin aplicarea secțiunii 52 din legea din 1939, în scopul obligării acestora să furnizeze informații referitor la acuzațiile care li se aduceau, potrivit acestei legi, a distrus, de fapt, însăși esența privilegiului lor împotriva auto-incriminării și dreptul acestora de a păstra tăcerea.

58. Curtea ... consideră că preocupările legate de securitate și ordine publică pe care se bazează Guvernul nu pot justifica o prevedere care anulează însăși esența drepturilor reclamanților la tăcere și evitarea auto-incriminării, garantate de Articolul 6 §1 din Convenție.

59. Aceasta concluzionează, astfel, că a existat o încălcare a dreptului reclamanților la păstrarea tăcerii și a dreptului acestora de a nu se auto-incrimina, garantat de Articolul 6 §1 din Convenție.

Mai mult decât atât, având în vedere legătura strânsă, în acest context, dintre acele drepturi, garantate de Articolul 6 §1 din Convenție, și prezumția de nevinovăție, garantată de Articolul 6 §2 ..., Curtea mai concluzionează că a existat o încălcare a celei din urmă prevederi.

► *Van Vondel v. Olanda (dec.)*, 38258/03, 23 martie 2006

1. ... Dreptul de a nu se auto-incrimina este legat, în principal, de respectarea voinței unei persoane acuzate de a păstra tăcerea în contextul procedurii penale de folosirea informațiilor obținute în mod obligatoriu în urmărirea penală. Cu toate acestea, nu fiecare măsură luată pentru a încuraja indivizii să ofere informații autorităților trebuie privită drept obligare inadecvată. Aceasta nu interzice, în sine, utilizarea autorității de obligare pentru a solicita persoanelor să furnizeze

informații despre, de exemplu, bunurile lor financiare, chiar dacă se prevede o penalizare pentru nerealizarea acestui lucru ... sau, în contextul cazului de față, autoritatea de obligare pentru a solicita persoanelor să furnizeze informații unei comisii parlamentare de anchetă, întrucât ar fi dificil să se imagineze o asemenea comisie ca funcționând în mod eficace fără astfel de autoritate.

... reclamantul a fost acuzat și condamnat pentru sperjur înaintea PEC. Cu alte cuvinte, acesta a mințit sau a comis sperjur, oferind informații false PEC. Acesta nu a fost un exemplu de auto-incriminare forțată înaintea PEC referitor la o infracțiune pe care o comisese anterior; aceasta era însăși infracțiunea. Poate că reclamantul a mințit pentru a evita dezvăluirea unei conduite care, în percepția sa, ar putea fi una infracțională și ar conduce la urmărirea penală. Cu toate acestea, dreptul de a păstra tăcerea și de a nu se auto-incrimina nu poate fi interpretat ca oferind o imunitate generală acțiunilor motivate de dorința de a eluda investigarea. Astfel, cazul de față nu este unul care privește utilizarea informațiilor obținute în mod obligatoriu în procedura penală ulterioară. Prin urmare, Curtea nu a considerat că faptele acestui caz dezvăluie vreo încălcare a dreptului de a păstra tăcerea sau privilegiu împotriva auto-incriminării, sau că a existat vreo inechitate, contrară Articolului 6 §1 din Convenție, cu privire la procedura penală intentată împotriva reclamantului.

► ***Yaremenko v. Ucraina, 32092/02, 12 iunie 2008***

78. În pofida argumentelor Guvernului că dreptul reclamantului de a păstra tăcerea era protejat de legea internă, Curtea menționează că avocatul reclamantului a fost eliminat din administrarea cazului de anchetator, după ce a recomandat clientului său să păstreze tăcerea și să nu depună mărturie împotriva sa însăși. Acest motiv a fost indicat clar în decizia anchetatorului. De asemenea, a fost repetat de două ori în replicile acuzării la reclamațiile avocatului O.Kh. Într-una dintre aceste replici ... a fost menționat, de asemenea, că avocatul a încălcat etica profesională, recomandându-i clientului său să-și susțină nevinovăția și să retragă o parte din mărturia anterioară.

79. Mai mult decât atât, Curtea concluzionează că este remarcabil faptul că reclamantul și dl S., patru ani mai târziu, au oferit mărturii foarte detaliate care, conform anchetatorului, nu conțin niciun fel de discrepante sau inconsecvențe. Acest grad de consecvență între mărturiile reclamantului și co-învinuitul său generează suspiciuni, potrivit cărora relatările acestora au fost coordonate cu atenție. Instanțele, totuși, au considerat astfel de mărturii detaliate drept dovezi incontestabile ale veridicității acestora și le-au transformat în baza pentru condamnarea reclamantului pentru crima din 1998, în pofida faptului că mărturia acestuia fusese dată în absența unui avocat, fusese retrasă imediat după ce reclamantului i s-a acordat acces la un avocat și nu a fost susținută de alte materiale. În respectivele circumstanțe, există motive serioase pentru a sugera că declarația semnată de reclamant a fost obținută cu sfidarea voinței reclamantului.

80. În lumina considerentelor de mai sus și luând în calcul faptul că nu exista nicio investigare adecvată a acuzațiilor de reclamant, că declarația fusese

obținută prin mijloace ilicite ..., Curtea concluzionează că utilizarea acesteia la proces afectă dreptul acestuia de a tăcea și privilegiul împotriva auto-incriminării.

81. Astfel, în această privință a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

► **Schmid-Laffer v. Elveția, 41269/08, 16 iunie 2015**

39. ... Curtea concluzionează că interogarea de poliție la 1 august 2001 ar fi putut submina echitatea procedurii ulterioare împotriva reclamantei ... Curtea afirmă că, în circumstanțele cazului analizat, poliția ar fi trebuit să informeze reclamanta despre drepturile sale de a păstra tăcerea și de a nu se auto-incrimina în cadrul interogării de poliție ... Cu toate acestea, Curtea împărtășește pe deplin opinia autorităților că interviul a avut puțină importanță printre celelalte probe ... Acestea consideră că Curtea Federală a demonstrat în detaliu și în mod convingător bazarea condamnării reclamantei în principal pe declarațiile lui M.S., care au fost considerate credibile de autorități. Acele declarații au fost coroborate din declarații ale unui număr de alte persoane ... Cu alte cuvinte, condamnarea nu a fost decisă exclusiv pe baza informațiilor obținute în cadrul interviului de la 1 august 2001 ... Mai mult decât atât, reclamanta, care era reprezentată corespunzător de un avocat înaintea instanțelor și înaintea Curții, nu specifică exact ce declarații făcute la acel moment au constituit ulterior baza pentru instanțele elvețiene în condamnarea acesteia. De asemenea, trebuie menționat că, potrivit înregistrării interviului ..., reclamanta nu s-a auto-incriminat cu acea ocazie și că a rămas în libertate.

40. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că procedurile, privite per ansamblu, nu au fost incorecte. Astfel, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 6 §1.

A se vedea și cazurile din Dreptul la asistență din partea unui avocat, p. 171 de mai sus.

METODELE ILEGALE

Tortura

► **Selmouni v. Franța [MC], 25803/94, 28 iulie 1999**

102. Curtea a stabilit faptul că un mare număr de lovituri a fost aplicat dlui Selmouni. Oricare ar fi starea de sănătate a unei persoane, se poate presupune că lovituri de o asemenea intensitate vor provoca o durere considerabilă. Mai mult decât atât, o lovitură nu lasă, automat, o urmă vizibilă pe corp. Cu toate acestea, se poate vedea din raportul medical al dr. Garnier din data de 7 decembrie 1991 ...că urmele violenței pe care o îndurase dl Selmouni acopereau aproape în întregime corpul acestuia.

103. Curtea mai menționează că reclamantul a fost târât de păr; că a fost obligat să alerge pe un coridor pe care agenții de poliție se poziționaseră pe

ambele părți, pentru a-i pune piedică; că fusese obligat să îngenuncheze în fața unei femei tinere, căreia cineva i-a spus: „Uite, vei auzi pe cineva cântând”; că un polițist îi arătase penisul, spunându-i: „Suge asta”, înainte să urineze peste el; și că fusese amenințat cu o lampă de sudură, apoi cu o seringă ... Pe lângă natura violentă a actelor de mai sus, Curtea este obligată să observe că acestea ar fi odioase și umilitoare pentru oricine, indiferent de condiția sa.

104. Curtea observă, în ultimul rând, că evenimentele de mai sus nu au fost legate de niciuna dintre perioadele de detenție în custodia poliției în care fără ca aceasta să le justifice în vreun fel tensiunea și emoțiile intense ar fi putut conduce la asemenea excese. A fost clar stabilit că dl Selmouni a îndurat atacuri repetate și susținute de-a lungul unui număr de zile de chestionare ...

105. În aceste circumstanțe, Curtea este satisfăcută de faptul că violența fizică și psihică, considerate per ansamblu, comise împotriva persoanei reclamantului, au cauzat durere și suferință „severe” și au fost deosebit de grave și crude. O astfel de conduită trebuie considerată ca reprezentând acte de tortură, în sensul Articolului 3 din Convenție.

► ***Elçi și alții v. Turcia, 23145/93, 13 noiembrie 2003***

640. Curtea observă consistența acuzațiilor aduse de reclamantii, conform cărora Tahir Elçi, Niyazi Çem, Meral Daniş Beştaş și Hüsniye Ölmez au fost insultați, atacați, dezbrăcați complet și stropiți cu furtunul, cu apă rece ca gheața ...

646. În lumina circumstanțelor cazului, per ansamblu, Curtea concluzionează drept stabilit faptul că reclamantii ... au suferit violențe fizice și psihice din partea jandarmeriei, pe durata detenției lor în noiembrie și decembrie 1993. Asemenea rele tratamente le-au provocat durere și suferință severă și au fost deosebit de grave și crude, cu încălcarea Articolului 3 din Convenție. Astfel, trebuie considerat că acestea constituie tortură în sensul aceluși articol.

► ***Menesheva v. Rusia, 59261/00, 9 martie 2006***

48. Reclamanta a susținut că, la 13 februarie 1999, a fost arestată într-o manieră contrară Articolului 3 din Convenție. La fel, aceasta a susținut că a fost bătută la sosirea la secția de poliție de polițistii care au interogat-o, apoi, din nou, în aceeași zi, de organele de poliție, atunci când a refuzat să-i lase să-i percheziționeze apartamentul. Aceasta a susținut că a suferit vătămări, cum ar fi contuzii și abraziuni, și că s-a simțit intimidată în urma acestui tratament. Aceasta a mai afirmat că nu a beneficiat de asistență medicală, ulterior ...

59. Actele reclamante erau de natură să trezească reclamantei sentimente de teamă, anxietate și inferioritate capabile să o umilească și să o înjosească și, posibil, să-i înfrângă rezistența fizică și morală. În orice caz, Curtea reiterează că, referitor la persoane private de libertate, recurgerea la forța fizică în condițiile în care acest lucru nu era strict necesar din cauza propriei conduite diminuează demnitatea umană și este, în principiu, o încălcare a dreptului, stabilit în Articolul 3 ...

60. ... Secvența evenimentelor mai demonstrează că durerea și suferința i-au fost provocate acesteia intenționat, în special, în scopul extragerii de informații referitoare la L.

61. Pentru a aprecia severitatea „durerii sau suferinței” provocate reclamantei, Curtea a luat în considerare toate circumstanțele cazului, cum ar fi durata tratamentului, efectele sale fizice sau mentale și, în unele cazuri, sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei ... Curtea observă că, la momentul respectiv, reclamanta avea doar 19 ani și, fiind o femeie care se confrunta cu mai mulți polițiști bărbați, era deosebit de vulnerabilă. Mai mult decât atât, relele tratamente au durat mai multe ore, timp în care aceasta a fost bătută de două ori și supusă altor forme de violență cu impact fizic și moral.

62. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că, privit per ansamblu și având în vedere scopul și severitatea acestora, relele tratamente în discuție au constituit tortură, în sensul Articolului 3 din Convenție.

► ***Mammadov (Jalaloglu) v. Azerbaidjan, 34445/04,***
11 ianuarie 2007

69. Având în vedere natura relelor tratamente (loviri la tălpi), Curtea consideră că acestea nu au putut fi altfel aplicate decât în mod intenționat, deoarece erau necesare o anumită pregătire și efort pentru realizarea acestora. Se pare, că au fost administrate în scopul obținerii de autodenunțări sau informații de la reclamant ... Curtea consideră că acest tratament a fost de o natură atât de gravă și crudă, încât poate fi caracterizat drept tortură.

70. În concluzie, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 3 din Convenție, în această privință.

Tratamentul inuman și degradant

► ***Ribitsch v. Austria, 18896/91, 4 decembrie 1995***

29. Reclamantul a afirmat că rănilor pe care le avea la eliberarea din detenția în custodia poliției, în special, contuziile de pe părțile interioară și exterioră ale brațului drept, aveau o singură cauză, respectiv, relele tratamente aplicate de organele de poliție care l-au anchetat, care, după ce l-au insultat în mod grosolan, l-au atacat în mod repetat, pentru a-l determina să facă o mărturisire ...

38. Curtea ... reiterează că cerințele unei investigații și dificultățile incontestabile inerente în lupta contra criminalității nu pot justifica plasarea limitelor privind protecția permisă cu privire la integritatea fizică a indivizilor ...

39. ... rănilor suferite de dl Ribitsch arată că acesta a fost supus la rele tratamente care au constituit tratament atât inuman, cât și degradant.

► ***Jager v. Olanda (dec.), 39195/98, 14 martie 2000***

3. ... Curtea menționează că ... reclamantul a fost supus „*Zaanse verhoormethode*” în zilele de 14 și 15 ianuarie 1995. După remarcarea

trăsăturilor caracteristice ale acestei tehnici de interogare și a manierei în care aceasta a fost utilizată în cazul reclamantului, Curtea consideră că aceasta este o metodă sofisticată, din punct de vedere psihologic, și, astfel, la care se poate obiecta în contextul unei investigații penale prin aceea că vizează, aparent, prin încercarea de a crea o atmosferă de intimitate între suspect și interogatori prin stimulare mentală, un nivel optim de comunicare, prin care persoana interogată este stimulată, pe baza unei relații percepute ca fiind de încredere, să se deschidă față de interogatori, în vederea eliberării de o amintire împovărătoare mental.

Curtea nu consideră stabilit că utilizarea acestei metode a cauzat durerea și suferința psihică a reclamantului în asemenea măsură, încât aceasta echivalează cu tratamentul inuman, în sensul Articolului 3 din Convenție. Curtea nu poate concluziona, astfel, că această metodă de interogare, ca atare, sau maniera în care aceasta a fost aplicată în speță satisface nivelul minim de severitate impus, potrivit Articolului 3 din Convenție.

► **Gäfgen v. Germania [MC], 22978/05, 1 iunie 2010**

94. ... este incontestabil între părți că, în timpul interogatoriului din acea dimineață, reclamantul a fost amenințat de ofițerul detectiv E. la instrucțiunile șefului adjunct al poliției din Frankfurt am Main, D., ... cu provocarea unei dureri insuportabile, dacă refuză să dezvăluie unde se află J. Procesul, care nu ar fi lăsat semne, urma să fie pus în aplicare de un agent de poliție special antrenat în acest scop, care deja se îndrepta către secția de poliție, cu elicopterul. Operațiunea urma să fie efectuată sub supraveghere medicală ... Mai mult decât atât, este clar, atât din nota lui D. pentru dosarul aflat la poliție ... și din concluzia Tribunalului Regional în procedura penală împotriva lui D. ... că D. intenționa, în caz de necesitate, să ducă la îndeplinire această amenințare cu ajutorul unui „ser al adevărului” și că reclamantul fusese avertizat că punerea în aplicare a amenințării era iminentă ...

102. În ceea ce privește durata comportamentului contestat, Curtea menționează că interogarea sub amenințarea cu aplicarea de rele tratamente a durat aproximativ zece minute.

103. În ceea ce privește efectele sale fizice și psihice, Curtea menționează că reclamantul, care refuzase, anterior, să dezvăluie unde se afla J., a mărturisit sub amenințare unde ascunsese cadavrul. Ulterior, acesta a continuat să relateze în detaliu moartea lui J., pe întreaga durată a procedurii de investigație. Curtea consideră, astfel, că amenințările reale și imediate de rele tratamente deliberate și iminente la care reclamantul a fost supus în timpul interogatoriului se consideră că au provocat acestuia teamă, anxietate și suferință mentală considerabilă. Cu toate acestea, reclamantul nu a prezentat certificate medicale pentru a se stabili orice consecințe psihologice negative pe termen lung suferite, ca urmare a evenimentului.

104. Curtea observă în continuare, că amenințarea nu a fost un act spontan, ci a fost premeditată și calculată deliberat și intenționat.

105. În ceea ce privește scopul amenințărilor, Curtea este satisfăcută de faptul că reclamantul a fost supus în mod intenționat la astfel de tratamente, în scopul extragerii de informații privind locul în care se afla J.

106. Curtea mai menționează că amenințările cu rele tratamente deliberate și iminente au fost lansate în contextul în care reclamantul se afla în custodia organelor de aplicare a legii, încătușat, se pare, și, astfel, într-o stare de vulnerabilitate. Este clar că D. și E. au acționat în îndeplinirea obligațiilor lor ca agenți ai Statului și că intenționau, dacă acest lucru era necesar, să pună în aplicare respectiva amenințare sub supraveghere medicală și prin intermediul unui agent special pregătit. Mai mult decât atât, ordinul lui D. privind amenințarea reclamantului nu a fost o decizie spontană, dat fiind că acesta dăduse respectivul ordin într-un număr de ocazii anterioare și devenise tot mai nerăbdător la constatarea neconformării subordonaților săi cu instrucțiunile date. Amenințarea a fost lansată într-o atmosferă de tensiune și emoții intense, în circumstanțe în care organele de poliție se aflau sub presiuni intense, considerând că viața lui J. era în pericol semnificativ.

107. În acest scop, Curtea acceptă motivația pentru comportamentul organelor de poliție și faptul că aceștia au acționat în încercarea de a salva viața unui copil. Cu toate acestea, este necesar de subliniat că, având în vedere prevederea Articolului 3 și jurisprudența sa stabilită de multă vreme ..., interzicerea aplicării de rele tratamente unei persoane se aplică indiferent de conduita victimei sau motivația autorităților ...

108. Având în vedere factorii relevanți pentru caracterizarea tratamentului la care a fost supus reclamantul, Curtea este satisfăcută de faptul că amenințările reale și imediate împotriva reclamantului, în sensul obținerii de informații de la acesta, atinsese nivelul minim de severitate pentru intrarea comportamentului contestat, în scopul Articolului 3. Acesta reiterează că, potrivit propriei jurisprudențe ..., o amenințare cu tortura poate reprezenta tortură, întrucât natura torturii acoperă atât suferința fizică, cât și pe cea mentală. În mod special, teama de tortura fizică poate constitui, în sine, tortură mentală. Cu toate acestea, pare să existe un acord amplu, iar Curtea consideră, asemenea, clasificarea unei anumite amenințări cu tortura fizică ca reprezentând tortură psihologică sau tratament inuman sau degradant, în funcție de toate circumstanțele unui anumit caz, inclusiv, în mod special, severitatea presiunii exercitate și intensitatea suferinței mentale cauzate. Comparând cazul reclamantului cu cele în care s-a constatat că tortura a fost stabilită în jurisprudența sa, Curtea consideră că metoda de interogare la care acesta a fost supus în circumstanțele acestui caz era suficient de gravă pentru a constitui tratament inuman, interzis de Articolul 3, dar că acesta nu a atins nivelul de cruzime impus pentru a depăși pragul torturii ...

131. Curtea se referă la concluzia sa de mai sus ... că, în timpul interogării de poliție la 1 octombrie 2002, reclamantul a fost amenințat cu tortura pentru a-l face să dezvăluie unde se afla J. și că această metodă de interogare a constituit tratament inuman, interzis de Articolul 3.

► ***Bouyid v. Belgia* [MC], 23380/09, 28 septembrie 2015**

102. ... se pare, din dosarul cauzei, că fiecare palmă a fost un act impulsiv în replică la o atitudine percepută ca nerespectuoasă, ceea ce este, cu siguranță, insuficient pentru a stabili o asemenea necesitate. Curtea consideră, în consecință, că demnitatea reclamanților a fost subminată și că a existat, astfel, o încălcare a Articolului 3 din Convenție.

103. În orice caz, Curtea evidențiază că o palmă aplicată de un agent de aplicare a legii unui individ, aflat în întregime sub controlul său, constituie un atac grav asupra demnității individului ...

105. Curtea reiterează că poate fi suficient ca victima să fie umilită în propriii săi ochi ca aceasta să reprezinte tratament degradant, în sensul Articolului 3 din Convenție ... Într-adevăr, nu se îndoiește că, chiar și o palmă nepremeditată lipsită de orice efect serios sau pe termen lung asupra persoanei care o primește, poate fi percepută ca umilitoare de acea persoană.

106. Acest lucru este valabil, în mod special, atunci când lovitura vine din partea agenților responsabili cu aplicarea legii persoanelor aflate sub controlul lor, deoarece aceasta evidențiază superioritatea și inferioritatea care, prin definiție, caracterizează relația dintre cei dintâi și cei din urmă, în asemenea circumstanțe. Faptul că victimele știu că un asemenea act este ilegal, constituind o încălcare morală și a eticii profesionale de respectivii agenți și după cum a evidențiat Camera, în mod just, în hotărârea sa fiind, de asemenea, inacceptabil, le poate cauza, la fel, un sentiment de tratament arbitrar, injustiție și neputință ...

107. Mai mult decât atât, persoane reținute în custodia poliției sau care sunt, pur și simplu, aduse sau convocate la o secție de poliție pentru verificarea identității sau interogare ca în cazul reclamanților și, în sens mai larg, toate persoanele aflate sub controlul poliției sau al unei autorități similare se află într-o situație de vulnerabilitate. Autoritățile au, în consecință, obligația de a le proteja ... Prin umilinta pământului de unul dintre agenții lor, acestea neglijează această obligație.

108. Faptul că pământul ar fi putut fi administrată în mod nechibzuit de un agent exasperat de comportamentul nerespectuos sau provocator al victimei este irelevant aici ... După cum a indicat anterior Curtea, chiar și în cele mai dificile circumstanțe, Convenția interzice în termeni absoluți tortura și tratamentul inuman sau degradant, sau pedeapsa, indiferent de conduita persoanei în discuție ...

109. În ultimul rând, Curtea observă, ca și considerent secundar, că primul reclamant s-a născut la 22 august 1986 și avea, astfel, 17 ani pe 8 decembrie 2003. Astfel, acesta era minor la momentul respectiv. Este probabil ca relele tratamente să aibă un impact mai sever, în mod special, în termeni psihologici asupra unui minor ... Necesitatea luării în considerare a vulnerabilității minorilor a fost, de asemenea, afirmată clar la nivel internațional ...

110. Curtea evidențiază că este de importanță vitală pentru agenții responsabili cu aplicarea legii aflați în contact cu minori în cadrul exercitării îndatoririlor lor,

să ia în considerare corespunzător vulnerabilitatea inerentă a vârstei lor fragede (Codul deontologic european al poliției, §44; ...). Comportamentul poliției față de minori poate fi incompatibil cu cerințele Articolului 3 din Convenție, pur și simplu, pentru că aceștia sunt minori, în vreme ce poate fi considerat acceptabil în cazul adulților. Astfel, agenții responsabili cu aplicarea legii trebuie să demonstreze mai multă vigilență și autocontrol atunci când au de-a face cu minori.

111. În concluzie, pălmuirea administrată fiecăruia dintre reclamanți de organele de poliție în timp ce se aflau sub controlul lor în secția de poliție din Saint-Jossetten-Noode nu corespundea recursului la forța fizică care fusese strict necesar în urma comportamentului lor, lezând, astfel, demnitatea acestora.

112. Dat fiind faptul că reclamanții au făcut referire doar la vătămări corporale minore și nu au demonstrat că au îndurat suferințe fizice sau mentale grave, tratamentul în discuție nu poate fi descris ca inuman sau, *a fortiori*, tortură. Curtea concluzionează, astfel, că acest caz a implicat tratament degradant.

113. Astfel, a avut loc o încălcare a unei prevederi importante a Articolului 3, cu privire la fiecare dintre reclamanți.

Capitolul 8

Punerea sub acuzare, acordul de recunoaștere și încetarea procedurii

PUNEREA SUB ACUZARE

Notificarea

► ***Padin Gestoso v. Spania (dec.), 39519/98, 8 decembrie 1998***

1. ... întrebarea care se pune este dacă se poate considera că reclamantul a fost informat prompt și în detaliu despre natura și cauza acuzației împotriva sa, așa cum impune Articolul 6 §3 (a) din Convenție ... Curtea a susținut că o acuzație înseamnă nu numai notificarea oficială a unei prezumții că o persoană a comis o faptă penală, dar și orice măsură care afectează substanțial situația suspectului ...

... Curtea menționează că, printr-o decizie din 27 noiembrie 1989, judecătorul de instrucție central nr. 5 a declarat plângerea înaintată de oficiul organelor de urmărire penală admisibilă și a ordonat un număr de măsuri investigative. Cu toate acestea, contrar Articolului 118 al Codului de procedură penală, judecătorul de instrucție nu a informat reclamantul că plângerea cu privire la el fusese declarată admisibilă. În declarația reclamantului, prima informare pe care acesta a primit-o despre procedura penală împotriva sa a fost când acestuia i-a fost prezentată decizia din data de 11 iunie 1990, prin care judecătorul de instrucție care a dispus ca persoanele acuzate, inclusiv reclamantul, să fie reținute la faza preliminară, a decis ca procedura să rămână secretă timp de o lună și a numit un avocat, potrivit schemei de suport juridic, să acționeze în numele învinutului în timp ce acesta se afla în regim de încarcerare, o situație care a durat până la 6 august 1990, când regimul de încarcerare a fost revocat.

... Curtea menționează că, până la decizia din data de 11 iunie 1990 pentru punerea sub acuzare a reclamantului și reținerea acestuia la faza preliminară, situația acestuia nu a fost afectată direct de investigațiile efectuate de judecătorul de instrucție. Astfel, în urma acestei decizii, se va considera că reclamantul a fost pus sub acuzare. Cu toate acestea, reclamantul nu a susținut în niciun moment că

nu ar fi primit în timp util notificarea acuzațiilor care i se aduceau prin decizia din 11 iunie 1990. Astfel spus, Curtea consideră că această parte a solicitării trebuie respinsă ca fiind evident nefondată, ca urmare a Articolului 35 §3 din Convenție.

► **Brozicek v. Italia, 10964/84, 19 decembrie 1989**

41. În opinia Curții, este necesar să se procedeze pe baza următoarelor fapte. Reclamantul nu era de origine italiană și nu domicilia în Italia. Acesta a informat autoritățile judiciare italiene relevante, în mod neechivoc, că, din cauza lipsei sale de cunoștințe privind limba italiană, avea dificultăți în înțelegerea conținutului comunicatelor acestora. Acesta le-a cerut să-i fie trimise fie în limba sa maternă, fie în una din limbile oficiale ale Națiunilor Unite.

La primirea acestei cereri, autoritățile judiciare italiene ar fi trebuit să ia măsuri pentru conformarea cu aceasta, astfel încât să asigure respectarea cerințelor Articolului 6 §3 (a) ..., exceptând cazul în care se aflau în postura de a stabili dacă reclamantul avea, de fapt, suficiente cunoștințe de limba italiană pentru a înțelege din notificare sensul scrisorii care îl înștiința despre acuzațiile aduse împotriva sa.

Niciun fel de asemenea probe nu apar din documentele dosarului sau din declarațiile martorilor audiați la 23 aprilie 1989 ... Asupra acestui capăt a existat, astfel, o încălcare a Articolului 6 §3 (a) ...

42. Pe de altă parte, Curtea consideră afirmația că notificarea judiciară din data de 23 februarie 1976 nu a identificat „în detaliu ... natura și cauza acuzației” ca fiind nefondată. Această comunicare era destinată să-l informeze pe dl Brozicek despre instituirea procedurilor împotriva sa; aceasta a enumerat în mod suficient infracțiunile de care acesta era acuzat, a declarat locul și data comiterii acestora, a făcut referire la Articolele relevante ale Codului penal și a menționat numele victimei.

A se vedea și APĂRAREA (Notificarea acuzației), p. 311 de mai jos.

Caracterul oportun

► **Myummyun v. Bulgaria, 67258/13, 3 noiembrie 2015**

75. Nu este necesar să considere Curtea dacă acțiunea agenților a fost caracterizată în mod adecvat, potrivit Codului penal bulgar, drept vătămare corporală minoră, potrivit Articolului 131 §1 (2), interpretate în coroborare cu Articolul 130 §2 ... Cu toate acestea, are competența de a examina dacă modul în care legea bulgară care a fost aplicată în acest caz a generat rezultate, în contradicție cu cerințele Articolului 3 din Convenție. În acest caz, agenții au primit amenzi în valoare de două salarii lunare și jumătate în cazul dlui N.K. și puțin sub trei salarii lunare și jumătate în cazul dlui I.K. și dlui T.A. ... În lumina hotărârilor sale în cazuri similare ..., Curtea concluzionează că aceste penalizări au fost în mod evident disproportionale față de gravitatea actului agenților. Acestea nu reflectau, respectiv, gravitatea actelor de tortură și nu puteau fi considerate ca având efectul disuasiv necesar asupra agenților Statului, care simt că pot abuza de drepturile celor aflați sub controlul lor cu impunitate.

76. În opinia reclamantului, acest lucru ar fi putut fi evitat, dacă organele de urmărire penală ar fi formulat acuzații împotriva agenților, potrivit Articolelor 282 §1 sau 287 ale Codului penal bulgar. Curtea nu este, în ceea ce o privește, convinsă că această direcție de acțiune a fost clar deschisă acestor autorități ... Într-adevăr, într-un caz mai recent, aceasta a criticat autoritățile bulgare de urmărire penală pentru insuccesul considerării dacă trebuie formulate acuzații, potrivit Articolului 287, într-un caz clar de rele tratamente aplicate unui suspect în cadrul interogării în vederea reținerii care a condus la mărturisiri folosite, mai târziu, la proces, împotriva sa...

77. Pentru Curte, originea problemei rezidă, mai mult, în faptul că niciuna dintre infracțiunile penale pe care s-a bazat, în speță vătămare corporală, abuz în serviciu și obținerea unei mărturii sau declarații prin coerciție ... nu pare capabilă să trateze perfect întreaga serie de probleme ridicate de actul de tortură căruia reclamantul i-a căzut victimă ...

78. Oricum, sistemul juridic bulgar nu a răspuns în mod adecvat actului de tortură căruia reclamantul i-a căzut victimă. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 3 din Convenție.

ACORDUL DE RECUNOAȘTERE

► *Natsvlisvili și Togonidze v. Georgia, 9043/05, 29 aprilie 2014*

90. ... Nu poate exista nimic necorespunzător în procesul acuzării sau negocierii sentinței în sine ... în acest scop, Curtea subscrie ideii că negocierea judiciară, în afara faptului că oferă avantajele importante ale judecării rapide a cauzelor penale și diminuând volumul de lucru al instanțelor, procurorilor și avocaților poate, de asemenea, dacă este aplicată corect, să reprezinte un instrument de succes în combaterea corupției și a crimei organizate și poate contribui la reducerea numărului de sentințe impuse și, ca urmare, a numărului de prizonieri.

91. Curtea consideră că, atunci când efectul negocierii judiciare este că o acuzație penală împotriva învinutului este determinată printr-o formă abreviată a examinării judiciare, aceasta constituie, în esență, renunțarea la un număr de drepturi procedurale. Aceasta nu poate fi o problemă în sine, întrucât nici litera, nici spiritul Articolului 6 nu împiedică o persoană să renunțe la aceste măsuri de protecție din propria sa voie liberă ... Curtea observă, în acest scop că, încă din 1987, Comisia de Miniștri a Consiliului Europei a solicitat Statelor-membre să ia măsuri care vizează simplificarea procedurilor judiciare ordinare, recurgând, de exemplu, la procese prescurtate, sumare ... Cu toate acestea, este un principiu fundamental că orice renunțare la drepturi procedurale trebuie întotdeauna, dacă dorește să fie eficace, în sensul Convenției, să fie stabilit în mod neechivoc și să fie însoțit de minime măsuri de protecție proporționale cu importanța acestuia. La fel, acesta nu trebuie să fie contrar niciunui interes public important ...

92. Curtea observă astfel că, prin stabilirea unei înțelegeri cu autoritatea de urmărire penală asupra sentinței și necontestând acuzațiile, primul reclamant a

renunțat la dreptul său privind examinarea pe fond a cauzei penale împotriva sa. Cu toate acestea, prin analogie cu principiile susmenționate privind validitatea acestor renunțări, Curtea consideră că decizia primului reclamant de a accepta negocierea judiciară ar fi trebuit însoțită de următoarele condiții: (a) negocierea trebuie să fie acceptată de primul reclamant în deplină cunoștință a faptelor cazului și a consecințelor legale și de manieră autentic voluntară; și (b) conținutul negocierii și echitatea manierei în care aceasta a fost efectuată între părți a trebuit supusă unui control judiciar suficient.

93. În acest scop, Curtea observă, în primul rând, că însuși primul reclamant a cerut autorității de urmărire penală să facă aranjamentele pentru o negociere judiciară. Cu alte cuvinte, inițiativa a emanat de la acesta personal și, așa cum dezvăluie dosarul cauzei, nu se poate spune că a fost impusă de organele de urmărire penală; primul reclamant și-a exprimat în mod neechivoc disponibilitatea de a repara daunele cauzate Statului ... Acestuia i-a fost acordat acces la materialul dosarului cazului penal încă din 1 august 2004 ... Curtea mai observă că primul reclamant a fost reprezentat corespunzător de doi avocați calificați aleși potrivit opțiunii sale ... Unul dintre aceștia s-a întâlnit cu primul reclamant chiar de la începutul procedurii penale și l-a reprezentat în cadrul primului interviu de investigație de la 17 martie 2004 ... Cei doi avocați s-au asigurat că primul reclamant a primit apărare pe întreaga durată a negocierilor judiciare cu organele de urmărire penală și unul dintre aceștia l-a și reprezentat pe durata examinării judiciare a înțelegerii. Mai este de importanță faptul că judecătorul de la Tribunalul Municipal Kutaisi, convocat să examineze legalitatea negocierii judiciare în cadrul audierii din 10 septembrie 2004, a întrebat primul reclamant și pe avocatul acestuia dacă acesta fusese supus oricărui tip de presiune inadecvată pe durata negocierilor cu procurorul. Curtea menționează că primul reclamant a confirmat explicit, în mai multe ocazii, atât în fața autorității de urmărire penală cât și în fața judecătorului, că a înțeles complet conținutul acordului, i s-au explicat drepturile procedurale și consecințele legale ale acordului, și că decizia sa de a-l accepta nu a fost rezultatul niciunor presiuni sau false promisiuni ...

94. Curtea mai menționează că a fost completată o înregistrare în scris a acordului la care s-a ajuns între procuror și primul reclamant. Documentul a fost apoi semnat de procuror și de primul reclamant și avocatul său, și prezentat Tribunalului Municipal Kutaisi pentru considerare. Curtea concluzionează că acest factor este important, întrucât a făcut posibilă stabilirea termenilor exacti ai acordului, precum și ai negocierilor precedente, pentru controlul judiciar într-un mod clar și incontestabil.

95. Ca garanție suplimentară a adecvării controlului judiciar al echității negocierii judiciare, Curtea atribuie semnificație faptului că Tribunalul Municipal Kutaisi nu a fost, conform legii naționale aplicabile, obligat prin acordul stabilit între primul reclamant și procuror. Dimpotrivă, tribunalul municipal a fost îndreptățit să respingă acel acord în funcție de propria evaluare a corectitudinii termenilor cuprinși în acesta și procesul prin care s-a ajuns la acesta. Nu numai că Curtea deține autoritatea de a evalua caracterul oportun al sentinței recomandate de

procuror în legătură cu infracțiunile imputate, aceasta avea autoritatea de a o reduce ... Curtea mai este conștientă de faptul că Tribunalul Municipal Kutaisi a investigat, în sensul controlului judiciar eficace al rolului autorității de urmărire penală în negocierea judiciară, dacă acuzațiile împotriva primului reclamant au fost întemeiate și susținute de probe *prima facie* ... Faptul că Tribunalul Municipal a examinat și aprobat negocierea judiciară pe durata unei audieri publice, în conformitate cu cerința cuprinsă în Articolul 679-3 §1 al CPP, a contribuit suplimentar, în opinia Curții, la calitatea generală a controlului judiciar în discuție.

ÎNCETAREA PROCEDURII PENALE

A se vedea și COMPENSAȚIA (Achitarea/încetarea procedurii penale), p. 503, HOTĂRÂREA JUDECĂTOREASCĂ (Încetarea procedurii penale), p. 407 și DREPTURILE VICTIMELOR (Încetarea procedurii penale și achitarea ca determinare a unui drept civil), p. 379 de mai jos.

Asigurarea neurmării penale

► ***Mustafa (Abu Hamza) v. Regatul Unit (dec.)*, 31411/07, 18 ianuarie 2011**

34. Nu este normal pentru Curte să determine caracterul oportun al unei decizii de urmărire penală ... Cu toate acestea, poate apărea o problemă, potrivit Articolului 6, în care este creată o așteptare legitimă prin acțiunile autorităților și un învinuit acționează în baza acelei așteptări legitime în detrimentul său ... Prin urmare, Curtea nu exclude posibilitatea ca, dacă un învinuit ar primi asigurarea din partea organelor de urmărire penală că nu va fi urmărit penal pentru anumite infracțiuni, iar autoritățile ignoră, ulterior, acea asigurare, procedura penală ulterioară ar fi injustă.

35. Totuși, aceasta nu este situația obținută în cazul reclamantului. Notele asupra întâlnirilor reclamantului cu Serviciul de Securitate ridică întrebări referitor la motivul pentru care funcționarii Serviciului au considerat adecvat să lanseze avertismente către reclamant referitor la conduita sa și de ce s-au considerat în măsură să indice dacă acea conduită reprezenta incitare. Cu toate acestea, trebuie să fi fost clar pentru reclamant că oficialii Serviciului de Securitate nu aveau calificarea să ofere acea indicație. De asemenea, trebuie să fi fost clar că aceștia nu erau în măsură să ofere asigurări dacă acesta va fi sau nu va fi urmărit penal: decizia de a-l pune sub urmărire penală nu a fost una care trebuia luată de Serviciul de Securitate ... Este neclar pentru Curte, întrucât fusese implicată Curtea de Apel, de ce în 1999 poliția nu a atribuit semnificația casetelor și enciclopediei efectuate în 2004. Cu toate acestea, așa cum a remarcat Curtea de Apel, aceasta nu ar fi putut fi luată drept asigurare, cu atât mai puțin una pe care reclamantul se baza. La fel, deciziile Secretarului de Stat de a priva reclamantul de cetățenia sa și de a trece la extrădarea acestuia nu puteau fi văzute drept asigurări de neurmărire penală. Așa cum a concluzionat judecătorul de instrucție,

nu exista niciun motiv pentru care revocarea cetățeniei și urmărirea penală nu puteau fi efectuate simultan, nici nu exista ceva ilegal în urmărirea cuiva care făcea subiectul unei cereri de extrădare.

Curtea este de acord, astfel, cu judecătorul de instrucție și Curtea de Apel că nimic din ceea ce făcuseră autoritățile nu putea fi tratat drept asigurare de neurmărire penală a reclamantului. Mai mult decât atât, dacă judecătorul de instrucție ar fi ajuns la o concluzie diferită referitor la oferirea unei asigurări, jurisprudența stabilită la alineatele 26 și 27 de mai sus clarifică faptul că ar fi fost deschis acestuia să garanteze o suspendare a procedurii. Acea jurisprudență este integral compatibilă cu Articolul 6. Nu apare nicio problemă, potrivit Articolului 6, cu privire la acest capăt.

Nemotivarea prin starea de sănătate precară

► *Krakolinig v. Austria (dec.)*, 33992/07, 10 mai 2012

26. ... Curtea consideră că autoritățile austriece nu pot fi considerate exclusiv responsabile pentru durata procedurii. Nu există nicio indicație că autoritățile au contribuit la durata procedurilor. Tribunalul Regional Eisenstadt, în mod special, a încercat în mod repetat să organizeze audieri și, mai mult decât atât, a dispus examinarea adecvării reclamantului pentru a fi judecat, de experți medicali, la intervale regulate.

27. În ceea ce privește conduita reclamantului, Curtea consideră că, chiar dacă reclamantul nu poate fi considerat responsabil pentru amânarea repetată a procesului și suspendările procedurilor, întrucât motivul pentru acestea, starea de sănătate a acestuia, nu se afla sub controlul său, era, fără îndoială, motivul obiectiv pentru durata rezultată a procedurilor. Întârzierile nu pot fi atribuite, din acest motiv, instanțelor, iar o încălcare a cerinței privind termenul rezonabil, potrivit Articolului 6, se poate constata doar atunci când asemenea întârzieri pot fi atribuite instanțelor. Curtea observă, în continuare, că Articolul 6 nu dă dreptul încheierii procedurii penale, având în vedere starea de sănătate a învinuitului. Acest principiu este cu atât mai valabil cu cât există, ca în prezenta speță, o indicație că persoana în discuție nu a fost împiedicată în întregime de starea sa de sănătate să participe la procedurile în instanță ca atare.

Lipsa dreptului de a fi urmărit penal

► *R. v. Regatul Unit (dec.)*, 33506/05, 4 ianuarie 2007

În ceea ce privește încetarea procedurii penale, nu există niciun drept, potrivit Articolului 6 din Convenție, privind un anumit rezultat sau, astfel, la o condamnare sau achitare formală ca urmare a formulării acuzațiilor penale ...

► *Kart v. Turcia [MC]*, 8917/05, 3 decembrie 2009

59. Reclamantul a susținut că acuzațiile împotriva sa erau, probabil, să-i afecteze reputația și cariera ca avocat și procuror. În mod similar, era probabil ca

suspendarea procedurilor împotriva sa și incertitudinea rezultată să-l discrediteze în ochii publicului. Presa a publicat în mod regulat o listă a procurorilor publici cu privire la care se înaintaseră cereri pentru ridicarea imunității, iar numele acestuia se afla pe listă alături de numele persoanelor despre care acesta susținea că sunt vinovate de corupție.

60. Reclamantul a mai afirmat că dreptul său de acces la o instanță fusese împiedicat de grupul majoritar din Ansamblul Național. Acesta a argumentat că dreptul la un proces echitabil implica posibilitatea efectivă de audiere a cazului cuiva de instanță. În prezenta cauză, totuși, dacă acea posibilitate exista, aceasta era pur ipotetică și nu îi fusese deschisă acestuia în practică. De la alegerea sa, cazul acestuia fusese în așteptare fără a se ajunge la o decizie finală, privându-l pe acesta de dreptul său la judecarea cauzei într-un termen rezonabil. Faptul că procedurile au fost în așteptare încă de la alegerea acestuia și ar fi fost astfel timp de nouă ani până când acesta ar fi încetat din funcția de procuror, îi compromiseseră reputația și cariera politică ...

92. ... fiind stabilită legitimitatea inviolabilității parlamentare, Curtea nu poate ajunge la nicio concluzie privind compatibilitatea sa cu Convenția, fără a considera circumstanțele cazului. Aceasta trebuie să evalueze, mai întâi, proporționalitatea măsurii în legătură cu drepturile reclamantului, potrivit Articolului 6 din Convenție ...

98. ... scopul protecției astfel permise nu poate fi considerat excesiv în sine. Inviolabilitatea parlamentară este relativă în Turcia; nu numai că aceasta este limitată în timp la durata termenului procurorului, dar face și obiectul unei excepții, prin faptul că poate fi ridicată. De asemenea, se aplică doar problemelor penale, ceea ce înseamnă că procurorii publici turci nu beneficiază de protecție împotriva acțiunilor civile. Nici nu se aplică în anumite cazuri de *flagrante delicto* sau infracțiuni specifice împotriva regimului sau Statului ... Mai mult decât atât, în vreme ce scopul inviolabilității parlamentare în Turcia este definit în sens mai amplu, nu pare să fie în contradicție cu soluțiile adoptate în majoritatea sistemelor parlamentare europene ...

104. ... Curtea nu poate ignora faptul că acuzațiile penale planaseră asupra reclamantului timp de peste șase ani, iar situația poate rămâne aceeași până când acesta încetează să mai activeze ca procuror. Astfel, nu se poate nega că incertitudinea inerentă în orice procedură penală a fost accentuată în acest caz de procedura parlamentară contestată, întrucât întârzierile cauzate au determinat întârzieri echivalente în procedura penală.

105. Cu toate acestea, deși Camera a constatat că o asemenea întârziere aducea prejudicii reclamantului ..., Marea Cameră nu poate ignora natura specială a statutului reclamantului și specificitatea procedurii contestate. Marea Cameră consideră că legătura dintre imunitatea parlamentară a procurorului și statutul acestuia este un aspect fundamental al problemei în discuție.

106. Trebuie menționat aici că procedura penală aflată la originea plângerii reclamantului a fost intentată împotriva acestuia înainte ca acesta să participe la alegerile pentru Parlament. Ca avocat, acesta nu putea să nu cunoască

consecințele alegerii sale asupra procedurilor în discuție. În participarea la alegeri, apoi candidatura la al doilea mandat, acesta cunoștea faptul că statutul său special va întârzia efectele procedurii penale împotriva sa. Acesta știa, de asemenea, că din cauza statutului său, acesta nu va putea renunța la inviolabilitatea sa sau aceasta nu va fi ridicată, pur și simplu, la cererea sa ...

108. ... Curtea consideră că este important ca, atunci când se evaluează orice prejudiciu suferit de reclamant, să se rețină că întârzierea contestată este timpul necesar pentru ca procedura parlamentară să examineze cererile de ridicare a imunității, și nu timpul necesar pentru finalizarea procedurii penale ca atare. În prezenta cauză, nu există niciun motiv să se considere că reclamantul nu va putea beneficia de un proces echitabil atunci când încetează să mai activeze ca procuror. Procedura parlamentară nu pare să afecteze negativ acea posibilitate în niciun caz, în special, întrucât nu are niciun efect asupra prezumției de nevinovăție la care au dreptul toate persoanele acuzate. Nu trebuie pierdut din vedere faptul că deciziile luate de organele parlamentare în acest scop nu servesc niciunui scop penal sau represiv, ci sunt destinate în principiu protejării procurorului, întrucât ridicarea imunității este, în general, refuzată mai degrabă decât vătămarea acestora.

109. ... nu numai că obstrucționarea procedurii penale ca urmare a inviolabilității parlamentare este doar temporară dar, în principiu, Parlamentul nu intervine deloc în desfășurarea justiției ca atare. În acest caz, în momentul examinării cererii reclamantului de ridicare a imunității sale, Parlamentul pare să fi considerat doar dacă inviolabilitatea, ca obstacol temporar în acțiunea judiciară, trebuie ridicată imediat sau dacă era preferabil să se aștepte până la finalul mandatului reclamantului în Parlament. Efectul era, astfel, simpla suspendare a cursului justiției, fără influențarea sau participarea la aceasta.

110. În ceea ce privește acuzațiile reclamantului că procedurile împotriva sa îi vătămaseră reputația, Curtea indică faptul că este în însăși natura acestei forme de prejudiciu să se manifeste de îndată ce se înaintează o acuzație oficială. Totuși, în acest caz, nu există dubii, în opinia Curții, că onoarea și reputația reclamantului erau protejate de respectul pentru principiul prezumției de nevinovăție.

111. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că, în vreme ce întârzierea inerentă în procedura parlamentară afecta dreptul reclamantului la audierea cauzei sale de instanță, prin întârzierea procedurii aceasta nu stânjenea, în prezenta cauză, însăși esența aceluși drept. Întrucât este limitată în timp și acoperită de norme speciale privind, *inter alia*, suspendarea curgerii timpului în sensul limitării, imunitatea contestată constituie un simplu obstacol procedural temporar pentru procedura penală, în niciun caz neprivând reclamantul de posibilitatea judecării cauzei sale pe fond.

112. Cu privire la cerințele statului de drept, totuși, tipul de imunitate asociat cu statutul reclamantului ca procuror este valabil doar datorită legitimității scopurilor urmărite, respectiv, conservarea integrității Parlamentului și protecția opoziției. Curtea recunoaște că incapacitatea reclamantului, în acest caz, de a

renunța la inviolabilitatea sa intră în domeniul de aplicare a scopurilor legitime astfel definite ... în acest sens, aceasta acceptă că renunțarea individuală de reclamant nu reprezintă un substitut pentru o decizie a Ansamblului Național.

113. În ultimul rând, întrucât dreptul de a obține o hotărâre cu privire la acuzațiile penale nu este unul absolut, în mod special atunci când nu există niciun efect dăunător fundamental ireversibil asupra părților, Curtea consideră că, în circumstanțele cazului analizat, omisiunea ridicării imunității parlamentare a reclamantului nu a stârnit dreptul acestuia la o instanță, într-un grad disproporționat față de scopul legitim urmărit.

114. Prin urmare, ... nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

Motive pentru încetarea procedurii care sugerează vinovăția

► *Virabyan v. Armenia*, 40094/05, 2 octombrie 2012

188. Curtea menționează că procedura penală împotriva reclamantului a încetat în etapa premergătoare procesului prin decizia procurorului din data de 30 august 2004, pe temeiul prescris de fostul Articol 37 §2(2) al CPP [Codul de procedură penală], care permitea încetarea procedurilor, dacă, în opinia procurorului, învinuitul compensase actul comis prin suferință și alte privațiuni îndurate în legătură cu actul comis. Decizia procurorului a fost susținută de instanțele.

189. Având în vedere decizia procurorului din data de 30 august 2004, Curtea menționează că această decizie a fost formulată în termeni care nu lăseau nicio îndoială asupra opiniei procurorului, conform căreia reclamantul comisese o infracțiune. În mod special, procurorul a recapitulat, mai întâi, circumstanțele cazului așa cum sunt cuprinse în acuzația împotriva reclamantului și în maniera care sugerează stabilirea dacă agentul de poliție H.M. a acționat în autoapărare, în timp ce reclamantul îi provocase vătămare în mod intenționat. Procurorul a concluzionat, în continuare, că acuzarea penală a reclamantului era lipsită de sens, deoarece acesta suferise în urma actului comis. Prin aceasta, procurorul a folosit specific formularea „în timpul comiterii infracțiunii [reclamantul] a suferit daune, de asemenea” și „prin faptul că a suferit privațiuni [reclamantul] și-a răscumpărat vinovăția” ...

190. Atât Curtea de Apel cât și Curtea de Casație au susținut această decizie și, în esență, nu au dezaprobat-o. Mai mult decât atât, prin aceasta, ambele instanțe au concluzionat ca stabilit faptul că afirmația reclamantului că a acționat în autoapărare era nefondată. Trebuie menționat că procedurile înaintea Curților nu au determinat întrebarea privind răspunderea penală a reclamantului, ci întrebarea dacă a fost necesar să se încheie cazul pe temeiul prevăzut de procuror. Astfel, nu se poate spune că aceste proceduri au determinat sau au fost prevăzute să determine faptul că reclamantul era „demonstrat vinovat conform legii”.

191. În ultimul rând, Curtea observă că temeiul pentru încetarea procedurii penale, prevăzute de fostul Articol 37 §2(2) al CPP, în sine, presupunea că înfăptuirea unui act imputat era un fapt incontestabil.

192. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că motivele pentru încheierea cazului penal împotriva reclamantului oferite de procuror și susținute de Curți, cu fundamentarea pe Articolul 37 §2(2) al CPP, încălcău prezumția de nevinovăție.

► **Mikolajová v. Slovacia, 4479/03, 18 ianuarie 2011**

6. Pe data de 30 iunie 2000, soțul reclamantei a înaintat o plângere la poliție, susținând că reclamanta îl bătuse și îl rănise pe data de 25 iunie 2000.

7. Pe data de 3 iulie 2000, Departamentul de Poliție din Košice a emis o hotărâre, prin care acesta a renunțat la caz, pe temeiul că soțul reclamantei nu era de acord cu intentarea procedurii penale împotriva acesteia. Decizia afirma că, deși „investigația” poliției stabilise că reclamanta comisese o faptă penală, urmărirea penală nu era permisă, întrucât victima, soțul reclamantei, nu își dăduse consimțământul, așa cum impuneau prevederile Articolului 163 al Codului de procedură penală. Reclamanta nu a fost înștiințată despre această decizie, nici nu există probe în dosarul cauzei, potrivit cărora aceasta a fost chestionată sau altfel pusă la curent cu plângerea soțului său.

8. Pe data de 28 ianuarie 2002, o societate de asigurări de sănătate a scris reclamantei, cerându-i acesteia să ramburseze costurile pentru tratamentul medical al soțului său. Conform scrisorii, soțul reclamantei fusese tratat într-un spital pe data de 25 iunie 2000, ca urmare a rănilor pe care i le provocase reclamanta. S-a făcut referire, *inter alia*, la decizia emisă de Departamentul de Poliție din Košice pe data de 3 iulie 2000.

9. Într-o scrisoare din data de 3 iulie 2002, societatea de asigurări a explicat poziția față de reclamantă în replica la solicitarea acesteia. O copie a deciziei poliției din 3 iulie 2000 a fost inclusă cu scrisoarea livrată avocatului reclamantei la 15 iulie 2002. Partea relevantă a deciziei din 3 iulie 2000 prevedea după cum urmează:

„Investigația a indicat că acțiunea [reclamantei] a întrunit elementele constituente ale infracțiunii de lezare a sănătății, ca urmare a Articolului 221(1) al Codului penal, prin faptul că aceasta a vătămat în mod deliberat o altă persoană”.

59. În sensul cazului analizat, Curtea este pregătită să accepte că divulgarea deciziei poliției din data de 3 iulie 2000 către societatea de asigurări avea o bază juridică și era, astfel, în conformitate cu legea, așa cum afirma directorul departamentului de poliție în replică la plângerea reclamantei ... Pe de altă parte, Curtea consideră că nu este necesar să se decidă dacă notificarea deciziei poliției urmărea un scop legitim. În opinia sa, această problemă este strâns relaționată cu conformitatea cu testul „necesității”. Conform aceluși test, se va constata o încălcare a Articolului 8 dacă, în circumstanțele particulare ale unui caz, o măsură contestată nu stabilește un echilibru corect între interesele publice și private concurente în discuție. Cerința proporționalității impune ca un Guvern răspunzător să ofere motive relevante și suficiente pentru imixtiune. Deși le revine autorităților naționale să facă estimarea inițială în toate aceste privințe,

și trebuie să rămână o marjă de apreciere autorităților naționale competente în această estimare, evaluarea finală a necesității interferenței rămâne subiect de revizuire de Curte pentru conformitatea cu cerințele Convenției ...

60. În acest scop, Curtea consideră că decizia poliției a fost formulată în termeni care indicau o expresie de fapt și nu o simplă suspiciune și constituia o indicație evidentă a faptului că departamentul de poliție considera reclamanta vinovată. Acest lucru, concluzionează, este evident în formulările efective implicate în decizia contestată ..., respectiv că:

„Investigația a arătat că acțiunea [reclamantei] întrunea elementele constituente ale infracțiunii de lezare a sănătății, ca urmare a Articolului 221 §1 al Codului penal, prin faptul că aceasta rânise, în mod intenționat, o altă persoană”.

61. De un interes special pentru Curte este faptul că reclamanta nu fusese acuzată de o faptă penală, dar fusese, cu toate acestea, luată în evidență ca autor de infracțiuni penale. Curtea avea, deja, ocazia de a indica riscul stigmatizării indivizilor care derivă din asemenea practici și amenințarea pe care acestea o reprezintă față de principiul prezumției de nevinovăție ... Pentru Curte, daunele care pot fi cauzate reputației individului în discuție prin comunicarea de informații inexacte sau eronate nu pot fi ignorate, de asemenea. Curtea mai observă, cu îngrijorare, faptul că autoritățile nu au indicat dacă decizia poliției rămâne valabilă pe termen nelimitat, cum ar fi să constituie, cu fiecare comunicare către o terță parte, presupunând că urmărește un scop legitim, o amenințare continuă la adresa dreptului reclamantului la reputație.

62. În examinarea conformității autorităților cu cerința sus-menționată privind echilibrul just, Curtea trebuie să aibă în vedere măsurile de protecție implementate în vederea evitării caracterului arbitrar în luarea deciziilor și să asigure drepturile individului împotriva abuzului. În prezenta cauză, Curtea nu poate decât să observe lipsa oricărui recurs disponibil prin care reclamantul poate obține o retragere sau clarificare ulterioară a termenilor deciziei poliției ...

63. Având în vedere considerentele de mai sus, Curtea concluzionează că autoritățile nu au reușit să stabilească un echilibru just între drepturile reclamantului din Articolul 8 și orice interese invocate de Guvern pentru a justifica termenii deciziei poliției și divulgarea acesteia către o terță parte. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 8 din Convenție.

Efectul încetării procedurii

► *Antoine v. Regatul Unit (dec.)*, 62960/00, 13 mai 2003

Rezultă, totuși, din raționamentul de mai sus al Curții, că procedura penală împotriva reclamantului a fost încheiată, din motive practice, la 18 martie 1997, atunci când s-a concluzionat că acesta este inapt să se prezinte în fața instanței. Deși rămâne, teoretic, posibil, ca la o dată ulterioară, Secretarul de Stat să decidă că reclamantul a dobândit calitate procesuală, nu se poate considera că acuzația rămâne în așteptare, cu toate acestea. Se poate ca Secretarul de Stat

să nu reinstituie niciodată procedura împotriva reclamantului, de fapt. Dacă se întâmplă aceasta, întrebarea dacă reclamantul este judecat într-un cadru de timp rezonabil va depinde de o examinare a perioadei dintre primul pas concret făcut pentru instituirea unui alt proces care poate fi considerat că afectează substanțial poziția reclamantului și încheierea acelor proceduri. Nu există, astfel, nicio problemă referitor la apariția întârzierii în determinarea acuzației penale în circumstanțele prezente.

► ***Withey v. Regatul Unit (dec.), 59493/00, 26 august 2003***

În privința întrebării dacă procedurile prezente pot fi considerate ca fiind încheiate prin ordin al instanței, lăsând acuzațiile la dosar, Curtea reamintește constatarea Comisiei că un asemenea ordin a încheiat procedura penală, în sensul Articolului 6 §1, unde acuzarea s-a angajat să nu treacă la acuzații sau unde reprezenta practica stabilită a organelor de urmărire penală să nu facă aceasta ... Cu toate acestea, în primul caz, acuzarea s-a angajat să nu continue acuzațiile în viitor, iar cele din urmă două cazuri priveau situația mai comună în care un învinuit fusese condamnat pentru o infracțiune și nu se intenționa urmărirea pentru restul acuzațiilor rămase în dosar, exceptând cazul în care condamnarea era schimbată la apel. Niciuna dintre situații nu a fost prezentată în cazul analizat.

Întorcându-ne, astfel, la ordinul Curții de justiție penală din data de 19 ianuarie 1993, lăsând acuzațiile în dosar, Curtea observă, pe de o parte, că rămânea o posibilitate teoretică ca organele de acuzare să continue procedurile de acuzare a reclamantului, în viitor. Mai mult decât atât, în lumina observațiilor judecătorului de instrucție din data de 19 ianuarie 1993, care permite urmărirea penală pentru acuzații care pot fi considerate, în viitor, drept motivul pentru dispoziția dată. În mod consecvent, la acea dată nu exista nicio urmărire penală, deoarece se considera că nu se va trece la acuzații.

Pe de altă parte, conform legii și practicii interne, organele de urmărire penală ar fi trebuit să recurgă la Curtea de justiție penală, pentru reactivarea procedurilor și ar fi fost organizată o audiere, în cadrul căreia acea instanță ar fi fost obligată să ia în considerare acea solicitare conform anumitor criterii, inclusiv, echitatea redeschiderii cazului și dacă a trecut o perioadă de timp excesivă din momentul în care s-a dispus arhivarea acuzațiilor. Reclamantul ar fi avut dreptul să fie reprezentat la orice asemenea audiere și ar fi putut prezenta dovezi pentru care acuzațiile nu ar trebui urmărite în instanță. Ulterior, Curtea de justiție penală ar fi trebuit să decidă dacă sau nu să permită acuzării să reactiveze acuzațiile împotriva reclamantului. În mod important, doar în circumstanțe excepționale o acuzație a cărei arhivare a fost dispusă este urmărită în instanță ulterior și, într-adevăr, reclamantul nu a făcut referire la un asemenea caz în solicitarea sa.

Este adevărat că judecătorul de instrucție a ales, efectiv, la 19 ianuarie 1993 să nu introducă un verdict de „nevinovat”, conform secțiunii 17 a Legii din 1967 ci, mai degrabă, să arhiveze acuzațiile și a însoțit aceasta cu un avertisment expres că acuzațiile vor fi reactivate dacă exista orice „repetare a evenimentelor prezumtive cuprinse în rechizitoriu”. Cu toate acestea, în virtutea legii naționale, orice indicații astfel oferite la ordinul judecătorului de instrucție din 19 ianuarie 1993 privind

opinia sa în privința posibilei viitoare reînnoiri a urmăririi penale asupra acuzațiilor relevante nu au fost determinante cu privire la acea întrebare: problema trebuia determinată de Curtea de justiție penală la o dată viitoare, pe baza unei solicitări specifice acesteia și conform probelor prezentate de ambele părți și cerințele echității. Astfel, în evaluarea dacă reclamantul a fost „semnificativ afectat” de proceduri după data de 19 ianuarie 1993, Curtea nu consideră că reclamantul se poate baza pe direcția aleasă sau observațiile judecătorului de instrucție.

În toate aceste circumstanțe de mai sus, Curtea consideră că ordinul de arhivare a acuzațiilor se poate considera că a încheiat procedura penală împotriva reclamantului, în sensul Articolului 6, chiar dacă nu exista un angajament din partea organelor de urmărire penală la 19 ianuarie 1993 de a nu urmări acuzațiile în justiție, ulterior, astfel că a rămas o posibilitate teoretică a unei reactivări ulterioare. Probarea de reclamant a faptului că suferise, cu toate acestea, stres psihologic după 19 ianuarie 1993 nu poate însemna că se consideră că acesta a fost „afectat substanțial” în mod rezonabil sau obiectiv de acele acuzații, atunci când nu exista nicio indicație după acea dată din partea niciunei autorități publice relevante că acuzațiile ar fi reactivitate din nou și urmărite penal împotriva sa. Orice aspect separat, conform Articolului 6, potrivit căruia o autoritate publică (servicii sociale) a întreprins acțiuni (restricționând contactul acestuia cu copiii săi) în lumina acuzațiilor de la dosar privind tentativele indecente asupra copiilor este, în orice caz, nefondat: acesta nu a oferit nicio probă că orice acțiune întreprinsă de autoritatea locală cu privire la copiii acestuia a rezultat din faptul că acuzațiile penale relevante erau arhivate.

Prin urmare, Curtea consideră că, în sensul Articolului 6 din Convenție, procedura penală a fost încheiată prin ordinul din data de 19 ianuarie 1993.

► ***Stoianova și Nedelcu v. România, 77517/01, 4 august 2005***

18. Reclamantii pretind că durata procedurii îndreptate împotriva lor, începând din data de 14 aprilie 1993, a încălcat principiul „termenului rezonabil”, ...

19. Guvernul nu se opune acestei teze și lasă decizia la latitudinea Curții. Sprijinindu-se pe jurisprudența Curții, acesta susține, totuși, că perioada care poate fi luată în considerare a început să curgă la data de 12 mai 1999, data la care s-a redeschis urmărirea penală împotriva reclamantilor, și că, prin urmare, a durat aproximativ 6 ani.

20. Curtea constată că urmărirea penală îndreptată împotriva reclamantilor cuprinde două etape distincte. Prima a început la 14 aprilie 1993, cu arestarea și plasarea în detenție a reclamantilor, și s-a terminat la 11 noiembrie 1997, data la care procurorul N.O. a dat o ordonanță de scoatere de sub urmărire penală. Cea de-a doua a început la 12 mai 1999, data la care parchetul a dispus redeschiderea urmăririi penale, și s-a terminat la 21 aprilie 2005, cu încetarea urmăririi penale dispusă de parchet.

21. Curtea nu poate accepta argumentele Guvernului conform cărora prima etapă nu poate fi luată în considerare, în sensul art. 6 alin. (1) din Convenție.

Aceasta consideră că Ordonanța de scoatere de sub urmărire penală dată de procurorul N.O. la data de 11 noiembrie 1997 nu poate fi considerată că punând capăt urmăririi penale împotriva reclamanților din moment ce ea nu constituia o decizie internă definitivă În această privință trebuie constatat că parchetul avea, în baza art. 270 din Codul de procedură penală, competența de a anula o ordonanță de scoatere de sub urmărire penală și de a redeschide urmărirea penală, fără să fie ținut de vreun termen.

Or, pentru procuror nu era vorba de o simplă posibilitate teoretică de a redeschide procedura ... Parchetului îi era îngăduit să redeschidă urmărirea penală fără a fi obligat să solicite autorizația vreunei instanțe naționale, care să fie obligată să analizeze temeinicia cererii pentru a verifica, de exemplu, dacă redeschiderea cauzei nu era inechitabilă și dacă timpul scurs de la decizia de încetare a anchetei nu era excesiv ... Curtea nu poate ignora, în acest sens, faptul că procurorii români, acționând în calitate de magistrați ai Ministerului Public, nu îndeplinesc condiția de independență față de executiv ... La fel, redeschiderea urmăririi penale a fost dispusă pe motiv că ancheta inițială nu fusese completă (paragraful 12 de mai sus). Or, aceste carențe ale autorităților nu erau imputabile reclamanților și nu trebuie, așadar, să-i pună într-o situație defavorabilă.

În sfârșit, Guvernul nu a demonstrat că reluarea urmăririi penale încheiate printr-o ordonanță a procurorului are un caracter excepțional.

► **R. v. Regatul Unit (dec.), 33506/05, 4 ianuarie 2007**

... Curtea observă că organele de poliție au decis să nu urmărească penal, iar reclamantul a fost informat în acest sens; în schimb, acestea au emis un avertisment către reclamant cu privire la infracțiunile pe care acesta a admis că le-a comis. Apare întrebarea dacă, în acest caz, acuzația penală a fost anulată sau a fost, de fapt, determinată.

Curtea va avea în vedere, în acest context, cele trei criterii de orientare dacă a existat o determinare a unei acuzații penale: clasificarea problemei în legea internă, natura acuzației și penalizarea de care persoana devine răspunzătoare ... Aceasta observă, în privința primei că, potrivit legii naționale un avertisment nu reprezintă o condamnare penală. În privința celei de-a doua, scopul avertismentului este, în mare măsură, preventiv și nu urmărește scopuri de retribuție și descurajare. În ultimul rând, nu se impune nicio restricționare a libertății. Reclamantului, în acest caz, i se cerea să semneze un registru și era încredințat Serviciului pentru Delincvenți Minori pentru posibile intervenții, măsuri despre care Curtea concluzionează că au o natură preventivă (a se vedea și *Antoine v. Regatul Unit ...*, lipsa condamnării penale sau a oricărei sancțiuni punitive fiind elementele cele mai decisive în proceduri în urma unei constatări a incapacității procesuale). Curtea concluzionează, astfel, că avertismentul aplicat în cazul reclamantului nu implica determinarea unei acuzații penale, în sensul Articolului 6 §1 din Convenție. Nici nu implica vreo declarație publică oficială de vinovăție privind infracțiunea penală, care putea contraveni Articolului 6 §2.

Revenind, în ultimul rând, la capătul civil, Curtea menționează că nu este evident din documentele prezentate că reclamantul a ridicat sau a urmărit acest aspect al plângerii sale prin diversele instanțe de procedură internă. În orice caz, chiar presupunând epuizarea căilor de atac interne, nu identifică nicio indicație că avertismentul aplicat în cazul reclamantului a determinat oricare dintre drepturile sau obligațiile sale civile, în sensul Articolului 6 §1 din Convenție.

Reînnoirea procedurilor

► *Tejedor García v. Spania*, 25420/94, 16 decembrie 1997

29. Reclamantul a reclamat că procedurile împotriva sa fuseseră injuste, deoarece instanțele garantaseră solicitarea procurorului pentru un ordin care stabilește decizia ca nicio altă acțiune să nu fie inițiată timp de două luni după expirarea limitei de timp de trei zile, cuprinsă în Articolul 789 §5, nr. 4.

32. ... Cu toate că data care apare pe solicitarea procurorului de a respinge decizia a fost marcată la 13 septembrie 1990, instanțele naționale nu au considerat acest fapt ca fiind relevant în problema privind data primirii dosarului și au susținut că acea dată nu putea fi determinată cu certitudine, nefiind nimic care să indice când anume decizia a fost trimisă procurorului sau când acesta o primise, propriu-zis ...

Așa cum rezultă clar din cele de mai sus, Curțile au fost, astfel, solicitate să interpreteze Articolul 789 §5, nr. 4, ... în circumstanțe în care data primirii nu putea fi stabilită cu certitudine.

33. În opinia Curții, interpretarea dată Articolului 789 §5, nr. 4, în asemenea circumstanțe, este o problemă pentru instanțe. Garantarea solicitării procurorului la aproape două luni după decizia de a nu urmări penal a însemnat că problema nu a devenit definitivă potrivit legii spaniole. În aceste circumstanțe, interpretarea instanțelor naționale nu poate fi descrisă ca fiind nici arbitrară, nici nerezonabilă sau de asemenea natură încât să altereze echitatea procedurilor. Nici nu se poate spune că apare vreo problemă privind egalitatea armelor în acest caz.

34. Drept urmare, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

► *Smirnova și Smirnova v. Rusia (dec.)*, 46133/99, 3 octombrie 2002

3. Al doilea reclamant reclamă, potrivit Articolului 6 §2 din Convenție și Articolului 4 al Protocolului nr. 7, că reinițierea procedurilor după întreruperea acestora a încălcat dreptul acesteia de a fi prezumată nevinovată și de a nu fi judecată sau pedepsită de două ori ...

Guvernul susține că procurorul public s-a conformat cu legile procedurii penale atunci când, la 20 martie 2000, acesta a instituit din nou procedura penală împotriva celui de-al doilea reclamant. În măsura în care procedura instituită de Tribunalul Districtual Tverskoy la 21 martie 1997 se încheiase, acest lucru fusese valabil, având în vedere hotărârea Curții Constituționale.

Al doilea reclamant declară că reînnoirea instituirii procedurii penale nu poate fi privită drept legală, deoarece se renunțase la aceleași acuzații împotriva acesteia și înainte.

Curtea consideră, mai întâi, că prezumția de nevinovăție, garantată de Articolul 6 §2 din Convenție, impune, *inter alia*, că atunci când își îndeplinesc obligațiile, membrii unei instanțe nu trebuie să plece de la idea preconcepută că învinuitul a comis infracțiunea de care este învinuit; sarcina probei revine organelor de urmărire și orice dubiu trebuie să fie în beneficiul învinuitului ...

Curtea, cu toate acestea, nu găsește niciun indiciu că instanța de judecată a plecat de la presupunerea că al doilea reclamant comisese infracțiunile de care fusese învinuită. Astfel, nu există nicio aparență de încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție.

În privința Articolului 4 al Protocolului nr. 7, Curtea reamintește că scopul acestei prevederi a Convenției este să interzică repetarea procedurii penale care s-a încheiat printr-o hotărâre definitivă ...

Hotărârea definitivă în cazul reclamanților a fost luată la 9 aprilie 2002 de Tribunalul Municipal Moscova care a exonerat reclamanții de executarea sentinței potrivit statutului limitărilor. Nu au avut loc alte proceduri pe același subiect. Încetarea procedurii penale de un procuror nu a reprezentat nici condamnare și nici achitare și, astfel, Articolul 4 al Protocolului nr. 7 nu este aplicabil la situația celui de-al doilea reclamant.

Calea de remediere pentru durata procedurilor

► *Sprotte v. Germania* (dec.), 72438/01, 17 noiembrie 2005

Guvernul a admis că durata totală a procedurilor a încălcat drepturile reclamantului la examinare într-un termen rezonabil ...

... Curtea reiterează că atenuarea unei sentințe pe temeiul duratei excesive a procedurilor nu privează, în principiu, individul în discuție de statutul său ca victimă, în sensul Articolului 34 din Convenție. Cu toate acestea, această normă generală se supune unei excepții atunci când autoritățile naționale au recunoscut într-un mod suficient de clar omisiunea respectării cerinței privind termenul rezonabil și au permis redresarea prin reducerea sentinței într-o manieră expresă și măsurabilă sau prin încetarea urmăririi ...

Curtea observă, în primul rând, stabilirea expresă de Curtea Constituțională Federală, ... că durata procedurii penale împotriva reclamantului a fost nerezonabilă și că condamnarea acestuia a încălcat dreptul acestuia la un proces corect, așa cum garantează Legea fundamentală. Aceasta a ordonat ca procedurile să fie întrerupte fără o condamnare penală. Atunci când a ajuns la această decizie, Curtea Constituțională Federală a examinat complet reclamația reclamantului și a recunoscut în mod expres efectele negative pe care procedura penală le-a avut asupra sănătății reclamantului și celelalte

dificultăți la care reclamantul a fost expus, cum ar fi privarea de permisul de conducere timp de mai mult de șaptesprezece luni și instituirea procedurilor disciplinare împotriva acestuia. În consecință, instanțele au recunoscut pe deplin omisiunea respectării cerinței privind termenul rezonabil.

În al doilea rând, trebuie examinat dacă reclamantului i s-a permis o redresare adecvată pentru încălcare. În această privință, Curtea menționează că Tribunalul Districtual Potsdam ... a întrerupt procedurile. A mai dispus ca taxele Curții să fie suportate de Trezorerie, iar reclamantului trebuia să-i fie rambursate jumătate dintre cheltuielile necesare suportate prin proceduri. În timp ce Tribunalul Districtual nu a oferit alte motive pentru decizia sa, devine clar din context că a respectat ordinele Curții Constituționale Federale. Rezultă că procedurile au fost întrerupte, având în vedere durata excesivă a acestora. În aceste circumstanțe, Curtea este satisfăcută de faptul că reclamantului i-a fost permisă redresarea adecvată pentru întreaga durată a procedurilor, inclusiv perioada de timp dintre decizia Curții Constituționale Federale ... și decizia Tribunalului Districtual Potsdam ...

Reclamantul nu poate, astfel, reclama faptul că a fost victimă a încălcării dreptului său la audiere într-un interval rezonabil de timp, așa cum este garantat, potrivit Articolului 6 §1.

Capitolul 9

Instanța de judecată

TERMINOLOGIA

► ***Didier v. Franța (dec.), 58188/00, 27 august 2002***

La 27 ianuarie 1999, Financial Markets Board [FMB], în exercitarea autorității sale disciplinare, a decis să suspende licența comercială a reclamantului pentru șase luni și l-a amendat cu 5.000.000 franci francezi.

La 30 aprilie 1999, reclamantul a inițiat o acțiune în Conseil d’Etat, în încercarea de a obține anularea deciziei în discuție și suspendarea executării acesteia.

La 3 decembrie 1999, Conseil d’Etat a respins acțiunea reclamantului.

3. ... Curtea este de părere că, în lumina principiilor stabilite în jurisprudența sa și interpretarea sa autonomă a termenului „tribunal” din Articolul 6 §1 din Convenție, FMB trebuie considerată „tribunal” în sensul, acelor prevederi, indiferent de clasificarea sa în legea internă ... Aceasta mai menționează că „tribunal”, în sensul Articolului 6, este, de asemenea, în sensul Articolului 2 al Protocolului nr. 7 ... Curtea menționează, în sfârșit, că în momentul revizuirii deciziilor de FMB, Conseil d’Etat are competența să gestioneze toate aspectele cazului, astfel că, în această privință, este, de asemenea „organ judiciar cu jurisdicție deplină” și, astfel, „tribunal” ... Astfel spus, Curtea consideră că reclamantului i-a fost asigurat dreptul la apel într-o chestiune penală, în conformitate cu primul alineat al Articolului 2 al Protocolului nr. 7.

STABILIREA PRIN LEGE

► ***Ilașcu și alții v. Moldova și Rusia [MC], 48787/99, 8 iulie 2004***

460. Așa cum este bine stabilit în jurisprudența Curții, cuvântul „tribunal”, utilizat în textul francez al Articolului 5 (Curte) și alte Articole ale Convenției, în mod particular Articolul 6 (Tribunal), se referă de la început la un organ „stabilit prin lege” care satisface un număr de condiții care includ independența, în special, în privința executivului, imparțialitatea, durata mandatului membrilor săi și garanții ale unei proceduri judiciare ...

În anumite circumstanțe, o Curte, aparținând sistemului judiciar al unei entități nerecunoscute, potrivit legii internaționale, poate fi considerată un Tribunal

„stabilit prin lege” cu condiția să facă parte dintr-un sistem judiciar care operează pe o „bază constituțională și juridică”, reflectând o tradiție judiciară compatibilă cu Convenția, în scopul de a permite indivizilor să se bucure de garanțiile Convenției ...

► ***Posokhov v. Rusia, 63486/00, 4 martie 2003***

43. Cu toate acestea, în afară de aparenta omisiune de a respecta cerințele Legii privind judecătoria populari referitor la extragerea de loturi aleatorii și două săptămâni de serviciu pe an, Curtea remarcă, în special, faptul că Autoritatea Districtuală Neklinovskiy, organul responsabil pentru desemnarea judecătorilor populari, a confirmat faptul că nu avea o listă de judecători populari numiți înainte de 4 februarie 2000. Astfel, autoritatea nu a reușit să prezinte niciun temei legal pentru participarea dnei Streblyanskaya și a dnei Khovyakova la administrarea justiției în ziua procesului reclamantului, având în vedere că lista adoptată la 4 februarie 2000 a intrat în vigoare la 15 iunie 2000, după aprobarea sa de Legislatura Regională Rostov.

Aceste circumstanțe, cumulativ, nu permit Curții să concluzioneze că Tribunalul Districtual Neklinovskiy care a audiat cauza reclamantului la 22 mai 2000 a putut fi privit drept „tribunal stabilit prin lege”.

► ***Accardi și alții v. Italia (dec.), 30598/02, 20 ianuarie 2005***

2. ... După cum a indicat Curtea de Casație, în hotărârea sa din 22 februarie 2002, chestionarea lui X și Y a fost efectuată de judecătorul de instrucție. Faptul că, făcând uz de dreptul său de a superviza realizarea măsurilor investigative, acesta a decis să procedeze prin intermediul unui psiholog, pentru a adresa anumite întrebări copiilor, nu schimbă cu nimic respectiva concluzie. În ceea ce privește faptul că judecătorul de instrucție a părăsit încăperea în timp ce Y era chestionat, procesul verbal al audierii din 16 octombrie 1998 arată că mișcarea a fost destinată să calmeze copilul și că, în orice caz, judecătorul a continuat să urmărească desfășurarea chestionării din spatele unei oglinzi unidirecționale.

În lumina circumstanțelor de mai sus, Curtea nu poate concluziona că judecătorul de instrucție din Florența nu reprezenta un „tribunal stabilit prin lege”, în sensul Articolului 6 §1 din Convenție.

► ***Coëme v. Belgia, 32492/96, 22 iunie 2000***

107. Curtea reiterează că organizarea sistemului judiciar și a jurisdicției în cazuri penale nu poate fi lăsată la discreția autorităților judiciare și menționează că a fost aplicat Articolul 103 al Constituției care, până la reforma din 1998 ..., a solicitat miniștrilor de la guvernare, în mod excepțional, să fie judecați de Curtea de Casație. Cu toate acestea, nu exista nicio prevedere pentru extinderea jurisdicției Curții de Casație către alți inculpați decât miniștrii pentru infracțiuni legate de cele pentru care erau judecați miniștrii ...

Desigur, așa cum a prezentat Guvernul, aplicarea normelor secundare, stabilite în Belgia prin Articolele 226 și 227 ale Codului de Investigație Penală, era previzibilă în lumina învățăturilor teoriei legale și a jurisprudenței și, în mod particular, a hotărârii Curții de Casație din data de 12 iulie 1865, chiar dacă aceasta din urmă se referea la un duel și sublinia că „un duel reprezintă o infracțiune complexă indivizibilă” și că „indivizibilitatea procedurii este o consecință necesară a indivizibilității infracțiunii” ... În prezenta speță, aceste indicații nu pot justifica concluzia că norma secundară era „stabilită prin lege”, în mod special, întrucât Curtea de Casație, autoritatea judiciară belgiană supremă, a decis ea însăși, fără a adresa întrebarea Curții de Jurisdicție și Procedură Administrativă, că citarea persoanelor care nu au deținut niciodată funcții ministeriale pentru a fi judecate înaintea acesteia, era rezultatul aplicării Articolului 103 al Constituției, mai degrabă decât prevederile Codului de Investigație Penală sau ale Codului Judiciar ...

108. Întrucât norma secundară nu a fost stabilită prin lege, Curtea consideră că Curtea de Casație nu a fost un tribunal „stabilit prin lege”, în sensul Articolului 6 pentru a judeca acești alți patru reclamânți.

INDEPENDENȚA

► **Sutter v. Elveția (dec.), 8209/78, 1 martie 1979**

2. ... Acești judecători sunt numiți de Consiliul Federal, respectiv, Guvernul, pentru 3 ani. Această procedură de nominalizare nu putea afecta, în sine, dependența tribunalului. De fapt, independența unui judecător nu implică, în mod necesar, că acesta trebuie numit pe viață ... sau că trebuie să fie inamovibil prin lege ..., respectiv, că nu i se pot atribui alte îndatoriri fără consimțământul său. Dar, este esențial ca acesta să se bucure de o anumită stabilitate, chiar dacă numai pe o perioadă specifică și că acesta nu trebuie să se supună niciunei autorități în îndeplinirea obligațiilor sale ca judecător. Nimic nu indică faptul că judecătorii numiți astfel pot fi disponibilizați din funcție. Mai mult decât atât, chiar dacă, în calitate de militari, aceștia se supun autorității superiorilor lor ierarhici din respectivele lor unități, atunci când activează ca judecători, acești ofițeri și soldați nu răspund în fața nimănui despre modul în care administrează justiția. Independența acestora este garantată, în termeni generali, de Articolul 183 din Legea din 12 aprilie 1907 privind organizarea militară a Confederației și este, la fel, protejată de caracterul secret al deliberărilor.

► **Salov v. Ucraina, 65518/01, 6 septembrie 2005**

80. Curtea reiterează că, în vederea stabilirii dacă un tribunal poate fi considerat „independent”, în sensul Articolului 6 §1, trebuie să se ia în considerare, *inter alia*, pentru metoda de numire a membrilor săi și a duratei șederii în funcție a acestora, existența măsurilor de protecție împotriva presiunilor din afară și întrebarea dacă aceasta prezintă o aparență de independență ...

82. În prezenta speță, pare dificilă disocierea problemei imparțialității de cea a independenței, întrucât argumentele avansate de reclamant pentru contestarea

atât a independenței cât și a imparțialității Curții se bazează pe aceleași considerente de fapt ...

86. Luând în calcul considerentele susmenționate, privind insuficiența garanțiilor legislative și financiare împotriva presiunii din afară asupra judecătorului care audiază cauza și, în mod special, lipsa unor asemenea garanții cu privire la posibila presiune din partea Președintelui Tribunalului Regional, natura obligatorie a instrucțiunilor date de Prezidiul Tribunalului Regional și formularea deciziilor judiciare intermediare relevante în cauză, Curtea concluzionează că se poate spune că îndoielile reclamantului referitor la imparțialitatea judecătorului Tribunalului Districtual Kuybyshevsky din Donețk au fost justificate în mod obiectiv.

► ***Whitfield și alții v. Regatul Unit, 46387/99, 12 aprilie 2005***

45. Curtea observă că persoanele care răspund în fața Ministerului de Interne (fie ca funcționar în penitenciar, guvernator sau controlor în penitenciarele reclamanților) au completat și stabilit acuzațiile împotriva reclamanților, au investigat și urmărit penal respectivele acuzații și au determinat vinovăția sau nevinovăția reclamanților, împreună cu sentințele acestora. Deci, nu se poate spune că a existat orice independență structurală între cei cu roluri în urmărirea penală și cei cu roluri în judecare, iar Guvernul nu a sugerat că ar fi fost astfel.

46. Astfel, Curtea consideră evident că rezervele dlor Whitfield, Pewter și Gaskin privind independența și imparțialitatea judecăților lor au fost justificate în mod obiectiv și, mai mult decât atât, că judecățile acestora au fost, în consecință, injuste ...

► ***Fruni v. Slovacia, 8014/07, 21 iunie 2011***

143. ... baza juridică pentru Curtea Specială nu are dubii în speță. Mai mult decât atât, Curtea consideră că ceea ce se află în centrul cazului de față nu este independența personală a judecătorilor Curții Speciale care judecă reclamantul, ci, mai degrabă, independența statutului acestora, mai ales cu privire la cerința pentru controlul verificării de securitate lansată și care putea fi retrasă de NSA.

144. Curtea observă că judecătorii Curții Speciale și ai Diviziei Speciale a Curții Supreme erau judecători de carieră, al căror mandat nu era limitat în timp și, astfel, au avut statut egal cu cel al oricăror altor judecători din Slovacia.

145. Cu toate acestea, judecătorii Curții Speciale pot fi revocați, dacă încetează să mai întrunească criteriile verificării de securitate. În respectivul context, Curtea reiterează că, în general, inamovibilitatea judecătorilor de executiv pe durata mandatului lor trebuie considerat drept un corolar al independenței lor și, astfel, inclus în garanțiile Articolului 6 §1 din Convenție ...

146. Cu toate acestea, în evaluarea acestui aspect, Curtea concluzionează că este adecvat să se aibă în vedere nu numai prevederile legale privind componența Curții, ci și modul în care aceste prevederi sunt interpretate și modul în care acestea operează în practică. În acest sens, Curtea trebuie să privească realitățile situației ...

147. Curtea observă că nu se oferă indicații privind nicio situație specifică de retragere a unui certificat de verificare de securitate de la un judecător al Curții Speciale. Dacă ar fi existat o asemenea situație, judecătorul în discuție ar fi putut contesta retragerea în fața unei comisii parlamentare speciale și, în final, în fața Curții Supreme și a Curții Constituționale.

148. În ceea ce privește funcționarea sa judiciară, Curtea observă că Curtea Specială a fost supusă supravegherii jurisdicției Diviziei Speciale a Curții Supreme la apel și ambele au făcut obiectul supravegherii de Curtea Constituțională în cazul unei plângeri constituționale, ca în alte cauze penale. Toate aceste căi de atac și întreaga procedură au făcut obiectul normelor procedurale standard fără prevederi speciale sau limitări.

149. În acest sens procedural, Curtea nu a identificat niciun temei pentru ca reclamantul să aibă rezerve legitime privind „independența” Curții Speciale care l-a judecat și Divizia Specială a Curții Supreme, care a determinat apelul acestuia.

Aceste organe au fost compatibile, astfel, cu cerința „independenței”, în sensul Articolului 6 §1 din Convenție.

► **Henryk Urban și Ryszard Urban v. Polonia, 23614/08,
30 noiembrie 2010**

47. Evaluatorii au fost numiți de Ministrul Justiției, cu condiția ca aceștia să îndeplinească un număr de condiții specifice stipulate în Legea din 2001 ... Ministrul putea conferi unui evaluator autoritatea de a exercita putere judecătorească într-un tribunal districtual, sub rezerva aprobării de consiliul judecătorească al unui tribunal regional și pe o perioadă care nu depășește patru ani ... Potrivit secțiunii 134 §5 a Legii din 2001, ministrul putea revoca un evaluator, inclusiv pe cei investiți cu puteri judecătorești. Cu toate acestea, ministrul nu avea o marjă de apreciere nelimitată privind revocarea, întrucât trebuia să obțină aprobarea consiliului judecătorească al unui tribunal regional.

48. Curtea Constituțională a considerat statutul evaluatorilor în jurisprudența sa în 24 octombrie 2007. Aceasta a susținut că Articolul 135 §1 a Legii din 2001, care prevedea că Ministrul Justiției putea conferi evaluatorilor exercitarea puterilor judecătorești, nu a îndeplinit cerințele constituționale, deoarece evaluatorii nu s-au bucurat de garanțiile necesare de independență, în special, vizavi de ministru. Curtea menționează că, în analiza sa a problemei independenței evaluatorilor, Curtea Constituțională a făcut referire la jurisprudența Strasbourg și a observat că Articolul 45 al Constituției era modelat după Articolul 6 §1 din Convenție ...

49. Curtea reiterează că numirea judecătorilor de executiv este permisibilă, cu condiția ca persoanele numite să nu se afle sub influență sau presiune atunci când își îndeplinesc rolul de judecare ... Aceasta menționează că principalul motiv pentru concluzia Curții Constituționale era legat de puterea ministrului de a revoca un evaluator care exercita puteri judecătorești, în lipsa măsurilor de protecție adecvate semnificative și procedurale împotriva exercitării discreționare a acelei puteri ... Legea din 2001 nu a specificat ce motive de

fapt pot servi drept bază pentru revocarea unui evaluator și prevedea ca decizia de revocare să fie luată de ministru, și nu de tribunal. Lipsa garanțiilor indispensabile a impus Curții Constituționale să remarce că nu era exclusă revocarea unui evaluator pe baza conținutului hotărârilor sale.

50. Mai mult decât atât, Curtea Constituțională a concluzionat, contrar a ceea ce era declarat de Guvern, că cerința obținerii aprobării consiliului judecătoresc nu reprezenta o măsură de protecție suficientă. Statisticile Guvernului, care indicau faptul că Ministrul Justiției nu a exercitat niciodată puterea de revocare a unui evaluator nu invalidează, în opinia Curții, motivele pentru constatarea neconstituționalității. La fel, Curtea Constituțională a criticat faptul că Legea din 2001 nu conținea suficiente garanții în ceea ce privește mandatul evaluatorilor. Regulamentul nu a specificat o perioadă minimă pentru care un evaluator a fost angajat și pentru care a fost investit cu puteri judecătorești ...

52. Curtea subliniază respingerea de Curtea Constituțională a cadrului de reglementare care guvernează instituirea evaluatorilor, așa cum este stabilită în Legea din 2001. Aceasta mai subliniază că Curtea Constituțională nu a exclus posibilitatea ca evaluatorii sau funcționarii similari să poată exercita puteri judecătorești, sub rezerva ca aceștia să aibă indispensabilele garanții de independență ... Curtea Constituțională, făcând referire la standarde internaționale, a indicat o varietate de posibile soluții pentru a permite judecarea de alte persoane decât judecătorii. În acest scop, Curtea menționează că sarcina sa, în prezenta speță, este să nu hotărască *in abstracto* privind compatibilitatea cu Convenția a instituirii evaluatorilor sau altor funcționari similari care există în anumite State-Membre ale Consiliului Europei, ci să examineze maniera în care Polonia a reglementat statutul evaluatorilor.

53. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că evaluatorului B.R.-G. îi lipsea independența impusă de Articolul 6 §1 din Convenție, motivul fiind că aceasta ar fi putut fi revocată de Ministrul Justiției oricând pe durata mandatului său și că nu existau garanții adecvate care să o protejeze împotriva exercitării arbitrare a puterii de ministru ... Nu este necesar să se considere alte aspecte ale statutului evaluatorilor, întrucât revocabilitatea de executiv este suficientă pentru a vicia independența Tribunalului Districtual Lesko în a cărei componență intra evaluatorul B.R.-G.

► **Maktouf și Damjanović v. Bosnia și Herțegovina [MC],
2312/08, 18 iulie 2013**

44. Primul reclamant, dl Maktouf, a reclamat că nu i se permisese o examinare echitabilă de un tribunal independent ..., în special, deoarece doi dintre membri fuseseră numiți de Oficiul Înaltului Reprezentant pentru o perioadă reînnoibilă, de doi ani ...

48. Curtea observă de la început, că stabilirea camerelor pentru crimele de război din cadrul Tribunalului de Stat, constând în judecători internaționali și naționali, era o inițiativă a instituțiilor internaționale ...

50. ... Curtea menționează că independența membrului național al instanței de judecată nu a fost contestată. În ceea ce îi privește pe membrii internaționali, nu există niciun motiv pentru a pune la îndoială independența organelor politice ale Bosniei și Herțegovinei și a părților în cauză. Numirea acestora a fost, într-adevăr, motivată de o dorință, *inter alia*, de a consolida aparența de independență a camerelor pentru crimele de război ale Tribunalului de Stat (având în vedere defavorizarea pe criterii etnice și animozitatea rămasă la nivelul populației, pe scară largă în perioada postbelică) și de a restabili încrederea publică în sistemul judiciar intern.

51. Cu toate că aceștia au fost numiți de Înalțul Reprezentant, Curtea concluzionează că nu există niciun motiv de îndoială că membrii internaționali ai Tribunalului de Stat erau independenți de acea instituție. Numirea acestora s-a făcut pe baza unei recomandări din partea celor mai înalte figuri din sectorul judiciar din Bosnia și Herțegovina ... Ca și membrii naționali a căror independență a fost incontestabilă, odată numiți, judecătorii în discuție trebuiau să facă o declarație solemnă în fața Consiliului Superior al Judecătorilor și Procurorilor din Bosnia și Herțegovina și li se cerea să-și îndeplinească îndatoririle judiciare, în conformitate cu legea națională, și să respecte normele de conduită profesională, stabilite de Tribunalul de Stat. Toate cerințele pentru serviciul judiciar, așa cum sunt stabilite în Legea din 2000 privind Tribunalul de Stat, se aplicau acestora prin analogie ... Faptul că judecătorii în discuție fuseseră detașați dintre judecătorii profesioniști din țările lor respective reprezenta o garanție suplimentară împotriva presiunii din afară. Desigur, mandatul acestora era relativ scurt, dar acest aspect este de înțeles, având în vedere natura provizorie a prezenței internaționale la Tribunalul de Stat și mecanica detașărilor internaționale.

52. În acest sens, Curtea nu vede niciun motiv pentru a pune sub semnul întrebării concluzia Curții Constituționale a Bosniei și Herțegovinei în acest caz, că Tribunalul de Stat era independent, în sensul Articolului 6 §1 din Convenție ...

IMPARȚIALITATEA

A se vedea și APELUL (Imparțialitatea), p. 431 de mai jos.

Partea pregătitoare

► *Nortier v. Olanda*, 13924/88, 24 august 1993

33. Curtea reamintește că decisive nu sunt temerile subiective ale suspectului, oricât ar fi acestea de înțeles, ci dacă, în circumstanțele particulare ale cazului, temerile acestuia se pot considera ca fiind justificate în mod obiectiv ...

Simplul fapt că judecătorul pentru juvenili Meulenbroek a luat și decizii premergătoare procesului, inclusiv, decizii referitoare la arestarea preventivă, nu poate fi considerat, în sine, că justifică temerile privind imparțialitatea sa; ceea ce contează sunt scopul și natura acestor decizii.

34. În afara acestor decizii referitoare la arestarea preventivă a reclamantului, judecătorul pentru juvenili Meulenbroek nu a luat alte decizii premergătoare procesului, decât cea care permite solicitarea de organele de urmărire a unui examen psihiatric al reclamantului, care nu a fost contestată de acesta din urmă. Acesta nu a uzat altfel de puterile sale ca judecător de instrucție.

35. În privința deciziilor sale asupra arestării preventive a reclamantului, acestea pot justifica temerile privind imparțialitatea judecătorului doar în circumstanțe speciale ... Nu a existat nimic de acea natură, în speță, ... întrebările la care judecătorul pentru juvenili Meulenbroek trebuia să răspundă atunci când a luat aceste decizii nu au fost aceleași, precum cele decisive pentru hotărârea sa definitivă. În concluzionarea dacă existau „indicii serioase” împotriva reclamantului, sarcina acestuia era doar să constate sumar că acuzarea avea motive *prima facie* pentru acuzația împotriva reclamantului ... Mai mult decât atât, acuzația fusese admisă de reclamant și deja, în acea etapă, fusese susținută de probe ...

37. În aceste circumstanțe, temerea reclamantului că judecătorului pentru juvenili Meulenbroek îi lipsea imparțialitatea nu poate fi privită drept justificată în mod obiectiv.

► **Tierce și alții v. San Marino, 24954/94, 25 iulie 2000**

79. ... Curtea menționează că timp de peste doi ani *Commissario della Legge* a efectuat investigații foarte ample cu privire la primul reclamant; măsurile luate au inclus chestionarea învinutului, a reclamantului și a anumitor martori în mai multe ocazii, dispunerea de rapoarte ale experților, interogarea experților și emiterea a două ordine pentru poprirea preventivă a proprietății primului reclamant. *Commissario della Legge* a făcut, astfel, uz foarte amplu de puterea sa ca judecător de instrucție.

Acesta a citat, ulterior, primul reclamant pentru proces și, după examinarea părților într-o ocazie pe durata unui proces care a durat aproximativ trei luni, l-a condamnat.

80. Astfel, Curtea consideră că rezervele reclamantului privind imparțialitatea *Commissario della Legge* pot fi considerate justificate, dintr-un punct de vedere obiectiv. La fel, Curtea nu înțelege cum participarea Secretarului de Stat, indiferent dacă acesta a fost numit în mod legal, sau aspectele procesului la care a făcut referire Guvernul pot fi suficiente pentru a risipi orice suspiciune de subiectivitate din partea *Commissario della Legge*.

81. Curtea mai indică faptul că ..., cazul analizat diferă de cazul *Padovani* citat de Guvern, prin faptul că procedurile intentate împotriva dlui Tierce nu priveau o infracțiune descoperită în timp ce era comisă și nu se bazau pe declarații făcute de însuși învinuit; condamnarea acestuia, care a avut loc după înaintarea a două plângeri penale împotriva sa, a fost bazată pe concluziile investigațiilor efectuate de *Commissario della Legge*, care a refuzat să accepte apărarea primului reclamant.

► **Ekeberg și alții v. Norvegia, 11106/04, 31 iulie 2007**

34. O primă problemă este dacă imparțialitatea Înaltei Curți a fost deschisă îndoielii, având în vedere participarea judecătorului G. în calitate de membru al completului alcătuit din trei judecători profesioniști care au participat la proceduri, având în vedere implicarea sa prealabilă într-o decizie ... pentru a respinge un apel din partea celui de-al patrulea reclamant împotriva unei decizii din data de 10 iunie 2002 pronunțată de Tribunalul Municipal, pentru prelungirea detenției acestuia ...

38. ... pe baza Articolului 172 al Codului de procedură penală, care impune existența unei suspiciuni speciale confirmate că acesta a comis infracțiunea de care este învinuit. Conform jurisprudenței naționale relevante, o condamnare la prima instanță era, în mod normal, un motiv suficient pentru a considera că această condiție fusese îndeplinită, dar problema era, cu toate acestea, una pe care Înalta Curte trebuia să o evalueze ea însăși. Astfel, trebuie presupus că Înalta Curte a efectuat o evaluare pe cont propriu dacă exista o suspiciune calificată cu privire la cel de-al patrulea reclamant ...

40. În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că cel de-al patrulea reclamant avea un motiv legitim să suspecteze că judecătorul G. ar fi putut avea idei preconcepționate referitor la nevinovăția sau vinovăția sa, înainte de deschiderea procesului la Înalta Curte ...

41. În cea ce privește participarea ulterioară a judecătorului G. la proces, Curtea menționează că ... cazul de față a fost audiat de Înalta Curte în ședință cu juriu. Nu judecătorul G., ci președintele completului Înaltei Curți a fost cel care, la încheierea audierii orale a oferit instrucțiuni juriului înaintea deliberărilor și a pronunțat verdictul său la întrebările privind vinovăția. Judecătorii profesioniști nu au deliberat decât după verdict. Nimic nu indică faptul că judecătorul G. a avut vreo influență asupra voturilor juriului la întrebările adresate privind vinovăția celui de-al patrulea reclamant.

42. Cu toate acestea, dacă, ca și aici, verdictul juriului este că persoana pusă sub acuzare este vinovată, dar judecătorii profesioniști consideră că există dovezi insuficiente pentru constatarea vinovăției persoanei, aceștia din urmă pot decide că respectivul caz trebuie rejudecat de alți judecători ... În această privință, judecătorii profesioniști, inclusiv judecătorul G., au avut un rol în condamnarea celui de-al patrulea reclamant. Fără aprobarea acestora asupra verdictului juriului, nu ar fi putut fi condamnat de Înalta Curte, în procedura în cauză. Chiar dacă, în practică, judecătorii profesioniști își folosesc doar în mod excepțional puterile pentru a respinge verdictul juriului, rolul acestora în decizia privind condamnarea nu poate fi ignorat. Curtea concluzionează că diferența dintre problema pe care judecătorul G. trebuia să o soluționeze, prin aplicarea Articolului 172 al Codului de procedură penală, și cea pe care aceasta trebuia să o evalueze, atunci când aproba verdictul juriului, a devenit lipsită de consistență.

43. La fel, alături de ceilalți doi judecători profesioniști și patru dintre jurați, judecătorul G. a luat parte la pronunțarea sentinței.

44. În acest sens, Curtea concluzionează că al patrulea reclamant avea motive legitime să se teamă că, în virtutea participării judecătorului G. la procesul împotriva sa, Înaltei Curți îi lipsea imparțialitatea necesară în ceea ce îl privește. Faptul că nici al patrulea reclamant și nici avocatul acestuia nu au obiectat, în niciun moment, la participarea judecătorului G. la procesul Înaltei Curți nu trebuie, în circumstanțele cazului, să reducă protecția ce rezultă din cerința de imparțialitate obiectivă a judecătorilor ...

45. Cât despre a doua problemă, referitoare la participarea lui W. ca jurat la judecarea recursului, Curtea menționează că procesul a fost deschis la 24 februarie 2003 și că, la 21 martie 2003, juriul a deliberat și a pronunțat verdictul. După primele patru zile ale procesului ..., Înalta Curte a fost informată despre declarația sa de martor dată poliției la 10 iulie 1997. După audierea acesteia în instanță și după observațiile apărării, Președintele Înaltei Curți a ordonat acesteia să se retragă din respectivul caz. Astfel, prezența acesteia pe banca juraților a fost limitată și s-a încheiat după o fază relativ timpurie a procesului.

46. Mai mult decât atât, acuzarea nu a considerat că declarația acesteia din data de 10 iulie 1997 avea vreo importanță pentru caz și niciuna dintre părți nu a convocat-o drept martor în cauză ... Curtea Supremă a considerat că explicațiile oferite poliției de Președintele Înaltei Curți și W., în sensul propriei sale revizuirii a problemei imparțialității, nu au oferit niciun motiv pentru a presupune că aceasta a împărtășit informații altor jurați referitor la cunoașterea prealabilă a cazului sau că a influențat juriul în orice fel înaintea revocării sale, la 28 februarie 2003. Conform președintelui juraților, situația apărută după retragerea lui W. fusese discutată pe interior de membrii juriului, care au căzut de acord că participarea acesteia pe durata rimelor câteva zile nu avusese niciun efect asupra verdictului juriului.

47. Astfel, nu se poate spune că juratul W. a fost implicat, direct sau indirect, în determinarea acuzațiilor penale împotriva reclamanților, atunci când, trei săptămâni mai târziu, juriul a deliberat și a pronunțat verdictul ...

48. Mai trebuie observat că imparțialitatea juriului a fost asigurată de un număr de măsuri de protecție ... Normele Legii privind Administrarea Curții, care guvernează imparțialitatea judecătorilor, se aplică, de asemenea, juraților ... Nu numai că președintele completului de judecată a discutat cu juriul, la deschiderea procesului, cerința de imparțialitate aplicabilă juraților. De asemenea, juriului i s-a reamintit importanța acestei cerințe atunci când Înalta Curte a ordonat prompt juratului W. să se retragă din caz pe temeiul descalificării ..., în vreme ce niciuna dintre părțile la proces nu a invocat declarația dată poliției de W. la 10 iulie 1997, președintele completului de judecată va reaminti periodic juriului să se bazeze doar pe declarațiile prezentate în instanță și să nu discute cazul cu terțe persoane ...

49. În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că natura, încadrarea în timp și durata scurtă a implicării juratului W. în procedurile în discuție nu au fost capabile să determine reclamanții să aibă îndoieli legitime privind imparțialitatea

juryului. Înalta Curte nu a fost, astfel, obligată să revoce juriul și să dispună reaudierea înaintea unui juriu cu o componentă diferită în sensul cerinței privind tribunalul imparțial, din Articolul 6 §1 din Convenție ...

► ***Rudnichenko v. Ucraina, 2775/07, 11 iulie 2013***

116. ... Curtea menționează că judecătorul R., care condamnase reclamantul în formula cu un singur judecător, examinase în prealabil fondul cazului co-înculpatului reclamantului, B., în contextul în care aceasta își exprimase opinia asupra implicării și rolului lui B. și al reclamantului, susținând, în mod special, că aceștia acționaseră prin conspirație și că inițiativa furtului de echipamente din autovehicule aparținuse reclamantului, împreună cu B. ... Ambele cazuri susmenționate se refereau la același eveniment și implicau evaluarea aceluiași probe.

117. Mai mult decât atât, așa cum a indicat reclamantul, judecătorul R. admisesese personal aceasta drept temei pentru solicitarea auto-recuzării, care, totuși, fusese respinsă sub exprimarea formală că retragerea acestui judecător nu se impunea potrivit prevederilor legale aplicabile ...

118. Curtea acceptă, astfel, că această situație poate determina îndoieli justificate obiectiv, în mintea reclamantului, cu privire la imparțialitatea acestui judecător ... Într-adevăr, faptul în sine că reclamantul a fost judecat de același judecător care a exprimat dubii privind imparțialitatea sa în acest caz a subminat aparențele unui proces echitabil.

119. Curtea concluzionează acest lucru ca fiind suficient pentru a considera că tribunalul care a condamnat reclamantul nu poate fi considerat imparțial.

► ***Marguš v. Croația [MC], 4455/10, 27 mai 2014***

85. Simplul fapt că un judecător de instrucție a luat decizii anterioare privind aceeași infracțiune nu se poate considera, în sine, că justifică temerile privind imparțialitatea sa ...

86. Nu se poate discerne niciun temei pentru bănuiala legitimă a unei lipse de imparțialitate din faptul că același judecător participă la adoptarea unei decizii la prima instanță, apoi la noile proceduri, atunci când acea decizie este respinsă, iar cazul este returnat aceluiași judecător, pentru reconsiderare. Nu se poate declara ca regulă generală, rezultată din obligația de imparțialitate, că o Curte Superioară care respinge o decizie judecătorească trebuie să transmită cazul la rejudecare unui complet cu o componentă diferită ...

87. În prezenta speță, prima decizie nu a fost respinsă, iar cazul nu a fost remis pentru rejudecare în urma unui apel ordinar; în schimb, a fost intentat un nou rechizitoriu împotriva reclamantului, pentru unele dintre aceleași acuzații. Cu toate acestea, Curtea consideră că principiile enunțate în alineatul 85 sunt valabile în mod egal cu privire la situația apărută în cazul reclamantului. Simplul fapt că judecătorul M.K. a participat atât la procedura penală desfășurată la Curtea Regională Osijek, prin cazul numărul K-4/97, cât și în procedura penală

desfășurată împotriva reclamantului în fața aceleiași instanțe, prin cazul numărul K-33/06, nu trebuie considerat incompatibil cu cerința imparțialității, potrivit Articolului 6 din Convenție. Mai mult decât atât, în prezenta speță, judecătorul M.K. nu a adoptat o hotărâre în primul set de proceduri pentru pronunțarea vinovăției sau nevinovăției reclamantului și nicio probă relevantă pentru determinarea acestor aspecte nu a fost evaluată vreodată ... Judecătorul M.K. a fost preocupat exclusiv de constatarea condițiilor pentru aplicarea Legii amnistiei generale obținută în cazul reclamantului.

88. Curtea consideră că, în aceste circumstanțe, nu au existat fapte identificabile care ar putea genera orice îndoială justificată referitor la imparțialitatea lui M.K., și nici reclamantul nu avea motive legitime pentru a se teme de aceasta.

Subiectivitatea

► *Demicoli v. Malta*, 13057/87, 27 august 1991

40. În circumstanțele cazului de față, Camera Reprezentanților a exercitat, fără îndoială, o funcție judecătorească în determinarea vinovăției reclamantului.

41. Cei doi membri ai Camerei, al căror comportament în Parlament a fost criticat în articolul atacat și care au ridicat problema încălcării privilegiului în Cameră au participat la procedurile împotriva învinuitului pe întreaga durată a acestora, inclusiv constatarea vinovăției și (cu excepția unuia dintre aceștia, care, între timp, a decedat) la pronunțarea sentinței.

Deja din acest motiv, imparțialitatea organului de judecare în aceste proceduri ar părea supus îndoielilor, iar temerile reclamantului în acest scop au fost justificate ...

► *Kyprianou v. Cipru [MC]*, 73797/01, 15 decembrie 2005

130. ... Curtea va examina, respectiv, un număr de aspecte ale conduitei judecătorilor, capabile să ridice o problemă la testul subiectiv.

În primul rând, judecătorii, în decizia lor de a condamna reclamantul, au confirmat că fuseseră „profund insultați” „ca persoane” de reclamant ..., în opinia Curții, această declarație, în sine, indică faptul că judecătorii fuseseră ofențați personal de cuvintele și comportamentul reclamantului și indică o implicare personală din partea acestora ...

În al doilea rând, limbajul emfatic folosit de judecători pe întreaga durată a luării deciziei a transmis un sentiment de indignare și șoc, care contrazice abordarea detașată așteptată în cazul pronunțării hotărârilor judecătorești ...

În al treilea rând, aceștia au procedat apoi la pronunțarea unei sentințe de cinci zile de închisoare, cu executare imediată, care au considerat că este „unicul răspuns adecvat”. În opinia judecătorilor, „o reacție inadecvată din perspectiva ordinii legale și civilizate, așa cum este exprimată de Curți, înseamnă acceptarea faptului că autoritatea Curților a fost înjosită” ...

În al patrulea rând, judecătorii au exprimat anterior, în discuția lor cu reclamantul, că îl considerau vinovat de infracțiunea penală de sfidarea Curții ... aceștia au lăsat [apoi] reclamantul să aleagă dacă dorește sa-și mențină declarația și să ofere motive pentru care nu trebuie pronunțată o condamnare în cazul său sau sa-și retragă declarația. Aceștia i se cerea, de fapt, să atenueze „daunele cauzate prin comportamentul său” mai degrabă decât să se apere ...

131. Deși Curtea nu se îndoiește că judecătorii erau preocupați de protecția administrării justiției și integritatea judiciară și că, în acest scop, au considerat adecvat să inițieze procedura sumară *instanter*, consideră, având în vedere considerentele de mai sus, că aceștia nu au reușit să se detașeze suficient de situație.

132. Această concluzie este întărită de promptitudinea cu care au fost efectuate procedurile și concizia schimburilor dintre judecători și dl Kyprianou.

► **Lindon, Otchakovsky-Laurens și July v. Franța [MC], 21279/02, 22 octombrie 2007**

76. ... existența imparțialității personale a unui judecător trebuie prezumată până la apariția motivelor pentru situația contrară ... Al treilea reclamant a argumentat, în acest scop, că raționamentul în hotărârea de la Curtea de Apel Paris din data de 21 martie 2001, în sensul că „[] autorii [petiției] nu aveau [] alt scop decât să-și arate sprijinul pentru Mathieu Lindon prin repetarea în mod aprobator, sfidător, a tuturor pasajelor care fuseseră găsite drept defăimătoare de Curte și, fără ca măcar să pună la îndoială natura defăimătoare a observațiilor”, au arătat că cei doi judecători în discuție se simțiseră, în mod fățiș și personal, vizați de articolul ofensator.

Curtea nu împărtășește această părere. În opinia sa, acesta era, pur și simplu, unul dintre factorii pe care Curtea de Apel i-a luat în calcul atunci când a evaluat dacă reclamantul acționase cu bună credință, fără a trage, de fapt, vreo concluzie din aceasta. În realitate, al treilea reclamant nu a fost condamnat, pentru că publicase un text care a contestat condamnarea primilor doi reclamanți pentru defăimare sau pentru că își arătase sprijinul referitor la „sfidarea” reclamanților, deoarece criticase judecătorii în discuție, ci pentru că distribuise, fără o cercetare preliminară adecvată, un text care conținea „acuzății deosebit de grave” și remarci ofensatoare. Mai mult decât atât, Curtea nu poate identifica, în motivele hotărârii din data de 21 martie 2001, nici cel mai mic indiciu al faptului că respectivii judecători s-ar fi putut simți personal vizați de articolul ofensator.

Astfel, nu există nicio dovadă care să sugereze că cei doi judecători în discuție au fost influențați de prejudecăți personale atunci când au pronunțat hotărârea.

Absența procurorului

► **Krivoshapkin v. Rusia, 42224/02, 27 ianuarie 2011**

43. În cazul Ozerov, Curtea a constatat o încălcare a Articolului 6 §1, având în vedere absența procurorului la întregul proces. Aceasta a observat că instanța de judecată schimbase ansamblul de dovezi care constituise baza în

condamnarea reclamantului. În mod special, instanța de judecată inclusea noi probe incriminatoare din oficiu și eliminase anumite probe prezentate de oficiul organului de urmărire penală. Curtea a concluzionat că, prin examinarea cazului de asemenea manieră și prin condamnarea reclamantului, instanța de judecată a confundat rolurile de procuror și judecător și a oferit, astfel, motive legitime pentru punerea sub semnul întrebării a imparțialității sale ...

44. În prezenta speță, procurorul nu a apărut, de asemenea, pe durata întregii proceduri înaintea Curții de primă instanță. Reclamantul a obiectat la deschiderea și finalizarea procesului în lipsa procurorului, dar fără vreun rezultat. Curtea a citit nota de rechizitoriu și a procedat la examinarea probelor prezentate de acuzare. Aceasta a chestionat inculpații și martorii care au participat la audiere. Mai mult decât atât, a refuzat cererea reclamantului de convocare și audiere a martorilor în numele său, în mod special persoanele care au fost prezente la procedură atunci când victimele l-au identificat pe fotografii. În vreme ce reclamantul a pledat nevinovat, instanța de judecată a găsit că vinovăția acestuia era stabilită pe baza probelor examinate în această manieră. În aceste circumstanțe, Curtea nu poate decât să accepte că instanța de judecată nu a menținut garanțiile de natură contradictorie ale procedurii penale ... și a confundat funcțiile procurorului cu cea a judecătorului: a preluat cazul organului de urmărire, a judecat cauza, a determinat vinovăția reclamantului și a impus sancțiunea. Astfel, Curtea concluzionează că se poate spune că îndoielile reclamantului cu privire la imparțialitatea instanței de judecată au fost justificate în mod obiectiv.

Aparențele prejudiciabile

► *Pullar v. Regatul Unit*, 22399/93, 10 iunie 1996

37. Se reamintește faptul că rezervele dlui Pullar privind imparțialitatea tribunalului se bazau pe faptul că un membru al juriului, dl Forsyth, a fost angajat de firma în care martorul acuzării, dl McLaren, era partener. Este de înțeles că acest tip de legătură poate provoca o anumită neliniște unui învinuit ...

39. ... Dl Forsyth, angajat nivel junior la firma dlui McLaren, nu lucrase în proiectul care a constituit fondul acuzațiilor împotriva dlui Pullar și primise preaviz de disponibilizare cu trei zile înainte de începerea procesului ... Cu privire la aceste fapte, nu este deloc clar că un observator obiectiv ar ajunge la concluzia că dl Forsyth ar fi fost mai înclinat să-l creadă pe dl McLaren, mai degrabă decât pe martorii apărării.

40. La fel, trebuie să se ia în considerare faptul că tribunalul a oferit un număr de măsuri de protecție importante. Este semnificativ că dl Forsyth a fost unul dintre cei cincisprezece jurați, toți fiind selectați aleator din rândul populației locale. De asemenea, trebuie reamintit că șeriful a oferit indicații juriului, în sensul că trebuie să aprecieze în mod detașat credibilitatea tuturor martorilor din fața sa ... și că toți jurații au depus un jurământ în sens similar.

41. În acest sens, rezervele dlui Pullar despre imparțialitatea tribunalului care l-a judecat nu pot fi privite ca fiind justificate în mod obiectiv.

► ***Kyprianou v. Cipru* [MC], 73797/01, 15 decembrie 2005**

127. Cazul de față se referă la sfidarea vâdită a Curții, fiind îndreptată în mod personal, către judecători. Aceștia au făcut obiectul direct al criticilor reclamantului referitor la maniera în care desfășuraseră procedura. Aceiași judecători au luat, atunci, decizia de punere sub urmărire penală, au judecat aspectele generate de conduita reclamantului, au determinat vinovăția acestuia și au impus sancțiunea, în acest caz, de condamnare la închisoare. Într-o asemenea situație, confundarea rolurilor de reclamant, martor, procuror și judecător poate determina, în mod evident, temeri justificate în mod obiectiv cu privire la conformitatea procedurilor cu principiul onorat în timp, potrivit căruia nimeni nu poate fi judecător în cauza proprie și, prin urmare, cu referire la imparțialitatea instanței ...

128. Curtea concluzionează, astfel, că, în ceea ce privește faptele cazului și luând în considerare defectul funcțional identificat, imparțialitatea Tribunalului Assize a părut capabilă să fie pusă la îndoială. Se poate considera, astfel, că temerile reclamantului în această privință pot fi considerate justificate în mod obiectiv ...

► ***Peter Armstrong v. Regatul Unit*, 65282/09, 9 decembrie 2014**

39. ... imparțialitatea personală a unui membru al juriului este prezumată până la proba contrarie. Curtea observă că nu există probe de subiectivitate efectivă nici din partea agentului de poliție pensionat, nici din partea celui activ, în cadrul procesului, și aceasta va examina, respectiv, dacă au existat suficiente garanții pentru excluderea oricăror îndoieli justificate în mod obiectiv în raport cu imparțialitatea lor.

40. Ca și în cazul *Hanif și Khan ...*, a fost prezent un număr de măsuri de protecție în cazul reclamantului. În primul rând, agenții de poliție au fost în număr de doi din doisprezece jurați, selectați în mod aleator din rândul populației locale. Acuzațiile reclamantului, potrivit cărora componența juriului a fost manipulată în cazul său, sunt absolut nefondate și trebuie respinse. În al doilea rând, înainte de începerea serviciului, juraților li s-a cerut să depună un jurământ sau o declarație solemnă că vor judeca cu bună credință cazul și vor pronunța verdictul conform probelor. În al treilea rând, aceștia ar fi fost sfătuiți, în conformitate cu îndrumarea standard a juriului, să aducă orice preocupări în atenția judecătorului de instrucție și să nu discute cazul cu nimeni altcineva din afara juriului. În al patrulea rând, în conformitate cu practica obișnuită, aceștia ar fi primit instrucțiuni din partea judecătorului de instrucție, privind modul de abordare a cazului și dovezile prezentate.

41. Ambii jurați în discuție au atras atenția judecătorului de instrucție, într-o etapă incipientă a procedurii de judecată, asupra faptului că sunt sau au fost agenți de poliție. În cazul agentului de poliție în serviciu activ, acesta a indicat, de asemenea, că recunoscuse pe unul dintre agenții de poliție aflați în sala de judecată. Judecătorul de instrucție a invitat la prezentarea promptă de probe de avocatul apărării și au fost efectuate investigații corespunzătoare. A fost adresată o listă de întrebări juratului agent de poliție în serviciu activ, pentru

a identifica natura și măsura în care îl cunoștea pe agentul din sala de ședință și pe agenții de poliție martori în caz. Reclamantul a fost complet implicat în aceste proceduri și a fost informat despre întrebările propuse înainte ca acestea să fie adresate ...

42. O anumită importanță prezintă poziția avocatului apărării pe întreaga durată a procedurilor. Cu privire la juratul agent de poliție pensionat, apărătorul a declarat clar că indică reclamantului că prezența unui jurat agent de poliție, chiar a unuia în serviciu activ, nu a ridicat probleme, sub condiția ca juratul agent să nu cunoască respectivul caz, părțile sau agentul de poliție implicat în acesta ... Acestuia i-a fost acordată oportunitatea de a investiga legăturile agentului de poliție pensionat cu respectivul caz și, în urma suspendării, nu a contestat continuarea prezenței juratului ... În ceea ce privește juratul agent de poliție în serviciu activ, avocatul apărării s-a adresat judecătorului și a primit oportunitatea de a clarifica natura exactă a informațiilor pe care le solicitase cu privire la conexiunile juratului cu cauza și agentul din sala de ședință ... Acesta a fost informat despre lista de întrebări completate atunci și nu a încercat să o modifice sau să adauge ceva la aceasta... În urma chestionării juratului, avocatul apărării a confirmat că era „foarte încântat că juratul poate continua să participe” ... Este clar din cercetările transparente ale celor doi jurați agenți de poliție că apărarea avea toate oportunitățile de a obiecta față de continuarea prezenței acestora în juriu, dar a ales să nu facă aceasta.

43. Prezintă relevanță, în continuare, natura legăturii dintre jurați și alți participanți la proces. Nu a existat nicio sugestie, în nicio etapă, că agentul de poliție pensionat cunoștea orice altă persoană implicată în proceduri sau aflată în sala de ședință ... Agentul de poliție în serviciu activ a recunoscut un bărbat care se afla în sala de ședință, dar nu cunoștea motivul pentru care acesta era prezent acolo și era complet neinformant despre implicarea acestuia în calitate de agent în caz ... Acestuia i-a fost prezentată o listă a agenților de poliție martori și a confirmat faptul că nu-l cunoștea pe niciunul dintre aceștia ... Acesta nu este un caz în care, un agent de poliție care cunoștea personal un agent de poliție martor care prezenta probe relevante, era membru al juriului (comparare și diferențiere cu *Hanif și Khan* ...).

44. În sfârșit, este important de precizat că apărarea reclamantului nu depindea în nicio măsură semnificativă sau deloc de o contestare a probelor agenților de poliție, martori în cazul său ... Într-adevăr, acest lucru a fost confirmat de propriul său apărător ... Acesta a admis că ucisese victima, singura întrebare pentru juriu fiind dacă făcuse aceasta în autoapărare ... În aceste circumstanțe și, în pofida faptului că reclamantul susținea contrariul ..., nu se poate spune că exista un conflict important sau o dispută clară privind probele poliției în caz (comparare și diferențiere cu *Hanif și Khan* ...).

45. Având în vedere toate considerentele de mai sus, măsurile de protecție prezente la procesul reclamantului erau suficiente pentru a asigura imparțialitatea juriului care judeca cauza reclamantului.

► *Kristiansen v. Norvegia*, 1176/10, 17 decembrie 2015

6. ... Tribunalul Municipal Sarpsborg (*tingrett*) a condamnat reclamantul, *inter alia*, pentru acuzația de tentativă de viol comisă împotriva dnei A. în noaptea de 9 martie 2008, într-o mașină parcată în apropierea unei benzinării ...

52. ... Curtea observă că J. o cunoscuse în prealabil pe dna A. și a declarat că își „formase o imagine [*bilde*] a victimei în urmă cu mai mulți ani, când o cunoscuse, la momentul respectiv, ca fiind o persoană tăcută și calmă” ... Minoritatea judecătorilor Curții Supreme a fost de acord cu părerea majorității, că respectivele contacte anterioare dintre victimă și J. nu puteau, în sine, să o descalifice pe aceasta din urmă ... Acestea implicaseră contacte sporadice, nu o cunoaștere personală, iar respectivele contacte se produsesează cu mai mulți ani în urmă ...

53. Mai problematic este faptul că J. a descris-o pe dna A. ca fiind „o persoană tăcută și calmă”. Aceasta nu era, așa cum pare din propriile cuvinte ale acesteia, o simplă, impresie superficială, ci era „o imagine” pe care aceasta și-o „formase” pe baza „experienței” întâlnirii cu dna A. „la acel moment” ... Nu a fost sugerat că declarația lui J. poate fi înțeleasă ca însemnând că „imaginea” se schimbese în ceva negativ după audierea probelor orale ale reclamantului și dnei A. Dimpotrivă, nu s-a contestat lipsa oricărui element negativ în caracterizarea făcută de J. dnei A., cu toate că părerile diferă în privința conținutului și semnificației pentru aprecierea problemei imparțialității ...

56. Curtea nu consideră necesar să determine sensul exact care trebuie dat declarației lui J., care a fost oarecum vagă și imprecisă, dar este de acord cu minoritatea, că trebuie luată în calcul încadrarea în timp.

57. Ceea ce contează, în mod special, este că (spre deosebire de *Pullar* ...) aceasta a exprimat o judecată de valoare ..., reflectând o părere preconcepută asupra caracterului personal al dnei A. Deși conținutul declarației și semnificația pentru problema imparțialității erau deschise diferitelor evaluări, acestea nu erau, în mod clar ... Se poate înțelege în mod rezonabil, ca având un fel de conotații pozitive cu privire la dna A., susceptibilă de a avea o influență asupra evaluării lui J. și/sau influențând-o pe cea a altor membri ai juriului, în dezavantajul inculpatului. Această posibilitate a fost reafirmată de faptul că J. și-a exprimat judecata de valoare într-un moment în care aceasta putea fi percepută drept un comentariu sau o reacție la probele orale oferite de dna A., pe de o parte, și de reclamant, pe de altă parte. Mai este semnificativ dacă, faptul că Înalta Curte se bazează pe versiunea acestuia sau pe versiunea acesteia asupra evenimentului contestat, este decisiv pentru problema vinovăției.

58. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că reclamantul avea un motiv legitim să se teamă că J. ar putea avea idei preconceptuate capabile să aibă o influență asupra nevinovăției sau vinovăției sale.

59. La fel, este relevant că, nu numai că avocatul apărării a cerut ca J. să fie descalificată pe temeiul lipsei de imparțialitate, dar și că apărătorul adjunct al lui A. a susținut moțiunea, iar procurorul public a exprimat înțelegerea moțiunii, deși

fără a lua atitudine ... În opinia Curții, în vreme ce niciuna dintre aceste obiecții și observații nu a fost decisivă, în sine, atunci când erau considerate în conexitate, acestea ofereau un indiciu clar privind importanța aparențelor în speță.

60. Cu toate acestea, în pofida conținutului și încadrării în timp a afirmației lui J. și a faptului că aceasta o cunoscuse anterior pe dna A. și obiecțiile sau alte observații privind participarea lui J. din partea reprezentanților legali ai tuturor părților, Înalta Curte a decis să nu o revoce pe aceasta (comparare cu *Ekeberg și alții*, ...). Drept urmare, aceasta a continuat să participe la caz, fără să se mai revină la problemă, mai întâi ca membru al juriului. Nu există nicio informație și nu a fost argumentat că președintele completului de judecată a încercat să redirectioneze juriul, de exemplu, subliniind juraților să se bazeze pe probe prezentate doar în instanță și că aceștia nu trebuie să permită niciunui alt factor să le influențeze decizia (comparare cu *Ekeberg și alții*, ...). Ulterior, în urma răspunsului afirmativ al juriului la acuzația de viol (și alte acuzații), J. a luat parte la formația, compusă din judecători profesioniști și jurați (stabilită pe loturi), care a determinat problema sentinței.

61. Având în vedere efectul cumulat al factorilor menționați mai sus – conținutul declarației, încadrarea acesteia în timp, deciziile de a nu o revoca pe J. sau de a redirectiona jurații – acestea au constituit motive justificabile pentru a pune la îndoială imparțialitatea Înaltei Curți, deficiență care nu ar fi putut fi atenuată de niciuna dintre măsurile de protecție generale indicate de Guvern.

► **Mitrov v. „fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei”, 45959/09, 2 iunie 2016**

49. ... teama de o lipsă de imparțialitate a judecătorilor instanței de judecată care a judecat cauza reclamantului rezida în faptul că mama fetei în vârstă de optsprezece ani care decedase în accidentul de circulație (judecător M.A.) fusese judecător în cadrul instanței de judecată și președintele secției penale a acesteia. Mai mult decât atât, Curtea menționează că judecătorul M.A. avea statut de victimă ... în procedura penală contestată, iar instanța de judecată îi acordase, de asemenea, despăgubiri din partea companiei de asigurări a reclamantului.

50. Sub condițiile testului subiectiv, Curtea reiterează că imparțialitatea personală a unui judecător trebuie prezumată până la proba contrarie ..., deci, nu a fost produsă nicio dovadă în ceea ce privește subiectivitatea din partea judecătorilor instanței care a judecat cazul reclamantului.

51. Astfel, cazul trebuie examinat din perspectiva testului de imparțialitate obiectivă ...

53. Curtea observă că, la momentul de timp relevant, existau doar patru judecători, inclusiv judecătorul M.A., în secția penală a instanței de judecată ... Aceștia erau, toți, judecători cu normă întreagă... Toți aveau funcții similare, cu toate că judecătorul M.A. avea responsabilități particulare, în calitatea sa de președinte al secției penale ... Astfel, nu poate fi exclus faptul că se stabiliseară legături personale între judecătorii din secția penală a instanței de judecată.

54. În opinia Curții, natura acestor legături personale este de importanță atunci când se determină dacă temerile reclamantului erau justificate în mod obiectiv ... În acest scop, Curtea va aprecia, mai întâi, natura legăturii personale dintre judecătorul M.A. și judecătorul C.K., care prezida completul instanței de judecată. Curtea observă, în această privință, că judecătorul M.A. și judecătorul C.K. lucrau împreună de cel puțin doi ani și jumătate ... Nu s-a argumentat că exista o apropiere specială sau că relația acestora depășise limitele relației profesionale, ca și colegi ... Totuși, în această privință, Curtea consideră relevant faptul că judecătorul C.K. lucrase ca grefier, alături de judecătorul M.A.

55. Cel mai important, Curtea observă circumstanțele particulare ale cazului de față și acordă o pondere semnificativă mizei pe care procedurile contestate o aveau pentru judecătorul M.A., respectiv, faptul că acestea se refereau la o tragedie de familie, în care aceasta își pierduse fiica în vârstă de optsprezece ani. Așa cum s-a observat deja ..., judecătorul M.A., împreună cu alți membri ai familiei sale, avea statut de victimă în proceduri și înaintase o cerere de despăgubiri din partea companiei de asigurări a reclamantului, hotărâtă ulterior, pe fond, de același complet de judecători care a determinat vinovăția reclamantului ... În aceste circumstanțe, Curtea consideră că, faptul că judecătorul C.K., care era coleg al judecătorului M.A., prezida completul care hotărâse vinovăția reclamantului cu privire la decesul fiicei judecătorului M.A. într-un asemenea accident tragic, ridică îndoieli justificate în mod obiectiv asupra imparțialității acesteia. Curtea observă în această privință că se aplică considerente similare cu privire la toți judecătorii din instanța de judecată. În acest scop, aceasta observă că legea internă prevedea posibilitatea transferării cazului către o altă instanță competentă ..., practică ce fusese aplicată în circumstanțe similare, potrivit reclamantului, și neînfirmată de Guvern ... În opinia Curții, acest lucru este suficient pentru a concluziona că ... temerile reclamantului privind imparțialitatea instanței de judecată se pot considera ca fiind justificate în mod obiectiv.

56. Curtea concluzionează, astfel, că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție ...

Conduita în sala de ședință

► C.G. v. Regatul Unit, 43373/98, 19 decembrie 2001

41. Curtea observă, în primul rând, că, deși probele lui S. și ale reclamantei însăși în care se produsese intervențiile [de judecător] constituiau, fără îndoială, cele mai importante probe orale oferite în proces, alcătuiau doar o parte din procedurile procesului care a ocupat trei zile. Mai mult decât atât, deși anumite intervenții dintre acestea, de judecătorul de instrucție, au fost considerate nejustificate de Curtea de Apel, altele au fost considerate justificate. Deși Curtea acceptă evaluarea Curții de Apel, potrivit căreia apărătorul reclamantei a fost incomodat și deconcertat de aceste întreruperi, ... apărătorul reclamantei nu a fost împiedicat să continue direcția de apărare pe care încerca să o dezvolte fie în interogatoriul contradictoriu, fie prin intermediul martorului propriu. La fel,

Curtea acordă importanță faptului că apărătorul reclamantei s-a putut adresa juriului într-un discurs final care a durat 45 de minute fără întrerupere, în afara unei scurte intervenții care a fost considerată justificată, și că esența apărării reclamantei a fost reiterată în rezumatul judecătorului de instrucție, deși într-o formă foarte abreviată.

42. În aceste circumstanțe, Curtea nu a considerat că intervențiile judecătorești în prezenta speță, deși excesive și indezirabile, au determinat inechitatea, per ansamblu, a procedurilor.

► ***Sofri și alții v. Italia (dec.), 37235/97, 27 mai 2003***

Reclamanții au susținut că comportamentul dlui Della Torre, Președintele Curții Superioare de Apel Milano, la deliberările care au precedat hotărârea din 11 noiembrie 1995, a fost astfel, încât imparțialitatea sa a fost pusă sub semnul întrebării. În această privință, aceștia au făcut referire la declarațiile pe care jurații X, Y și Z le-au făcut după anunțarea procedurilor operative ...

Guvernul a observat că autoritățile relevante decisese să nu întreprindă alte acțiuni privind plângerile dlui Sofri, deoarece considerau că acesta nu oferise nicio probă care să indice abuzul de autoritate al dlui Della Torre, sau că acesta ar fi căutat să prejudicieze învinuitul. Mai mult decât atât, pe durata discuțiilor private, fiecare membru al Curții Superioare avea dreptul și obligația să declare motivele care constituiau baza convingerii sale personale și să se distanțeze de opinii exprimate de alți judecători și jurați. Acest lucru nu împiedica jurații să voteze după cum doreau.

Curtea menționează că judecătorul de instrucție din Brescia acordase puțină credibilitate probelor lui X și Y și a considerat că spontaneitatea acestora era deschisă îndoielii. Acesta a ajuns la respectiva concluzie, invocând argumente logice și precise, cum ar fi discrepanțe în relatările celor doi martori, faptul că probele acestora erau contrazise de declarațiile altor jurați și ale dlui De Ruggiero, omisiunea acestora de a-și exprima dezacordul privind verdictul și decizia lor de a preda prima instanță către presă. Nu există probe care să sugereze că evaluarea a fost una arbitrară.

Prin urmare, Curtea concluzionează că nu s-a stabilit faptul că dl Della Torre a exercitat presiune nelegitimă asupra membrilor juriului sau că s-a comportat într-o manieră care poate crea, în mod obiectiv, îndoieli justificate privind imparțialitatea sa.

Declarații în afara sălii de ședință

► ***Lavents v. Letonia, 58442/00, 28 noiembrie 2002***

119. ... Curtea observă că, în declarațiile publicate la 4 și 5 noiembrie 1999 în *Lauku avize și Respublika ...*, dna Šteinerte a criticat atitudinea apărării în procedurile Curții. De asemenea, aceasta a făcut predicții despre rezultatul cazului: a susținut că nu știa încă dacă „verdictul va condamna sau va achita

parțial”, dar a exclus posibilitatea achitării complete. Mai mult decât atât, în declarații publicate în *Kommersant Baltic ...*, aceasta și-a exprimat surprinderea că reclamantul persista în a pleda nevinovat la toate acuzațiile și îi cerea să-și demonstreze nevinovăția. În opinia Curții, acele declarații nu erau, pur și simplu, „o apreciere negativă a cazului” reclamantului, ci se constituia în adoptarea unei poziții categorice în raport cu rezultatul procesului, cu o preferință distinctă pentru un verdict de vinovăție împotriva reclamantului. Curtea concluzionează că, indiferent ce a determinat-o pe dna Șteinerte să facă acele declarații, acestea nu pot fi considerate, în niciun caz, compatibile cu cerințele Articolului 6 §1 din Convenție. Reclamantul, astfel, avea toate motivele să se teamă că judecătorului în discuție îi lipsea imparțialitatea ...

127. ...Curtea concluzionează că asemenea declarații constituiau, și ele, o recunoaștere a vinovăției reclamantului. Mai mult decât atât, Curtea poate doar să-și exprime surprinderea că, în timpul ultimului interviu, dna Șteinerte a sugerat că persoanele învinuite trebuie să-și dovedească nevinovăția în fața Curții. Având în vedere natura generală a acesteia, o asemenea observație este în contradicție cu însuși principiul prezumției de nevinovăție, unul dintre principiile fundamentale care guvernează un Stat democratic.

Impactul acoperirii mediatice

► *Papon v. Franța (dec.)*, 54210/00, 15 noiembrie 2001

6. ... Curtea menționează că procesul reclamantului izvorât din anumite evenimente (evaluarea conduitei autorităților franceze sub regimul Vichy) care reprezentau, de multă vreme, o problemă controversată și că nu se putea aștepta ca procesul în sine să se desfășoare într-o atmosferă detașată. În opinia Curții, cu toate acestea, reclamantul nu a indicat că se purta o campanie mediatică împotriva sa, de o asemenea virulență, încât să influențeze sau să fie probabil să influențeze opinia juraților și rezultatul deliberărilor Curții Superioare.

Dimpotrivă, însăși durata acelor deliberări, care au durat nouăsprezece ore și verdictul la care a ajuns Curtea Superioară sugerează că jurații au votat conform convingerilor și conștiinței lor și cerința a fost satisfăcută, dincolo de dubii rezonabile, pe care aceștia au jurat că o vor respecta. Curtea mai consideră că trebuie să țină seama de faptul că reclamantul a fost achitat de cea mai gravă acuzație împotriva sa, respectiv, complicitate la crimă ...

Mai mult decât atât, Curtea observă că reclamantul a acordat el însuși interviuri televiziunii, de exemplu, în luna decembrie 1996, după hotărârea judecătorească de judecare a sa de Curtea Superioară ..., și că, încă din 1993, avocatul acestuia a publicat raportul istoric al experților respins de Curtea de Casație în 1987.

► *Craxi v. Italia*, 34896/97, 5 decembrie 2002

103. În opinia Curții, este inevitabil ca într-o societate democratică, presa să facă uneori comentarii caustice pe tema unui caz sensibil, cum ar fi cel de față, care

pune sub semnul întrebării moralitatea înalților funcționari publici și a relațiilor dintre lumea politică și cea a afacerilor.

104. Curtea mai menționează că instanțele care au administrat cazul reclamantului au fost alcătuite exclusiv din judecători profesioniști care, spre deosebire de membrii unui juriu, au experiența și pregătirea care le permit să respingă orice sugestie exterioară cazului. Mai mult decât atât, reclamantul a fost condamnat în urma procedurilor contradictoriale în timpul cărora a avut posibilitatea să înainteze instanțelor competente argumentele pe care le-a considerat utile cazului său ... Nu există nimic în dosarul cauzei care să sugereze că, în interpretarea pe care acestea o dau legii naționale sau evaluarea argumentelor părților și a probelor acuzării, judecătorii au fost influențați de declarații făcute în presă ...

Influența altor factori

► *Papon v. Franța (dec.)*, 54210/00, 15 noiembrie 2001

6. ... Aceasta reiterează că nici comportamentul părților civile și nici tactica ori strategia folosite pentru a încerca influențarea deciziei iminente nu ar fi putut angaja responsabilitatea Statului, exceptând cazul în care era stabilit că acesta din urmă nu luase măsurile necesare pentru remedierea unei situații care era probabil să submineze autoritatea și imparțialitatea Curților. Curtea menționează că ... procurorul public a inițiat proceduri disciplinare împotriva avocatului care a făcut dezvăluirea. Faptul că acesta nu a considerat necesar să formuleze acuzații, potrivit Articolului 434-16 al Codului penal, nu pare, pentru Curte, un factor decisiv, întrucât reclamantul ar fi putut pune în mișcare el însuși urmărirea penală și, într-adevăr, a făcut aceasta prin înaintarea unei plângeri, alături de o cerere de parte civilă la 5 martie 1998.

► *Farhi v. Franța*, 17070/05, 16 ianuarie 2007

27. Curtea menționează că ... avocatul reclamantului a cerut să se ia notă formală de ceea ce el susținea că reprezintă comunicare ilegală între procuror și anumiți membri ai juriului ...

28. ... Președintele și ceilalți judecători au ascultat apărarea pentru reclamant și pentru partea civilă, avocatul general, apoi învinuitul. Cu toate acestea, Guvernul nu a declarat cum anume acea audiere ar fi putut ajuta la determinarea conținutului comunicării sau la identificarea juraților în discuție. Era obligația instanței interne să folosească toate mijloacele pe care le avea la dispoziție pentru a risipi orice îndoieli referitoare la realitatea și natura presupuselor evenimente.

29. Curtea consideră, în mod special, că doar o audiere a juraților ar fi putut face lumină în privința naturii observațiilor schimbate și a influenței pe care acestea ar fi putut-o avea, dacă a fost cazul, asupra opiniilor acestora.

► **Corcuff v. Franța, 16290/04, 4 octombrie 2007**

30. Reclamantul consideră că prezența procurorului principal din procedura desfășurată împotriva sa, la ședința de informare pentru jurați, l-a pus într-o postură dezavantajoasă, incompatibilă cu principiul egalității armelor ...

32. Curtea consideră că nu au fost oferite indicații juraților, de avocații prezenți la respectiva ședință de informare. Într-adevăr, neutralitatea procedurilor a fost asigurată de Președintele Curții Superioare, care a supervizat ședința. Rolul acestuia este să supravegheze natura schimburilor de informații și, în mod special, să se asigure că nu sunt făcute observații despre caz, personalitatea învinutului sau posibila vinovăție a acestuia. În esență de natură tehnică, scopul ședinței a fost simpla informare a juraților cu privire la forma luată de procedurile desfășurate înaintea Curții Superioare. Curtea evidențiază beneficiile acestui exercițiu pentru jurați, care nu sunt profesioniști în domeniul juridic, ci simpli cetățeni, adesea nefamiliarizați cu natura complicată a procedurilor judecătorești. Ședințele puteau fi ținute, cu siguranță, fără ca prezența unui reprezentant al Procuraturii să fie necesară. Cu toate acestea, Curtea consideră că participarea la aceste întruniri a unui membru al cabinetului procurorului, exact ca și cea a unui avocat este, de fapt, utilă în măsura în care aceștia urmează să ia parte la proceduri și sunt, astfel, în poziția optimă pentru a răspunde oricărui întrebări pe care jurații le pot avea despre respectivele lor roluri. De asemenea, faptul că la aceste ședințe de informare participă toți jurații din cazurile care urmează să fie examinate pe durata sesiunii de la Curtea Superioară face dificilă desemnarea unui membru al organelor de urmărire penală care să nu fie implicat în niciunul dintre diferitele cazuri examinate în cadrul sesiunii. În mod similar, prezența tuturor avocaților în diferitele cazuri ar complica o practică destinată, exclusiv, prezentării procedurii și adresării de întrebări cu caracter general și, cu certitudine, nu circumstanțele specifice ale diferitelor cazuri sau personalitățile acuzaților. Astfel spus, soluția de compromis adoptată de Curtea Superioară, de a invita doar un singur reprezentant al apărării să participe, pare satisfăcătoare. Curtea observă, astfel, că prezența la ședința de informare a unui reprezentant al Procuraturii și a unui membru al Baroului stabilește un echilibru just în ceea ce privește informațiile oferite juraților. În ceea ce privește plângerea asupra prezumtivului privilegiu de care se bucură reprezentantul Procuraturii sub forma dreptului său de a contesta un jurat, nu există nicio dovadă că ședințele, destinate să ofere informații procedurale, îi dau acestuia ocazia să-și formeze orice părere despre personalitatea juraților, mai ales, considerând că, la momentul ținerii ședinței, reprezentantul Procuraturii nu știe care dintre jurații prezenți vor fi efectiv chemați sau în care cauze. Aici, din nou, nu pare că dreptul la contestarea unui jurat oferă acuzării vreun avantaj real în raport cu reclamantul, în cazul analizat.

33. Toate aceste considerente sunt suficiente pentru Curte, aceasta constatând că nu a avut loc nicio încălcare a principiului egalității armelor, în cazul analizat ...

Judecarea civililor

► ***Ergín v. Turcia (nr. 6), 47533/99, 4 mai 2006***

47. Puterea justiției penale militare nu se extinde asupra civililor, cu excepția cazului în care există motive imperative care justifică o asemenea situație și, dacă acesta este cazul, doar pe o bază juridică clară și previzibilă. Existența unor astfel de motive trebuie fundamentată în fiecare caz specific. Nu este suficient ca legislația națională să aloce anumite categorii de infracțiuni tribunalelor militare *in abstracto*.

54. ... Curtea consideră că este de înțeles faptul că reclamantul, civil judecat de o instanță compusă exclusiv din ofițeri de armată, acuzat de infracțiuni de propagandă împotriva serviciului militar, se teme de apariția în fața judecătorilor aparținând armatei, care putea fi identificată cu o parte în proceduri. Astfel, reclamantul se putea teme, în mod legitim, că instanța generală s-ar putea lăsa influențată în mod necorespunzător de considerente părtinitoare. Îndoielile reclamantului cu privire la independența și imparțialitatea acelei instanțe pot fi privite, astfel, ca fiind justificate în mod obiectiv ...

Judecarea personalului militar

► ***Findlay v. Regatul Unit, 22107/93, 25 februarie 1997***

75. ... Este important de precizat că toți membrii Curții Marțiale, numiți de ofițerul convocator, erau subordonați acestuia în rang. Mulți dintre ei, inclusiv Președintele, se aflau sub comanda directă sau finală a acestuia ... Mai mult decât atât, ofițerul convocator avea puterea, deși în circumstanțe prescrise, să dizolve Curtea Marțială, fie înainte, fie pe durata procesului ...

76. În vederea menținerii încrederii în independența și imparțialitatea Curții, aparențele pot avea importanță. Întrucât toți membrii Curții Marțiale, care au decis în cazul dlui Findlay, erau de rang subordonat ofițerului convocator și se încadrau în linia ierarhică de comandă a acestuia, îndoielile dlui Findlay cu privire la independența și imparțialitatea tribunalului pot fi justificate, în mod obiectiv ...

77. La fel, Curtea concluzionează că este semnificativ faptul că ofițerul convocator acționase, de asemenea, ca „ofițer de confirmare”. Astfel, decizia Curții Marțiale nu intra în vigoare decât după ratificarea de acesta, iar el avea autoritatea să varieze sentința impusă așa cum considera adecvat ... Acest fapt este contrar principiului bine stabilit că puterea de a lua o decizie cu caracter obligatoriu care nu poate fi modificată de o autoritate non-judiciară este inerentă prin însăși noțiunea de „tribunal” și poate fi văzută, de asemenea, ca o componentă a „independenței”, impusă de Articolul 6 §1 ...

► **Cooper v. Regatul Unit [MC], 48843/99, 16 decembrie 2003**

117. Magistratul-avocat este un civil calificat în mod legal, desemnat în personalul judecătorului-avocat general (de asemenea, civil) de Lordul Cancelar și, de aici, la fiecare Curte Marțială, de magistratul-avocat general. Independența judecătorilor avocați ai forțelor aeriene nu este pusă la îndoială de reclamant, iar Curtea consideră că nu există motive pentru aceasta ...

Magistratul-avocat este responsabil pentru conduita echitabilă și legitimă a Curții Marțiale, iar hotărârile sale în decursul probatoriului și în toate aspectele legii au caracter obligatoriu și trebuie pronunțate în ședință deschisă. Magistratul-avocat nu are drept de vot asupra verdictului și, astfel, nu se retrage alături de ceilalți membri ai Curții Marțiale pentru a delibera asupra verdictului. Cu toate acestea, rezumă probele și oferă indicații celorlalți membri ai Curții Marțiale în prealabil și, în cazul în care acesta refuză să accepte un verdict dacă îl va considera „contrar legii”, oferă Președintelui și membrilor ordinari indicații în ședință deschisă, în urma cărora membrii respectivi se retrag din nou pentru a considera asupra verdictului. Magistratul-avocat se retrage alături de ceilalți membri în scopul oferirii de indicații, pentru a delibera și vota asupra sentinței ...

În asemenea circumstanțe, Curtea concluzionează că prezența, într-o Curte Marțială, a unui civil cu asemenea calificări și cu un astfel de rol esențial în proceduri constituie nu numai o măsură de siguranță importantă, ci și una pentru cele mai semnificative garanții de independență a procedurilor Curții Marțiale ...

TRIBUNALE DE SECURITATE A STATULUI ȘI PENTRU SITUAȚII DE URGENȚĂ

► **Arap Yalgin și alții v. Turcia, 33370/96, 25 septembrie 2001**

46. Curtea consideră, în acest scop, că în prezenta speță, membrii unui tribunal includ persoane aflate în funcție subordonată în ceea ce privește obligațiile și organizarea serviciului lor, în ceea ce privește una dintre persoane, persoanele învinuite pot avea o îndoială legitimă legată de independența acestora. O asemenea situație afectează grav încrederea pe care Curțile trebuie să o inspire într-o societate democratică ... La fel, Curtea atribuie o mare importanță faptului că un civil a trebuit să apară în fața unei instanțe compuse, chiar dacă numai parțial, din membri ai forțelor armate ...

47. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că reclamantii judecați la Curtea Marțială pentru acuzații de tentativă de subminare a ordinii constituționale a Statului pot avea motive legitime să se teamă de judecarea de un complet care includea doi judecători militari și un ofițer de armată care acționa sub autoritatea ofițerului aflat la comanda regimului legii marțiale. Faptul că doi judecători civili, a căror independență și imparțialitate nu sunt puse la îndoială, au participat la acel complet nu face nicio diferență în această privință ...

48. În concluzie, temerile reclamanților referitor la lipsa de independență și imparțialitate a Curții Marțiale pot fi considerate justificate, în mod obiectiv.

► *Barberà, Messegué și Jabardo v. Spania*, 10590/83, 6 decembrie 1988

71. Chiar în ziua audierilor, dl de la Concha, președintele completului de judecată al secției întâi a Diviziei Penale a Audiencia Nacional, a trebuit să plece, deoarece cumnatul său avea probleme de sănătate, iar unul dintre ceilalți judecători menționați în ordinul din 27 octombrie 1981 ..., dl Infante, nu mai putea participa, de asemenea, deoarece nu mai era membru al secției relevante a Curții. Aceștia au fost înlocuiți de dl Pérez Lemaur, președintele completului de judecată al secției a treia, și de dl Bermúdez de la Fuente, membru al secției întâi ...

72. Nici reclamanții, nici avocații acestora nu au fost înștiințați despre aceste schimbări, în special, schimbarea președintelui completului ... Dl Pérez Lemaur, alături de dl Barnuevo și dl Bermúdez de la Fuente, au luat, desigur, o decizie pur procedurală la 18 decembrie 1981 ..., dar avocații apărării nu au putut deduce din acest aspect faptul că acesta va participa, de asemenea, la instanța de judecată, având în vedere, mai ales, ședința pregătitoare pe care au avut-o cu dl de la Concha în ziua anterioară ... Astfel, aceștia au fost luați prin surprindere. Aceștia se puteau teme, în mod legitim, că noul președinte al completului nu era familiarizat cu un caz incontestabil complex, în care dosarul investigației care era de importanță crucială pentru rezultatul final atingea 1.600 de pagini. Acest lucru este valabil chiar dacă dl Barnuevo, judecătorul raportor ..., a rămas la post pe întreaga durată a procedurilor: dl Pérez Lemaur nu a participat la ședința pregătitoare din data de 11 ianuarie 1982; cazul a început, de fapt, fără o audiere completă a probelor; deliberările erau programate să aibă loc imediat după audiere sau, cel târziu, a doua zi ...; iar Audiencia Nacional a trebuit să ia decizia și a făcut aceasta, de fapt, în termen de trei zile ...

► *Moiseyev v. Rusia*, 62936/00, 9 octombrie 2008

176. Curtea reiterează că este rolul instanțelor să gestioneze procedurile în vederea asigurării administrării adecvate a justiției. Atribuirea cazului unui anumit judecător sau unei anumite instanțe intră în marja de apreciere a autorităților în asemenea probleme. Există o serie amplă de factori, cum ar fi, de exemplu, resurse disponibile, calificarea judecătorilor, conflicte de interes, accesibilitatea locului audierii pentru părți etc., pe care autoritățile trebuie să le ia în calcul în momentul atribuirii unui caz. Cu toate că nu este rolul Curții să evalueze dacă au existat motive ca autoritățile să (re)atribuie cazul unui anumit judecător sau unei anumite instanțe, Curtea trebuie să aibă satisfacția că această (re)atribuire a fost compatibilă cu Articolul 6 §1 și, mai ales, cu cerințele independenței obiective și ale imparțialității ...

179. ...în cazul reclamantului, au existat unsprezece substituiți ale judecătorilor completului. Patru președinți au administrat, succesiv, cazul. Fiecare înlocuire a președintelui completului de judecată a fost urmată de înlocuirea ambilor

judecători populari. La fel, într-o ocazie, judecătorul popular înlocuitor a fost chemat să se alăture procedurilor, și într-o altă ocazie, un nou judecător popular a trebuit desemnat să înlocuiască pe altul care se retrăsese din caz. Procedurile trebuiau să reînceapă de fiecare dată când un nou membru se alătura formației.

180. Guvernul nu a explicat cum anume acest număr exagerat de schimbări ale completului ... putea fi reconciliat cu norma imutabilității componenței Curții, importanța fundamentală a acesteia fiind evidențiată chiar de aceasta. Reprezintă un motiv de îngrijorare pentru Curte faptul că, nu numai că schimbările fuseseră deosebit de frecvente în cazul reclamantului, dar și că motivele acestor schimbări fuseseră făcute cunoscute în doar două ocazii ...

182. Curtea observă în continuare, că, în privința repartizării cazurilor sosite către judecători, autoritatea reatribuirii unui caz penal în curs către un alt președinte era exercitată, în mod uzual, de Președintele Curții ... Legea nu determina cu niciun grad de precizie circumstanțele în care se putea produce o astfel de reatribuire. Lipsa predictibilității ... avea efectul de a conferi Președintelui Tribunalului Municipal Moscova discreție nelimitată în problema înlocuirii și reatribuirii judecătorilor în cazul penal al reclamantului. În acest scop, Curtea evidențiază că nu erau încorporate măsuri de protecție procedurală împotriva exercitării arbitrare a discreției ... Astfel, nu se impunea ca părțile să fie informate asupra motivelor pentru reatribuirea cazului și nu li se dădea posibilitatea să facă observații în problemă ... Mai mult decât atât, înlocuirea unui membru al completului nu era stabilită în nicio decizie procedurală, supusă controlului judiciar de o instanță superioară. Curtea consideră că lipsa oricăror măsuri de protecție procedurală din textul legii făcea membrii completului vulnerabili la presiuni din afară.

184. Având în vedere considerentele de mai sus, Curtea concluzionează că, în cazul reclamantului, legea penală rusă nu prevedea garanțiile suficiente pentru excluderea oricărui dubiu obiectiv privind absența presiunii necorespunzătoare asupra judecătorilor în îndeplinirea obligațiilor lor judiciare ... În aceste circumstanțe, îndoielile reclamantului privind independența și imparțialitatea instanței de judecată pot fi considerate justificate în mod obiectiv, având în vedere înlocuirile repetate și frecvente ale membrilor completului de judecată în cauza penală care îl privea pe acesta, efectuate din motive necunoscute și necircumscrise niciunor măsuri de protecție procedurală.

SALA DE ȘEDINȚĂ

► **Stanford v. Regatul Unit, 16757/90, 23 februarie 1994**

29. Reclamantul a susținut, în continuare, că Guvernul purta responsabilitatea pentru acustica slabă din sala de ședință. Deși acesta este, fără îndoială, un aspect care poate genera o problemă, potrivit Articolului 6 ... din Convenție, rapoartele experților efectuate atât înaintea cât și după înaintarea plângerii de reclamant au indicat că, în afara unei minime pierderi a sunetului din cauza ecranului de sticlă, nivelul acusticii din sala de ședință era satisfăcător ...

30. În sfârșit, trebuie reamintit că reclamantul a fost reprezentat de un avocat și un apărător care nu au avut nicio dificultate în a urmări procedurile și care au avut toate ocaziile să discute cu reclamantul orice aspecte rezultate din probe, care nu apăreau deja în declarațiile martorilor. La fel, parcurgerea unei transcrieri a procesului dezvăluie faptul că acesta era apărat cu pricepere de avocatul său și că rezumatul oferit de judecătorul de instrucție juraților reflecta în mod just și complet probele prezentate Curții.

31. La fel, nu se poate aștepta în mod rezonabil, din partea Curții de Apel, care fusese sesizată referitor la problemă ..., să corecteze, în circumstanțele date, o deficiență prezumtivă a procedurilor care nu fusese indicată judecătorului de instrucție ...

32. În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că Regatul Unit a reușit să asigure reclamantului un proces echitabil.

► **Yaroslav Belousov v. Rusia, 2653/13, 4 octombrie 2016**

122. În contextul aranjamentelor de securitate a sălii de ședință, Curtea a subliniat că mijloacele alese pentru asigurarea ordinii și securității în sala de ședință nu trebuie să implice restricții care, în virtutea nivelului lor de severitate sau prin însăși natura lor ar determina intrarea în sfera de aplicare a Articolului 3 din Convenție, deoarece nu poate exista nicio justificare pentru tortură sau tratament, ori pedeapsă inumană ori degradantă ... Aceasta a constatat, mai ales, că izolarea într-o cușcă metalică era contrară Articolului 3 din Convenție, având în vedere natura, în mod obiectiv, degradantă a acestui aspect ...

124. Curtea consideră că aspectul cabinelor de sticlă nu este atât de dur, precum cel al cuștilor metalice, însăși expunerea în acestea fiind capabilă, în ochii publicului, să submineze imaginea inculpaților și să le trezească acestora sentimente de umilință, neajutorare, teamă, anxietate și inferioritate. De asemenea, observă că instalațiile de sticlă sunt folosite în sălile de ședință din alte State – membre ..., cu toate că designul acestora variază, de la cabine de sticlă la paravane de sticlă și, în majoritatea Statelor, folosirea acestora este rezervată pentru audierile cu nivel ridicat de securitate.

125. Curtea este de acord cu Guvernul că, în general vorbind, plasarea inculpaților în spatele paravanelor de sticlă sau în cabine de sticlă nu implică, în sine, un element de umilință suficient pentru a atinge nivelul minim de severitate, ca în cazul cuștilor metalice. Acest nivel poate fi atins, totuși, dacă circumstanțele izolării acestora, per ansamblu, le-ar provoca disconfort sau dificultăți de o intensitate care depășește nivelul inevitabil al suferinței inerente în detenție ... Curtea va analiza, astfel, toate circumstanțe izolării reclamanților în cabinile de sticlă pentru a determina dacă condițiile au atins, per ansamblu, nivelul minim de severitate necesar pentru a caracteriza tratamentul acestuia drept degradant, în sensul Articolului 3 din Convenție.

126. În ceea ce privește sala de audieri nr. 338, Curtea observă că zece inculpați au fost reținuți într-o cabină de sticlă care măsura 5,4 metri pătrați,

un cadru care nu lăsa, practic, niciun spațiu între ei. Aceștia au trebuit să îndure audierile la Curte, în aceste condiții, timp de mai multe ore pe zi, trei zile pe săptămână, pe o perioadă de circa două luni. Mai mult decât atât, procesul reclamanților a fost unul intens mediatizat, urmărit îndeaproape de presa națională și internațională, astfel că reclamanții au fost expuși permanent publicului larg în acest cadru restrictiv. Aceste elemente sunt suficiente pentru Curte să concluzioneze întrunirea, prin condițiile din sala de audieri nr. 338 a Tribunalului Municipal Moscova, a condițiilor tratamentului degradant, cu încălcarea Articolului 3 din Convenție.

127. În ceea ce privește reținerea ulterioară a acestora în sala de audieri nr. 635, Curtea observă că aranjamentul cu două cabine a permis reclamantului, cel puțin 1,2 metri pătrați de spațiu personal, evitând, astfel, inconveniența și umilința supraaglomerării extreme. Curtea are dovezi insuficiente că aerisirea, încălzirea sau răcirea cabinelor de sticlă din sala de audieri nr. 635 erau inadecvate. În ceea ce privește presupusul impediment ridicat de aceste instalații în participarea reclamanților la proceduri și în comunicarea cu apărătorul legal, acestea pot fi considerate elemente care contribuie la anxietatea și disconfortul inculpaților dar, luate individual, nu sunt suficiente pentru a depăși pragul impus de Articolul 3 din Convenție. Curtea a concluzionat că respectivele condiții din sala de audieri nr. 635 a Tribunalului Municipal Moscova nu întruneau nivelul minim de severitate, interzis prin Articolul 3 din Convenție ...

147. Curtea a constatat, mai sus, că în sala de audieri nr. 338 a Tribunalului Municipal Moscova, reclamantul a fost izolat într-o cabină de sticlă supraaglomerată și a constatat o încălcare a Articolului 3 din Convenție, în această privință ... Curtea găsește că este dificil de reconciliat tratamentul degradant al inculpatului pe durata procedurilor judiciare cu noțiunea unei examinări judiciare echitabile, având în vedere importanța egalității armelor, prezumției de nevinovăție și încrederii pe care Curțile trebuie să o inspire publicului, într-o societate democratică și, mai presus de toate, învinutului ... Rezultă că, primele două luni de audieri la Curte au fost efectuate, în cazul reclamantului, cu încălcarea Articolului 6 din Convenție.

148. În sala de audieri nr. 635, totuși, problema supraaglomerării a fost rezolvată, dar prezumtivele impedimente, privind participarea inculpaților la proceduri și asistența juridică a acestora, s-au menținut ...

151. În prezenta speță, reclamantul și co-inculpații au fost separați de restul sălii de audieri printr-un paravan de sticlă, o barieră fizică ce reducea, într-o anumită măsură, implicarea directă a acestora în audiere. Mai mult decât atât, acest aranjament făcea imposibil ca reclamantul să schimbe observații confidențiale cu reprezentatul său legal, căruia trebuia să i se adreseze doar printr-un microfon și în imediata apropiere a gardienilor. Este relevant, de asemenea, că respectiva cabină nu era astfel prevăzută, încât să permită reclamantului să manevreze documente sau să ia notițe.

152. Curtea consideră că este obligația instanțelor să aleagă cele mai potrivite aranjamente de securitate pentru un caz dat, luând în calcul interesele în

administrarea justiției, aparența corectă a procedurilor și prezumția de nevinovăție; acestea trebuie să asigure, în același timp, drepturile învinuitului de a participa efectiv la proceduri și de a primi o asistență juridică practică și efectivă. În prezenta speță, utilizarea instalației de securitate nu era impusă de niciun risc specific de securitate sau considerente de ordine în sala de ședință, ci era o problemă de rutină. După cum urmează din probele prezentate de părți, instanța de judecată nu avea libertatea de a hotărî plasarea inculpaților în afara cabinei, cu toate că putea dispune schimbarea sălii de ședință cu o alta, prevăzută cu mai multe cabine. Instanța de judecată nu a părut să recunoască impactul acestor aranjamente din sala de ședință asupra drepturilor de apărare ale reclamantului și nu a luat nicio măsură pentru compensarea acestor limitări. Asemenea circumstanțe au prevalat pe întreaga perioadă a audierilor la prima instanță, care au durat peste opt luni, inclusiv, șapte luni în sala de audieri nr. 635, care nu pot influența altfel decât negativ echitatea procedurilor per ansamblu.

153. În consecință, pe durata audierilor la prima instanță, drepturile reclamantului de participare efectivă la proceduri și de a primi asistență juridică practică și efectivă au fost restricționate, iar aceste restricții nu au fost nici necesare și nici proporționale. Curtea concluzionează că procedura penală împotriva reclamantului s-a desfășurat cu încălcarea Articolului 6 §1 și 3 (b) și (c) ale Convenției.

Capitolul 10

Ședința publică

CONȚINUTUL

► **Riepan v. Austria, 35115/97, 14 noiembrie 2000**

29. ... Curtea consideră că un proces respectă cerința privind publicitatea doar dacă publicul poate obține informații despre data și locul desfășurării acestuia, și dacă acest loc este ușor accesibil publicului. În numeroase cazuri, aceste condiții vor fi îndeplinite prin simplul fapt că o audiere are loc într-o sală de ședință normală, destul de mare pentru a găzdui spectatori. Cu toate acestea, Curtea observă că desfășurarea unui proces în afara unei săli de ședință normale, mai ales, într-un loc cum este un penitenciar, la care publicul general nu are, în principiu, acces, prezintă un obstacol serios pentru caracterul său public. În asemenea caz, Statul are obligația să ia măsuri compensatorii pentru asigurarea că publicul și presa sunt adecvat informate despre locul audierilor și că li se acordă acces efectiv.

30. ... Curtea menționează că audierea a fost inclusă pe o listă a audierilor săptămânale completată de Tribunalul Regional Steyr care, aparent, indica faptul că audierea se va ține la Penitenciarul Garsten ... Această listă a fost distribuită presei și a fost pusă la dispoziția publicului general la registrul Tribunalului Regional și biroul de informare. Cu toate acestea, în afara acestui anunț de rutină, nu au fost luate măsuri particulare, cum ar fi un anunț separat la avizierul Tribunalului Regional însoțit, în caz de necesitate, de informații despre cum se poate ajunge la Penitenciarul Garsten, cu indicarea clară a condițiilor de acces.

Mai mult decât atât, celelalte circumstanțe în care s-a ținut audierea au fost prea puțin gândite să încurajeze participarea publicului: a fost ținută dimineața devreme, într-o încăpere în care, deși nu era prea mică să găzduiască o audiență, nu pare să fi fost dotată ca o sală de ședință normală.

31. Astfel, Curtea concluzionează că Tribunalul Regional Steyr nu a reușit să adopte măsuri compensatorii adecvate pentru contrabalansarea efectului negativ pe care desfășurarea procesului reclamantului în aria închisă a Penitenciarului Garsten l-a avut asupra caracterului public al acestuia. Prin urmare, audierea din 29 ianuarie 1996 nu a fost conformă cerinței privind publicitatea, stabilită de Articolul 6 §1 din Convenție ...

► ***Hummatov v. Azerbaidjan, 9852/03, 29 noiembrie 2007***

149. În concluzie, Curtea a decis că, Curtea de Apel nu a reușit să adopte măsuri compensatorii adecvate pentru a contrabalansa efectul negativ pe care desfășurarea procesului reclamantului în aria închisă a Penitenciarului Gobustan l-a avut asupra caracterului public al acestuia. Prin urmare, procesul nu a fost conform cerinței privind publicitatea, stabilită în Articolul 6 §1 din Convenție.

150. Mai mult decât atât, o asemenea lipsă de publicitate nu a fost justificată pentru niciunul dintre motivele, stabilite în fraza a doua a Articolului 6 §1. Curtea menționează că, în deciziile intermediare ale Curții de Apel din 23 aprilie și 13 mai 2002, nu au fost oferite motive pentru desfășurarea procesului în altă locație decât sala de ședință normală a Curții de Apel. Simplul fapt că, la momentul examinării recursului său, reclamantul era deja deținut, condamnat la închisoare pe viață, nu implică, în sine, necesitatea automată a relocării procedurilor recursului dintr-o sală de ședință normală în locația încarcerării reclamantului. Curtea reiterează că problemele de securitate reprezintă o trăsătură comună a multor proceduri penale, dar cazurile în care problemele de securitate justifică excluderea publicului de la un proces sunt, cu toate acestea, rare (a se vedea *Riepan*,⁹ ...). În prezenta speță, nu s-a indicat că ar exista asemenea preocupări legate de securitate. Mai mult decât atât, chiar dacă au existat, Curtea de Apel nu le-a considerat, aparent, destul de serioase pentru a le menționa în deciziile sale intermediare din 23 aprilie și 13 mai 2003 sau pentru a necesita o decizie formală, potrivit Articolului 392.1.6 al Codului de procedură penală, pentru excluderea publicului. În asemenea circumstanțe, Curtea concluzionează că nu există nicio justificare pentru lipsa de publicitate a audierilor la Curtea de Apel.

RESTRICȚIILE, INCLUSIV RENUNȚAREA

► ***Ernst și alții v. Belgia, 33400/96, 15 iulie 2003***

67. ... în Belgia, procedurile de investigare sunt confidențiale. Scopul acestei confidențialități este securizarea a două interese majore: primul, respectul pentru integritatea morală și viața privată a persoanelor prezumate nevinovate și, al doilea, desfășurarea eficientă a investigației. Astfel, atunci când o instanță decide într-o problemă ca tribunal de investigație, că audierea are loc în privat și decizia nu este comunicată în mod public ..., reclamantii nu par să fi cerut o audiere publică sau să fi exprimat rezerve asupra faptului că audierile se vor ține în condiții private.

68. Curtea concluzionează că natura confidențială a procedurilor de investigare poate fi justificată pe motive referitoare la protecția vieții private a părților cauzei și pentru interesele justiției, în sensul frazei a doua a Articolului 6 §1. În continuare, observă că dacă, în urma unei investigații complete, cazul reclamantilor a fost încredințat unei Curți de Apel care judecă în calitate de

9. Cazul precedent.

instanță de judecată, inculpații și reclamantii, ca părți civile în cauză, ar fi avut dreptul la publicitate completă cu privire la proceduri. Aceasta reiterează în această privință că, deși Articolul 6 poate juca un rol înaintea încredințării cazului spre judecare, modul aplicării în cadrul investigației depinde de caracteristicile specifice ale procedurii și circumstanțele cazului ...

Una peste alta, Curtea concluzionează că, faptul că audierea admisibilității cererii reclamantilor pentru alăturarea la proceduri ca părți civile a fost desfășurată în condiții private, nu a încălcat cerințele Articolului 6 §1 din Convenție în ceea ce privește cerințele de publicitate.

► ***Craxi v. Italia (nr. 2), 25337/94, 17 iulie 2003***

57. ... parcurgerea la audierile din 29 septembrie 1995 și divulgarea conținutului interceptărilor conversațiilor telefonice către presă a constituit o imixtiune cu exercitarea unui drept asigurat reclamantului în alineatul 1 al Articolului 8 din Convenție ...

60. Curtea menționează că reclamantul a criticat în mod special faptul că, după audierile din 29 septembrie 1995, presa a publicat conținutul anumitor conversații interceptate pe linia sa telefonică din Hammamet.

66. Curtea observă că ... unele dintre conversațiile publicate în presă erau de natură strict privată. Acestea priveau relațiile dintre reclamant și soția sa cu un avocat, un fost coleg, un susținător politic, și soția dlui Berlusconi. Conținutul acestora avea puțin sau nimic în comun cu acuzațiile penale intentate împotriva reclamantului ...

67. În opinia Curții, publicarea acestora de presă nu corespundea unei nevoi sociale presante. Astfel, imixtiunea în drepturile reclamantului, potrivit Articolului 8 §1 din Convenție, nu a fost proporțională cu scopurile legitime care ar fi trebuit urmărite și, astfel, nu era „necesară într-o societate democratică” în sensul alineatului al doilea al acestei prevederi ...

► ***Hermi v. Italia [MC], 18114/02, 18 octombrie 2006***

78. Cu toate acestea, Curtea observă faptul că audierile nu au avut loc în public, ca urmare a adoptării procedurii sumare, o procedură simplificată, pe care însuși reclamantul o ceruse din voia proprie. Procedura sumară implică avantaje neîndoielnice pentru învinuit: în cazul condamnării, acesta obține o sentință redusă semnificativ, iar acuzarea nu poate înainta un apel împotriva unei decizii de condamnare care nu modifică caracterizarea juridică a infracțiunii ... Pe de altă parte, procedura sumară implică o reducere a garanțiilor procedurale prevăzute de legea internă, mai ales cu referire la natura publică a audierilor și posibilitatea solicitării admiterii de probe necuprinse în dosarul deținut de organul de urmărire penală.

79. Curtea consideră că reclamantul, care era asistat de doi avocați aleși de el însuși, era, fără îndoială, capabil să realizeze consecințele cererii sale pentru adoptarea procedurii sumare. Mai mult decât atât, nu pare că disputa a

ridicat probleme de interes public care să împiedice renunțarea la garanțiile procedurale susmenționate ...

80. În această privință, Curtea reiterează că a acceptat că alte considerente, inclusiv, dreptul la judecarea cauzei într-un termen rezonabil și necesitatea aferentă a administrării accelerate a cazurilor Curților, trebuie luate în calcul atunci când se determină necesitatea unei audieri publice în etape ale procedurilor ulterioare procesului la prima instanță ... Introducerea procedurii sumare de legislatura italiană pare să fi vizat în mod expres simplificarea și, astfel, accelerarea procedurii penale ...

81. În lumina considerentelor de mai sus, faptul că audierile de la prima și a doua instanță au avut loc în privat și, astfel, fără ca membri ai publicului să fie prezenți, nu poate fi privit ca fiind făcut cu încălcarea Convenției.

► **M. v. Franța (dec.), 10147/82, 4 octombrie 1984**

Reclamantul reclamă *inter alia* că, la Curtea Superioară, președintele completului de judecată, exercitându-și puterea de apreciere discreționară, a permis prezentarea documentelor din dosarul cauzei prin televiziunea cu circuit închis din sala de ședință. Acesta reclamă că, pe lângă faptul că acest lucru contravenea principiului procedurii orale, îi încălca dreptul la audierea cazului, în maniera impusă de Articolul 6 §1 din Convenție ... Hotărârea Curții de Casație din 21 aprilie 1982 specifică clar folosirea procedurii de Curtea Superioară, pentru a prezenta o hartă și fotografii ale locului faptei, simultan, juriului, completului, avocatului general, părților care solicitau despăgubiri și apărătorului acestora, și învinuitului și apărătorului acestuia.

Cu toate că reclamantul obiectează la o procedură care a făcut public dosarul cauzei și ar fi putut, astfel, să influențeze galeria publică și juriul, Comisia, din informațiile pe care le-a avut la dispoziție, nu poate vedea cum anume ar fi putut această procedură să prejudicieze ordinea și, astfel, echitatea procesului, în special, întrucât documentele se aflau în dosarul cauzei, iar apărarea trebuie să fi avut cunoștință despre acestea.

► **Pichugin v. Rusia, 38623/03, 23 octombrie 2012**

187. Curtea observă că, în cauza penală a reclamantului, Tribunalul Municipal Moscova a dispus judecarea în secret, făcând referire la faptul că, în cadrul procesului, vor fi discutate materiale care conțineau secrete de stat ... Curtea reiterează, în acest scop, că simpla prezență a informațiilor confidențiale într-un caz nu implică, în mod automat, nevoia închiderii procesului față de public, fără echilibrarea deschiderii cu interese de securitate națională. Poate că este important pentru un Stat să-și păstreze secretele, dar este de o importanță infinit mai mare ca justiția să fie prevăzută cu toate măsurile de protecție necesare, dintre care una dintre cele mai indispensabile este publicitatea. Înaintea excluderii publicului din procedura penală, instanțele trebuie să constate în mod specific necesitatea îngădirii, pentru a proteja un interes guvernamental riguros

și pentru a limita caracterul confidențial la măsura necesară pentru menținerea unui asemenea interes ...

188. Nu există probe care să sugereze că aceste condiții au fost satisfăcute în speță. Tribunalul Municipal Moscova nu a detaliat motivele desfășurării procesului în secret. Acesta nu a indicat ce documente din dosarul cauzei erau considerate că includ secrete de Stat sau cum anume erau relaționate acestea cu natura și caracterul acuzațiilor împotriva reclamantului. Nici Tribunalul Municipal Moscova nu a răspuns la cererea reclamantului de desfășurare publică a procesului, sub condiția eliberării sălii de ședință pentru una sau, în caz de necesitate, mai multe sesiuni secrete pentru parcurgerea documentelor confidențiale ... Într-adevăr, rezultă din pledoariile reclamantului, necontestate de Guvern, că doar circa șaiszeci de documente din cele peste șapte mii din dosarul cauzei, erau clasificate drept secrete. Curtea nu poate decât să constate că, într-o asemenea situație, decizia Tribunalului Municipal Moscova de a închide întregul proces publicului nu era justificată. În sfârșit, decizia de a ține procesul în secret pare frapantă, mai ales, în lumina faptului că niciunul dintre documentele confidențiale nu a fost, în final, examinat de instanța de judecată ...

189. Curtea analizează, în continuare, celelalte argumente ale Guvernului, în sensul că excluderea publicului era necesară pentru securizarea participanților la proceduri și imparțialitatea procesului. Aceasta observă, totuși, că instanțele, deși au luat decizia de a judeca procesul în secret și de a administra reclamațiile reclamantului în acest scop, nu a menționat existența riscurilor pentru siguranța participanților la proces sau la imparțialitatea procedurilor judiciare ca justificarea pentru restricționarea participării publicului. Curtea nu este, astfel, convinsă că aspectele de securitate sau orice preocupări legitime pentru imparțialitate au servit ca bază pentru decizia de a exclude publicul de la proces.

190. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că evitarea examinării publice nu era justificată în circumstanțele cazului de față.

PRONUȚAREA HOTĂRĂRII JUDECĂTOREȘTI

► *Sutter v. Elveția*, 8209/78, 22 februarie 1984

31. În conformitate cu Articolul 197 al Legii din 1889, hotărârea pronunțată pe data de 21 octombrie 1977 de Curtea de Casație Militară a fost comunicată părților, dar nu a fost pronunțată în ședință deschisă ...

34. ... orice persoană care poate stabili un interes poate consulta sau obține o copie a textului complet al hotărârilor Curții de Casație Militară; la fel, hotărârile sale cele mai importante, precum cea din cazul Sutter, sunt publicate ulterior într-o colecție oficială. Jurisprudența acesteia este, astfel, într-o anumită măsură deschisă analizei publice.

Având în vedere aspectele tratate de Curtea de Casație Militară în cazul analizat și decizia sa care a făcut hotărârea pronunțată de Curtea Divizională (En. *Divisional*

Court) definitivă și nu a schimbat nimic cu privire la consecințele acesteia pentru dl Sutter, o interpretare literală a termenilor Articolului 6 §1 ..., privind pronunțarea hotărârii, pare să fie prea rigidă și neesențială pentru realizarea obiectivelor Articolului 6 ...

Curtea este, astfel, de acord cu Guvernul și majoritatea membrilor Comisiei în concluzia că Convenția nu necesita comunicarea cu voce tare a hotărârii pronunțate în etapa finală a procedurilor.

► **Campbell și Fell v. Regatul Unit, 7819/77, 28 iunie 1984**

89. ...reclamantul a reclamat faptul că Consiliul Vizitatorilor nu își pronunțase public decizia în cazul său ...

91. Curtea a declarat în alte cazuri că nu se simte obligată să adopte o interpretare literală a cuvintelor „pronunțat public”: în fiecare caz, forma publicării dată „hotărârii judecătorești”, potrivit legii naționale a Statului-respondent, trebuie evaluată în lumina caracteristicilor speciale ale procedurilor în discuție și prin referire la obiectul urmărit de Articolul 6 §1 ..., în acest context, respectiv, pentru a asigura analiza judiciară de public în vederea securizării dreptului la un proces echitabil ...

92. Cu toate acestea, în speță nu pare că au fost luate măsuri pentru a face publică decizia Consiliului Vizitatorilor. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 ... asupra acestui capăt.

► **Lamanna v. Austria, 28923/95, 10 iulie 2001**

33. ... decizia Tribunalului Regional Salzburg din 10 octombrie 1994, cu toate că a fost luată după o audiere publică a cererii de despăgubire a reclamantului, nu a fost comunicată public, întrucât depindea dacă achitarea acestuia devenea definitivă. În schimb, era comunicată în scris pe 4 noiembrie 1994. Decizia Curții de Apel Linz din 1 februarie 1995, care conținea un rezumat al deciziei Tribunalului Regional, confirma aplicarea secțiunii 2 §1 (b) a Legii din 1969 și consemna decizia ca fiind definitivă, a fost comunicată, inițial, în scris și nu a fost făcută publică prin niciun alt mijloc. Cu toate acestea, în urma hotărârii Curții Supreme din 9 noiembrie 2000, a fost comunicată public pe 9 februarie 2001.

34. Având în vedere procedurile de compensare, per ansamblu, precum și caracteristicile specifice ale acestora, Curtea concluzionează că scopul Articolului 6 §1, respectiv, supunerea deciziilor instanței analizei publice, permițând, astfel, publicului să studieze maniera în care Curțile abordează, în general, cererile de compensații pentru arestarea preventivă, a fost atins, în prezenta speță, prin comunicarea publică a hotărârii Curții de Apel.

Astfel, nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

A se vedea și HOTĂRÂREA JUDECĂTOREASCĂ (Condamnarea), p. 407 de mai jos.

► **Z. v. Finlanda, 22009/93, 25 februarie 1997**

113. În sfârșit, Curtea trebuie să examineze dacă au existat suficiente motive pentru a justifica divulgarea identității reclamantului și infectarea cu HIV, în textul hotărârii Curții de Apel, pusă la dispoziția presei ...

Potrivit legii finlandeze relevante, Curtea de Apel avea posibilitatea, în primul rând, să omită menționarea oricăror nume în hotărârea judecătorească ce permitea identificarea reclamantului și, în al doilea rând, să păstreze întregul raționament confidențial pentru o anumită perioadă și, în schimb, să publice o versiune abreviată a raționamentului, părții operative și o indicare a legii aplicate ...

Indiferent dacă reclamanta a cerut expres Curții de Apel să omită dezvăluirea identității și situației ei medicale, acea instanță a fost informată de avocatul lui X despre dorințele ei ca ordinul de confidențialitate să fie prelungit pentru mai mult de zece ani ... Rezulta, în mod evident, că aceasta se opunea divulgării informațiilor respective în mod public.

În aceste circumstanțe ..., Curtea nu a considerat că publicarea contestată a fost susținută de alte motive incontestabile. Astfel, publicarea informațiilor respective a determinat încălcarea dreptului reclamantei la respectarea vieții sale private și de familie, așa cum este garantat de Articolul 8 ...

► **Worm v. Austria, 22714/93, 29 august 1997**

52. Hotărârea Curții de Apel nu a fost direcționată către restricționarea dreptului reclamantului de a informa publicul în manieră obiectivă despre progresul în procesul dlui Androsch. Critica sa s-a îndreptat, în mod esențial, către evaluarea nefavorabilă pe care reclamantul o realizase asupra replicilor fostului ministru la proces, ca un element de probă, în sensul secțiunii 23 a Legii privind mass-media ...

54. Având în vedere marja de apreciere a Statului, revenea, în principiu Curții de Apel să evalueze probabilitatea ca, cel puțin, judecătorii populari să parcurgă articolul, întrucât trebuiau să constate intențiile criminale ale reclamantului în publicarea acestuia ... Faptul că legea internă, așa cum este interpretată de Curtea de Apel de la Viena, nu impunea un rezultat efectiv cu influență asupra procedurilor particulare care trebuiau demonstrate ..., nu afectează justificarea pentru imixtiunea pe temeiul protejării autorității judiciare ...

57. Având în vedere valoarea amenzii și faptul că firma care a făcut publicarea a fost declarată răspunzătoare în solidar pentru plata acesteia ..., sancțiunea impusă nu poate fi privită drept disproporționată față de scopul legitim urmărit.

58. Curtea concluzionează, astfel, că instanțele naționale aveau dreptul să considere că sentința și condamnarea reclamantului erau „necesare într-o societate democratică” pentru menținerea atât a autorității cât și a imparțialității judiciare, în sensul Articolului 10 §2 din Convenție.

► ***News Verlags GmNH & CoKG v. Austria*, 31457/96,
11 ianuarie 2000**

59. Este adevărat, ... că acțiunile de încetare nu au restricționat în niciun fel dreptul companiei reclamantului de a publica observații privind procedura penală împotriva B. Cu toate acestea, au restricționat alegerile companiei reclamantului privind prezentarea raportărilor sale, în timp ce era incontestabil că alți reprezentanți mass-media au avut libertatea de a publica imaginea lui B. pe întreaga durată a procedurilor penale împotriva acestuia. Având în vedere aceste circumstanțe și concluzia instanțelor că nu imaginile folosite de compania reclamantului, ci doar combinația acestora cu textul interferau cu drepturile lui B., Curtea concluzionează că interdicția absolută a publicării imaginii lui B. a mers mai departe decât era necesar pentru protejarea lui B. împotriva defăimării sau împotriva încălcării prezumției de nevinovăție. Astfel, nu există nicio relație de proporționalitate justificată între acțiunile de încetare formulate de Curtea de Apel de la Viena și scopurile legitime urmărite.

60. Rezultă, din aceste considerente, că imixtiunea în dreptul companiei reclamantului la libertatea de exprimare nu era „necesară într-o societate democratică”.

► ***Dabrowski v. Polonia*, 18235/02, 19 decembrie 2006**

33. ... în trei dintre articole, reclamantul a raportat cu privire la procedura penală în curs împotriva unui politician local și despre hotărârea ulterioară a Tribunalului Districtual Ostróda. Curtea consideră că tonul și conținutul articolelor erau, per ansamblu, corect echilibrate ...

34. Curtea este de acord că unele dintre declarațiile reclamantului erau judecăți de valoare într-o problemă de interes public despre care nu se poate spune că erau lipsite de orice bază factuală. Mai mult decât atât, declarațiile reclamantului nu reprezentau un atac personal gratuit asupra unui politician. De asemenea, nu se poate spune că scopul declarațiilor în discuție era să ofenseze sau să umilească persoana criticată.

35. ... instanțele ... nu au ținut seama de faptul că reclamantul, ca jurnalist, avea obligația de a împărtăși informații și idei privind întrebări politice și alte probleme de interes public și, în acest sens, să recurgă, posibil, la un grad de exagerare. Curtea observă, în continuare, că nici Curțile de primă instanță și nici Curțile de Apel nu au luat în calcul faptul că dl Lubaczewski, fiind politician, ar fi trebuit să demonstreze un grad mai mare de toleranță față de critică. În concluzie, Curtea este de opinie că motivele invocate de instanțele nu pot fi privite drept relevante și suficiente pentru a justifica imixtiunea în cauză.

36. ... în timp ce penalizarea impusă reclamantului era, relativ, ușoară ... și, cu toate că procedurile împotriva acestuia erau întrerupte condiționat, totuși, instanțele au constatat că reclamantul comisese o faptă penală de defăimare. În consecință, reclamantul avea cazier judiciar. Mai mult decât atât, rămânea la dispoziția Curților să reia procedurile în orice moment, în perioada probațiunii acestuia, dacă oricare dintre circumstanțele definite de lege ar fi justificat aceasta ...

37. Mai mult decât atât, în vreme ce penalizarea nu împiedica reclamantul să se exprime, condamnarea acestuia consta, totuși, într-un fel de cenzură care era probabil să-l descurajeze să mai exprime acel gen de critici, pe viitor. O asemenea condamnare este pasibilă să oprească jurnaliștii de la discutarea publică a problemelor care afectează viața comunității. În mod similar, ea poate restricționa presa în îndeplinirea sarcinii sale de furnizor de informații și gardian public ...

Având în vedere considerentele de mai sus, condamnarea reclamantului era disproporționată față de scopul legitim urmărit, având în vedere, mai ales, interesul unei societăți democratice în asigurarea și menținerea libertății presei.

► ***Pinto Coelho v. Portugalia (nr. 2), 48718/11, 22 martie 2016***

25. Reclamanta susține că, condamnarea sa penală pentru uz neautorizat a unei înregistrări a unei audieri în instanță încălca dreptul acesteia la libertatea de exprimare ...

49. Cu toate acestea, Curtea evidențiază că, la momentul în care raportul respectiv a fost difuzat, cauza internă fusese deja judecată ... Curtea concluzionează, respectiv ..., că Guvernul nu a stabilit cum, date fiind circumstanțele, divulgarea înregistrărilor audio ar fi putut avea un efect negativ asupra administrării adecvate a justiției.

50. Atunci când examinează necesitatea unor asemenea interferențe într-o societate democratică, în vederea „protejării reputației sau drepturilor altor persoane”, Curtea ar putea avea nevoie să verifice dacă autoritățile au stabilit un echilibru just în momentul protejării a două valori, garantate de Convenție, care pot intra în conflict una cu cealaltă în anumite cazuri, adică, pe de o parte, libertatea de exprimare, protejată de Articolul 10, și, pe de altă parte, dreptul la respectarea vieții private, consacrat în Articolul 8 ...; în această privință, Curtea menționează că audierea la Curte în cazul analizat era una publică și că niciunul dintre indivizii vizați nu s-a plâns de vreo presupusă imixtiune cu dreptul lor la replică. În măsura în care Guvernul a susținut că difuzarea neautorizată a înregistrărilor audio putea constitui o încălcare a dreptului altora la replică, Curtea menționează că indivizii în discuție aveau dreptul la apel potrivit legii portugheze împotriva unor asemenea interferențe, dar nu l-au folosit. Totuși, lor le revenea, mai înainte de toate, apărarea aceluși drept. Curtea mai menționează că vocile participanților la audieri fuseseră modificate, pentru a împiedica identificarea vorbitorilor. Aceasta consideră, la fel, că Articolul 10 §2 din Convenție nu cuprinde nicio prevedere pentru nicio restricționare a libertății de expresie pe baza dreptului la replică, care nu beneficiază de aceeași protecție, precum dreptul la protecția reputației unei persoane. Astfel că, al doilea scop legitimat invocat de Guvern își pierde în mod necesar forța în circumstanțele cazului analizat. La fel, Curtea nu înțelege de ce dreptul la replică ar trebui să împiedice diseminarea extraselor audio ale audierii, din moment ce, în acest caz, audierea era una de natură publică. Aceasta constată, astfel, că Guvernul nu a reușit să justifice suficient penalizarea impusă asupra

reclamantului pentru faptul de a fi difuzat înregistrări ale audierii și că instanțele nu au justificat imixtiunea în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare, în lumina alineatului 2 al Articolului 10 din Convenție.

Caracterul confidențial al deliberărilor

► *Seckerson și Times Newspapers Limited v. Regatul Unit (dec.)*, 32844/10, 24 ianuarie 2012

43. Pentru Curte, normele care impun cerințe de confidențialitate în ceea ce privește deliberările judiciare joacă un rol important în menținerea autorității și imparțialității judiciare, prin promovarea discutării libere și oneste de cei care trebuie să decidă în problemele apărute. În cazul judecătorilor, astfel de norme contribuie, de asemenea, la garantarea independenței judiciare, o cerință a sistemelor legale din toate Statele Contractante, prin asigurarea că fiecare membru al completului poate decide cu deplină încredere că votul său nu va fi făcut public, exceptând în măsura în care opiniile separate sunt posibile în sistemul juridic respectiv.

44. În ceea ce privește jurații populari, care sunt deseori obligați de lege să-și asume deservirea ca jurați, ca parte din îndatoririle lor civice, este esențial ca aceștia să aibă libertatea de a-și exprima punctele de vedere și opiniile asupra tuturor aspectelor cazului și a probelor avute la dispoziție, fără a se cenzura de teama că opiniile lor generale sau observațiile specifice vor fi dezvăluite și criticate în presă. În această privință, Curtea reamintește că, în hotărârea sa, în cazul *Gregory v. Regatul Unit*, ... a constatat că norma care guvernează secretul deliberărilor cu juriu era o caracteristică crucială și legitimă a legii procesuale engleze care a servit la consolidarea rolului juriului ca ultim arbitru, de fapt, și pentru a garanta deliberările deschise și oneste ale juraților asupra probelor audiate. Aceasta consideră că natura acestei cerințe imperative este astfel, încât o normă absolută nu poate fi privită ca fiind nerezonabilă sau disproporționată, dat fiind că orice calificare sau excepție ar conduce, în mod necesar, la un element de îndoială, care ar submina însuși obiectivul pe care legislația încearcă să-l asigure.

Capitolul 11

Probatoriul

SARCINA PROBEI

Beneficiile suspectului din dubii rezonabile

► ***Capeau v. Belgia*, 42914/98, 13 ianuarie 2005**

25. ... Curtea observă, în această privință că, în cazuri penale, întreaga problemă a obținerii probelor trebuie considerată în lumina Articolului 6 §2 și necesită, *inter alia*, ca sarcina probei să revină organelor de urmărire penală ... Prin urmare, raționamentul Consiliului de Apel pentru Detenție Preventivă era incompatibil cu respectul privind prezumția de nevinovăție.

► ***Karaman v. Germania*, 17103/10, 27 februarie 2014**

66. ... Tribunalul Regional Frankfurt am Main a trebuit să evalueze, printre altele, măsura în care G., așa cum a declarat el însuși, a hotărât singur asupra utilizării fondurilor donate fără a fi consultat persoane de contact din Turcia sau, așa cum declară martorii și co-învinuiții, cât de mult fusese G. integrat în ierarhia organizației infracționale ai cărei lideri se aflau în Turcia. În scopul deciderii în această problemă, Curtea a trebuit să stabilească cine făcuse planurile pentru utilizarea necorespunzătoare a donațiilor și, pe acest temei, cine și cui dăduse instrucțiuni. Curtea recunoaște că, în acest context, Curtea a trebuit să menționeze, în mod inevitabil, rolul concret jucat și chiar intențiile nutrite de toate persoanele din culisele evenimentelor din Turcia, inclusiv reclamantul ...

69. Într-adevăr, Curtea a folosit numele complet al reclamantului în versiunea scrisă a hotărârii trimise învinuitului, folosind inițialele în versiunea hotărârii publicate pe Internet la 25 noiembrie 2008. Curtea nu consideră, cu toate acestea, că utilizarea inițialelor în versiunea oficială era necesară în scopul evitării oricăror concluzii greșite. Este mai important să se observe că, referindu-se la reclamant, pe întreaga durată, ca fiind „urmărit penal separat”, Curtea a subliniat faptul că nu avea sarcina să determine vinovăția reclamantului, ci, conform prevederilor legii naționale privind procedura penală, era preocupată doar de evaluarea răspunderii penale a celor învinuiți în sfera de aplicare a procedurilor în discuție. Evaluarea legală din partea a III-a a hotărârii face trimitere la „persoanele din culise” și nu cuprinde nicio declarație care poate fi înțeleasă ca o apreciere a vinovăției reclamantului.

70. Curtea observă, în ultimul rând că, în observațiile introductive la publicarea hotărârii pe internet, precum și în decizia Curții Constituționale Federale din data de 3 septembrie 2009, care respinge plângerea constituțională a reclamantului, a fost subliniat că ar fi contrar principiului prezumției de nevinovăție să se atribuie orice vină reclamantului și că aprecierea posibilei sale implicări în infracțiune trebuia lăsată la latitudinea procedurilor, care urmau să fie desfășurate împotriva acestuia. Curtea este, astfel, satisfăcută că instanțele au evitat, cât mai mult posibil, în contextul unei hotărâri care implică mai mulți co-suspecți, care nu se află, toți, de față, să lase impresia că prejudicau vinovăția reclamantului. Nu există nimic în hotărârea Tribunalului Regional Frankfurt am Main care să facă imposibil ca reclamantul să beneficieze de un proces echitabil în cazurile în care este implicat.

71. Având în vedere considerentele de mai sus, Curtea concluzionează că declarațiile atacate în raționamentul hotărârii Tribunalului Regional Frankfurt am Main din 17 septembrie 2008 nu încălca principiul prezumției de nevinovăție.

► **Navalnyy și Ofitserov v. Rusia, 46632/13, 23 februarie 2016**

103. ... acuzațiile penale împotriva reclamanților se bazau pe aceleași fapte ca și cele împotriva lui X, iar cei trei indivizi erau învinuiți de conspirație la furtul acelorași bunuri. Astfel, este incontestabil că orice fapte stabilite în procedurile împotriva lui X și orice concluzii legale desprinse din acestea ar fi avut relevanță directă în cazul reclamanților. În asemenea circumstanțe, era esențial să fie implementate măsuri de protecție pentru asigurarea că etapele procedurale și deciziile luate în procedurile împotriva lui X nu vor submina echitatea audierilor în procedura ulterioară împotriva reclamanților. Acest lucru era valabil, mai ales, având în vedere că reclamanții erau împiedicați, din punct de vedere legal, de la orice formă de participare la procedurile disociate, nefiindu-le acordat niciun statut care le-ar fi permis să conteste deciziile și concluziile desprinse din acestea.

104. Curtea evidențiasse anterior prima și cea mai evidentă garanție care trebuia asigurată atunci când co-învinuiții sunt judecați în seturi de proceduri separate, în special, obligația Curților de a se abține de la orice declarații care ar fi putut avea un efect negativ asupra procedurilor în curs, chiar dacă neobligatorii (a se vedea *Karaman*¹⁰ ...). Dacă natura acuzației face inevitabilă stabilirea implicării terțelor părți într-un singur set de proceduri și acele concluzii ar fi semnificative pentru aprecierea răspunderii legale a terțelor părți judecate separat, acest lucru ar fi considerat un obstacol serios pentru disocierea cazurilor. Orice decizie de a examina cazuri cu asemenea legături, de fapt, puternice în procedura penală separată trebuie bazată pe o evaluare atentă a tuturor intereselor compensatorii, iar co-învinuitul trebuie să aibă oportunitatea de a obiecta la separarea cazurilor.

105. A doua cerință pentru desfășurarea procedurilor concurente este neatribuirea calității de *res judicata* faptelor admise într-un caz din care indivizii nu fac parte. Starea probelor admise într-un caz trebuie să rămână pur relativă,

10. A se vedea cazul precedent, *Karaman*, p. 000.

iar efectul limitat strict la acel set particular de proceduri. Cu alte cuvinte, în prezenta speță, nicio concluzie de fapt în procedurile împotriva lui X nu ar fi fost admisă în cazul reclamanților, fără examinarea completă și adecvată la procesul reclamanților. Mai mult decât atât, procedura urmată de Curte în cazul lui X fusese accelerată, iar stabilirea faptelor fusese rezultatul negocierii pedepsei, nu examinarea judiciară a probelor. Prin urmare, faptele invocate în acel caz au fost presupuse legale, mai degrabă decât dovedite. Ca atare, acestea nu ar fi putut fi transpuse într-un alt set de proceduri penale fără analizarea și validarea admisibilității și credibilității acestora în celelalte proceduri, de manieră contradictorie, precum toate celelalte probe.

106. Aceste două cerințe de bază nu au fost respectate în speță. Curtea acceptă argumentul reclamanților că Tribunalul Districtual Leninskiy din Kirov a formulat hotărârea sa din 24 decembrie 2012 în ceea ce îl privește pe X, astfel încât nu putea rămâne nicio îndoială legată de identitățile și de implicarea în infracțiunea pentru care X fusese condamnat. Cu toate că Tribunalul Districtual numit, așa cum a indicat Guvernul în mod just, nu putea stabili vinovăția reclamanților în respectivele proceduri, a exprimat concluziile sale de fapt și opinia despre participarea acestora la infracțiune în asemenea termeni, care nu puteau fi altfel definiți decât ca prejudiciabili.

107. Revenind la problema *res judicata*, Curtea ia la cunoștință argumentul Guvernului, potrivit căruia instanțele care au judecat cazul penal al reclamanților nu au fost obligate de hotărârea în cazul lui X. Aceasta observă, totuși, că Articolul 90 al Codului de procedură penală, așa cum era formulat la momentul respectiv, permitea în mod expres forța de *res judicata* hotărârilor, chiar dacă era emisă prin proceduri accelerate ... Mai mult decât atât, prin declararea că „circumstanțele stabilite într-o hotărâre ... trebuie acceptate de o instanță ... fără verificare suplimentară”, a stabilit regula, prin care nu numai o constatare a vinovăției unui învinuit, dar și concluziile de fapt ar avea, în mod formal, potențial efect prejudiciabil. Chiar dacă, potrivit Articolului 90, o hotărâre nu poate predetermina vinovăția celor care nu au participat la cauza penală luată în considerare, faptul că circumstanțele stabilite în hotărârea împotriva lui X aveau forța de *res judicata* contravenea, de fapt, acelei interdicții.

108. Guvernul a argumentat că, în cazul reclamanților, instanța de judecată fusese obligată să examineze toate probele și martorii și sa-și bazeze evaluarea exclusiv pe materialul și mărturia prezentate la audieri. Chiar și așa, Curtea consideră că, în circumstanțele de față, Curțile care acționează în proceduri concurente aveau o motivație evidentă de a rămâne concordante, deoarece orice concluzii conflictuale în cazuri relaționate pot submina validitatea ambelor hotărâri emise de aceeași instanță. Curtea consideră că, în prezenta speță, riscul emiterii de hotărâri contradictorii a fost un factor care a descurajat judecătorii în aflarea adevărului și a diminuat capacitatea acestora de administrare a justiției, astfel, cauzând daune ireparabile independenței, imparțialității și, mai general, capacității Curții de a asigura o examinare echitabilă. Având în vedere cele anterioare, Curtea concluzionează că hotărârea din 24 decembrie 2012 a avut

un efect prejudiciabil asupra procedurii penale împotriva reclamantilor, iar referința la acea hotărâre în sentința reclamantilor, chiar fără bazarea expresă pe aceasta, a accentuat acel efect.

109. În aceeași ordine de idei, Curtea consideră că separarea cazurilor, în special, condamnarea lui X cu utilizarea negocierii pedepsei și procedurile accelerate, a compromis competența acestuia ca martor în cazul reclamantilor. Așa cum se menționează mai sus, condamnarea acestuia se baza pe versiunea evenimentelor formulate de organele de urmărire penală, fiind acuzat în procesul negocierii pedepsei, și nu se impunea ca acea relatare să fie verificată sau coroborată cu alte probe. Mai târziu, având rolul de martor, X a fost obligat să repete declarațiile date ca învinuit pe durata negocierii pedepsei. Într-adevăr, dacă în cadrul judecării reclamantilor, declarația anterioară a lui X fusese dată în vileag ca fiind falsă, hotărârea emisă pe baza înțelegerii acestuia de negociere a pedepsei ar fi putut fi inversată, privându-l, astfel, de reducerea negociată a sentinței sale. Mai mult decât atât, prin permiterea citirii declarațiilor anterioare ale lui X la proces, înainte ca apărarea să-l poată examina contradictoriu ca martor, Curtea putea lăsa unui observator independent impresia că încurajase martorul să mențină o anumită versiune a evenimentelor. Toate cele de mai sus confirmă argumentul reclamantilor că procedura în care au fost obținute probe de la X și au fost folosite în judecarea acestora sugera o manipulare incompatibilă cu noțiunea de examinare echitabilă.

Prezumțiile și ranversarea sarcinii probei

► *Pham Hoang v. Franța, 13191/87, 25 septembrie 1992*

34. ... Dl Pham Hoang ... putea încerca să demonstreze că „acționase din necesitate sau ca urmare a unei greșeli inevitabile” ... Presumția răspunderii sale nu era una incontestabilă ...

35. Mai mult decât atât, în hotărârea sa ... Curtea de Apel nu a citat, în luarea deciziei sale, niciuna dintre prevederile contestate ale Codului vamal, atunci când a hotărât asupra vinovăției învinuitului, chiar dacă, în esență, a luat Articolele 399 și 409 ca bază în afirmația sa că avusese „un interes în evaziunea vamală” și că era vinovat de o tentativă de infracțiune vamală ... Curtea a stabilit circumstanțele arestării reclamantului și a luat în calcul un cumul de fapte ...

36. Astfel, se pare, că Curtea de Apel a cântărit corespunzător probele avute la dispoziție, le-a evaluat cu atenție și și-a bazat concluzia de vinovăție pe acestea. Aceasta s-a abținut de la orice fundamentare automată pe ipotezele create în prevederile relevante ale Codului vamal și nu le-a aplicat într-o manieră incompatibilă cu Articolul 6 paragrafele 1 și 2 ... din Convenție ...

► *John Murray v. Regatul Unit, 18731/91, 8 februarie 1996*

54. În opinia Curții, având în vedere ponderea probelor împotriva reclamantului ... desprinderea concluziilor din refuzul acestuia, în momentul arestării, pe

durata interogării de organele de poliție și la proces, de a oferi o explicație pentru prezența sa în casă era o problemă de bun-simț și nu poate fi privită drept inechitabilă sau nerezonabilă în circumstanțele date. ... Curțile, într-un număr considerabil de țări, în care probele sunt evaluate liber, pot avea în vedere toate circumstanțele relevante, inclusiv modul în care învinuitul s-a comportat sau și-a efectuat apărarea, în momentul evaluării probelor în caz. Aceasta consideră că, ceea ce distinge desprinderea concluziilor potrivit Ordinului este că, pe lângă existența măsurilor specifice de protecție menționate mai sus, aceasta constituie, așa cum descrie Comisia, „un sistem formalizat care vizează să permită implicațiilor de bun-simț să joace un rol deschis în evaluarea probelor”.

Nici nu se poate spune, în acest sens, că tragerea concluziilor rezonabile din comportamentul reclamantului a avut efectul mutării sarcinii probei de la acuzare la apărare, astfel încât să încalce principiul prezumției de nevinovăție.

56. ... Imediat după arestare, reclamantul a fost avertizat în conformitate cu prevederile Ordinului, dar a ales să păstreze tăcerea. Curtea ... observă că nu există nicio indicație că reclamantul nu a reușit să înțeleagă semnificația avertismentului care i-a fost dat de organele de poliție înainte consultării avocatului său. În aceste circumstanțe, faptul că în primele 48 de ore ale reținerii sale, reclamantul i se refuzase accesul la un avocat nu afectează concluzia de mai sus, potrivit căreia concluziile desprinse nu au fost incorecte sau nerezonabile ...

Cu toate acestea, problema negării accesului la un avocat are implicații pentru drepturile apărării, care necesită examinarea separată ...¹¹.

► **Telfner v. Austria, 33501/96, 20 martie 2001**

18. ... atât Tribunalul Districtual cât și Tribunalul Regional se bazau, în esență, pe un raport al secției locale de poliție, potrivit căruia reclamantul era utilizatorul principal al mașinii și nu se aflase acasă în noaptea accidentului. Cu toate acestea, Curtea nu poate considera că aceste elemente de probă care, la fel, nu se coroborau cu probe obținute la proces într-o manieră contradictorie, au constituit un caz împotriva reclamantului care ar fi impus o explicație din partea acestuia. În acest context, Curtea observă, în mod special, că victima accidentului nu a putut identifica șoferul, nici nu a putut spune dacă la volan se aflase o femeie sau un bărbat și că Tribunalul Regional, după suplimentarea procedurilor, a constatat că mașina în discuție era folosită și de sora reclamantului. Prin faptul că au cerut reclamantului să ofere o explicație, deși nu reușiseră să stabilească un caz convingător *prima facie* împotriva acestuia, instanța a mutat sarcina probei de la acuzare la apărare.

19. La fel, Curtea menționează că, atât Tribunalul Districtual cât și Tribunalul Regional, au speculat asupra posibilității ca reclamantul să fi fost sub influența alcoolului, fapt care, după cum au admis ele însele, nu era susținut de nicio

11. A se vedea și cazul din INTEROGAREA (Dreptul la asistență din partea unui avocat), p. 171 de mai sus.

probă. Cu toate că speculația nu era direct relevantă în stabilirea elementelor infracțiunii de care reclamantul fusese învinuit, aceasta contribuie la impresia că instanțele aveau o părere preconcepută despre vinovăția reclamantului.

20. În concluzie, Curtea consideră că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție.

► **Falk v. Olanda (dec.), 66273/01, 19 octombrie 2004**

În aprecierea, dacă ... acest principiu al proporționalității era respectat, Curtea înțelege că norma răspunderii contestată [aplicată deținătorului înregistrat al mașinii] a fost introdusă în vederea securizării traficului rutier efectiv prin asigurarea că infracțiunile rutiere, detectate prin mijloace tehnice sau alte mijloace și comise de un șofer a cărui identitate nu putea fi stabilită la momentul respectiv, nu va trece nepedepsită, în vreme ce considerarea nevoii de asigurare a urmăririi și pedepsirii unor asemenea infracțiuni nu implică o sarcină inacceptabilă asupra autorităților judecătorești interne. În continuare, observă că ... persoana în discuție nu rămâne fără mijloace de apărare, prin faptul că poate ridica argumente, pe baza Articolului 8 al Legii, și/sau poate susține că, la momentul respectiv, poliția avea oportunitatea reală de a opri mașina și de a stabili identitatea șoferului.

... Curtea nu poate concluziona că Articolul 5 al Legii, care obligă un deținător înregistrat al unei mașini să-și asume responsabilitatea pentru decizia de a lăsa o altă persoană să utilizeze mașina, este incompatibil cu Articolul 6 §2 din Convenție. Curtea este, astfel, de opinie că autoritățile, prin impunerea amenzi în discuție reclamantului, nu au încălcat respectarea prezumției de nevinovăție.

► **Radio France v. Franța, 53984/00, 30 martie 2004**

24. ... Astfel, așa cum a prezentat Guvernul, ca director de programe, acesta avea o apărare validă, în cazul în care putea stabili buna credință a persoanei care făcuse remarcile ofensatoare sau putuse dovedi că acestea nu conțineau nimic determinat înaintea difuzării; mai mult decât atât, reclamantii au ridicat aceste argumente în fața instanțelor interne.

Acesta fiind cazul și având în vedere importanța mizei, împiedicarea efectivă ca acuzațiile și imputările defăimătoare sau insultătoare să fie diseminate în presă prin solicitarea ca directorii de programe să exercite supravegherea în prealabil, Curtea consideră că prezumția de responsabilitate, stabilită de Articolul 93-3 al Legii din 1982, rămâne la condiția de „limite rezonabile”. Se observă, la fel, că instanțele au examinat cu cea mai mare atenție argumentele reclamanților referitoare la buna credință a celui de-al treilea reclamant și apărarea acestora, potrivit căreia conținutul ofensator nu fusese determinat în avans; Curtea concluzionează că, în prezenta speță, aceștia nu au aplicat Articolul 93-3 al Legii din 1982, într-un mod care încălca prezumția de nevinovăție.

► **O'Donnell v. Regatul Unit, 16667/10, 7 aprilie 2015**

52. Curtea este chemată să considere, dacă desprinderea concluziilor împotriva reclamantului, potrivit secțiunii 4 a Ordinului privind probele penale (Irlanda de Nord) din 1988, au determinat inechitatea procesului acestuia, în sensul Articolului 6 §1 din Convenție ...

54. ... Curtea nu poate decât să fie de acord cu Guvernul, că probele circumstanțiale împotriva reclamantului erau unele puternice. În noaptea respectivă, reclamantul fusese auzit, încurajându-l pe co-învinuit să-l „omoare odată” pe decedat și că, mai târziu, îi ceruseră decedatului să vină și să lupte cu ei ... Decedatul fusese văzut în viață, ultima dată, împreună cu reclamantul și co-învinuitul, mergând către un parc de lângă Blackwater River, unde trupul său fusese găsit pe o alee de lângă malul râului, în dimineața următoare. Acesta fusese bătut și i se aplicaseră mai multe lovituri de cuțit ... La percheziționarea domiciliului reclamantului, poliția găsise un cuțit acoperit de sânge pus într-o pungă de plastic și haine care prezentau multe pete de sânge. Unul dintre articolele de îmbrăcăminte pătat de sânge purta o etichetă cu numele reclamantului ... Curtea consideră că această situație era una care necesita, în mod clar, o explicație din partea reclamantului și că, logic, condamnarea acestuia nu se putea baza, exclusiv sau în primul rând, pe refuzul acestuia de a depune mărturie.

55. Așa cum menționează Curtea de Apel, în luarea deciziei, dacă starea psihică a reclamantului făcea indezirabilă chemarea acestuia să depună mărturie, judecătorul de instrucție a luat în considerare probe medicale concurente, la care acesta făcuse referire în hotărârea sa asupra acestui capăt ... Judecătorul de instrucție a preferat probele oferite de dr. Kennedy, care era de opinie că reclamantul putea depune mărturie cu implementarea anumitor măsuri de protecție pe care judecătorul de instrucție considera că le poate asigura el însuși ... Mai mult decât atât, Curtea observă că judecătorul de instrucție a permis ca dr. Davies să ofere mărturia în fața juraților cu privire la capacitatea intelectuală a reclamantului și la efectele pe care aceasta le-ar putea avea asupra abilității acestuia să depună mărturie în numele său propriu ... Curtea nu vede niciun motiv să facă derogare de la concluziile Curții de Apel, care a constatat că nu exista nimic nerezonabil legat de maniera în care judecătorul de instrucție prefera mărturia unui expert în detrimentul altelea ...

56. ... Curtea mai observă că judecătorul de instrucție a folosit termeni clari în direcționarea juriului ... Judecătorul de instrucție a stabilit probele experte prezentate la proces privind dizabilitatea intelectuală a reclamantului, capacitatea sa limitată de a înțelege limba engleză, precum și capacitatea sa limitată de a oferi o relatare coerentă asupra acțiunilor sale. Judecătorul a mai explicat că, indiferent dacă învinuitul alegea să depună mărturie sau nu, acuzarea își rezerva sarcina probei în afara oricărui dubiu rezonabil. Mai mult decât atât, judecătorul a instruit juriul asupra faptului că puteau desprinde prezumții defavorabile din tăcerea reclamantului, dacă erau satisfăcuți în afara oricărui dubiu rezonabil că probele aduse de reclamant pentru justificarea tăcerii sale nu prezentau nicio explicație adecvată pentru absența sa din boxa martorilor ...

57. Astfel, ... Curtea consideră că judecătorul de instrucție a oferit o pondere corespunzătoare în direcția sa explicației expertului cu privire la decizia reclamantului de a nu depune mărturie ... Ulterior, era funcția juriului să decidă dacă să tragă sau nu concluzii adverse din tăcerea reclamantului.

58. Luând în calcul toate circumstanțele cazului, inclusiv ponderea probelor circumstanțiale împotriva solicitării reclamantului să ofere o explicație, probele medicale concurente și direcționarea juriului de judecătorul de instrucție, în mod clar și detaliat, Curtea concluzionează că nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 6 §1 referitor la instrucțiunea privind concluziile adverse, în acest caz.

Interdicția auto-incriminării

► *Saunders v. Regatul Unit*, 19187/91, 17 decembrie 1996

74. ... Nu poate fi invocat interesul public în justificarea folosirii răspunsurilor obținute în mod obligatoriu într-o investigație non-judiciară pentru incriminarea învinutului în cadrul procedurilor. În această privință, este demn de remarcat că, potrivit legislației relevante, declarațiile obținute prin puterea de constrângere de Oficiul pentru investigarea fraudelor grave (en. Serious Fraud Office) nu pot fi aduse ca probe, ca regulă generală, la judecarea ulterioară a persoanei în discuție. La fel, faptul că declarațiile au fost făcute de reclamant înaintea punerii sale sub acuzare nu împiedică producerea, prin folosirea ulterioară a acestora în procedura penală, a unei încălcări a dreptului.

75. ... diversele măsuri de protecție procedurale, la care s-a făcut referire de Guvernul respondent ..., nu pot constitui o apărare în prezenta speță, întrucât nu funcționează, în sensul împiedicării utilizării declarațiilor în procedura penală ulterioară.

76. Astfel, s-a produs o încălcare ... a dreptului la non-auto-incriminare.

► *Shannon v. Regatul Unit*, 6563/03, 4 octombrie 2005

34. Curtea reamintește că, în cazuri anterioare, a constatat în mod expres că nu există nicio cerință, potrivit căreia probe prezumtiv incriminatorii obținute prin coerciție au fost efectiv utilizate în procedura penală înainte ca dreptul la non-auto-incriminare să se aplice ...

35. Astfel, reclamantul are posibilitatea de a reclama o imixtiune cu dreptul său de a nu se auto-incrimina, chiar dacă nicio probă auto-incriminatorie (sau fundamentarea pe o omisiune de a furniza informații) nu a fost folosită în alte proceduri penale semnificative.

36. ... Curtea reamintește că nu toate măsurile coercitive determină concluzionarea unei interferențe nejustificate cu dreptul de a nu se auto-incrimina. În *Saunders*, de exemplu, Curtea a enumerat tipuri de material care există independent de voința unui suspect și care nu intră în sfera de aplicare a dreptului (elemente cum ar fi documente obținute în urma unui mandat, mostre

din aerul expirat, probe de sânge, ADN și urină ...). În alte cazuri, în care nu erau în curs sau nu se anticipau proceduri (altele decât procedurile „coercitive”), Curtea nu a constatat nicio încălcare a dreptului la non-auto-incriminare ...

37. Guvernul a văzut justificarea pentru procedurile intentate împotriva reclamantului din cauza neresurșitei de a participa la interviul din data de 26 iunie 1998, în importanța depistării produselor infracțiunii, potrivit Ordinului din 1996, și au observat protecția procedurală disponibilă, respectiv, limitarea utilizării oricăror probe obținute.

38. Curtea reamintește că, în *Heaney și McGuinness* ... a constatat că contextul securității prevederii relevante în acel caz ... putea nu numai să justifice o prevedere care „stinge însăși esența ... dreptului de a păstra tăcerea și ... a dreptului persoanei de a nu se auto-incrimina”. Dacă cerința participării la un interviu a fost impusă unei persoane cu privire la care nu exista nicio suspiciune și nicio intenție de a intenta proceduri, utilizarea puterilor coercitive, potrivit Ordinului din 1996, ar fi putut fi, foarte bine, compatibilă cu dreptul persoanei de a nu se auto-incrimina, în același fel, ca o cerință statutară de a oferi informații pe temeiul sănătății publice... Reclamantul, cu toate acestea, nu risca simpla urmărire cu privire la infracțiunile examinate de organele de investigație: acesta fusese deja pus sub acuzare pentru o infracțiune generată în urma aceleiași razii. În aceste circumstanțe, participarea la interviu ar fi putut implica o probabilitate reală, în care acestuia i se solicitau informații privind aspecte care, ulterior, puteau apărea în procedura penală pentru care reclamantul fusese pus sub acuzare. Contextul securității – problemele speciale ale investigării infracțiunilor în Irlanda de Nord nu pot justifica aplicarea Ordinului din 1996 în speță, mai mult decât puteau face aceasta în cazul *Heaney și McGuinness*.

39. În privința protecției procedurale, care ar fi fost disponibilă reclamantului, dacă acesta ar fi participat la interviu și dacă ar fi dorit, ulterior, să împiedice utilizarea informațiilor date în procedura penală, Curtea menționează, mai întâi, că anchetatorii ar fi avut posibilitatea să transmită informații organelor de poliție. Chiar dacă, așa cum declară Guvernul, cele două investigații erau efectuate separat, odată ce informațiile au fost transferate organelor de poliție care lucrau la procedura penală împotriva reclamantului, acestea ar fi devenit convergente, cel puțin, în ceea ce îl privește pe reclamant.

40. În al doilea rând, Curtea menționează că informațiile obținute de la reclamant, în cadrul interviului, ar fi putut fi utilizate într-un proces penal ulterior, dacă acesta ar fi invocat probe incompatibile cu el. O asemenea utilizare ar fi privat reclamantul de dreptul de a determina care probe dorea să fie prezentate în fața instanței de judecată și ar fi constituit „recurs la probe obținute prin metode de coerciție sau opresiune cu sfidarea voinței învinuitului” ... Este adevărat, ... că se poate ca reclamantul să nu fi fost judecat și, chiar dacă ar fi fost, judecătorul de instrucție ar fi avut posibilitatea să excludă informațiile obținute la interviu. Ambele puncte, cu toate acestea, depind de probele utilizate efectiv în proceduri ulterioare, în vreme ce este clar, din jurisprudența la care s-a făcut referire mai

sus, că nici măcar nu este nevoie ca procedurile să fie inițate, pentru ca dreptul unei persoane de a nu se auto-incrimina să fie pus în discuție.

41. Curtea concluzionează că cerința ca reclamantul să participe la un interviu cu organele de investigare financiară și să fie obligat să răspundă la întrebări în legătură cu evenimentele în urma cărora acesta fusese, deja, pus sub acuzare pentru infracțiuni, era incompatibilă cu dreptul său de a nu se auto-incrimina. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

► **Jalloh v. Germania [MC], 54810/00, 11 iulie 2006**

113. În opinia Curții, probele în discuție în prezenta speță, respectiv, droguri ascunse în corpul reclamantului, care fuseseră obținute prin administrarea forțată de medicamente emetice, se pot considera ca intrând în categoria materialelor cu existență independentă de voința suspectului, utilizarea cărora nu este, în general, interzisă în procedura penală. Cu toate acestea, există mai multe elemente care diferențiază cazul de față de exemplele enumerate în *Saunders*. În primul rând, ... administrarea emeticilor era folosită pentru a extrage probe reale, cu sfidarea voinței reclamantului. Dimpotrivă, materialul corporal enumerat în *Saunders* se referea la materialul obținut prin coerciție, pentru examinarea criminalistică, în vederea detectării, de exemplu, a prezenței alcoolului sau a drogurilor.

114. În al doilea rând, gradul de forță utilizată în speță diferă semnificativ de gradul de constrângere necesar, în mod normal, pentru obținerea tipurilor de material la care se face referire în cazul *Saunders*. Pentru obținerea unui asemenea material, inculpatului îi este solicitat să suporte pasiv o imixtiune minoră cu integritatea sa fizică (de exemplu, atunci când sunt prelevate mostre de sânge și păr sau mostre de țesut). Chiar dacă este necesară participarea activă a inculpatului, se poate vedea din *Saunders* că aceasta privește materialul produs prin funcționarea normală a corpului (cum ar fi, de exemplu, mostre din aerul expirat, mostre de urină sau de voce). În contrast, forțarea reclamantului, în prezenta cauză, să regurgiteze probele căutate impunea introducerea forțată a unui tub prin nas și administrarea unei substanțe care să provoace o reacție patologică în corpul acestuia. Așa cum s-a menționat anterior, această procedură nu era lipsită de risc pentru sănătatea reclamantului.

115. În al treilea rând, probele în speță au fost obținute printr-o procedură care încălca Articolul 3. Procedura utilizată în cazul reclamantului este în contradicție evidentă cu procedurile pentru obținerea, de exemplu, a unei mostre din aerul expirat sau a unei mostre de sânge. Procedurile referitoare la acest ultim tip nu ating, decât în circumstanțe excepționale, nivelul minim de severitate, astfel încât să contravină Articolului 3. Mai mult decât atât, deși constituie o imixtiune cu dreptul suspectului la respect pentru viața sa privată, aceste proceduri sunt, în general, justificate, potrivit Articolului 8 §2, ca fiind necesare pentru prevenirea faptelor penale ...

116. Prin urmare, principiul împotriva auto-incriminării este aplicabil în cazul procedurilor prezente.

117. În vederea determinării dacă dreptul reclamantului de a nu se auto-incrimina a fost încălcat, Curtea va ține cont, în schimb, de factorii următori: natura și gradul de constrângere folosite pentru obținerea probelor; ponderea interesului public în investigarea și pedepsirea infracțiunii în cauză; existența oricăror măsuri de protecție relevante în procedură; destinația utilizării oricărui material astfel obținut.

118. În ceea ce privește natura și gradul de constrângere folosite pentru obținerea probelor în prezenta speță, Curtea reiterează că forțarea reclamantului să regurgiteze drogurile a interferat semnificativ cu integritatea fizică și psihică a acestuia. Reclamantul a trebuit să fie imobilizat de patru polițiști, i-a fost introdus un tub prin nas, până în stomac, și i s-au administrat substanțe chimice pentru ca acesta să predea probele căutate prin intermediul unei reacții patologice a corpului său. Acest tratament a fost considerat inuman și degradant, încălcând, astfel, Articolul 3.

119. În ceea ce privește ponderea interesului public în folosirea probelor pentru asigurarea condamnării reclamantului, Curtea observă că ... măsura atacată viza un comerciant de stradă, care oferea droguri spre vânzare pe o scară comparativ mică, și a fost condamnat, în final, la șase luni de închisoare cu suspendare și probațiune. În circumstanțele cazului analizat, interesul public în asigurarea condamnării reclamantului nu putea justifica recursul la o asemenea imixtiune gravă cu integritatea sa fizică și psihică.

120. Revenind la existența măsurilor de protecție relevante în procedură, Curtea observă că Articolul 81(a), al Codului de procedură penală prescria că intruziunile corporale trebuiau efectuate *lege artis* de un medic, în spital, și doar dacă nu existau riscuri de deteriorare a sănătății inculpatului. Cu toate că se poate spune că legea internă prevedea, în general, măsuri de protecție împotriva utilizării arbitrare sau necorespunzătoare a măsurii, reclamantul, bazându-se pe dreptul său de a păstra tăcerea, a refuzat să se supună examinării medicale anterioare. Acesta putea comunica doar într-o engleză stricată, ceea ce însemna că fusese supus procedurii fără o examinare completă a capacității fizice a acestuia de a o suporta.

121. În ceea ce privește destinația utilizării probelor obținute, Curtea reiterează că drogurile obținute în urma administrării de emetice erau proba decisivă în condamnarea acestuia pentru trafic de droguri. Este adevărat, că reclamantul primise și folosisese oportunitatea de a se opune folosirii acestei probe la proces. Cu toate acestea, și, așa cum se menționează mai sus, orice posibilă putere discreționară pe care o aveau instanțele naționale de a exclude probe, nu putea intra în acțiune, deoarece aceștia considerau că tratamentul contestat era autorizat de legea națională.

122. Având în vedere cele de mai sus, Curtea ar fi trebuit, de asemenea, să fie pregătită să constate că admiterea utilizării în procesul reclamantului a probelor obținute prin administrarea forțată de emetice încălca dreptul acestuia de a nu se auto-incrimina și, astfel, făcea ca procesul acestuia să fie, per ansamblu, inechitabil.

Concept

► *Rudnichenko v. Ucraina, 2775/07, 11 iulie 2013*

102. Termenul „martor” ... are un sens „autonom” în sistemul Convenției. Astfel, atunci când o depoziție poate servi într-un grad semnificativ drept bază pentru o condamnare, atunci, indiferent dacă aceasta a fost făcută de un martor în sensul strict al cuvântului sau de un co-învinuit, aceasta constituie probă pentru acuzare, căreia i se aplică garanțiile, prevăzute de Articolul 6 §1 și 3 (d) ale Convenției ...

Anonimatul

► *Doorson v. Olanda, 20524/92, 26 martie 1996*

71. ... Cu toate că, așa cum a declarat reclamantul, nu a existat nicio sugestie că Y-15 și Y-16 au fost vreodată amenințați de însuși reclamant, decizia de a păstra anonimatul acestora nu poate fi privită drept nerezonabilă, în sine. Trebuie să se ia în considerare faptul, stabilit de instanțe și necontestat de reclamant, că traficanții de droguri recurgeau frecvent la amenințări sau violență propriu-zisă împotriva persoanelor care ofereau probe împotriva lor ... Mai mult decât atât, declarațiile făcute de martorii respectivi judecătorului de instrucție arată că unul dintre aceștia suferise violențe, se pare, într-o ocazie anterioară, din partea unui comerciant de droguri împotriva căruia depusese mărturie, în timp ce celălalt fusese amenințat ...

În concluzie, existau suficiente motive pentru păstrarea anonimatului lui Y-15 și Y-16 ...

► *Krasniki v. Republica Cehă, 51277/99, 28 februarie 2006*

81. Curtea menționează că anchetatorul a luat în calcul, aparent, natura mediului traficanților de droguri în care, așa cum declarase Guvernul, se foloseau frecvent amenințări sau violență efectivă împotriva dependenților de droguri și altor persoane care depuneau mărturie împotriva acestora. Astfel, aceștia se puteau teme de represalii din partea traficanților de droguri și riscau vătămarea corporală. Cu toate acestea, nu poate fi stabilit, din înregistrările interviurilor luate martorilor la 11 iulie 1997 sau din rapoartele procesului ..., cum anume evaluau anchetatorul și judecătorul de instrucție caracterul rezonabil al temerilor personale ale martorilor, vizavi de reclamant, atunci când aceștia erau interogați de organele de poliție sau atunci când „Jan Novotný” a fost examinat la proces.

82. Nici nu au fost examinate, de Tribunalul Regional, gravitatea și justificarea motivelor pentru garantarea anonimatului martorilor, atunci când acesta a aprobat hotărârea Tribunalului Districtual, care a decis utilizarea declarațiilor martorilor anonimi ca probe împotriva reclamantului ... În această privință,

referitor la motivele plângerii împotriva unei încălcări a legii înaintată de Ministrul Justiției în favoarea reclamantului ..., Curtea nu poate constata că este convinsă de argumentul contradictoriu al Guvernului.

83. În lumina acestor circumstanțe, Curtea nu este satisfăcută că interesul martorilor de a rămâne anonimi putea justifica limitarea drepturilor reclamantului într-o asemenea măsură ...

Interogatoriul contradictoriu

► *Padin Gestoso v. Spania (dec.)*, 39519/98, 8 decembrie 1998

3. Reclamantul a mai reclamat că avocații săi făcuseră, fără succes, un număr de cereri pentru apariția lui P., co-învinuitul devenit informator, astfel că au trebuit să aștepte deschiderea procesului, patru ani după începerea procedurilor, pentru a-l putea examina în contradictoriu. Acesta a invocat Articolul 6 §3 (d) din Convenție ...

Curtea reiterează că este obligația instanțelor naționale să decidă dacă este recomandabil să fie chemat un martor ... Mai mult decât atât, toate probele trebuie obținute, în mod normal, în prezența învinuitului, la o audiere publică în vederea argumentării contradictoriale. Cu alte cuvinte, prevederile alineatelor 3 (d) și 1 ale Articolului 6 impun, ca normă generală, ca inculpatul să primească o oportunitate adecvată și potrivită pentru a obiecta și a chestiona un martor care depune mărturia sa ... în prezența speței; Curtea menționează că reclamantul a avut oportunitatea să-l examineze pe P. la audierea publică în Audiencia Nacional și să se opună depozițiilor sale pe durata procedurilor. Astfel spus, Curtea consideră că, în circumstanțele cazului, faptul că reclamantul nu l-a putut examina pe P. într-o etapă anterioară a procedurilor nu a încălcat drepturile acestuia la apărare și nu l-au privat pe acesta de un proces echitabil.

► *Pichugin v. Rusia*, 38623/03, 23 octombrie 2012

201. Curtea menționează că dl K. a fost citat și s-a prezentat ca martor la procesul reclamantului. Acesta a depus mărturie și a fost supus interogatoriului contradictoriu. Cu toate acestea, nefiind avertizat despre răspunderea penală pentru refuzul de a depune mărturie, cu toate că un asemenea avertisment era obligatoriu, potrivit legii naționale ..., acesta a refuzat să răspundă la unele întrebări ale apărării referitor la circumstanțele în care infracțiunile imputate fuseseră comise ...

202. Curtea consideră că, în urma refuzului unui martor al acuzării de a răspunde la întrebări adresate de inculpat, esența dreptului acestuia de a se opune și de a interoga acel martor poate fi subminată ...

203. Există un șir de motive pentru care un martor poate refuza să răspundă întrebărilor adresate de inculpat, cum ar fi: teama pentru siguranța sa ..., suferința victimei în momentul reluării detaliilor unui abuz sexual ... sau dreptul de a nu

se auto-incrimina ... Potrivit legii ruse, singurul motiv valid pentru scutirea unui martor de obligația de a depune mărturie este bazarea acestuia pe privilegiul împotriva auto-incriminării ..., cu toate acestea, nu au fost indicate niciun fel de motive de dl K. pentru refuzul său de a răspunde întrebărilor. În mod particular, acesta nu a invocat privilegiul său împotriva auto-incriminării, dar a declarat, pur și simplu, că nu dorea să răspundă întrebărilor.

204. Curtea consideră neobișnuită reacția președintelui completului de judecată la un asemenea refuz nemotivat din partea unui martor de a răspunde întrebărilor. Ca supervisor absolut al corectitudinii procedurilor, aceasta era obligată, potrivit legii naționale, să ia toate măsurile necesare pentru a asigura respectarea principiilor procedurii contradictorie și a egalității armelor ... Cu toate acestea, atunci când avocatul reclamantului i-a cerut să-i reamintească dlui K. despre obligația sa statutară de a răspunde întrebărilor și posibila sa răspundere penală pentru refuzul de a face aceasta, președintele completului de judecată a replicat că dl K. avea dreptul să nu răspundă ... Acesta nu a oferit nicio explicație referitor la motivul pentru care dl K. putea fi scutit de obligația sa de a răspunde întrebărilor, așa cum era stabilit de Articolul 56 al CPP [Codul de procedură penală] ..., nici nu a făcut referire la vreo prevedere legală care autoriza o asemenea scutire.

205. În asemenea circumstanțe, Curtea nu poate decât să concluzioneze că, în urma unei permisiuni acordate în mod gratuit de președintele completului de judecată dlui K. de a nu răspunde anumitor întrebări ale apărării referitor la circumstanțele în care infracțiunile imputate fuseseră comise, dreptul reclamantului de a obiecta și de a interoga acel martor, garantat de Articolele 6 §1 și 6 §3 (d), era semnificativ restricționat.

206. Situația reclamantului mai era agravată și de faptul că acestuia nu i se permitea să-l interogheze pe Dl. K. despre anumiți factori care ar fi putut submina credibilitatea acestuia ...

209. Curtea consideră că, dată fiind importanța probelor oferite de dl K., era esențial ca credibilitatea acestuia să fie supusă testării prin interogatoriul contradictoriu.

210. Curtea observă că președintele completului de judecată a respins toate întrebările privind cazierul judiciar al dlui K., motivele pentru refuzul de a depune mărturie în sensul inculpării reclamantului pe durata primelor sale chestionări din 1999 și motivația acestuia pentru începerea furnizării de astfel de probe în 2003, precum și cu privire la posibila presiune exercitată asupra acestuia de organele de urmărire penală ... Aceasta menționează că era sarcina juriului să determine ce pondere, dacă aceasta exista, trebuie atribuită declarației dlui K. împotriva reclamantului. În vederea îndeplinirii acestei sarcini, jurații trebuiau să fie conștienți de toate circumstanțele relevante care afectează exactitatea și credibilitatea declarației, inclusiv orice stimulent de care dl K. ar fi putut beneficia pentru a denatura faptele. Era, astfel, important ca apărarea să

discute problemele de mai sus în prezența juriului, în vederea testării seriozității și credibilității dlui K. Curtea este preocupată de declarația președintelui completului de judecată, că reclamantul „nu avea voie să genereze îndoieli cu privire la declarațiile martorului” ... și că juriul „[nu] avea nevoie să cunoască motivația [dlui K.] pentru depunerea mărturiei [împotriva reclamantului]” ...

211. Având în vedere faptul că reclamantul nu avea voie să-l chestioneze pe dl K. despre factorii care ar fi putut submina credibilitatea mărturiei sale, care constituia o probă decisivă împotriva reclamantului, Curtea concluzionează că drepturile reclamantului la apărare erau semnificativ restricționate.

212. Curtea concluzionează că, în urma refuzului dlui K., susținut de președintele completului de judecată, de a răspunde anumitor întrebări despre circumstanțele în care infracțiunile imputate fuseseră comise, și interzicerea, impusă de președintele completului de judecată, împotriva chestionării dlui K., în legătură cu anumiți factori care puteau submina credibilitatea acestuia, drepturile reclamantului la apărare erau restricționate într-o măsură incompatibilă cu garanțiile prevăzute de Articolul 6 §1 și 3 (d) din Convenție. În aceste circumstanțe, nu se poate spune că reclamantul a beneficiat de un proces echitabil.

► *Schatschaschwili v. Germania* [MC], 9154/10, 15 decembrie 2015

(a) Principii generale

100. Curtea reiterează că garanțiile din alineatul 3 (d) al Articolului 6 sunt aspecte specifice ale dreptului la apărare stabilit în alineatul 1 al acestei prevederi ... Astfel, aceasta va considera reclamația reclamantului sub ambele prevederi, luate împreună ...

101. Preocuparea principală a Curții, potrivit Articolului 6 §1, este să evalueze echitatea generală a procedurii penale ... În această evaluare, Curtea va privi procedurile, per ansamblu, inclusiv, modul în care probele au fost obținute, având în vedere drepturile apărării, dar și interesul publicului, și al victimelor în constatarea urmăririi penale adecvate a infracțiunilor ... și, atunci când este necesar, drepturile martorilor ...

102. Principiile aplicate în cazurile în care un martor al acuzării nu s-a prezentat la proces, iar declarațiile date anterior de acesta, admise ca probe, au fost rezumate și rafinate în hotărârea ... din cazul *Al-Khawaja și Tahery* ...

103. Curtea a reiterat, în respectiva hotărâre, că Articolul 6 §3 (d) a consacrat principiul că, înainte ca un învinuit să poată fi condamnat, toate probele împotriva acestuia trebuiau obținute, în mod normal, în prezența acestuia la o audiere publică în vederea argumentării contradictoriale ...

104. ... Chiar dacă scopul principal al Articolului 6 din Convenție, în ceea ce privește procedurile penale, este să asigure un proces echitabil printr-un „tribunal” competent în determinarea „oricărei acuzații penale”, nu rezultă că Articolul nu

are nicio aplicare în procedurile premergătoare procesului. Astfel, Articolul 6, în mod special alineatul 3 al acestuia, poate fi relevant înaintea trimiterii unui caz spre judecare, dacă și în măsura în care echitatea procesului este probabil să fie grav prejudiciată de o nerespectare inițială a prevederilor sale ...

105. Cu toate acestea, folosirea ca probe a declarațiilor obținute în etapa anchetei organelor de poliție și a investigării judiciare nu este, în sine, incompatibilă cu Articolul 6 §1 și 3 (d), sub condiția ca drepturile apărării să fi fost respectate. De regulă, aceste drepturi impun ca inculpatul să primească o oportunitate adecvată și corespunzătoare de a obiecta și de a chestiona un martor care depune mărturie împotriva sa fie atunci când acel martor face declarațiile, fie într-o etapă ulterioară a procedurilor ...

106. În hotărârea sa, în cazul *Al-Khawaja și Tahery*, Curtea a concluzionat că admiterea ca probă a declarației unui martor care lipsise de la proces și a cărei declarație premergătoare procesului reprezenta proba unică sau decisivă împotriva inculpatului nu determina, automat, o încălcare a Articolului 6 §1. Aceasta motiva că aplicarea așa-numitei „norme unice sau decisive” (în baza căreia un proces era inechitabil, dacă o condamnare era bazată exclusiv sau într-o măsură decisivă pe probe furnizate de un martor, pe care învinuitul, nu l-a putut chestiona în nicio fază a procedurilor ...) într-o manieră inflexibilă, ar contraveni modului tradițional în care Curtea a abordat dreptul la apărare, potrivit Articolului 6 §1, respectiv, examinarea dacă procedurile, per ansamblu, fuseseră corecte. Cu toate acestea, admiterea unor astfel de probe, din cauza riscurilor inerente pentru echitatea procesului, a constituit un factor foarte important în echilibrarea balanței ...

107. Conform principiilor enunțate în hotărârea *Al-Khawaja și Tahery*, este necesar să se examineze în trei pași compatibilitatea cu Articolul 6 §1 și 3 (d) din Convenție a procedurilor, în care declarațiile date de un martor care nu a participat și nu a fost chestionat la proces au fost folosite ca probe ... Curtea trebuie să examineze:

(i) dacă a existat un motiv întemeiat pentru neparticiparea martorului și, prin urmare, pentru admiterea declarațiilor netestate ale martorului absent, ca probe ...;

(ii) dacă probele martorului absent au reprezentat baza exclusivă sau decisivă pentru condamnarea inculpatului ...; și

(iii) dacă au existat suficienți factori de contrabalansare, inclusiv măsuri puternice de protecție procedurală, pentru a compensa handicapul cauzat apărării, ca urmare a admiterii de probe netestate și pentru asigurarea că procesul, judecat per ansamblu, a fost corect ...

108. În ceea ce privește aplicabilitatea principiilor de mai sus ..., Curtea reiterează că, deși este important să aibă în vedere diferențele substanțiale în privința sistemelor și procedurilor juridice, inclusiv diferitele abordări privind admisibilitatea probelor în procese penale, în final, trebuie să aplice același

standard de control, potrivit Articolului 6 §1 și 3 (d), indiferent de sistemul juridic din care izvorăște un caz ...

109. ... în momentul examinării cazurilor, Curtea este, desigur, atentă la diferențele dintre sistemele juridice ale Părților Contractante ale Convenției, atunci când vine vorba despre aspecte, precum admiterea probelor unui martor absent și nevoia corespunzătoare pentru măsuri de protecție pentru asigurarea corectitudinii procedurilor. Aceasta va considera în mod adecvat, în prezenta cauză, asemenea diferențe în momentul examinării, în mod special, dacă au existat suficienți factori de compensare pentru handicapurile cauzate apărării, în urma admiterii probelor netestate ale martorilor ...

(b) Relația dintre cei trei pași ai testului *Al-Khawaja*

110. ... Este clar că fiecare dintre cei trei pași ai testului trebuie examinat dacă, ca în cazul hotărârii din *Al-Khawaja și Tahery*, întrebările de la pașii unu (dacă a existat un motiv întemeiat pentru neparticiparea martorului) și doi (dacă probele martorului absent au reprezentat baza exclusivă sau decisivă pentru condamnarea inculpatului) primesc răspuns afirmativ ... Curtea este, cu toate acestea, chemată să clarifice dacă toți cei trei pași ai testului trebuie examinați în mod similar în cazuri în care fie întrebarea de la pasul unu, fie cea de la pasul doi, primește un răspuns negativ, precum și ordinea în care pașii sunt examinați.

(i) Dacă lipsa unui motiv întemeiat pentru neparticiparea unui martor implică, în sine, o încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (d)

...

112. Curtea observă că cerința de a oferi o justificare pentru necitirea unui martor a fost enunțată în jurisprudența sa, în legătură cu întrebarea dacă condamnarea inculpatului a fost bazată exclusiv sau într-o măsură decisivă pe probe furnizate de un martor absent ... Aceasta reiterează, în continuare, că raționamentul care stă la baza hotărârii sale în cazul *Al-Khawaja și Tahery*, în care aceasta a făcut derogare de la așa-numita „normă exclusivă sau decisivă”, a fost să abandoneze o normă nediscriminatorie și să aibă în vedere, în mod tradițional, echitatea procedurilor per ansamblu ... Cu toate acestea, ar fi necesară crearea unei noi norme nediscriminatorii, dacă un proces ar fi considerat inechitabil din lipsa unui motiv întemeiat doar pentru neprezentarea unui martor, chiar dacă probele netestate nu au fost nici exclusive, nici decisive și, posibil, chiar irelevante pentru rezultatul cazului.

113. ... Marea Cameră ... consideră că absența unui motiv întemeiat pentru neprezentarea unui martor nu poate fi, în sine, concludentă privind inechitatea unui proces. Astfel spus, lipsa unui motiv întemeiat pentru absența unui martor al acuzației este un factor foarte important, care trebuie pus în balanță în momentul aprecierii echității în ansamblu a unui proces, și altul care poate înclina balanța în favoarea constatării unei încălcări a Articolului 6 §1 și 3 (d).

(ii) Dacă încă sunt necesari suficienți factori compensatorii, în cazul în care probele netestate ale martorilor nu au fost nici exclusive, nici decisive

...

115. În ceea ce privește întrebarea, dacă este necesară revizuirea existenței suficienței factorilor de compensare, chiar și în cazuri în care importanța probei unui martor absent nu a atins pragul probei unice sau decisive care să justifice condamnarea reclamantului, Curtea reiterează că a considerat necesar, în mod general, să realizeze o examinare a corectitudinii de ansamblu a procedurilor. Aceasta a inclus, în mod tradițional, o examinare atât a semnificației probelor netestate pentru cazul împotriva învinuitului, cât și a măsurilor compensatorii luate de autoritățile judiciare pentru compensarea handicapurilor cu care a funcționat apărarea...

116. Dat fiind că preocuparea Curții este să constate dacă procedurile, per ansamblu, au fost corecte, aceasta trebuie să revizuiască dacă există suficienți factori de compensare, nu numai în cazuri în care probele furnizate de un martor absent au constituit baza unică sau decisivă pentru condamnarea reclamantului. Trebuie să facă aceasta și în cazuri în care, în urma aprecierii evaluării instanțelor a ponderii probele ..., consideră neclar dacă probele în discuție au reprezentat baza exclusivă sau decisivă, dar este, cu toate acestea, satisfăcută că acestea au avut o pondere semnificativă și că admiterea acestora ar fi putut handicapa apărarea. Amploarea factorilor de compensare necesari pentru ca un proces să fie considerat corect va depinde de ponderea probelor martorului absent. Cu cât sunt mai importante probele, cu atât va fi mai mare ponderea factorilor de compensare pentru ca procedurile, per ansamblu, să fie considerate corecte.

(iii) Cu privire la ordinea celor trei pași ai testului Al-Khawaja

117. Curtea observă că, în cazul *Al-Khawaja și Tahery*, cerința privind existența unui motiv întemeiat pentru neparticiparea martorului (primul pas) și admiterea consecventă a probelor martorului absent a fost considerată o problemă preliminară, care trebuia examinată înainte să se ofere orice considerație dacă acea probă a fost unică sau decisivă (pasul doi ...). „Preliminar”, în acest context, poate fi înțeles în sens temporal: instanța de judecată trebuie să decidă, întâi, dacă există un motiv întemeiat pentru absența martorului și dacă, drept urmare, probele martorului absent pot fi admise. Doar odată cu admiterea acelei probe a martorului, instanța de judecată poate evalua, la încheierea procesului și având în vedere toate probele aduse, semnificația probelor martorului absent și, mai ales, dacă probele martorului absent reprezintă baza unică sau decisivă pentru condamnarea inculpatului. Va depinde apoi de ponderea probelor furnizate de martorul absent, câtă greutate vor avea factorii de compensare (pasul trei), în vederea asigurării echității în ansamblu a procesului.

118. În acest sens, de regulă, va fi pertinentă examinarea celor trei pași ai testului *Al-Khawaja*, în ordinea definită în respectiva hotărâre ... Cu toate acestea, toți cei trei pași ai testului sunt interrelaționați și, luați în conexitate, servesc în

stabilirea dacă procedura penală în cauză a fost, per ansamblu, corectă. Astfel, poate fi adecvat, în anumite situații, să se examineze pașii într-o ordine diferită, mai ales dacă unul dintre pași se dovedește deosebit de concludent, în sensul corectitudinii sau incorectitudinii procedurilor (... adică, întrebarea dacă probele martorului absent au fost exclusive sau decisive, dacă au fost examinate înainte de primul pas, dacă a existat un motiv întemeiat pentru absența martorului).

(c) Principii referitoare la fiecare dintre cei trei pași ai testului Al-Khawaja

(i) Dacă a existat un motiv întemeiat pentru neprezentarea unui martor la proces

119. Trebuie să existe motive întemeiate pentru absența unui martor, din perspectiva instanței de judecată, respectiv, Curtea trebuie să aibă motive de fapt sau legale adecvate pentru a nu asigura prezentarea martorului la proces. Dacă a existat un motiv întemeiat pentru neprezentarea martorului în acest sens, rezultă că a existat un motiv întemeiat sau o justificare, pentru ca instanța de judecată să admită declarațiile netestate ale martorului absent ca probe. Există un număr de motive pentru care un martor să nu participe la proces, cum ar fi absența din motive de deces sau teamă ..., absența din motive de sănătate ... sau inaccesibilitatea martorului.

120. În cazuri în care martorul absentează din cauza inaccesibilității, Curtea impune ca instanța de judecată să depună toate eforturile rezonabile pentru a asigura prezentarea martorului ... Faptul că instanțele nu au avut posibilitatea de a localiza martorul respectiv sau faptul că un martor a lipsit din țara în care se desfășurau procedurile nu a fost suficient, în sine, pentru a satisface cerințele Articolului 6 §3 (d), care impune Statelor Contractante să ia măsuri pozitive care să permită învinutului să examineze sau să ceară examinarea martorilor care depun mărturie împotriva sa ... Asemenea măsuri fac parte din diligența pe care Statele-Părți trebuie să o exercite, în vederea asigurării că drepturile, garantate de Articolul 6, sunt implementate de manieră eficace ... în caz contrar, absența martorului este imputabilă autorităților ...

121. Nu este obligația Curții să compileze o listă a măsurilor specifice pe care instanțele trebuie să le ia în vederea depunerii tuturor eforturilor rezonabile pentru asigurarea prezentării unui martor pe care, în final, îl consideră inaccesibil ... Cu toate acestea, este clar că acestea trebuie să fi căutat activ martorul, cu ajutorul autorităților, inclusiv al poliției ... și trebuie, de regulă, să fi recurs la asistență juridică internațională, atunci când un martor a domiciliat în străinătate și astfel de mecanisme erau disponibile ...

122. Necesitatea tuturor eforturilor rezonabile din partea autorităților, pentru asigurarea prezentării martorului la proces, implică analiza atentă de instanțele a motivelor indicate pentru incapacitatea martorului de a participa la proces, având în vedere situația specifică a fiecărui martor ...

(ii) Dacă probele martorului absent au reprezentat baza exclusivă sau decisivă pentru condamnarea inculpatului

123. În ceea ce privește întrebarea dacă probele martorului absent, ale cărui declarații au fost admise ca probe, au reprezentat baza exclusivă sau decisivă pentru condamnarea inculpatului (pasul doi al testului *Al-Khawaja*), Curtea reiterează că „unica” probă trebuie înțeleasă ca unica probă împotriva învinutului ... proba „decisivă” trebuie interpretată în sens restrâns, ca indicând probe care au asemenea semnificație sau importanță, încât este probabil să fie determinante pentru rezultatul cazului. Atunci când probele netestate ale unui martor sunt susținute de alte probe coroborative, aprecierea dacă acestea sunt decisive va depinde de tăria probelor-suport; cu cât sunt mai puternice probele coroborative cu atât este mai puțin probabil ca probele martorului absent să fie tratate ca decisive ...

124. Întrucât nu este sarcina Curții să acționeze ca tribunal de a patra instanță ..., punctul său de pornire în luarea deciziei, dacă condamnarea unui reclamant s-a bazat exclusiv sau într-o măsură decisivă pe depozițiile unui martor absent, este reprezentat de hotărârile judecătorești ale instanțelor ... Curtea trebuie să revizuiască evaluarea instanțelor în lumina sensului dat probelor „unice” și „decisive” și să constate ea însăși dacă evaluarea de instanțe a greutății probelor era inacceptabilă sau arbitrară ... în continuare, trebuie să realizeze propria evaluare a ponderii probelor furnizate de un martor absent, dacă instanțele nu au indicat poziția lor în acea problemă sau dacă poziția lor nu este clară ...

(iii) Dacă au existat suficienți factori de compensare pentru a compensa handicapul sub care a funcționat apărarea

125. În privința întrebării dacă au existat suficienți factori de compensare pentru a compensa handicapul sub care a funcționat apărarea în urma admiterii probelor de martor netestate la proces (pasul trei al testului *Al-Khawaja*), Curtea reiterează că acești factori de compensare trebuie să permită o evaluare corectă și corespunzătoare a fiabilității acelor probe ...

126. Faptul că instanțele au abordat cu precauție probele netestate ale unui martor absent a fost considerat de Curte o măsură de siguranță importantă ... Curțile trebuie să fi indicat că aveau cunoștință despre faptul că declarațiile martorului absent aveau importanță mai mică ... Curtea a luat în considerare, în acel context, dacă instanțele au oferit motive detaliate de ce considerau respectivele probe ca fiind fiabile, având în vedere, în același timp, și celelalte probe disponibile ... Similar, are în vedere orice directive oferite juriului de judecătorul de instrucție, referitor la abordarea față de probele martorilor absenți ...

127. O măsură de siguranță adițională, în acel context, poate fi prezentarea, la audierile procesului, a unei înregistrări video a chestionării martorului absent în etapa investigării, pentru a permite Curții, acuzării și apărării să observe comportamentul martorului în timpul chestionării și sa-și formeze propria impresie despre seriozitatea acestuia sau acesteia ...

128. O altă măsură de protecție considerabilă este disponibilitatea, la proces, a probelor coroborative care susțin declarația martorului netestat ... Asemenea probe pot cuprinde, *inter alia*, declarații făcute la proces de persoane cărora martorul absent le-a raportat evenimentele imediat după producerea acestora ..., alte probe de fapt obținute cu privire la infracțiune, inclusiv probe criminalistice ... sau opinii ale experților asupra vătămării sau credibilității victimei ... Curtea a mai considerat ca factor important în susținerea declarației unui martor absent faptul că existau similarități puternice între descrierea martorului absent al infracțiunii prezumtive comise împotriva sa și descrierea dată de un alt martor, cu care nu exista nicio dovadă de coluziune, a unei infracțiuni comparabile comise de același inculpat. Acest lucru este adevărat cu atât mai mult cu cât acest din urmă martor a furnizat probe la proces și seriozitatea aceluși martor a fost testată prin interogatoriul contradictoriu ...

129. Mai mult decât atât, în cazuri în care un martor este absent și nu poate fi chestionat la proces, o măsură de protecție semnificativă este posibilitatea oferită apărării de a adresa martorului propriile sale întrebări, indirect, de exemplu, în scris, în cadrul procesului ...

130. O altă măsură de protecție importantă care compensează handicapul, sub care funcționează apărarea în urma admiterii probelor de martor netestate la proces, este oferirea oportunității, reclamantului sau avocatului apărării, de a chestiona martorul în cadrul etapei investigării ... Curtea a constatat, în contextul în care autoritățile de investigație deja erau de opinie că, la etapa investigării, un martor nu trebuie audiat în proces, era esențial să se ofere apărării o oportunitate de a adresa întrebări victimei în cadrul investigației preliminare ... Asemenea audieri, premergătoare procesului, sunt, într-adevăr, stabilite deseori pentru prevenirea oricărui risc de indisponibilitate a unui martor de importanță crucială în proces, pentru depunerea mărturiei ...

131. Inculpatului trebuie, mai întâi, să i se ofere oportunitatea de a prezenta propria versiune a evenimentelor și să pună sub semnul întrebării credibilitatea martorului absent, indicând orice incoerență sau inconsecvență cu declarațiile celorlalți martori ... Atunci când identitatea martorului este cunoscută de apărare, aceasta din urmă poate identifica și investiga orice motive pe care martorul le-ar putea avea pentru a minți și, astfel, poate contesta în mod eficace credibilitatea martorului, deși în măsură mai mică decât cea prin confruntare directă ...

2. Aplicarea acestor principii în speță

(a) Dacă a existat un motiv întemeiat pentru ne reprezentarea martorilor O. și P. la proces

...

137. Tribunalul Regional, după revizuirea critică a motivelor oferite de fiecare martor pentru refuzul de a depune mărturie la procesul din Germania, așa cum sunt stabilite în certificatele medicale prezentate de aceștia, întrucât a considerat,

așa cum este arătat mai sus, că aceste motive sunt insuficiente pentru justificarea neprezentării acestora, a contactat martorii individual, oferindu-le opțiuni diferite, în vederea depunerii mărturiei la proces, pe care martorii le-au refuzat.

138. Tribunalul Regional a recurs, apoi, la asistență juridică internațională și a solicitat ca martorii convocați să se prezinte în fața unei instanțe letone pentru ca președintele completului de judecată al Tribunalul Regional să le examineze prin link video și să permită apărării să-i interogheze contradictoriu. Cu toate acestea, audierea a fost anulată de instanța letonă, care a acceptat refuzul martorilor de a depune mărturie pe baza certificatelor medicale pe care le prezentaseră. Tribunalul Regional, după ce a evaluat critic, din nou, motivele indicate pentru incapacitatea martorilor de a participa la proces, așa cum se menționează mai sus, a sugerat apoi instanței letone să dispună examinarea stării de sănătate a martorilor de un funcționar medical public sau să oblige martorii să participe la audiere, sugestie care a rămas fără răspuns ...

139. Având în vedere aceste elemente, Marea Cameră, împărtășind concluzia Camerei în această privință, consideră că Tribunalul Regional a depus toate eforturile rezonabile în limitele cadrului legal existent... pentru a asigura participarea martorilor O. și P. Aceasta nu a avut niciun alt mijloc rezonabil în limitele jurisdicției sale, pe teritoriul Germaniei, să asigure prezentarea la proces a lui O. și P., cetățeni letoni, cu reședința în țara lor natală. Curtea consideră, mai ales, că nimic nu indică faptul că instanța de judecată ar fi putut să obțină, probabil, o audiere a martorilor, într-un interval rezonabil de timp, în urma negocierilor bilaterale cu Republica Letonia la nivel politic, așa cum fusese propus de reclamant. Conform principiului *impossibilium nulla est obligatio*, absența martorilor nu a fost, astfel, imputată instanței interne.

140. Astfel, a existat un motiv întemeiat, din perspectiva instanței de judecată, pentru neprezentarea martorilor O. și P. la proces și, ca urmare, pentru admiterea declarațiilor pe care aceștia le-au dat poliției și judecătorului de instrucție, ca probe, în etapa premergătoare procesului.

(b) Dacă probele martorilor absenți au reprezentat baza exclusivă sau decisivă pentru condamnarea reclamantului

...

143. În realizarea propriei evaluări a ponderii probelor aduse de martori în lumina concluziilor instanțelor, Curtea trebuie să aibă în vedere forța probelor incriminatoare adiționale disponibile ... Aceasta observă că Tribunalul Regional avea în față, în mod special, următoarele probe privind infracțiunea: mărturiile indirecte date de E., vecinul martorilor, și prietenul acestora, L., în proces, privind relatarea lui O. și a lui P. asupra evenimentelor din data de 3 februarie 2007; declarația dată de însuși reclamant, în cadrul procesului, potrivit căreia se aflase în apartamentul lui O. și P. la momentul de timp relevant, și că sărise de la balcon pentru a-l urmări pe P.; datele geografice și înregistrările a două conversații pe telefonul mobil, între co-învinuit și reclamant, în momentul infracțiunii, fapt

care a dezvăluit că reclamantul se afla într-un apartament, la locul faptei, și sărise de la balcon pentru a-l urmări pe unul dintre locatari, care fugea; datele GPS care indicau că mașina unuia dintre co-învinuiți fusese parcată în apropierea apartamentului martorilor la momentul de timp relevant; și, în sfârșit, probele referitoare la infracțiunea comisă în Kassel, la 14 octombrie 2006, de reclamant și un complice.

144. Curtea, având în vedere aceste elemente ale probatoriului, nu poate să nu observe că O. și P. erau singurii martori oculari ai infracțiunii în discuție. Celelalte probe disponibile Curților erau fie doar mărturii indirecte, fie simple probe tehnice circumstanțiale și alte probe neconcludente în privința jafului și șantajului ca atare. Având în vedere aceste elemente, Curtea consideră că probele martorilor absenți erau „decisive”, adică, hotărâtoare pentru condamnarea reclamantului.

(c) Dacă au existat suficienți factori de compensare pentru a compensa handicapul sub care a funcționat apărarea

145. Curtea trebuie să determine, în pasul trei, dacă au existat suficienți factori de compensare pentru a compensa handicapul sub care a funcționat apărarea în urma admiterii probelor decisive ale martorilor absenți. Așa cum se arată mai sus ..., următoarele elemente sunt relevante în acest context: abordarea instanței de judecată în privința probelor netestate, disponibilitatea și forța altor probe incriminatoare, măsurile procedurale luate pentru a compensa lipsa oportunității de a examina contradictoriu direct martorii la proces.

(i) Abordarea instanței de judecată cu privire la probele netestate

146. În ceea ce privește tratamentul acordat de instanțele probelor martorilor absenți O. și P., Curtea observă că Tribunalul Regional a abordat cu precauție acele probe. Aceasta a menționat în mod expres, în hotărârea sa, că fusese obligată să exercite o diligență specială în evaluarea credibilității martorilor, întrucât nici apărarea și nici Curtea nu au putut chestiona și observa comportamentul martorilor la proces.

147. Curtea observă, în acest context, că Tribunalul Regional nu a putut urmări, la proces, o înregistrare video a audierii martorilor în fața judecătorului de instrucție, nefiind efectuată nicio asemenea înregistrare. Aceasta menționează că instanțele de judecată din diferite sisteme legale au recurs la acea posibilitate ... care le permite, ca și apărării și acuzării, să observe comportamentul martorului în timpul chestionării și să-și formeze o impresie mai clară despre credibilitatea martorului.

148. Tribunalul Regional, în hotărârea sa pe deplin motivată, a exprimat clar că era în cunoștință de cauză privind valoarea probatorie redusă a declarațiilor martorilor netestați. Aceasta a comparat conținutul declarațiilor repetate efectuate atât de O. cât și de P. în etapa investigării și a constatat că martorii au oferit descrieri detaliate și coerente ale circumstanțelor infracțiunii. Instanța de judecată a considerat că respectivele contradicții minore în declarațiile

martorilor pot fi explicate prin preocuparea acestora de a nu-și divulga activitățile profesionale autorităților. Aceasta a mai observat că incapacitatea martorilor de a identifica reclamantul a dovedit că aceștia nu au depus mărturie în scopul incriminării lui.

149. Curtea observă, în continuare, că Tribunalul Regional, în evaluarea credibilității martorilor, a tratat diferite aspecte ale conduitei acestora în legătură cu declarațiile lor. A luat în calcul faptul că martorii nu raportaseră imediat infracțiunea către organele de poliție și că nu se prezentaseră la proces, fără a oferi o scuză adecvată. Aceasta consideră că existau explicații pentru conduita dată, respectiv, temerea martorilor că vor avea probleme cu poliția sau teama de acte de răzbunare din partea făptuitorilor, precum și neliniștea acestora legată de faptul că trebuiau să relateze și să fie chestionați în legătură cu infracțiunea care nu a afectat credibilitatea acestora.

150. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că Tribunalul Regional a examinat credibilitatea martorilor absenți și seriozitatea declarațiilor acestora într-un mod atent. Aceasta observă, în respectivul context, că sarcina sa de revizuire a abordării instanțelor de judecată cu privire la probele netestate este facilitată prin faptul că Tribunalul Regional, așa cum se obișnuiește în sistemul juridic continental, a oferit motive pentru evaluarea probelor care îi fuseseră prezentate.

(ii) Disponibilitatea și forța altor probe incriminatoare

151. Curtea observă în continuare, că Tribunalul Regional, așa cum se arată mai sus ..., avea în față unele probe indirecte incriminatoare adiționale și probe circumstanțiale care susțineau declarațiile de martor date de O. și P.

(iii) Măsuri procedurale care vizează compensarea lipsei de oportunitate pentru interogatoriul contradictoriu al martorilor la proces

152. Curtea observă că reclamantul avea oportunitatea de a oferi propria sa versiune asupra evenimentelor din 3 februarie 2007, oportunitate de care s-a folosit de a pune sub semnul întrebării credibilitatea martorilor, a căror identitate era cunoscută de acesta, prin interogatoriul contradictoriu al altor martori care ofereau probe indirecte la procesul său.

153. Curtea observă, cu toate acestea, că reclamantul nu avea posibilitatea de a pune întrebări martorilor O. și P. indirect, de exemplu, în scris. Mai mult decât atât, nici reclamantul însuși, nici avocatul său nu au avut oportunitatea, în etapa investigării, de a chestiona martorii respectivi.

154. Curtea observă, în contextul respectiv, că părțile nu erau de acord dacă refuzul de a desemna avocatul apărării pentru reclamant și de a permite apărătorului să ia parte la audierea martorilor în fața judecătorului de instrucție respectase legea internă sau nu. Curtea consideră că nu este necesar, în sensul procedurilor prezente, să ia atitudine finală în respectiva problemă. Aceasta

reiterează că, în examinarea conformității cu Articolul 6 din Convenție, funcția sa nu este să determine dacă instanțele au acționat în conformitate cu legea internă ..., ci să evalueze echitatea generală a procesului în circumstanțele particulare ale cazului, inclusiv modul în care probele au fost obținute ...

155. Curtea consideră că ... este suficient pentru ea să menționeze că, potrivit legii germane, organele de urmărire penală ar fi putut desemna un avocat pentru reclamant ... Acel avocat ar fi avut dreptul să fie prezent la audierea martorului în fața judecătorului de instrucție și, de regulă, ar fi trebuit înștiințat despre aceasta ... Totuși, aceste măsuri de protecție procedurală, care existau în Codul de procedură penală și au fost reafirmate de interpretarea lor de Curtea Federală de Justiție ..., nu erau folosite în cazul reclamantului.

156. Curtea subliniază că, deși Articolul 6 §3 (d) din Convenție se referă la interogatoriul contradictoriu al martorilor acuzării la procesul în sine, modul în care a fost efectuată chestionarea martorilor acuzării la etapa investigării are o importanță considerabilă și este probabil să prejudicieze echitatea procesului în sine, atunci când martori-cheie nu pot fi audiați de instanța de judecată, iar probele obținute la etapa investigării sunt, astfel, introduse direct la proces ...

157. În asemenea circumstanțe, este vital pentru determinarea corectitudinii procesului, per ansamblu, să se constate dacă autoritățile, la momentul audierii martorului în etapa investigării, au procedat în ipoteza că martorul nu va fi audiat la proces. Atunci când autoritățile de investigație au adoptat opinia rezonabilă că martorul în discuție nu va fi examinat la audierea instanței de judecată, este esențial ca apărarea să beneficieze de oportunitatea de a pune întrebări martorului, în etapa investigării ...

158. Curtea observă, în această privință, că reclamantul a contestat concluzia Tribunalului Regional, potrivit căreia absența martorilor de la proces nu fusese previzibilă. Aceasta este de acord cu reclamantul, că martorii au fost audiați de judecătorul de instrucție, deoarece, având în vedere întoarcerea martorilor în Letonia, organele de urmărire penală au considerat că exista riscul pierderii de probe. Acest lucru este indicat prin însuși raționamentul cererii acuzării către judecătorul de instrucție, de a-i audia rapid pe O. și P., în vederea obținerii unei declarații reale care ar putea fi utilizată la procesul ulterior ... Curtea observă, în acel context că, potrivit Articolului 251 §1 al Codului de procedură penală, se poate da citire, la proces, evidențelor scrise ale examinării anterioare a martorului de un judecător de instrucție, în condiții mai puțin stricte decât pentru evidențele unei examinări a martorului de organele de poliție ...

159. Curtea observă că ... autoritățile cunoșteau faptul că martorii O. și P. nu formulaseră imediat acuzații împotriva făptuitorilor, de teama problemelor cu poliția și a actelor de răzbunare din partea făptuitorilor, că locuiseră în Germania doar temporar, în timp ce familiile acestora rămăseseră în Letonia și că explicaseră faptul că doreau să revină în țara lor natală de îndată ce era posibil. În aceste circumstanțe, aprecierea organelor de urmărire penală că ar fi posibil să nu se audieze probele acelor martori la un proces ulterior împotriva reclamantului, în Germania, pare, într-adevăr, convingător.

160. În pofida acestui fapt, organele de urmărire penală nu au oferit reclamantului ocazia care i-ar fi putut fi acordată, potrivit legii naționale de a dispune chestionarea martorilor O. și P., în etapa investigării, de un avocat desemnat să-l reprezinte. Procedând în această manieră, aceștia și-au asumat riscul previzibil, ulterior materializat, ca nici învinuitul și nici apărătorul acestuia să nu îi poată chestiona pe O. și P., în nicio etapă a procedurilor ...

(iv) Evaluarea echității în ansamblu a procesului

161. În evaluarea echității în ansamblu a procesului, Curtea va avea în vedere factorii de compensare disponibili, văzuți în ansamblul acestora, în lumina concluziei sale că probele oferite de O. și P. erau „decisive” pentru condamnarea reclamantului ...

162. Curtea observă că instanța de judecată avea înaintea unele probe incriminatoare adiționale, privind infracțiunea de care reclamantul fusese găsit vinovat. Cu toate acestea, Curtea menționează că abia au fost luate măsuri procedurale pentru a compensa lipsa oportunității de a interoga contradictoriu direct martorii la proces. În opinia Curții, acordarea oportunității ca inculpatul să beneficieze de chestionarea unui martor-cheie al acușării, cel puțin, în cadrul etapei premergătoare procesului și prin intermediul apărătorului său, constituie o măsură de siguranță procedurală importantă, care securizează drepturile apărării învinuitului, a cărei absență afectează profund examinarea echității în ansamblu a procedurilor, potrivit Articolului 6 §1 și 3 (d).

163. Este adevărat că instanța de judecată a apreciat credibilitatea martorilor absenți și seriozitatea declarațiilor acestora într-un mod atent, încercând astfel să compenseze lipsa interogatoriului contradictoriu al martorilor și faptul că reclamantul avusese oportunitatea de a oferi propria versiune a evenimentelor din Göttingen. Cu toate acestea, având în vedere importanța declarațiilor singurilor martori oculari ai infracțiunii pentru care acesta era condamnat, măsurile compensatorii luate au fost insuficiente pentru a permite o evaluare corectă și corespunzătoare a fiabilității probelor netestate.

164. Curtea consideră că, în aceste circumstanțe, lipsa oportunității ca reclamantul să examineze sau să solicite examinarea martorilor O. și P., în orice etapă a procedurilor, a făcut ca procesul să fie, per ansamblu, inechitabil.

165. Corespunzător, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (d) din Convenție.

A se vedea și PROBATORIUL, Sarcina probei (Beneficiile suspectului din dubii rezonabile), p. 247 de mai sus.

Renunțarea la interogatoriul contradictoriu

► *Al-Khawaja și Tahery v. Regatul Unit* [MC], 26766/05, 15 decembrie 2011

123. Atunci când temerea unui martor poate fi atribuită inculpatului sau celor care acționează în numele său, este adecvat să se permită ca probele aceluia martor să fie introduse la proces fără necesitatea ca martorul să depună mărturie

prin viu grai sau să fie examinat de inculpat, sau reprezentanții acestuia chiar dacă asemenea probe au reprezentat dovada unică sau decisivă împotriva inculpatului. Permisivitatea ca inculpatul să beneficieze de pe urma temerii pe care a insuflat-o martorilor ar fi incompatibilă cu drepturile victimelor și ale martorilor. Nu se poate aștepta ca o instanță să permită subminarea integrității procedurilor sale în acest fel. Prin urmare, un inculpat care a acționat în acest mod va fi considerat că a renunțat la drepturile sale de a chestiona martorii, potrivit Articolului 6 §3 (d). Aceeași concluzie trebuie să se aplice atunci când amenințările sau acțiunile care au condus la teama martorului de a depune mărturie vin de la cei care acționează în numele inculpatului sau cu știința și aprobarea acestuia.

... Curtea nu subestimează dificultățile care pot apărea în determinarea dacă, într-un anumit caz, un inculpat sau asociații acestuia au fost responsabili pentru amenințarea sau inducerea directă a fricii unui martor. Cu toate acestea, cazul *Tahery* arată că, prin beneficiul unei anchete eficiente, astfel de dificultăți nu sunt de neînviș.

► **A.S. v. Finlanda, 40156/07, 28 septembrie 2010**

70. Articolul 6 din Convenție nu împiedică, nici prin literă, nici prin spirit, renunțarea de bună voie, fie expres, fie în mod tacit, a dreptului la garanțiile unui proces echitabil. Cu toate acestea, o asemenea renunțare trebuie, dacă se dorește ca aceasta să fie eficientă în sensul Convenției, să fie stabilită în mod neechivoc și să fie însoțită de măsurile minime de protecție proporțională cu importanța. La fel, nu trebuie să contravină niciunui interes public important ...

71. Curtea reiterează că, înainte să se poată spune că a renunțat, implicit, prin comportamentul său, la un drept important, potrivit Articolului 6, trebuie arătat că acesta ar fi putut prevedea în mod rezonabil care vor fi consecințele comportamentului său ...

72. Așa cum a menționat Curtea mai sus, instanțele de judecată au recunoscut prompt că procedurile erau deficiente, prin faptul că reclamantului nu i s-a permis oportunitatea de a adresa întrebări lui A. Aceasta mai menționează că reclamantul nu a cerut, în mod explicit, ca înregistrarea video să fie omisă din rândul probelor. În Tribunalul Districtual, după o discuție cu posibilitatea argumentării contradictorii, reclamantul a consimțit, în final, la vizualizarea înregistrării video. În timp ce acesta din urmă a explicat în fața Curții de Apel că nu avusese nicio altă opțiune decât să procedeze astfel, întrucât instanța inferioară permisesese utilizarea mărturiei dr. S. cu privire la relatarea lui A., acesta, în final, a lăsat problema admisibilității probelor, în totalitatea sa, la discreția instanței de apel ...

73. Curtea concluzionează că nu există niciun motiv să se creadă că reclamantul, asistat de apărător pe întreaga durată a procedurilor Curții, nu a înțeles că, prin consimțirea la vizualizarea relatării înregistrate video a lui A., acesta a permis instanțelor de judecată să realizeze o evaluare completă a acelei probe, în contextul probelor furnizate instanțelor, în totalitatea lor. Reclamantul a luat,

astfel, o decizie informată în favoarea evaluării libere a probelor de instanțe, chiar dacă nu stătea în puterea sa să limiteze concluziile instanțelor doar la acele observații care erau favorabile apărării sale. Așa cum s-a dovedit, instanțele de judecată au ajuns la concluzii diferite, pe baza aceluiași probe.

74. Astfel spus, Curtea concluzionează, cu toate acestea, că doar prin consimțirea la vizualizarea înregistrării video în maniera descrisă mai sus, nu se poate înțelege dacă reclamantul a renunțat de bună voie, fie expres, fie în mod tacit, la dreptul său de a adresa întrebări lui A. Dimpotrivă, reclamantul a argumentat în mod consecvent că procedurile erau deficiente, prin aceea că nu i se acordase oportunitatea de a face aceasta, iar el solicitase instanțelor să ia în calcul acest lucru atunci când evaluează admisibilitatea probelor. Deoarece era clar că A. nu putea fi audiat din nou, reclamantul a ales să invoce înregistrările video în numele său, într-o situație în care restul probelor prezentate instanțelor erau de natură indirectă. Curtea nu poate concluziona că reclamantul, în respectivele circumstanțe, renunțase în mod inechivoc, la dreptul său la garanțiile unui proces echitabil.

Credibilitatea

► *Cornelis v. Olanda (dec.)*, 994/03, 25 mai 2004

... serviciul de procuratură publică a încheiat un aranjament cu dl Z. și declarațiile obținute de la acesta au fost utilizate ca probă împotriva reclamantului. Curtea observă că, de la început, reclamantul și instanțele cunoșteau acest aranjament și l-au chestionat extensiv pe dl Z., în vederea testării seriozității și credibilității sale. Mai mult decât atât, instanțele au arătat că știau foarte bine că existau riscuri, dificultăți și capcane în jurul aranjamentelor cu martorii penali. În hotărârile pronunțate în cazul reclamantului, toate aspectele înțelegerilor au fost analizate extensiv și cu grijă, acordând atenția corespunzătoare numeroaselor obiecții ale apărării.

Curtea concluzionează, astfel, că nu se poate spune că sentința de condamnare a reclamantului s-a bazat pe probe cu privire la care acesta nu fusese sau nu fusese suficient de apt să-și exercite drepturile de apărare, potrivit Articolului 6 §1 din Convenție.

► *Hauschildt v. Danemarca (dec.)*, 10486/83, 9 octombrie 1986

3. ... Cu privire la această plângere, Comisia reamintește că, atunci când un martor a fost audiat la Curtea de Apel, s-a dat, mai întâi, citire declarației acestuia în tribunalul municipal, apoi martorul a fost întrebat dacă putea susține această declarație. Apoi a urmat o altă audiere a martorului, pe durata căreia avocatul apărării, procurorul și judecătorii puteau adresa întrebări suplimentare, în vederea clarificării situației. Comisia consideră, în general, că se poate reduce valoarea declarațiilor unui martor, dacă acestuia i se reamintește, mai întâi, în detaliu, ceea ce a declarat în momentul depunerii mărturiei în fața instanței inferioare. Cu toate acestea, Comisia menționează că părțile au avut ocazia să adreseze în

continuare, întrebări martorilor, în vederea obținerii de informații suplimentare sau pentru a pune sub semnul întrebării echitatea mărturiei acestora. În aceste circumstanțe, Comisia consideră că metoda folosită nu a fost de așa natură încât să determine inechitatea audierii și nu constituie, astfel, o încălcare a Convenției.

► **Erkapić v. Croația, 51198/08, 25 aprilie 2013**

79. În privința modului și circumstanțelor în care au fost obținute probele, Curtea menționează că nu există dispută între părți referitor la faptul că I.G.H., V.Ș. și N.S. erau dependenți de heroină în perioada în care au dat declarații poliției. La fel, I.G.H. suferea de o tulburare de personalitate, fapt de asemenea, necontestat de părți ... Toți au susținut că, în cadrul interogării de organele de poliție, aceștia suferiseră din cauza sevrajului, iar I.G.H. și N.S. au susținut că le fusese refuzat ajutorul medical pe durata reținerii în custodia poliției ... Curtea menționează, cu toate acestea, că instanța de judecată nu a întreprins nicio acțiune pentru constatarea circumstanțelor acestor plângeri.

80. Mai mult decât atât, Curtea menționează că I.G.H. și V.Ș. au reclamat în fața instanței de judecată că reprezentarea lor legală pe durata interogării de organele de poliție nu respectase cerințele apărării eficiente, deoarece nu avuseseră oportunitatea de a fi reprezentați de avocați, aleși de ei înșiși ... Aceleași reclamații au fost înaintate de N.S., care se plânsese deja judecătorului de instrucție că, pe durata interogării de organele de poliție, acesta nu fusese reprezentat de un avocat, ales de el însuși ... Aceștia au susținut că avocații care le fuseseră impuși de organele de poliție nu fuseseră, de fapt, prezenți pe durata chestionării, ci veniseră doar să semneze declarațiile gata pregătite.

81. Pe de altă parte, înregistrarea chestionării lui I.G.H. de poliție indică faptul că chestionarea acestuia începuse la ora 11.15 p.m. și se încheiase pe data de 28 aprilie 2001, la ora 1 a.m., și că acesta fusese asistat de un avocat cu care avusesese ocazia să se consulte timp de cinci minute ...

82. Curtea mai menționează că I.G.H., V.Ș. și N.S. nu erau reprezentați de aceiași avocați pe durata interogării de organele de poliție și în fața judecătorului de instrucție ... Având în vedere plângerile acestora, se poate observa faptul că I.G.H., V.Ș. și N.S. oferiseră toți declarații poliției, care incriminau reclamantul. Cu toate acestea, atunci când au fost aduși în fața judecătorului de instrucție, I.G.H. și V.Ș. au păstrat tăcerea ..., iar N.S. a reclamat că dăduse declarație poliției sub presiune ..., în timp ce era reprezentat de un avocat, pe care nu-l alesese el însuși.

83. Instanțele, cu toate acestea, s-au limitat doar la a constata că înregistrările declarațiilor nu ofereau nicio indicație de nelegalitate, fără nicio altă apreciere a circumstanțelor interogării de organele de poliție. Acest lucru pare insuficient, mai ales având în vedere obiecțiile concordante ridicate de co-învinuitul reclamantului și susținute prin declarațiile altor martori; respectiv, M.S., care se plânsese, de asemenea, despre presupusa presiune din partea poliției ... Astfel, Curtea consideră că instanțele naționale nu au efectuat o examinare adecvată a probelor prezentate de reclamant și co-învinuitul său, fără prejudicii.

84. Prin urmare, în absența unei explicații adecvate dată de autorități, Curtea are îndoieli serioase despre seriozitatea și exactitatea declarațiilor date poliției de I.G.H., V.Š. și N.S., precum și despre calitatea unor astfel de probe.

Sperjurul

► X. și Y. v. Republica Federală Germania (dec.), 8744/79, 2 martie 1983

Martorii, care se prezintă la proces sau în fața judecătorului de instrucție, se supun obligației formale și severe de a spune adevărul. În prezenta speță, este clar că martorul D. nu a spus adevărul, atunci când a depus mărturie, pe data de 26 aprilie. Acest lucru a condus la condamnarea ulterioară pentru sperjur, care nu este în dispută. Întrucât martorul a depus mărturie în mod diferit în fața judecătorului de instrucție, imediat s-a creat bănuiala severă prin declarațiile din data de 26 aprilie. În aceste circumstanțe, organele de urmărire penală erau obligate, potrivit legii germane, să investigheze problema. În momentul, în care au decis să-l aresteze pe loc pe martorul D., organele de urmărire penală ar fi putut face acest lucru, în speranța că vor putea demonstra că sperjurul într-un proces nu va trece nepedepsit. Cu toate acestea, deoarece exista o suspiciune foarte clară în acest sens, care mai târziu s-a dovedit a fi corectă, Comisia nu poate considera că această acțiune a interferat cu echitatea procesului împotriva reclamantilor. Poziția ar fi fost diferită, în cazul în care acuizarea ar fi recurs la o asemenea măsură fără motive întemeiate, în vederea presării martorilor. Atunci când, totuși, posibila presiune este doar rezultatul consecințelor declarațiilor, în mod evident, false, trebuie acceptat ca un element de protecție generală a procedurii penale ca atare. Comisia trebuie să ia în calcul, în acest context, faptul că sistemul de justiție penală care protejează societatea, în general, presupune că obligația martorului de a spune adevărul este implementată cu scrupulozitate.

MARTORII EXPERȚI

Neutralitatea

► Bönisch v. Austria, 8658/79, 6 mai 1985

32. Este ușor de înțeles că pot apărea semne de întrebare, mai ales în mintea unui învinuit, referitor la neutralitatea unui expert, atunci când raportul acestuia a impus, de fapt, inițierea urmăririi penale. În prezenta speță, aparențele sugerează că directorul era, mai degrabă, un fel de martor împotriva învinuitului. În principiu, examinarea acestuia la audieri nu a fost împiedicată prin Convenție, dar principiul egalității armelor, inerent în conceptul unui proces echitabil ..., impunea tratamentul egal, ca în cazul audierilor directorului și cele ale persoanelor care erau sau puteau fi convocate, în orice calitate, de apărare.

33. Curtea consideră ... că un astfel de tratament egal nu fusese permis în cele două proceduri în discuție.

În primul rând, directorul institutului fusese numit ca „expert” de Tribunalul Regional, în conformitate cu legea austriacă; în temeiul respectivei legi, acesta era investit formal cu funcția de auxiliar neutru și imparțial al Curții. Din acest motiv, declarațiile acestuia trebuie să fi avut o pondere mai mare decât cele ale „martorilor experți” numiți, ca în primele proceduri, de învinuit ..., și, totuși, neutralitatea și imparțialitatea acestuia erau, în respectivele circumstanțe, capabile să pară deschise semnelor de întrebare ...

► **Brandstetter v. Austria, 11170/84, 28 august 1991**

44. ... faptul că un expert este angajat de același institut sau laborator ca și expertul pe a cărui opinie se bazează rechizitoriul, nu justifică, în sine, temerile că acesta ar putea fi inapt să acționeze cu neutralitatea adecvată. Să se afirme altfel, ar însemna ca, în numeroase cazuri, să se fixeze limite inacceptabile posibilității ca instanțele să obțină sfaturi experte. Curtea observă, la fel, că din dosar nu transpare faptul că apărarea a ridicat vre o obiecție, nici la prima audiere, din data de 4 octombrie 1983, când Tribunalul Districtual l-a desemnat pe dl Bandion, nici la a doua audiere, din data de 22 noiembrie 1983, când dl Bandion a făcut o declarație verbală și i s-a cerut să elaboreze un raport; abia pe data de 14 februarie 1984, după ce dl Bandion își înaintase raportul, care îi era defavorabil dlui Brandstetter, avocatul acestuia din urmă a criticat expertul pentru legăturile sale apropiate cu Institutul Agricol ...

45. Simplul fapt că dl Bandion făcea parte din personalul Institutului Agricol nu justifică faptul că acesta era privit drept ... martor pentru acuzare. Nici din dosar nu se pot dezvălui alte motive pentru considerarea acestuia astfel. Într-adevăr, într-o anumită măsură, dl Bandion ieșise din sfera îndatoririlor atașate funcției sale, prin faptul că tratase, în raportul său, aspecte referitoare la evaluarea probelor, dar acest lucru nu garantează nici concluzia că poziția pe care acesta o ocupa în cadrul procedurilor revizuite era cea de martor al acuzării.

Astfel, refuzul Tribunalului Districtual a cererii apărării pentru desemnarea altor experți ... nu poate fi văzut drept o încălcare a principiului egalității armelor.

Egalitatea armelor/contra-expertiza

► **Bönisch v. Austria, 8658/79, 6 mai 1985**

33. ... la fel, diverse circumstanțe ilustrează rolul dominant pe care directorul avea posibilitatea să-l joace.

În calitatea sa de „expert”, acesta putea participa la audieri pe întreaga durată a acestora, putea adresa întrebări învinuitului și martorilor, cu permisiunea Curții, și putea face observații asupra mărturiilor acestora la momentul potrivit ...

Lipsa tratamentului egal era evidentă, în special, în primele proceduri, din motivul diferențelor dintre respectivele poziții ale expertului Curții și „martorul expert” al

apărării. Ca simplu martor, dlui Prändl nu i s-a permis să apară în fața Tribunalului Regional, decât în momentul în care a fost chemat să depună mărturie; în momentul depunerii mărturiei, acesta a fost examinat atât de judecător cât și de expert; ulterior, acesta a fost trimis în sectorul destinat publicului ... Directorul institutului, pe de altă parte, a exercitat puterile de care dispunea, în baza legii austriece. Într-adevăr, acesta i-a examinat direct pe dl Prändl și pe învinuit.

34. La fel, așa cum a constatat reclamantul în cazul său, exista o slabă oportunitate ca apărarea să obțină numirea unui contra-expert ...

Dacă instanța competentă are nevoie de clarificare cu privire la opinia institutului, acesta trebuie să audieze, mai întâi, un membru al personalului institutului ...; Curtea ar fi putut să nu recurgă la un alt expert, cu excepția situațiilor neprevăzute, la care se face referire în Articolele 125 și 126 ale Codului de procedură penală ..., niciuna obținută în speță.

35. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 ...

► **G.B. v. Franța, 44069/98, 2 octombrie 2001**

68. Curtea arată că, simplul fapt că un expert exprimă o opinie care diferă de declarația sa scrisă, atunci când se adresează unei instanțe superioare, nu este, în sine, o încălcare a principiului unui proces echitabil ... în mod similar, dreptul la un proces echitabil nu necesită ca o instanță națională să numească, la cererea apărării, un alt expert, chiar atunci când opinia expertului desemnat de apărare susține cauza acuzării ... Astfel, refuzul de a dispune o a doua opinie nu poate fi privit, în sine, ca incorect.

69. Curtea observă, cu toate acestea, că ... expertul nu numai că a exprimat o opinie diferită în momentul adresării Curții, față de ceea ce este stabilit în raportul său scris acesta s-a răzgândit complet pe durata uneia și aceleiași audieri ... De asemenea, aceasta menționează că cererea unei a doua opinii, înaintată de reclamant, a urmat acestei inversări de opinie (en. „volte-face”), pe care expertul a efectuat-o după verificarea rapidă a probelor, adoptând o atitudine foarte nefavorabilă față de reclamant. Deși este dificil de apreciat ce influență a avut opinia unui expert asupra evaluării unui juriu, Curtea consideră că este foarte probabil ca o asemenea schimbare abruptă să confere opiniei expertului, în mod inevitabil, o anumită greutate.

70. Având în vedere aceste circumstanțe speciale, adică schimbarea de opinie a expertului, în combinație cu respingerea cererii pentru a doua opinie, Curtea consideră că cerințele unui proces echitabil au fost încălcate, iar drepturile apărării nu au fost respectate. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (b) ale Convenției, luate în conexitate.

► **Accardi și alții v. Italia (dec.), 30598/02, 20 ianuarie 2005**

În ceea ce privește decizia de a nu dispune realizarea unui raport psihologic sau de a pune sub semnul întrebării martorul expert al apărării pe durata audierii, Curtea menționează că instanțele, pe baza argumentelor logice și pertinente,

au concluzionat că asemenea măsuri investigative nu au avut nicio relevanță pentru proceduri. Curtea de Apel Florența a subliniat că X și Y se aflaseră vreme îndelungată sub observația unui psiholog angajat de departamentul serviciilor sociale și că nu existau motive pentru îndoială cu privire la capacitatea copiilor de a relata experiențele prin care trecuseră. Mai mult decât atât, chestionarea copiilor a fost efectuată cu asistența dnei B., expert în psihologia copilului.

Astfel, Curtea nu poate concluziona că drepturile apărării au fost restricționate în măsura în care a avut loc o încălcare a principiilor unei examinări judiciare echitabile, stabilite prin Articolul 6 din Convenție.

► **Khodorkovskiy și Lebedev v. Rusia, 11082/06, 25 iulie 2013**

720. Motivele Tribunalului Districtual pentru respingerea „probelor experte” obținute de apărare nu au fost, întotdeauna, clare ... Unele ... se legau de relevanță, utilitate și seriozitatea „probelor experte” ale apărării, în timp ce altele se refereau la inadmisibilitatea formală a acestora ...

721. În ceea ce privește primul grup, Curtea reiterează că cerința unui proces echitabil nu impune o obligație unei instanțe de judecată de a dispune o opinie expertă sau orice altă măsură investigativă doar pentru că o parte a dorit aceasta. În prezenta speță, Tribunalul Districtual a susținut că opiniile ale mai multor „experți” ai apărării atingeau aspecte legale, respectiv, interpretarea legislației ruse și erau, așadar, inutile pentru Curte. ...

722. ... Curtea este pregătită să admită că problemele legale intră, în mod normal, în competența și experiența judecătorului (*iura novit curia*), și revine judecătorului să decidă dacă are sau nu nevoie de asistență într-o anumită ramură a legii. În opinia Curții, în această parte, respingerea de o instanță națională a „probelor experte” obținute de apărare a rămas în limitele marjei de apreciere a celui dintâi.

723. Alte rapoarte și studii produse de apărare atingeau, de asemenea, cel puțin, într-o anumită măsură, alte domenii de cunoaștere, cum ar fi analiza economică sau contabilitatea ... Curtea a respins tot ansamblul acelor rapoarte, fără a face distincție între diverse probleme atinse în respectivele rapoarte. În vreme ce o astfel de abordare nediscriminatorie prezintă pericole, Curtea este pregătită să admită că motivul principal pentru a nu admite aceste rapoarte a fost, din nou, irelevanța sau inutilitatea acestora, și că instanța de judecată avea discreția de a concluziona astfel ...

724. Curtea va reveni, acum, la „probele experte” respinse de Tribunalul Districtual, din motive legate nu de conținutul acestora, ci de forma și originea lor.

725. Curtea menționează că apărarea a înaintat Curții rapoartele de audit efectuate de Ernst and Young și Price Waterhouse Coopers ...

726. Curtea menționează că, spre deosebire de „probele cu expert” analizate mai sus, rapoartele efectuate de Ernst and Young și Price Waterhouse Coopers erau, în esență, nejudicioase. Primul evalua acțiunile pentru apatit la diferite perioade de timp, în vreme ce al doilea analiza prețul concentratului de apatit.

Curtea evidențiază în continuare, că aceste două rapoarte se refereau, în esență, la aceleași probleme ca și rapoartele efectuate de acuzare ..., care au fost acceptate de Tribunalul Districtual ca probe. În circumstanțele tentativelor reclamanților de a obține opinii ale profesioniștilor în domeniile de contabilitate, evaluarea activelor și prețurilor de piață erau justificate. Astfel, „irelevanța” acelor rapoarte nu putea și nu trebuia să aibă un rol major în respingerea acestora.

727. Așa cum se desprinde din hotărârile procedurale ale Tribunalului Districtual Meshchanskiy, respectivele rapoarte au fost respinse, *inter alia*, din cauza unor defecte de formă ale acestora ... Cu toate acestea, nu a existat nicio îndoială că rapoartele emanau de la firmele de audit în discuție ... În cazul în care Curtea necesita alte informații despre numele sau calificările experților implicați în elaborarea rapoartelor, acestea erau ușor de obținut. Curtea consideră că defectele de formă nu reprezentau un argument decisiv pentru respingerea lor ...

728. Tribunalul Districtual a decis că acele rapoarte de audit nu corespundeau niciunui tip de „probe” admisibile potrivit legii naționale în sensul cazului de față, Curtea este pregătită să accepte indicațiile CPP [Codul de procedură penală] propuse de Tribunalul Districtual Meshchanskiy ca fiind rezonabile ... Astfel spus, Curtea evidențiază că normele privind admisibilitatea probelor pot contraveni, uneori, principiilor egalității armelor și procedurilor contradictoriale sau pot afecta altfel echitatea procedurilor ... Cu toate că „Articolul 6 nu merge până acolo, încât să ceară ca apărarea să primească aceleași drepturi ca și acuzarea în obținerea probelor” ..., învinuitul trebuie să aibă dreptul să caute și să prezinte probe „în aceleași condiții” ca și acuzarea ... în mod clar, respectivele „condiții” nu pot fi identice în toate privințele; astfel, de exemplu, apărarea nu poate dispune de aceleași puteri de percheziție și confiscare ca și acuzarea. Cu toate acestea, așa cum rezultă din textul Articolului 6 §3 (d), apărarea trebuie să aibă oportunitatea de a realiza o apărare activă, de exemplu, prin citarea martorilor în nume propriu sau prin aducerea altor probe.

729. Acuzarea ... a încercat să demonstreze un anumit punct de vedere particular prin obținerea de rapoarte experte și înaintarea acestora către Curte. Rapoartele au fost obținute în cadrul investigației preliminare, adică, nu în proceduri contradictorii și, în acest caz, fără vreo participare a apărării. Astfel, apărarea nu a putut adresa întrebări experților, contesta expertii sau propunea propriii săi experți pentru a-i include în echipă etc. Instanța de judecată a admis acele rapoarte ca probe, deoarece, în baza CPP, acuzarea avea dreptul de a le obține.

730. Apărarea, pe de altă parte, nu avea un astfel de drept. În baza CPP, interpretat în sens restrâns, doar acuzarea sau Curțile aveau dreptul de a obține „rapoarte experte” ... Într-adevăr, în teorie, apărarea putea contesta un raport expert produs de acuzare și să ceară Curții să autorizeze o nouă examinare expertă. Cu toate acestea, pentru obținerea unei asemenea noi examinări experte, apărării îi revenea sarcina de a convinge Curtea că raportul produs de acuzare era incomplet sau deficitar. Curtea menționează că apărarea nu a reușit să-i convoace pe unii dintre experții care elaboraseră rapoartele la cererea acuzării și să pună sub

semnul întrebării credibilitatea acestora. Faptul a generat o concluzie separată de încălcare, potrivit Articolului 6 §3 (d), ... și, neîndoindu-se, a făcut mai dificilă sarcina apărării de a demonstra utilitatea contra rapoartelor.

731. Mai mult decât atât, Curtea evidențiază că poate fi dificil să se conteste un raport de un expert, fără asistență din partea altui expert în domeniul relevant. Astfel, simplul drept al apărării de a cere Curții autorizarea altei examinări experte nu este suficient. Pentru realizarea, efectivă, a aceluia drept, apărarea trebuie să aibă aceeași oportunitate de a prezenta propriile „probe experte”.

732. Acest drept nu este absolut, iar formele în care apărarea poate solicita asistența experților poate varia. În prezenta speță, apărarea a încercat să prezinte propriile „probe experte”, propunând Curții două rapoarte pe care le obținuse de la terțe părți. Acele rapoarte erau relevante, dar Curtea a refuzat să le admită. În opinia Tribunalului Districtual, acele rapoarte nu erau admisibile nici ca „rapoarte de specialist”, nici ca „alte documente” ...

733. Guvernul nu a explicat ce alte opțiuni erau disponibile pentru ca apărarea să-și poată prezenta probele experte. CPP, în interpretarea dată de Tribunalul Districtual, nu permitea apărării să colecteze rapoarte scrise de „experți” sau „specialiști”. Avocații apărării erau, într-adevăr, capabili să obțină consultații din partea specialiștilor relevanți externi procesului, dar acest lucru nu este suficient pentru egalizarea pozițiilor acuzării și apărării. Mai mult decât atât, în procedurile contradictoriale, probele trebuie prezentate, în mod normal, direct la proces.

734. Ultima opțiune disponibilă pentru apărare era ca aceasta să obțină chestionarea verbală a „specialiștilor” la proces ... Cu toate acestea, este clar că statutul de „specialist” în legea rusă diferă de cel de „expert”. Cu toate că un specialist poate „explica părților și Curții probleme care intră în sfera sa de competență profesională”, rolul principal al acestuia este să asiste Curtea și părțile în realizarea acțiunilor de investigație care necesită abilități sau cunoștințe speciale ... În orice caz, apărarea se poate baza doar pe chestionarea verbală a „specialiștilor” la proces, în vreme ce acuzarea a putut prezenta rapoarte scrise, pregătite în prealabil de „experți”. În sfârșit, așa cum se desprinde din raționamentul Tribunalului Districtual Meshchanskiy, „specialiștii” invitați de apărare, spre deosebire de „experții” pentru acuzare, nu au avut acces direct la dosarul original al cauzei, iar Curtea nu a fost pregătită să admită concluziile acestora pe baza copiilor materialelor cazului furnizate acestora de apărare ...

735. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că CPP, așa cum este interpretat de Tribunalul Districtual Meshchanskiy, a creat un dezechilibru între apărare și acuzare în aria colectării și prezentării de „probe experte”, astfel încălcând egalitatea armelor între părți. S-a produs, astfel, o încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (d), în această privință.

Interogatoriul contradictoriu

► ***Cottin v. Belgia, 48386/99, 2 iunie 2005***

32. Reclamantul a fost împiedicat să participe la procedurile desfășurate în prezența expertului medical la 4 aprilie 1997, în vreme ce D.H., care era însoțit acolo de fratele său mai mare P.H., el însuși parte în procedura penală în discuție, avea permisiunea de a fi asistat de un expert medical personal. Totuși, nu exista niciun motiv tehnic pentru ca reclamantul să nu ia parte la procedurile desfășurate în prezența expertului, care implicau audierea și examinarea părții civile D.H. și examinarea probelor. Ca urmare, reclamantul nu a avut nicio oportunitate, personal sau prin intermediul apărătorului sau consultantului medical, să examineze contradictoriu martorii care s-au prezentat în fața expertului, să facă observații asupra materialelor examinate și a informațiilor colectate de expert sau să ceară expertului să facă alte cercetări. În asemenea circumstanțe, reclamantul nu a fost apt să aibă un cuvânt hotărâtor înainte ca raportul expertului să fie prezentat. Posibilitatea indirectă a discutării raportului expertului în prezentări ulterioare sau proceduri de apel nu poate fi considerată echivalent valid la dreptul de a lua parte la întâlnirea cu expertul medical în acest caz. Reclamantul a fost, astfel, privat de oportunitatea de a comenta, efectiv, referitor la o probă de importanță crucială și o cerere cu privire la un raport expert adițional nu ar fi făcut nicio diferență. Așa cum prevedea legea belgiană la momentul respectiv, noile proceduri pentru raportul expert ar fi fost, de asemenea, unilaterale.

► ***Balsyte-Lideikiene v. Lituania, 72596/01, 4 noiembrie 2008***

64. ... concluziile furnizate de experți în cadrul etapei premergătoare procesului aveau un loc esențial în procedurile împotriva reclamantului. Astfel, este necesar să se determine dacă reclamantul a exprimat dorința de examinare a experților în ședință deschisă și, dacă acesta este cazul, dacă aceasta a avut o asemenea oportunitate.

65. Bazându-se pe documentele avute la dispoziție, Curtea atrage atenția asupra cererii în scris a reclamantului din data de 12 martie 2001, primită de Vilnius City Second District Court a doua zi, prin care reclamantul cerea Curții să amâne audierea, deoarece experții absentaseră de la aceasta a treia oară consecutiv ... Reclamanta a mai cerut Curții să determine motivele din spatele absenței experților și să-i sancționeze pe aceștia. Mai mult decât atât, în apelul său, reclamanta a făcut referire la cererea sa de prezentare a experților la audierea de la tribunalul de primă instanță și refuzul respectivei instanțe de a-i convoca pe aceștia. Cu toate acestea, Curtea Supremă Administrativă a respins cererea reclamantei, menționând că, în circumstanțele cazului, incapacitatea acesteia de a chestiona experții nu încălcăse niciuna dintre normele procedurale legale.

66. După analizarea întregului material prezentat, Curtea consideră că reclamanta nu a primit, nici în etapa premergătoare procesului, nici în cadrul procesului, ocazia de a chestiona experții, ale căror opinii conțineau anumite

discrepanțe, în vederea analizării credibilității sau punerii sub semnul întrebării a concluziilor acestora. Bazându-se pe jurisprudența sa pe această temă, Curtea concluzionează că ... refuzul de a satisface cererea reclamantei de a examina experții în ședință deschisă nu a respectat cerințele Articolului 6 §1 din Convenție.

ADMISIBILITATEA PROBELOR

Necesitatea analizării problemei

► *Hulki Güneş v. Turcia*, 28490/95, 19 iunie 2003

91. Curtea menționează că a susținut faptul că condițiile în care reclamantul a fost ținut în detenție în custodia poliției au încălcat Articolul 3 din Convenție. Curtea menționează, în această privință, că legislația turcă nu pare să acorde autodenunțării obținute pe durata chestionării, dar negate în instanță, orice fel de consecințe care sunt decisive pentru perspectivele apărării ... Cu toate că nu este sarcina sa să examineze în abstract problema admisibilității probelor în legea penală, Curtea consideră regretabil că ... Curtea Națională de Securitate nu a determinat respectiva problemă înainte de a trece la examinarea fondului cazului. O asemenea investigație preliminară ar fi dat ocazia instanțelor naționale, în mod clar, să condamne orice metode ilegale folosite pentru obținerea de probe pentru acuzare.

Folosirea torturii și a tratamentului inuman și degradant

A se vedea și INTEROGAREA (Metodele ilegale), p. 182 de mai sus.

Tortura

► *Harutyunyan v. Armenia*, 36549/03, 28 iunie 2007

64. ... Curtea menționează că reclamantul a fost forțat să facă declarații de mărturisire, iar martorii T. și A. să facă declarații pentru demonstrarea vinovăției reclamantului ... Curtea menționează aprobator concluziile Avanc and Nor Nork District Court of Yerevan ..., care condamnă acțiunile organelor de poliție și le evaluează ca prezentând atributele torturii ...

65. În această privință, Curtea menționează că instanțele au justificat utilizarea declarațiilor de autodenunțare prin faptul că reclamantul a mărturisit anchetatorului, și nu organelor de poliție care îi aplicaseră rele tratamente, faptul că martorul T. a confirmat mărturisirea sa anterioară la confruntarea din data de 11 august 1999 și faptul că ambii martori, T. și A., au făcut declarații similare la audierile din 26 octombrie 1999 în fața Tribunalului Regional Syunik. Curtea, totuși, nu este convinsă de o asemenea justificare. În primul rând, în opinia Curții, atunci când există probe convingătoare că o persoană a fost supusă la rele tratamente, inclusiv violență fizică și amenințări, faptul că această persoană a mărturisit sau

a confirmat o autodenunțare obținută prin coerciție în declarațiile sale ulterioare altei autorități decât cea responsabilă pentru aceste rele tratamente, nu trebuie să conducă în mod automat la concluzia că respectiva autodenunțare sau respectivele declarații ulterioare nu au fost făcute ca o consecință a relexor tratamente și a fricii pe care o persoană le poate resimți ulterior. În al doilea rând, o asemenea justificare contrazicea clar concluzia desprinsă în hotărârea de condamnare a organelor de poliție în discuție, conform căreia „prin amenințarea continuării relexor tratamente, organele de poliție au forțat reclamantul să mărturisească” ... În sfârșit, în fața instanțelor existau probe ample, conform cărora martorii T. și A. erau supuși amenințărilor continue cu alte torturi și răzbunare pe întreaga durată a anului 1999 și la începutul anului 2000 ... Mai mult decât atât, faptul că aceștia încă îndeplineau serviciul militar ar fi putut, fără îndoială, să le sporească teama și să le afecteze declarațiile, fapt confirmat prin aceea că natura respectivelor declarații se schimbase în mod esențial după demobilizare. Astfel, credibilitatea declarațiilor făcute de aceștia în acea perioadă ar fi trebuit pusă serios sub semnul întrebării și, cu siguranță, nu ar fi trebuit să utilizeze aceste declarații ca bază în justificarea credibilității celor făcute sub tortură.

66. În lumina considerentelor anterioare, Curtea concluzionează că, indiferent de impactul pe care declarațiile obținute prin tortură l-au avut asupra procedurii penale a reclamantului, utilizarea acestor probe au făcut ca procesul acestuia să fie, per ansamblu, inechitabil ...

► *El Haski v. Belgia*, 649/08, 25 septembrie 2012

85. ... folosirea în procedura penală a declarațiilor obținute prin încălcarea Articolului 3, indiferent de încadrarea tratamentului ca tortură, tratament inuman sau degradant, face ca procedurile să fie, per ansamblu, și, în mod automat, inechitabile, cu încălcarea Articolului 6 ... Acest lucru este valabil și pentru folosirea probelor reale obținute ca rezultat direct al actelor de tortură ...; admiterea unor asemenea probe obținute în urma unui act calificat ca tratament inuman cu încălcarea Articolului 3, dar neconstituind tortură, va încălca doar Articolul 6, cu toate acestea, dacă s-a arătat că încălcarea Articolului 3 influențează rezultatul procedurilor împotriva inculpatului, adică, a avut un impact asupra condamnării sau sentinței acestuia ...

Curtea este de opinia că aceste principii se aplică nu numai atunci când victima tratamentului, contrar Articolului 3, este inculpatul efectiv, dar și atunci când sunt în discuție terțe părți ...

86. Curtea a examinat problema probelor în cazul *Othman* citat mai sus ... aceasta era de părere că ar fi inechitabil să se impună reclamantului o sarcină a probei care a mers dincolo de demonstrarea unui „risc real” că probele în discuție au fost obținute astfel ...

87. În ceea ce privește standardul probei pentru aplicarea normei de excludere cu privire la probele prezumtiv obținute în urma tratamentelor contrare

Articolului 3, pot apărea o serie de situații. În primul rând, un asemenea tratament poate fi imputat autorităților din statul forului sau celor dintr-un stat terț, iar victima poate fi inculpatul propriu-zis sau o terță parte. Mai mult decât atât, în unele cazuri Curtea însăși ..., Curțile statului forului ... sau Curțile statului terț au confirmat veridicitatea și natura prezumțivelor rele tratamente; în alte cazuri nu a existat o asemenea decizie judecătorească.

88. Curtea nu va trece la examinarea fiecăreia dintre aceste situații. Este suficient în speță ca aceasta să observe că, cel puțin, într-un caz în care un inculpat cere instanței interne să excludă declarațiile obținute într-un stat terț ca urmare, în opinia sa, a unor tratamente, contrare Articolului 3, aplicate unui alt individ, este adecvat să se respecte abordarea stabilită în hotărârea *Othman*, citată mai sus. Astfel, în orice caz, atunci când sistemul judiciar al statului terț în discuție nu oferă garanții semnificative unei examinări independente, imparțiale și serioase a acuzațiilor de tortură sau tratament inuman și degradant, va fi necesar și suficient pentru reclamant, dacă se invocă norma de excludere, pe baza Articolului 6 §1 din Convenție, să arate că există un „risc real” ca declarația contestată să fi fost obținută astfel. Ar fi inechitabil să i se impună acestuia orice sarcină superioară a probei.

89. ... instanța nu poate admite atunci proba contestată, fără să examineze, mai întâi, argumentele inculpatului cu privire la aceasta și fără a fi satisfăcută că, în pofida respectivelor argumente, nu se obține un asemenea risc. Acest lucru este inerent în responsabilitatea unei instanțe de a asigura că cei care se prezintă în fața sa au garanția unei examinări judiciare echitabile și, mai ales, de a verifica absența subminării corectitudinii procedurilor, de condițiile în care sunt obținute probele pe care se bazează ...

Tratamentul inuman și degradant

► *Jalloh v. Germania* [MC], 54810/00, 11 iulie 2006

106. Cu toate că tratamentul la care reclamantul a fost supus nu atrăgea stigmatul special rezervat actelor de tortură, acesta determina atingerea, având în vedere circumstanțele, nivelului minim de severitate, care intră în sfera interdicției din Articolul 3. Nu se poate exclude că, în cazul faptelor unui caz particular, folosirea probelor obținute prin acte intenționate de rele tratamente care nu constituie tortură, va face inechitabil procesul împotriva victimei, indiferent de gravitatea infracțiunii prezumtiv comise, ponderea atribuită probelor și oportunitățile pe care victima le avea pentru contestarea admiterii lor și utilizării la procesul său.

107. În prezenta speță, întrebarea generală dacă folosirea probelor obținute printr-un act calificat ca tratament inuman și degradant face, automat, ca procesul să fie inechitabil, poate rămâne deschisă. Curtea menționează că, chiar dacă intenția autorităților nu a fost să provoace durere și suferință reclamantului, probele au fost obținute printr-o măsură care a încălcat unul dintre drepturile principale garantate de Convenție. Mai mult decât atât, părțile erau de acord

că drogurile obținute prin măsura atacată reprezentau un element decisiv în asigurarea condamnării reclamantului. Este adevărat, în mod egal necontestat, că reclamantul a primit ocazia, de care a profitat, să conteste utilizarea drogurilor obținute prin măsura atacată. Cu toate acestea, orice putere discreționară a instanțelor naționale de a exclude acele probe nu putea intra în joc, întrucât acestea considerau că administrarea emeticelor era autorizată de legea internă. Mai mult decât atât, nu se poate considera că interesul public în asigurarea condamnării reclamantului a avut o asemenea pondere încât să garanteze permisiunea utilizării acelor probe la proces. Așa cum se menționează mai sus, măsura viza un comerciant de stradă, care vindea droguri la scară relativ mică, care a fost condamnat, în final, la șase luni de închisoare cu suspendare și probațiune.

108. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că folosirea ca probă a drogurilor obținute prin administrarea forțată de emetice reclamantului au făcut ca procesul acestuia să fie, per ansamblu, inechitabil.

► **Gäfgen v. Germania [MC], 22978/05, 1 iunie 2010**

171. ... în sensul propriei sale evaluări, potrivit Articolului 6, aceasta consideră decisiv faptul că există o legătură causală între interogarea reclamantului și încălcarea Articolului 3, între probele reale asigurate de autorități, ca urmare a indicațiilor reclamantului, inclusiv, descoperirea cadavrului lui J., și raportul autopsiei acestuia, urmele de cauciuc lăsate de mașina reclamantului la iaz, precum și rucsacul, și hainele lui J., și mașina de scris a reclamantului. Cu alte cuvinte, probele reale contestate au fost asigurate ca rezultat direct al interogării acestuia de poliție, care a încălcat Articolul 3.

172. Mai mult decât atât, apare o problemă, potrivit Articolului 6, cu privire la probele obținute prin metode, care încălcă Articolul 3, doar dacă astfel de probe nu au fost excluse de la utilizarea în procesul reclamantului ...

173. Curtea este convocată, astfel, să examineze consecințele pentru echitatea procesului, ale admiterii de probe reale obținute ca urmare a unui act calificat drept tratament inuman, cu încălcarea Articolului 3, dar neconstituind tortură ...

177. ... Curtea acceptă că agenții statului au acționat, în acest caz, într-o situație dificilă și stresantă și încercau să salveze o viață. Totuși, aceasta nu schimbă faptul că au obținut probe reale, prin încălcarea Articolului 3. Mai mult decât atât, în pofida celor mai aspre penalizări, respectarea dreptului la un proces echitabil trebuie asigurată în cel mai înalt grad de societățile democratice ...

178. ... în contextul Articolului 6, admiterea probelor, obținute prin conduită absolut interzisă de Articolul 3, poate stimula agenții responsabili cu aplicarea legii să utilizeze asemenea metode, în pofida acestei interdicții absolute. Reprimarea și protecția eficace a indivizilor împotriva utilizării metodelor de investigație, care încălcă Articolul 3, pot necesita, astfel, de regulă, excluderea din utilizarea în proces a probelor reale obținute, în urma oricărei încălcări a Articolului 3, chiar dacă acele probe sunt determinate, indirect de încălcarea Articolului 3,

iar probele extrase imediat – ca o consecință a încălcării aceluși articol. În caz contrar, procesul, per ansamblu, este considerat inechitabil. Cu toate acestea, Curtea consideră că, atât echitatea unui proces penal cât și protecția efectivă a interdicției absolute, potrivit Articolului 3, în acel context, sunt în pericol, doar dacă s-a arătat că încălcarea Articolului 3 influențează rezultatul procedurilor împotriva inculpatului, adică, are impact asupra condamnării sau sentinței acestuia sau acesteia.

179. Curtea menționează că, în prezenta speță, Tribunalul Regional și-a bazat, în mod expres, concluziile sale de fapt, privind executarea crimei de reclamant și, astfel, concluziile decisive în condamnarea reclamantului pentru crimă și răpire cu șantaj, exclusiv, pe autodenunțările, noi și complete, făcute de reclamant la proces ... Mai mult decât atât, acea instanță a mai considerat noua autodenunțare drept bază esențială, dacă nu chiar unică, pentru concluziile sale de fapt, privind planificarea crimei care, de asemenea, a jucat un rol în condamnarea și sentința reclamantului ... Probele adiționale admise la proces nu au fost utilizate de Tribunalul Regional împotriva reclamantului pentru a demonstra vinovăția acestuia, ci doar pentru a testa veridicitatea autodenunțării acestuia. Aceste probe au inclus rezultatele autopsiei drept cauză a decesului lui J., precum și urmele de cauciucuri lăsate de mașina reclamantului în apropierea iazului în care a fost găsit cadavrul copilului. Tribunalul Regional s-a referit, în continuare, la probe coroborative care fuseseră asigurate independent de prima autodenunțare extrasă de la reclamant sub amenințare, dat fiind că reclamantul fusese supravegheat în secret de poliție de la colectarea răscumpărării și că apartamentul acestuia fusese percheziționat imediat după arestarea lui. Aceste probe, care erau „nealterate” de încălcarea Articolului 3, cuprindeau mărturia surorii lui J., formularea scrisorii de șantaj, biletul găsit în apartamentul reclamantului, privind planificarea infracțiunii, precum și banii de răscumpărare care fuseseră găsiți în apartamentul reclamantului sau care fuseseră plătiți în conturile acestuia ...

180. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că a doua autodenunțare a reclamantului în proces a fost cea care, de sine stătător sau coroborată cu alte probe reale nealterate, a format baza condamnării acestuia pentru crimă și răpire cu șantaj și sentința acestuia. Probele reale contestate nu au fost necesare și nu au fost utilizate pentru a demonstra vinovăția acestuia sau pentru a determina sentința acestuia. Astfel, se poate spune că a existat o întrerupere în lanțul causal, care a condus de la metodele de investigare interzise la condamnarea reclamantului și sentința cu privire la probele reale contestate.

181. În lumina acestor constatări, Curtea trebuie să examineze dacă încălcarea Articolului 3 în procedura de investigare influențează autodenunțarea reclamantului la proces ...

182. Curtea observă, în primul rând, că înaintea autodenunțării sale în ziua a doua a procesului, reclamantul fusese instruit despre dreptul de a păstra tăcerea și despre faptul că niciuna dintre declarațiile pe care le făcuse anterior asupra

acuzărilor nu putea fi folosită ca probă împotriva sa ... Astfel, este satisfăcută că legislația și practica internă au atribuit consecințe autodenunțării obținute cu ajutorul rețelilor tratamente interzise... și că status quo ante a fost restabilit, adică, situația în care se afla reclamantul înaintea încălcării Articolului 3, în această privință.

183. Mai mult decât atât, reclamantul, care era reprezentat de avocatul apărării, a evidențiat în declarațiile sale din ziua a doua și la finalul procesului că mărturisirea din voia proprie, din remușcare și în scopul asumării responsabilității pentru fapta sa, în pofida evenimentelor din data de 1 octombrie 2002 ... A făcut aceasta, în ciuda faptului că eșuase în încercarea sa anterioară de a determina excluderea probelor reale contestate. Nu există niciun motiv, astfel, ca Curtea să presupună că reclamantul nu spunea adevărul și că nu ar fi mărturisit, dacă Tribunalul Regional ar fi decis de la începutul procesului să excludă probele reale contestate și că mărturisirea acestuia trebuie privită, astfel, ca o consecință a măsurilor care stingeau esența drepturilor sale de apărare.

184. În orice caz, este clar din raționamentul Tribunalului Regional că a doua autodenunțare a reclamantului în ultima zi a procesului a fost de importanță crucială pentru asigurarea condamnării acestuia pentru crimă, o infracțiune, de care acesta poate că nu ar fi fost găsit vinovat, altfel, ... autodenunțarea reclamantului a făcut referire la numeroase elemente adiționale care nu aveau legătură cu ceea ce ar fi putut fi dovedit de probele reale contestate ..., autodenunțarea sa, mai ales, a demonstrat intenția acestuia de a-l ucide pe J., precum și motivele sale pentru aceasta. Având în vedere aceste elemente, Curtea nu este convinsă că, după omisiunea excluderii probelor contestate de la începutul procesului, reclamantul nu ar fi putut păstra tăcerea și nu mai avea altă opțiune de apărare decât mărturisirea. Astfel, Curtea nu este satisfăcută nici de faptul că încălcarea Articolului 3 în procedura de investigare a influențat autodenunțarea reclamantului la proces.

185. În ceea ce privește drepturile apărării, Curtea observă, în continuare, că reclamantul a primit și s-a folosit de oportunitatea de a contesta admiterea probelor reale contestate la procesul său și că Tribunalul Regional avea puterea discreționară de a exclude acele probe. Astfel, drepturile reclamantului la apărare nu au fost desconsiderate nici în această privință ...

187. Curtea concluzionează că, în circumstanțele particulare ale cazului reclamantului, omisiunea excluderii probelor reale contestate, asigurate în urma unei declarații extrase prin intermediul tratamentului inuman, nu a influențat condamnarea reclamantului și sentința. Cât despre drepturile reclamantului la apărare și dreptul acestuia de a nu se auto-incrimina, acestea au fost respectate, de asemenea, procesul său fiind considerat, per ansamblu, ca fiind corect.

► **Turbylev v. Rusia, 4722/09, 6 octombrie 2015**

96. Chiar presupunând că reclamantul fusese informat despre dreptul constituțional de a nu se auto-incrimina înaintea realizării declarației de mărturisire, așa cum a fost constatat de instanțe, nu se poate spune că acesta

a renunțat în mod valabil la privilegiul său împotriva auto-incriminării, având în vedere concluzia Curții, că acesta făcuse declarația de mărturisire în urma aplicării de tratamente inumane și degradante de organele de poliție. În orice caz, nu se poate pune nicio bază pe simplul fapt că reclamantului i s-a reamintit despre dreptul său de a păstra tăcerea și a semnat evidența relevantă ..., în special, deoarece evidența cita Articolul 51 al Constituției, fără explicarea sensului acestuia. Mai mult decât atât, întrucât lipsa accesului la un avocat a rezultat, în prezenta speță, din aplicarea sistemică a prevederilor legale, așa cum sunt interpretate de instanțe, iar reclamantul nu a fost informat de dreptul la asistență juridică înainte semnării declarației predării și mărturisirii sale, problema renunțării la dreptul la asistență juridică nu este pertinentă.

97. Curtea concluzionează că utilizarea de instanțe, ca probă, a declarației de predare și mărturisire a reclamantului obținută în urma aplicării de rele tratamente, cu încălcarea Articolului 3 și în lipsa accesului la un avocat, a făcut ca procesul reclamantului să fie inechitabil.

Contrariul interdicției de auto-incriminare

► *Allan v. Regatul Unit*, 48539/99, 5 noiembrie 2002

52. ... Curtea menționează că, în interviurile sale cu poliția, după arestarea sa, reclamantul se folosise în mod consecvent de dreptul său de a păstra tăcerea, la sfatul avocatului său, H., care era informator stabil al poliției, a fost introdus în celula reclamantului dintr-o secție de poliție din Stretford și, mai târziu, în același penitenciar, cu scopul specific de a extrage de la reclamant informații care îl implicau pe acesta în infracțiunile de care era bănuit. Probele aduse la procesul reclamantului au arătat că poliția îl instruiseră pe H. și îi indicase să „insiste cât de mult poate”. Spre deosebire de poziția din *Khan*, faptele recunoscute, prezumtiv, de reclamant față de H. și care alcătuiau probele principale sau decisive împotriva acestuia la proces, nu erau declarații spontane neforțate oferite de reclamant, ci erau induse prin chestionarea persistentă de H., care, la cererea poliției, a canalizat conversațiile către discutarea crimei, în circumstanțe care pot fi considerate drept echivalentul funcțional al interogării, fără oricare dintre măsurile de protecție care ar fi atribuite unui interviu formal de organele de poliție, inclusiv, participarea unui avocat și emiterea obișnuitului avertisment. Deși este adevărat că nu exista nicio relație specială între reclamant și H., că nu fuseseră identificați factori de coerciție directă, Curtea consideră că reclamantul ar fi fost supus presiunilor psihologice care afectau caracterul „voluntar” al divulgării, prezumtiv făcută de reclamant lui H.: acesta era suspectat într-un caz de crimă, era în detenție, sub presiunea directă a poliției, în interogatorii cu privire la crimă, și era susceptibil la convingerea de a-l face pe H. confidentul său, după ce împărțise celula cu acesta timp de mai multe săptămâni. În respectivele circumstanțe, informațiile obținute prin folosirea lui H. în acest fel pot fi privite ca fiind obținute cu sfidarea voinței reclamantului și utilizarea acestora în proces, care puteau afecta dreptul reclamantului de a păstra tăcerea și privilegiul împotriva auto-incriminării.

► ***P.G. și J.H. v. Regatul Unit, 44787/98, 25 septembrie 2001***

80. În măsura în care reclamanții reclamau modul clandestin în care se obținuseră mostrele de voce pentru comparare și că acest lucru încălca privilegiul acestora împotriva auto-incriminării, Curtea consideră că mostrele de voce, care nu includeau niciun fel de declarații incriminatoare, pot fi considerate similare sângelui, părului sau altor mostre fizice, sau obiecte folosite în analiza criminalistică și cărora nu li se aplică privilegiul împotriva auto-incriminării ...

81. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că utilizarea la procesul reclamanților, a materialului înregistrat în secret, nu intră în conflict cu cerințele echității, garantate de Articolul 6 §1 din Convenție.

► ***Jalloh v. Germania [MC], 54810/00, 11 iulie 2006***

Pentru acest caz, consultați ACUMULAREA PROBELOR (Percheziția și confiscarea, Uz de forță) și PROBATORIUL (Sarcina probei, interdicția privind auto-incriminarea și Admisibilitatea probelor, Folosirea torturii și a tratamentului inuman și degradant) de mai sus.

► ***Bykov v. Rusia [MC], 4378/02, 10 martie 2009***

99. ... Reclamantul a argumentat că poliția a depășit limitele comportamentului permis prin înregistrarea în secret a conversației acestuia cu V., care acționa la instrucțiunile acesteia. Acesta a susținut că decizia de condamnare a sa rezultase din înșelătorie și pretexte incompatibile cu noțiunea de proces echitabil ...

102. Curtea menționează că ... reclamantul nu se aflase sub niciun fel de presiune pentru a-l primi pe V. în „sufragerie”, pentru a discuta cu acesta sau pentru a face orice observații specifice în problema ridicată de V.; ... reclamantul nu a fost arestat preventiv, ci s-a aflat în libertate în propriul său spațiu, cu participarea securității și altor tipuri de personal. Natura relațiilor acestuia cu V., subordonarea acestuia din urmă reclamantului nu a impus acestuia nicio formă particulară de comportament. Cu alte cuvinte, reclamantul era liber să-l vadă pe V. și să vorbească cu acesta sau să nu facă acest lucru. Se pare că acesta dorea să continue conversația începută de V., deoarece subiectul acesteia era unul de interes personal pentru el. Astfel, Curtea nu este convinsă că obținerea probelor era alterată de elementul coercitiv sau opresiune ...

103. Curtea atribuie pondere și faptului că, în evaluarea lor, instanțele nu s-au bazat direct pe înregistrarea conversației reclamantului cu V. sau transcrierea acesteia și nu au încercat să interpreteze declarațiile specifice făcute de reclamant pe durata conversației. În schimb, acestea au examinat raportul expert completat cu privire la conversație în vederea evaluării relațiilor acestuia cu V. și maniera în care acesta s-a implicat în dialog. Mai mult decât atât, la proces, înregistrarea nu a fost tratată ca o autodenunțare clară sau admiterea faptului că se avea cunoștință, astfel încât aceasta să poată constitui nucleul unei constatări a vinovăției; aceasta a jucat un rol limitat într-un ansamblu complex de dovezi evaluat de Curte.

104. După examinarea măsurilor de protecție din jurul evaluării admisibilității și fiabilității probelor în discuție, natura și gradul pretensei obligativității și destinația utilizării materialului obținut prin operațiunea sub acoperire, Curtea concluzionează că procedurile în cazul reclamantului, considerate, per ansamblu, nu au fost contrare cerințelor unui proces echitabil.

► **Aleksandr Zaichenko v. Rusia, 39660/02, 18 februarie 2010**

55. Curtea consideră că, faptul că se afla într-o situație mai degrabă stresantă și dată fiind secvența relativ rapidă a evenimentelor, era improbabil ca reclamantul să poată aprecia în mod rezonabil, fără o consultare adecvată, consecințele chestionării sale în proceduri care formau, atunci, baza pentru acuzarea sa, pentru o faptă penală de furt. Prin urmare, Curtea nu este satisfăcută că reclamantul a renunțat în mod valabil la privilegiul împotriva auto-incriminării înainte sau pe durata cercetării prealabile. Mai mult decât atât, având în vedere ponderea acordată recunoașterii reclamantului la proces, Curtea nu are nevoie să determine validitatea renunțării ulterioare a reclamantului la privilegiul împotriva auto-incriminării în „Explicații”, care a derivat din recunoașterea sa anterioară ...

56. În concluzie, probele disponibile Curții susțin aserțiunea că recunoașterea reclamantului la faza preliminară, indiferent dacă direct auto-incriminatorie sau nu, a fost folosită în proceduri într-o manieră care încerca să-l incrimineze pe acesta. În opinia Curții, declarațiile obținute în absența garanțiilor procedurale trebuie tratate cu precauție ...

57. Astfel, ceea ce mai rămâne de determinat este dacă procedura penală împotriva reclamantului poate fi considerată echitabilă, ținând seama de utilizarea dată recunoașterii reclamantului la faza preliminară. Trebuie să se ia în considerare dacă drepturile apărării au fost respectate și dacă reclamantul a primit posibilitatea contestării autenticității probelor și de a se opune utilizării acestora. La fel, calitatea probelor trebuie luată în considerare, inclusiv dacă circumstanțele în care acestea au fost obținute pun sub semnul întrebării relevanța sau exactitatea acestora.

59. ... Astfel, Curtea concluzionează că instanța de judecată a bazat condamnarea reclamantului pe declarația pe care acesta a dat-o poliției, fără a fi informat despre dreptul său de a nu se auto-incrimina.

60. În lumina considerentelor de mai sus, date fiind circumstanțele particulare ale cazului de față și luarea procedurilor per ansamblu, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

► **H. și J. v. Olanda (dec.), 978/09, 13 noiembrie 2014**

64. Ambii reclamânți au reclamat folosirea împotriva lor, în procedura penală, a declarațiilor făcute în cadrul procedurilor privind azilul. Aceștia au susținut că respectivele declarații le fuseseră smulse prin coerciție, deși cu promisiunea de confidențialitate. De asemenea, au mai reclamat faptul că s-au confruntat cu aceste declarații pe durata investigației penale. ...

75. Curtea menționează că reclamanții au pătruns în Olanda din voie proprie, solicitând protecție. Pentru ca dreptul la protecție sub forma reședinței în condiții de siguranță pe teritoriul Olandei ... să fie recunoscut, aceștia trebuiau să demonstreze Guvernului Olandei că teama de urmărirea penală declarată era întemeiată. Întrucât purtau sarcina probei, Curtea concluzionează că nu există nimic deplasat în faptul că Guvernul cerea să cunoască adevărul în cazul acestora. Sugestia că declarațiile făcute de reclamanți autorităților pentru imigrare au fost smulse cu forța era, astfel, nejustificată.

76. Reclamanții au mai susținut că li se ceruse să spună întregul adevăr, pe durata procedurilor pentru azil, dar nu fuseseră avertizați că orice declarație pe care o pot face poate fi prezentată procurorului, în vederea inițierii unei investigații penale și a urmăririi penale.

77. Organul guvernamental subordonat, responsabil cu procesarea pretențiilor de azil ale reclamanților, Serviciul de Imigrație și Naturalizare, a promis reclamanților că declarațiile lor vor fi tratate în mod confidențial. Curtea concluzionează acest lucru ca fiind natural. Într-adevăr, este dificil de imaginat ca un sistem de azil să funcționeze în mod adecvat, dacă reclamanții de azil nu primesc asigurarea că declarațiile lor nu vor ajunge la cunoștința înseși entităților sau persoanelor față de care necesită protecție.

78. Dimpotrivă, Curtea consideră că o practică de confidențialitate adecvată pentru procesarea cererilor de azil nu trebuie să apere pe cei vinovați de pedeapsa cuvenită. Prin urmare, Curtea nu consideră că, odată ce aceste declarații au intrat în posesia Guvernului, adjunctul Ministrului Justiției era împiedicat de Articolul 6 din Convenție să le transmită organelor de urmărire penală publice, un alt organism guvernamental subordonat, pentru a fi folosite de acesta în aria sa de competență.

79. În sfârșit, reclamanții au reclamat faptul că s-au confruntat, pe durata investigației penale, cu declarațiile făcute Serviciului de Imigrație și Naturalizare.

80. Faptul că reclamanții au fost confrunțați, pe durata investigației penale, cu declarațiile făcute în cadrul procedurilor pentru azil, nu influențează echitatea procedurii penale. Curtea indică faptul că reclamanții au fost audiați cu atenție și au beneficiat de dreptul de a păstra tăcerea ... Mai mult decât atât, niciunul dintre reclamanți nu a recunoscut supunerea la tortură sau orice alte infracțiuni, nici în cadrul procedurilor pentru azil, nici pe durata procedurii penale; astfel, nu este o situație în care aceștia au fost determinați să facă o mărturisire care a fost, apoi, folosită la justificarea condamnării lor ...

81. Rezultă din cele de mai sus, că această parte a solicitărilor este, în mod evident, nefondată ...

A se vedea și ACUMULAREA PROBELOR (Obligația de a furniza informații), p. 100, INTEROGAREA (Dreptul de a păstra tăcerea), p. 180 și PROBATORIUL (Interdicția privind auto-incriminarea), p. 247 de mai sus.

Provocarea și incitarea

A se vedea și APĂRAREA (Divulgarea probelor acuzării, Nedivulgarea probelor în interesul public), p. 311 de mai jos.

► *Ramanauskas v. Lituania* [MC], 74420/01, 5 februarie 2008

69. Articolul 6 din Convenție va fi respectat doar dacă reclamantul a fost efectiv apt să pună problema incitării pe durata judecării sale, prin intermediul obiecției sau altfel. Astfel, nu este suficientă, în aceste scopuri ..., respectarea măsurilor generale de protecție, cum ar fi egalitatea armelor sau drepturile apărării.

70. Organului de urmărire penală îi revine sarcina de a demonstra că nu a existat nicio incitare, sub rezerva că acuzațiile inculpatului nu sunt complet improbabile. În lipsa oricărei asemenea dovezi, este sarcina autorităților judiciare să examineze faptele cazului și să ia măsurile necesare pentru aflarea adevărului, în scopul determinării dacă a existat incitare. În cazul în care se constată că a existat, acestea trebuie să tragă concluzii, conform Convenției ...

71. Curtea observă că, pe întreaga durată a procedurilor, reclamantul a susținut că fusese incitat la comiterea infracțiunii. Astfel, autoritățile și instanțele ar fi trebuit, cel puțin, să realizeze o examinare completă ..., dacă organele de urmărire penală au depășit limitele autorizate prin modelul de simulare a comportamentului infracțional ..., cu alte cuvinte, dacă acestea au incitat sau nu la comiterea unei fapte penale. În acest scop, ele ar fi trebuit să stabilească, mai ales, motivele pentru care operațiunea a fost organizată, măsura implicării poliției în infracțiune și natura oricărei incitări sau presiuni la care reclamantul fusese supus. Acest lucru a fost important, mai ales, având în vedere faptul că V.S., care îl prezentase inițial pe A.Z. reclamantului și care pare să fi jucat un rol semnificativ în evenimentele care au condus la darea de mită, nu a fost niciodată chemat ca martor în cauză, deoarece nu a putut fi localizat. Reclamantul ar fi trebuit să aibă oportunitatea de a-și susține cauza, în raport cu fiecare dintre aceste puncte.

72. Cu toate acestea, autoritățile au negat faptul că ar fi existat vreo incitare din partea poliției și nu a luat măsuri la nivel judiciar pentru a realiza o examinare serioasă a acuzațiilor reclamantului, în acest sens. Mai specific, acestea nu au făcut nicio încercare de a clarifica rolul jucat de protagoniști în prezenta speță, inclusiv motivele pentru inițiativa privată a lui A.Z. în faza preliminară, în pofida faptului că decizia de condamnare a reclamantului a fost bazată pe probele obținute în urma incitării de poliție, de care acesta s-a plâns.

Într-adevăr, Curtea Supremă a constatat că nu era necesară excluderea unor asemenea probe, întrucât acestea confirmau vinovăția reclamantului, ceea ce recunoscuse el însuși. Odată ce vinovăția acestuia a fost stabilită, întrebarea dacă a existat orice fel de influență externă privind intenția acestuia de a comite infracțiunea a devenit irelevantă. Cu toate acestea, mărturisirea unei infracțiuni comise în urma incitării nu poate eradică nici incitarea și nici efectele acesteia.

73. În concluzie ... Curtea consideră ... că acțiunile lui A.Z. și V.S. au avut drept efect incitarea reclamantului la comiterea infracțiunii pentru care fusese condamnat și că nu există nicio indicație că infracțiunea ar fi fost comisă fără intervenția acestora. Având în vedere o asemenea intervenție și folosirea acesteia în procedura penală contestată, procesul reclamantului a fost lipsit de echitatea impusă prin Articolul 6 din Convenție.

► **Miliniene v. Lituania, 74355/01, 24 iunie 2008**

39. ... Curtea menționează că reclamanta a putut prezenta instanțelor argumente clare privind provocarea ..., aceștia au primit un răspuns argumentat, în special, din partea Curții Supreme, în respingerea recursului de casație al acesteia ... După cum Curtea a observat deja, au existat clar motive întemeiate pentru începerea investigației după ce S.Ș. a contactat poliția. Aceasta a stabilit că S.Ș. nu avea nicio relație specială cu reclamanta, fapt din care se poate concluziona că nu avea ulterior motive în denunțarea acesteia ... Modelul fusese conceput în mod legal și pus în practică. La fel, acesta fusese supervizat în mod adecvat de acuzare, chiar dacă supravegherea instanței ar fi fost mai adecvată pentru un asemenea sistem indirect de investigare.

41. În lumina considerentelor anterioare, Curtea concluzionează că nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

► **Lagutin și alții v. Rusia, 6228/09, 24 aprilie 2014**

121. În toate cazurile penale respective, atunci când Poliția Antidrog a invocat informații clasificate din surse nedivulgate care implicau reclamanții în traficul de droguri, instanțele au avut sarcina să verifice existența acestor informații înaintea primului contact dintre agentul sub acoperire și suspect, să evalueze conținutul acelor informații și să decidă dacă trebuie divulgate sau nu apărării. În circumstanțele cazurilor de față, pledoaria de provocare nu putea fi examinată fără solicitarea tuturor materialelor relevante privind prezumtivele „informații operaționale” pre-existente care incriminau reclamanții înaintea operațiunilor sub acoperire și chestionarea agenților sub acoperire despre etapele inițiale ale infiltrării. Cu toate acestea, Curțile au făcut încercări de verificare a acuzațiilor Poliției Antidrog și au acceptat declarațiile neconfirmate ale acestora, potrivit cărora au avut motive întemeiate pentru suspectarea reclamanților. Acestea au respins pledoaria de provocare, cu încălcarea obligațiilor procedurale stabilite în jurisprudența Curții ... Această omisiune a avut urmări, mai ales, dată fiind importanța examinării judiciare a pledoariei de provocare, care este singura măsură de protecție împotriva provocării prevăzute în sistemul rus.

122. În cazuri, precum cele de față, determinarea unei pledoarii de provocare este inseparabilă de problema vinovăției inculpatului, iar omisiunea soluționării acesteia a compromis rezultatul proceselor reclamanților dincolo de orice posibilitate de reparare. De asemenea, era în contradicție cu garanțiile fundamentale ale unei examinări judiciare echitabile, în mod special, cu

principiile procedurilor contradictoriale și al egalității armelor. Curțile nu s-au asigurat că acuzarea a respins sarcina probei, stabilind faptul că nu a existat nicio incitare și, astfel, a plasat în mod necorespunzător sarcina aducerii probelor de provocare asupra reclamanților. Cu toate acestea, deoarece nu au fost divulgate „informații operaționale”, era imposibil pentru reclamanți să conteste conținutul și relevanța acestora, iar sarcina respectivă era imposibil de respins. Prin urmare, reclamanții s-au aflat în dezavantaj vizavi de acuzare, neexistând nimic ce ar fi putut să contrabalanseze aceasta, să restabilească egalitatea armelor și să asigure echitatea generală a procedurii penale.

123. Având în vedere factorii de mai sus, Curtea consideră că, în toate cele cinci cazuri, instanțele de judecată nu au respectat obligația de a examina, efectiv, pledoaria de provocare...

125. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 din Convenție, în ceea ce îi privește pe toți cei cinci reclamanți.

A se vedea și ACUMULAREA PROBELOR (Agenții sub acoperire), p. 157 de mai sus.

Violarea intimității

A se vedea și ACUMULAREA PROBELOR (Percheziția și confiscarea, p. 138, Interceptarea comunicărilor, p. 152 și Supravegherea audio și video), p. 153 de mai sus.

Perchezițiile și confiscările ilegale

► *Miailhe v. Franța (Nr. 2), 18978/91, 26 septembrie 1996*

38. ... în mod esențial, reclamantul a declarat că era victima consecințelor încălcării inițiale a Articolului 8 din Convenție ..., constatată de Curte în hotărârea din cazul *Miailhe* (nr. 1); organele de urmărire penală determinaseră că sentința de condamnare penală a acestuia era inechitabilă, așa cum era bazată aproape în mod exclusiv pe documentele confiscate de autoritățile vamale în circumstanțe despre care s-a susținut că erau contrare Convenției ...

44. Curtea indică faptul că ... instanțele ordinare, în limitele jurisdicției lor, au reflectat asupra obiecțiilor dlui Miailhe referitor la nulitate și le-au respins.

Mai mult decât atât, pare clar, din deciziile acestora, că și-au bazat hotărârile printre alte lucruri, cea cu privire la reședința în scopuri fiscale exclusiv pe documentele din dosarul cauzei, pe baza cărora părțile prezentaseră argumente la audierile din fața instanței, asigurând faptul că reclamantul avea un proces echitabil ...

46. În concluzie, procedurile în discuție au fost, per ansamblu, echitabile. Astfel, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 6 §1 ...

► *Lisica v. Croația, 20100/06, 25 februarie 2010*

58. Curtea evidențiază că, în anumite circumstanțe, cum ar fi atunci când identitatea făptuitorilor nu este cunoscută sau atunci când orice întârziere în asigurarea probelor o poate compromite, poliția sau alte autorități competente

trebuie să realizeze percheziții sau alte acte destinate să asigure probe fără prezența inculpaților. Cu toate acestea, în prezenta speță, inculpații fuseseră identificați ca potențiali infractori și arestați încă din data de 24 mai 2000 ora 8.55 a.m., adică, înainte de percheziționarea vehiculului BMW. Mai mult decât atât, nimic din dosarul cauzei nu sugerează că probele în discuție erau de natură perisabilă. Astfel, nu existau motive întemeiate pentru percheziții în discuție fără prezența sau măcar cunoștința reclamanților, sau a apărătorului acestora sau, cel puțin, în prezența unor martori asistenți ...

60. ... percheziția vehiculului VW Golf efectuată de poliție la 24 mai 2000, precum și pătrunderea de organele de poliție în vehiculul primului reclamant la 26 mai 2000, fără ca reclamanții sau apărătorul acestora să fie prezenți sau măcar informați despre aceste acte și fără un mandat de percheziție pentru percheziționarea vehiculului BMW la 26 mai 2000, au oferit o probă importantă. Curtea evidențiază că era singura probă care stabilea legături directe cu vehiculul primului reclamant și vehiculul Golf II condus de jefuitori, în vreme ce toate celelalte probe aveau calitate circumstanțială. Cu toate acestea, împrejurările în care acestea au fost obținute nu pot elimina toate îndoielile cu privire la admisibilitatea acestora și au afectat calitatea probelor în discuție.

61. Văzute în lumina tuturor principiilor susmenționate, considerentele anterioare sunt suficiente pentru a permite Curții să concluzioneze că maniera în care aceste probe au fost folosite în procedurile împotriva reclamantului a avut efect asupra procedurilor, per ansamblu, și au determinat neconformitatea acestora cu cerințele unui proces echitabil.

Folosirea dispozitivelor de ascultare

► *Khan v. Regatul Unit*, 35394/97, 12 mai 2000

36. Curtea observă de la început că ... instalarea dispozitivului de ascultare și înregistrarea conversației reclamantului nu sunt ilegale în sensul că sunt contrare legii penale interne ... Mai mult decât atât, ... nimic nu sugera că, prin instalarea dispozitivului, poliția a acționat altfel decât în conformitate cu liniile directoare ale Ministrului de Interne. La fel, așa cum a constatat House of Lords, mărturisirile făcute de reclamant în cadrul conversației cu B. au fost efectuate în mod voluntar, nefiind provocate, reclamantul nefiind influențat pentru a face asemenea mărturisiri. „Ilegalitatea” reclamată ... se leagă exclusiv de faptul că nu exista nicio autoritate statutară pentru imixtiunea în dreptul reclamantului la respectul pentru viața privată și, astfel, o asemenea imixtiune nu era „în conformitate cu legea”, așa cum a fost interpretată această frază în Articolul 8 §2 din Convenție.

37. Curtea menționează, în continuare, că materialul contestat ... era singura probă valabilă împotriva reclamantului și faptul că pledoaria de vinovăție a reclamantului a fost oferită doar pe baza hotărârii judecătorului că probele trebuie admise. Cu toate acestea, relevanța existenței altor probe decât problema contestată depinde de circumstanțele cazului. În circumstanțele de față, în care înregistrarea era considerată drept o probă foarte puternică și unde nu exista

riscul inadmisibilității acesteia, necesitatea care susținea proba era corespunzător mai slabă ...

38. Întrebarea principală ... este dacă procedurile, per ansamblu, erau echitabile. Cu referire specifică la admiterea înregistrării contestate, Curtea menționează că ... reclamantul avea numeroase ocazii să conteste atât autenticitatea cât și utilizarea înregistrării. Acesta nu a contestat autenticitatea, dar a contestat utilizarea acesteia la *voir dire* și, din nou, în fața Curții de Apel și a House of Lords. Curtea menționează că, la fiecare nivel de jurisdicție, instanțele au evaluat efectul admiterii probelor asupra corectitudinii procesului, prin referire la Articolul 78 al PACE [Legea britanică privind funcționarea Poliției și administrarea probelor penale], iar Curțile au discutat, între altele, baza non-statutară pentru supraveghere. Faptul că reclamantul a eșuat la fiecare pas nu are nicio importanță ...

39. Curtea adaugă că este limpede faptul că, dacă instanțele ar fi fost de opinie că admiterea probelor ar fi generat o incorectitudine semnificativă, acestea ar fi avut puterea discreționară de a o exclude, potrivit secțiunii 78 a PACE.

40. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că utilizarea la procesul reclamantului a materialului înregistrat în secret nu contravenea cerințelor de corectitudine, garantate de Articolul 6 §1 din Convenție.

► **Bykov v. Rusia [MC], 4378/02, 10 martie 2009**

95. ... Curtea reiterează că, atunci când admisibilitatea probelor este în discuție, existența unor proceduri corecte pentru examinarea admisibilității probelor capătă o importanță și mai mare ... În prezenta speță, reclamantul a avut posibilitatea de a contesta operațiunea sub acoperire și fiecare probă obținută prin aceasta, în procedura contradictorie în fața tribunalului de primă instanță și în temeiul recursului său. Motivele pentru contestare au fost prezumtivele ilegalități: și înșelătoria în obținerea probelor, și presupusa interpretare eronată a conversației înregistrate pe bandă. Fiecare dintre aceste puncte a fost tratat de Curți și respins prin decizii motivate. Curtea menționează că reclamantul nu a înaintat plângeri în legătură cu procedura prin care Curțile au ajuns la decizia lor privind admisibilitatea probelor.

98. ... Curtea acceptă că probele obținute din operațiunea sub acoperire nu au constituit unica bază în condamnarea reclamantului, așa cum au fost coroborate cu alte probe concludente. Nu s-a indicat nimic care să susțină concluzia că drepturile reclamantului la apărare nu au fost respectate în mod adecvat cu privire la probele aduse sau că evaluarea acestora de instanțele a fost arbitrară.

Utilizarea supravegherii video

► **Perry v. Regatul Unit (dec.), 63737/00, 26 septembrie 2002**

2. ... Reclamantul a afirmat că, în acest caz, nerespectarea flagrantă a procedurii a făcut utilizarea materialului inechitabilă. Mai ales, având în vedere că acesta nu a fost avertizat despre realizarea înregistrării video, nu a avut ocazia de a consimți, în schimb, la o prezentare spre recunoaștere sau de a obiecta față

de oricare dintre voluntarii care au participat la acțiunea de urmărire penală. Curtea observă că reclamantul primise, deja, un număr de oportunități pentru a participa la o prezentare spre recunoaștere și nu a reușit să profite de acestea. Mai reamintește că judecătorul de instrucție a revizuit înregistrarea video în detaliu și a constatat lipsa oricărei incorectitudini în utilizarea filmului în scopuri de identificare, deoarece cele unsprezece persoane folosite ca voluntari erau potriviți pentru comparare, chiar mai mult, de fapt, decât cei minim opt necesari. Deși avocatul reclamantului a lipsit de la prezentarea filmului martorilor, filmarea video a indicat procesul prin care înregistrarea a fost prezentată martorilor și reclamantului, iar Curtea a putut vedea cum anume au ajuns sau nu au ajuns martorii a identifica reclamantul. Curtea mai menționează că ... acest material nu a fost singura probă împotriva reclamantului.

În aceste împrejurări, totuși, existența procedurilor echitabile pentru examinarea admisibilității și fiabilității testului probelor disputate capătă importanță. Curtea reamintește, în această privință, că avocatul reclamantului a contestat admisibilitatea înregistrării video în *voir dire* care, de fapt, s-a repetat din cauza schimbării judecătorului. Acesta a putut să prezinte argumente pentru excluderea probelor ca fiind nefiabile, inechitabile sau obținute într-o manieră opresivă. Al doilea judecător a admis, totuși, probele într-o hotărâre atentă, iar reclamantul a rămas îndreptățit să le conteste în fața juriului. Curtea consideră că nu au existat incorectitudini în faptul că acestea au fost lăsate pe seama juriului, pe baza unei sinteze scrupuloase efectuată de judecător, să decidă unde se afla greutatea probelor. Mai mult decât atât, abordarea judecătorului a fost revizuită la apel de Curtea de Apel, care a constatat că acesta a luat în calcul toți factorii relevanți și că hotărârea și sinteza sa nu puteau fi greșite. La fiecare etapă a procedurii, reclamantul a primit, astfel, oportunitatea de a contesta admisibilitatea și calitatea probelor de identificare pe baza înregistrării video ...

Curtea este satisfăcută, în aceste circumstanțe, că procesul și apelul reclamantului au satisfăcut cerințele Articolului 6 §1 din Convenție. Aceasta menționează că folosirea în proces a materialului obținut fără o bază juridică adecvată sau prin mijloace ilegale nu va contraveni, în general, standardului de corectitudine, impus de Articolul 6 §1, în cazurile în care sunt implementate măsuri de protecție procedurale, iar natura și sursa materialului nu sunt alterate, de exemplu, de nicio opresiune, coerciție sau provocare care ar face ca bazarea pe acesta să fie inechitabilă în determinarea unei acuzații penale ... Obținerea unor astfel de informații este, mai degrabă, o problemă care implică responsabilitatea Statului Contractant, potrivit Articolului 8, pentru securizarea dreptului la respectarea vieții private, în forma adecvată.

Mărturisirile efectuate fără asistența unui avocat

► *Brennan v. Regatul Unit*, 39846/98, 16 octombrie 2001

53. Reclamantul a argumentat că, în lipsa probelor independente, privind înregistrările video sau pe bandă ale interviurilor poliției și absența apărătorului învinutului, au existat dificultăți considerabile pentru învinuit în convingerea

instanței, împotriva mărturiei organelor de poliție, că s-au produs opresiuni. Curtea este de acord că înregistrarea interviurilor oferă o măsură de siguranță împotriva conduitei necorespunzătoare a poliției, la fel ca și participarea avocatului suspectului. Cu toate acestea, nu se hotărăște că acestea reprezintă o precondiție indispensabilă a corectitudinii, în sensul Articolului 6 §1 din Convenție. Problema esențială în fiecare solicitare prezentată acestei Curți rămâne dacă, în circumstanțele cazului individual, reclamantul a beneficiat de un proces echitabil. Curtea consideră că procedura contradictorie desfășurată în fața instanței de judecată, în care au fost audiate probe prezentate de reclamant, psihologii experți, diverșii agenți de poliție implicați în interogatorii și specialistul în medicină legală care l-au examinat pe durata detenției, a fost capabilă să scoată la lumină orice comportament opresiv din partea poliției. În aceste împrejurări, lipsa măsurilor de protecție adiționale nu a făcut inechitabil procesul reclamantului.

54. În ceea ce privește referința reclamantului pe *Magee ...*, Curtea observă că acest caz se referea la o situație mai extremă în care reclamantul a fost ținut izolat de organele de poliție pe o perioadă de 48 de ore și mărturiile acestuia au fost preluate înainte ca acesta să aibă permisiunea de a-și consulta avocatul. În prezenta speță, accesul reclamantului la apărătorul său a fost întârziat cu douăzeci și patru de ore și mărturiile acestuia au fost efectuate în perioada ulterioară, atunci când acestuia nu i se nega posibilitatea consultării juridice ...

55. Curtea concluzionează că nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție și/sau a Articolului 6 §3 (c), în ceea ce privește interviurile efectuate de organele de poliție.

► ***Salduz v. Turcia* [MC], 36391/02, 27 noiembrie 2008**

56. ... dreptul reclamantului de acces la un avocat a fost restricționat pe durata reținerii sale în custodia poliției, ca urmare a secțiunii 31 din Legea nr. 3842, întrucât acesta a fost acuzat de comiterea unei infracțiuni care intră sub jurisdicția Curților de Securitate de Stat. Ca urmare, acesta nu a avut acces la un avocat atunci când a făcut declarații poliției, procurorului, respectiv, judecătorului de instrucție ..., nu a fost oferită nicio altă justificare pentru negarea accesului reclamantului la un avocat, decât faptul că acest lucru era prevăzut în mod sistematic de prevederile legale relevante. Ca atare, aceasta deja iese din sfera cerințelor Articolului 6, în această privință ...

57. Curtea observă în continuare, că reclamantul a avut acces la un avocat după arestarea sa preventivă. Pe durata procedurii penale ulterioare, acesta a putut convoca martori în numele său și a avut posibilitatea de a contesta argumentele acuzării. Se mai menționează că reclamantul a negat în mod repetat conținutul declarației sale dată poliției, atât la proces cât și la apel. Cu toate acestea, așa cum apare din dosarul cauzei, investigația a fost finalizată, în mare, înainte ca reclamantul să apară în fața judecătorului de instrucție ... Mai mult decât atât, nu numai că Curtea de Securitate de Stat İzmir nu a luat atitudine cu privire la admisibilitatea declarațiilor reclamantului făcute în detenția în custodia poliției,

înainte de a trece la examinarea fondului cazului, dar a și folosit declarația dată poliției ca probă principală pe baza căreia să-l condamne pe acesta, în pofida faptului că el a negat exactitatea declarației ... În această privință, totuși, Curtea consideră surprinzător faptul că raportul expertului menționat în hotărârea de la tribunalul de primă instanță a fost în favoarea reclamantului, declarând că nu se putea stabili dacă scrisul de mână de pe banner coincidea cu cel al reclamantului ... De asemenea, este semnificativ că toți cei trei co-inculpați, care depuseseră mărturie împotriva reclamantului în declarațiile lor către poliție și procurorul public, și-au retras declarațiile la proces și au negat că ar fi participat la demonstrație.

58. Astfel, în prezenta speță, reclamantul era, fără îndoială, afectat de restricționarea accesului său la un avocat prin faptul că declarația dată poliției era folosită în condamnarea sa. Nici asistența oferită ulterior de un avocat, nici natura contradictorie a procedurilor ulterioare nu puteau repara deficiențele apărute în cadrul detenției în custodia poliției ...

59. ... nu se poate avea încredere, pe baza aserțiunii din formularul care specifică drepturile acestuia, că reclamantului i s-a reamintit despre dreptul său de a păstra tăcerea ...

60. În sfârșit, Curtea menționează că unul dintre elementele specifice ale cazului analizat era vârsta reclamantului. Având în vedere un număr semnificativ de materiale privind legile internaționale relevante, privind asistența juridică acordată minorilor reținuți în custodia poliției ..., Curtea evidențiază importanța fundamentală a oferirii accesului la un avocat atunci când persoana aflată în custodie este minoră.

61. Totuși, ... așa cum s-a explicat mai sus, restricția impusă asupra dreptului la acces la un avocat a fost sistematică și s-a aplicat oricărei persoane ținute în detenție în custodia poliției, indiferent de vârsta sa, în legătură cu o infracțiune ce intră sub jurisdicția Curților de Securitate de Stat.

62. În concluzie, chiar dacă reclamantul a avut ocazia de a contesta probele împotriva sa la proces și, ulterior, la apel, absența unui avocat în timp ce acesta se afla reținut în custodia poliției a afectat iremediabil drepturile acestuia la apărare ...

► ***Dvorski v. Croația [MC], 25703/11, 20 octombrie 2015***

103. Revenind, apoi, la întrebarea dacă restricția rezultată în privința exercitării de reclamant a deciziei sale informate de alegere a unui avocat a afectat negativ echitatea procedurilor per ansamblu, Curtea observă de la început că declarația făcută de reclamant poliției a fost folosită în condamnarea acestuia, chiar dacă aceasta nu a constituit platforma centrală a cazului acuzării ... Este adevărat și că instanța de judecată a privit declarația acestuia, în lumina ansamblului complex de dovezi pe care le avea la dispoziție ... În mod specific, în condamnarea reclamantului, instanța de judecată a invocat declarațiile unui număr de martori examinați contradictoriu în cadrul procesului, numeroase rapoarte ale experților

și evidențele investigației, și perchezițiilor, și confiscărilor la locul faptei, precum și fotografiile relevante și alte probe fizice. La fel, instanța de judecată a avut la dispoziție mărturisirile făcute de co-învinuitul reclamantului la proces și nici reclamantul, nici co-învinuitul său nu au afirmat vreodată că drepturile le fuseseră încălcate în momentul în care făcuseră acele declarații.

104. Reclamantul nici nu s-a plâns vreodată pe durata procedurii penale că avocatul M.R. nu a reușit să-i furnizeze o apărare juridică adecvată. Mai mult decât atât, în pledoaria sa finală din proces, reprezentanta reclamantului a cerut Curții, în cazul respingerii pledoariei de nevinovăție a clientului său, să ia în considerare, în sentința de condamnare a reclamantului, mărturisirea făcută de acesta poliției și regretul sincer al acestuia ...

105. În privința manierei în care M.R. a fost aleasă să-l reprezinte pe reclamant, Curtea se referă la Articolul 177 §5 al Codului de procedură penală, care impune ca un învinuit să fie, mai întâi, invitat să angajeze un avocat, potrivit alegerii sale ... Doar atunci când avocatul, ales inițial de un suspect, este inapt să participe la interogarea de organele de poliție într-o anumită perioadă de timp, trebuie ales un substitut de pe o listă cu avocați activi, furnizată autorității polițienești competente de sucursalele regionale ale Asociației Barourilor din Croația. Cu toate acestea, nu există probe concludente în documentele prezentate Curții, care să indice dacă aceste proceduri au fost respectate în cazul reclamantului. Curtea consideră regretabil că procedurile folosite și deciziile luate nu au fost documentate în mod adecvat, astfel, încât să evite dubiile create de presiunea necorespunzătoare cu privire la alegerea avocatului ...

106. Curtea menționează că înregistrarea chestionării reclamantului de poliție indică faptul că M.R. a sosit la secția de poliție în jurul orei 7.45 p.m., la 14 martie 2007, iar chestionarea reclamantului a început la ora 8.10 p.m. ... Nu se oferă indicații privind ora exactă la care reclamantul și M.R. au început, efectiv, consultația, nici nu există vreo explicație a motivului pentru care informațiile nu au fost furnizate în înregistrarea chestionării. Curtea mai observă că declarația din partea lui D.H., Procurorul Regional din Rijeka, indică faptul că M.R. a discutat cu reclamantul în particular timp de circa zece minute ... Hotărârea Tribunalului Regional Rijeka indică faptul că M.R. a sosit la secția de poliție la ora 7.45 p.m. și chestionarea a început la ora 8.10 p.m. ... Acest lucru a fost confirmat în hotărârea de la Curtea Supremă ... În opinia Curții, fără specularea asupra eficacității asistenței juridice oferite de M.R., această perioadă pare să fi fost relativ scurtă, având în vedere scopul și gravitatea acuzațiilor, implicând trei capete de acuzare pentru crimă cu circumstanțe agravante și alte capete de acuzare pentru jaf armat și incendiere. În acest context, trebuie să se aibă în vedere cerința din Articolul 6 §3 (b), potrivit căreia unui învinuit trebuie să i se acorde timpul și facilitățile adecvate pentru pregătirea apărării sale.

107. G.M. ar fi fost deja disponibilă pentru asistarea reclamantului dimineața, cu mult înaintea începerii chestionării, și era un avocat pe care reclamantul deja îl cunoștea dintr-un caz anterior. Acesta fusese informat de poliție despre prezența

lui G.M. și o aleseseră, de fapt, pe G.M. pentru a-l reprezenta, reclamantul ar fi avut considerabil mai mult timp să pregătească pentru chestionare.

108. În acest scop, Curtea subliniază, din nou, importanța etapei investigării în pregătirea procedurii penale, întrucât probele obținute pe durata acestei etape determină cadrul în care infracțiunea adusă ca acuzație va fi considerată la proces ... și evidențiază că o persoană învinuită de o faptă penală trebuie să primească deja oportunitatea, în această etapă, să recurgă la asistență juridică, aleasă de ea însăși ... Echitatea procedurilor impune ca un învinuit să poată obține întreaga gamă de servicii asociate în mod specific cu asistența juridică. În această privință, apărătorul trebuie să poată asigura, fără restricție, aspectele fundamentale ale apărării celei persoane: discutarea cazului, organizarea apărării, acumularea probelor favorabile învinuitului, pregătirea pentru chestionare, sprijinul pentru un învinuit aflat în dificultate și verificarea condițiilor de detenție ...

109. În cazurile în care, ca în prezenta speță, se consideră că numirea sau alegerea de un suspect a avocatului care să-l/să o reprezinte a influențat sau a condus la realizarea unei declarații incriminatoare de suspect chiar de la începutul investigației penale, se impune analiza atentă de autorități, în special, de instanțele naționale. Cu toate acestea, raționamentul instanțelor naționale în speță, legat de contestarea legală de reclamant privind maniera în care mărturisirea sa fusese obținută de organele de poliție, era departe de a fi substanțial. Nici instanța de judecată, nici judecătorul de instrucție, nici vreo altă autoritate națională nu a luat măsuri pentru a obține probe de la G.M. sau organele de poliție implicate, în vederea stabilirii circumstanțelor relevante ale vizitei lui G.M. la secția de poliție Rijeka, la 14 martie 2007, în legătură cu chestionarea reclamantului de poliție. În mod special, instanțele naționale nu au făcut nicio încercare reală pentru a oferi motive în sprijinul sau pentru justificarea deciziei lor în ceea ce privește valorile unui proces penal echitabil, așa cum este prevăzut în Articolul 6 din Convenție.

110. În aceste circumstanțe, având în vedere scopul Convenției, care este să protejeze drepturi practice și efective ..., Curtea nu este convinsă că reclamantul a avut o oportunitate efectivă de a contesta circumstanțele în care M.R. a fost aleasă să-l reprezinte pe durata interogării de organele de poliție.

111. În determinarea dacă, luând procedura penală, per ansamblu, reclamantul a beneficiat de o „examinare echitabilă”, în sensul Articolului 6 §1, Curtea trebuie să aibă în vedere acțiunile poliției în împiedicarea efectivă a accesului reclamantului, chiar de la începutul investigației, la un avocat, ales de familia sa, și împiedicarea acestuia să-și aleagă propriul avocat, și la consecințele conduitei organelor de poliție pentru procedura ulterioară. În abstract, dacă un suspect beneficiază de asistența unui avocat calificat, obligat de etica profesională, mai degrabă decât un alt avocat pe care acesta sau aceasta ar fi preferat să-l aleagă, acest lucru nu este suficient, în sine, să arate că întregul proces a fost inechitabil, sub condiția să nu existe probe de incompetență sau părtinire evidentă ... În prezenta cauză, se poate presupune că urmarea conduitei organelor de poliție a fost că, în prima sa declarație dată poliției, în loc să păstreze tăcerea, așa cum putea face, reclamantul a făcut o mărturisire, care a fost ulterior admisă ca probă împotriva sa. De asemenea, este

semnificativ că, în cadrul investigației și procesului ulterior, reclamantul nu s-a bazat pe autodenunțarea sa, decât ca circumstanță atenuantă în legătură cu sentința, dar a profitat de prima oportunitate, în fața judecătorului de instrucție, pentru a contesta maniera în care mărturia fusese obținută de la acesta de organele de poliție ... Cu toate că existau și alte probe împotriva sa, impactul probabil semnificativ al mărturiei sale inițiale asupra desfășurării ulterioare a procedurii penale împotriva sa nu poate fi ignorate de Curte. În concluzie, în opinia Curții, consecința obiectivă a conduitei organelor de poliție în împiedicarea accesului la reclamant a avocatului, ales de familia reclamantului, era probabil să submineze echitatea procedurii penale ulterioare în măsura în care declarația incriminatoare inițială a reclamantului a fost admisă ca probă.

Mărturiile indirecte

► *X. v. Republica Federală Germania (dec.), 8414/78, 4 iulie 1979*

Articolul 6.1 din Convenție. ... nu exclude faptul că instanța de judecată, în vederea stabilirii întregului adevăr, se bazează pe probe indirecte („mărturii indirecte”), atâta vreme cât utilizarea unor asemenea probe nu este inechitabilă, în circumstanțele date. În prezenta speță, nu există aparențe de incorectitudine în folosirea probelor indirecte invocate de Curțile germane. Comisia menționează aici că decizia de condamnare a reclamantului a fost bazată nu numai pe declarațiile făcute de M.M. A. și W. în fața organelor de poliție, dar și pe mărturia d-rei G., care a declarat, la proces, că primise heroină de la reclamant și pe probele oferite de doi agenți de poliție, M.M. H. și P. care, la proces, au declarat că găsiseră urme ale posesiunii și consumului de droguri de reclamant. Comisia menționează, în sfârșit, că, având în vedere contradicția dintre declarațiile lui M.M. A. și W. în fața poliției și probele oferite ulterior de aceștia la proces, atât Tribunalul Districtual cât și Tribunalul Regional au trebuit să ia în considerare credibilitatea declarațiilor acestora. Comisia consideră că Curțile au examinat cu atenție această problemă și că determinarea credibilității lor nu constituie, din nou, nicio problemă, potrivit Articolului 6.1 din Convenție.

► *Haas v. Germania (dec.), 73047/01, 17 noiembrie 2005*

Având în vedere procedurile, per ansamblu, și luând în considerare presupusele neajunsuri în conexitate, așa cum impunea Articolul 6 §1 și 3 (d) ..., Curtea observă că a existat un cumul de probe indirecte în procedurile împotriva reclamantului. Diversi martori au prezentat la audierea principală declarațiile martorilor pe care reclamantul, din diferite motive, nu avea sau nu avusese ocazia să-i examineze. Cu toate acestea, instanțele au depus eforturi considerabile pentru a obține mărturii verbale, în special, din partea lui Said S. și au evaluat depozițiile acestuia, precum și pe cele obținute de la informatori anonimi și de la B., cu mare atenție. Dat fiind că condamnarea reclamantului fusese bazată și pe multe alte probe, Curtea concluzionează că drepturile apărării nu fuseseră restricționate în nicio măsură, incompatibilă cu garanțiile Articolului 6 §1 și 3 (d).

► **Donohoe v. Irlanda, 19165/08, 12 decembrie 2013**

14. Reclamantul a fost adus în fața instanței penale speciale (SCC) și învinuit de apartenență ... la o organizație ilegală, IRA [Armata Republicană Irlandeză] ...

16. Pe data de 18 noiembrie 2004, SCC a pronunțat hotărârea sa de condamnare a reclamantului și a co-învinuitului său. În acest sens, aceasta a identificat patru direcții de probe înaintate de acuzare: (i) mărturia sub jurământ a superintendentului-șef P.K., potrivit căreia, acesta era convins că, în mod independent de orice problemă descoperită la momentul evenimentelor de la Corke Abbey sau orice probleme rezultate în urma acestor evenimente, reclamantul era membru al IRA; (ii) probe care asociau pe fiecare dintre învinuiți cu activități de la Corke Abbey despre care acuzarea afirma că erau de tipul asociat, de obicei, cu IRA și despre care susținea că sprijineau sau se coroborau cu probele lui P.K.; (iii) probe că, în urma percheziționării domiciliilor lor, a fost găsită documentație considerată a fi de tipul care era de așteptat să se găsească în posesia unui membru activ al unei organizații, precum IRA; și (iv) prezumții argumentate, care puteau fi desprinse în mod adecvat, ca urmare a statutului, generate de incapacitatea reclamantului să răspundă la întrebări importante pentru investigarea infracțiunii în discuție.

17. Instanța de judecată a analizat prima direcție, care cuprindea probe furnizate de un superintendent-șef care depusese mărturie despre convingerea sa că, la 10 octombrie 2002, reclamantul era membru al IRA. Acesta a declarat că își baza convingerea pe informații confidențiale care îi fuseseră puse la dispoziție, de natură verbală și scrisă, din surse ale poliției și surse civile. Aceste informații erau independente de orice probleme descoperite atunci când cinci persoane fuseseră arestate pentru activitate ilegală la Corke Abbey și, de asemenea, independent de orice probleme descoperite în urma acestor evenimente. Atunci când i s-a cerut să identifice sursele, acesta a invocat privilegiul, declarând că divulgarea ar periclita vieți și securitatea statului ...

78. Curtea menționează că prezentul caz nu implică probe ale unui martor absent sau anonim. Spre deosebire de *Al-Khawaja și Tahery*, materialul nedivulgat adus în discuție aici nu făcea parte, în sine, din cauza acuzării. Era mărturia unui martor identificabil și prezent (superintendent-șef P.K.) care constituia proba contestată în discuție. Este adevărat, că respectiva convingere a superintendentului-șef se baza pe surse nedezevăluite reclamantului, dar aceste surse nu constituiau, în sine, probe pe care acuzarea încerca să se bazeze. Cu toate acestea, Curtea consideră că, având în vedere potențiala incorectitudine cauzată apărării de susținerea de instanțele a declarației de informații privilegiate cu privire la sursele superintendentului-șef P.K., aceasta trebuie să se ghideze după principiile generale articulate de Curte în *Al-Khawaja și Tahery* în analiza sa efectuată plângerilor reclamantului.

79. Astfel, întrebările care trebuie adresate de Curte au un caracter triplu: (i) dacă era necesar să susțină declarația de informații privilegiate efectuată de superintendentul-șef P.K. în ceea ce privește sursa convingerii sale; (ii) dacă acesta

este cazul, dacă probele superintendentului-șef P.K. au reprezentat baza exclusivă sau decisivă pentru condamnarea reclamantului; și, (iii) dacă așa a fost, dacă au existat suficienți factori de compensare, inclusiv existența măsurilor puternice de protecție procedurală, implementate pentru asigurarea că procedurile au fost echitabile, atunci când au fost judecate în întregime lor, în sensul Articolului 6 din Convenție ...

81. Reclamantul nu a contestat nici în fața instanțelor sau a acestei Curți opinia lui P.K. că divulgarea surselor sale ar periclita atât persoane cât și securitatea de Stat ... Curtea consideră aceste justificări pentru acordarea privilegiului protecție efectivă a persoanelor și securității de Stat, precum și urmărirea eficace a infracțiunilor grave și complexe ca fiind convingătoare și fundamentate.

82. În privința aspectului dacă probele superintendentului-șef P.K. au reprezentat baza exclusivă sau decisivă pentru condamnarea reclamantului, Curtea menționează că SCC a declarat în mod expres că nu va condamna reclamantul doar pe baza probelor sale. Pe lângă probele acestuia, instanța de judecată a audiat peste 50 de alți martori ai acușării. De asemenea, a examinat ceea ce a considerat drept alte probe „semnificative” și a identificat, în raport cu acestea, trei direcții de probe coroborative împotriva reclamantului ...

85. În concluzie, SCC a avut grijă să arate că niciuna dintre cele patru direcții indicate de probe, luată izolat, nu era suficientă în fundamentarea condamnării reclamantului. Cu toate acestea, evaluarea sa era că, în momentul considerării în coroborare cu opinia superintendentului-șef P.K., asocierea reclamantului cu activitățile de la Corke Abbey, materialul găsit în cadrul percheziției domiciliului acestuia și concluziile negative desprinse din omisiunea acestuia de a răspunde la întrebări importante, au susținut acuzația apartenenței acestuia la IRA.

86. CCA [Curtea de Apel Penal], la apel, a revizuit analiza probatorie a SCC în detaliu ... Aceasta a constatat că, având în vedere declarația expresă a SCC, că nu pronunțase condamnarea exclusiv pe baza probelor superintendentului-șef P.K., cu atât mai puțin pe baza a orice apărare în documentele examinate de judecători ca parte din procedurile lor de monitorizare, informațiile din documentație nu puteau fi privite drept „determinante”. CCA a aprobat concluzia SCC că, în momentul considerării cumulative, cele patru direcții de probe stabileau, dincolo de dubii rezonabile, vinovăția reclamantului, conform acuzațiilor.

87. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că probele superintendentului-șef P.K. nu pot fi considerate ca fiind probele unice sau decisive pe care se întemeia condamnarea reclamantului. Cu toate acestea, Curtea observă că probele acestuia aveau, clar, o anumită pondere în stabilirea vinovăției reclamantului. Astfel, consideră necesar să examineze, cu atenție, dacă erau implementați factori de compensare și măsuri de protecție adecvate ... pentru asigurarea că dezavantajul cauzat reclamantului prin susținerea declarației lui P.K. de informații privilegiate nu restricționa drepturile de apărare ale acestuia într-o măsură incompatibilă cu cerințele Articolului 6 din Convenție.

88. Curtea observă, de la început, că instanța de judecată era conștientă de nevoia abordării cu grijă a probelor superintendentului-șef, având în vedere declarația de informații privilegiate a acestuia și cunoștea necesitatea contrabalansării restricției impuse apărării, în urma deciziei sale de susținere a respectivei revendicări. Aceasta a procedat la adoptarea unui număr de măsuri, având în vedere drepturile apărării.

În primul rând, Curtea a revizuit materialul documentar pe care se bazau sursele lui P.K., în scopul evaluării adecvării și fiabilității acestei convingeri. Deși Curtea nu consideră o asemenea revizuire, în sine, suficientă pentru protecția drepturilor apărării ..., aceasta susține, totuși, că exercitarea controlului judiciar în problema divulgării în acest caz, a oferit o importantă măsură de protecție, prin faptul că a permis judecătorilor să monitorizeze, pe întreaga durată a procesului, echitatea sau să susțină altfel declarația de informații privilegiate cu privire la materialul nedivulgat ...

În al doilea rând, instanța de judecată, în considerarea declarației de informații privilegiate, a fost atentă la importanța excepției „nevinovăției aflată în joc” pentru orice acordare de privilegiu. Aceasta a confirmat, în mod expres, că nimic din ceea ce revizuiuse nu putea asista reclamantul în apărarea sa și că, dacă ar fi putut, atunci răspunsul său ar fi fost diferit. Instanța de judecată a fost, astfel, vigilentă în explorarea posibilității ca materialul nedivulgat să fie relevant sau probabil relevant pentru apărare și era atentă la cerințele echității în momentul aprecierii interesului public în ascundere, față de interesul învinutului în divulgare ... Curtea consideră că, dacă reclamantul a avut orice motive să se îndoiască de evaluarea judecătorilor în această privință, acesta ar fi trebuit să solicite Curții de Apel să revizuiască materialul și să verifice concluziile instanței de judecată. Cu toate acestea, reclamantul a ales să nu facă aceasta.

În al treilea rând, în elaborarea hotărârii sale, instanța de judecată a declarat, în mod specific, că exclusese în mod expres din considerarea sa orice informații pe care le revizuiuse atunci când evaluase probele superintendentului-șef în lumina procedurilor per ansamblu. Aceasta a confirmat, în continuare, că nu va condamna reclamantul doar pe baza probelor lui P.K. și că solicita ca probele acestuia să fie coroborate și susținute și de alte probe.

Curtea mai menționează că, înaintea luării măsurilor procedurale intenționate, instanța de judecată a informat reclamantul și pe co-invinuit despre intențiile sale referitor la proceduri și le-a acordat oportunitatea de a realiza prezentări detaliate *inter partes*, ceea ce aceștia au și făcut ...

89. Pe lângă măsurile de mai sus, luate de instanța de judecată pentru protejarea drepturilor apărării, Curtea mai consideră că au existat alți factori puternici de compensare în prevederile statutare care guvernează probele.

90. În primul rând, așa cum se menționează mai sus, furnizarea probelor implică o colectare a informațiilor și un exercițiu analitic complex. Articolul 3(2) impune, astfel, că cei care fac acest lucru trebuie să fie agenți de poliție de rang superior și, mai mult, aceștia sunt, în general, ofițeri cu experiență semnificativă în asemenea organizări și în colectarea și analizarea informațiilor relevante ...

91. La fel, probele superintendentului-șef nu sunt admise ca expunere de fapte, ci drept convingere sau opinie de expert. Astfel, nu este concludent și, într-adevăr, nu are niciun statut special, fiind vorba despre o singură probă admisibilă, să fie luată în considerare de instanța de judecată, având în vedere toate celelalte probe admisibile ...

92. Curtea mai menționează că, în timp ce scopul interogatoriului contradictoriu era restricționat de hotărârea instanței de judecată, posibilitatea examinării contradictorii a martorului cu privire la probele sale nu era eliminată în întregime. Posibilitatea testării probelor superintendentului-șef printr-o serie de metode rămânea valabilă încă. În mod conform, asemenea probe pot fi testate de apărare chiar dacă a fost garantat privilegiul în ceea ce privește sursele pe care s-a bazat opinia..., probele superintendentului-șef pot fi, astfel, contestate în toate aspectele colaterale și accesorii conținutului informațiilor privilegiate. Acesta poate fi examinat contradictoriu cu privire la natura surselor sale (documentare, civile, poliție și cantitatea); asupra abordării sale analitice și a procesului; dacă îi cunoștea sau avusese de-a face personal cu oricare dintre informatorii; și asupra experienței sale în colectarea informațiilor aferente, în tratarea cu informatorii, precum și în clasificarea și analizarea informatorilor și informațiilor obținute. Răspunsurile sale permit instanței de judecată să evalueze conduita și credibilitatea acestuia și, la rândul său, admisibilitatea probelor sale. Această posibilitate de testare a martorului deosebește acest caz de cele în care probele martorilor absenți/anonimi sunt admise ... și unde interogatoriul contradictoriu al acestor martori este stânjenit sau nu este deloc posibil. Cu toate acestea, nu există dovezi că reclamantul prezent a încercat să testeze probele superintendentului-șef în alt mod decât cerându-i acestuia sa-și dezvăluie sursele. În această privință, rămâne relevantă, de asemenea, menționarea observației lui O'Donnell J. în *DPP [Direcția Parchetelor] v. Donnelly și alții*, în sensul că un învinuit poate decide să nu examineze contradictoriu un superintendent-șef, nu din cauza constrângerilor impuse de acordarea privilegiului sursei, ci din alte motive, inclusiv, pentru evitarea riscului de consolidare neintenționată a cazului acuzării împotriva sa.

93. În asemenea circumstanțe și, reamintind că sarcina acestei Curți este să constate dacă procedurile, în întregimea lor, au fost echitabile, Curtea consideră că ponderea altor probe decât proba convingerii, în combinație cu măsurile de protecție și factorii de contrabalansare, trebuie considerate suficiente pentru a concluziona că acordarea privilegiului în ceea ce privește sursele convingerii superintendentului-șef nu au făcut ca procesul reclamantului să fie inequitabil.

A se vedea și **PROBATORIUL** (Martorii, Interogatoriul contradictoriu), p. 258 de mai sus.

Declarațiile și confruntările efectuate anterior

► *S. v. Republica Federală Germania (dec.), 8945/80,* 13 decembrie 1983

9. ... Comisia ... menționează că decizia de condamnare a reclamantului a fost bazată nu numai pe înregistrările declarațiilor efectuate în Olanda dar și, în principal, pe propriile sale declarații în fața instanțelor germane: în momentul condamnării reclamantului, Tribunalul Regional Frankfurt a făcut referire, în primul rând, la propriile declarații de la proces, în legătură cu mărturia sa, la audierea anterioară în fața Tribunalului Districtual Frankfurt, că a încercat să procure heroină în Amsterdam. Într-adevăr, la proces, reclamantul a refuzat să facă declarații detaliate. Acesta nu a repetat în mod expres mărturia anterioară făcută în fața Tribunalului Districtual, dar nici nu a negat faptul că a făcut mărturisirea și nici nu a revocat-o. Dimpotrivă, acesta a argumentat că infracțiunea pe care o comisese a fost sancționată suficient prin pedeapsa sa din Olanda și, în adresa sa finală, acesta a solicitat o sentință blândă, observând că contrazisese pledoaria pentru achitare a apărătorului său. Comisia nu consideră că, în aceste circumstanțe, Tribunalul Regional Frankfurt a procedat în mod inechitabil în condamnarea reclamantului pe baza mărturiei sale la audierea anterioară din fața Tribunalului Districtual, în legătură cu declarațiile acestuia la proces și cât privește alte detalii, respectiv, locația exactă din Amsterdam, ora și cantitatea de heroină, cu probele indirecte obținute din Olanda.

► *Ninn-Hansen v. Danemarca (dec.), 28972/95, 18 mai 1999*

Curtea reamintește că instanța penală nu și-a bazat condamnarea reclamantului pe declarații făcute anterior de martori care nu fuseseră audiați, de asemenea, de instanța penală.

Curtea consideră că admiterea de instanța penală a transcrierilor Curții de anchetă, în simplul scop de a confrunta martorii cu declarațiile lor anterioare, nu se poate considera contrară Articolului 6 din Convenție. Astfel, nu apare nicio încălcare a Articolului 6, cu privire la decizia instanței penale de admitere a transcrierilor Curții de anchetă.

Imunitatea conferită martorilor

► *X. v. Regatul Unit (dec.), 7306/75, 6 octombrie 1976*

Comisia observă, în acest scop, că folosirea la proces a probelor obținute de la un complice prin garantarea acestuia a imunității în raport cu acuzarea poate pune în discuție echitatea audierii garantate unei persoane învinuite și, astfel, poate genera o problemă, potrivit Art. 6 (1) din Convenție. În prezenta speță, totuși, maniera în care au fost obținute probele furnizate de S. a fost discutată deschis cu avocatul apărării și în fața juriului. Prin urmare, Curtea de Apel a examinat cu atenție dacă s-a ținut cont în mod adecvat de aceste circumstanțe în evaluarea

probelor și dacă exista coroborare. Comisia concluzionează, astfel, că o examinare a procesului, per ansamblu, nu dezvăluie nicio aparență de încălcare a Art. 6 (1) din Convenție.

Încălcarea legii naționale

► *Parris v. Cipru (dec.)*, 56354/00, 4 iulie 2002

... Curtea menționează că o primă examinare post-mortem a fost efectuată de doi patologi, la instrucțiunile medicului legist. Deoarece familia victimei nu era satisfăcută de concluziile raportului, a solicitat medicului legist să autorizeze o a doua examinare. Medicul legist, care dispusese, între timp, înhumarea cadavrului, a refuzat să acorde autorizația. Cu toate acestea, Procurorul General a acordat autorizația și a fost efectuată a doua examinare post-mortem de un alt patolog [dr. Matsakis], care a concluzionat că o altă cauză condusese la decesul victimei.

... Curtea Supremă a subliniat că, pe lângă probele dr. Matsaki, mai exista și mărturia tatălui victimei, a cărui relatare se corobora cu concluziile dr. Matsakis și care contrazicea serios teoria apărării reclamantului, potrivit căreia victima sărise singură de la fereastră. La fel, Curtea menționează că reclamantul putea contesta exactitatea celui de-al doilea raport, iar autorul acestuia pare să fi fost examinat contradictoriu complet de apărare ...

Mai mult decât atât, Curtea nu poate trece cu vederea natura și scopul prevederii legii naționale care a fost încălcată. Aceasta menționează că Articolul 15 (2) al Legii privind medicina legiști face parte din prevederile referitoare la examinarea cadavrelor și vizează ca atare, în primul rând, așa cum evidențiază și Guvernul, să asigure conservarea corpului decedatului, nu a drepturilor procedurale ale unui învinuit.

În sfârșit, Curtea menționează că reclamantul a reușit să atragă atenția instanțelor asupra unei posibile încălcări a Articolului 6 din Convenție, iar Curtea Supremă a evaluat efectul admiterii probelor asupra corectitudinii procesului.

În aceste circumstanțe, Curtea consideră că procedurile, per ansamblu, au fost echitabile.

Capitolul 12

Apărarea

NOTIFICAREA ACUZAȚIEI

A se vedea și PUNEREA SUB ACUZARE, ACORDUL DE RECUNOAȘTERE ȘI ÎNCETAREA PROCEDURII (Punerea sub acuzare, Notificarea), p. 189 de mai sus.

► ***Gea Catalán v. Spania, 19160/91, 10 februarie 1995***

25. Dl Gea Catalán a reclamat o încălcare a Articolului 6 §3 (a) ... Încălcarea a fost determinată de faptul că acesta fusese condamnat pe baza alineatului 7 al Articolului 529 al Codului penal, și nu pe baza alineatului 1 al aceluși articol, care fusese invocat de autoritatea de urmărire penală și partea civilă.

28. ... Curtea consideră că discrepanța reclamată reprezenta clar rezultatul unei simple erori de redactare, comisă atunci când declarațiile acuzării au fost dactilografiate și, ulterior, reproduse în diverse ocazii de autoritatea de urmărire penală și partea civilă ...

29. Având în vedere claritatea clasificării legale atribuită concluziilor de fapt stabilite în ordinul de arestare al judecătorului de instrucție din data de 1 iulie 1986 ..., Curtea nu reușește să vadă cum dl Gea Catalán poate susține că nu a fost informat despre toate componentele acuzației, întrucât observațiile acuzării erau bazate pe aceleași fapte ... Mai mult, în prezenta cauză, așa cum a menționat Curtea Supremă în mod just ..., ar fi fost absurd să se fi aplicat alineatul 1 al Articolului 529 al Codului penal, în vreme ce deducția că se aplica alineatul 7, deși nu era o concluzie automată, putea fi efectuată, în orice caz, printr-un minim recurs la logică.

30. În concluzie, Curtea susține că reclamația reclamantului era nejustificată, așadar, consideră că nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 6 §3 (a) ...

► ***De Salvador Torres v. Spania, 21525/93, 24 octombrie 1996***

27. Dl de Salvador Torres a susținut că, faptul că fusese condamnat pentru o infracțiune cu circumstanțe agravante pentru care nu fusese niciodată pus sub acuzare, în mod expres, constituia o încălcare a Articolului 6 §3 (a) ...

33. ... natura publică a poziției reclamantului era un element intrinsec al acuzației inițiale de delapidare de fonduri publice și, astfel, cunoscut reclamantului chiar de la începutul procedurilor. Se consideră, astfel, că acesta

avea cunoștință despre posibilitatea ca instanțele ... să considere că acest element de fapt asociat, în contextul mai puțin sever al simplei delapidări, putea constitui circumstanță agravantă, în sensul determinării sentinței.

Astfel, Curtea concluzionează că nu s-a încălcat dreptul reclamantului, potrivit Articolului 6 §3 (a) ..., de a fi informat despre natura și cauza acuzației împotriva sa.

► ***Mattoccia v. Italia*, 23969/94, 25 iulie 2000**

71. ... Curtea cunoaște faptul că procesele în cazurile de viol ridică probleme foarte sensibile și importante de profundă îngrijorare pentru societate, iar cazurile privind persoanele foarte tinere sau pe cele cu dizabilități psihice prezintă, deseori, serioase dificultăți probatorii pentru organele de urmărire penală și instanțe, în cadrul procedurilor. Aceasta consideră, cu toate acestea, că, în speță, apărarea s-a confruntat cu dificultăți excepționale. Dat fiind că informațiile conținute în acuzație se caracterizau prin neclaritatea detaliilor esențiale privind ora și locul, erau contrazise și modificate în mod repetat în cadrul procesului, și, având în vedere perioada lungă de timp care trecuse între angajamentul privind procesul și procesul în sine (peste trei ani și jumătate), comparativ cu viteza cu care s-a desfășurat procesul (mai puțin de o lună), echitatea impunea ca reclamantul să aibă o mai bună oportunitate și facilități pentru a se apăra de manieră practică și eficace, de exemplu, prin citarea martorilor să stabilească un alibi.

72. În acest sens, Curtea concluzionează că dreptul reclamantului de a fi informat în detaliu despre natura și cauza acuzației împotriva sa și dreptul său de a avea la dispoziție un timp și facilități adecvate pentru pregătirea apărării, au fost încălcate.

► ***Vaudelle v. Franța*, 35683/97, 30 ianuarie 2001**

58. ... Reclamantul a fost învinuit de abuz sexual al minorilor cu vârsta sub 15 ani. Infracțiunile erau, astfel, deosebit de grave, așa cum indicase însăși instanța penală ... Natura infracțiunilor făcea, de asemenea, necesară evaluarea stării psihice a reclamantului, întrucât, după ce reclamantul a fost chestionat de jandarmerie, procurorul public a dispus realizarea raportului psihiatric în cazul său. Reclamantul nu a participat, cu toate acestea, la niciuna dintre cele două ședințe oferite și nu a oferit nicio explicație pentru aceasta, astfel că instanța penală nu a avut mijloace să cunoască motivul absenței sale.

65. ... Curtea consideră că, într-un caz, precum cel de față, care se referă la o acuzație gravă, autoritățile naționale trebuie să ia măsuri suplimentare în interesul administrării adecvate a justiției. Acestea ar fi putut da ordinul ca reclamantul să se prezinte la întâlnirea cu psihiatrul ... și să se prezinte la audiere, iar, în cazul neconformării sale, să aranjeze ca acesta să fie reprezentat de supraveghetor ori de un avocat. Acest lucru ar fi permis reclamantului să înțeleagă procedurile și să fie informat în detaliu despre natura și cauza acuzației împotriva sa, în sensul Articolului 6 §3 (a) din Convenție; de asemenea, ar fi permis instanței penale să ia decizia în mod absolut echitabil. Totuși, acest lucru nu s-a întâmplat.

66. În circumstanțele speciale ale acestui caz, Curtea susține, astfel, că a avut loc o încălcare a Articolului 6 din Convenție.

► **Sadak și alții v. Turcia (Nr. 1), 29900/96, 17 iulie 2001**

51. ... Curtea observă, mai înainte de toate, că în nota de rechizitoriu înaintată de acuzare la 21 iunie 1994, reclamanții au fost învinuiți exclusiv de infracțiunea de trădare împotriva integrității Statului, așa cum prevede Articolul 125 al Codului penal. Cu toate că legăturile reclamanților cu membrii PKK [Partiya Karkerên Kurdistan] erau menționate de acuzare, Curtea observă că, pe întreaga durată a investigației, acele legături erau examinate doar în vederea stabilirii elementelor constituente ale infracțiunii de care reclamanții fuseseră învinuiți, inițial, de organele de urmărire. Nu se contestă că, până în ultima zi, audierea înaintea Curții Naționale de Securitate se referise exclusiv la infracțiunea de trădare împotriva integrității Statului.

52. Astfel spus, Curtea trebuie să constate dacă era suficient de previzibil pentru reclamanți, ca respectiva caracterizare a infracțiunii să poată fi schimbată din cea de trădare împotriva integrității Statului de care fuseseră inițial învinuiți în cea de apartenență la o organizație armată stabilită în sensul distrugerii integrității Statului.

53. Curtea ia în calcul interpretarea dată de Curtea Națională de Securitate în hotărârea sa din 8 decembrie 1994, conform căreia Articolul 125 al Codului penal definea o infracțiune în termeni de scopuri urmărite, iar Articolul 168 în termeni de mijloace aplicate. Se considera că cele două infracțiuni se deosebeau atât în privința aspectelor materiale cât și a celor mentale. Trădarea împotriva integrității Statului putea fi înfăptuită doar prin comiterea unor acte destul de grave, încât să prezinte o amenințare reală asupra supraviețuirii Statului. Pe de altă parte, elementul semnificativ al infracțiunii pedepsite, potrivit Articolului 168, alineatul 2 al Codului penal, era constituit de faptul că apartenența la o organizație armată deja era privită drept act, în scopuri contrare Articolului 125, care avea propriul său sistem de norme disciplinare și o structură ierarhică. Nu era necesar, în contextul acelei infracțiuni, ca inculpații înșiși să fi comis acte care erau posibile să prezinte o amenințare reală la adresa supraviețuirii Statului. Mai mult decât atât, infracțiunea impunea un element mental specific, respectiv, conștientizarea apartenenței la o organizație ilegală ...

54. Curtea nu poate accepta, astfel, argumentul potrivit căruia Guvernul pare să prezinte că infracțiunile, tratate prin Articolele 125 și 168, alineatul 2 ale Codului penal, înfățișează grade diferite ale aceleiași infracțiuni. Cu toate că apar în aceeași secțiune a Codului penal, intitulată „Infracțiuni împotriva Statului”, există o distincție clară între cele două articole, la nivelul ambelor elemente constituente, atât cel material cât și cel mental.

55. Nu este sarcina Curții să evalueze fondul pe care apărarea reclamanților l-ar fi putut invoca, dacă aceștia ar fi avut suficient timp să-și pregătească apărarea împotriva acuzației de apartenență la o organizație armată ilegală. Aceasta

menționează simplu că ar fi rezonabil să se argumenteze, că apărarea ar fi fost diferită de cele folosite pentru a contesta acuzația de trădare împotriva integrității Statului. Audierea cu privire la acea acuzație se axa pe întrebarea dacă activitățile reclamantilor, ca atare, puteau să prezinte o amenințare reală față de integritatea Statului. Totuși, cu privire la acuzația de apartenență la o organizație armată ilegală, reclamantii au trebuit să convingă Curtea Națională de Securitate atât de faptul că nu ocupaseră o funcție în structura ierarhică a PKK și nu fuseseră forțați să se supună normelor disciplinare ale acesteia cât și că nu fuseseră conștienți că aparținuseră acelei organizații.

56. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că apartenența la o organizație armată ilegală nu constituia un element intrinsec al infracțiunii de care reclamantii fuseseră învinuiți de la începutul procedurilor.

57. Curtea consideră, așadar, că, în utilizarea dreptului pe care îl avea în mod incontestabil de a re-caracteriza fapte asupra cărora avea jurisdicție în mod adecvat, Curtea Națională de Securitate Ankara ar fi trebuit să le acorde reclamantilor posibilitatea exercitării drepturilor lor de apărare în respectiva problemă, de manieră practică și efectivă, în special, acordându-le timpul necesar pentru a face aceasta. Dosarul cauzei arată faptul că Curtea Națională de Securitate, care putea, de exemplu, să fi decis să suspende audierea odată ce faptele fuseseră recalificate, nu a oferit reclamantilor oportunitatea sa-și pregătească apărarea împotriva noii acuzații, despre care nu au fost informați până în ultima zi a procesului, chiar înainte de pronunțarea hotărârii, evident, prea târziu. La fel, avocații reclamantilor au absentat în ziua ultimei audieri. Oricare ar fi motivul absenței lor, faptul este că reclamantii nu și-au putut consulta avocații asupra recalificării faptelor de acuzare și Curtea Națională de Securitate.

58. Având în vedere toate considerentele de mai sus, Curtea concluzionează că dreptul reclamantilor de a fi informați în detaliu despre natura și cauza acuzației împotriva lor, și dreptul lor de a beneficia de timpul și facilitățile adecvate pentru pregătirea apărării au fost încălcate ...

59. Prin urmare, a avut loc o încălcare a alineatelor 3 (a) și (b) ale Articolului 6 din Convenție, luate împreună cu alineatul 1 al respectivului Articol, care solicită un proces echitabil.

► **Miroux v. Franța, 73529/01, 26 septembrie 2006**

33. În prezenta cauză, Curtea observă că întrebarea în cauză a apărut la finalul audierii de la Curtea Superioară și înainte ca juriul să se retragă pentru a-și considera verdictul, reclasificarea acuzației intrând în vigoare doar prin răspunderea la această întrebare în cadrul deliberărilor ...

35. Mai mult decât atât, angajamentul pentru procesul înaintea Curții Superioare Seine-Maritime a fost efectuat pentru învinuiții de „tentativă de viol” și „abuz sexual”, și abia la finalul audierii, întrebarea adresată cu titlu subsidiar care a determinat reclasificarea în discuție a fost rostită. Deoarece clasificarea „viol” fusese luată în considerare într-un angajament anterior din data de

18 februarie 1997, fusese considerată non-existentă de Curtea de Casație la 21 mai 1997, apoi fusese respinsă în mod expres prin angajamentul la Curtea Superioară din data de 23 octombrie 1997, reclamantul putea considera în mod rezonabil că nu mai trebuie să se apere împotriva acuzației de „viol”, ci trebuia să se concentreze asupra apărării împotriva clasificării de „tentativă de viol”, la care s-a trecut în final. Curtea consideră, în lumina acestor elemente, „obligația atenției extreme în momentul înștiințării părții interesate” și rolul decisiv jucat de rechizitoriu în procedura penală ..., că nu se stabilise că reclamantul a fost conștient că ar putea fi condamnat pentru viol ...

36. Curtea observă că, deși este adevărat că baza juridică a „violului” și „tentativei de viol” este aceeași, respectiv, Articolul 222-23 al Codului penal, și că, mai general, în legea penală franceză, o persoană care încearcă să comită o infracțiune este considerată autor al infracțiunii, în același mod ca și o persoană care o comite, efectiv ... Cu toate acestea, se poate observa că cele două infracțiuni, în acest caz, viol și tentativă de viol, diferă semnificativ ca grad de realizare. Într-adevăr, spre deosebire de infracțiunea completă, care implică realizarea materială a unei intenții infracționale printr-un rezultat particular, tentativa este caracterizată de începerea realizării, cu alte cuvinte, realizarea parțială a unei infracțiuni constând în acțiuni care conduc direct la finalizarea acesteia și realizarea cu intenție, precum și lipsa întreruperii voluntare de autor. Astfel, „violul” impune realizarea unui rezultat specific, respectiv, penetrarea sexuală, în timp ce acest element nu este necesar pentru ca infracțiunea de „tentativă de viol” să fie formulată împotriva reclamantului. Astfel, se poate argumenta că există o diferență în gradul de gravitate al celor două infracțiuni, ceea ce ar influența, incontestabil, un juriu în evaluarea faptelor și determinarea sentinței. Acest lucru este valabil, în mod special, întrucât juriile tind să fie deosebit de sensibile față de soarta victimelor, în general, și a victimelor infracțiunilor sexuale, în special, o zonă în care, din punct de vedere subiectiv și, în pofida traumei psihologice pe care victima o suferă în fiecare dintre cazuri, tentativa este mai puțin „vătămătoare” decât infracțiunea completă. În vreme ce o tentativă de infracțiune atrage aceeași sentință maximă ca și cea atrasă de infracțiunea completă, nu se poate exclude faptul că o Curte Superioară poate lua în calcul, în momentul determinării *quantumului* sentinței, diferența dintre tentativă și infracțiunea completă, în ceea ce privește gravitatea „efectivă” și rezultatul vătămător. Astfel, se poate argumenta, în mod legitim că modificarea acuzației de Curtea Superioară era probabil să determine o sentință mai aspră pentru reclamant, fără ca acesta să aibă oportunitatea să-și pregătească și să prezinte pledoaria de apărare împotriva noii acuzații și a consecințelor acesteia, inclusiv, dacă este necesar, cu privire la sentința efectivă care urmează să fie impusă. Curtea mai menționează că, în timp ce sentința maximă aplicabilă a fost de 15 ani de închisoare, reclamantul a fost condamnat la 12 ani de închisoare, sentință nu cu mult mai scurtă decât cea maximă.

37. În lumina tuturor acestor elemente, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a dreptului reclamantului de a fi informat în detaliu despre natura și cauza acuzației împotriva acestuia, și despre dreptul acestuia de a beneficia de timpul și facilitățile adecvate pentru a-și pregăti apărarea.

CITAREA

► **X. v. Regatul Unit (dec.), 8231/78, 6 martie 1982**

2. ... Se pare, pe de altă parte, că reclamantul nu a fost informat despre data precisă a procesului, decât imediat înainte de acesta. Comisia consideră dezirabil ca persoanele acuzate să fie informate cu un avans rezonabil despre data și locul procesului. Cu toate acestea, numai acest aspect particular al procesului reclamantului poate fi, în acest caz, decisiv pentru întrebarea dacă reclamantului i s-a garantat o examinare echitabilă. Având în vedere faptul că acesta dispusese de suficient timp pentru a-și pregăti apărarea și considerând procesul în întregime sa, Comisia este satisfăcută că respectivele condiții, în care cazul reclamantului a fost audiat de Curte, nu au fost incompatibile cu noțiunea unei examinări judiciare echitabile, așa cum se înțelege prin Articolul 6 (1) din Convenție.

► **Vaudelle v. Franța, 35683/97, 30 ianuarie 2001**

A se vedea NOTIFICAREA ACUZAȚIEI, p. 311 de mai sus.

TIMPUL ȘI FACILITĂȚILE ADECVATE

► **Ferrari-Bravo v. Italia (dec.), 9627/81, 14 martie 1984**

23. În acest scop, reclamantul mai reclamă faptul că apărătorului său nu i s-au acordat timpul și facilitățile de care ar fi avut nevoie pentru a-și pregăti apărarea (Articolul 6 §3 (b)).

Comisia evidențiază că reclamantul nu a indicat, cum anume faptul că avocații săi au avut doar două luni la dispoziție pentru inspectarea dosarului [care a constat în peste 56.000 de pagini], înainte ca judecătorul de instrucție să-l consemneze pentru proces, a încălcat dreptul pe care acesta îl revendica. Aceasta indică faptul că procesul este încă în desfășurare. Astfel, nu există nimic în dosar care să indice că prevederea în discuție a fost încălcată.

► **Padin Gestoso v. Spania (dec.), 39519/98, 8 decembrie 1998**

2. Reclamantul a reclamat că, după arestarea sa în luna iunie 1990, avocații acestuia au trebuit să aștepte până în luna august 1990, înainte să poată inspecta dosarul ... Curtea menționează că, la momentul când reclamantul a fost pus sub acuzare și reținut de judecătorul de instrucție, pe data de 11 iunie 1990, a fost desemnat un avocat, conform schemei de asistență juridică pentru apărarea intereselor acestuia în perioada încarcerării, care a continuat până la 6 august 1990. În această privință, reclamantul nu a contestat faptul că avea posibilitatea să discute cu un avocat desemnat potrivit schemei de asistență juridică, în vederea pregătirii apărării sale. Mai mult decât atât, reclamantul a acceptat că, din momentul în care încarcerarea a fost revocată, adică începând din data de 6 august 1990 înainte, acesta avusese acces la dosar. Curtea observă, mai ales,

că, după ce toate cele patruzeci și șapte de persoane puse sub acuzare, inclusiv reclamantul, au fost citate pentru proces la 19 februarie 1992, în fața Diviziei Penale a *Audiencia Nacional*, acea instanță, printr-o decizie din 29 octombrie 1992, a dispus ca fiecare dintre avocați să primească o copie completă a dosarului de investigație, care cuprindea peste optzeci de volume, astfel încât să poată realiza o clasificare provizorie a infracțiunilor. Curtea menționează, astfel, că investigarea cazului a continuat timp de mai mulți ani, deci, reclamantul a avut suficient timp, după prezentarea deciziei de punere sub acuzare din data de 11 iunie 1990, pentru pregătirea apărării sale, care este principalul scop al Articolului 6 §3 (b) din Convenție. La fel, nimic din dosar nu susține concluzia că, după ce ordinul de păstrare a secretului investigației a fost ridicat pe data de 6 august 1990, reclamantul a suferit vreun impediment care să-l împiedice să ofere indicații sau să consulte un avocat, în vederea pregătirii cazului pentru apărarea sa. Astfel spus, Curtea consideră că această parte a solicitării trebuie respinsă, ca fiind, evident, nefondată ...

► **Makhfi v. Franța, 59335/00, 19 octombrie 2004**

34. Curtea menționează că reclamantul a apărut înaintea Curții Superioare pentru acuzația de viol și furt, ca membru al unei bande, având la activ condamnări anterioare pentru infracțiuni similare.

35. Pe data de 4 decembrie, procedurile înaintea Curții Superioare s-au reluat la ora 9.15 a.m. și au continuat până la ora 1 p.m., apoi au continuat de la 2.30 până la 4.40 p.m., de la 5 la 8 p.m. și de la 9 p.m. până la 12.30 a.m., a doua zi. În cadrul acestei ultime pauze, avocatul reclamantului a cerut o suspendare, în interesele drepturilor apărării.

36. Curtea a respins cererea, iar procedurile s-au reluat la ora 1 a.m. pe data de 5 decembrie și au continuat până la ora 4 a.m.

37. Curtea observă, respectiv, că, după reluarea procedurilor la ora 4.25 a.m., avocatul reclamantului a închis cazul în jurul orei 5 a.m., urmându-și colegul care îl apăra pe celălalt învinuit, până în acel moment, procedurile durând, în total, 15 ore și 45 de minute. Învinuitul, inclusiv reclamantul, au fost audiați ultimii.

38. Astfel, audierile au durat în total 17 ore și 15 minute, după care Curtea s-a retras pentru a delibera. Curtea mai menționează că judecătorii Curții Superioare și juriul au deliberat de la ora 6.15 până la ora 8.15 a.m., pe data de 5 decembrie. Reclamantul a fost, în final, condamnat la opt ani de închisoare.

39. Curtea reiterează că a constatat în trecut că oboseala trebuie să fi pus învinuiții într-o stare de rezistență fizică și mentală scăzută, la momentul la care aceștia „au trebuit să facă față unui proces care era de importanță vitală pentru ei, având în vedere gravitatea acuzațiilor care li se aduceau și sentințele care puteau fi pronunțate, în ciuda asistenței avocaților lor, care aveau oportunitatea să prezinte probe, această circumstanță, regretabilă în sine, a slăbit incontestabil poziția acestora într-un moment vital în care aceștia aveau nevoie de toate resursele pentru a se apăra și, în mod special, pentru a face față chestionărilor de la începutul procesului și de a-și consulta, efectiv, apărătorul”.

40. Curtea este de opinia că este esențial ca nu numai cei învinuiți de o faptă penală, dar și apărătorul acestora să poată urma procedurile, să răspundă întrebărilor și să facă prezentările fără a suferi de oboseală excesivă. În mod similar, era vital ca judecătorii și jurații să se afle în deplinătatea facultăților lor de concentrare și atenție, în vederea respectării procedurilor și a pronunțării unei hotărâri informate.

41. Curtea concluzionează că respectivele condiții descrise mai sus, în speță, nu au îndeplinit cerințele unui proces echitabil și, mai ales, drepturile apărării și principiul egalității armelor.

42. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §3, în combinație cu §1 din Convenție.

► ***Galstyan v. Armenia*, 26986/03, 15 noiembrie 2007**

85. ... Curtea menționează examinarea cauzei reclamantului într-o procedură accelerată potrivit CAO [Codul privind contravențiunile administrative]: conform Articolului 277 al CAO, cazurile de infracțiuni de huliganism minor urmau să fie examinate într-o singură zi. Curtea reamintește, cu toate acestea, că existența și utilizarea procedurilor accelerate în probleme penale nu contravin, în sine, Articolului 6 din Convenție, atâta vreme cât prevăd măsurile de protecție necesare și garanțiile cuprinse în acestea ... Guvernul nu a reușit să demonstreze în mod convingător că reclamantul se bucura în mod neechivoc, atât prin lege cât și în practică, de dreptul la suspendarea examinării cauzei sale, în vederea pregătirii apărării sale și că o astfel de suspendare ar fi putut fi acordată, dacă reclamantul ar fi făcut o cerere relevantă ...

86. Curtea menționează că, potrivit Guvernului, întreaga procedură premergătoare procesului a durat două ore, de la ora 17.30 până la ora 19.30. Guvernul a afirmat că, întrucât cazul reclamantului nu era unul complex, două ore ar fi fost suficiente, luând în calcul faptul că acesta refuzase să aibă un avocat, nu se folosisese de dreptul său de a înainta moțiuni și contestații și semnase în mod voluntar înregistrarea unei infracțiuni administrative. Curtea consideră, cu toate acestea, că simplul fapt că reclamantul a semnat un document în care declara că nu dorea să aibă un avocat și alegea să se apere personal, nu înseamnă că acesta nu avea nevoie să i se acorde timpul și facilitățile adecvate pentru a se pregăti el însuși, în mod eficace, pentru proces. Nici faptul că reclamantul nu a înaintat nicio moțiune specifică pe durata perioadei scurte premergătoare procesului nu implica, în mod necesar, faptul că nu a fost nevoie de mai mult timp pentru ca acesta să poată, în condiții satisfăcătoare, să evalueze în mod adecvat acuzația adusă împotriva sa și să ia în considerare diverse căi pentru a se apăra eficient. În sfârșit, Curtea este de acord că reclamantul avea opțiunea de a refuza să semneze înregistrarea infracțiunii administrative. Cu toate acestea, contrar afirmațiilor Guvernului, nimic din legislația sau materialele cazului administrativ al reclamantului nu sugerează că semnarea de reclamant a înregistrării a urmărit orice alt scop decât confirmarea faptului că acesta fusese familiarizat cu ea și pus la curent cu drepturile pe care le avea și acuzațiile împotriva sa.

87. Curtea menționează că înregistrarea unei infracțiuni administrative, care cuprindea acuzația și constituia proba principală împotriva reclamantului, nu indică exact la ce oră i s-a prezentat acest document și cât de mult timp a primit acesta pentru revizuire. Nici nu se poate stabili acest aspect referitor la raportul organelor de poliție și alte materiale completate de organele de poliție. Părțile nu au fost de acord în ceea ce privește durata exactă a perioadei premergătoare procesului dar, în orice caz, este evident că această perioadă nu a fost mai lungă de câteva ore. Curtea mai menționează că, în acest timp, reclamantul a fost fie în trecere la Curte, sau a fost reținut la secția de poliție fără vreun contact cu lumea exterioară. Mai mult decât atât, pe durata acestei scurte șederi la secția de poliție, reclamantul a fost supus unui număr de activități de investigare, inclusiv chestionare și percheziție. Chiar dacă se acceptă că respectivul caz al reclamantului nu a fost unul complex, Curtea se îndoiește că circumstanțele în care a fost desfășurat procesul reclamantului din momentul arestării sale, până la condamnare îi erau de natură să-i permită acestuia să se familiarizeze și să evalueze, în mod adecvat și corespunzător, acuzațiile și probele aduse împotriva sa, inclusiv să elaboreze o strategie legală viabilă pentru a se apăra.

88. Curtea concluzionează că reclamantul nu a primit timpul și facilitățile adecvate pentru pregătirea apărării sale. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §3, luat împreună cu Articolul 6 §1 din Convenție.

► **Moiseyev v. Rusia, 62936/00, 9 octombrie 2008**

222. ... Curtea a luat notă despre ... concluziile sale, (Articolului 3 din Convenție), potrivit cărora reclamantul a fost reținut, transportat și izolat la Tribunal în condiții extrem de neconfortabile, fără acces adecvat la lumină naturală și aer sau aranjamente de catering corespunzătoare. Reclamantul nu putea citi sau scrie, fiind izolat într-un spațiu atât de restrâns, în conexitate cu atâția alți deținuți. Suferința și frustrarea pe care reclamantul trebuie să le fi resimțit, având în vedere condițiile inumane de transport și izolare, fără îndoială, i-au diminuat capacitatea de concentrare și efortul psihic intens în orele imediat dinaintea audierilor la Curte. Desigur, acesta a fost asistat de o echipă de avocați profesioniști, care puteau interveni în numele său. Cu toate acestea, luând în calcul natura problemelor ridicate în proceduri și strânsa lor legătură cu domeniul de competență a reclamantului, Curtea consideră că abilitatea acestuia de a-și instrui apărătorul în mod eficace și de a se consulta cu el era de importanță primordială. Efectul cumulat al condițiilor susmenționate și inadecvarea facilităților disponibile au exclus orice posibilitate pentru progresul în ceea ce privește pregătirea apărării sale, mai ales, având în vedere că acesta nu putea consulta dosarul cauzei sau notițele luate în celula sa.

223. Curtea susține, astfel, că reclamantului nu i s-au permis facilități adecvate pentru pregătirea apărării sale, ceea ce a subminat cerințele unui proces echitabil și egalitatea armelor.

► *Khodorkovskiy și Lebedev v. Rusia*, 11082/06, 25 iulie 2013

575. ... Rezultă că, al doilea reclamant a avut la dispoziție opt luni și douăzeci de zile pentru a studia peste 41.000 de pagini, în vreme ce primul reclamant a avut cinci luni și optsprezece zile pentru a studia peste 55.000 de pagini... În vederea parcurgerii dosarului cauzei cel puțin o dată, al doilea reclamant ar fi trebuit să citească un volum de peste 200 de pagini per zi lucrătoare. Primul reclamant ar fi trebuit să citească peste 320 de pagini per zi lucrătoare, în vederea parcurgerii cazului acuzării. Aceste cifre pot fi mai mari, dacă se exclud zilele de sărbători legale, în care reclamații erau aduși înaintea Curții sau când aceștia reflectau asupra probelor apărării.

576. Curtea menționează că dosarele cauzei reclamațiilor constau, în mare parte, din documentație financiară și juridică. Astfel, în vederea pregătirii pentru proces, nu era suficientă simpla citire a tuturor documentelor; reclamații au trebuit să ia notițe și, cel mai probabil, să recitească unele documente de mai multe ori, să le compare cu alte documente și să le discute cu avocații.

577. Curtea mai ia notă, de asemenea, de condițiile în care reclamații au trebuit să lucreze cu dosarele cauzei lor. În opinia Curții, aceste condiții erau inconfortabile, în cel mai bun caz ... Astfel, o singură copie a fiecărui dosar al cauzei a fost pusă la dispoziția apărării. Dacă unul dintre avocați studia un anume volum al dosarului cauzei la sediul GPO [Procurorul General al Federației Ruse], reclamații nu puteau studia acel volum la centrul de detenție. Cu toate că reclamaților li se permitea să ia notițe de mână, acestora le era imposibil să facă fotocopii. Dimpotrivă, avocații aveau permisiunea de a face fotocopii dar, în mare parte, pentru uz propriu. Dacă aveau nevoie să ofere reclamaților o copie a unui document, acest lucru era posibil doar prin intermediul administrației centrului de detenție și, în orice caz, reclamații puteau păstra doar un volum limitat de materiale tipărite în celulele lor. Al doilea reclamant nu a avut permisiunea, o vreme, să folosească o lupă și un calculator, fapt care i-a încetinit activitatea. Dosarul cauzei a fost pus la dispoziția apărării doar în încăperi speciale. Reclamanții și avocații lor nu au putut să discute cazul confidențial și, simultan, să lucreze cu dosarul cauzei: dacă aveau nevoie să aibă dosarul cauzei în față, prezența unui anchetator era obligatorie. În 2004, dosarele cauzei au fost transferate centrului de detenție și, după cum rezultă din plângerile avocaților reclamaților către autoritățile de investigație, acest lucru a făcut imposibilă fotocopierea documentelor. Toate acestea au îngreunat foarte mult activitatea echipei apărării.

578. După conexarea celor două cazuri în luna iunie 2004 ..., fiecare reclamant a primit un termen de douăzeci și două de zile pentru a se familiariza cu materialele referitoare la co-inculpați; aceasta însemna că al doilea reclamant, de exemplu, a trebuit să parcurgă 2.500 pagini pe zi, referitor la cazul primului reclamant – fără zile de odihnă și fără să aloce timp altor sarcini.

579. Astfel spus, Curtea reiterează că „problema adecvării timpului și facilităților permise unui învinuit trebuie evaluată în lumina circumstanțelor fiecărui caz particular” ... Mai întâi de toate, Curtea observă că în prezenta speță, fiecare

reclamant a fost asistat de o echipă de avocați profesioniști specializați, mulți dintre aceștia fiind foarte renumiți. Toți au fost reținuți în privat și toți au alocat o perioadă de timp considerabilă, lucrând la cazul reclamanților ...

580. Curtea evidențiază că, chiar atunci când avocatul are acces la materialele cazului, acest lucru nu poate substitui complet examinarea personală a dosarului de inculpat. ... Atunci când, în *Öcalan*, reclamantului i s-a acordat, în sfârșit, acces direct la materialele cazului acuzării, acesta a avut la dispoziție doar douăzeci de zile pentru a parcurge 17.000 de pagini. Timpul acordat reclamanților, în prezenta speță, a fost mult mai mare. În sfârșit, în *Öcalan v. Turcia* ... „avocații reclamantului ar fi putut fi împiedicați să ofere reclamantului o evaluare a importanței tuturor acestor probe de însuși numărul și volumul documentelor și restricția impusă asupra numărului și duratei vizitelor acestora”. În prezenta speță, reclamanților nu li s-au impus asemenea restricții drastice ...

581. Curtea concluzionează că, chiar dacă reclamanții nu au avut posibilitatea să studieze personal fiecare document din dosarul cauzei, această sarcină ar fi putut fi încredințată avocaților lor. Este important că reclamanții nu au fost limitați în privința numărului și duratei întâlnirilor cu avocații. Avocații apărării au avut la dispoziție dispozitive portabile de copiere și scanare și au fost, astfel, capabili să facă și să păstreze copii ale celor mai importante documente din dosarul cauzei. Curtea este conștientă de faptul că anumite restricții erau aplicate întâlnirilor dintre reclamanți și respectivele lor echipe de apărare, mai ales în ceea ce privește schimbul de note și documente ... Cu toate acestea, nu era probabil ca acestea să facă imposibil ca reclamanții să obțină asistența avocaților lor în examinarea dosarului cauzei și constatarea poziției acuzării înainte de începerea procesului.

582. În al doilea rând, Curtea menționează că reclamanții aveau posibilitatea să păstreze note scrise de mână și să le folosească la proces. Mai mult decât atât, cel puțin, până la sfârșitul anului 2003 – începutul anului 2004, exista posibilitatea ca avocații apărării să facă copii ale materialelor. Curtea a susținut, anterior, că folosirea nerestricționată a oricăror note și posibilitatea obținerii de copii ale documentelor relevante erau garanții importante ale unui proces echitabil. Omisiunea acordării unui asemenea acces atârna, în aprecierea Curții, în favoarea concluziei că principiul egalității armelor a fost încălcat ... Cu toate acestea, reclamanții în prezenta speță, spre deosebire de *Matyjek* sau *Moiseyev*, nu au fost obligați de nicio regulă privind secretul de Stat; aceștia puteau lua notițe și puteau păstra agendele cu ei, iar avocații lor aveau permisiunea să facă copii ale paginilor din dosarul cauzei, cel puțin, până la finalul anului 2003 – începutul lui 2004.

583. În al treilea rând, Curtea menționează că ambii reclamanți erau membri executivi ai uneia dintre cele mai mari companii petroliere din Rusia și erau posesori de diplome universitare. Capacitatea lor de a absorbi și analiza informații era, în mod necesar, peste medie; aceștia cunoșteau procesele de afaceri aflate în centrul cauzei și erau, fără îndoială, mai competenți în acele probleme decât orice alți participanți la proceduri. Statutul lor profesional era, de asemenea, un alt factor adițional în favoarea concluziei Curții, potrivit căreia incapacitatea

reclamanților de a studia personal fiecare document era compensată, cumva, de participarea avocaților lor la examinarea dosarului cauzei: trebuie să fi fost natural pentru reclamanți, ca manageri de nivel senior, să delege anumite sarcini avocaților lor.

584. În al patrulea rând, este posibil ca unele dintre materialele din dosarul cauzei să nu fi fost direct pertinente pentru obiectul cazului. De exemplu, contractele dintre Yukos și afiliații săi erau importante doar în măsura în care conțineau informații despre prețul petrolului și despre părțile implicate. În consecință, reclamanții nu aveau nevoie să citească fiecare pagină a acestor contracte pentru a contracara argumentele acuzării. Așa cum se desprinde din hotărârea în cazul reclamanților, o mare parte din materialele ambelor cazuri trebuie să fi fost identice. Aceasta înseamnă că, în realitate, numărul de pagini pe care reclamanții trebuiau să le analizeze, după asocierea celor două cazuri, era mai mic decât numărul total de pagini din cazul fiecărui co-inculpat.

585. În al cincilea rând, nu există nicio indicație că accesul reclamanților și al avocaților lor la dosarul cauzei a fost restricționat în vreun fel mai târziu, în cadrul procesului în sine ...

586. Cele cinci elemente de mai sus conduc Curtea la concluzia că, deși apărarea a trebuit să lucreze în condiții dificile în etapa premergătoare procesului, timpul alocat apărării pentru studierea dosarului cauzei ... nu era probabil să afecteze esența dreptului garantat de Articolul 6 §1 și 3 (b). Rezultă că nu a existat nicio încălcare a respectivelor prevederi ale Convenției, în această privință ...

587. În privința „timpului și facilităților” alocate apărării în cadrul procesului, Curtea observă că programul audierilor în cadrul primei etape a procedurilor, atunci când acuzarea își prezenta cazul, a fost, într-adevăr, mai relaxat și a permis pregătirea mai amplă a argumentelor de părți. Cu toate acestea, schimbarea calendarului și a audierilor a devenit mai intensivă de îndată ce Curtea a început să examineze probe ale apărării. Astfel, fără vreun motiv aparent, Curtea a început audierile mult mai devreme în ziua respectivă ... și a întrerupt practica pauzelor de miercuri ...

588. Cu toate că respectiva modificare a aranjamentelor audierii este posibil să fi făcut mai dificilă sarcina apărării, Curtea nu este convinsă că reclamanților le era imposibil să respecte procedurile. Apărarea putea solicita scurte suspendări atunci când era necesar și nu există nicio dovadă că Curtea nu a răspuns favorabil la asemenea cereri ...

589. Curtea cunoaște dificultățile cu care s-a confruntat apărarea în sala de ședință, mai ales cu privire la condițiile în care reclamanții au comunicat cu avocații lor. Curtea consideră, cu toate acestea, că acele aspecte ale cazului trebuie examinate prin prisma plângerii reclamanților, potrivit Articolului 6 §3 (c) din Convenție. Curtea concluzionează că schimbarea programului audierii în cadrul procesului nu a fost, astfel, contrară Articolului 6 §1 și 3 (b) din Convenție.

Accesul la materialele dosarului

► *Mialhe v. Franța (Nr. 2), 18978/91, 26 septembrie 1996*

44. ... Mai mult decât atât, pare clar, din deciziile lor că și-au bazat hotărârile printre alte lucruri, cum ar fi reședința în scopuri fiscale exclusiv pe documentele din dosarul cauzei, asupra căruia părțile au prezentat argumente la audieri în fața lor, asigurând astfel, că reclamantul avea parte de un proces echitabil. Omisiunea producerii anumitor documente în cadrul procedurii de consultare a CIF [Comisia privind Infracțiunile Fiscale] sau în procedura penală nu a încălcat, astfel, drepturile de apărare ale dlui Mialhe sau principiul egalității armelor ...

► *Foucher v. Franța, 22209/93, 18 martie 1997*

35. În prezenta cauză, există trei considerente de importanță crucială.

În primul rând, dl Foucher a ales să se apere personal, ceea ce acesta avea dreptul să facă, atât potrivit termenilor specifici ai Convenției cât și potrivit legii naționale ...

În al doilea rând, întrucât reclamantul fusese citat direct pentru proces la Curtea Magistraților fără o investigație preliminară, nu a fost pusă problema asigurării confidențialității investigației.

În ultimul rând, condamnarea reclamantului de Curtea de Apel Caen a fost bazată exclusiv pe raportul oficial al paznicilor de vânatoare care, potrivit Articolului 537 al Codului de procedură penală ..., reprezenta o probă valabilă până la proba contrarie.

36. Curtea ... consideră, astfel, că era important ca reclamantul să aibă acces la dosarul cauzei sale și să obțină o copie a documentelor conținute pentru a putea contesta raportul oficial cu privire la acesta ...

Întrucât nu a avut acest acces, reclamantul a fost inapt să pregătească o apărare adecvată și nu a beneficiat de egalitatea armelor, contrar cerințelor Articolului 6 §1 din Convenție, luat împreună cu Articolul 6 §3 ...

► *Moiseyev v. Rusia, 62936/00, 9 octombrie 2008*

215. Guvernul a recunoscut că solicitarea de un reclamant a unei copii a notei de rechizitoriu fusese refuzată, pe temeiul că aceasta conținea informații sensibile. Pe întreaga durată a procedurilor, nota de rechizitoriu a fost păstrată fie la departamentul special al centrului de detenție, fie la registrul special al tribunalului municipal, de unde nu putea fi scoasă. Guvernul nu a contestat afirmația reclamantului, potrivit căreia tot restul materialelor din dosarele cazului și notele luate în cadrul audierilor, fie de reclamant sau de reprezentanții săi, trebuiau înmânate Registrului special, după audieri.

216. Curtea acceptă că unele considerente de securitate națională pot, în anumite circumstanțe, impune aplicarea restricțiilor procedurale, în cazurile care implică secrete de Stat. Cu toate acestea, ... Guvernul nu a invocat niciun act sau reglementare, sau alte prevederi ale legii naționale care guvernează funcționarea departamentelor speciale în centre de detenție sau registre speciale ale Curților. Nici nu a oferit vreo justificare pentru natura exhaustivă a restricțiilor accesului reclamantului la materialul dosarelor cazului. Acesta nu a explicat de ce autoritățile nu au putut prezenta nota de rechizitoriu, astfel încât informațiile clasificate să fie conținute într-o anexă separată, care ar fi fost singura parte cu acces restricționat. Similar, nu pare că autoritățile ruse au considerat separarea materialului dosarelor cazului constituind secrete de Stat de toate celelalte materiale, cum ar fi, de exemplu, deciziile procedurale ale Curților, la care accesul trebuie să fie, în principiu, nerestricționat. În sfârșit, Curtea consideră că, faptul că reclamantul și echipa pentru apărarea acestuia nu au reușit să obțină propriile lor note pentru a le arăta unui expert sau pentru a le folosi în orice alt scop, îi împiedica, efectiv, pe aceștia să utilizeze informațiile conținute în acestea, întrucât aceștia au fost nevoiți să se bazeze exclusiv pe amintirile lor ...

217. Curtea deja a constatat că accesul nerestricționat la dosarul cauzei și folosirea nerestricționată a oricăror note, inclusiv, dacă este necesar, posibilitatea obținerii copiilor după documente relevante, au fost garanții importante ale unui proces echitabil, în contextul procedurilor de lustrare. Omișiunea acordării unui asemenea acces a înclinat balanța, în aprecierea Curții, în favoarea concluziei că principiul egalității armelor fusese încălcat ..., această concluzie se aplică *a fortiori* în circumstanțele cazului de față, în care reclamantul a fost judecat și își putea pierde nu doar bunul renume sau posibilitatea de a ocupa o funcție publică (ca în procedurile de lustrare), ci și propria libertate. Mai mult decât atât, așa cum a constatat Curtea mai sus, restricționarea accesului reclamantului la materialele dosarului cazului și notele nu aveau nicio bază în legea internă și aveau un scop excesiv de amplu.

218. Curtea susține, astfel, că faptul că reclamantul și echipa pentru apărarea sa nu au beneficiat de acces corespunzător la documentele din dosarul cauzei și aveau, de asemenea, restricții privind utilizarea notelor lor, s-a adăugat dificultăților întâlnite în pregătirea apărării acestuia.

► **Natunen v. Finlanda, 21022/04, 31 martie 2009**

46. Curtea reiterează că cerințele Articolului 6 presupun că, având motive specifice pentru solicitarea dezvăluirii anumitor probe care ar putea permite învinutului să se exonereze, acesta ar avea dreptul examinării validității acelor motive de o instanță. Cu toate că reclamantul, în acest caz, trebuie să fi cunoscut ceea ce conțineau înregistrările distruse, în măsura în care acestea îl implicau, și chiar dacă acesta a avut posibilitatea să adreseze întrebări în cadrul procesului privind toate conversațiile cu ceilalți inculpați, Curtea indică faptul că instanțele naționale nu au considerat credibile acuzațiile inculpaților despre achiziționarea ilegală de arme, din lipsa altor documente justificative ... Mai mult decât atât,

Curtea de Apel nu a refuzat să dispună dezvăluirea înregistrărilor solicitate pe temeiul că reclamantul nu oferise motive specifice și acceptabile pentru cererea sa. În schimb, aceasta a refuzat să pronunțe o decizie în această privință, deoarece înregistrările fuseseră distruse și, astfel, nu ar fi putut fi dezvăluite apărării sau prezentate Curții ...

47. Chiar dacă poliția și organele de urmărire penală au fost obligate prin lege să ia în considerare faptele atât pro cât și contra suspectului, o procedură prin care autoritatea de investigație însăși, chiar prin cooperarea cu organele de urmărire penală, încearcă să evalueze ce poate și ce nu poate fi relevant pentru caz, nu poate fi conformă cu cerințele Articolului 6 §1. Mai mult decât atât, nu este clar în ce măsură procurorul a fost, de fapt, implicat în decizia de a distruge acele înregistrări care nu erau incluse în dosarul cauzei. În acest caz, distrugerea anumitor materiale obținute prin supravegherea conversațiilor telefonice au făcut imposibil ca apărarea să-și verifice ipotezele cu privire la relevanță și să demonstreze echitatea acestora în fața instanțelor de judecată.

48. ... în acest caz, decizia privind probele nedivulgate a fost luată, probabil, în cadrul cercetării premergătoare procesului, fără a oferi apărării oportunitatea de a participa în procesul de luare a deciziilor.

49. ... Curtea mai menționează că măsura contestată a fost determinată de un defect al legislației, prin faptul că nu a reușit să ofere protecție adecvată apărării, mai degrabă decât de o conduită necorespunzătoare a autorităților, care au fost obligate, de legea aflată în vigoare la acel moment, să distrugă înregistrările contestate ...

50. Având în vedere considerentele de mai sus, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție, luat împreună cu Articolul 6 §3 (b) din Convenție.

Nedivulgarea probelor în interesul public

► *Rowe și Davis v. Regatul Unit* [MC], 28901/95, 16 februarie 2000

63. În cadrul judecării reclamanților la tribunalul de primă instanță, organele de urmărire penală au decis, fără înștiințarea judecătorului, să rețină anumite probe relevante pe motive de interes public. O asemenea procedură, prin care acuzarea însăși încearcă să evalueze importanța informațiilor ascunse față de apărare și să estimeze aceasta în raport cu interesul public în menținerea informațiilor secrete, nu poate fi conformă cu cerințele susmenționate ale Articolului 6 §1 ...

64. Într-adevăr, la începutul recursului reclamanților, avocatul acuzării a înștiințat apărarea că anumite informații fuseseră ascunse, fără a dezvălui, totuși, natura acestui material și că, în două ocazii separate, Curtea de Apel a revizuit probele nedezvăluite și, în audierile *ex parte*, cu beneficiul prezentărilor de Coroană, dar în lipsa apărării, au decis în favoarea nedivulgării.

65. Cu toate acestea, Curtea nu consideră că această procedură în fața Curții de Apel a fost suficientă pentru a remedia inechitatea cauzată la proces de absența oricărei analize a informațiilor ascunse de judecătorul de instrucție. Spre deosebire de acesta din urmă, care a văzut martorii depunând mărturie și cunoștea foarte bine toate probele și problemele cazului, judecătorii din Curtea de Apel depindeau, pentru înțelegerea posibilei relevanțe a materialului nedivulgat, de transcrierile audierilor Curții de Justiție Penală și de relatarea chestiunilor de avocatul acuzării. La fel, judecătorul de prima instanță ar fi fost în postura de a monitoriza necesitatea divulgării pe întreaga durată a procesului, evaluând importanța probelor nedivulgate într-o etapă în care apăreau noi probleme, când ar fi fost posibil, prin interogatoriu contradictoriu, să fie serios subminată credibilitatea martorilor-cheie și când cauza apărării era încă deschisă pentru a lua un număr de direcții sau accente diferite. Prin contrast, Curtea de Apel a fost obligată să-și realizeze evaluarea *ex post facto* și poate chiar, într-o anumită măsură, a fost influențată, în mod inconștient, de verdictul de vinovăție al juriului în subestimarea semnificației probelor nedivulgate.

66. În concluzie, astfel, omisiunea acuzării de a prezenta probele în discuție în fața judecătorului de instrucție și de a-i permite acestuia să hotărască în problema divulgării a privat reclamanții de un proces echitabil.

► ***P.G. și J.H. v. Regatul Unit*, 44787/98, 25 septembrie 2001**

71. Curtea este satisfăcută ... că apărarea a rămas informată și i s-a permis să facă prezentări, inclusiv să participe în procesul luării deciziilor de mai sus, în măsura în care era posibil, fără dezvăluirea către aceasta a materialului pe care acuzarea dorea să-l păstreze secret în temeiul interesului public ... Curtea mai menționează că materialul care nu a fost dezvăluit în speță nu făcea, oricum, parte din cazul acuzării și nu a fost prezentat juriului. Modalitatea că necesitatea divulgării a fost permanent supusă evaluării de judecătorul de instrucție a oferit, la fel, o măsură de protecție importantă, prin faptul că era obligația acestuia să monitorizeze, pe întreaga durată a procesului, echitatea sau lipsa corectitudinii probelor reținute. Nu s-a sugerat că judecătorul nu era independent și imparțial, în sensul Articolului 6 §1. Acesta cunoștea foarte bine toate probele și aspectele cazului și avea capacitatea de a monitoriza relevanța pentru apărare a informațiilor reținute atât înainte cât și în cadrul procesului ...

► ***Edwards și Lewis v. Regatul Unit [MC]*, 39647/98, 27 octombrie 2004**

46. Partea „În drept” a hotărârii Camerei ... declara, după cum urmează ...:

“... ”

În prezenta speță, totuși, se pare, că probele nedivulgate se refereau sau se puteau referi la o problemă, de fapt, decisă de judecătorul de instrucție. Fiecare reclamant a reclamat că fusese incitat la comiterea infracțiunii de unul sau mai mulți agenți de poliție sub acoperire, sau informatori și au cerut judecătorului de instrucție să considere dacă probele acuzării trebuie excluse, din acest motiv. În vederea stabilirii

dacă învinuitul a fost sau nu, într-adevăr, victima incitării necorespunzătoare de organele de poliție, a fost necesar ca judecătorul de instrucție să examineze un număr de factori, inclusiv motivul pentru operațiunea poliției, natura și măsura participării poliției la infracțiune și natura oricărei incitări sau presiuni aplicată de organele de poliție ... Dacă apărarea ar fi fost capabilă să convingă judecătorul că poliția acționase în mod adecvat, urmărirea trebuia, de fapt, întreruptă. Solicitățile în discuție au fost, astfel, de o importanță determinantă pentru procesele reclamanților, iar probele de imunitate de interes public s-ar fi putut referi la fapte conectate cu acele solicitări.

În pofida acestui fapt, reclamanților li s-a refuzat accesul la probe. Astfel, nu a fost posibil ca reprezentanții apărării să susțină cazul provocării complete, în fața judecătorului. Mai mult decât atât, în fiecare caz, judecătorul, care a respins, ulterior, argumentele apărării privind provocarea, văzuse deja probe ale acuzației care ar fi putut fi relevante în problemă ... Potrivit legii engleze, în care nu este probabil ca probele de imunitate de interes public să fie de ajutor învinuitului, ci susțin, de fapt, acuzarea, este probabil ca judecătorul de instrucție să constate că balanța înclină în favoarea nedivulgării ...

În aceste circumstanțe, Curtea nu consideră că procedura implementată pentru determinarea problemelor de divulgare a probelor și provocare a respectat cerințele furnizării procedurilor contradictoriale și egalității armelor și a încorporat măsuri de protecție adecvate pentru protecția intereselor învinuitului. Rezultă că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1, în acest caz ..."

47. Așa cum s-a observat ... mai sus, Guvernul, care a solicitat prezentarea acestui caz către Marea Cameră, nu mai dorește să continue trimiterea și confirmă că se mulțumește cu simpla aprobare de Marea Cameră a hotărârii Camerei... Reclamanții acceptă hotărârea Camerei și nu obiectează față de procedura propusă de Guvern.

48. După examinarea problemelor ridicate de caz în lumina hotărârii Camerei, Marea Cameră nu vede niciun motiv să facă derogare de la concluziile Camerei. Astfel, concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție ...

► **Mirilashvili v. Rusia, 6293/04, 11 decembrie 2008**

200. De la început, Curtea menționează că materialele neprezentate apărării nu conțineau informații despre evenimentele din data de 7-8 august 2000. Acestea priveau, mai degrabă, maniera în care probele „directe” împotriva reclamantului (benzile audio) fuseseră obținute. Cu toate acestea, nu le face mai puțin relevante. Nu numai că trebuie ca probele direct relevante pentru faptele cazului să fie examinate într-o procedură contradictorie, dar alte probe care pot fi legate de admisibilitate, fiabilitate și caracterul complet al celor dintâi ...

202. ... Organizarea procedurii penale, astfel încât se se protejeze informații despre detaliile operațiunilor poliției efectuate sub acoperire, reprezintă un considerent relevant, în sensul Articolului 6. Curtea este pregătită să accepte, având în vedere contextul cazului, că documentele vizate de reclamant ar fi putut conține anumite informații sensibile relevante pentru siguranța națională. În asemenea circumstanțe, judecătorul național s-a bucurat de o marjă amplă de apreciere în luarea deciziei privind cererea de divulgare înaintată de apărare.

203. Apare întrebarea dacă nedivulgarea a fost contrabalansată de garanții procedurale adecvate. Curtea observă, în acest scop, că materialele referitoare la autorizarea ascultării liniilor telefonice au fost examinate de președintele completului de judecată *ex parte* la audierile din 12 septembrie 2002. Astfel, decizia de a reține anumite documente a fost luată nu de acuzare în mod unilateral ..., ci de un membru al sistemului judiciar ...

206. Curtea menționează că punctul esențial în raționamentul instanței interne a fost că materialele în discuție se refereau la OSA și, ca atare, nu ar fi putut fi divulgate apărării. Se pare că Curtea nu a analizat dacă acele materiale ar fi fost de vreun ajutor pentru apărare și dacă dezvăluirea lor ar fi prejudiciat, cel puțin, incontestabil, orice interes public identificabil. Decizia Curții a fost bazată pe tipul materialului în discuție (material referitor la OSA), și nu pe analiza conținutului acestuia.

207. Tribunalul militar, probabil, nu a avut altă opțiune în situația de față, având în vedere legea privind activitățile operaționale și de căutare, care interzicea în termeni absoluți dezvăluirea de documente referitoare la OSA în asemenea situații și nu furniza niciun „exercițiu comparativ” de un judecător. Totuși, este cert că rămâne valabil faptul că rolul Curții în decizia asupra cererii de divulgare înaintată de apărare a fost foarte limitat.

208. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că procesul de luare a deciziilor a prezentat deficiențe grave. În ceea ce privește justificarea semnificativă pentru decizie, Curtea menționează că decizia contestată a fost vagă; aceasta nu a specificat ce tip de informații sensibile putea conține ordinul Curții din data de 11 iulie 2000 și alte materiale referitoare la operațiune. Curtea a acceptat excluderea generalizată a tuturor materialelor din examinarea contradictorie. Mai mult decât atât, Curtea observă că operațiunea de supraveghere nu a vizat reclamantul sau pe co-învinuit.

209. În concluzie, Curtea consideră că decizia de a nu divulga materiale referitoare la operațiunea de supraveghere nu a fost însoțită de garanții procedurale adecvate și, mai mult decât atât, nu a fost suficient justificată ...

Dreptul inculpatului la auto-reprezentare

► *Correia de Matos v. Portugalia* (dec.), 48188/99, 15 noiembrie 2001

... decizia de a permite unui învinuit să se apere personal sau să i se desemneze un avocat încă intră în sfera de apreciere a Statelor Contractante, care sunt mai abilitate decât Curtea în alegerea mijloacelor corespunzătoare prin care să permită sistemului lor judiciar să garanteze drepturile apărării.

Trebuie subliniat că motivele invocate pentru solicitarea reprezentării obligatorii de un avocat pentru anumite etape ale procedurilor sunt, în opinia Curții, suficiente și relevante. Este, mai ales, o măsură în interesul învinuitului, destinată

să asigure apărarea adecvată a intereselor acestuia. Instanțele sunt, astfel, îndreptățite să considere că interesele justiției impun desemnarea obligatorie a unui avocat.

Faptul că învinuitul este el însuși avocat, așa cum este cazul aici chiar dacă numele reclamantului a fost eliminat, temporar, din registrul Consiliului Barourilor, nu subminează în niciun fel observațiile precedente. Deși este adevărat, ca o regulă generală, că avocații pot acționa în persoană înaintea instanței, instanțele relevante sunt, totuși, îndreptățite să considere că interesele justiției impun desemnarea unui reprezentant care să acționeze în numele avocatului acuzat de o faptă penală și care, astfel, chiar din acest motiv, să nu fie apt să evalueze în mod adecvat interesele aflate în joc sau să-și realizeze în mod eficace propria apărare. În opinia Curții, problema intră din nou în limitele sferei de apreciere permise autorităților naționale.

Curtea consideră că ... apărarea reclamantului a fost efectuată respectiv. Aceasta indică că reclamantul nu a susținut că a fost inapt să prezinte propria sa versiune a faptelor către Curțile în discuție și că acesta a fost reprezentat de un avocat desemnat oficial la audierile din 15 decembrie 1998.

Astfel, nu există probe în sprijinul afirmației că procesul în discuție a fost inechitabil sau că drepturile de apărare ale reclamantului au fost încălcate.

► ***Barberà, Messegué și Jabardo v. Spania, 10590/83,*** **6 decembrie 1988**

69. Pe data de 11 ianuarie 1982, adică în ziua dinaintea deschiderii audierii înaintea Audiencia Nacional, reclamantii se aflau încă la Penitenciarul Barcelona. Aceștia nu au plecat spre Madrid decât în seara de 11 ianuarie. Au sosit a doua zi, dimineața devreme, după o călătorie de peste 600 de kilometri într-o autodubă a penitenciarului, cu toate că audierea era programată să înceapă la ora 10.30 a.m.

70. Dl Barberà, dl Messegué și dl Jabardo au trebuit, astfel, să facă față unui proces de importanță vitală pentru ei, având în vedere gravitatea acuzațiilor care se aduceau împotriva lor și sentințele care puteau fi pronunțate, într-o stare care trebuie să fi fost una de rezistență fizică și psihică redusă.

În pofida asistenței avocaților lor, care au avut oportunitatea să facă prezentări, această circumstanță, regretabilă în sine, a slăbit incontestabil poziția acestora într-un moment vital, în care aceștia aveau nevoie de toate resursele lor pentru a se apăra și, mai ales, pentru a face față chestionărilor chiar de la începutul procesului și să se consulte, efectiv, cu apărătorul lor.

► ***Galstyan v. Armenia, 26986/03, 15 noiembrie 2007***

91. Curtea menționează că toate materialele care i s-au prezentat indică faptul că reclamantul a renunțat în mod expres la dreptul său de a fi reprezentat de un avocat, atât înainte cât și în cadrul audierii la Curte ... Este clar, din textul Articolului 6 §3 (c), că un învinuit are opțiunea de a se apăra fie „în persoană

sau prin intermediul asistenței juridice”. Astfel, nu va fi, în mod normal, contrar cerințelor acestui articol, dacă un învinuit este auto-reprezentat în conformitate cu propria sa voință, decât dacă interesele justiției impun altfel. În prezenta speță, nu există nicio dovadă că alegerea de auto-reprezentare a reclamantului a fost rezultatul vreunor amenințări sau violențe fizice. Mai mult decât atât, nu există probe în sprijinul afirmației reclamantului că ar fi fost „păcălit” să refuze un avocat. Chiar dacă PACE [Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei] și rapoartele Human Rights Watch la care s-a făcut referire ... conțin informații relevante, aceste materiale sunt, totuși, insuficiente ca Curtea să considere că acțiuni, similare celor descrise în aceste rapoarte, s-au produs în cazul particular al reclamantului. În sfârșit, observând că reclamantul a fost acuzat de o infracțiune minoră și că sentința maximă posibilă nu putea depăși 15 zile de detenție, Curtea nu discerne, în prezenta speță, niciun interes de justiție care să fi solicitat o reprezentare legală obligatorie.

92. După concluzionarea că fusese alegerea reclamantului să nu aibă un avocat, Curtea consideră că autoritățile nu pot fi considerate responsabile pentru faptul că acesta nu era legal reprezentat în cadrul procedurilor administrative împotriva sa. Prin urmare, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (c) ale Convenției, luate în conexitate.

***Jemeljanovs v. Letonia*, 37364/05, 6 octombrie 2016**

88. Interpretând refuzul reclamantului în ceea ce îl privea pe D. drept o renunțare expresă la dreptul său la asistență juridică, tribunalul de primă instanță a respins solicitarea sa pentru desemnarea unui alt avocat în vederea asistării juridice. Astfel, de la 1 septembrie 2005 înainte, reclamantul s-a apărat personal, în cadrul procedurilor.

89. Curtea menționează că interesele justiției impun, în principiu, reprezentarea legală atât înaintea cât și după o audiere cu privire la toate întrebările referitoare la vinovăție sau nevinovăție și atunci când este în joc privarea de libertate ... Cu toate acestea, interesele justiției vor fi judecate cu referire la faptele cazului, per ansamblu, având în vedere, *inter alia*, gravitatea infracțiunii, severitatea posibilei sentințe, complexitatea cazului și situația personală a unui reclamant ...

90. În prezenta speță, reclamantul era pasibil de doisprezece ani de închisoare. Cu toate acestea, aspectele legale nu au avut vreo complexitate specială, reclamantul a declarat în mod consecvent fapte care, în esență, nu s-au abătut de la cele relatate de martori ... Nu au fost ridicate alte întrebări legate de lege, care ar fi putut fi soluționate doar de un profesionist juridic ...

91. Curtea observă în continuare că tribunalul de primă instanță a oferit suficiente măsuri de protecție care permit reclamantului sa-și susțină propria apărare. Reclamantului i s-a acordat, în mai multe rânduri, ocazia de a convoca și examina martorii care au depus mărturie împotriva sa ..., și să cheme martori în apărarea sa ... Chiar dacă reclamantul nu a uzat de unele dintre drepturile sale de apărare, mai ales în legătură cu adresarea de întrebări martorilor, dosarul cauzei arată că acesta a renunțat în mod explicit la aceste drepturi ...

92. Mai mult decât atât, Tribunalul Daugavpils a suspendat audierile în instanță în cadrul judecării, acordând reclamantului timp pentru a înainta cereri, pentru a da declarații în instanță ... și a se pregăti pentru argumentarea în instanță ... Cu privire la motivele reclamantului, acuzația în discuție a fost clarificată ...

93. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că reclamantul avea dreptul efectiv de a se apăra personal în fața instanței de judecată.

REPREZENTAREA JURIDICĂ

Încadrarea în timp

A se vedea și INTEROGAREA (Dreptul la asistență din partea unui avocat), p. 171 de mai sus.

Dreptul de renunțare

► ***Galstyan v. Armenia*, 26986/03, 15 noiembrie 2007**

A se vedea APĂRAREA (Dreptul inculpatului la auto-reprezentare), p. 311 de mai sus.

► ***Aleksandr Zaichenko v. Rusia*, 39660/02, 18 februarie 2010**

46. Curtea observă de la început, că reclamantul doar a reclamat că nu i se acordase destul timp pentru a contacta un avocat într-un oraș din apropiere. Curtea nu poate să nu observe că, așa cum a confirmat reprezentantul reclamantului în scrisoarea sa către Curtea Europeană ..., reclamantul „a ales să nu își exercite dreptul la reprezentare juridică, în speranța că Curtea îi va asigura un proces echitabil chiar și fără apărător”.

47. Mai mult decât atât, Curtea observă că prezentul caz diferă de cazurile anterioare referitoare la dreptul la asistență juridică în procedurile premergătoare procesului ..., deoarece reclamantul nu a fost arestat formal sau interogat în detenția în custodia poliției. Acesta a fost oprit pentru un control rutier. Această verificare și declarațiile auto-incriminatoare ale reclamantului au fost ambele efectuate în public, în prezența a doi martori, care atestă aceasta. Este adevărat că evidența procesului conține o declarație dată de reclamant, care sugerează că redactarea înregistrării inspecției și/sau declarația ulterioară a acestuia au fost începute pe loc, dar finalizate în satul Birofeld. Cu toate acestea, Curtea concluzionează, pe baza materialelor din dosarul cauzei, că evenimentele relevante, adică schițarea înregistrării inspecției și preluarea explicației reclamantului, au fost efectuate într-o secvență directă de evenimente.

48. Cu toate că reclamantul ... nu era liber să plece, Curtea consideră că circumstanțele cazului, așa cum este prezentat de părți și stabilit de Curte, nu dezvăluie nicio reducere semnificativă a libertății de acțiune a reclamantului, care ar putea fi suficientă pentru activarea unei cerințe pentru asistență juridică deja din această etapă a procedurilor.

49. Curtea menționează că rolul poliției într-o situație cum ar fi cazul de față, a fost să elaboreze o înregistrare a inspecției și să primească explicația reclamantului cu privire la originea canistrelor din mașina sa ... După ce a făcut aceasta, organul de poliție a transferat documentele către anchetator care, la rândul său, a compilat un raport către superiorul său, indicând că exista un caz împotriva reclamantului pentru bănuiala de furt ... Acest raport l-a determinat pe superiorul anchetatorului să deschidă o cauză penală împotriva reclamantului ...

50. În acea etapă, respectiv, pe data de 2 martie 2001, reclamantul a fost supus evaluării privind dreptul său la asistență juridică. A avut posibilitatea să consulte un avocat înainte de a participa la ședința din 2 martie 2001. La acea ședință, reclamantul i s-a prezentat versiunea evenimentelor pe baza declarațiilor sale din data de 21 februarie 2001. Reclamantul a fost de acord, în mod voluntar și fără echivoc, să semneze actul de punere sub acuzare și a renunțat la dreptul său la asistență juridică, indicând că se va apăra singur la proces.

51. Considerentele anterioare îi sunt suficiente Curții, pentru a putea concluziona că absența unui reprezentant legal pe data de 21 februarie și 2 martie 2001 nu a încălcat dreptul reclamantului la asistență juridică, potrivit Articolului 6 §3 (c) din Convenție.

► ***Sakhnovskiy v. Rusia* [MC], 21272/03, 2 noiembrie 2010**

89. Guvernul a considerat că reclamantul a renunțat la dreptul său, potrivit Articolului 6 §3 (c) din Convenție. S-a sugerat că dna A. trebuie considerată reprezentanta reclamantului din momentul numirii sale de Curtea Supremă. Guvernul a argumentat că, ca reprezentantă a reclamantului, dna A. ar fi trebuit să solicite un avocat înlocuitor sau o întrevvedere în privat cu reclamantul, ceea ce aceasta nu a făcut. Acest lucru a fost tratat drept renunțare implicită.

90. Curtea reiterează că nici litera și nici spiritul Articolului 6 din Convenție nu împiedică o persoană să renunțe, de bună voie, fie expres, fie în mod tacit, la dreptul la garanțiile unui proces echitabil ... Cu toate acestea, o asemenea renunțare trebuie stabilită în mod inechivoc și nu trebuie să contravină niciunui interes public important ...

91. Curtea menționează că reclamantul este o persoană nespecializată și, astfel, nu deține pregătire juridică ... Acesta nu era la curent cu numirea dnei A. și, în final, a refuzat serviciile acesteia, din simplul motiv că acesta a perceput participarea acesteia la proceduri ca fiind o simplă formalitate. Acesta și-a făcut cunoscută poziția la Curtea Supremă cât de bine a putut. Reclamantul nu trebuie să fie nevoit să sufere consecințele atitudinii pasive a dnei A., atunci când unul dintre elementele-cheie ale plângerii acestuia este exact pasivitatea ei. Astfel, lipsa de acțiune a dnei A. nu poate fi privită drept renunțare.

92. Guvernul a evidențiat că reclamantul a refuzat să accepte serviciile dnei A., dar nu a solicitat desemnarea altcuiva ca avocat. Nici nu a solicitat mai mult timp pentru a se întâlni avocatul desemnat de Curte sau să găsească un alt avocat, potrivit propriei alegeri. Din nou, Curtea menționează că, în acel context, nu se

putea aștepta ca reclamantul să realizeze pași procedurali care impun, în mod normal, cunoștințe și abilități juridice. Reclamantul a făcut ceea ce ar face o persoană obișnuită în situația lui: acesta și-a exprimat nemulțumirea legată de maniera în care asistența juridică a fost organizată de Curtea Supremă. În asemenea circumstanțe, omisiunea reclamantului de a formula revendicări mai specifice nu poate fi considerată renunțare, de asemenea.

93. Curtea, precum și Camera ..., consideră că nici conduita reclamantului, nici lipsa de acțiune a dnei A., nu absolvă autoritățile de obligația de a lua alte măsuri pentru garantarea eficacității apărării acestuia.

► **Jemeljanovs v. Letonia, 37364/05, 6 octombrie 2016**

83. Reclamantul a declarat, în esență că, prin disponibilizarea lui D., al doilea consultant juridic gratuit al său, acesta nu a intenționat să renunțe la dreptul său la un avocat.

84. În acest scop, Curtea reiterează că trebuie stabilită o renunțare neechivocă, care nu trebuie să contravină niciunui interes public important (a se vedea *Sakhnovskiy v. Rusia*) ... Înainte să se poată spune că un învinuit, prin conduita sa, a renunțat în mod implicit la un drept important, potrivit Articolului 6 din Convenție, trebuie să se indice că acesta ar fi putut prevedea, în mod rezonabil, consecințele comportamentului său în această privință (a se vedea *Idalov v. Rusia*¹² ...) ...

85. Curtea observă că, înainte ca reclamantul să ceară tribunalului de primă instanță să-l respingă pe D., autoritățile l-au informat pe acesta că legislația relevantă nu prevedea dreptul unui învinuit de a alege liber un consultant juridic gratuit. Autoritățile au mai declarat că, în cazul unui refuz nejustificat al serviciilor unui consultant juridic gratuit, reclamantul avea dreptul să angajeze un avocat, potrivit propriei alegeri și pe propria cheltuială sau să se apere fără ca un avocat să fie prezent ... În asemenea circumstanțe, Curtea consideră că reclamantul ar fi trebuit să prevadă probabilitatea ridicată că Tribunalul Daugavpils ar putea, ulterior, să respingă cererea acestuia pentru substituirea unui consultant juridic gratuit.

86. Curtea mai observă că, așa cum rezultă din dosarul cauzei, refuzul de reclamant al consultantului său juridic gratuit a fost bazat pe o prevedere legală, care servea în mod explicit drept temei legal pentru renunțarea la dreptul la asistență juridică ... Mai mult decât atât, la data începerii judecării acestei cauze penale, legislația internă a stabilit clar o listă exhaustivă a circumstanțelor în care era obligatorie reprezentarea juridică ... Nimic din dosarul cauzei nu sugerează că reclamantul intra în oricare dintre categoriile care necesită reprezentare juridică, că nu cunoștea prevederea legală de mai sus ori că nu dispunea de suficiente mijloace pentru a plăti asistența juridică ... În aceste circumstanțe, Curtea consideră că nu ar fi fost nerezonabil să se aștepte ca reclamantul să prevadă că o cerere repetată pentru respingerea unui consultant juridic gratuit, considerată

12. A se vedea APĂRAREA (Capacitatea inculpatului de a fi audiat și de a prezenta probe, Prezența), p. 398 de mai jos.

nefondată de Curte, ar fi putut conduce la necesitatea ca acesta să angajeze un avocat, potrivit propriei alegeri, pe propria cheltuială, sau să se apere singur.

87. În lumina celor de mai sus, în special, faptul că reclamantul a fost informat despre prevederea legală aplicabilă, Curtea consideră că, prin înaintarea unei alte cereri nefondate pentru eliberarea consultantului juridic gratuit de obligațiile sale, reclamantul a renunțat, *de facto*, la dreptul său de a-și apăra cauza cu ajutorul asistenței juridice gratuite.

Asistența juridică garantată de stat obligatorie în interesele justiției

Circumstanțele relevante

► Quaranta v. Elveția, 12744/87, 24 mai 1991

32. În vederea determinării dacă „interesele justiției” impuneau ca reclamantul să primească asistență juridică gratuită, Curtea va avea în vedere diverse criterii ...

33. În primul rând, trebuie să se ia în considerare gravitatea infracțiunii de care era acuzat dl Quaranta și severitatea sentinței pe care acesta o risca ... Potrivit secțiunii 19 §1 din Legea federală privind consumul ilegal de droguri, în coroborare cu Articolul 36 al Codului penal elvețian, sentința maximă era de trei ani de închisoare ... În prezenta speță, ar fi trebuit permisă asistență juridică gratuită, din simplul motiv că miza era atât de importantă.

34. Un factor adițional este complexitatea cazului ... Cazul nu a ridicat niciun fel de dificultăți speciale în ceea ce privește stabilirea faptelor ... Cu toate acestea, rezultatul procesului a fost de o importanță considerabilă pentru reclamant, întrucât infracțiunea prezumtivă s-a produs în perioada de probație la care acesta a fost supus în anul 1982 ... Instanța penală, astfel, a trebuit atât să hotărască asupra posibilității activării sentinței suspendate cât și să decidă asupra unei noi sentințe. Participarea unui avocat la proces ar fi creat cele mai bune condiții pentru apărarea învinuitului, mai ales, având în vedere faptul că o gamă amplă de măsuri era disponibilă Curții.

35. Asemenea întrebări, care sunt complicate în sine, au fost încă mai mult complicate pentru dl Quaranta, ținând seama de situația personală a acestuia: un adult tânăr de origine străină, dintr-un mediu sub-privilegiat, care nu dispunea de o pregătire profesională reală și avea un cazier judiciar încărcat. Acesta consuma droguri din 1975, aproape zilnic, din 1983 și, la momentul respectiv, trăia împreună cu familia sa din ajutorul social.

36. În circumstanțele cazului, apariția acestuia în persoană, în fața judecătorului de instrucție, apoi în fața instanței penale, fără asistența unui avocat, nu i-a permis acestuia, astfel, sa-și prezinte cazul într-o manieră adecvată ...

► **Benham v. Regatul Unit, 19380/92, 10 iunie 1996**

61. ... acolo unde este în joc privarea de libertate, interesele justiției, în principiu, impun reprezentarea juridică ... În acest caz, dl Benham se confrunta cu un termen maxim de trei luni de închisoare.

62. Mai mult decât atât, legea pe care magistrații au trebuit să o aplice nu era lipsită de complicații. Testul privind neglijența culpabilă era, mai ales, dificil de înțeles și de pus în aplicare ...

64. Având în vedere severitatea pedepsei pe care o risca dl Benham și complexitatea legii aplicabile, Curtea consideră că interesele justiției impuneau ca, pentru a beneficia de o examinare echitabilă, dl Benham ar fi trebuit să beneficieze de reprezentare juridică gratuită pe durata procedurilor în fața magistraților.

► **Talat Tunç v. Turcia, 32432/96, 27 martie 2007**

57. În acest caz, reclamantul risca pedeapsa capitală pentru matricid. Pe lângă aceasta, reclamantul, care pledase nevinovat pe durata procedurii penale, avea dificultăți în contracararea mărturiei pe care o realizase în etapa investigării ...

58. Rezultă că, a doua condiție, prevăzută în Articolul 6 §3, era îndeplinită ...

60. În prezenta cauză, Curtea menționează că, pe data de 26 decembrie 1994, reclamantul a declarat biroului Procuraturii din Alaşehir că nu a putut acționa de bunăvoie atunci când a fost chestionat de acuzare și judecătorul de instrucție, din cauza organelor de poliție, care îl amenințaseră cu rele tratamente. Nu se poate considera că reclamantul, care nu avea pregătire profesională și provenea dintr-un mediu umil, putea estima în mod rezonabil consecințele nesolicitării asistenței unui avocat pe durata procedurii penale în care risca pedeapsa cu moartea.

62. ... Având în vedere severitatea posibilei sentințe, Curtea consideră că interesele justiției impuneau, în vederea asigurării unui proces echitabil, ca reclamantul să beneficieze de asistență juridică gratuită pe durata procedurii penale împotriva sa.

► **Zdravko Stanev v. Bulgaria, 32238/04, 6 noiembrie 2012**

39. ... Tribunalul Districtual Nova Zagora nu a impus sentința cu închisoarea dar, în schimb, l-a amendat cu 500 BGN și, în replică la acțiunile civile în despăgubire, a ordonat acestuia să plătească părților vătămate daune morale în valoare totală de 16.900 BGN. Întrucât acuzarea nu a încercat să facă apel împotriva acestei decizii, Tribunalul Regional Sliven nu ar fi putut impune reclamantului o penalizare mai aspră. Prin urmare, privarea de libertate nu era în joc în procedurile desfășurate înaintea Tribunalului Regional Sliven. Cu toate acestea, amenda impusă reclamantului se ridica la aproximativ 250 euro, iar daunele pe care acesta trebuia să le plătească se ridicau la peste 8.000 euro, care era o sumă semnificativă, având în vedere situația financiară a acestuia.

40. Mai mult decât atât, deși nu se discută faptul că reclamantul avea o diplomă universitară, nu există nicio sugestie că acesta ar fi beneficiat de pregătire juridică și, deși procedurile nu atingeau nivelul maxim de complexitate, aspectele relevante includeau normele privind admisibilitatea probelor, regulile de procedură și sensul de intenție. La fel, Curtea menționează că reclamantul a fost acuzat de o faptă penală care implica atacarea de un membru senior al judiciarului și care punea sub semnul întrebării integritatea procesului judiciar în Bulgaria. Mai mult decât atât, instanțele par să fi gestionat acțiunile civile în despăgubire în cadrul procedurii penale. Ca atare, un avocat calificat ar fi fost, incontestabil, în măsură să pledeze cauza cu o claritate mai mare și să contracareze mai eficace argumentele ridicate de acuzare ... Faptul că reclamantul, ca persoană educată, ar fi putut înțelege procedurile nu schimbă faptul că, fără serviciile unui jurist calificat, acesta era, aproape sigur, inapt să se apere singur în mod eficient ...

41. Curtea, așadar, acceptă că ... interesele justiției impuneau ca, pentru a beneficia de o examinare echitabilă, reclamantul trebuia să fi beneficiat de reprezentare juridică gratuită pe durata procedurilor în fața Tribunalului Regional Sliven ...

► **Mikhaylova v. Rusia, 46998/08, 19 noiembrie 2015**

(i) Acuzația potrivit Articolului 19.3 al CAO [Codul privind contravențiile administrative]

90. Se menționează că reclamanta risca primirea unei sentințe de până la cincisprezece zile de detenție. În acest context, Curtea nu scapă din vedere cerința, potrivit legii ruse, că detenția administrativă urma să se aplice doar în „circumstanțe excepționale” ... Cu toate acestea, problema trebuie hotărâtă de un judecător intern în fiecare cauză dată și, astfel, nu poate aprecia analiza dacă asistența juridică ar fi trebuit pusă la dispoziție gratuit, pentru a respecta cerințele Articolului 6. Nu pare că reclamanta intra în categoriile de persoane excluse cărora nu li se putea impune detenția administrativă ca posibilă penalizare statutară. Astfel, Curtea consideră că miza era una importantă pentru reclamantă ...

91. În ceea ce privește alți factori (cum ar fi gravitatea infracțiunii, gravitatea acuzației specifice și complexitatea cazului împotriva reclamantului), Curtea observă că aceasta se confrunța cu o acuzație legată de un episod în care aceasta opusese rezistență unui ordin al organelor de poliție. Fără îndoială, o determinare adecvată a acestei acuzații poate impune, *inter alia*, constatarea legalității ordinului agentului (cu referire particulară la altă legislație, cum ar fi Legea privind manifestațiile publice și Legea poliției) sau concluziile legale desprinse, ținând seama de exercitarea de inculpată a libertății de întrunire sau a libertății de expresie ... Deși Curtea acceptă că prezentările reclamantei în fața instanțelor nu erau lipsite de substanță, acest lucru nu putea fi presupus în mod fiabil în avans, în măsura în care era în discuție problema asistenței juridice. În orice caz, oricare posibilitate de asistență juridică fiind eliminată de lege, problema posibilei cunoașteri insuficiente a legii de reclamantă nu reprezenta

și nu reprezintă un considerent relevant. În măsura în care situația personală a reclamantului poate fi relevantă, Curtea menționează, de fapt, că reclamanta era pensionară, fără pregătire juridică sau altă pregătire relevantă.

92. Oricum, gravitatea pedepsei este suficientă Curții pentru a concluziona că reclamantul ar fi trebuit să beneficieze de asistență juridică gratuită întrucât „interesele justiției” impuneau astfel ...

94. În ceea ce o privește, Curtea reiterează că Articolul 6 §3 (c) lasă Statelor Contractante alegerea mijloacelor de asigurare a dreptului la asistență juridică în sistemele lor judiciare, sarcina Curții fiind doar să constate dacă metoda pe care acestea au ales-o concordă cu cerințele unui proces echitabil ... Cu toate acestea, reclamanta nu a putut beneficia de asistență juridică în cadrul audierii la proces, nici nu a putut obține alt fel de asistență, de exemplu, consultanță juridică sau asistență/reprezentare înainte de o audiere în instanță sau în scopul redactării unui apel, sau o combinație a celor de mai sus ...

95. Considerentele anterioare îi sunt suficiente Curții pentru a concluziona că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (c) din Convenție.

(ii) Acuzația potrivit Articolului 20.2 al CAO

96. În ceea ce privește gravitatea penalizărilor statutare, Curtea observă că, la momentul respectiv, singura penalizare statutară era o amendă de până la 1.000 ruble (sau 28 euro), valoare relativ mică, chiar și după standardele naționale.

97. Curtea mai observă că respectiva cauză se referea la un eveniment, pentru care elementele juridice relevante, inclusiv *corpus delicti*, erau relativ directe. În același timp, Curtea menționează că determinarea acuzației impunea ca normele aplicabile și actele pasibile de pedeapsă, potrivit Articolului 20.2 al CAO, să fie determinate și evaluate prin raportare la, și pe baza altei legislații, cum ar fi Legea manifestațiilor publice ..., și, în final, prin referire la considerente legale având în vedere exercitarea de inculpată a libertății sale de întrunire și/sau a libertății de expresie ... Fără îndoială, această sarcină era capabilă să dezvăluie un anumit grad de complexitate, atunci când reclamantul nu deținea pregătire sau cunoștințe juridice obligatorii.

98. În mod special, era relevant să se determine dacă întrunirea publică respecta sau nu cerința notificării, potrivit Legii manifestațiilor publice ..., și că inculpatul a luat parte la această demonstrație. De asemenea, se menționează că CAO nu impunea, în aceste circumstanțe, participarea unui procuror, care să prezinte în fața judecătorului cauza împotriva inculpatului ... În timp ce organele de poliție se ocupau de compilarea dosarului de infracțiune administrativă înainte de a-l transmite unei instanțe, se pare, că acuzația împotriva inculpatului era, atunci, atât prezentată cât și examinată de judecătorul care se ocupa de caz ...

99. În prezenta speță, Curtea atribuie importanță faptului că procedurile împotriva reclamantului se legau direct de exercitarea de aceasta a libertăților fundamentale, protejate potrivit Articolelor 10 și 11 din Convenție. Astfel, nu se poate considera că miza pentru reclamantă era una ne semnificativă.

100. Se mai menționează că reclamanta nu a putut beneficia de asistență juridică în cadrul audierii la proces, nici nu a obținut altă formă de asistență, de exemplu, consultanță juridică sau asistare/reprezentare în fața unei audieri în instanță sau în scopul redactării unui apel, sau o combinație a celor de mai sus.

101. În ultimul rând, Curtea consideră că, în sensul respectării Articolului 6 din Convenție, este preferabil ca elementele de fapt și legale pertinente (cum ar fi testarea mijloacelor și problema „intereselor justiției”) să fie evaluate mai întâi la nivel intern, atunci când se hotărăște în problema asistenței juridice gratuite, mai ales atunci când, ca în prezenta speță, este în joc un drept sau o libertate fundamentală protejate conform prevederilor Convenției în procedurile interne în discuție. Cu toate acestea, având în vedere starea legii naționale, nu s-a efectuat nicio astfel de evaluare la nivel intern ...

102. Astfel, după examinarea tuturor elementelor relevante și în pofida valorii mici a amenzii statutare, Curtea concluzionează că, în circumstanțele particulare ale cazului, „interesele justiției” impuneau disponibilitatea asistenței juridice gratuite. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (c) ale Convenției.

Obligația de rambursare

► *Croissant v. Germania*, 13611/88, 25 septembrie 1992

33. Spre deosebire de drepturile prevăzute în alte prevederi ale Articolului 6 §3 ..., dreptul la asistență juridică gratuită, conferită de subparagraful (c) ..., nu este absolut; respectiv, asistența este oferită doar dacă învinuitul „nu dispune de suficiente mijloace pentru a plăti”.

35. ... potrivit legii germane, un învinuit care este achitat, nu are, indiferent de mijloacele sale, nicio obligație de plată, nici a cheltuielilor de judecată, nici a cheltuielilor pentru avocații desemnați de Curte; toate aceste elemente sunt suportate de Stat. Pe de altă parte, o persoană condamnată este, în principiu, obligată întotdeauna să suporte cheltuielile și rambursările cu privire la avocații pe care îi desemnează instanța, aceasta fiind considerată o consecință normală a condamnării. Doar în procedura de aplicare care urmează hotărârii judecătorești definitive, situația financiară a persoanei condamnate are un rol; în această privință, este irelevant dacă acesta dispune de suficiente mijloace în cadrul procesului, doar situația sa după condamnare fiind relevantă.

36. Un astfel de sistem nu este compatibil cu Articolul 6 ... din Convenție, dacă acesta a afectat negativ echitatea procedurilor. Cu toate acestea, nu se poate spune că sistemul produce, în general, un asemenea rezultat sau că a făcut aceasta în speță. Așa cum este declarat deja, desemnarea a trei avocați ai apărării a fost compatibilă cu cerințele Articolului 6 ... Astfel, nu contravine acestei prevederi ca reclamantul să fie obligat la plata cheltuielilor pentru aceștia. Instanțele naționale aveau dreptul de a considera necesară desemnarea lor, iar sumele impuse pentru acestea nu sunt excesive.

... nu există niciun motiv pentru îndoială că, dacă reclamantul este apt să stabilească faptul că nu își permite să plătească întreaga sumă, se vor aplica legislația și practica relevantă ... În această privință Curtea consideră admisibil, conform prevederilor Convenției, că sarcina demonstrării lipsei de mijloace suficiente trebuie suportată de persoana care pledează în acest sens.

38. Curtea concluzionează că ordinul de rambursare nu este incompatibil cu Articolul 6 §3 (c) ...

► **Ognyan Asenov v. Bulgaria, 38157/04, 17 februarie 2011**

44. ... contrar a ceea ce reclamantul pare să sugereze, problema costurilor nu a afectat negativ echitatea procedurii penale împotriva acestuia ... Nu există nicio indicație că posibilitatea dispusă de a suporta cheltuielile apărării sale în cazul condamnării a oprit reclamantul de la a cere instanței de judecată să-i desemneze un apărător. Dimpotrivă, acesta a declarat de la începutul procesului său că nu își permitea să angajeze un apărător și că era analfabet, iar Curtea a desemnat un apărător pentru el ... Este adevărat, că numirea apărătorului nu a fost întemeiată pe premisa lipsurilor materiale ale reclamantului, ci pe faptul că acesta nu cunoștea suficient limba bulgară ... Chiar și așa, după cum a indicat, în mod corect, Guvernul, reclamantul a beneficiat de o apărare adecvată, indiferent dacă dispunea sau nu de mijloace suficiente pe durata procedurilor ...

45. Cu toate acestea, rămâne întrebarea, dacă era compatibil cu Articolul 6 §3 (c), ca Statul să solicite rambursarea cheltuielilor suportate pentru apărătorul desemnat pentru reclamant, după încheierea procedurilor.

46. ... în prezenta speță, nu există nicio indicație că autoritățile au luat măsuri pentru implementarea ordinului Curții, care cere reclamantului să achite costurile pentru procedura penală împotriva sa, inclusiv cheltuielile privind apărătorul său desemnat de instanță ... Nici nu există vreo indicație că reclamantul a efectuat orice plăți în legătură cu această problemă (contrast *Croissant*, citat mai sus ...). Simpla eliberare a unui înscris de executare nu poate fi echivalată cu implementarea propriu-zisă a ordinului. Dacă autoritățile încearcă să-l implementeze, acestea vor fi obligate, prin prevederi ..., care protejează anumite bunuri și clase de venituri de executare ... Efectul acestor prevederi este similar cu practica dezvăluită în *Croissant* de a garanta, cel puțin, o remitere parțială a costurilor în care individul în discuție a putut stabili că nu își poate permite să achite întreaga sumă (a se vedea *Croissant*, citat mai sus ...) ...

47. Mai mult decât atât, cu toate că reclamantul pare să nu fi fost angajat în mod formal în cea mai mare parte a perioadei 1994-2007, are cinci copii mici și a fost condamnat la cinci ani de închisoare ..., acesta nu a furnizat probe care să ofere o imagine completă a situației sale financiare generale (bunuri, obligații și venit), la momentul în care ordinul împotriva sa, cu privire la costuri, a devenit definitiv sau după aceea. Astfel, Curtea nu dispune de o bază adecvată pe care să concluzioneze că, pe întreaga durată a acelei perioade, reclamantul a rămas inapt să ramburseze cheltuielile, relativ modeste, pentru apărătorul său ... Așa cum s-a menționat deja, nu este contrar Convenției, ca sarcina demonstrării lipsei de mijloace suficiente să fie suportată de persoana care pledează, în acest sens.

Opțiunea

► ***Ensslin, Baader și Raspe v. Republica Federală Germania (dec.), 7572/76, 8 iulie 1978***

19. ... Prin stipularea că învinuitul poate beneficia de asistență juridică la propria alegere, Articolul 6 (3) (c) nu asigură dreptul la un număr nelimitat ... scopul acestei prevederi este să asigure că sunt audiate ambele părți ale cauzei, punând la dispoziția învinuitului, după caz, asistarea de un profesionist independent. Prin limitarea numărului de avocați liber aleși de învinuit la trei, fără a aduce atingere adăugării *ex officio* a altui avocat al apărării desemnat de Curte, un aranjament specific sistemului procedural german, autoritățile Republicii Federale Germania nu au încălcat, astfel, dreptul asigurat de această prevedere ...

20. Refuzul de acceptarea sau excluderea unei apărări este o problemă mai dificilă, atât ca principiu cât și ca efecte. Aceasta este o măsură care poate intimida alt potențial avocat al apărării sau poate discredita apărarea în general; mai mult decât atât, o succesiune a avocaților apărării poate fi dăunătoare prezentării cazului și poate introduce mai multă incertitudine în rolul avocatului pledant ca „gardian al regularității procedurale”. Cu toate acestea, ... dreptul la apărarea cauzei unei persoane cu asistența avocatului apărării, ales de acea persoană ..., nu reprezintă un drept absolut: acesta este limitat la dreptul Statului de a supune reglementărilor apariția avocaților în fața Curții ... și obligația avocatului apărării de a nu încălca anumite principii de etică profesională. În cazul în discuție, anumiți avocați au fost excluși din apărare, deoarece erau suspectați insistent de susținerea asociației infracționale a învinuitului. Aceasta nu a fost o simplă măsură procedurală, luată de Curte în interesele ordinii procedurale, întrucât avocații în discuție sunt, actualmente, supuși procedurilor penale în fața Curții. Excluderea acestora nu a finalizat apărarea eficace a reclamantilor, întrucât aceștia erau încă reprezentați, în medie, de zece avocați ai apărării, unii dintre aceștia ... fiind aleși de ei.

► ***X. v. Regatul Unit (dec.), 8295/78, 9 octombrie 1978***

1. ... Astfel, considerând apărarea reclamantului, per ansamblu, Comisia menționează că acestuia i s-a oferit pe deplin posibilitatea de a-și prezenta propria cauză. Restricția impusă reclamantului privind alegerea reprezentării a fost limitată la excluderea fiului acestuia, pe motive rezonabile de etică profesională. Reclamantul ar fi putut alege alt avocat pledant pentru a-l reprezenta, dar, se pare, că nu a depus niciun efort, în acest sens. O examinare a procesului-verbal al ședinței nu dezvăluie niciun dezavantaj pentru apărare sau inechitatea în această privință. Comisia consideră, astfel, că, excluderea fiului reclamantului de la reprezentarea reclamantului la procesul său, nu dezvăluie nicio aparență de încălcare a Articolului 6 (3) (c) din Convenție.

► ***Croissant v. Germania, 13611/88, 25 septembrie 1992***

27. ... Cerința ca un inculpat să fie asistat de un avocat în toate etapele procedurilor de la Tribunalul Regional ..., cu paralele în legislația altor State Contractante, nu poate, în opinia Curții, să fie considerată incompatibilă cu Convenția.

Din nou, desemnarea a mai mult de un avocat al apărării nu este, în sine, incompatibilă cu Convenția și se poate impune, într-adevăr, în cazuri specifice în interesele justiției. Cu toate acestea, înaintea numirii mai multor apărători, o instanță trebuie să fie atentă la opiniile învinuitului cu privire la numărul necesar, mai ales acolo unde, ca și în Germania, acesta va trebui, în principiu, să suporte costurile aferente, în cazul în care este condamnat. O desemnare care contravine acestor dorințe va fi incompatibilă cu noțiunea de proces echitabil, potrivit Articolului 6 §1, dacă ... îi lipsește justificarea relevantă și suficientă.

28. ... în primul rând, evitarea întreruperilor sau suspendărilor corespunde unui interes al justiției relevant în prezentul context și poate justifica foarte bine o desemnare împotriva dorinței învinuitului. Mai mult decât atât, numirea dlui Hauser are scopuri adiționale. Aceasta s-a bazat, conform deciziei Tribunalului Regional din data de 1 martie 1978 ..., pe nevoia asigurării că dl Croissant era reprezentat adecvat pe întreaga durată a procesului său, având în vedere durata probabilă a amplexării și complexitatea cazului; Tribunalul Regional a subliniat că selectarea dlui Hauser s-a întemeiat pe opinia sa că acesta deținea calificările necesare pentru caracteristicile speciale respective ...

29. ... în momentul desemnării avocatului apărării, instanțele naționale, cu siguranță, trebuie să ia în considerare dorințele inculpatului ..., însă, acestea pot face abstracție de respectivele dorințe, atunci când există motive relevante și suficiente pentru susținerea că acest lucru este necesar în interesele justiției.

30. În decizia sa din data de 1 martie 1978, Tribunalul Regional a subliniat că l-a selectat pe dl Hauser, deoarece considera că, având în vedere subiectul procesului, complexitatea aspectelor de fapt și juridice implicate și personalitatea inculpatului, acesta oferea cele mai bune garanții ale unei apărări adecvate. Mai mult decât atât, a constatat că motivul prezentat de reclamant pentru incapacitatea sa de a acorda credit dlui Hauser nu a fost unul valid; în acest scop, a mai avut în vedere faptul că reclamantul însuși a ales pe ceilalți doi avocați numiți de instanță ... Curtea de Apel Stuttgart, care a susținut decizia Tribunalului Regional, a adăugat că dl Hauser a fost numit, deoarece, spre deosebire de cei doi avocați, acesta avea biroul în limitele jurisdicției Tribunalului Regional ...; acest lucru ar fi avut avantaje, având în vedere durata așteptată a procesului, în cazul în care aceștia ar fi fost incapabili să participe ...

În sfârșit, în opinia Tribunalului Regional, existau motive valabile, respectiv, un posibil conflict de interese între dl Croissant și unul dintre foștii săi angajați pentru refuzul de a-l desemna pe dl Künzel ...

Motivele pe care instanțele naționale au fundamentat numirea dlui Hauser și respingerea motivelor prezentate de reclamant în favoarea revocării sale sunt, în opinia Curții, relevante și suficiente.

31. La fel, ... dl Hauser a fost parte activă în apărare și a fost strâns implicat alături de ceilalți doi apărători, în planificarea strategiei care trebuie adoptată. Astfel, desemnarea acestuia nu poate fi considerată că a afectat advers apărarea reclamantului.

► **Mayzit v. Rusia, 63378/00, 20 ianuarie 2005**

68. Curtea menționează că Articolul 47 al CPP [Codul de procedură penală] stabilește ca regulă generală cerința ca apărătorii să fie avocați profesioniști, membri ai baroului. Ca urmare a aceleiași prevederi, Tribunalul Districtual Moskovskiy putea, dacă ar fi considerat adecvat, să lase pe mama și sora reclamantului să acționeze ca apărători ai acestuia. Curtea a considerat, însă, că acestea, ca persoane nespecializate, nu vor reuși să asigure reclamantului apărarea eficientă, în conformitate cu procedura. Mai mult decât atât, Curtea a concluzionat că acestea nu vor putea, din motive de sănătate sau ocupație, să participe suficient la proceduri. În opinia Curții, aceste considerente erau legitime și înclinau balanța în defavoarea dorințelor reclamantului ...

69. Considerând apărarea reclamantului per ansamblu, Curtea menționează că acestuia i s-a oferit pe deplin posibilitatea de a-și prezenta propria cauză. Restricția impusă opțiunii de reprezentare a reclamantului a fost limitată la excluderea mamei și surorii acestuia pe motivele citate anterior. Reclamantul ar fi putut alege orice avocat să-l reprezinte, dar, se pare, că nu a depus niciun efort, în acest sens. Faptele cazului nu dezvăluie niciun dezavantaj privind apărarea sau inechitatea în această privință.

► **Prehn v. Germania (dec.), 40451/06, 24 august 2010**

În examinarea, dacă ... existau motive relevante și suficiente pentru ca instanțele să considere că a fost necesar, în interesele justiției, să numească un avocat al apărării, diferit (K.) pentru reclamant, decât apărătorul, numit de acesta (B.), Curtea observă că motivul principal pentru ca Tribunalul Regional, așa cum a confirmat Curtea de Apel, să-l desemneze ca apărător pe K. în locul lui B. a fost că, spre deosebire de K., B. nu practica în cadrul districtului judiciar al Curții. Curtea acceptă că, așa cum au evidențiat instanțele, apropierea apărătorului de clientul său în detenție și de instanță, nu numai că a evitat costurile suplimentare presupuse de numirea unui apărător extern, dar a facilitat o apărare corespunzătoare și comunicarea apărătorului atât cu clientul său cât și cu instanța. Era în marja de apreciere a instanțelor să considere că, faptul că apărătorul domicilia la peste 100 de kilometri față de tribunal și de penitenciarul în care reclamantul era reținut și faptul că mijloacele moderne de comunicare, dacă existau, erau doar într-o măsură limitată disponibile schimbului de informații cu un deținut, împiedicau desfășurarea unei apărări adecvate în speță. Motivele specificate corespund unui interes al justiției care este relevant în prezentul context, mai ales, întrucât o decizie privind plasarea reclamantului în arest preventiv urma să fie pronunțată pe data de 12 martie 2006 și, deoarece reclamantul dorea, de asemenea, să obțină rapid acea decizie. Curtea mai menționează că instanțele au recunoscut faptul că unui deținut, totuși, trebuia să i se desemneze un apărător extern în circumstanțe excepționale, respectiv, dacă exista o relație fermă de încredere între deținut și acel apărător. Cu toate acestea, conform concluziilor instanțelor, o asemenea relație nu exista

între reclamant și apărătorul B., care nu-l apăraseră niciodată înainte pe reclamant și nu-l întâlniseră niciodată personal.

Mai mult decât atât, nu exista nicio probă în fața instanțelor că apărătorul K., specializat în drept penal, era inapt să ofere reclamantului asistență juridică eficace. Aceasta nu era considerată de acele instanțe ca fiind mai puțin experimentată în proceduri referitoare la executarea sentințelor decât apărătorul B. În sfârșit, nimic nu indica faptul că, din orice motiv specificat, reclamantul nu putea acorda credit apărătorului K.

Având în vedere cele de mai sus, Curtea este satisfăcută de faptul că existau motive relevante și suficiente pentru ca instanțele să considere că era necesar, în interesele justiției, să desemneze pentru reclamant un apărător diferit, decât cel numit de acesta.

Competența și diligența

► *W. v. Elveția* (dec.), 9022/80, 13 iulie 1983

4. ... Simpla nominalizare nu asigură asistența eficace, întrucât avocatul desemnat în scopuri de asistență juridică poate deceda, se poate îmbolnăvi grav, poate fi împiedicat, pe o perioadă prelungită să acționeze sau se poate sustrage de la obligațiile sale. Dacă sunt înștiințate de acest lucru, autoritățile trebuie să-l înlocuiască sau să-l convingă să-și îndeplinească obligațiile. Doar astfel poate fi atins scopul Convenției de garantare nu a unor drepturi teoretice sau iluzorii, ci a unor drepturi care sunt practice și eficace.

6. ... Într-adevăr, se pare că, pe întreaga durată a procedurilor, autoritățile nu cunoșteau diferențele de opinie dintre reclamant și avocații săi, cu privire la modul în care trebuie efectuată apărarea și nu știau că reclamantul ar fi putut fi indus în eroare, legat de fezabilitatea unei intervenții mai active din partea apărătorilor săi. Abia la citirea hotărârii, această situație a fost adusă în atenția autorităților judiciare, alături de o ofertă de probe suplimentare. Din acel moment, reclamantul a beneficiat de o apărare eficace și nu a fost necesară nicio intervenție din partea autorităților. În lumina acestor considerente, Comisia este de opinie că, în niciun moment, autoritățile competente nu au omis să-și îndeplinească obligațiile, potrivit Articolului 6 (3) (c) din Convenție.

► *Daud v. Portugalia*, 22600/93, 21 aprilie 1998

39. ... Curtea menționează că primul avocat, desemnat oficial, înainte să anunțe că este bolnav, nu a făcut niciun demers ca apărător al dlui Daud, care a încercat, fără succes, să-și realizeze propria apărare. În privința celui de-al doilea avocat, despre a cărui numire reclamantul a aflat doar cu trei zile înainte de începerea procesului la tribunalul penal, Curtea consideră că acesta nu avea timpul necesar să studieze dosarul, să-și viziteze clientul la închisoare, dacă era necesar, și să-și pregătească apărarea. Timpul dintre notificarea substituirii avocatului ... și audiere ... [3 zile] era prea scurt pentru un caz serios, complex, în care nu existase

nicio investigație judiciară și care a condus la sentință aspră. Curtea Supremă nu a remediat situația, întrucât în hotărârea sa din data de 30 iunie 1993 aceasta a declarat apelul inadmisibil, având în vedere o prezentare inadecvată a motivelor ...

DI Daud, prin urmare, nu a beneficiat de o apărare practică și eficace, așa cum impunea Articolul 6 §3 (c) ...

40. Curtea trebuie, astfel, să constate dacă era sarcina autorităților relevante, concomitent cu respectarea principiului fundamental al independenței Baroului, să acționeze astfel încât se asigure că reclamantul a beneficiat, efectiv, de dreptul său, pe care acestea l-au recunoscut.

41. Curtea observă, în primul rând, că solicitarea unei investigații judiciare efectuată de reclamant pe data de 15 octombrie 1992 a fost refuzată de judecătorul de instrucție, pe temeiul principal că era redactată în limba spaniolă ...

42. În scrisoarea sa din 15 decembrie 1992, după scurgerea a peste opt luni, reclamantul a cerut permisiunea instanței pentru o întrevedere cu avocatul său, care încă nu-l contactase ... Deoarece scrisoarea era redactată într-o limbă străină, judecătorul a ignorat cererea. Cu toate acestea, cererea ar fi trebuit să alerteze autoritățile relevante cu privire la o deficiență evidentă din partea primului avocat desemnat oficial, mai ales, întrucât acesta din urmă nu făcuse niciun demers din momentul numirii sale, în martie 1992. Din acest motiv și, având în vedere refuzul celor două solicitări făcute în aceeași perioadă de însuși inculpat, Curtea ar fi trebuit să cerceteze maniera în care avocatul își îndeplinea obligațiile și, posibil, să-l înlocuiască mai curând, fără să aștepte ca acesta să declare că era inapt să acționeze în numele dlui Daud. Mai mult decât atât, după numirea unui înlocuitor, Tribunalul Penal din Lisabona, care trebuie să fi știut că reclamantul nu beneficiase de asistență juridică adecvată până în acel moment, ar fi putut suspenda procesul la propria sa inițiativă. Faptul că al doilea avocat, desemnat oficial, nu a făcut o asemenea solicitare, nu are nicio importanță. Circumstanțele cazului impuneau ca tribunalul să nu rămână pasiv.

► **Sannino v. Italia, 30961/03, 27 aprilie 2006**

50. ... pe data de 18 ianuarie 1999 dl G., avocatul ales de reclamant, s-a retras din caz ... Dl B., avocatul desemnat de instanță să-l reprezinte pe reclamant, a fost informat despre data următoarei audieri, dar nu despre numirea sa ... Această omisiune din partea autorităților a explicat, în parte, absența dlui B., ceea ce a condus la situația reclamată de reclamant, respectiv, faptul că, la fiecare audiere, era reprezentat de un alt avocat înlocuitor... Nimic nu sugera că avocații înlocuitori cunoșteau ceva legat de caz. Cu toate acestea, nu au cerut suspendarea, în vederea familiarizării cu cauza clientului lor. Nici nu au cerut să examineze martorii apărării, cu privire la care Tribunalul Districtual oferise primilor doi avocați ai reclamantului permisiunea de convocare ...

51. Desigur, reclamantul, care, până la 2 noiembrie 1999, participase la numeroase audieri, nu a informat niciodată autoritățile despre dificultățile cu care se confrunta în pregătirea apărării sale ... Reclamantul ratase, de

asemenea, ocazia să ia legătura cu avocații săi, desemnați de instanță, pentru a cere clarificări privind desfășurarea procedurilor și strategia apărării. Nici nu a contactat registrul tribunalului pentru a întreba despre rezultatul procesului. Cu toate acestea, Curtea consideră că conduita reclamantului nu putea exonera, în sine, autoritățile de obligația lor de a face demersuri pentru garantarea eficacității apărării învinuitului. Deficiențele sus-menționate ale avocaților, numiți de instanță, erau evidente, ceea ce impunea autorităților să intervină, deși nimic nu sugerează că acestea din urmă au luat măsuri pentru a garanta învinuitului o apărare și reprezentare eficientă.

52. Corespunzător, a avut loc o încălcare a Articolului 6 din Convenție.

► ***Bogumil v. Portugalia, 35228/03, 7 octombrie 2008***

47. Curtea menționează că, în cadrul fazei inițiale a procedurilor, reclamantul a fost asistat de un avocat stagiar, care a acționat în mai multe ocazii. Pe data de 15 ianuarie 2003, deoarece reclamantul era pasibil de o sentință aspră, procurorul a desemnat pentru cazul acestuia un avocat nou, după cum se presupune, mai experimentat, potrivit schemei obligațiilor. Noul avocat nu a întreprins nicio acțiune în cadrul procedurilor, în afara faptului că a cerut să fie eliberat de obligațiile sale legate de caz, la 15 septembrie 2003, cu trei zile înainte de proces. Un avocat înlocuitor a fost, apoi, desemnat în ziua începerii procesului, iar acesta a putut studia dosarul cauzei între orele 10 a.m. și 3.15 p.m.

48. În acest caz, Curtea observă mai întâi că, dată fiind maniera în care cazul a fost pregătit și susținut de avocații din oficiu, scopul Articolului 6 §3 nu a fost atins. În ceea ce privește, mai ales, avocatul, desemnat în ziua audierii, perioada de puțin peste cinci ore, pe care acesta a avut-o la dispoziție pentru a pregăti apărarea, a fost, în mod clar, prea scurtă pentru o asemenea infracțiune gravă, care ar putea determina o sentință aspră ...

49. Reclamantul a atras atenția autorităților judiciare asupra „inadecvării evidente” a apărării. Cu toate acestea, Camera 9 a Tribunalului Penal din Lisabona nu a răspuns la cererile acestuia și nu a făcut demersuri pentru a se asigura că acesta a beneficiat de asistență corespunzătoare din partea unui avocat din oficiu. Astfel, după desemnarea unui înlocuitor, Tribunalul Penal din Lisabona, care trebuie să fi știut că, până în acel moment, reclamantul nu beneficiase de asistență juridică adecvată, ar fi putut suspenda audierea, la propria sa inițiativă. Faptul că respectivul avocat din oficiu nu a înaintat o astfel de cerere este irelevant. În circumstanțele cazului, instanța ar fi trebuit să asigure respectarea concretă și eficace a drepturilor reclamantului la apărare, mai degrabă decât să rămână pasivă ...

50. Toate aceste considerente au determinat Curtea să constate că cerințele Articolului 6 §1 și 3 (c) nu au fost îndeplinite ...

► **Güveç v. Turcia, 70337/01, 20 ianuarie 2009**

129. Avocatul, care a declarat în cadrul celei de-a treia audieri, din data de 18 aprilie 1996, că va reprezenta reclamantul, începând din acel moment, nu a participat la 17 dintre cele 25 de audieri. De fapt, în cadrul rejudecării, acest avocat a participat la o singură audiere, în data de 18 martie 1999. În cadrul etapelor finale cruciale ale rejudecării din data de 18 martie 1999, până în momentul din care a fost reprezentat de dna Avci în 10 octombrie 2002 ..., reclamantul a fost complet lipsit de orice asistență juridică.

130. În această etapă, Curtea reiterează că jurisprudența sa stabilită, conform căreia Statul nu poate fi, în mod normal, ținut răspunzător pentru acțiunile sau deciziile avocatului unei persoane acuzate ..., deoarece conduita apărării este, în mod esențial, o problemă între inculpat și apărătorul acestuia, fie numit, potrivit schemei de asistență juridică, gratuit, sau cu finanțare privată ... Cu toate acestea, în cazul unei nereușite evidente a apărătorului desemnat, potrivit schemei de asistență juridică de a oferi o reprezentare eficace, Articolul 6 §3 (c) din Convenție impune autorităților naționale să intervină ...

131. În prezenta speță, avocatul, reprezentant al reclamantului, nu a fost numit, potrivit schemei de asistență juridică. Cu toate acestea, Curtea consideră că vârsta fragedă a reclamantului, gravitatea infracțiunilor de care acesta era acuzat, acuzațiile, aparent, contradictorii formulate împotriva acestuia de organele de poliție și un martor al acuzării ..., omisiunea evidentă a avocatului său de a-l reprezenta în mod adecvat și, în sfârșit, numeroase absențe de la audieri, ar fi trebuit să determine instanța de judecată să considere că reclamantul avea nevoie urgent de reprezentare juridică adecvată. Într-adevăr, un învinuit are dreptul de a i se desemna un avocat de instanță, din oficiu a acesteia, „atunci când interesele justiției impun aceasta” ...

132. Curtea a avut în vedere, în întregime, procedura penală împotriva reclamantului. Aceasta consideră că deficiențele evidențiate mai sus, inclusiv, în mod special, lipsa *de facto* a asistenței juridice pentru cea mai mare parte a procedurilor, au exacerbât consecințele incapacității reclamantului de a participa, efectiv, la procesul său și au încălcat dreptul acestuia la un proces echitabil.

133. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție, în coroborare cu Articolul 6 §3 (c).

► **Hanzevacki v. Croația, 17182/07, 16 aprilie 2009**

22. Curtea menționează că reclamantul, în prezenta speță, a fost reprezentat constant de un avocat, potrivit propriei alegeri, în procedura penală împotriva sa, cu excepția audierii finale desfășurate în fața instanței de judecată ... La audierea finală în fața instanței de judecată, reclamantul a cerut o suspendare, având în vedere absența apărătorului său, care se îmbolnăvisese subit. Cu toate acestea, cererea a fost respinsă. Reclamantul a prezentat, apoi, probele sale în continuare și argumentația finală.

23. ... cerința privind eficiența în desfășurarea procedurii penale ... nu contravine protecției drepturilor de apărare într-un grad incompatibil cu garanțiile unui proces echitabil, potrivit Articolului 6 din Convenție. În acest scop, Curtea menționează că este adevărat că avocatul reclamantului a cerut suspendarea audierii programată pentru 29 decembrie 2003, având în vedere o călătorie planificată în prealabil. Cu toate acestea, având în vedere că data audierii era atât de apropiată de data unei sărbători legale și faptul că apărătorul informase în avans instanța de judecată despre incapacitatea sa de a participa, Curtea consideră că aceste circumstanțe nu indică faptul că reclamantul sau apărătorul său au acționat cu rea credință sau au încercat să întârzie procedurile în mod inutil.

24. În ceea ce privește circumstanțele cererii de suspendare a audierii finale, Curtea menționează că, în apelul său, avocatul reclamantului a explicat în detaliu că se îmbolnăvisese subit cu o zi înainte de audiere și, în dimineața audierii, a contactat telefonic tribunalul. Acesta a indicat numele aprodului care preluase apelul telefonic și care mersese să-l informeze pe judecătorul de instrucție despre incapacitatea sa de a participa. Acesta atașase, de asemenea, o adeverință medicală, care arăta că avusese concediu medical din data de 8 martie 2004. Curtea de Apel nu a făcut niciun comentariu pe marginea acestor circumstanțe, a concluzionat, în schimb, că prezența apărătorului nu era necesară, având în vedere probele deja prezentate în fața instanței de judecată și caracteristicile infracțiunii de care era acuzat reclamantul.

25. ... Curtea menționează că unul dintre cele mai importante aspecte ale unei audieri finale în procesele penale este oportunitatea ca apărarea, precum și acuzarea, să-și prezinte argumentele de încheiere și este singura ocazie, pentru ambele părți, să-și prezinte verbal viziunea asupra întregului caz și asupra tuturor probelor prezentate la proces, să-și exprime aprecierea asupra rezultatului procesului. Curtea consideră că alegerea făcută de acuzare de a nu participa la audierea finală în cazul împotriva reclamantului nu poate avea niciun efect asupra dreptului învinutului de a fi reprezentat de un avocat, potrivit propriei alegeri.

26. În opinia Curții, absența apărătorului reclamantului a oferit un motiv bun pentru suspendarea audierilor din data de 9 martie 2004, având în vedere semnificația audierii finale din procedura penală împotriva reclamantului ...

29. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că reclamantul nu s-a putut apăra prin asistență juridică, potrivit propriei alegeri, în măsura necesară, conform prevederilor Convenției. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1, luat împreună cu Articolul 6 §3 (c) din Convenție.

► **Jemeljanovs v. Letonia, 37364/05, 6 octombrie 2016**

79. Curtea observă că reclamantul a fost întâi reprezentat de S., apoi de D., în fața tribunalului de primă instanță. Ambii reprezentanți erau avocați din oficiu. La cererea reclamantului, Tribunalul Daugavpils, acționând ca tribunal de primă instanță, a eliberat ambii avocați de responsabilitățile lor, pe temeiul că reclamantul avea o opinie diferită față de ei, în privința realizării apărării sale ...

Conform reclamantului, motivul pentru refuzul serviciilor acestora era calitatea slabă a asistenței juridice, pe care instanțele nu au reușit să o trateze ...

80. În privința calității asistenței juridice, Curtea reiterează că este responsabilitatea Statelor Contractante să aleagă mijlocul asigurării, că garanțiile Articolului 6 §3 (c) sunt asigurate în sistemele lor judiciare, sarcina Curții era doar să constate dacă metoda aleasă este concordantă cu cerințele unui proces echitabil. Autorităților naționale competente li se cere, potrivit Articolului 6 §3 (c), să intervină doar dacă o omisiune a apărătorului juridic din oficiu de a furniza reprezentarea eficace este evidentă sau suficient adusă în atenția acestora într-un alt mod ...

81. Curtea observă că, înaintea respingerii acuzațiilor reclamantului drept nefondate despre calitatea serviciilor lui D., tribunalul de primă instanță a evaluat corespunzător reclamația reclamantului ... Acele acuzații au mai fost examinate de Curtea de Apel ..., iar Curtea concluzionează că nu există niciun motiv de dezacord cu evaluarea instanțelor interne.

82. Menționând conduita lui D. în proceduri ..., natura solicitărilor acestuia și faptul că judecarea cauzei era într-un stadiu incipient, nu se poate concluziona că activitățile acestuia pot fi caracterizate drept pasive sau, în mod evident, neglijente, în măsura negării dreptului reclamantului de a se apăra prin asistență juridică (comparați cu cazul *Gabrielyan*, citat mai sus, în care comportamentul oarecum pasiv al apărării nu constituia omisiune evidentă de furnizare a asistenței juridice, precum și contrastul cu cazul *Sannino v. Italia* ... în care Curtea a constatat o încălcare, pe temeiul că avocații înlocuitori nu cunoșteau cazul).

Independența

► *Morris v. Regatul Unit*, 38784/97, 26 februarie 2002

90. ... dacă reclamantul ar fi acceptat oferta Autorității de asistență juridică gratuită pentru asistență juridică gratuită, potrivit comunicării din scrisoarea sa din data de 21 aprilie 1997, acesta ar fi fost reprezentat la Curtea Marțială de un reprezentant juridic independent. În schimb, reclamantul a refuzat această ofertă înainte ca Autoritatea de asistență juridică gratuită să fi răspuns la solicitarea apărătorului său privind reconsiderarea termenilor ofertei. Într-adevăr, reclamantul a certificat pe data de 2 mai 1997 că dorea să fie reprezentat de nimeni altcineva decât de apărătorul său și că a făcut această alegere de bună voie ...

91. Ca urmare, Curtea consideră că nu există niciun fond în plângerile reclamantului privind independența apărătorului său și administrarea apărării sale de respectivul reprezentant. În orice caz, aceasta consideră, pe baza probelor, că apărătorul nu a eșuat, în ceea ce privește apărarea sau reprezentarea adecvată a reclamantului, exceptând în privința riscurilor care decurg din apelul său împotriva verdictului Curții Marțiale. Chiar și în această privință, reclamantul a continuat să facă apel cu asistența reprezentării juridice, astfel că această eroare s-a dovedit a fi fără consecințe pentru reclamant.

Comunicarea

Întrevederi

► *Bonzi v. Elveția (dec.)*, 7854/77, 12 iulie 1978

2. ... în lipsa oricărei prevederi explicite, nu se poate susține că dreptul, garantat implicit de Articolul 6 (3), de a discuta cu apărătorul și de a schimba instrucțiuni sau informații confidențiale cu acesta este supus vreunei restricții. În cazul în discuție, deși vizitele avocatului au fost interzise după decizia de a plasa învinuitul în detenție, trebuie indicat că reclamantul a fost liber să-și informeze apărătorul în scris, sub supravegherea Curții, despre progresul procedurilor de investigație. La fel, acesta ar fi putut solicita o relaxare a regimului său de izolare, în ceea ce privește vizitele apărătorului său. Așa stând lucrurile, limitarea relativă și temporară a contactelor dintre reclamant și apărătorul său, privit în contextul procedurii penale, per ansamblu, nu se poate spune că a constituit un refuz din partea autorităților judiciare de a garanta reclamantului facilitățile necesare pentru pregătirea apărării sale.

► *Öcalan v. Turcia [MC]*, 46221/99, 12 mai 2005

132. În lipsa oricăror observații specifice ale părților asupra acestui capăt al procedurilor desfășurate înaintea sa, Marea Cameră anexează concluziile Camerei:

“... prima vizită primită de reclamant din partea avocaților săi a avut loc sub supravegherea, în auzul și vederea membrilor forțelor de securitate și ale unui judecător, toți aceștia fiind prezenți în aceeași încăpere cu reclamantul și avocații săi. Forțele de securitate au restricționat durata vizitei la douăzeci de minute. Înregistrarea vizitei a fost trimisă la Curtea Națională de Securitate.

... în ceea ce privește vizitele ulterioare, ... Curtea acceptă că întâlnirile dintre reclamant și avocații săi au avut loc după vizita inițială în auzul membrilor forțelor de securitate, chiar dacă agenții de securitate în discuție nu se aflau în încăperea în care aveau loc întâlnirile”.

133. Marea Cameră este de acord cu estimarea Camerei asupra efectelor incapacității reclamantului de a-și consulta avocații fără a fi auzit de terțe persoane:

“... dreptul unui învinuit de a comunica cu reprezentantul său legal fără a fi auzit de o terță persoană face parte din cerințele de bază ale unui proces echitabil într-o societate democratică și rezultă din Articolul 6 §3 (c) din Convenție. Dacă un avocat nu a putut discuta cu clientul său și primi instrucțiuni confidențiale de la acesta fără supraveghere, asistența acestuia și-a pierdut mult din utilitate, în vreme ce Convenția vizează garantarea drepturilor care au o natură practică și eficace ... Importanța asigurării confidențialității întâlnirilor dintre învinuit și avocații săi pentru drepturile apărării a fost afirmată de diverse instrumente internaționale, inclusiv instrumente europene ... Cu toate acestea, așa cum se declară mai sus ..., pot fi impuse restricții asupra accesului unui învinuit la avocatul său, dacă există o cauză bună. Problema relevantă este dacă, în lumina procedurilor, per ansamblu, restricția a privat învinuitul de o examinare echitabilă.

... în prezenta speță, Curtea acceptă ... că reclamantul și avocații săi nu s-au putut consulta fără a fi auziți de autorități, în nicio etapă. Consideră că urmarea inevitabilă a acelei restricții, impusă atât în cadrul investigației preliminare cât și a procesului, a fost să împiedice reclamantul să discute deschis cu avocații săi și să le adreseze întrebări care se pot dovedi importante pentru pregătirea apărării. Drepturile apărării au fost, astfel, semnificativ afectate.

... Curtea observă, în această privință, că reclamantul deja făcuse declarații la momentul discuției cu avocații săi și mai făcuse și alte declarații la audierile de la Curtea Națională de Securitate, după consultarea acestora. Dacă se voia ca apărarea sa față de acuzațiile grave care i se aduceau să fie eficace, era esențial ca acele declarații să fie consecvente. Astfel, Curtea consideră că era necesar ca reclamantul să poată discuta cu avocații săi fără a fi auzit de terțe persoane.

... în privința afirmației Guvernului că supravegherea întâlnirilor dintre reclamant și avocații săi a fost necesară pentru a asigura securitatea reclamantului, Curtea observă că avocații fuseseră reținuți de însuși reclamant și că nu exista niciun motiv pentru a suspecta că aceștia amenințaseră viața clientului lor. Aceștia nu avuseseră permisiunea să vadă reclamantul înainte să realizeze o serie de percheziții. Simpla supraveghere vizuală de funcționarii penitenciarului, alături de alte măsuri, ar fi fost de ajuns pentru securizarea reclamantului”.

Prin urmare, Curtea susține că, faptul că a fost imposibil ca reclamantul să discute cu avocații săi fără a fi auzit de membri ai forțelor de securitate, a încălcat drepturile apărării.

► **Moiseyev v. Rusia, 62936/00, 9 octombrie 2008**

204. ... apărătorii reclamantului erau nevoiți să solicite permise speciale pentru a-l vizita și a discuta cu acesta. Permisele erau valabile doar pentru o singură vizită, iar încercările avocaților de a prelungi perioada de valabilitate s-au dovedit fără succes. Permisele au fost eliberate de autoritatea responsabilă pentru caz. ... în consecință, pe întreaga durată a procedurii penale împotriva reclamantului, vizitele apărătorului reclamantului au fost condiționate de autorizarea de autorități.

205. Urmărirea, în cazul reclamantului, a fost instituită și efectuată de Serviciul Federal de Securitate. Centrul de detenție Lefortovo, în care reclamantul a fost reținut, s-a aflat, de asemenea, sub jurisdicția Serviciului Federal de Securitate. În aceste circumstanțe, autoritatea de urmărire penală a beneficiat de acces nerestricționat la reclamant pentru propriile sale scopuri, dar a exercitat un control complet și eficace asupra contactelor acestuia cu avocații apărării, care trebuiau să solicite un permis din partea anchetatorului – un funcționar al Serviciului Federal de Securitate, de fiecare dată când doreau să-l viziteze la centrul de detenție. Curtea ia notă de afirmația Guvernului că, în niciun punct al procedurilor, permisiunea vizitării de un apărător nu era refuzată în mod nerezonabil. Cu toate acestea, nu exista niciun dubiu că nevoia solicitării unui permis individual pentru fiecare vizită a creat dificultăți practice considerabile în exercitarea drepturilor apărării, deoarece a diminuat timpul și efortul în realizarea misiunii semnificative a echipei apărării. Un alt motiv de preocupare pentru Curte este faptul că acest

aranjament a pus apărarea în postura de dependență și subordonare față de discreția acuzării și, astfel, a distrus aparența de egalitate a armelor. În mai multe cazuri, Serviciul Federal de Securitate a făcut abuz de poziția dominantă pe care o avea în problemă, refuzând să accepte cererea dnei Moskalenko pentru un permis nerestricționat sau amenințând cu urmărirea penală împotriva acesteia, în lipsa oricărei dovezi că permisul ar fi fost falsificat ...

206. ... Nimic din textul secțiunii 18 a Legii privind reținerea în custodie nu sugerează că un mandat din partea oficiului de servicii juridice și un document de identitate nu erau suficiente pentru a permite vizitarea reclamantului de reprezentanți profesioniști, ceea ce toți reprezentanții legali ai reclamantului erau. În vreme ce Articolul 18 impune în mod explicit consimțământul din partea autorității competente pentru o vizită din partea familiei, nu menționează că vizitele apărătorului se pot subordona oricărui alt asemenea consimțământ. În consecință, cerința apărătorului reclamantului de obținere a permisiunii de vizitare a acestuia a fost nu numai excesiv de oneroasă pentru echipa apărării, ci și lipsită de bază juridică și, astfel, arbitrară.

207. În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că, controlul exercitat de organele de urmărire asupra accesării reclamantului de apărătorul său a subminat aparențele unui proces echitabil și principiul egalității armelor.

► **Rybacki v. Polonia, 52479/99, 13 ianuarie 2009**

58. ... pe data de 17 mai 1996, procurorul și-a rezervat dreptul de a fi prezent ori de câte ori reclamantul și-a întâlnit apărătorii ...; nu s-a făcut nicio referire la motivele pe care această decizie a fost luată ...,

59. În mod special, Curtea observă că nu s-a indicat sau argumentat ... că, în momentul impunerii măsurilor, organele de urmărire penală au considerat că existau indicații ale unui risc de coluziune generat în urma contactelor avocatului cu reclamantul. Nici etica profesională a avocatului, nici legalitatea conduitei acestuia nu au fost puse la îndoială, în niciun moment ... Curtea poate concluziona doar că nu s-a arătat faptul că existau motive suficiente pentru impunerea măsurilor reclamate.

60. Curtea mai menționează că, în urma ordinului din data de 17 mai 1996, contactele reclamantului cu avocatul său au fost, din acea dată până la 7 noiembrie 1996, supravegheate de agenți de poliție prezenți la întâlnirile acestora. Nu numai că aceștia au fost prezenți în aceeași încăpere, ci au și ascultat conversațiile dintre reclamant și avocat. Curtea menționează afirmația reclamantului că, pe durata vizitelor supervizate de avocatul său, ori de câte ori începeau să discute despre caz, un agent de poliție întrerupea conversația acestora și îi avertiza că, în cazul în care discuția continua, vizita va trebui să ia sfârșit ... Guvernul nu a contrazis această afirmație. Astfel, nu se poate spune că legăturile reclamantului cu avocatul său au avut, într-un astfel de cadru, capacitatea să-l susțină pe acesta în exercitarea efectivă a drepturilor sale de apărare.

61. În ultimul rând, Curtea menționează că nu s-a susținut că echitatea procedurilor a fost viciată din cauza fundamentării acuzării, de exemplu, pe declarațiile incriminatoare făcute de reclamantii în perioada mai-noiembrie, respectiv, atunci când reclamantul nu a putut beneficia de apărare juridică nesupervizată. Cu toate acestea, ... Curtea nu poate să nu observe că restricțiile au fost aplicate timp de peste șase luni în cadrul investigației, care a durat, per ansamblu, șapte luni și două săptămâni. ... Curtea mai menționează că, pe întreaga durată a acestei perioade, organele de urmărire penală au colectat un volum mare de probe ... Faptul că autoritățile pregăteau în mod activ nota de rechizitoriu împotriva reclamantului, alături de lungimea considerabilă a acelei perioade nu poate decât să întărească concluzia că lipsa contactelor nestingherite cu avocatul său pe întreaga durată a acelei perioade, a afectat negativ exercitarea eficace a drepturilor sale de apărare.

62. Având în vedere circumstanțele cazului considerate per ansamblu, Curtea este, astfel, de părere că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §3 (c), coroborat cu Articolul 6 §1 din Convenție.

Correspondența și apelurile telefonice

► *Moiseyev v. Rusia*, 62936/00, 9 octombrie 2008

208. Pe lângă solicitarea permisiunii de vizitare, avocatul reclamantului și reclamantul însuși au trebuit să obțină permisiunea specială din partea administrației centrului de detenție cu privire la orice documente pe care doreau să le transmită reciproc. Documentele erau citite de administrație, înainte să fie transmise ...

210. Curtea observă că Articolul 20 al Legii privind reținerea în custodie care, aparent, reprezenta baza juridică pentru examinarea documentelor transmise între reclamant și avocații săi prevedea cenzura întregii corespondențe a deținuților în termeni generali, fără excepție pentru corespondența privilegiată, cum ar fi cea cu apărătorul legal. Curtea reiterează, în acest scop, statutul întotdeauna privilegiat al corespondenței purtate cu avocații, indiferent de scopul acesteia, și că citirea corespondenței unui deținut către și de la un avocat este permisă doar în circumstanțe excepționale, atunci când autoritățile au o cauză rezonabilă să creadă că se abuzează de acest privilegiu, prin faptul că respectivul conținut al scrisorii periclitează securitatea penitenciarului sau siguranța altor persoane sau are, în altă privință, o natură infracțională ...

211. Așa cum se menționează mai sus, Centrul de detenție Lefortovo a fost administrat de aceeași autoritate care a inițiat urmărirea în cauza împotriva reclamantului. Astfel, rutina citirii tuturor documentelor schimbate între reclamant și apărarea sa a avut drept efect faptul că a oferit acuzării posibilitatea cunoașterii în avans a strategiei apărării și a plasat reclamantul în dezavantaj față de oponentul său. Această încălcare flagrantă a confidențialității relației client-avocat nu a putut decât să afecteze negativ dreptul reclamantului la apărare și

să lipsească asistența juridică primită de acesta de mare parte din utilitatea sa. Nu s-a susținut că aplicarea unei asemenea măsuri exhaustive pe întreaga durată a procedurii penale era justificată de orice fel de circumstanțe excepționale sau abuzuri anterioare de privilegiu. Curtea consideră că examinarea documentelor transmise între reclamant și apărătorul său a adus atingere drepturilor apărării într-o manieră excesivă și arbitrară.

212. Astfel, Curtea concluzionează că rutina citirii materialelor apărării de autoritatea de urmărire penală s-a făcut cu încălcarea principiului egalității armelor și a erodat drepturile apărării într-un grad semnificativ.

► **Khodorkovskiy și Lebedev v. Rusia, 11082/06, 25 iulie 2013**

635. ... reclamanții au reclamat imixtiunea autorităților cu comunicările în scris între reclamanții deținuți și avocații acestora. Aceștia au făcut referire, în mod special, la numeroase episoade identice cu avocații reclamanților ..., toate cu privire la confiscarea documentelor lor de lucru de administrația penitenciarului ...

637. Curtea observă că nu numai scrisorile reclamanților către rude sau prieteni au fost supuse examinării; notele și schițele pregătite de avocații reclamanților și aduse la întâlnirile cu clienții lor erau privite, de asemenea, de administrația penitenciarului ca „obiecte interzise” ... și confiscate. Asemenea limitări, cu toate acestea, nu aveau o bază fermă în legea internă ... Curtea reiterează, în această privință, că orice limitări impuse unui deținut privind contactele cu avocații trebuie să aibă o bază legală și că legea trebuie să fie suficient de precisă ...

638. Mai mult decât atât, chiar presupunând că legea rusă de la momentul respectiv a împiedicat apărarea să păstreze și să schimbe note în timpul ședințelor, Curtea nu este convinsă că o asemenea măsură era necesară în cazul reclamanților. Caracterul secret al comunicărilor în scris nu este mai puțin important decât caracterul secret al schimburilor verbale, în mod special, acolo unde cazul este de fapt și complex din punct de vedere juridic ... Curtea reiterează că în cazul *Campbell*, citat mai sus, a evidențiat faptul că schimbul de corespondență între deținut și un avocat nu trebuie să fie „susceptibil de examinare regulată”. Astfel de corespondență poate fi deschisă doar atunci când autoritățile penitenciare au „o cauză rezonabilă să creadă că aceasta conține ceva ilicit”. Scrisoarea trebuie, cu toate acestea, să fie deschisă, și nu trebuie citită. Citirea corespondenței unui deținut către și de la un avocat trebuie permisă doar „în circumstanțe excepționale, atunci când autoritățile au o cauză rezonabilă să creadă că se abuză de privilegiu prin faptul că elementele conținute de scrisoare periclitează securitatea penitenciarului sau siguranța altor persoane, sau sunt, altfel, de natură infracțională” ...

639. În prezenta speță, autoritățile au luat ca punct de plecare ipoteza contrară, respectiv, că toate comunicările în scris între orice persoană deținută și avocatul său erau suspecte. Acest lucru a mers până la asimilarea „corespondenței” cu notele scrise efectuate de avocați în pregătirea pentru întâlnirile cu clientul sau în cadrul acestora. Singura cale, pentru ca apărarea să elimine respectiva ipoteză,

era să înainteze documentele sale de lucru către autoritățile penitenciare pentru inspecție, adică sa-și prezinte argumentele unui organism care cu greu ar putea fi considerat independent, și căruia i se impunea, prin lege, să comunice orice corespondență suspectă către autoritățile de investigație...

640. Încă o dată, principiul confidențialității contactelor avocat-client nu este unul absolut. Cu toate acestea, faptul că un inculpat penal este arestat, nu este suficient pentru a supune examinării toate comunicările în scris dintre acesta și avocații săi, și aceasta pe o perioadă de timp nedeterminată și fără vreo justificare specifică în acel caz particular. Curtea a condamnat în mod repetat practica „verificării fără discriminare, în mod regulat, a întregii corespondențe a reclamantului” cu avocatul său ..., acest lucru este adevărat *a fortiori* cu privire la documentele aduse de avocat la o întâlnire cu clientul său sau pregătite în cadrul întâlnirii. Pentru a avea o cauză rezonabilă pentru atentarea la confidențialitatea comunicărilor în scris dintre avocat și client, autoritățile trebuie să aibă ceva mai mult decât o prezumție extremă potrivit căreia avocații conspiră întotdeauna cu clienții lor, în sensul încălcării normelor eticii profesionale și în pofida sancțiunilor severe pe care le implică un asemenea comportament.

641. ... Nimic din comportamentul reclamantilor și al avocaților acestora, în cadrul respectivelor întâlniri, nu a fost de așa natură încât să genereze vreo bănuială rezonabilă de abuz de confidențialitate; aceștia nu erau „infractori deosebit de periculoși ale căror metode aveau caracteristici în comun cu cele ale teroriștilor” ... Reclamanții au fost învinuiți de infracțiuni economice fără violență și nu aveau cazier judiciar ... Nu existau fapte identificabile care să arate că avocații reclamantilor pot face abuz de privilegiul lor profesional. Curtea evidențiază că măsurile contestate nu erau limitate la primele zile sau săptămâni după arestarea reclamantilor, când riscul de alterare a probelor, de coluziune sau recidivă era, fără îndoială, mai mare, ci duraseră mai mult de doi ani. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că norma prin care documentele de lucru ale apărării, schițe, note etc. au fost supuse examinării și puteau fi confiscate, dacă nu erau verificate de autoritățile penitenciare în prealabil, era nejustificată ...

În instanță

► **Sakhnovskiy v. Rusia [MC], 21272/03, 2 noiembrie 2010**

103. ... reclamantul a putut comunica cu avocatul nou-desemnat timp de cincisprezece minute, imediat înainte de începerea audierii. Curtea consideră că, dată fiind complexitatea și seriozitatea cazului, timpul alocat a fost, clar, insuficient pentru ca reclamantul să discute cazul și să se asigure că noțiunile dnei A., referitor la caz și poziția legală a acesteia, erau corespunzătoare.

104. Mai mult decât atât, este discutabil dacă comunicarea prin link video oferea suficientă confidențialitate. Curtea menționează că, în cazul *Marcello Viola* ..., reclamantul a putut discuta cu avocatul său printr-o linie telefonică securizată

împotriva oricărei tentative de interceptare. În prezenta speță, reclamantul a trebuit să utilizeze sistemul de video-conferință instalat și operat de Stat. Curtea consideră că reclamantul ar fi putut fi, în mod legitim, bolnav, atunci când a discutat despre cauza sa cu dna A.

105. La fel, în cauza *Marcello Viola* (citată mai sus), apărătorul inculpatului a putut, de asemenea, să trimită un înlocuitor în sala de videoconferință sau, dimpotrivă, să asiste personal clientul și să încredințeze avocatului care îl înlocuiește apărarea clientului în fața Curții. S-a ajuns la o concluzie similară în cazul *Golubev*, citat mai sus, în care Curtea nu a constatat nicio încălcare a Articolului 6, ținând seama de audierea prin link video, deoarece, *inter alia*, „cei doi avocați ai reclamantului erau prezenți la audierea recursului [în sala de audieri] și ar fi putut susține sau extinde argumentele apărării ... Reclamantul s-a putut consulta cu avocatul său în particular, înainte de audiere. Mai mult decât atât, deoarece reclamantul avea doi avocați, acesta putea alege pe unul dintre aceștia să-l asiste în centrul de detenție în cadrul audierii și să se consulte cu acesta în particular”. Niciuna dintre opțiunile descrise mai sus nu era disponibilă reclamantului, în speță. În schimb, se aștepta ca reclamantul fie să accepte un avocat care abia îi fusese prezentat, fie să continue fără un avocat.

106. Curtea ... acceptă că transportarea reclamantului de la Novosibirsk la Moscova pentru o întâlnire cu avocatul său ar fi fost o operațiune de durată și costisitoare ... Concomitent cu evidențierea importanței centrale a unei asistențe juridice eficiente, Curtea trebuie să examineze dacă, având în vedere acest obstacol geografic particular, Guvernul respondent a întreprins măsuri care compensau suficient limitările drepturilor reclamantului. Curtea observă, în această privință, că nimic nu împiedica autoritățile să organizeze, cel puțin, o conversație telefonică între reclamant și dna A. mai înainte de audiere. Nimic nu le împiedica să desemneze un avocat din Novosibirsk, care ar fi putut vizita reclamantul în centrul de detenție și ar fi putut fi cu acesta pe durata audierii. Mai mult decât atât, este neclar de ce Curtea Supremă nu a încredințat reprezentarea reclamantului avocatului care îl apăraseră deja pe acesta în fața tribunalului de primă instanță și pregătise declarația inițială de apel. În sfârșit, Curtea Supremă ar fi putut suspenda audierea potrivit propriei sale moțiuni, astfel încât să acorde reclamantului suficient timp să discute cazul cu dna A.

107. Curtea concluzionează că aranjamentele efectuate de Curtea Supremă au fost insuficiente și nu au asigurat asistența juridică eficientă a reclamantului, în cadrul celui de-al doilea set al procedurilor de apel.

► ***Khodorkovskiy și Lebedev v. Rusia*, 11082/06, 25 iulie 2013**

642. După începerea procesului, mare parte din comunicarea dintre reclamanți și avocații acestora a avut loc în sala de ședință, mai ales în cadrul celei de-a doua faze a procesului, în care Curtea a încetat practica prorogărilor din zilele de miercuri ...

643. Curtea observă că norma, potrivit căreia toate materialele scrise trebuiau verificate înainte de a fi transmise reclamanților sau primite din partea acestora,

continua să se aplice pe întreaga durată a procesului. Cu toate acestea, nu un funcționar al penitenciarului, ci un judecător era cel care citea documentele schimbate între reclamanți și avocații acestora.

644. Curtea menționează argumentul Guvernului, potrivit căruia apărarea a consimțit la asemenea aranjamente de securitate ... Cu toate acestea, Curtea nu poate considera aceasta drept o renunțare validă la drepturile apărării, potrivit Articolului 6 §3 (c) ..., după consultarea cu acuzarea și cu serviciul de escortă, judecătorul a propus o soluție alternativă, respectiv, ca toate documentele apărării să fie transmise prin ea. Se pare, că apărarea nu a avut altă opțiune decât să accepte noua regulă. Astfel, observația dlui Padva că va respecta noua regulă nu poate fi interpretată drept o acceptare neechivocă și voluntară a acestui lucru.

645. Curtea acceptă că un judecător oferă garanții mai bune de independență și imparțialitate decât un ofițer de însoțire. Cu toate acestea, în circumstanțele noii norme, încă nu a respectat cerințele Articolului 6 §3 (c). Curtea reiterează, în această privință că, mai întâi, cazul reclamanților nu era probabil să ofere motiv de restricții stringente privind schimburile confidențiale și că autoritățile nu s-au referit la fapte specifice care ar justifica derogarea de la norma generală a confidențialității contactelor avocat-client, inclusiv comunicări în scris. În al doilea rând, Curtea observă că judecătorul Kolesnikova, care a solicitat avocaților apărării să-i arate toate comunicările în scris, era, de asemenea, judecător, de fapt și de drept, în cadrul procesului. În timpul verificării schițelor și notelor completate de avocații apărării sau reclamanți, judecătorul ar fi putut obține informații sau argumente pe care apărarea nu ar fi dorit să le dezvăluie ... Prin urmare, rolul acesteia în verificarea documentelor apărării ar fi putut afecta opinia acesteia despre aspectele, de fapt și juridice, implicate în caz ... În opinia Curții, ar fi contrar principiului procedurilor contradictoriale ca decizia judecătorului să fie influențată de argumente și informații pe care părțile nu le-au prezentat și nu le-au discutat în ședința de judecată deschisă.

646. Curtea mai menționează plângerea reclamanților, potrivit căreia confidențialitatea comunicărilor lor verbale cu avocații nu a fost respectată ... Curtea menționează că avocații nu aveau voie să se apropie la mai puțin de 50 cm de clienții lor, atunci când doreau să li se adreseze acestora, și că ofițerii de însoțire se aflau, întotdeauna, în imediata apropiere. Curtea concluzionează că schimburile lor verbale ar fi putut fi auzite de ofițerii de însoțire, cel puțin, ocazional.

647. Curtea reiterează că nu fiecare măsură care stânjenea comunicarea dintre inculpat și avocatul său trebuie să conducă, în mod necesar, la o încălcare a Articolului 6 §3 (c) ... În prezenta speță, reclamanții nu au avut „o oportunitate de comunicare în particular” cu avocații lor, din cauza prezenței permanente a ofițerilor de însoțire în apropierea cuștii metalice și distanța minimă pe care avocații trebuiau să o respecte. Faptul că apărarea a putut solicita suspendări în cadrul audierilor este irelevant: se pare că, chiar pe durata acelor suspendări, avocații nu au putut discuta cazul cu clienții lor niciunde în afara sălii de audieri, adică în imediata vecinătate a gardienilor penitenciarului. Curtea concluzionează

că, chiar dacă reclamanții au beneficiat de asistență juridică din partea mai multor avocați, confidențialitatea schimburilor, atât verbale cât și în scris, a fost grav afectată în cadrul audierilor.

A se vedea și INSTANȚA DE JUDECATĂ (Sala de ședință), p. 233 de mai sus.

Documentele

► *Khodorkovskiy și Lebedev v. Rusia*, 11082/06, 25 iulie 2013

633. ... Curtea menționează că dl Drel era nu numai avocat și membru al Baroului acesta, era, de asemenea, reprezentant legal al ambilor reclamanți în aceeași cauză penală în cadrul căreia au fost dispuse perchezițiile ..., iar anchetatorii nu ar fi putut fi în necunoștință de cauză referitor la acest fapt. Din însăși evidența percheziției, este clar că anchetatorii cunoșteau faptul că pătrundeau în sediul unei firme de avocatură și confiscau dosarele de lucru ale unui avocat care reprezenta reclamanții ... Astfel, prin percheziționarea sediului dlui Drel și confiscarea dosarelor sale de lucru, autoritățile au încălcat în mod deliberat confidențialitatea contactelor avocat-client protejate, potrivit Articolului 6 §3 (c) din Convenție ...

634. Curtea nu găsește vreun motiv imperativ pentru asemenea imixtiune. Guvernul nu a explicat ce fel de informații ar fi putut deține dl Drel, cât de importante erau acestea pentru investigație și dacă acestea ar fi putut fi obținute prin alte mijloace. La momentul de timp relevant, dl Drel nu se afla sub niciun fel de suspiciune. Mai semnificativ, percheziționarea sediului dlui Drel nu a fost însoțită de măsuri de protecție procedurale corespunzătoare, de exemplu, un mandat judecătoresc, așa cum impunea Legea reprezentării și după cum era confirmat de Curtea Constituțională ... Nu existau considerente specifice care ar fi putut justifica derogarea de la norma generală care impunea un mandat judecătoresc, iar această omisiune întărește concluzia Curții că percheziția și confiscarea erau arbitrar și, astfel, contrare cerințelor Articolului 6 §3 (c) din Convenție ...

A se vedea și cazurile din ACUMULAREA PROBELOR (Percheziția și confiscarea), p. 116 de mai sus.

Răspunderea reprezentantului pentru declarații

► *Nikula v. Finlanda*, 31611/96, 21 martie 2002

51. Este adevărat că reclamanta l-a acuzat pe procurorul T. de conduită ilegală, dar această critică era îndreptată către strategia acuzării, prezumtiv aleasă de T., și anume, cele două decizii specifice pe care acesta le-a luat înaintea procesului și care, în opinia reclamantei, constituiau „manipulare de rol ...”, cu încălcarea obligațiilor oficiale ale acestuia”. Cu toate că unii dintre termeni erau necorespunzători, critica acesteia se limita strict la prestația lui T., ca procuror

în cauza împotriva clientului reclamantei, spre deosebire de critica axată pe calitățile profesionale ale lui T. sau alte calități. În acel context procedural, T. a trebuit să tolereze o critică considerabilă din partea reclamantei, în calitatea acesteia de avocat al apărării.

52. Curtea observă, mai mult decât atât, că prezentările reclamantei se limitau la sala de ședință, spre deosebire de criticile împotriva unui judecător sau a unui procuror, exprimate, de exemplu, în mass-media ... Curtea nu poate considera, de asemenea, că criticile aduse de reclamantă procurorului, având un caracter procedural, constituia insultă personală ...

53. Curtea reiterează, în continuare că, chiar dacă reclamanta nu era membru al Baroului și, astfel, nu se supunea procedurilor disciplinare ale acestuia, ea se supunea, totuși, supravegherii și instrucțiunilor din partea instanței de judecată. Nu exista nicio indicație că procurorul T. solicitase președintelui completului de judecată să reacționeze la critica reclamantei altfel decât prin luarea unei decizii asupra obiecției procedurale a apărării cu privire la audierea martorului respectiv al acuzării ... În această privință, Curtea subliniază obligația instanțelor și a președintelui completului de judecată de a direcționa procedurile de așa manieră, încât să asigure conduita adecvată a părților și, mai presus de toate, echitatea procesului, mai degrabă decât să examineze, într-un proces ulterior, caracterul oportun al declarațiilor unei părți în sala de ședință.

54. Într-adevăr, după urmărirea privată inițiată de procurorul T., reclamanta a fost condamnată doar pentru defăimare din neglijență. Este relevant, de asemenea, că Curtea Supremă a renunțat la sentință, considerând că infracțiunea a fost de natură minoră. Chiar dacă amenda impusă acesteia a fost, astfel, ridicată, obligația acesteia de a plăti despăgubiri și achita costuri rămânea valabilă. Chiar și așa, amenințarea unei revizuiri *ex post facto* a criticii aduse de un apărător altei părți în procedura penală, ceea ce procurorul public este considerat a fi, fără îndoială, este dificil de reconciliat cu obligația avocatului apărării de a apăra în mod zelos interesele clienților săi. Rezultă că revine, în principal, apărătorului însuși, sub rezerva supravegherii de Curte, să evalueze relevanța și utilitatea unui argument al apărării, fără a fi influențat de potențiala „stare de frică”, cauzată chiar și de o penalizare relativ ușoară sau o obligație de plată a despăgubirilor pentru daune suferite sau cheltuieli suportate ...

56. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că Articolul 10 din Convenție a fost încălcat prin faptul că hotărârea Curții Supreme, care susținea condamnarea reclamantului și dispunea ca acesta să plătească despăgubiri și să suporte cheltuieli, nu era proporțională cu scopul legitim urmărit.

► ***Kyprianou v. Cipru* [MC], 73797/01, 15 decembrie 2005**

178. Curtea Superioară din Limassol a condamnat reclamantul la cinci zile de închisoare. Aceasta nu poate fi considerată sentință aspră, mai ales având în vedere faptul că sentința a fost aplicată imediat. Ulterior, ea a fost susținută de Curtea Supremă.

179. Conduita reclamantului poate fi considerată ca arătând o anumită lipsă de respect față de judecătorii Curții Superioare. Cu toate acestea, deși nepoliticoase, observațiile acestuia au vizat și au fost limitate la maniera în care judecătorii administrau cazul, mai ales cu privire la interogatoriul contradictoriu al unui martor pe care acesta îl realiza în cadrul apărării clientului său împotriva acuzației de crimă.

180. Având în vedere cele de mai sus, Curtea nu este convinsă de argumentul Guvernului că sentința cu închisoarea impusă reclamantului era proporțională cu gravitatea infracțiunii, în mod special, având în vedere faptul că reclamantul era avocat și având în considerare alternative disponibile ...

181. Astfel, Curtea apreciază că o asemenea penalizare era disproporționat de severă pentru reclamant și era capabilă să producă o „stare de frică” asupra prestării de avocați a îndatoririlor acestora ca avocați ai apărării ... Concluzia Curții, privind inechitatea procedurală în procedurile sumare privind sfidarea ... servește la compunerea acestei lipse de proporționalitate ... Așa stând lucrurile, Curtea consideră că Curtea Superioară nu a reușit să stabilească echilibrul corect între nevoia de a proteja autoritatea judiciară și nevoia de a proteja dreptul reclamantului la libertatea de exprimare. Faptul că reclamantul a executat doar o parte din sentința de condamnare la închisoare ... nu schimbă această concluzie.

183. Curtea susține, astfel, că Articolul 10 din Convenție a fost încălcat, din cauza sentinței disproporționate impuse reclamantului.

► **Coutant v. Franța (dec.), 17155/03, 24 ianuarie 2008**

... Curtea este de acord că procesul „Chalabi” a fost neobișnuit, în ceea ce privește amploarea sa și condițiile în care s-a desfășurat. Aceasta menționează că circa cincizeci de avocați ai apărării au refuzat să participe la audieri și menționează criticile formulate, *inter alia*, de organizații ale drepturilor omului și membrii ai sistemului judiciar, cum ar fi Președintele Asociației Barourilor din Paris, care au denunțat „procesul de masă”.

Cu toate acestea, Curtea mai menționează că reclamanta a ales, la o săptămână după începerea procesului, să se exprime prin intermediul unui comunicat de presă, o parte din care a fost preluată într-un raport de știri al AFP [Agenția France-Presse]. Ea a făcut acest lucru, a declarat, pentru a denunța condițiile îndoielnice ale arestării clientului său și faptul că îi era imposibil să-l apere în mod adecvat într-un asemenea proces. Acum, nu există nimic în dosarul înaintat Curții care să indice că, în aceste circumstanțe, acesta era singurul mijloc de exprimare deschis reclamantei, pentru a se folosi de argumentele pe care intenționa să le înainteze în apărarea clientului său. Dimpotrivă, Curtea observă mai înainte de toate, că reclamanta nu a prezentat motive de nulitate în cadrul investigației și, în al doilea rând că, în comunicatul de presă contestat, aceasta a depășit limitele apărării clientului său și s-a lansat într-o diatribă generală împotriva metodelor poliției și a serviciilor judiciare implicate în lupta împotriva terorismului.

Curtea, astfel, nu regăsește nicio contradicție față de jurisprudența sa în concluziile instanțelor că declarațiile atacate, făcute publice în afara clădirilor Curții, nu constituiau o „apărare” în fața unei instanțe, în sensul procedural, și că nu se putea aștepta ca reclamantul să beneficieze de imunitatea oferită în Articolul 41 al Legii din 1881 ...; acest raționament este conform cu jurisprudența proprie a Curții, inclusiv, din unghiul invers, hotărârea sa în cazul *Nikula v. Finlanda* ..., în care a identificat o încălcare a dreptului reclamantului la libertatea de exprimare, deoarece observațiile critice pe care aceasta (a avocatului apărării) le-a făcut împotriva unui procuror „erau limitate la sala de ședință” și erau „strict limitate la prestația acestuia ca procuror în cazul împotriva clientului reclamantului”.

Curtea mai menționează că instanțele, în mod special, Curtea de Apel, a constatat că anumite pasaje din comunicatul de presă au insultat onoarea și reputația poliției, în special, cele care denunțau utilizarea „metodelor teroriste”, „raidurile poliției care utilizau metode demne de Gestapo și Miliție”, sau „a brutalității și torturii în cadrul a patru zile de detenție în custodia poliției, sub supravegherea judecătorilor din Articolul special”. Curtea menționează că, Curtea de Apel, după analiza atentă a fiecăruia dintre pasajele contestate, a constatat că reclamantul nu a reușit să susțină cauza acesteia, că acesteia nu i se putea acorda beneficiul bunei credințe și că aceasta se exprimase în termeni parțiali și acuzatori, fără cea mai mică atenție sau moderație.

Per ansamblu, ... anumite expresii folosite de reclamant au depășit limitele impuse pentru discutarea adecvată a ideilor.

În opinia Curții, natura excesivă a declarațiilor atacate și lipsa justificării de fapt sunt agravate de faptul că acestea au fost făcute de un avocat. ... Curtea consideră că reclamanta nu a reușit să demonstreze moderația și demnitatea așteptate din partea reprezentanților profesiei acesteia ...

Observațiile reclamantei vizau, specific, serviciile de Stat responsabile pentru lupta împotriva terorismului. Curtea reiterează că autoritățile, într-un sistem democratic, trebuie să tolereze critica, chiar și atunci când acestea sunt considerate provocatoare sau insultătoare..., iar limitele criticii acceptabile pot fi, în unele circumstanțe, mai ample atunci când este vorba despre funcționari publici care își exercită autoritatea, decât în legătură cu persoane individuale ... Cu toate acestea, rămâne deschis autorităților competente ale statului să adopte, în calitatea lor de garanți ai ordinii publice, măsuri, chiar și de natură penală, destinate să reacționeze respectiv și fără exces la acuzații defăimătoare lipsite de fundament sau formulate cu rea credință ...

... având în vedere caracterul insultător al declarațiilor reclamantei pentru organele de poliție națională și faptul că acestea au fost publicate în presă, Curtea consideră că era legitimă impunerea de sancțiuni penale reclamantului, în mod special, deoarece amenda care, deși nu era neglijabilă, nu poate fi considerată excesivă. În opinia Curții, această penalizare moderată care, la fel, nu a avut niciun impact asupra activității profesionale a acesteia, nu a constituit un răspuns disproportionat la declarațiile reclamantului.

► **Morice v. Franța [MC], 29369/10, 23 aprilie 2015**

145. Curtea menționează că, în condamnarea reclamantului, Curtea de Apel era de părere că, a afirma că un judecător de instrucție a dovedit „conduită care [era] complet în contradicție cu principiile imparțialității și corectitudinii” era, în sine, o acuzație deosebit de defăimătoare ... Respectiva instanță a adăugat că observațiile reclamantului privind transmiterea cu întârziere a casetei video și a observației la biletul scris de mână de la procurorul din Djibouti către judecătorul M., cu privire la care reclamantul a folosit termenul „complicitate”, au confirmat, simplu, natura defăimătoare a acuzației ..., „veridicitatea” acuzațiilor nefiind stabilită ..., iar apărarea de bună-credință a reclamantului fiind respinsă ...

174. Curtea este de opinie că observațiile contestate de reclamant nu au constituit atacuri grav compromițătoare și, în esență, nefondate asupra acțiunii instanței, ci critici îndreptate către judecătorii M. și L.L., ca parte dintr-o dezbatere de interes public privind funcționarea sistemului justiției și în contextul unui caz care fusese amplu prezentat în mass media, de la început. Deși respectivele observații pot fi considerate, desigur, ca fiind aspre, acestea au constituit, totuși, judecăți de valoare cu suficientă „bază faptică” ...

175. În privința sentințelor impuse, Curtea reiterează că, în evaluarea proporționalității, imixtiunea, natura și severitatea penalităților impuse sunt, de asemenea, factori care trebuie luați în calcul ... în prezenta speță. Curtea de Apel a condamnat reclamantul la plata unei amenzi de 4.000 euro. Această sumă corespunde exact celei fixate de tribunalul de primă instanță, în care judecătorii au luat în calcul, în mod expres, statutul de avocat al reclamantului pentru a-și justifica severitatea și a-i impune acestuia „o amendă de valoare suficient de mare” ... Pe lângă dispoziția privind introducerea unei note în publicația *Le Monde*, Curtea i-a impus acestuia să plătească, în solidar cu jurnalistul și directorul publicației, 7.500 euro despăgubiri pentru fiecare dintre cei doi judecători, alături de 4.000 euro judecătorului L.L. ca cheltuieli. Curtea observă, la fel, că numai reclamantului i s-a cerut să plătească judecătorului M., cu privire la cheltuieli, suma de 1.000 euro.

176. ... în prezenta speță, pedeapsa reclamantului nu a fost limitată la o condamnare penală: sancțiunea impusă acestuia nu a fost „cea mai ușoară posibil”, ci, dimpotrivă, a avut o anumită semnificație, iar statutul acestuia ca avocat a constituit chiar fundamentul pentru justificarea unei severități mai mari ...

177. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că hotărârea judecătorească împotriva reclamantului, pentru complicitate la defăimare, poate fi privită drept imixtiune disproporționată cu dreptul acestuia la libertatea de exprimare și nu era, astfel, „necesară într-o societate democratică”, în sensul Articolului 10 din Convenție.

A se vedea și INVESTIGAȚIA (Critica funcționarilor publici), p. 34 de mai sus.

Prezența la audieri

► *Balliu v. Albania*, 74727/01, 16 iunie 2005

35. Curtea menționează că, deoarece reclamantul nu dorea să se apere în persoană, iar avocatul său ales nu și-a îndeplinit îndatoririle, au fost deschise direcții diferite de autoritățile albaneze. Fie îl puteau determina pe dl Leli, avocatul ales al reclamantului, să-și facă datoria, fie îl puteau înlocui cu un avocat desemnat oficial. Cu toate acestea, era imposibil, având în vedere independența Baroului, ca avocatul reclamantului să fie forțat să acționeze. Mai mult decât atât, reclamantul a refuzat să fie apărat prin avocatul desemnat oficial. Astfel, instanța a ales a treia direcție, respectiv, suspendarea audierilor și, apoi, continuarea procedurii în lipsa apărătorului reclamantului, deși în prezența reclamantului.

36. Curtea mai menționează că reclamantul nu a informat niciodată Tribunalul Districtual Durrës despre deficiențele apărute din partea reprezentantului său sau a avocatului desemnat oficial, nici nu a cerut unul diferit.

37. În această situație, Curtea concluzionează că autoritățile s-au achitat de obligația de a oferi asistență juridică, atât prin suspendarea audierilor pentru a oferi apărătorului reclamantului o oportunitate de a-și îndeplini obligațiile cât și prin desemnarea unui avocat conform schemei de asistență juridică.

38. Având în vedere, de asemenea, obligația autorităților, potrivit Articolului 6 §1 din Convenție, de a desfășura procedurile „într-un interval rezonabil de timp”, circumstanțele reprezentării reclamantului pe durata judecării sale nu indică omisiunea furnizării asistenței juridice, așa cum impune Articolul 6 §3 (c) din Convenție, sau negarea unei examinări judiciare echitabile, potrivit alineatului 1 al acelei prevederi ...

► *Konstantin Stefanov v. Bulgaria*, 35399/05, 27 octombrie 2015

62. ... Este de o importanță deosebită, în prezenta speță, faptul că amenda a fost impusă unui avocat profesionist, de o instanță de judecată, în fața căreia acesta apărea în calitate profesională. În acele circumstanțe, reclamantul trebuie să fi fost pe deplin conștient de responsabilitatea fundamentală a judecătorului care prezida procedurile judiciare pentru desfășurarea adecvată a acestora. Reclamantul a primit indicații în termeni lipsiți de neclarități, din partea instanței interne, privind faptul că fusese numit avocat al apărării, înainte de a fi amendat pentru că alesese să părăsească audierea din cadrul Curții. Instanța a amendat reclamantul în mod specific, referindu-se la o prevedere legală care făcea parte din Codul de procedură penală [CPP], investind judecătorul cu autoritatea fundamentală pentru administrarea adecvată a procedurilor. Dat fiind că reclamantul era avocat, atât acest principiu de bază cât și conținutul și sensul prevederii particulare a CPP ar fi trebuit să fie suficient de clare acestuia și consecințele aplicării, previzibile. Nu poate fi de așteptat ca orice dispută despre remunerarea reclamantului, ca apărător *ex officio*, să aibă întâietate față de desfășurarea adecvată a procedurilor judiciare și nu poate fi de așteptat ca respectivele proceduri judiciare să indice forul în care trebuie soluționată o asemenea dispută.

63. Având în vedere cele de mai sus, Curtea este pregătită să accepte că reclamantul, ca reprezentant al unei părți în procedura penală, a fost amendat ca urmare a absenței sale de la audieri. Întrucât nu se poate spune că aplicarea legii în situația reclamantului a fost arbitrară, Curtea concluzionează că acesta a fost amendat în mod legal, și anume pe baza unei prevederi legale accesibile, clare și previzibile.

64. Mai mult decât atât, legea a urmărit scopul legitim al asigurării funcționării fluente a sistemului justiției ... Curtea recunoaște că, în mod incontestabil, este în interesul general al societății să aibă un sistem de justiție care funcționează eficient, iar aceasta include proceduri în instanță nestânjenite de întârzieri nejustificate.

65. ... în prezenta speță, determinarea amânării audierii fără un motiv valabil, așa cum a fost stabilit de instanțele naționale, a reprezentat un obstacol pentru funcționarea fluentă a sistemului de justiție; se impune instanțelor să o asigure pe aceasta din urmă. Întrebarea este, dacă conduita, care a condus la obstacolul respectiv, trebuie pedepsită printr-o sancțiune financiară cu efect descurajator, cum ar fi amenda, în prezenta speță, intră în marja de apreciere a Statului. Respectiva marjă este una amplă ...

66. În mod important, reclamantul a avut la dispoziție o garanție procedurală prin care să conteste penalizarea, în mod specific, o posibilitate de a iniția procedurile de control judiciar cu privire la amendă. Acesta a făcut uz de respectiva cale de atac ... și nimic nu indică faptul că procesul de luare a deciziilor care a determinat amenda reclamată a fost inechitabil sau arbitrar.

67. În ultimul rând, cu toate că amenda impusă reclamantului avea valoarea maximă posibilă, conform prevederii legale relevante, nu este nici prohibitivă, nici opresivă sau altfel disproporționată ...

69. În circumstanțele cazului de față, având în vedere toate cele de mai sus, Curtea concluzionează că autoritățile au efectuat un echilibru just între, pe de o parte, interesul general și, pe de alta, respectul pentru dreptul reclamantului la proprietate. Imixtiunea nu a impus, astfel, o sarcină excesivă asupra reclamantului.

70. Prin urmare, nu a existat nicio încălcare a Articolului 1 sau a Protocolului nr. 1 din Convenție.

Plata taxelor

► *Morris v. Regatul Unit*, 38784/97, 26 februarie 2002

88. Curtea reamintește că, în cazul *Croissant v. Germania* ..., aceasta a susținut că nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 6 §3 (c), prin care unui individ i se cerea să achite o contribuție la costul pentru furnizarea asistenței juridice și că dispunea de suficiente mijloace pentru a plăti.

89. Curtea menționează că reclamantului i s-a oferit asistență juridică, cu condiția unei contribuții de 240 GBP. Aceasta nu consideră termenii ofertei

ca fiind arbitrari sau nerezonabili, având în vedere nivelul salariului net al reclamantului la acel moment, indiferent dacă reclamantul avea sau nu opțiunea de a plăti în rate.

Amenzi pentru conduită necorespunzătoare

► *X. și Y. v. Austria (dec.), 7909/74, 12 octombrie 1978*

4. ... costurile suspendării procesului ... au fost impuse potrivit secțiunii 274 a Codului de procedură penală, care prevede că, în anumite cazuri, astfel de costuri trebuie suportate de avocatul responsabil pentru determinarea acestora. Această prevedere ..., corespunzând reglementărilor similare din legea altor Înalte Părți Contractante, poate fi considerată, în mod rezonabil, „necesară”, în sensul Articolului 1 (2) al Protocolului, și singura întrebare rămasă este, astfel, dacă aplicarea acesteia, în cazul respectiv, poate fi justificată ...

Recuzarea

► *Panovits v. Cipru, 4268/04, 11 decembrie 2008*

96. Curtea menționează că avocatul reclamantului și judecătorii Curții Superioare s-au angajat în diverse dezacorduri pe durata procesului reclamantului, și că avocatul reclamantului a simțit nevoia să ceară permisiunea să se retragă din proceduri, din cauza imixtiunilor Curții, în modul în care acesta realiza apărarea reclamantului. Cererea acestuia a fost refuzată, iar el a continuat să-l reprezinte pe reclamant.

97. Curtea mai menționează că, la reluarea procesului principal, în urma desfășurării procedurilor împotriva sfidării, dl Kyprianou a simțit că era necesar ca reclamantul să fie reprezentat de un alt avocat și a solicitat instanței însăși să-i permită să se retragă din examinarea în continuare a cazului. Cererea a fost refuzată, întrucât Curtea Superioară a considerat că nicio persoană rezonabilă nu putea concluziona că reclamantul ar fi putut fi prejudiciat, în orice fel, de procedurile împotriva sfidării.

98. ... Cu toate că procedurile împotriva sfidării au fost separate de procesul principal al reclamantului, faptul că judecătorii au fost ofensați de avocatul reclamantului, atunci când acesta a reclamat maniera în care interogatoriul contradictoriu al acestuia a fost primit de complet, a subminat realizarea apărării reclamantului.

99. ... deși comportamentul avocatului reclamantului poate fi considerat nerespectuos față de judecătorii Curții Superioare, observațiile acestuia au vizat și au fost limitate la maniera în care judecătorii administrau cazul și, în mod special, presupusa atenție insuficientă a acestora față de interogatoriul contradictoriu al unui martor, efectuat de acesta pe durata apărării reclamantului. În această privință, imixtiunea, în libertatea de exprimare a avocatului reclamantului în realizarea

apărării reclamantului, a încălcat Articolul 10 din Convenție ... Mai mult decât atât, Curtea a susținut că sentința impusă avocatului reclamantului fusese aptă să aibă ca efect insuflarea unei „stări de frică” asupra îndeplinirii obligațiilor atribuite avocaților în momentul în care aceștia acționau ca apărători.

100. Curtea concluzionează că respingerea cererii dlui Kyprianou de a se retrage din proceduri din cauza faptului că se simțea inapt să continue să-l apere pe reclamant într-o manieră eficace a depășit, în circumstanțele prezente, limitele unui răspuns proporționat dat fiind impactul asupra drepturilor de apărare ale reclamantului.

101. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că administrarea de Curtea Superioară a confruntării cu avocatul reclamantului a făcut ca procesul să fie inechitabil. Rezultă că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1, în această privință.

DISPONIBILITATEA PROBELOR

► ***Sofri și alții v. Italia (dec.), 37235/97, 27 mai 2003***

1. ... este extrem de regretabil că probele într-un proces pentru omucidere au fost distruse la scurtă vreme după ce suspectii au fost puși sub acuzare. Responsabilitatea pentru distrugerea probelor, care era determinată, probabil, de o confuzie administrativă la tribunalul din Milano, revine autorităților italiene.

Cu toate acestea, nu este suficientă constatarea de Curte a unei încălcări a Articolului 6 din Convenție. Trebuie stabilit, de asemenea, că urmările disfuncției a plasat reclamantii în dezavantaj, în comparație cu acuzarea ...

În această privință, Curtea menționează că reclamantii nu au indicat cum anume puteau hainele superintendentului Calabresi să asiste cazul apărării. Pe de altă parte, testele criminalistice efectuate asupra vehiculului și gloanțelor ar fi putut face lumină în privința dinamicii accidentului rutier produs după crimă și a secvenței împușcăturilor. Dacă rezultatele acestor teste ar fi contrazis integral sau parțial relatarea dlui Marino, credibilitatea acestuia ar fi fost afectată.

Curtea observă, cu toate acestea, că oficiul organelor de urmărire penală se găsea într-o situație similară cu a reclamantilor, deoarece incapacitatea acestora de a realiza teste criminalistice împiedica oficiul organelor de urmărire penală să se bazeze pe probele care fuseseră pierdute sau distruse. În aceste circumstanțe, părțile litigante se aflau pe picior de egalitate.

Mai mult, atât mașina cât și gloanțele au fost descrise, examinate și fotografiate înaintea distrugerii lor, astfel că reclamantii și-au putut exercita drepturile de apărare cu privire la respectivele probe. În mod special, aceștia au putut obține probe experte și o prezentare computerizată a fotografiilor, și aceste probe i-au ajutat să obțină o hotărâre, potrivit căreia solicitarea revizuirii era admisibilă. În ultimul rând, aceștia aveau ocazia să conteste multe alte aspecte ale versiunii acuzatorului lor asupra evenimentelor pe întreaga durată a diverselor etape ale procedurilor judiciare contradictoriale.

În aceste circumstanțe, Curtea nu poate concluziona că distrugerea sau pierderea probelor menționate mai sus a afectat echitatea procedurilor ...

În consecință, această plângere este, în mod evident, nefondată ...

A se vedea și APĂRAREA (Divulgarea probelor acuzării, Accesul la dosarul cauzei), p. 323 de mai sus.

CAPACITATEA INCULPATULUI DE A FI AUDIAT ȘI DE A PREZENTA PROBE

Prezența

► ***Ensslin, Baader și Raspe v. Republica Federală Germania (dec.), 7572/76, 8 iulie 1978***

22. ... decizia în cauză a fost luată în a 40-a zi a procesului, care a durat 191 de zile. Ulterior, reclamantii au participat iarăși la proceduri cu intermitențe, cel puțin, până pe data de 8 mai 1976, data decesului lui U. Meinhof; indiferent de motivul lor pentru refuzarea formei tradiționale de schimb judiciar, aceștia au avut posibilitatea să-și explice motivele și atitudinile și să critice legitimitatea sistemului stabilit pentru a-i judeca, acestea fiind direcțiile principale ale apărării lor proprii. Motivul pentru decizie a fost neadecvarea lor, certificată medical, pentru a participa la audieri mai mult de trei ore zilnic, pe o perioadă de, cel puțin, șase luni. Aceasta se referă la declarații ale învinuiților, care indică dorința acestora de a face imposibilă începerea procesului, în special, prin recurgerea la greva foamei. În aceste circumstanțe, judecătorul a putut, în mod legitim, să facă uz de singurul mijloc pe care îl avea la dispoziție pentru a împiedica stagnarea procedurilor, fără a pune, totuși, apărarea în dezavantaj, avocații fiind prezenți și având, practic, oportunități nelimitate pentru contact cu clienții lor. În lumina tuturor factorilor recapitulați mai sus, continuarea audierilor în absența învinuiților nu poate fi considerată că a încălcat drepturile și libertățile garantate de Convenție și, în special, de prevederile susmenționate.

► ***Zana v. Turcia, 18954/91, 25 noiembrie 1997***

69. ... Curtea menționează că dlui Zana nu i s-a cerut să participe la audierea în fața Curții Naționale de Securitate Diyarbakir, care l-a condamnat la douăsprezece luni de închisoare ..., în conformitate cu Articolul 226 §4 al Codului de procedură penală, Curții Superioare Aydin i s-a cerut să primească probe prezentate de acesta în apărarea sa, sub autoritatea delegată de Curtea Națională de Securitate ...

71. Având în vedere ce se afla în joc pentru dl Zana, care fusese condamnat la douăsprezece luni de închisoare, Curtea Națională de Securitate nu putea, dacă

procesul era unul echitabil, să pronunțe o hotărâre fără o evaluare directă a probelor oferite în persoană de reclamant ... Dacă reclamantul ar fi fost prezent la audiere, acesta ar fi avut oportunitatea, mai ales, să declare ce intenții avusese atunci când făcuse declarația și în ce împrejurări avusese loc interviul, să citeze jurnaliști ca martori sau să facă demersuri pentru producerea înregistrării.

72. Nici audierea „indirectă” de Curtea Superioară Aydin, nici prezența avocaților reclamantului la audierea în fața Curții Naționale de Securitate Diyarbakir nu pot compensa absența învinutului.

73. Curtea consideră, respectiv, ... că o asemenea imixtiune în drepturile apărării nu poate fi justificată ...

► ***Ninn-Hansen v. Danemarca (dec.)*, 28972/95, 18 mai 1999**

Reclamantul susține că o continuare și încheierea procesului împotriva sa, indiferent de starea sa de sănătate, constituia o încălcare a Articolului 6 §3 (d) din Convenție. Faptul că suferise un atac cerebral îl făcea inapt să urmărească sesiunile rămase într-o manieră calificată și să participe la pregătirea apărării sale prin, *inter alia*, chestionarea martorilor și prezentarea de declarații. Deși, cantitativ, partea majoritară a procesului se încheiase la momentul în care reclamantul s-a îmbolnăvit, o parte importantă calitativ a procesului rămânea încă, respectiv re-audierea reclamantului și a cinci martori-cheie ...

Curtea menționează că decizia instanței de punere sub acuzare din data de 6 aprilie 1995 de a continua procesul a fost luată pe baza probelor medicale extensive ... Pe baza probelor medicale prezentate, Curtea a constatat că starea de sănătate fizică a reclamantului nu-l împiedica pe acesta să fie prezent pe durata continuării procedurilor. Nici declarațiile din partea medicilor nu ofereau motive să se creadă că prezența continuă a acestuia va crește riscul deteriorării sănătății acestuia. Cu privire la starea psihică a reclamantului, existau dovezi că, din punct de vedere intelectual, capacitatea acestuia se redusese considerabil. Cu toate acestea, Consiliul medico-legal s-a abținut să declare dacă acesta era incapabil să participe la proces la un nivel calificat, deoarece răspunsul depindea de o evaluare juridică a informațiilor medicale.

... Având în vedere, mai ales, faptul că partea majoră din acumularea probelor se încheiase, că reclamantul fusese prezent pe durata tuturor ședințelor în instanță înainte de îmbolnăvirea sa și faptul că partea rămasă din proces putea fi desfășurată astfel încât să se ia în calcul considerentele necesare referitor la starea de sănătate a acestuia, instanța de punere sub acuzare a constatat că starea de sănătate a reclamantului nu trebuie să împiedice încheierea procesului și impunerea unei penalizări normale acestuia ...

În evaluarea, dacă reclamantul a fost apărat în mod adecvat în cadrul părții rămase a procesului, Curtea a avut în vedere, *inter alia*, faptul că acesta era reprezentat de către un apărător și că partea majoră a procesului se încheiase, atunci când acesta se îmbolnăvise, singura parte rămasă a procedurilor fiind re-audierea anunțată a reclamantului și a cinci martori, și declarațiile de încheiere ale părților

... Curtea mai reamintește că, în urma deciziei instanței de punere sub acuzare de a nu suspenda procesul, apărarea reclamantului a retras cererea de re-audiere a reclamantului și a cinci martori. Prin urmare, partea rămasă a procesului privea doar declarațiile de încheiere ale părților.

Având în vedere cele de mai sus, Curtea nu identifică nicio aparență de încălcare a Articolului 6 §1 sau §3 (c) și (d) din Convenție, cu privire la decizia instanței de punere sub acuzare de a încheia procesul, în pofida bolii reclamantului și în absența acestuia.

► *Idalov v. Rusia* [MC], 5826/03, 22 mai 2012

175. ... Curtea menționează că, pe durata procesului, reclamantul a fost exclus din sala de ședință pentru comportament necorespunzător. Judecătorul a indicat ca reclamantul să fie adus înapoi, în sala de ședință, la finalul procesului, pentru prezentările finale. Ca urmare, toate probele, inclusiv, dar fără limitare la depoziția martorilor, au fost examinate în absența acestuia ...

176. Curtea consideră, de la început, că este esențial pentru administrarea adecvată a justiției, ca demnitatea, ordinea și buna cuviință să fie respectate în sala de ședință, ca puncte de referință în procedurile judiciare. Desconsiderarea flagrantă de inculpat a standardelor elementare de conduită adecvată nu poate fi și nu trebuie să fie tolerată...

177. ... comportamentul reclamantului ar fi putut fi de așa natură, încât să justifice îndepărtarea acestuia și continuarea procesului în absența sa. Cu toate acestea, a revenit președintelui completului de judecată să stabilească dacă reclamantul ar fi putut prevedea în mod rezonabil consecințele comportamentului său înainte ca aceasta să dispună îndepărtarea lui din sala de ședință ...

178. Curtea nu discerne nimic în materialul aflat în posesia sa, care să sugereze că judecătorul a emis un avertisment sau a luat în considerare o scurtă suspendare pentru a-l face pe reclamant conștient de potențialele consecințe ale comportamentului său, pentru a-i permite acestuia să se autocontroleze. În asemenea circumstanțe, Curtea nu poate concluziona că, în pofida comportamentului său turbulent, reclamantul a renunțat, în mod neechivoc, la dreptul său de a fi prezent la procesul său. Îndepărtarea sa din sala de ședință a însemnat că acesta nu se afla în postura de a-și exercita acel drept. Judecătorul a procedat la examinarea probelor în lipsa acestuia și nu pare să fi examinat dacă reclamantul este de acord să se comporte într-un mod disciplinat, astfel încât să i se permită să revină la proces ...

180. ... Atât reclamantul, cât și avocatul său au participat la audierea recursului și au avut posibilitatea să pledeze în fața Curții de Apel. Mai mult decât atât, Curtea de Apel a avut posibilitatea revizuirii probelor prezentate la proces. Cu toate acestea, reclamantul sau apărătorul său nu au avut posibilitatea obținerii reexaminării respectivelor probe sau, de exemplu, a examinării contradictorii a acelor martori care depuseseră mărturie împotriva acestuia, atunci când fusese absent de la proces ...; în asemenea circumstanțe, audierea recursului

nu remediase deficiențele procesului. În opinia Curții, singurul mijloc posibil de redresare a deficiențelor procedurilor ar fi fost anularea de Curtea de Apel a întregului verdict și dispunerea audierii din nou a cauzei. Nefăcând aceasta, Curtea de Apel nu a reușit să redreseze încălcarea dreptului reclamantului la un proces echitabil ...

182. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (c) și (d) din Convenție.

Necesitatea audierii

► *Constantinescu v. România, 28871/95, 27 iunie 2000*

58. ... Curtea menționează că, după anularea deciziei de achitare pronunțată la prima instanță, Tribunalul București a formulat o acuzație penală împotriva reclamantului, condamnându-l pentru defăimare, fără a audia probele oferite de acesta. Curtea nu este satisfăcută de argumentul Guvernului, conform căruia, faptul că învinuitul s-a adresat Curții în ultimul rând, era suficient în speță. Menționează, în primul rând, că Guvernul și reclamantul nu sunt de acord dacă reclamantul s-a adresat, de fapt, Curții în ultimul rând. În al doilea rând, evidențiază că, deși dreptul unui învinuit de a se adresa Curții în ultimul rând este, în mod cert, de importanță, acesta nu poate fi echivalat cu dreptul acestuia de a fi audiat de Curte pe durata procesului.

59. Astfel, Curtea concluzionează că Tribunalul București a formulat o acuzație penală împotriva reclamantului și l-a găsit vinovat de calomnie, fără ca acesta să aibă oportunitatea de a depune mărturie și a se apăra. Aceasta consideră că Tribunalul București ar fi trebuit să fi audiat probele reclamantului, având în vedere, în mod special, faptul că aceasta era primul tribunal care îl condamna în proceduri inițiate pentru a determina o acuzație penală împotriva sa.

Capacitatea de a prezenta probe

► *Georgios Papageorgiou v. Grecia, 59506/00, 9 mai 2003*

37. ... cazul analizat nu tratează tănuirea de probe, ci refuzul de a dispune prezentarea originalelor documentelor folosite ca probe pentru urmărire. În nicio etapă a procedurilor, instanțele care administrau cazul nu au reușit să examineze extrase ale fișierului-jurnal al computerului băncii sau cecurile originale, sau să verifice dacă copiile prezentate acestora corespundeau originalelor. Mai mult decât atât, tribunalul de primă instanță a dispus distrugerea cecurilor, presupuse a fi fost falsificate, probă crucială în procesul reclamantului. Condamnarea reclamantului pentru fraudă a fost, mai mult decât atât, bazată, în mare parte, pe fotocopiile cecurilor în discuție. Se pare, de asemenea, din hotărârea Curții de Apel, că mijloacele folosite pentru realizarea fraudei erau cecurile și computerul, care erau necesare pentru modificarea datelor din computerul central al băncii. În respectivele circumstanțe, Curtea consideră că prezentarea cecurilor originale era vitală pentru apărarea reclamantului, deoarece i-ar fi permis acestuia, așa

cum a indicat el însuși, să arate că instrucțiunile pentru plata în discuție fuseseră date de alți angajați ai băncii decât el însuși, ceea ce i-ar fi obligat pe judecători să concluzioneze că acuzația de fraudă era nefondată ...

39. Având în vedere faptul că, în pofida cererilor sale repetate, probe esențiale nu erau prezentate în mod adecvat și discutate la proces în prezența reclamantului, Curtea concluzionează că procedurile în discuție, per ansamblu, nu au satisfăcut cerințele unui proces echitabil.

40. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (d) din Convenție.

► ***Craxi v. Italia*, 34896/97, 5 decembrie 2002**

83. ... Mai mult decât atât, în măsura în care reclamantul declară că dl Pacini Battaglia era martor al apărării, Curtea menționează că dl Craxi nu indicase cu precizie circumstanțele în care acesta ar fi trebuit să depună mărturie. Acesta, astfel, nu a indicat că era necesar să fie chemat acest martor în vederea stabilirii adevărului sau că refuzul examinării acestuia a încălcat drepturile apărării ...

► ***Popov v. Rusia*, 26853/04, 13 iulie 2006**

184. Curtea menționează că reclamantul a cerut permisiunea să cheme în fața instanței de judecată mai mulți martori care, potrivit acestuia, ar fi putut să-i confirme alibiul ... Cu toate acestea, Curtea a respins declarațiile martorilor pe temeiul că acestea, fiind rudele reclamantului, au încercat să-l ajute...

185. Curtea mai menționează că, prin refuzul examinării dnei R. și a dlui Kh. [care nu erau rude], instanța de judecată nu a luat în considerare dacă declarațiile acestora ar fi putut fi importante pentru examinarea cazului. Cu toate acestea, din faptul că moțiunile anterioare ale apărării pentru examinarea acestora erau garantate în mod formal de un număr de ori atât pe durata investigației preliminare cât și a procedurilor Curții, rezultă că autoritățile au fost de acord că declarațiile lor ar fi putut fi relevante.

188. ... Luând în calcul fundamentarea condamnării reclamantului pe probe contradictorii împotriva sa, Curtea concluzionează că refuzul instanțelor de a examina martorii apărării, fără vreo considerare a relevanței declarațiilor acestora, a determinat o limitare a drepturilor de apărare, incompatibilă cu garanțiile unui proces echitabil, consacrat în Articolul 6 ...

► ***Perna v. Italia* [MC], 48898/99, 6 mai 2003**

31. ... Curtea este de acord cu instanțele italiene că, chiar presupunând că adăugarea celor două articole de presă la dosar și obținerea de probe de la dl Caselli ar fi putut face lumină cu privire la orientările politice ale acestuia din urmă și relațiile sale cu terțe părți, acele măsuri nu ar fi fost capabile să stabilească faptul că acesta nu respectase principiile imparțialității, independenței și obiectivității inerente în obligațiile sale. În privința acestui aspect crucial, reclamantul nu a încercat în niciun moment să demonstreze realitatea conduitei despre care s-a

susținut că ar fi contrară acelor principii. Dimpotrivă, apărarea acestuia era că acestea reprezentau hotărâri critice care nu mai trebuiau demonstrate.

32. În lumina considerentelor de mai sus, Curtea consideră că deciziile în care autoritățile naționale au refuzat cererile reclamantului nu sunt deschise criticilor, potrivit Articolului 6, deoarece acesta nu stabilise că cererile sale de a aduce probe cu înscrisuri și obținerea de probe de la reclamant și martori ar fi fost utile în demonstrarea că respectiva conduită specifică imputată dlui Caselli se produsese, de fapt. Din acest punct de vedere, nu se poate considera, astfel, că procedurile pentru defăimare intentate de dl Caselli împotriva reclamantului erau inechitabile, având în vedere modul obținerii probelor ... În concluzie, nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (d) din Convenție.

► **Kasparov și alții v. Rusia, 21613/07, 3 octombrie 2013**

60. ... Curtea observă că dl Kasparov a fost adus în fața judecătorului de pace după ce a fost reținut în Strada Tverskaya, prezumtiv, pentru participarea la un marș neautorizat. Aceasta observă, apoi, că circumstanțele arestării sale, cum ar fi scopul pentru care acesta se afla acolo, ora prezumtivului marș și chiar ora și locul exact al arestării au fost supuse disputei între părți ...

62. În cadrul procedurilor în fața judecătorului de pace, dl Kasparov pretinsese că mersese cu un grup mic de persoane către monumentul Griboyedov, locul de întâlnire care fusese autorizat legal de autoritățile moscovite. Poliția, pe de altă parte, a susținut că dl Kasparov nu mersese, pur și simplu, ci luase parte la o demonstrație neautorizată și insistaseră că făcuse aceasta la o oră când evenimentul de la monumentul Griboyedov luase sfârșit. O altă controversă între părți se referă la locul arestării. Conform poliției, reclamantii, inclusiv primul reclamant, au fost arestați atunci când demonstrația amenința să se reverse în Piața Roșie, o zonă de înaltă securitate, desemnată. Primul reclamant, între timp, a susținut că fusese arestat în strada Tverskaya, atunci când el și însoțitorii săi ajunseseră la cordonul de securitate al forțelor de ordine la o distanță considerabilă față de Piața Roșie.

63. Curtea a susținut anterior că, în circumstanțe în care condamnarea reclamantului s-a bazat, în principal, pe ipoteza că acesta se afla într-un anumit loc la o anumită oră, principiul egalității armelor și, mai general, dreptul la un proces echitabil, implică faptul că reclamantul trebuie să beneficieze de o oportunitate rezonabilă de contestare efectivă a ipotezei ...

64. În cazul primului reclamant, cu toate acestea, Curtea a respins încercările reclamantului de a clarifica ora și locul arestării, cu toate că aceste fapte erau de importanță centrală pentru determinarea acuzațiilor administrative. Aflându-se în fața a două declarații ireconciliabile, judecătorul de pace a decis să fundamenteze hotărârea exclusiv pe versiunea prezentată de organele de poliție, acestea fiind „parte fără interes direct”. Cu toate acestea, Curtea consideră că, dată fiind semnificația faptelor disputate pentru rezultatul cazului și rolul agentului de poliție care l-a arestat pe reclamant și a completat raportul, era indispensabil

ca judecătorul de pace să cerceteze fiecare posibilitate rezonabilă pentru a afla exact când și cum fusese arestat primul reclamant.

65. Curtea menționează că apelarea martorilor oculari care ar fi putut face lumină în privința acestor evenimente ar fi fost o chestiune simplă. Numele și adresele acestora erau cunoscute; patru dintre aceștia fuseseră arestați în același timp cu reclamantul și, potrivit apărătorului reclamantului, așteptau afară din tribunal, să depună mărturie. În orice caz, judecătorul de pace nu a făcut referire la niciun obstacol tehnic în găsirea acestor persoane. Pur și simplu, ea a considerat că acest lucru este inutil pentru proceduri.

66. Curtea nu poate concluziona că judecătorul de pace a acceptat rapid și fără echivoc probele prezentate de organele de poliție și a refuzat primului reclamant orice posibilitate de a aduce probe contrarii. Curtea recunoaște că acuzațiile împotriva reclamantului erau, mai degrabă, triviale și că procedurile cu privire la aceste probleme trebuie efectuate în mod rapid. Cu toate acestea, luând în calcul faptul că decizia de condamnare a reclamantului a fost fundamentată pe probe contradictorii împotriva acestuia, Curtea concluzionează că aprobarea, fără rezerve, de instanțe a raportului poliției și refuzul acestora de a examina martorii apărării fără vreo considerare a relevanței declarațiilor acestora a condus la o limitare a drepturilor de apărare, incompatibilă cu garanțiile unei examinări judiciare echitabile ... Astfel, a avut loc o încălcare a principiilor, consacrate în Articolul 6 din Convenție.

► **Navalnyy și Yashin v. Rusia, 76204/11, 4 decembrie 2014**

83. ... Curtea consideră că, în disputa privind faptele-cheie care stau la baza acuzațiilor, unde singurii martori pentru acuzare au fost organele de poliție, care au avut un rol activ în evenimentele contestate, era indispensabil ca judecătorul de pace și Tribunalul Districtual Tversk să cerceteze fiecare posibilitate rezonabilă pentru a verifica declarațiile incriminatoare ale acestora ... Nerespectarea acestei condiții este contrară cerinței de bază, conform căreia acuzarea trebuie să-și demonstreze cazul și unul dintre principiile fundamentale ale legii penale, respectiv *in dubio pro reo* ...

84. Mai mult decât atât, Curtea observă că instanțele au limitat scopul cazului administrativ la presupusa nesupunere a reclamantilor, omițând să ia în considerare „legalitatea” ordinului de poliție și interzicând întrebările relevante în cadrul interogatoriului contradictoriu al organelor de poliție ... Astfel, acestea au pedepsit reclamantii pentru acțiuni protejate de Convenție, fără a fi nevoie ca poliția să justifice imixtiunea în dreptul reclamantilor la libertatea de întrunire, contrar principiului egalității armelor.

85. Considerentele anterioare sunt suficiente pentru a permite Curții să concluzioneze că procedurile administrative împotriva reclamantilor, per ansamblu, se desfășurau cu încălcarea dreptului lor la apărare, potrivit Articolului 6 §1 din Convenție.

Aplicarea

► X. v. Austria (dec.), 6185/73, 29 mai 1975

1. Reclamantul reclamă că nu a beneficiat de asistența gratuită a unui interpret pentru comunicarea cu apărătorul său, care nu vorbea limba maternă a reclamantului ... Articolul 6 (3) (e) se aplică, de fapt, doar relațiilor dintre învinuit și judecător ... În circumstanțele cazului de față, Comisia nu poate exclude faptul că pregătirea apărării era îngreunată ca urmare a neînțelegerilor dintre reclamant și apărătorul său. Cu toate acestea, reclamantul trebuie considerat responsabil pentru această situație. Acesta trebuia, într-adevăr, fie să desemneze un alt avocat care cunoștea bine limba franceză sau să apeleze la un interpret pe care îl putea remunera. Dacă nu dispunea de mijloace suficiente pentru a plăti un avocat al apărării și/sau un interpret, acesta trebuia să solicite asistență juridică gratuită. Comisia menționează, în această privință că, potrivit practicii austriece, sunt luate în calcul cerințe lingvistice specifice prin desemnarea unui apărător din oficiu. Mai mult, asistența juridică gratuită poate fi extinsă pentru a include serviciul unui interpret ...

2. ... nu se poate deriva din [Articolul 6 (3)] ... un drept general ca învinuitul să beneficieze de traducerea dosarelor instanței. Comisia reamintește că drepturile asigurate, potrivit Art. 6 (3), sunt cele ale apărării, în general, și nu cele ale învinuitului, considerate separat ... Astfel, trebuie indicat că o parte din dosar a fost redactată în limba germană, astfel că avocatul reclamantului putea înțelege, în timp ce multe documente erau în limba franceză și puteau fi citite de reclamant personal. Din nou, reclamantul trebuie să-și asume personal responsabilitatea pentru orice dificultate lingvistică rămasă, tocmai din motivele indicate mai sus ...

► Kamasinski v. Austria, 9783/82, 19 decembrie 1989

74. Dreptul, menționat în alineatul 3 (e) al Articolului 6 ... la asistența gratuită a unui interpret, se aplică nu numai declarațiilor verbale făcute la audiere, ci și materialului documentar și procedurilor premergătoare procesului. Alineatul 3 (e) ... specifică faptul că o persoană „acuzată de o faptă penală”, care nu poate înțelege sau vorbi limba folosită în instanță, are dreptul la asistența gratuită a unui interpret pentru traducerea sau interpretarea tuturor documentelor sau declarațiilor respective în procedurile instituite împotriva sa, pe care este necesar să le înțeleagă sau să le prezinte în limba folosită de instanță, pentru a putea beneficia de un proces echitabil ...

Cu toate acestea, alineatul 3 (e) ... nu merge până acolo, încât să impună o traducere în scris a tuturor probelor și documentelor oficiale. Asistența prin interpretare prevăzută ar da inculpatului posibilitatea să cunoască cazul instituit împotriva sa și să se apere, în special, prin prezentarea în fața instanței a versiunii sale asupra evenimentelor.

Obligația furnizării

► *K. v. Franța (dec.)*, 10210/82, 7 decembrie 1983

7. Reclamantul mai reclamă faptul că Tribunalul nu i-a permis serviciile unui interpret, pentru a-i da posibilitatea să-și susțină apărarea în limba bretonă.

8. ... este clar, din decizia Tribunalului, că reclamantul a fost născut și educat în Franța și că nu avea nicio dificultate în înțelegerea și vorbirea limbii franceze, limbă în care se desfășurau procedurile. Dreptul prin Convenție la asistența unui interpret, cuprinsă în Articolul 6, §3 (e), se aplică, în mod clar, doar atunci când învinuitul nu poate înțelege sau vorbi limba folosită în instanță.

► *Cuscani v. Regatul Unit*, 32771/96, 24 septembrie 2002

38. Curtea observă că presupusa lipsă de cunoștințe avansate de limba engleză a reclamantului și incapacitatea acestuia de a înțelege au devenit de actualitate, pentru prima dată, pe data de 4 ianuarie 1996, când instanța de judecată a fost informată de apărarea sa că reclamantul dorea să pledeze vinovat la acuzațiile formulate împotriva sa. La cererea apărătorului reclamantului, judecătorul de instrucție a indicat că trebuia să fie prezent un interpret la ședința pentru pronunțarea sentinței din data de 26 ianuarie 1996 ... Astfel, judecătorul a fost clar înștiințat că reclamantul avea probleme de înțelegere. Cu toate acestea, în pofida preocupării sale anterioare ca reclamantul să poată urmări procedura ulterioară, se pare, că judecătorul s-a lăsat convins de încrederea apărătorului reclamantului în capacitatea sa de a „se descurca așa cum era” ... Desigur, judecătorul de instrucție a lăsat deschisă posibilitatea ca reclamantul să recurgă la asistență lingvistică din partea fratelui său, în caz de nevoie. Cu toate acestea, în opinia Curții, verificarea nevoii reclamantului de facilități de interpretare era o problemă care trebuia determinată de judecător, în consultare cu reclamantul, în mod special, deoarece fusese alertat despre dificultățile pe care însuși apărătorul le avea în comunicarea cu reclamantul. Trebuie menționat că reclamantul pledase vinovat la acuzațiile grave și era pasibil de sentința cu închisoarea. Astfel, judecătorul avea sarcina de a se reasigura că absența unui interpret la audierea din 26 ianuarie 1996 nu va aduce atingere implicării depline a reclamantului, într-o problemă de importanță crucială pentru el. În circumstanțele cazului analizat, nu se poate spune că cerința a fost satisfăcută, prin permiterea ca reclamantul, și fără ca judecătorul să-l fi consultat pe acesta din urmă, să apeleze la competențele lingvistice netestate ale fratelui său ...

39. Având în vedere considerentele de mai sus, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție, coroborat cu Articolul 6 §3 (e).

Calitatea

► ***Kamasinski v. Austria*, 9783/82, 19 decembrie 1989**

74. ... Având în vedere necesitatea ca dreptul, garantat de alineatul 3 (e) ..., să fie practic și eficace, obligația autorităților competente nu este limitată la desemnarea unui interpret, ci, dacă sunt înștiințate în respectivele circumstanțe, poate fi extinsă la un grad de control ulterior în privința interpretării furnizate ...

83. ... Curtea nu consideră justificat, pe baza probelor luate, per ansamblu, că dl Kamasinski a fost incapabil, din cauza interpretării deficiente, fie să înțeleagă probele aduse împotriva sa, sau să obțină examinarea sau examinarea contradictorie a martorilor, în numele său.

► ***Husain v. Italia* (dec.), 18913/03, 24 februarie 2005**

... reclamantul a beneficiat de asistență gratuită din partea unui interpret de limba arabă, atunci când i s-a prezentat mandatul de aducere. Nimic din dosarul cauzei nu arată că traducerea interpretului era incorectă sau inadecvată în alt fel. Mai mult decât atât, reclamantul nu a contestat calitatea traducerii și acest lucru ar fi putut determina autoritățile să creadă că acesta înțelesese conținutul documentului în discuție ...

Impunerea ulterioară a costurilor în cazul furnizării gratuite

► ***Luedicke v. Republica Federală Germania* (dec.), 6210/73, 28 noiembrie 1978**

46. ... sensul uzual al cuvântului „*gratuit*” din Articolul 6 §3 (e) ... nu este contrazis de contextul subparagrafului și este confirmat de obiectul și scopul Articolului 6 ... Curtea concluzionează că dreptul, protejat prin Articolul 6 §3 (e) ..., implică, pentru oricine nu poate vorbi sau înțelege limba utilizată în instanță, dreptul de a beneficia de asistența gratuită a unui interpret, fără solicitarea ulterioară a rambursării costurilor suportate.

► ***Isyar v. Bulgaria*, 391/03, 20 noiembrie 2008**

45. Curtea se referă la jurisprudența sa stabilită, conform căreia dreptul, protejat în Articolul 6 §3 (e) din Convenție, include, pentru orice persoană, care nu vorbește sau nu înțelege limba utilizată în cadrul audierii, dreptul la asistența gratuită din partea unui interpret, fără solicitarea ulterioară a rambursării costurilor determinate de o astfel de asistență ...

46. ... Curtea menționează că Tribunalul Districtual Svilengrad a impus reclamantului să achite toate costurile suportate în cadrul investigației preliminare și a examinării cazului la prima instanță ... Curtea Supremă de Casație a impus reclamantului să achite costurile interpretării suportate în cadrul procedurilor desfășurate în fața sa ... Curtea concluzionează că reclamantului i s-a cerut să

achite costurile interpretariatului suportate în etapa investigației preliminare, în cadrul examinării cazului la prima instanță și în fața Curții Supreme de Casație.

47. Curtea menționează că prezentul caz indică o anumită inconsecvență în jurisprudența Curții Supreme de Casație bulgare, referitor la aspectul dacă infractorii condamnați pot fi obligați la plata costurilor interpretariatului: într-un caz identic, aceeași instanță a scutit infractorul de plata costurilor interpretariatului ...

48. ... în prezenta speță, aceasta menționează că maniera în care instanțele interpretau legea internă determina obligarea reclamantului la plata tuturor costurilor de interpretariat suportate în cadrul procedurii penale împotriva acestuia, care îl priva de dreptul său la asistență gratuită din partea unui interpret.

A se vedea și INTEROGAREA (Disponibilitatea unui interpret), p. 178 de mai sus.

NECESITATEA UNEI PROCEDURI PRESCRISE

► *Coëme v. Belgia*, 32492/96, 22 iunie 2000

99. ... Nu există nicio îndoială că Curtea de Casație, care, în legislația belgiană, era singura Curte care dispunea de jurisdicție pentru judecarea dlui Coëme, era un „tribunal stabilit prin lege” ...

100. Curtea menționează că nicio legislație, care implementa Articolul 103 al Constituției, nu era în vigoare, atunci când reclamantii au fost judecați la Curtea de Casație ... Totuși, Articolul 103 §2 impunea Parlamentului să stabilească procedura în fața Curții de Casație, iar Articolul 139 al Constituției din 7 februarie 1831 insista asupra nevoii de a face aceasta de îndată ce este posibil ... Atunci când procesul a fost deschis, pe data de 5 februarie 1996 ... Însuși Președintele Curții de Casație a confirmat că procedura instanțelor penale ordinare va fi respectată, anunțând judecarea cazului, în conformitate cu prevederile Articolului 190 al Codului de investigație penală.

101. Cu toate acestea, Guvernul a recunoscut că procedura instanțelor penale ordinare nu putea fi adoptată, ca atare, de Curtea de Casați, în calitate de Plen al Curții. În hotărârea sa interlocutorie din 12 februarie 1996 ... Curtea de Casație a anunțat că normele care guvernează procedura în instanțele penale ordinare se aplică doar în măsura în care acestea sunt compatibile „cu prevederile care guvernează procedura în Curtea de Casație în calitate de Plen al Curții”. Ca urmare, părțile nu puteau constata în avans toate detaliile procedurii care trebuia urmată. Acestea nu puteau prevedea în ce fel Curtea de Casație ar completa sau modifica prevederile care guvernează desfășurarea normală a procesului penal, așa cum este stabilit de Parlamentul belgian.

În acest sens, Curtea de Casație a introdus un element de incertitudine, nespacificând ce norme erau avut în vedere în restricția adoptată. Chiar dacă Curtea de Casație nu uzase de posibilitatea pe care și-o rezervase, de a aduce

anumite modificări normelor care guvernează procedura în instanțele penale ordinare, sarcina apărării era îngreunată, în special, deoarece nu se știa în avans dacă o anumită normă va fi aplicată sau nu în cadrul procesului.

102. Curtea reiterează că principiul referitor la necesitatea stabilirii procedurii penale trebuie stabilit prin lege ca un principiu general al legii. Acesta sprijină cerința, potrivit căreia normele dreptului penal material trebuie, de asemenea, stabilite prin lege și sunt consacrate prin maxima „*nullum iudicium sine lege*”. Acesta impune anumite cerințe specifice privind desfășurarea procedurilor, în vederea garantării unui proces echitabil, care implică respectarea egalității armelor ... Curtea observă, în continuare, că scopul principal al normelor procedurale este să protejeze inculpatul împotriva oricărui abuz de autoritate și, astfel, apărarea este cel mai probabil să sufere din cauza omisiunilor și lipsei de claritate a acestor norme.

103. Prin urmare, Curtea consideră că incertitudinea cauzată de lipsa normelor procedurale stabilite în prealabil au pus reclamantul într-un dezavantaj considerabil vizavi de acuzare, ceea ce l-a privat pe dl Coème de un proces echitabil, în sensul Articolului 6 §1 din Convenție.

PREZENTAREA UNUI ÎNVINUIT ÎN INSTANȚĂ

Îmbrăcămintea

► ***Samoila și Cionca v. România, 33065/03, 4 martie 2008***

99. În sfârșit, cu privire la prezentarea reclamanților în fața instanței în uniformă de deținut, Curtea menționează că, contrar afirmațiilor Guvernului, este clar din refuzul Președintelui Curții de Apel adresată acestora pe data de 27 octombrie 2003 ... că reclamanții au fost prezentați în fața instanței îmbrăcați în uniforma penitenciarului, purtată, de obicei, doar de condamnați.

100. Curtea observă că această practică era contrară prevederilor Legii nr. 23/1969 și Deciziei nr. 348/1994 a Curții Constituționale ... Întrucât nu se stabilise că reclamanții nu aveau haine proprii corespunzătoare, această practică era integral nejustificată și confirma, probabil, publicului, impresia că reclamanții erau vinovați.

101. Toate aceste considerente au determinat Curtea să concluzioneze că existase o încălcare a principiului prezumției de nevinovăție, garantat de Articolul 6 §2 din Convenție.

Aplicarea măsurilor cu caracter restrictiv

► ***Gorodnichev v. Rusia, 52058/99, 24 mai 2007***

104. Curtea mai declară că, din punctul de vedere al unui proces echitabil, Guvernul, precum și instanțele, în deciziile lor, au admis că disputata purtare a

cătușelor nu era conformă cu drepturile reclamantului la apărare, garantate de Articolul 46 al Codului de procedură penală ... Curtea deduce din aceasta că utilizarea cătușelor, în prezenta cauză, nu reprezenta o practică normală legată de reținerea persoanei în discuție ...

105. ... Curtea concluzionează că niciuna dintre probele din dosar nu sugerează că, dacă reclamantul nu ar fi purtat cătușe în momentul apariției în fața Tribunalului Kirovskii, ar fi existat un risc de violență sau daune, sau de eschivare ori imixtiune cu administrarea adecvată a justiției. Astfel, nu consideră că utilizarea cătușelor era destinată să exercite o restricționare rezonabilă ... și consideră că această măsură era disproporționată față de cerințele de securitate ale Guvernului ...

108. Astfel, cu toate că nu s-a arătat că măsura era destinată să înjosească sau să umilească reclamantul, Curtea concluzionează că apariția în cătușe la examinarea publică din 5 și 22 februarie 1999 ..., când o astfel de măsură nu era necesară, în mod rezonabil, pentru securitatea publică sau administrarea justiției, constituia tratament degradant, în sensul Articolului 3 din Convenție.

109. Prin urmare, a avut loc o încălcare a acestei prevederi.

Capitolul 13

Drepturile victimelor

LIPSA DREPTULUI LA URMĂRIREA PENALĂ PRIVATĂ

► **Perez v. Franța [MC], 47287/99, 12 februarie 2004**

70. Curtea consideră că, în asemenea cazuri, aplicabilitatea Articolului 6 și-a atins limitele. Acesta menționează că, Convenția nu conferă niciun drept, așa cum cere reclamantul, la „răzbunare personală” sau la *actio popularis*. Astfel, dreptul la urmărirea sau condamnarea privată pentru o faptă penală nu poate fi afirmat în mod independent: acesta trebuie să fie indisociabil de exercitarea de victimă a dreptului de intentare a procedurii civile în legea internă, chiar dacă numai pentru asigurarea reparației simbolice sau pentru protecția unui drept civil, cum ar fi dreptul la o „bună reputație” ...

► **Jankovic v. Croația, 38478/05, 5 martie 2009**

48. ... actele violente comise de indivizi particulari sunt interzise într-un număr de prevederi separate ale Codului penal. Curtea mai menționează că legea penală croată face distincție între infracțiuni penale urmărite de Procurorul General, fie prin moțiunea proprie, fie prin cerere privată și infracțiunile penale urmărite prin intermediul acuzării private. Această ultimă categorie se referă la infracțiuni penale de natură mai ușoară. Curtea mai menționează că reclamanta a susținut că actele de violență comise împotriva sa constituiau, *inter alia*, infracțiuni penale de comportament violent și proferare de amenințări. Urmărirea cu privire la aceste două infracțiuni va fi asumată de Procurorul General, din oficiu, în cazul primei infracțiuni și printr-o cerere privată în cazul celei din urmă.

49. ... Cu privire la infracțiunile penale pentru care va fi inițiată urmărirea de Procurorul General, fie din oficiu, sau prin cerere privată, atunci când Procuratura refuză punerea sub urmărire pentru orice motiv, partea vătămată poate prelua urmărirea, ca acuzator subsidiar. Prin contrast, o acuzare privată este inițiată de la început de un acuzator privat. Mai mult decât atât, o plângere penală înaintată în timp util cu privire la o faptă penală care face obiectul acuzării private trebuie tratată drept acuzare privată ...

50. ... Curtea nu poate accepta argumentele reclamantei, că drepturile acesteia, conform prevederilor Convenției, puteau fi asigurate doar dacă atacatorii erau puși sub urmărire de State și că se impune, prin Convenție, urmărirea penală

asistată de Stat. ... Curtea este satisfăcută de faptul că, în prezenta speță, legea internă a permis reclamantei o posibilitate de punere sub acuzare a atacatorilor săi, fie ca acuzator privat, fie ca parte vătămată în rolul unui acuzator subsidiar, și Convenția nu impune acuzarea asistată de Stat în toate cazurile ...

52. ... decizia reclamantului de a iniția acuzarea privată pentru cauzarea de vătămare corporală de natură mai puțin gravă dar, în schimb, să solicite investigarea atacatorilor săi pentru învinuții de comportament violent și proferarea de amenințări grave era în conformitate cu normele Codului de procedură penală privind rolul părții vătămate ca acuzator subsidiar.

53. ... în solicitarea sa inițială pentru investigare, reclamanta a clarificat faptul că dorea investigarea, *inter alia*, cu privire la acuzațiile sale, conform cărora, pe data de 6 iunie 2003, trei indivizi o atacaseră. Aceasta a oferit numele și adresele indivizilor în discuție. Ea a susținut că actele de violență împotriva sa constituiau, *inter alia*, infracțiuni penale de proferare de amenințări și comportament violent. Aceasta a prezentat documentație medicală relevantă în sprijinul acuzațiilor sale. Cu toate acestea, autoritățile au declarat cererea inadmisibilă, din cauza faptului că era incompletă, fără a specifica exact ce cerințe formale anume nu era îndeplinite.

54. Poate fi adevărat că reclamanta nu a prezentat o cerere care să respecte strict forma exactă necesară din partea cerințelor înaintate către Procurorul General în procedura penală. În acest scop, Curtea menționează că reclamanta nu a fost reprezentată legal în cadrul procedurilor în discuție. Aceasta nu era angajată și era, evident, lipsită de mijloacele pentru reprezentare juridică pe propria cheltuială. Mai mult decât atât, potrivit normelor relevante ale Codului de procedură penală ..., reclamanta nu avea dreptul la asistență juridică gratuită, întrucât presupusele infracțiuni penale nu implicau o condamnare la închisoare pe durată mai mare de trei ani.

55. Curtea mai menționează că deja exista un raport al poliției cu privire la incident, care descria actele de violență împotriva reclamantului, și că Procuratura Generală Municipală din Split prezentase, de asemenea, o relatare a evenimentului în discuție. Astfel, este dificil de acceptat concluzia judecătorului de investigație de la Tribunalul Regional Split, că cererea de investigare a reclamantei urma să fie respinsă, pe temeiul că era incomprehensibilă și incompletă. Dimpotrivă, Curtea concluzionează că reclamanta exprimase clar faptul că dorea investigarea unui act de violență împotriva sa. Ea a manifestat un mare interes pentru cazul său și a făcut încercări serioase de punere sub acuzare a atacatorilor. Aceasta a prezentat suficiente probe pentru a permite judecătorului de investigație competent să inițieze procedura la cererea sa. Acestea conțineau toate informațiile impuse, potrivit Articolului 188(3) al Codului de procedură penală, respectiv, identificarea persoanei împotriva căreia se înainta cererea, o descriere și clasificare juridică a infracțiunii în discuție, circumstanțele confirmând o bănuială rezonabilă că persoana în discuție a comis infracțiunea în discuție și probele existente.

56. Referitor la afirmația Guvernului că reclamanta a eșuat în formularea unei acuzați private, Curtea menționează că reclamanta a înaintat o plângere penală

oportună la Procuratura Generală Municipală din Split ... Pe data de 11 noiembrie 2003, respectivul oficiu a decis să nu deschidă o investigație oficială, pe temeiul că actul în discuție se califica drept faptă penală pentru care trebuie inițiată acuzarea privată, de victimă ... Potrivit Articolului 48(3) al Codului de procedură penală, în aceste circumstanțe, plângerea penală a reclamantei a trebuit tratată drept acuzare privată ... Cu toate acestea, autoritățile competente au ignorat complet această normă și nu au inițiat procedura în urma plângerii penale a reclamantei.

57. Analiza de mai sus arată, mai întâi, că autoritățile relevante ale statului au decis să nu urmărească penal presupușii făptuitori ai unui act de violență împotriva reclamantei. Mai mult decât atât, autoritățile relevante nu au admis încercările de acuzare privată ale reclamantei. În ultimul rând, referitor la afirmația Guvernului că reclamantei i s-a acordat protecție adecvată în cadrul procedurilor pentru infracțiuni minore, Curtea menționează că respectivele proceduri au fost suspendate din cauza limitării statutare și, astfel, s-au încheiat fără vreo decizie finală privind vinovăția atacatorilor. Având în vedere aceste concluzii, Curtea susține opinia că deciziile autorităților naționale în acest caz dezvăluie ineficiența și omisiunea autorităților judiciare croate de a acționa.

58. În opinia Curții, practicile contestate în circumstanțele cazului de față nu au oferit protecția adecvată reclamantei împotriva unui atac asupra integrității sale fizice și au arătat că maniera în care mecanismele legii penale au fost implementate în cazul analizat au fost deficiente până la punctul în care au constituit o încălcare a obligațiilor pozitive ale Statului-respondent, potrivit Articolului 8 din Convenție.

A se vedea și PUNEREA SUB ACUZARE, ACORDUL DE RECUNOAȘTERE ȘI ÎNCETAREA PROCEDURII), p. 189 de mai sus.

RESTRICȚIILE ÎN ALĂTURAREA ACUZĂRII CA PARTE CIVILĂ

► *Ernst și alții v. Belgia*, 33400/96, 15 iulie 2003

49. Curtea menționează că, atât Curtea de primă instanță de la Bruxelles, în Cameră, cât și Curtea de Casație trebuiau să decidă asupra soluționării procedurilor și accesului reclamanților la Curtea de Casație doar pentru a audia declararea solicitării de alăturare în cadrul procedurilor ca părți civile drept inadmisibilă, pe temeiul că era îndreptată împotriva unui reprezentant al legii care beneficia de scutire de jurisdicție ...

54. În această privință, Curtea acordă importanță faptului că în legea belgiană, alăturarea în proceduri, ca parte civilă în fața unui judecător de instrucție, reprezintă un mod de a iniția o acțiune civilă și că, în principiu, victimele aveau la dispoziție alte mijloace de revendicare a drepturilor lor civile. În prezenta cauză, în măsura în care plângerea lor era îndreptată împotriva altor persoane

decât reprezentantul legii, acestea ar fi putut iniția o acțiune civilă împotriva respectivelor persoane, în instanța civilă.

Inițierea unei acțiuni civile împotriva unui reprezentant al legii pare să fie supusă condițiilor restrictive, prevăzute în Codul judiciar, pentru o acțiune în despăgubiri împotriva unui reprezentant al legii pentru utilizare necorespunzătoare a autorității (Articolele 1140 și 1147). Este o procedură extraordinară care poate fi utilizată doar în cazuri excepționale. Curtea se îndoiește că aceasta putea fi utilizată în cazul analizat; aceasta menționează că Guvernul, în memoriile sale, nu i-a acordat atenție deosebită.

55. Deși reclamantii nu au inițiat acțiune civilă împotriva niciunor persoane individuale, pe lângă solicitarea de alăturare în cadrul procedurilor ca părți civile, pe data de 21 noiembrie 1995, aceștia au intentat acțiune în despăgubire împotriva statului belgian în instanța civilă pe aceleași motive, precum cele pe care s-au bazat în revendicarea cu solicitare de alăturare în cadrul procedurilor ca părți civile ...; aceste proceduri sunt în curs. La un nivel mai general, faptele demonstrează că inadmisibilitatea ca reclamantii să se alătore procedurilor și abandonarea cererii de Procurorul General al Curții de Apel nu a determinat privarea acestora de orice acțiune în despăgubire.

56. În aceste condiții, Curtea, limitându-se la recunoașterea naturii speciale a imunității față de jurisdicție, consideră că restricțiile impuse dreptului la acces nu au încălcat însăși esența dreptului lor la instanță și nu au fost disproporționate, din punctul de vedere al Articolului 6 §1 din Convenție.

► ***Ligue du Monde Islamique și Organisation Islamique Mondiale du Secours Islamique v. Franța, 36497/05, 15 ianuarie 2009***

30. Reclamantii au reclamat că plângerile lor și solicitarea de alăturare în proceduri ca părți civile au fost declarate inadmisibile, pe temeiul că aceștia nu finalizaseră formalitățile necesare, potrivit secțiunii 5 a Legii din data de 1 iulie 1901 și, astfel, nu aveau dreptul să ia parte la proceduri în instanță în Franța. Au considerat aceasta o încălcare a dreptului lor de acces la o instanță, deoarece, neavând niciun stabiliment pe teritoriul francez, cerința declarării sediului central al unui asemenea stabiliment a constituit, având în vedere limita de timp aplicabilă, un obstacol insurmontabil în introducerea acțiunii civile în fața instanțelor penale ...

58. În circumstanțele cazului analizat, Curtea concluzionează că, solicitând unei asociații străine, fără un „stabiliment principal” în Franța, care dorea să instituie proceduri pentru defăimare, declarația prevăzută în Articolul 5 al Legii din 1901, în vederea facilitării participării la proceduri judiciare, autoritățile franceze nu numai că au penalizat nerespectarea unui pas formal simplu, care era necesar pentru protejarea ordinii publice și terțelor părți, dar au impus și o restricție efectivă asupra asocierilor reclamantului care nu a fost suficient de previzibilă și

a încălcat însăși esența dreptului lor de acces la instanță. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 din Convenție. În mod similar, Curtea respinge a doua parte a obiecției Guvernului.

POSSIBILITATEA PARTICIPĂRII LA INVESTIGAȚIE

► *Sottani v. Italia (dec.)*, 26775/02, 24 februarie 2005

2. Reclamantul a mai reclamat că, potrivit Articolului 6 §1 și Articolului 13 din Convenție, procurorul public nu a dispus autopsia judiciară în cadrul investigației inițiale ... Deși este adevărat, desigur, că potrivit legii italiene, părțile vătămate nu se pot alătura procedurilor ca parte civilă până la audierea preliminară ..., în etapa investigației preliminare acestea pot exercita drepturile și competențele recunoscute în mod expres de lege ... Aceste drepturi includ, de exemplu, posibilitatea solicitării ca procurorul să ceară judecătorului de instrucție prezentarea imediată a probelor ... și dreptul la desemnarea unui reprezentant statutar pentru exercitarea drepturilor și competențelor de care beneficiază partea vătămată ... Mai mult decât atât, exercitarea acelor drepturi se poate dovedi esențială pentru participarea eficace în cadrul procedurilor ca parte civilă, în mod special unde, ca în prezenta cauză, anumite probe sunt susceptibile de deteriorare în timp și nu mai pot fi obținute în etape ulterioare ale procedurilor. La fel, partea vătămată are dreptul să înainteze pledoarii în toate etapele procedurilor și, exceptând cazul procedurilor de casație, poate solicita includerea probelor ...

Astfel, Curtea consideră că, având în vedere cele de mai sus, Articolul 6 §1 din Convenție este aplicabil în speță.

Oricum ..., reclamantul ar fi trebuit să ceară ca procurorul public să solicite judecătorului de instrucție prezentarea imediată a probelor, respectiv o autopsie judiciară. Deoarece reclamantul nu a reușit să uzeze de căile de atac pe care le avea la dispoziție, potrivit legii naționale, Curtea consideră că această parte a solicitării trebuie respinsă, din cauza nereușitei de a epuiza căile de atac interne ...

► *Menet v. Franța*, 39553/02, 14 iunie 2005

48. În prezenta cauză, Curtea menționează că reclamantul, care nu a fost niciodată reprezentat de un avocat ..., nu a putut consulta dosarul de investigație. Astfel, recunoaște că prezentarea cazului către instanțe ar fi putut fi afectată de faptul că accesul la dosarul de investigație a fost restricționat avocaților.

49. Curtea observă, cu toate acestea, că în legea franceză, învinuitul și părțile civile, ca indivizi privați, nu se supun normelor de confidențialitate profesională, spre deosebire de avocați. Faptul că accesul la dosarul de investigație este rezervat fie direct avocaților, fie se face prin intermediul avocaților și, drept urmare, reclamantul nu a avut posibilitatea să-l consulte, reiese din necesitatea păstrării caracterului secret al investigației.

50. Curtea indică faptul că secretul investigației poate fi justificat de motive privind protecția confidențialității părților în proceduri și în interesele justiției, în sensul celei de-a doua fraze a Articolului 6 §1 din Convenție, și că, deși acest articol poate juca un anumit rol înaintea prezentării cazului în instanță, maniera în care acesta este aplicat în cadrul investigației depinde de natura specifică a procedurilor și circumstanțele cazului ...

52. În lumina tuturor circumstanțelor și având în vedere interesele aflate în joc, restricția asupra drepturilor reclamantului nu a stânenit excesiv dreptul acestuia la un proces echitabil.

► **Ramsahai și alții v. Olanda [MC], 52391/99, 15 mai 2007**

347. Dezvăluirea sau publicarea rapoartelor organelor de poliție și materialelor de investigație poate implica aspecte sensibile cu posibile prejudicii aduse indivizilor particulari sau altor investigații. Nu se poate considera, astfel, drept cerință automată, potrivit Articolului 2, faptul că unei rude în viață a unei victime decedate i se acordă acces la investigație pe măsură ce aceasta se desfășoară. Autorizația de acces a publicului sau rudelor victimei poate fi pusă la dispoziție și în alte etape ale procedurilor disponibile ...

348. Curtea nu consideră că Articolul 2 impune o obligație autorităților de investigație de a satisface fiecare cerere pentru o măsură investigativă particulară, efectuată de o rudă în cadrul investigației.

349. Camera a constatat că reclamanții primiseră acces la informațiile generate de investigație într-un grad suficient, pentru ca aceștia să participe efectiv la procedurile destinate să conteste decizia de a nu-l urmări penal pe agentul Brons ...

353. Articolul 2 nu merge până acolo, încât să impună ca toate procedurile care urmează unei cercetări a unei morți violente să fie publice ..., destul este dacă există un element suficient de control public cu privire la investigație sau rezultatele acesteia, pentru asigurarea răspunderii în practică, precum și în teorie, menținerea încrederii publice în confidența în respectarea de autorități a statului de drept și prevenirea oricărei aparențe de coluziune în/sau toleranța actelor nelegale. În acest scop, trebuie acceptat faptul că gradul de control public necesar poate varia, foarte bine, de la caz la caz.

ÎNCETAREA URMĂRIRII ȘI ACHITAREA CA DETERMINARE A UNUI DREPT CIVIL

► **Cordova v. Italia (No. 1), 40877/98, 30 ianuarie 2003**

49. ... Curtea menționează că reclamantul, considerându-se defăimat de comportamentul dlui Cossiga, a înaintat o plângere împotriva acestuia și s-a alăturat procedurii penale ulterioare ca parte civilă. Din acel moment, respectivele proceduri au acoperit un drept civil, respectiv, dreptul la protecția reputației la care reclamantul putea solicita, pe motive discutabile, să fie îndreptățit ...

50. Curtea mai observă că, prin hotărârea sa din 2 iulie 1997, Senatul a declarat că respectivul comportament al dlui Cossiga era acoperit de imunitatea, prevăzută în Articolul 68 §1 al Constituției ..., astfel, făcând imposibilă continuarea oricăror proceduri penale sau civile destinate stabilirii răspunderii, sau asigurarea reparației pentru dauna suferită ...

63. Curtea este de părere că lipsa oricărei legături clare cu o activitate parlamentară necesită adoptarea unei interpretări, în sens restrâns al conceptului de proporționalitate, între scopul care trebuie atins și mijloacele implicate ...

64. Curtea consideră, astfel, că în acest caz, deciziile că dl Cossiga dispunea de un caz în care exercitarea acțiunii penale era împiedicată din lipsa de probe și că nu se mai puteau realiza alte proceduri pentru asigurarea protecției reputației reclamantului nu au stabilit un echilibru just între cerințele de interes general ale comunității și nevoia securizării drepturilor fundamentale ale indivizilor.

65. De asemenea, Curtea atribuie o anumită semnificație faptului că decizia Senatului din data de 2 iulie 1997 a lăsat reclamantul fără mijloace alternative rezonabile de protecție efectivă a drepturilor sale, conform Convenției ...

66. În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că a existat o încălcare a dreptului reclamantului de acces la o instanță, garantat de Articolul 6 §1 din Convenție.

► **Atanasova v. Bulgaria, 72001/01, 2 octombrie 2008**

36. Problema înaintată Curții în cazul analizat este dacă decizia instanței penale de a nu examina acțiunea civilă a acesteia odată ce procedura penală a fost întreruptă potrivit statutului limitărilor a încălcat dreptul de acces al acesteia la o instanță competentă să judece acțiunile civile. ...

44. Cu toate acestea, într-un număr de cazuri, Curtea a considerat că a avut loc o încălcare a Articolului 6, atunci când încetarea procedurii penale și omisiunea de a examina acțiunea civilă au fost rezultatul circumstanțelor atribuibile autorităților judiciare, inclusiv întâzieri excesive ale procedurilor care au condus la prescrierea infracțiunii ...

45. În opinia Curții, cazul de față trebuie distins de cazurile susmenționate *Matos e Silva, Lda., și alții* și *Buonfardieci*, în care acțiunile reclamantilor erau în curs de desfășurare în fața unei instanțe interne, iar principiul examinării lor de acele instanțe nu era în discuție. În prezenta speță, acțiunea civilă a reclamantei nu putea fi examinată, deoarece procedurile penale au fost întrerupte, potrivit statutului limitărilor. Reclamanta și-a exercitat dreptul, potrivit legii naționale, de a solicita despăgubiri în procedura penală ca parte civilă. Astfel, aceasta avea o așteptare legitimă ca instanțele să decidă în cazul său, într-un fel sau altul. Prescrierea urmăririi infracțiunii s-a făcut exclusiv din cauza întâzierilor autorităților bulgare în administrarea cazului, rezultatul fiind că aceasta nu mai putea obține o decizie privind despăgubirea sa în procedura penală.

46. Curtea concluzionează, astfel, că prezentul caz ridică o întrebare distinctă, privind dreptul de acces la o instanță. Ca și în concluzia sa în hotărârea *Anagnostopoulos*, Curtea consideră că, acolo unde sistemul juridic intern oferă o cale de atac publicului, cum ar fi raportarea unui caz și introducerea unei acțiuni civile, statul are obligația de a asigura faptul că acesta beneficiază de garanțiile fundamentale ale Articolului 6. În circumstanțe, cum sunt cele ale cazului analizat, nu se poate aștepta ca reclamantul să fie nevoit să aștepte până când urmărirea infracțiunii a fost prescrisă prin neglijența autorităților judiciare înainte să aibă permisiunea, la mai mulți ani după producerea accidentului, să inițieze o nouă acțiune în tribunalele civile pentru despăgubiri privind vătămarile suferite.... Curtea observă, în particular, că inițierea unei asemenea proceduri ar implica nevoia colectării, din nou, a probelor, pentru care reclamanta ar fi responsabilă din acel moment, și că stabilirea posibilei răspunderi a șoferului s-ar dovedi extrem de dificilă la atâta timp după eveniment.

47. Având în vedere aceste observații, Curtea concluzionează că reclamanta nu a beneficiat de un drept de acces efectiv la o instanță. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1.

► **Gorou v. Grecia (No. 2) [MC], 12686/03, 20 martie 2009**

38. ... Curtea menționează că, atunci când achitarea a fost hotărâtă, potrivit legii naționale partea civilă nu este, în principiu, îndreptățită să apeleze direct cu privire la chestiuni de drept sau să ceară soluționarea problemelor de procurorul public la Curtea de Casație. Curtea a recunoscut, cu toate acestea, că existența unei practici judiciare stabilite nu poate fi trecută cu vederea în acest caz și că, având în vedere caracteristicile specifice ale cererii reclamantului către procurorul public la Curtea de Casație, Articolul 6 §1 din Convenție este aplicabil. Aceeași practică trebuie luată în calcul în momentul evaluării întinderii raționamentului oferit de procurorul public în răspunsul său.

39. Curtea deja a observat că procurorul public este obișnuit să răspundă, deși într-o manieră sumară, cererilor din partea părții civile privind apelul în chestiuni de drept. În practică, partea civilă atrage atenția procurorului asupra anumitor circumstanțe specifice ale cazului, în timp ce procurorul rămâne liber să-și ia decizia după cântărirea argumentelor prezentate.

40. Mai mult decât atât, trebuie menționat că, potrivit Articolului 506 al Codului de procedură penală, o decizie „pozitivă” luată de un procuror nu este adresată părții civile, ci determină propriul apel al procurorului privind chestiuni de drept. În mod similar, o decizie „negativă” înseamnă că procurorul public refuză să înainteze el însuși un apel privind chestiuni de drept ...

41. În ultimul rând, Curtea observă că, în ceea ce privește procedura preliminară pentru examinarea și admiterea apelurilor privind chestiuni de drept de un organ care operează în cadrul Curții de Casație, aceasta a recunoscut anterior că o Curte de Apel nu trebuie să ofere un raționament mai detaliat atunci când aplică, pur și simplu, o prevedere legală specifică de respingere a unui apel

privind chestiuni de drept ca neavând perspective de reușită, fără alte explicații ... Curtea consideră că același principiu se poate aplica în cazul unui procuror la Curtea de Casație, căruia i se solicită, de partea civilă, să înainteze un apel privind chestiuni de drept în numele său propriu.

42. În concluzie, nota scrisă de mână, plasată la cererea reclamantului, oferă, pur și simplu, informații despre decizia discreționară luată de procurorul public. Privit din această perspectivă și având în vedere practica judiciară existentă, procurorul public nu are obligația de a-și justifica răspunsul, ci doar de a da un răspuns părții civile. Solicitarea unui raționament mai detaliat ar impune o sarcină adițională procurorului la Curtea de Casație, neimpusă acestuia prin natura cererii părții civile de apel privind chestiuni de drept împotriva unei achitări. Curtea consideră, astfel, că indicând faptul că „nu existau motive legale sau bine întemeiate pentru apel la Curtea de Casație”, procurorul public a oferit suficiente motive pentru decizia sa de a respinge cererea.

Având în vedere cele de mai sus, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

RESTRICȚIONAREA PARTICIPĂRII LA PROCEDURI

► *Berger v. Franța*, 48221/99, 3 decembrie 2002

35. ... în temeiul legii penale, un apel la Curtea de Casație este deschis oricărei părți în procedura penală care are un interes în apelul privind o chestiune de drept. Cu toate că admisibilitatea unui apel de partea civilă este altfel decât în cele șapte situații enumerate exhaustiv condiționat de existența unui apel de organul de urmărire penală, această limitare derivă din natura hotărârilor luate de direcțiile de investigație și rolul acordat acțiunilor civile în procedura penală. Curtea este de acord cu Guvernul, că părțile civile nu trebuie să aibă un drept de apel nelimitat la Curtea de Casație împotriva hotărârilor pentru întreruperea procedurilor ...

38. ... dreptul reclamantei la instanță, așa cum este garantat de Articolul 6 §1 din Convenție, nu a fost încălcat ca urmare a condițiilor impuse acesteia pentru admisibilitatea recursului său la Curtea de Casație. Având în vedere rolul acordat acțiunilor civile în cadrul proceselor penale și intereselor complementare ale părților civile și organului de urmărire penală, Curtea nu poate accepta că principiul egalității armelor a fost încălcat în cazul analizat. În această privință, Curtea este de acord cu Guvernul, că o parte civilă nu poate fi privită nici drept oponent sau, de altfel, în mod necesar, aliat al acuzării, rolurile și obiectivele acestora fiind, în mod clar, diferite.

NEDIVULGAREA PROBELOR PREZENTATE

► *Chesnay v. Franța*, 56588/00, 12 octombrie 2004

20. Reclamantul reclamă că nici el și nici avocatul său, la Curtea de Casație, nu au beneficiat de comunicarea raportului magistratului-raportor înainte audierii, cu toate că acesta fusese prezentat avocatului general.

21. Curtea consideră că problema lipsei de comunicare a raportului magistratului-raportor către litigant ridică o problemă, potrivit Articolului 6, doar în măsura în care raportul a fost comunicat avocatului general înainte de audiere ... Așa stau lucrurile în cazul analizat.

22. Curtea mai consideră că raportul a constat în două părți: prima conținea faptele, procedurile și motivele pentru recurs către Curtea de Casație; a doua conținea o analiză juridică a cazului și o opinie asupra fondului recursului ...; în opinia Curții, în timp ce a doua parte a raportului, destinată deliberărilor, poate (precum schița deciziei) rămâne confidențială, atât cu privire la părți cât și la avocatul general, prima parte, care nu este acoperită de confidențialitatea deliberărilor, trebuie comunicată, dacă este cazul, în aceleași condiții către părți și avocatul general.

23. În consecință, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

TERGIVERSAREA EXCESIVĂ

► *Tomasi v. Franța*, 12850/87, 27 august 1992

125. ... O citire a deciziilor luate în aceste proceduri ... indică faptul că respectivul caz nu era unul deosebit de complex. La fel, reclamantul abia a contribuit la tergiversarea rezultatului procedurilor, prin contestarea la Direcția Rechizitorii Bordeaux, a deciziei privind cazul în care exercitarea acțiunii penale este împiedicată din lipsa de probe și prin solicitarea ca acea direcție să dispună continuarea anchetei ... Responsabilitatea pentru întârzierile constatate revine, în mod esențial, autorităților judiciare. În mod special, procurorul public din Bastia a lăsat să treacă mai mult de un an și jumătate înainte să ceară Curții de Casație să desemneze autoritatea competentă pentru investigație ... judecătorul de instrucție din Bordeaux l-a audiat pe dl Tomasi o singură dată și nu pare să fi luat nicio măsură investigativă între lunile martie și septembrie 1985, apoi, între ianuarie 1986 și ianuarie 1987 ... Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 ...

► *Calvelli și Ciglio v. Italia [MC]*, 32967/96, 17 ianuarie 2002

65. ... Curtea menționează că procedurile în discuție erau, în mod incontestabil, complexe. Mai mult decât atât, cu toate că după ce reclamanții au fost, inițial, incluși ca părți civile în procedurile din data de 7 iulie 1989, procedurile la prima instanță au fost afectate de întârzieri regretabile (în special, între desemnarea lui E.C., pe data de 12 iunie 1991, și prima audiere un an mai târziu, pe data de 2 iulie 1992 ...), nu au existat alte perioade semnificative de inactivitate atribuibilă

autorităților (în afară de suspendarea primei audieri, care a fost cauzată de o grevă a avocaților ...).

66. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că o perioadă de șase ani, trei luni și zece zile pentru proceduri în fața a patru niveluri de jurisdicție nu poate fi privită drept nerezonabilă.

67. Prin urmare, nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

► ***Beganović v. Croația, 46423/06, 25 iunie 2009***

81. În ceea ce privește procedurile instituite de autoritățile statului, Curtea menționează că, pe data de 4 iulie 2000, Departamentul de Poliție din Zagreb a înaintat o plângere penală împotriva lui B.B., la Oficiul pentru minori al Procuraturii Zagreb. Cu toate acestea, inițial, nu au fost inițiate alte măsuri de Oficiu.

82. Pe data de 12 iunie 2000, reclamantul a înaintat o plângere penală către Procurorul General al orașului Zagreb împotriva a șase atacatori identificați, inclusiv B.B., și un al șaptelea individ, necunoscut. Oficiul a rămas inactiv timp de opt luni, până pe data de 12 martie 2001, când a înaintat plângerea către Procurorul General din Velika Gorica. Acesta din urmă, totuși, a decis să nu instituie procedura penală împotriva lui B.B., pe temeiul că vătămarea, prezumtiv cauzată reclamantului, era de natură mai puțin gravă și, astfel, făcea obiectul acuzării private. Această decizie contravenea secțiunii 45 a Legii privind tribunalele pentru minori, care prevede ca procedura penală împotriva minorilor să fie instituită la cererea Procurorului General cu privire la toate infracțiunile penale. Această eroare a fost rectificată, în final, doar atunci când reclamantul a inițiat acuzarea privată împotriva lui B.B. la Direcția pentru minori a Tribunalului Municipal Velika Gorica. Astfel, procedura penală împotriva lui B.B. a fost instituită în mod adecvat de Consiliul pentru minori al Tribunalului Regional Zagreb doar pe data de 4 februarie 2002, la aproape doi ani după incident, cu toate că interviurile efectuate în etapa investigării au luat sfârșit pe data de 8 iunie 2000.

83. Chiar și atunci când procedura penală împotriva lui B.B. era instituită, în final, în fața instanței competente, prima audiere a fost programată pentru 2 noiembrie 2002, doar pentru a fi suspendată, deoarece apărătorul inculpatului nu a reușit să apară. O altă perioadă semnificativă de inactivitate a apărut între 26 mai 2003 și 12 februarie 2004, și două luni mai târziu, pe data de 23 aprilie 2004, urmărirea pentru infracțiunea de care B.B. a fost acuzat a fost prescrisă, cu toate că o decizie în acest sens a fost adoptată doar pe data de 21 decembrie 2005.

84. În ceea ce privește procedura penală referitor la cei șase atacatori rămași, Curtea menționează că reclamantul a înaintat o plângere penală împotriva acestora la Procurorul General din Velika Gorica pe data de 12 iunie 2000. Cu toate acestea, Oficiul a declarat plângerea inadmisibilă doar pe data 30 septembrie 2002, din nou pe temeiul că urmărirea cu privire la infracțiunea penală de provocare de vătămare corporală a trebuit inițiată în mod privat de victimă. Așa cum s-a declarat mai sus, această concluzie a fost contrară secțiunii 45 a Legii privind tribunalul pentru minori cu privire la patru atacatori, S.C., I.Ș., F.P. și S.T., care erau, de asemenea, minori la momentul incidentului în discuție. Această eroare nu a

fost niciodată rectificată, de fapt, și, în final, reclamantul a înaintat un rechizitoriu subsidiar privat împotriva celor cinci suspecți (toți atacatorii, cu excepția lui B.B. și atacatorul neidentificat) la Tribunalul Municipal din Velika Gorica, pe data de 11 noiembrie 2002. În cadrul acestor proceduri, au fost completate rapoarte de Centrul de protecție socială competent, dar nu s-a organizat nicio audiere înaintea datei de 23 aprilie 2004, atunci când urmărirea a fost prescrisă. Prima audiere a fost organizată după respectiva dată, pe 28 octombrie 2005, iar pe data de 11 mai 2006 procedurile au fost întrerupte.

85. Astfel, faptele cazului nu au fost niciodată stabilite de un tribunal competent. În acest scop, Curtea menționează că scopul principal al impunerii sancțiunilor penale este restricționarea și împiedicarea infractorului să continue prejudiciul. Cu toate acestea, scopurile date cu greu pot fi atinse fără a avea faptele cazului stabilite de o instanță penală competentă. Deși Curtea este satisfăcută de faptul că sancțiunile penale împotriva minorilor pot fi înlocuite, în anumite circumstanțe, cu măsuri precum serviciul în beneficiul comunității, nu poate accepta că scopul protecției efective împotriva actelor de rele tratamente este atins în alt mod decât prin încetarea procedurii penale, din cauza faptului că urmărirea a fost prescrisă și, atunci când aceasta s-a produs, așa cum s-a arătat mai sus, ca urmare a inactivității autorităților relevante ale statului.

86. În opinia Curții, nu se poate spune că rezultatul procedurii penale în speță a avut un efect de intimidare suficient asupra indivizilor în discuție sau a fost capabil să asigure prevenirea efectivă a actelor ilegale, cum ar fi cele reclamate de reclamant. În concluzie, Curtea consideră că elementele de mai sus demonstrează că, în circumstanțele particulare ale acestui caz, autoritățile relevante ale statului nu își îndeplinesc obligațiile pozitive, potrivit Articolului 3 din Convenție.

87. În opinia Curții, practicile contestate, în circumstanțele cazului de față, nu au oferit protecție adecvată reclamantului împotriva unui act de violență gravă și, împreună cu maniera în care mecanismele legii penale au fost implementate în prezenta cauză, au fost deficiente până la constituirea unei încălcări a obligațiilor procedurale ale Statului-respondent, potrivit Articolului 3 din Convenție.

PROTECȚIA PE DURATA INTEROGATORIULUI CONTRADICTORIU

► *Y. v. Slovenia*, 41107/10, 28 mai 2015

105. În ceea ce privește maniera protejării drepturilor reclamantei în procedura penală în discuție, Curtea observă, în primul rând, că mărturia acesteia la proces a oferit unica probă directă în acest caz. La fel, alte probe prezentate au fost contradictorii, raportul psihologului care confirma abuzul sexual fiind contrararat de raportul ortopedic. În acest sens, trebuie reiterat că interesele unui proces echitabil impuneau acordarea șansei apărării de a examina contradictoriu reclamanta care nu mai era minoră în acel moment. Cu toate acestea, trebuie determinat dacă maniera în care reclamanta a fost chestionată a efectuat un echilibru just între integritatea personală și drepturile de apărare ale lui X.

106. În acest scop, Curtea reiterează, ca regulă, că drepturile inculpatului, potrivit Articolului 6 §1 și 3 (d), impun să i se acorde oportunitatea adecvată și corespunzătoare pentru a obiecta și a chestiona un martor împotriva acestuia, fie atunci când face declarații, fie într-o etapă ulterioară a procedurilor ... Mai mult decât atât, Curtea trebuie să fie precaută în realizarea propriei aprecieri în privința unei linii specifice de chestionare, considerând că este rolul principal al autorităților naționale competente să decidă asupra admisibilității și relevanței probelor ... Astfel spus, Curtea a susținut deja, de asemenea, că dreptul unei persoane de a se apăra nu oferă un drept nelimitat de utilizare a oricăror argumente de apărare ... Astfel, întrucât o confruntare directă între inculpații învinuiți de infracțiuni penale de violență sexuală și presupusele victime ale acestora implică un risc de continuare a traumatizării acestora din urmă, în opinia Curții, interogatoriul contradictoriu personal de inculpați trebuie supus celei mai atente evaluări de instanțele naționale, cu atât mai mult cu cât întrebările au o natură mai privată.

107. Chestionarea reclamantei s-a întins pe durata a patru audieri ... organizate timp de șapte luni, o perioadă lungă care, în opinia Curții, ridică semne de întrebare în sine, mai ales dată fiind absența oricărui motiv aparent pentru intervalele lungi dintre audieri. Mai mult decât atât, la două dintre aceste audieri X, inculpatul, de altfel, reprezentat de apărător pe întreaga durată a procedurilor, a examinat contradictoriu reclamanta, personal. Pe lângă afirmația că acesta era, fizic, incapabil să o atace, X și-a bazat interogatoriul contradictoriu pe premisa că reclamanta îl considerase o persoană de încredere și îi căutase compania, mai degrabă decât invers, și că acuzațiile acesteia împotriva sa erau determinate de dorința mamei acesteia de a obține bani de la el. Astfel, majoritatea întrebărilor lui X erau de o natură deosebit de personală.

108. Curtea menționează că unele dintre întrebările adresate de X erau astfel frazate încât să sugereze răspunsurile, și un număr de alte întrebări fuseseră adresate de mai multe ori ... X a contestat continuu, de asemenea, veridicitatea răspunsurilor reclamantei, propunând propria versiune a evenimentelor. Desigur, apărării a trebuit să i se permită o anumită toleranță în contestarea fiabilității și credibilității reclamantului și să dezvăluie posibile inconsecvențe în declarația acesteia. Cu toate acestea, Curtea consideră că interogatoriul contradictoriu nu trebuie utilizat ca un mijloc de intimidare sau umilire a martorilor. În acest scop, Curtea este de opinie că unele dintre întrebările și observațiile lui X sugerează, fără vreo bază probatorie, că reclamanta putea „plânge la comandă”, pentru a manipula oamenii, că stresul acesteia putea fi ușurat prin ieșirea la cină cu acesta sau că aceasta îi mărturisise dorința sa de a domina bărbatul, nu vizau doar atacarea credibilității reclamantei, ci erau destinate denigrării caracterului acesteia.

109. Curtea consideră că era, în primul rând, responsabilitatea președintelui completului să asigure că respectul pentru integritatea personală a reclamantei era protejat în mod adecvat la proces. În opinia sa, sensibilitatea situației în care reclamanta era chestionată direct, în detaliu și pe larg, de bărbatul pe care aceasta îl acuzase de abuz sexual asupra sa, impunea ca președintele completului de

judecată să supravegheze forma și conținutul întrebărilor și observațiilor lui X și, în caz de necesitate, să intervină. Într-adevăr, înregistrarea audierii indică faptul că președintele completului de judecată i-a interzis lui X să adreseze anumite întrebări care nu aveau relevanță în caz. Cu toate acestea, Curtea este de părere că insinuările ofensatoare ale lui X cu privire la reclamantă depășiseră, de asemenea, limitele a ceea ce se putea tolera în sensul permiterii ca acesta să-și organizeze o apărare eficientă și impunea o reacție similară. Având în vedere scopul, altfel amplu, al interogatoriului contradictoriu permis lui X, în opinia Curții, restrângerea observațiilor personale ale acestuia nu ar fi restricționat în mod necorespunzător drepturile de apărare ale acestuia. Totuși, o asemenea intervenție ar fi atenuat ceea ce constituia, în mod clar, o experiență stresantă pentru reclamantă ...

110. Mai mult decât atât, în ceea ce privește afirmația reclamantei că M., apărătorul lui X ar fi trebuit disqualificat din reprezentarea lui X în cadrul procedurilor, deoarece acesta o consultase cu privire la abuzurile sexuale încă înainte ca poliția să fi fost informată despre problemă, nu este sarcina Curții să speculeze dacă și în ce calitate reclamanta și M. s-ar fi putut cunoaște anterior procesului, aceasta fiind responsabilitatea autorităților. Cu toate acestea, se pare că, potrivit legii naționale, posibilitatea consultării informale anterioare dintre reclamantă și M. nu a dat naștere unei probleme de conflict de interese care ar fi putut determina disqualificarea acestuia din urmă ... Astfel, constatând că nu putea fi invocat niciun temei statutar de reclamantă, în sprijinul solicitării acesteia de disqualificare a lui M., Tribunalul Districtual din Maribor a respins cererea.

111. Cu toate acestea, presupunând că afirmația reclamantei era adevărată, Curtea nu poate decât să considere că efectul psihologic negativ al interogării contradictorii de M. depășise considerabil nivelul de anxietate pe care reclamanta l-ar fi resimțit, dacă ar fi fost chestionată de un alt avocat. Astfel, acesta era un considerent care nu trebuia desconsiderat complet în deciderea dacă M. ar trebui disqualificat ca apărător al lui X. Mai mult decât atât, într-o notă mai generală, Curtea adaugă că orice informații pe care M. le-ar fi putut primi de la reclamantă în calitate de avocat, chiar fără un contract de prestare servicii profesionale, ar fi trebuit tratate drept confidențiale, și nu folosite în beneficiul unei persoane cu interese adverse în aceeași chestiune. Astfel, Curtea concluzionează că legea internă privind disqualificarea apărătorului sau maniera în care aceasta se aplica în prezenta speță nu lua suficient în calcul interesele reclamantei.

112. În ultimul rând, reclamanta a reclamat că B., expertul ginecolog chemat să stabilească dacă aceasta avusese contact sexual la momentul respectiv, o supusese unui număr de întrebări acuzatoare, nelegate de sarcina sa. În acest scop, Curtea consideră că, în primul rând, integritatea personală a victimelor infracțiunii care face obiectul procedurii penale trebuie, prin însăși natura situației, protejată, în principal, față de autoritățile publice care conduc procedurile. În această privință, Curtea este de opinia că autoritățile trebuie să asigure, de asemenea, că alți participanți la proceduri, chemați să le asiste în investigare sau procesul de luare a deciziilor, tratează victimele și alți martori cu demnitate, și nu le creează inconveniente inutile. În ceea ce privește cazul de față, se menționează că, indiferent de statutul lui B., în cadrul procedurilor, Guvernul nu a contestat faptul

că Statul poate fi considerat responsabil pentru conduita acestuia. Curtea nu vede niciun motiv să susțină contrariul, observând că expertul fusese desemnat de autorități, iar examinarea în discuție – dispusă de judecătorul de instrucție în exercitarea puterilor sale judecătorești.

113. Mai mult decât atât, cu privire la examinarea reclamantei de B., Curtea menționează că acesta confruntase reclamanta cu concluziile din raportul poliției și raportul ortopedic și o întrebase de ce nu s-a apărut cu mai multă vigoare ..., astfel abordând aspecte care nu erau, într-adevăr, legate de problema pe care i se ceruse să o examineze. În opinia Curții, întrebările și observațiile lui B., precum și concluziile legale la care ajunsese în opinia sa de expert, depășise scopul sarcinii sale, precum și expertiza sa medicală. Mai mult decât atât, nu pare că B. fusese pregătit pentru realizarea interviurilor cu victime ale abuzului sexual. Astfel, este dificil de văzut ce scop avea intervenția acestuia în probleme aflate în jurisdicția autorităților de urmărire penală și autorităților judiciare. Mai important, după cum a argumentat reclamanta, aceasta a fost pusă într-o postură defensivă care, în opinia Curții, s-a adăugat în mod inutil stresului procedurii penale.

114. Curtea este conștientă de faptul că autoritățile și, mai ales, judecătorul care prezida procesul în discuție, aveau sarcina delicată a echilibrării intereselor divergente și asigurării exercitării efective ale drepturilor inculpatului la asistență juridică și la examinarea martorilor care depun mărturie împotriva sa. De asemenea, este adevărat că s-a luat un număr de măsuri pentru a preveni continuarea traumatizării reclamantei. Declarația acesteia în fața judecătorului de instrucție a fost luată în absența inculpatului și apărătorului acestuia, publicul a fost exclus de la proces, iar inculpatul a fost îndepărtat din sala de ședință atunci când aceasta a depus mărturia ... Din cauza stresului reclamantei pe durata depunerii mărturiei și a interogatoriului contradictoriu, audierile au fost, în mai multe ocazii, suspendate timp de câteva minute sau reprogramate pentru o altă dată ... Mai mult decât atât, președintele completului de judecată a avertizat inculpatul referitor la repetarea întrebărilor în interogatoriul contradictoriu și a interzis un număr dintre acestea ... Cu toate acestea, în opinia Curții, relația pre-existentă dintre reclamantă și inculpat și natura intimă a problemei, precum și vârsta fragedă a reclamantei (aceasta era minoră în momentul în care prezumtivele abuzuri sexuale au avut loc) erau puncte de o sensibilitate aparte, care impuneau o abordare corespunzătoare din partea autorităților, pentru desfășurarea procedurii penale în discuție. Luând în calcul efectul cumulat al factorilor analizați mai sus, care a afectat advers integritatea personală a reclamantului ..., Curtea consideră că aceștia au depășit substanțial nivelul de disconfort inerent în depunerea mărturiei ca victimă a pretinselor abuzuri sexuale și, astfel, nu pot fi justificați de cerințele unui proces echitabil.

115. Astfel, Curtea este de opinia că maniera în care procedura penală a fost desfășurată ... nu a permis reclamantei protecția necesară, astfel încât să realizeze un echilibru corespunzător între drepturile și interesele acesteia, protejate prin Articolul 8, și drepturile de apărare ale lui X, protejate prin Articolul 6 din Convenție.

116. Rezultă că a avut loc o încălcare a Articolului 8 din Convenție.

Capitolul 14

Judecarea procesului *in absentia*

RENUNȚAREA LA DREPTUL DE PARTICIPARE

► **Colozza v. Italia, 9024/80, 12 februarie 1985**

28. ... Curtea nu este preocupată, în cazul acesta, de un învinuit care fusese notificat în persoană și care, fiind astfel pus la curent cu motivele privind acuzarea, renunțase în mod expres la exercitarea dreptului său de a se prezenta și apăra. Autoritățile italiene, nebazându-se mai mult decât pe o simplă prezumție ..., au dedus din statutul de „latitante”, atribuit dlui Colozza, faptul că se produsese o asemenea renunțare.

În opinia Curții, această prezumție nu a oferit o bază suficientă. Examinarea materialului nu dezvăluie faptul că reclamantul a avut vreo indicație referitor la deschiderea procedurii penale împotriva sa; el a fost atenționat cu privire la aceasta în motivul înaintării notificărilor, inițial, la registrul judecătorului de instrucție și, ulterior, la registrul Curții. La fel, încercările făcute pentru a-l identifica au fost inadecvate: acestea s-au limitat la apartamentul la care acesta a fost căutat în zadar în anul 1972 (via Longanesi) și la adresa indicată în evidențele Registrului General (via Fonteiana), deși se știa că nu mai locuiește acolo ... Curtea atribuie aici o importanță deosebită faptului că anumite servicii ale Procuraturii publice din Roma și ale poliției din Roma reușiseră, în contextul altor proceduri penale, să obțină adresa dlui Colozza ...; astfel, era posibilă localizarea acestuia, chiar dacă, așa cum a menționat Guvernul ca justificare, nu era disponibilă nicio bancă de date. Este dificil de reconciliat situația identificată de Curte cu diligența pe care Statele-Părți trebuie să o exercite, în vederea asigurării că drepturile, garantate de Articolul 6 ..., sunt valorificate într-o manieră efectivă ...

În concluzie, materialul prezentat Curții nu dezvăluie faptul că dl Colozza a renunțat la exercitarea drepturilor sale de a se prezenta și a se apăra sau că încerca să se sustragă justiției. Astfel, nu era necesar să se decidă dacă o persoană acuzată de o faptă penală care se sustrage, renunță la beneficiul drepturilor în discuție.

► **Somogyi v. Italia, 67972/01, 18 mai 2004**

70. ... reclamantul a contestat în mod repetat autenticitatea semnăturii care i se atribuia, care constituia unica probă capabilă să demonstreze că inculpatul fusese informat de instituirea procedurilor împotriva sa. Nu se putea considera că acuzațiile reclamantului erau, prima facie, lipsite de fundament, mai ales, având în vedere diferența dintre semnăturile efectuate de acesta și cea de pe confirmarea de primire, precum și diferența dintre prenumele reclamantului (Tamas) și cel al persoanei care semnase confirmarea (Thamas). La fel, erorile de adresă erau de natură să ridice semne de întrebare serioase cu privire la locul expedierii scrisorii.

71. În replică la acuzațiile reclamantului, autoritățile italiene au respins toate încercările reclamantului de a apela la o cale de atac internă și au refuzat să redeschidă procedurile sau timpul alocat pentru un apel, fără examinarea problemei care, în opinia Curții, reprezenta esența cazului, respectiv, identitatea persoanei care semnase confirmarea de primire. În mod special, nu fusese dispusă nicio investigație cu privire la faptele disputate și, în pofida cererilor repetate ale reclamantului, nu s-a efectuat nicio comparare a semnăturilor cu ajutorul analizei grafologice experte.

72. Curtea consideră că, având în vedere poziția proeminentă pe care o are, într-o societate democratică, dreptul la un proces echitabil ... Articolul 6 din Convenție impune fiecărei instanțe naționale obligația de a verifica dacă inculpatul avusese oportunitatea de a se informa despre procedurile împotriva sa atunci când, precum în prezenta cauză, acest lucru este disputat pe un temei care nu pare să fie, imediat, lipsit de fond, în mod evident ...

73. ... cu toate acestea, Curtea de Apel Bologna și Curtea de Casație nu au efectuat nicio verificare de acest gen, astfel privând reclamantul de posibilitatea remedierii, dacă acest lucru se dovedește necesar, a unei situații contrare cerinței Convenției. Astfel, nu a existat nicio analiză atentă care să determine dacă, în afara oricărui dubiu rezonabil, omul condamnat renunțase în mod neechivoc la dreptul de a se prezenta la proces.

74. Rezultă că ... mijloacele implementate de autoritățile naționale nu au condus la rezultatul impus prin Articolul 6 din Convenție.

75. În ultimul rând, în ceea ce privește afirmația Guvernului, că reclamantul aflate, în orice caz, despre proceduri prin intermediul unui jurnalist care îl interviewase sau de la presa locală, Curtea indică faptul că, informarea unei persoane despre urmărirea intentată împotriva sa este un act de asemenea importanță, încât trebuie efectuat în conformitate cu cerințele procedurale și materiale privind garantarea exercitării efective a drepturilor învinuitului, așa cum este clar, mai mult, din Articolul 6 §3 (a) din Convenție, cunoștințele vagi și informale sunt insuficiente ...

► **Mariani v. Franța, 43640/98, 31 martie 2005**

41. În cazul analizat ..., dl Mariani nu a refuzat să participe. Acesta era incapabil fizic să participe, din cauza faptului că executa o sentință în Italia. În această

privință, Curtea menționează că autoritățile franceze, în pofida observației asupra hotărârii Curții Superioare de la Paris, potrivit căreia reclamantul fusese declarat fugar, cunoșteau situația penală a acestuia, deoarece decizia de încredințare a acestuia Curții Superioare le informase, în prealabil, despre locul încarcerării acestuia ...

42. ... în concluzie, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (c), (d) și (e) din Convenție, luate în conexitate.

REPREZENTAREA JURIDICĂ

► **Van Geyseghem v. Belgia [MC], 26103/95, 21 ianuarie 1999**

34. ... Dreptul ca orice persoană acuzată de faptă penală să fie apărată efectiv de un avocat este una dintre cerințele de bază ale unui proces echitabil. Un învinuit nu pierde acest drept doar prin faptul de a nu putea participa la o audiere în instanță. Chiar dacă legislatura trebuie să poată descuraja absențele nejustificate, aceasta nu le poate penaliza prin crearea de excepții de la dreptul la asistență juridică. Cerința legitimă ca inculpații să participe la audierile în instanță poate fi satisfăcută prin alte mijloace decât privarea de dreptul de a fi apărat. Curtea menționează că Articolul 185 §3 al Codului de procedură penală ... prevede că, în orice caz, instanța penală poate dispune unui învinuit să participe și nu se poate face apel împotriva unei astfel de decizii.

35. ... Chiar dacă dna Van Geyseghem a avut mai multe oportunități de a se apăra, era obligația Curții de Apel Bruxelles de a-i garanta un avocat care a participat la audiere ca să-i asigure apărarea, chiar și în absența sa.

Acest lucru era valabil în acest caz, mai ales apărarea pe care dl Verstraeten intenționa să o prezinte se referea la o chestiune de drept ... Dl Verstraeten intenționa să pledeze limitarea statutară, o problemă pe care Curtea a descris-o drept crucială ... Chiar dacă, așa cum a susținut Guvernul, Curtea de Apel trebuia să fi examinat, la propria inițiativă, problema privind limitarea statutară, este cert că rămâne valabil faptul că asistența apărătorului este indispensabilă pentru soluționarea conflictelor, iar rolul acestuia este necesar pentru exercitarea drepturilor apărării. Mai mult decât atât, nu se desprinde, din hotărârea din 4 octombrie 1993 ..., că a fost pronunțată o hotărâre referitor la problemă.

36. În concluzie, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1, alături de Articolul 6 §3 (c) din Convenție.

► **Krombach v. Franța, 29731/96, 13 februarie 2001**

90. ... Curtea observă că formularea Articolului 630 al Codului de procedură penală francez face absolută prescrierea pentru avocați reprezentând un învinuit judecat *in absentia*, iar o Curte Superioară care judecă un astfel de învinuit nu are nicio posibilitate de derogare de la respectiva normă.

Curtea consideră, cu toate acestea, că ar fi trebuit ca Curtea Superioară, care prezida ședința fără un juriu, să permită avocaților reclamantului, care erau

prezenți la audiere, o oportunitate de a înainta cauza apărării chiar în absența reclamantului, întrucât, în prezenta cauză, argumentul pe care intenționau să se bazeze privea o chestiune de drept ..., respectiv, o obiecție pe motive de politică publică bazată pe o venire contra *per rem judicatam* și norma *non bis in idem* ... Guvernul nu a sugerat că Curtea Superioară nu ar fi avut jurisdicție să examineze problema, dacă avocații reclamantului ar fi avut permisiunea să o pledeze. În ultimul rând, Curtea observă că avocații reclamantului nu au avut permisiunea de a-și reprezenta clienții la audierea în fața Curții Superioare privind acțiunile civile. Penalizarea nereușitei de prezentare a reclamantului prin asemenea interdicție absolută în privința oricărei apărări pare evident disproporționată.

91. În concluzie, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție, coroborat cu Articolul 6 §3 (c).

A se vedea și APELUL (Reprezentarea juridică), p. 468 de mai jos.

NECESITATEA REJUDECĂRII

► **Medenica v. Elveția, 20491/92, 14 iunie 2001**

57. Este adevărat că Articolul 331 al Codului de procedură de la Geneva permite, în principiu, persoanelor condamnate *in absentia* să beneficieze de respingerea procedurilor și asigurarea unei reaudieri a aspectelor de fapt și juridice ale cazului. Cu toate acestea, ... Curtea de Justiție a Cantonului Geneva a respins cererea reclamantului de anulare a condamnării, pe temeiul că acesta nu reușise să prezinte o cauză valabilă pentru absența sa, așa cum impunea acea prevedere și că nu exista nimic în dosarul cauzei care să garanteze concluzia că acesta absentase din motive aflate în afara posibilității sale de control... Această hotărâre a fost susținută de Curtea de Casație și Curtea Federală de la Geneva. În opinia Curții, nimic nu sugerează că instanțele elvețiene au acționat în mod arbitrar sau au invocat premise în mod evident eronate ...

58. ..., Curtea consideră, de asemenea, că reclamantul a contribuit, în mare măsură, la producerea unei situații care l-a împiedicat să apară în fața Curții Superioare de la Geneva. Aceasta se referă, în mod special, la opinia exprimată de Curtea Federală în hotărârea sa din 23 decembrie 1991, potrivit căreia reclamantul a indus în eroare instanța americană, făcând declarații echivoce și chiar, în mod intenționat, imprecise, în special, despre procedura elvețiană cu scopul asigurării unei decizii care i-ar face acestuia imposibilă participarea la proces.

59. În lumina celor de mai sus și, întrucât cazul analizat nu privea un inculpat care nu primise citația de prezentare ... sau căruia i se negase asistența unui avocat ..., Curtea consideră că, având în vedere marja de apreciere permisă autorităților elvețiene, condamnarea reclamantului *in absentia* și refuzul de a-i permite acestuia o rejudicare la care să fie prezent nu constituiau o penalizare disproporționată.

► **Sejdovic v. Italia [MC], 56581/00, 1 martie 2006**

100. ... Stabilirea vinovăției reclamantului, conform legii, reprezenta scopul procedurii penale care, în momentul la care reclamantul a fost declarat fugar, se afla în etapa investigației preliminare.

101. În circumstanțele respective, Curtea consideră că nu s-a arătat faptul că reclamantul deținea suficiente cunoștințe despre urmărirea și acuzațiile aduse împotriva sa. Astfel, nu poate concluziona că acesta încercase să se sustragă procesului sau că renunțase în mod neechivoc la dreptul său de a se prezenta în fața instanței ...

103. În măsura în care Guvernul s-a referit la posibilitatea ca reclamantul să ceară permisiunea pentru un apel inoportun ..., reclamantul ar fi întâmpinat dificultăți serioase în satisfacerea uneia dintre condițiile legale pentru acordarea permisiunii pentru apel, adică demonstrarea faptului că nu refuzase în mod deliberat să ia la cunoștință etapele procedurale sau că încercase să se sustragă procesului. Curtea a mai constatat că ar fi putut exista incertitudine în privința distribuției sarcinii probei cu privire la acea condiție ... Astfel, apar dubii dacă dreptul reclamantului de a nu trebui să demonstreze că nu avea intenția de eschivare de la proces era respectat ... Mai mult decât atât, reclamantul, care s-ar fi putut considera că avea „cunoștință efectivă despre hotărâre” la scurtă vreme după arestarea sa în Germania, avea doar zece zile pentru a solicita permisiunea pentru un apel inoportun. Nu există probe care să sugereze că acesta fusese informat despre posibilitatea redeschiderii perioadei permise pentru apelul împotriva condamnării sale și a perioadei scurte de timp disponibilă pentru încercarea unei asemenea căi de atac. Aceste circumstanțe, alături de dificultățile pe care o persoană arestată într-o țară străină le-ar fi întâmpinat în contactarea rapidă a unui avocat familiarizat cu legea italiană și în oferirea unei relatări precise a faptelor și instrucțiunilor detaliate, au creat obstacole obiective în utilizarea de reclamant a căii de atac, prevăzute în Articolul 175 §2 al CPP [Codul de procedură penală] ...

104. În consecință, calea de atac, prevăzută în Articolul 175 al CPP, nu garantează cu suficientă certitudine că reclamantul va avea oportunitatea prezentării la un nou proces pentru a-și prezenta apărarea ...

105. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că reclamantul, care a fost judecat *in absentia* și legat de care nu s-a demonstrat că ar fi încercat să se sustragă procesului sau că a încercat în mod lipsit de echivoc să renunțe la dreptul său de a apărea în instanță, nu a avut oportunitatea de a obține o nouă determinare a fondului acuzației aduse împotriva sa de o instanță care îl audiasse în conformitate cu drepturile sale de apărare.

106. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 6 din Convenție ...

► **Stoichkov v. Bulgaria, 9808/02, 24 martie 2005**

57. ... reclamantul a fost condamnat *in absentia* ... Nu există nicio indicație și nu a fost argumentat de Guvernul respondent că acesta a renunțat, fie expres, fie în mod tacit la „dreptul său de a se prezenta și de a se apăra”. Astfel, pentru ca

procedurile care au condus la condamnarea să nu reprezinte „o negare a justiției”, acesta ar fi trebuit să aibă oportunitatea redeschiderii acestora și determinarea în prezența sa a fondului acuzațiilor de viol care i se aduceau. De la 1 ianuarie 2000, legea bulgară prevedea în mod expres o asemenea posibilitate ... Cu toate acestea, atunci când reclamantul a cerut redeschiderea, pe baza noului Articol 362 (a) al CPP, în februarie 2001, la aproximativ un an după arestarea sa, Curtea Supremă de Casație a refuzat, în mod esențial, pe temeiul că dosarul cauzei procedurilor inițiale fusese distrus în 1997, ceea ce, în opinia sa, făcea reaudierea imposibilă în practică ... În acest scop, este important de precizat că reclamantul a cerut, ulterior, restabilirea dosarului cauzei de Tribunalul Districtual Pernik dar, se pare că nu a primit niciun răspuns la cererea sa ... Reclamantul a fost, astfel, privat de posibilitatea obținerii din partea instanței, care îl audiase, o nouă determinare a fondului acuzațiilor pentru care acesta a fost condamnat.

58. Curtea consideră, astfel, că procedura penală împotriva reclamantului, cuplată cu imposibilitatea obținerii unei noi determinări a acuzațiilor aduse împotriva acestuia de o instanță care îl audiase, au fost, în mod evident, contrare principiilor, prevăzute în Articolul 6. Astfel, deși privarea sa de libertate inițială, din februarie 2000, poate fi considerată justificată, sub aspectul prevederilor Articolului 5 §1 (a), fiind în vigoare în sensul implementării unei sentințe legale, a încetat să mai fie astfel după data de 19 iulie 2001, când Curtea Supremă de Casație a refuzat redeschiderea procedurilor. Această concluzie face să nu fie necesară determinarea dacă reclamantul a fost încarcerat în pofida expirării perioadei de limitare pentru implementarea sentinței sale.

59. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 5 §1 din Convenție.

► ***Dembukov v. Bulgaria*, 68020/01, 28 februarie 2008**

53. ... Curtea menționează că reclamantul fusese prezent și fusese asistat de un avocat, potrivit propriei alegeri, atunci când acesta a fost acuzat, inițial, de furtul cablurilor de electricitate pe data de 15 octombrie 1997, atunci când acuzațiile au fost modificate în 16 ianuarie 1998 și, de asemenea, atunci când rezultatele investigației preliminare i-au fost prezentate acestuia la 30 ianuarie 1998. Astfel, Curtea concluzionează că reclamantul se afla în posesia unor cunoștințe suficiente privind procedura penală împotriva sa și a complicilor săi, că progresau destul de rapid, întrucât dosarul cauzei fusese înaintat oficiului organelor de urmărire penală și, astfel, că era probabil ca acesta să fie supus rechizitoriului și adus la judecată.

54. Separat, atunci când reclamantul a fost acuzat, pe 15 octombrie 1997, autoritățile i-au restricționat posibilitățile de deplasare. Acestea au stabilit că acesta nu putea părăsi satul Brod fără autorizație din partea oficiului organelor de urmărire penală. Cu toate acestea, în încălcarea restricției impuse și fără informarea organelor de urmărire penală asupra noii sale adrese, reclamantul și-a schimbat reședința. Curtea menționează că nu există niciun indiciu sau notificare potrivit căreia reclamantul a avut un motiv bun pentru a încălca ordinul de restricție sau că s-ar fi mutat din motive aflate în afara posibilității sale de

control. Mai mult decât atât, acesta și-a schimbat reședința relativ curând după ce i s-au prezentat rezultatele investigației preliminare pe data de 30 ianuarie 1998, deoarece acesta pare să fi locuit în Plovdiv, începând din luna iulie 1998, cel târziu ... Curtea menționează că există un dezacord între părți în privința problemei dacă reclamantul s-a mutat să locuiască la adresa sa permanentă din orașul Plovdiv care fusese înregistrată la poliție, sau dacă își schimbase reședința mai mult de o singură dată ... În măsura în care părțile nu au reușit să furnizeze probe cu înregistrări în sprijinul respectivelor declarații, Curtea consideră că nu trebuie să acorde nicio pondere particulară vreuneia dintre afirmațiile acestora.

55. Prin urmare, chiar dacă autoritățile nu au reușit să-i prezinte reclamantului rechizitoriul împotriva sa și citația pentru participarea la audieri în fața Tribunalului Districtual, acesta din urmă a decis să examineze cazul împotriva reclamantului și a complicilor acestuia în absența celui dintâi, întrucât a constatat că acest lucru nu stânjenește procedurile. Apoi, a desemnat un avocat din oficiu pentru apărarea reclamantului și a procedat la examinarea cazului. Tribunalul Districtual a găsit învinuitul vinovat conform acuzațiilor și a condamnat reclamantul la trei ani de închisoare.

56. Ulterior, Curtea Supremă de Casație a refuzat să redeschidă procedura penală desfășurată în absența reclamantului, deoarece a constatat că el știuse despre aceasta, iar prin încălcarea restricției impuse privind deplasarea sa și schimbându-și reședința fără informarea oficiului organelor de urmărire penală, se făcuse indisponibil în mod intenționat pentru participarea la procedurile intentate împotriva sa și pierduse, astfel, dreptul la solicitarea redeschiderii acestora.

57. În lumina circumstanțelor, per ansamblu, Curtea consideră, de asemenea, că prin acțiunile sale, reclamantul crease o situație care îl făcuse indisponibil privind informarea despre și participarea la etapa procesului, la procedura penală împotriva sa. Aceasta se referă, în mod special, la ordinul de restricționare a libertății de circulație a acestuia, cea mai indulgentă restricție a libertății acestuia pe care autoritățile o puteau impune, pentru a garanta prezentarea acestuia în instanță și încălcarea acesteia de reclamant la scurtă vreme după ce a fost informat despre rezultatele investigației preliminare. Mai mult decât atât, până în respectiva etapă a procedurilor, acesta fusese asistat de un avocat potrivit propriei alegeri și ar fi trebuit prevăzut în mod rezonabil care ar fi fost consecințele conduitei acestuia.

58. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că, având în vedere marja de apreciere permisă autorităților bulgare, condamnarea reclamantului *in absentia* și refuzul permiterii rejudecării acestuia, la care să fie prezent, nu au constituit o negare a justiției.

59. Prin urmare, nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție, coroborat cu Articolul 6 §3 (b), (c) și (d) din Convenție.

► **Sanader v. Croația, 66408/12, 12 februarie 2015**

78. ... Astfel, rămâne să fie determinat dacă legislația internă a permis reclamantului, cu suficientă certitudine, oportunitatea prezentării la un nou proces ... Cu alte cuvinte, Curtea trebuie să stabilească dacă mijloacele procedurale pentru rejudecare oferite de autorități au respectat cerința de eficacitate ...

79. În această privință, Curtea menționează că Guvernul a făcut referire la două căi legale în sistemul juridic intern. Prima este furnizată, potrivit Articolului 497 §2 al Codului de procedură penală, ca un temei special pentru redeschiderea procedurilor desfășurate *in absentia*, iar a doua este furnizată sub prevederea Articolului 501 §1 (3) al Codului de procedură penală, care permite posibilitatea generală a unei rejudecări ...

80. În ceea ce privește calea de atac, potrivit Articolului 497 §2 al Codului de procedură penală, Curtea menționează că aceasta este, în mod esențial, o măsură care permite redeschiderea automată a procedurilor desfășurate *in absentia* pe baza unei cereri a persoanei condamnate. Aceasta nu mai prevede alte cerințe materiale și, în general vorbind, depinde exclusiv de dorința persoanei condamnate ...

81. Conform formulării Articolului 497 §2 al Codului de procedură penală, redeschiderea procedurii depinde de „posibilitatea unei rejudecări în prezența [persoanei condamnate]” ... Această „posibilitate” a fost interpretată în jurisprudența instanțelor în sensul că o persoană condamnată *in absentia* trebuie să apară în fața autorităților pentru a cere rejudecarea și oferă o adresă de reședință în Croația pe durata procedurii penale. Astfel, o cerere de rejudecare de o persoană condamnată neafată în jurisdicția autorităților croate nu poate determina redeschiderea procedurilor ...

82. În ceea ce privește argumentul Guvernului, că reclamantul ar fi putut viza rejudecarea prin oferirea de garanții că va participa la proces, chiar dacă nu se afla în Croația ..., Curtea observă, din practica internă, că cerința prezenței sub jurisdicția autorităților este o condiție foarte strictă ... și că instanțele nu sunt înclinate să accepte orice promisiuni. De exemplu, atunci când o persoană condamnată *in absentia* care locuia în Bosnia și Herțegovina a solicitat redeschiderea procedurilor, a oferit toate detaliile necesare ale localizării sale și a promis să participe la fiecare audiere în instanță, instanțele au respins cererea acestuia pe temeiul că, în orice caz, nu era disponibil pentru autoritățile judiciare croate și nu se afla în jurisdicția lor. În mod similar, într-un alt caz, Curtea Supremă a susținut că o persoană care a cerut rejudecarea trebuie să abordeze personal Curtea și să indice adresa sa din Croația, unde va fi disponibil(ă) pe durata procedurii penale, dar și să permită executarea condamnării definitive la închisoare, care ar putea fi atunci, în condițiile prevăzute de lege, amânată, suspendată sau anulată ...

83. Nu există probe care să arate că, în cazul reclamantului, a cărui adresă exactă din Serbia a fost, de asemenea, cunoscută de autorități și care declarase instanțelor că era pregătit pentru confruntarea oricăror martori și contracararea

oricăror probe împotriva sa ..., autoritățile au cerut sau ar fi acceptat orice alte promisiuni sau garanții. Nici nu este posibil să se constate ce reprezentau asemenea garanții, dat fiind că Guvernul nu le-a specificat. Dimpotrivă, Curtea observă că, Curtea Supremă, în momentul examinării cererii de rejudecare a reclamantului, a respins deschis această posibilitate, pe temeiul că reclamantul locuia în Serbia și nu era disponibil autorităților judiciare croate, nefăcând nicio mențiune că orice garanții sau promisiuni puteau fi acceptate ...

84. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că cerința că un individ judecat *in absentia*, care nu era în cunoștință de cauză legat de urmărirea sa și de acuzațiile aduse împotriva sa ori care dorea să se sustragă procesului, sau renunțase la dreptul său de a se prezenta în instanță, trebuia să se prezinte în fața autorităților și să ofere o adresă de reședință în Croația pe durata procedurii penale, pentru a avea posibilitatea de a cere o rejudecare, pare disproporționată din două motive.

85. În primul rând, această cerință prevedea, în mod esențial, că indivizi condamnați la închisoare *in absentia*, care nu locuiau pe teritoriul Croației, după cum era cazul în prezenta cerere ..., nu se putea aplica, în principiu, pentru redeschiderea automată a procedurilor, decât dacă se prezentau în persoană la autoritățile judiciare croate, ceea ce ar însemna, în cadrul normal al acțiunii, că aceștia ar fi privați de libertate pe baza condamnării lor ... Doar atunci, odată garantată redeschiderea care, conform materialelor disponibile Curții poate dura chiar mai mult de o lună ..., și, odată ce o astfel de decizie devine definitivă, implementarea sentinței ar stagna și, dacă nu există alte motive care să garanteze arestul preventiv, persoana în discuție ar fi pusă în libertate la faza preliminară ...

86. În ceea ce privește sugestia Guvernului, potrivit căreia implementarea sentinței poate fi amânată chiar înaintea luării unei decizii privind cererea de redeschidere, Curtea observă, în primul rând, că o asemenea posibilitate se leagă, în principal, de cererile pentru rejudecare bazate pe fapte și probe noi, și nu pe cererile privind rejudecarea automată a celor judecați *in absentia* ... În orice caz, o astfel de posibilitate este discreționară, deoarece legea internă relevantă nu oferă nicio posibilitate persoanei condamnate să solicite aplicarea acesteia și, în cazul unui rezultat nefavorabil, să aibă oportunitatea recursului ... Mai mult decât atât, materialele disponibile Curții nu indică o astfel de considerație în cazul reclamantului ... Astfel, dată fiind destinația Convenției privind „garantarea nu a unor drepturi teoretice sau iluzorii, ci a unor drepturi practice și efective” ..., Curtea nu poate accepta că o asemenea posibilitate a fost suficient de probabilă în practică.

87. În acest scop, având în vedere obligația persoanelor care nu locuiau pe teritoriul Croației să se prezinte în fața autorităților judiciare croate ca cerință pentru solicitarea rejudecării, care ar conduce, în cadrul normal al acțiunii, la fundamentarea reținerii lor pe condamnarea *in absentia*, Curtea reiterează, așa cum s-a explicat deja, mai sus, că nu se poate pune problema obligării unui învinuit să consimtă la reținere în vederea asigurării dreptului la rejudecare, în condiții conforme cu Articolul 6 din Convenție ...

88. Aceasta, desigur, nu pune sub semnul întrebării dacă, în cadrul noilor proceduri, prezența reclamantului la proces ar trebui asigurată prin dispunerea arestării sale preventive sau prin aplicarea altor măsuri contemplate potrivit legii naționale relevante ... Cu toate acestea, dacă este cazul, aceasta ar necesita o bază juridică diferită – cea a unei bănuieli rezonabile că reclamantul a comis infracțiunea în discuție și existența „motivelor relevante și suficiente” pentru reținerea acestuia ...

89. În al doilea rând, chiar luând în calcul circumstanțele particulare ale cazului de față, care se referă la acuzații grave de crime de război, Curtea consideră că obligația ca un individ judecat *in absentia* să se prezinte în fața autorităților și să ofere o adresă de reședință în Croația pe durata procedurii penale în vederea posibilității solicitării rejudecării, este nerezonabilă și disproporționată din punct de vedere procedural ...

90. În acest scop, Curtea menționează că, potrivit legii naționale relevante, simpla redeschidere a procedurilor nu are niciun efect asupra valabilității materiale a hotărârii livrate în procedurile anterioare. O astfel de hotărâre rămâne în vigoare până la finalul rejudecării și doar atunci poate fi revocată, parțial sau integral, sau poate rămâne în vigoare ... Astfel, dacă instanțele ar fi acceptat cererea reclamantului și ar fi dispus rejudecarea, acestea ar fi amânat executarea hotărârii ..., dar condamnarea acestuia nu ar fi fost afectată, ca atare. În același timp, autoritățile ar fi acordat reclamantului o oportunitate de a încerca o rejudecare fără a-l pune într-o situație în care să schimbe respectiva oportunitate cu libertatea sa. Atunci, ar fi fost responsabilitatea reclamantului să participe în mod efectiv și diligent la proceduri. Omisiunea acestuia de a realiza acest lucru ar fi condus, în mod legitim, la întreruperea procedurilor și la susținerea condamnării sale anterioare ...

91. În contextul de mai sus, Curtea consideră că, prin obligarea reclamantului să apară în fața autorităților și furnizarea unei adrese de reședință în Croația pe durata procedurii penale, pentru a putea solicita rejudecarea, autoritățile au creat un obstacol disproporționat pentru utilizarea de reclamant a căii de atac oferite, potrivit Articolului 497 §2 al Codului de procedură penală, restricționând exercitarea dreptului său de a obține o rejudecare astfel, sau în asemenea măsură, încât însăși esența dreptului este afectată ... Astfel, Curtea respinge obiecția preliminară a Guvernului, admisă anterior în fond ...

92. În privința căii de atac, potrivit Articolului 501 §1 (3) al Codului de procedură penală, Curtea menționează că aceasta este o cale legală generală pentru încercarea unei rejudecări după ce o hotărâre de condamnare a inculpatului a devenit definitivă și aplicabilă, deschisă atât celor judecați *in absentia* cât și celor judecați în prezența lor. Spre deosebire de calea de atac, potrivit Articolului 497 §2 al Codului de procedură penală, utilizarea acestei căi de atac nu impune prezența fizică a persoanei condamnate. Cu toate acestea, calea de atac se aplică doar unei categorii restrânse de cazuri judecate *in absentia*, întrucât

condiția utilizării este existența de noi probe sau fapte capabile să conducă la achitarea sau la re-pronunțarea sentinței sub o prevedere mai îngăduitoare ... Astfel, calea de atac este de natură secundară și subsidiară pentru cei judecați *in absentia*.

93. În acest scop, Curtea mai menționează că reclamantul, care a fost judecat *in absentia*, nu a avut oportunitatea de a supune probele pe care se bazau acuzațiile sale argumentării contradictoriale, sau să conteste condamnarea sa în fața Curților de Apel competente. Prin utilizarea căii de atac, potrivit Articolului 501 §1 (3) al Codului de procedură penală, acestuia i se impunea, în esență, pur și simplu, în vederea obținerii rejudicării, să conteste concluziile de fapt ale hotărârii judecătorești definitive, prin care fusese condamnat prin prezentarea de noi fapte și probe, de asemenea forță și semnificație, încât să poată convinge Curtea, de la început, că acesta trebuia fie achitat, fie condamnat. O asemenea cerință pare disproporționată față de cerința esențială a Articolului 6, potrivit căreia un inculpat trebuie să aibă oportunitatea să apară la proces și să beneficieze de o audiere în care acesta să poată contesta probele aduse împotriva sa ..., o oportunitate pe care reclamantul nu a avut-o niciodată.

94. Curtea concluzionează, astfel, că modalitatea legală, potrivit Articolului 501 §1 (3) al Codului de procedură penală, nu a garantat în mod efectiv și cu suficientă certitudine că reclamantul va avea oportunitatea unei rejudicări.

95. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că reclamantului, care a fost judecat *in absentia* și nu a fost identificat ca încercând să se sustragă procesului sau renunțând în mod neechivoc la dreptul său de a apărea în instanță, nu i s-a acordat, cu suficientă certitudine, oportunitatea obținerii unei noi determinări a fondului acuzațiilor împotriva sa de o instanță, cu respectarea deplină a drepturilor sale de apărare ...

96. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

ABSENȚA DE LA PRONUNȚAREA SENTINȚEI

► B. v. Franța (dec.), 10291/83, 12 mai 1986

... dacă o persoană acuzată este condamnată *in absentia* fără consimțământul expres și are posibilitatea, ulterior, la aflarea sentinței, să obțină redeschiderea procedurilor pe fond, dreptul la audiere și, astfel, drepturile concrete ale apărării nu au fost diminuate într-atât, încât să aibă drept rezultat privarea acestor drepturi de orice efect practic.

Comisia consideră că o problemă de acest fel apare, dacă se demonstrează, în circumstanțele cazului, că învinuitul condamnat *in absentia* nu a fost la curent, în nicio etapă, cu procedurile desfășurate împotriva sa și a fost, astfel, împiedicat să participe la etapa de investigare a respectivelor proceduri.

Nu a fost cazul, în situația de față, iar întrebarea nu apare, deoarece, așa cum admite însuși reclamantul, acesta a participat la toate procedurile de investigație împotriva sa.

Rezultă din Articolul 627 al Codului de procedură penală, coroborat cu Articolul 639 al aceluiași Cod, că, deși rejudecarea, după condamnarea în absență, anulează în mod automat sentința, procedurile până la decizia de încredințare spre judecare rămân valabile.

În concluzie, având în vedere circumstanțele cazului și, în special, atât faptul că reclamantul a participat la procedurile de investigare cât și refuzul său de a accepta notificarea deciziei prin care era încredințat judecării, Comisia este de opinie că solicitarea trebuie respinsă, ca fiind, în mod evident, nefondată ...

A se vedea și ARESTAREA PREVENTIVĂ (Aplicarea măsurilor alternative, Cauțiunea), p. 87 de mai sus.

Capitolul 15

Hotărârea judecătorească

A se vedea și PROBATORIUL (Sarcina probei, Beneficiile suspectului din dubii rezonabile), p. 247 de mai sus.

CONDAMNAREA

Necesitatea motivării

► ***Taxquet v. Belgia* [MC], 926/05, 16 noiembrie 2010**

91. În procedurile desfășurate în fața judecătorilor profesioniști, înțelegerea învinutului privitor la condamnarea sa se bazează, în principal, pe motivele indicate în deciziile judiciare. În asemenea cazuri, instanțele naționale trebuie să indice cu suficientă claritate motivele pe care s-au bazat aceste decizii ... Deciziile motivate mai servesc pentru a demonstra părților faptul că au fost audiate, astfel contribuind la acceptarea cu mai multă disponibilitate a deciziei acestora. La fel, acestea îi obligă pe judecători să-și bazeze raționamentul pe argumente obiective și, de asemenea, mențin drepturile apărării. Cu toate acestea, amploarea obligației de motivare variază conform naturii deciziei și trebuie determinată în lumina circumstanțelor cazului ... Deși instanțele nu sunt obligate să ofere un răspuns detaliat la fiecare argument prezentat ..., trebuie să fie clar, din decizie, că problemele esențiale ale cazului au fost tratate ...

► ***Hadjianastassiou v. Grecia*, 12945/87, 16 decembrie 1992**

34. În această situație, hotărârea pronunțată de Președintele Curții de Apel a Curții Marțiale nu cuprindea nicio mențiune cu privire la întrebări, așa cum apăreau acestea în înregistrarea audierii ... Desigur, aceasta se referea la Articolul 366 et seq. al Codului penal militar ... și descria informațiile comunicate ca fiind de importanță minoră, dar nu se baza pe același temei, precum decizia Curții Permanente a Forțelor Aeriene. Problema 1 (a), referitoare la comunicarea „informațiilor generale privind racheta ghidată” care trebuiau să rămână secrete, a apărut pentru prima dată în procedurile desfășurate în fața Curții de Apel. Atunci când, în ziua de după pronunțarea hotărârii, reclamantul a încercat să obțină textul complet al întrebărilor, grefierul l-a informat, se pare, că va trebui să aștepte „versiunea finalizată” a hotărârii ... În apelul său privind chestiuni

de drept, înaintat în termenul limitat de cinci zile, stabilit în Articolul 425 §1 al Codului penal militar ..., dl Hadjianastassiou se putea baza doar pe ceea ce a putut auzi sau afla pe durata audierii și nu putea face mai mult decât referirea, în general, la Articolul 426.

35. În afirmația Guvernului, reclamantul ar fi putut face alte prezentări, prin intermediul unui memoriu adițional, ...

36. Curtea nu este convinsă de acest argument. Atunci când dl Hadjianastassiou a primit înregistrarea audierii, pe data de 10 ianuarie 1986, acesta a fost restricționat cu privire la extinderea, în apelul său, asupra chestiunilor de drept. Conform unei linii de cazuri consecventă, se pot lua în considerare prezentări adiționale doar dacă apelul inițial stabilește, cel puțin, un temei considerat admisibil și suficient fundamentat ...

37. În concluzie, drepturile apărării au fost supuse unor asemenea restricții, încât reclamantul nu a beneficiat de un proces echitabil. Astfel, a avut loc o încălcare a alineatului 3 (b) al Articolului 6, coroborat cu alineatul 1 ...

► ***Suominen v. Finlanda*, 37801/97, 1 iulie 2003**

32. Reclamanta a argumentat faptul că procesul-verbal al cazului la Tribunalul Districtual nu a inclus decizia Tribunalului Districtual de a nu accepta probele oferite de reclamantă și nu a fost, de asemenea, motivul pentru respingerea de Curtea de Apel a recursului acesteia în această privință. Deoarece probele respinse de Tribunalul Districtual au fost evaluate ca probe „noi” în fața Curții de Apel, Curtea de Apel nu le putea lua în calcul. Astfel, omisiunea Tribunalului Districtual de a oferi o decizie motivată pentru neacceptarea probelor oferite a cauzat pierderea drepturilor de reclamantă în fața Curții de Apel. Chiar dacă Curtea de Apel a examinat cazul în conformitate cu legea, nu a redresat omisiunea Tribunalului Districtual. Reclamantul nu a primit, astfel, un proces echitabil.

33. Curtea reamintește, mai întâi, în conformitate cu jurisprudența sa, că cerința egalității armelor se aplică, în principiu, cauzelor civile, precum și cauzelor penale. În ceea ce privește litigiul care implică interese private opuse, egalitatea armelor implică faptul ca fiecărei părți să i se acorde o oportunitate rezonabilă de a-și prezenta cauza, inclusiv probele, în condiții care nu le pun într-un dezavantaj substanțial în raport cu oponentul. Cu toate acestea, cerințele inerente în conceptul de „examinare echitabilă” nu sunt, în mod necesar, aceleași, în cazuri privind determinarea drepturilor civile și obligațiilor, așa cum sunt în cazuri privind determinarea unei acuzații penale ...

34. Curtea reiterează apoi că, potrivit jurisprudenței sale stabilite, care reflectă un principiu legat de administrarea adecvată a justiției, hotărârile instanțelor și tribunalelor trebuie să declare, în mod adecvat, motivele pe care se bazează. Articolul 6 §1 obligă instanțele să indice motivele pentru hotărârile lor, dar nu pot fi înțelese ca impunând un răspuns detaliat la fiecare argument. Măsura, în care această obligație de motivare se aplică, poate varia, conform naturii deciziei. La fel,

este necesar să se ia în calcul *inter alia*, diversitatea prezentărilor pe care o parte litigantă le poate face în fața instanțelor și diferențele existente în Statele-Părți cu privire la prevederile statutare, normele obișnuite, opinia legală, prezentarea și formularea hotărârilor judecătorești. Din acest motiv, întrebarea dacă o instanță a eșuat în îndeplinirea obligației de a declara motive, derivând din Articolul 6 din Convenție, poate fi determinată doar în lumina circumstanțelor cazului ...

35. ... Curtea menționează că Guvernul nu aduce în discuție faptul că reclamanta pregătise o listă a tuturor documentelor pe care dorea să le prezinte ca probe în caz și copiase toate documentele menționate în listă. Reclamanta le oferise judecătorului de la Tribunalul Districtual, ca probe în ședința pregătitoare, iar judecătorul a admis doar lista și două dintre documente. Este neclar dacă reclamantei i s-a creat sau nu impresia că putea prezenta toate probele la audierea principală. Răspunsul la această întrebare este, cu toate acestea, irelevant, întrucât problema principală aici este dacă decizia Curții de a refuza să admită probe prezentate de reclamantă a fost pronunțată într-o hotărâre motivată, acordând reclamantei posibilitatea recursului împotriva acesteia.

36. Curtea menționează că, chiar dacă o instanță internă are o anumită marjă de apreciere în alegerea argumentelor într-un caz particular și în admiterea probelor în susținerea prezentărilor părților, o autoritate este obligată să-și justifice activitățile prin oferirea de motive pentru deciziile sale. Curtea menționează că nu este sarcina sa să examineze dacă refuzul Curții de a admite probele prezentate de reclamant a fost bine întemeiat; revine instanțelor naționale să determine întrebări de natura respectivă.

37. Curtea evidențiază că o altă funcție a unei decizii motivate este să demonstreze părților faptul că au fost audiate. Mai mult decât atât, o decizie motivată dă unei părți posibilitatea înaintării recursului împotriva acesteia, precum și posibilitatea revizuirii deciziei de un organ de apel. Doar prin pronunțarea unei decizii motivate poate exista control public în administrarea justiției ...

38. În lumina argumentelor anterioare, Curtea consideră că reclamanta nu a beneficiat de proceduri echitabile în ceea ce privește refuzul Curții de a admite probele propuse de aceasta. De asemenea, lipsa unei decizii motivate a împiedicat reclamanta să conteste, în mod eficace, refuzul respectiv. Acest lucru este indicat în decizia Curții de Apel de a respinge cererea pentru luarea în considerare a probelor, pe temeiul că acestea trebuiau aduse în fața Tribunalului Districtual și că reclamanta nu a indicat faptul că nu i s-a permis sau că nu a avut posibilitatea de a face aceasta.

A existat, astfel, o încălcare a Articolului 6 §1.

► ***Salov v. Ucraina*, 65518/01, 6 septembrie 2005**

92. ... Curtea consideră că reclamantul nu a beneficiat de proceduri echitabile, în măsura în care instanțele nu au oferit niciun răspuns motivat referitor la motivul pentru care Tribunalul Districtual Kuybyshevsky din Donețk nu a identificat, inițial, nicio probă pentru condamnarea reclamantului pentru infracțiunile de care era

acuzat și a remis cazul pentru investigarea suplimentară pe data de 7 martie 2000 și, cu toate acestea, pe data de 6 iulie 2000, reclamantul a fost declarat vinovat de imixtiune cu drepturile votanților. Lipsa unei decizii motivate a împiedicat reclamantul, de asemenea, să semnaleze aceste probleme în etapa recursului ...

► **Gradinar v. Moldova, 7170/02, 8 aprilie 2008**

111. Curtea menționează că un număr de concluzii ale Tribunalului Regional Chișinău nu erau contrazise de concluziile instanțelor superioare și că, astfel, acestea trebuie considerate drept fapte stabilite ... Acestea includeau faptul că G. și celălalt învinuit au fost arestați și reținuți pe baza unei infrațiuni administrative falsificate, pe durata perioadei de detenție aceștia fiind chestionați și făcând declarații auto-incriminatorii, în lipsa oricăror măsuri de protecție procedurală ... Nu s-a oferit niciun răspuns la concluzia că lui G. i se prezentase în mod ilegal înregistrarea video a declarației lui D.C. de la locul faptei ..., în vederea obținerii unor declarații consistente din partea tuturor învinuiților.

112. Curtea mai menționează că instanțele superioare nu au abordat concluzia instanței inferioare, conform căreia G. și celălalt co-învinuit aveau un alibi pentru ora prezumată a comiterii infrațiunii ... și că un număr de încălcări procedurale grave a făcut nefiabilă majoritatea rapoartelor experților ...

113. Instanțele superioare au mai invocat numeroasele declarații ale martorilor în cazul lui G. Cu toate acestea, Curtea observă că nu s-a făcut niciun comentariu asupra concluziei trase de instanța inferioară, că unele dintre respectivele declarații fuseseră falsificate de organele de poliție ...

114. Curtea concluzionează că, deși acceptă ca „probe decisive” ... declarațiile auto-incriminatorii făcute de învinuit, instanțele au ales, pus și simplu, să păstreze tăcerea cu privire la un număr de încălcări grave ale legii observate de instanța inferioară și asupra anumitor aspecte fundamentale, cum ar fi faptul că învinuitul avea un alibi pentru ora prezumată a infrațiunii. Curtea nu a putut găsi nicio explicație pentru această omisiune în deciziile instanțelor și nici Guvernul nu a oferit vreo clarificare în această privință.

115. În lumina observațiilor de mai sus și luând în calcul procedurile, per ansamblu, Curtea consideră că instanțele nu au reușit să indice suficiente motive pentru condamnarea lui G. și, astfel, nu au satisfăcut cerințele echității, așa cum impunea Articolul 6 din Convenție.

116. Curtea reamintește concluzia sa, că procedurile împotriva lui G. priveau direct propriile drepturi ale reclamantului ... Aceasta concluzionează că decizia de condamnare a lui G., în lipsa motivelor suficiente, a încălcat în mod necesar dreptul reclamantului la un proces echitabil.

► **Sakit Zahidov v. Azerbaidjan, 51164/07, 12 noiembrie 2015**

50. ... Reclamantul a fost, în final, condamnat de posesie ilegală a unei cantități de substanțe narcotice, care depășea necesarul pentru uz personal, fără intenția de a vinde. Condamnarea sa finală a fost, astfel, bazată pe probe fizice, respectiv,

substanțe narcotice găsite asupra persoanei acestuia, la o percheziție efectuată la NDMIA [Departamentul combaterea traficului de droguri al Ministerului Afacerilor Interne] pe data de 23 iunie 2006. În condamnarea reclamantului, Curtea superioară a făcut referire la opinia medico-legală din data de 5 iulie 2006, care a indicat faptul că acesta se afla în stadiile inițiale ale dependenței de droguri ...

52. ... Curtea va examina ... dacă reclamantul a avut oportunitatea de a contesta autenticitatea [probelor fizice] și de a se opune utilizării acesteia în procedurile interne ...

55. ... Curtea consideră că probele fizice, pe care se baza verdictul de vinovăție al instanțelor, erau de o calitate îndoielnică, deoarece maniera în care acestea au fost obținute pune sub semnul întrebării admisibilitatea acestora¹³.

56. În privința celei de-a doua probleme, Curtea observă că reclamantul a pus problema autenticității probelor fizice și a utilizării acestora împotriva sa în fața tuturor instanțelor. Totuși, acestea nu au fost considerate în mod adecvat de instanțe, întrucât hotărârile lor nu au făcut referire la acest punct.

57. În acest scop, Curtea observă că, în pofida plângerilor specifice ale reclamantului, instanțele nu au menționat folosirea probelor obținute din percheziția din data de 23 iunie 2006. În mod special, acestea nu au reușit să examineze de ce nu s-a efectuat imediat o percheziție a reclamantului, la locul arestării sale, și dacă percheziția a fost efectuată în conformitate cu cerințele procedurale ... Instanțele s-au mulțumit să observe că afirmația reclamantului, că probele au fost plantate, avea o natură defensivă și nu a fost confirmată în cadrul procedurilor, fără examinarea plângerilor specifice sus-menționate ale reclamantului. Curtea, astfel, nu poate decât să concluzioneze că reclamantul nu a primit oportunitatea de a semnală această problemă, întrucât plângerile sale în această privință nu au fost luate în considerare de instanțe fără indicarea unui motiv.

58. Având în vedere faptul că probele fizice găsite asupra persoanei reclamantului erau probele principale pe care se baza condamnarea sa penală definitivă, Curtea consideră că argumentele anterioare sunt suficiente pentru a-i permite să concluzioneze, că maniera în care au fost obținute probele fizice utilizate la proces împotriva reclamantului, inclusiv omisiunea instanțelor de a trata obiecțiile și dovezile justificate ale acestuia, privind autenticitatea respectivelor probe, și utilizarea acestora împotriva lui, au făcut ca procedurile să fie, per ansamblu, inechitabile ...

59. Corespunzător, a avut loc o încălcare a Articolului 6 din Convenție.

► **Navalnyy și Ofitserov v. Rusia, 46632/13, 23 februarie 2016**

110. Revenind la punctul presupusei aplicări arbitrare a legii penale, Curtea observă că al doilea reclamant, dl Ofitserov, a fost condamnat pentru facilitarea delapidării comise de X. Actele imputabile acestuia au constatat în fondarea societății

13. A se vedea acest caz la COLECTAREA PROBELOR (Percheziția și confiscarea), p. 148 de mai sus.

de comercializare a lemnului VLK, fiind încheiat, în numele respectivei companii, un contract-cadru cu un furnizor de lemn, Kirovles, lemnul fiind cumpărat de la Kirovles și revândut clienților cu un comision de 7%, conform contractului-cadru și anexelor acestuia, conținând contracte de vânzare specifice, bazate pe termenii principali agreeți. Primul reclamant, dl Navalnyy, a fost condamnat pentru prezentarea celui de-al doilea reclamant lui X, directorul Kirovles, și pentru crearea de legături comerciale între VLK și Kirovles, acte definite ca organizare de delapidare.

111. În acuzațiile inițiale, aceste acte au fost definite ca înșelăciune sau abuz de încredere, infracțiune supusă prevederilor Articolului 165 al Codului penal, prezumtiv comisă împotriva lui X, dar acele acuzații au fost abandonate, din lipsa *corpus delicti*. Ulterior, acuzarea și instanțele au decis că X a delapidat fondurile Kirovles prin intrarea într-o tranzacție în pierdere, iar reclamanților li s-au atribuit rolurile de complici ai acestuia.

112. Curtea observă că, potrivit legii ruse, companii cu răspundere limitată, precum VLK, sunt definite ca entități comerciale, al căror scop principal este obținerea de profit ... Curtea mai menționează că instanțele nu au stabilit și nici nu a fost adus în discuție faptul că VLK a urmărit alt scop, prin semnarea contractului și perceperea comisionului, decât obținerea de profit din vânzarea lemnului. Mai mult decât atât, nici valabilitatea contractului de vânzare dintre VLK și Kirovles, nici natura juridică a acestuia nu au fost puse sub semnul întrebării. Nu i s-a imputat nici lui X, nici reclamanților, faptul că au încheiat o falsă tranzacție sau că aceasta a implicat spălare de bani, evaziune fiscală sau schemă de comisioane nelegitime, sau că părțile au conspirat în avans să direcționeze veniturile din comisionul VLK în alt scop ilegal sau dubios. Dimpotrivă, reiese din materialul din dosarul cauzei faptul că cele două părți contractuale au urmărit scopuri comerciale, independent una față de cealaltă, și că acele scopuri erau exact cele stipulate în contract. Este, de asemenea, demn de menționat că, atunci când Curtea a făcut referire la Articolul 10 §1 al Codului civil și a constatat că tranzacția a provocat daune lui Kirovles, nu a stabilit că acesta fusese scopul exclusiv al reclamanților sau că aceștia acționaseră cu rea credință, sau cu încălcarea normelor concurenței loiale, contrar celui Articol.

113. În ceea ce privește pierderile lui Kirovles imputate VLK și, în final, reclamanților, Curtea observă că nici natura tranzacției, nici contextul în care aceasta a fost încheiată nu impunea sau implica o cerință ca VLK, cumpărătorul, să exercite o obligație specială de prudență și diligență față de vânzător, Kirovles, pentru a se asigura că acesta din urmă vindea lemnul la cel mai bun preț posibil. O astfel de cerință ar fi fost, într-adevăr, o excepție de la principiul că fiecare parte suportă riscurile asociate cu o tranzacție, în conformitate cu termenii contractului. În prezenta speță, nu a existat nicio bază pentru o asemenea excepție sau obstacol legal ca părțile să fie de acord asupra comisionului VLK și să-l stabilească în contract în felul în care au făcut-o.

114. Se poate desprinde, din declarațiile lui X de la procesul reclamanților, că acesta încheiase contractul cu VLK, întrucât avusese impresia că era obligat

să facă aceasta de primul reclamant, deoarece acesta se asociase cu echipa Guvernatorului. Cu toate acestea, instanța de judecată a mai constatat că primul reclamant nu avea mandat pentru a-l obliga pe X să aleagă VLK ca partener comercial și că nu făcuse declarații false cu privire la contrariu. Astfel, chiar dacă afirmațiile lui X erau adevărate și, într-adevăr, încheiase o tranzacție neprofitabilă din motivele greșite, nu a fost stabilită nicio legătură cauzală între conduita reclamanților și pierderile Kirovles, dacă era cazul. Mai mult decât atât, pierderile Kirovles nu au fost stabilite pe baza comisionului VLK, *inter alia*, ci s-a constatat că acestea reprezentau valoarea totală datorată pentru lemn, potrivit contractului.

115. Ca atare, instanțele l-au declarat pe al doilea reclamant vinovat de acte similare cu activitățile de intermediere comercială obișnuită, iar primul reclamant – de favorizarea acestora. Curtea consideră că, în prezenta speță, problemele privind interpretarea și aplicarea legii naționale merg dincolo de evaluarea obișnuită a răspunderii penale individuale a reclamanților sau stabilirea de *corpus delicti*, aspecte care țin, în principal, de domeniul instanțelor. Aceasta se confruntă cu o situație în care actele descrise drept infracționale au ieșit complet din sfera prevederii în baza căreia reclamanții au fost condamnați și nu concordau cu scopul acesteia. Cu alte cuvinte, legea penală era interpretată arbitrar și imprevizibil, în detrimentul reclamanților, conducând la un rezultat, în mod evident, nerezonabil al procesului.

116. Concluziile anterioare au demonstrat că instanțele au eșuat, cu o marjă semnificativă, în asigurarea unei examinări judiciare echitabile în cauza penală a reclamanților, și poate fi considerat că sugerează nepăsarea acestora cu privire la aparențe. Este important de precizat că instanțele au respins fără examinare acuzațiile reclamanților de persecuție politică, care erau, cel puțin, discutabile ... din următoarele motive.

119. Este evident pentru Curte, așa cum trebuie să fi fost și pentru instanțe, că existase o legătură între activitățile publice ale primului reclamant și decizia Comisiei de investigație de a formula acuzații împotriva acestuia. Astfel, era obligația instanțelor să analizeze acuzațiile acestuia de presiune politică și să decidă dacă, în pofida acelei legături, existase o cauză autentică pentru aducerea acestuia în fața justiției. Același lucru este valabil pentru al doilea reclamant, care făcuse declarația discutabilă că fusese vizat doar ca mijloc pentru aducerea primului reclamant în vizorul cauzei penale, motiv la fel de nerelaționat cu adevăratele scopuri ale unei urmăriri penale. După omiterea tratării acestor acuzații, instanțele au evidențiat ele însele preocupările, că motivul real pentru urmărirea și condamnarea reclamanților a fost unul politic.

120. Considerentele anterioare au determinat Curtea să concluzioneze că procedura penală împotriva reclamanților, per ansamblu, constituise o încălcare a dreptului lor la apărare, potrivit Articolului 6 §1 din Convenție.

Motivarea în procesele cu jurați

► *Taxquet v. Belgia* [MC], 926/05, 16 noiembrie 2010

90. Rezultă din jurisprudența citată mai sus, că nu se impune prin Convenție ca jurații să ofere motive pentru hotărârea lor și că Articolul 6 nu împiedică judecarea unui inculpat de un juriu popular chiar dacă nu au fost oferite motivele pentru verdict. Cu toate acestea, pentru ca cerințele unui proces echitabil să fie satisfăcute, învinuitul și, într-adevăr, publicul, trebuie să poată înțelege verdictul pronunțat; aceasta este o măsură de protecție vitală împotriva caracterului arbitrar ...

92. În cazul Curții Superioare care prezidează ședința cu juriu popular, trebuie adaptate orice caracteristici procedurale speciale, având în vedere că jurații nu trebuie, de regulă, sau nu au permisiunea să ofere motive pentru condamnările personale ... În aceste circumstanțe similare, Articolul 6 necesită evaluarea implementării unor măsuri de protecție suficiente pentru a evita orice risc de caracter arbitrar și pentru a permite învinuitului să înțeleagă motivele condamnării sale ... Asemenea măsuri de protecție procedurală pot include, de exemplu, instrucțiuni sau orientări furnizate juraților de președintele completului de judecată, privind aspectele juridice apărute sau probele aduse ..., și întrebări precise și neechivoce adresate juriului de judecător, formând un cadru pe care verdictul este bazat sau compensând suficient faptul că nu sunt oferite motive pentru răspunsurile juriului ...; în ultimul rând, trebuie să se ia în considerare orice căi de apel deschise învinuitului ...

94. ... reclamantul a fost acuzat de uciderea unui ministru onorific și tentativa de asasinare a partenerului acestuia din urmă. Cu toate acestea, nici rechizitoriul, nici întrebările juriului nu conțineau suficiente informații privind implicarea reclamantului în comiterea infracțiunilor de care acesta era acuzat.

95. În ceea ce privește, în primul rând, rechizitoriul completat de Procurorul Principal, CPP [Codul de procedură penală] prevede că acesta trebuie să indice natura infracțiunii care formează baza acuzației și orice circumstanțe care pot determina creșterea sau reducerea termenului sentinței, și faptul că acestea trebuie să i se dea citire la începutul procesului ... Desigur, învinuitul poate contesta rechizitoriul prin înaintarea unei căi de apărare dar, în practică, aceasta va avea doar un efect limitat, întrucât este înaintată la începutul procedurilor, înaintea procesului în sine, care trebuie să servească drept bază pentru condamnarea personală de jurați. Valoarea unei asemenea declarații pentru înțelegerea de un inculpat condamnat a motivului pentru care juriul a dat verdictul de vinovăție este, astfel, limitată. ... O analiză a rechizitoriului din data de 12 august 2003 arată că acesta conținea o secvență detaliată a investigației efectuată de organele de poliție și a investigației judiciare, și numeroasele declarații contradictorii făcute de co-învinuit. Cu toate că aceasta a menționat fiecare dintre infracțiunile de care era acuzat reclamantul, nu a indicat care erau probele pe care acuzarea le putea folosi împotriva acestuia.

96. Mai mult decât atât, pentru a putea ajunge la un verdict, juriul a trebuit să răspundă la treizeci și două de întrebări puse de Președintele Curții Superioare. Reclamantul, care apărea în instanță alături de șapte co-inculpați, era vizat de numai patru dintre întrebări, fiecare dintre acestea primind un răspuns afirmativ din partea juriului ... Întrebările, care erau formulate succint și erau identice pentru toți inculpați, nu se refereau la nicio circumstanță precisă și specifică ce ar fi permis reclamantului să înțeleagă de ce a fost declarat vinovat. În această privință, cazul de față diferă de cazul *Papon* ..., în care Curtea Superioară a făcut referire la răspunsurile juriului la fiecare dintre cele 768 de întrebări adresate de Președintele Curții și, de asemenea, la descrierea faptelor declarate, ca fiind stabilite de Articolele Codului penal, care fuseseră aplicate ...

97. În consecință, chiar și în coroborare cu rechizitoriul, întrebările puse în speță nu au permis reclamantului să constate care dintre probele și circumstanțele de fapt discutate la proces au determinat, în final, juriul să răspundă afirmativ la cele patru întrebări cu privire la el. Astfel, reclamantul nu a reușit, de exemplu, să facă o distincție clară între co-inculpați cu privire la implicarea lor în comiterea infracțiunii; să constate percepția juriului asupra rolului său exact în legătură cu ceilalți inculpați; să înțeleagă de ce infracțiunea fusese clasificată drept crimă cu premeditare (*asasinat*), mai degrabă decâtucidere (*meurtre*); să stabilească ce factori au determinat juriul să concluzioneze că implicarea a doi dintre co-inculpați în actele pretinse fusese limitată, implicând o sentință mai blândă; sau să discearnă motivul pentru care factorul agravant al premeditării fusese luat în calcul în cazul său în ceea ce privește tentativa de crimă asupra partenerului lui A.C. Această deficiență a fost cu atât mai problematică, cu cât cazul a fost unul complex, atât din punct de vedere de fapt cât și legal, iar procesul a durat mai mult de două luni, de la 17 octombrie 2003 până la 7 ianuarie 2004, timp în care numeroși martori și experți au depus mărturie.

98. În acest scop, trebuie evidențiat că întrebările precise adresate juriului au fost o cerință indispensabilă pentru ca reclamantul să înțeleagă orice verdict de vinovăție pronunțat împotriva sa. Mai mult decât atât, deoarece cazul implica mai mult de un singur inculpat, întrebările ar fi trebuit direcționate cât mai mult posibil către orice individ.

99. În ultimul rând, trebuie menționat că sistemul belgian nu oferă nicio prevedere pentru un apel ordinar împotriva hotărârilor Curții Superioare. Un apel către Curtea de Casație privește doar chestiuni de drept și, astfel, nu oferă învinuitului o clarificare adecvată privind motivele condamnării sale. În ceea ce privește Articolul 352 al CPP, care prevede că, dacă jurații au comis o eroare semnificativă, Curtea Superioară trebuie să stagneze procedurile și să suspende cazul până la o ședință ulterioară, pentru considerarea de un nou juriu, respectiva opțiune, așa cum este recunoscut de Guvern ..., este utilizată doar rareori.

100. În concluzie, reclamantului nu i s-au permis suficiente măsuri de protecție care să-i permită să înțeleagă de ce a fost declarat vinovat. Deoarece procedurile nu au fost echitabile, s-a produs, astfel, o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

► **Lhermitte v. Belgia [MC], 34238/09, 29 noiembrie 2016**

75. Curtea observă de la început că, deși cazul de față se referă la motivele pentru care reclamanta a fost condamnată la închisoare pe viață pentru omucidere cu intenție și premeditare a celor cinci copii ai săi, problema care i se pune nu este legată nici de aspectul dacă și cum au fost comise acele acte, ambele probleme fiind stabilite și recunoscute de reclamantă sau de caracterizarea legală a infracțiunilor, sau severitatea sentinței. Problema care trebuie determinată în speță este dacă reclamanta a fost sau nu capabilă să înțeleagă motivele pentru care juriul a constatat că aceasta a fost responsabilă pentru acțiunile sale la momentul respectiv, în pofida concluziilor contrare unanime la care au ajuns experții psihiatri, care au prezentat noul lor raport la finalul procesului de la Curtea Superioară ...

76. Curtea observă că, la începutul procesului, rechizitoriul a fost citit complet, iar natura infracțiunii care formează baza acuzației și orice circumstanțe care se pot agrava sau reduce sentința au fost, de asemenea, indicate. Cazul împotriva reclamantului a fost apoi supus argumentului contradictorial, fiecare probă fiind examinată și inculpatul, asistat de apărător, având oportunitatea convocării martorilor și să răspundă la mărturia audiată. Întrebările adresate de Președinte celor doisprezece membri ai juriului la finalul celor zece zile de audieri au fost citite cu voce tare, iar părțile au primit o copie.

77. Cu privire la impactul combinat al rechizitoriului și întrebările adresate juriului în prezenta speță, Curtea observă, mai întâi, că rechizitoriul, care se întindea pe cincizeci și una de pagini, oferea o relatare a secvenței precise a evenimentelor, etapele parcurse, probele obținute în cadrul investigației și rapoartele medico-legale; o parte substanțială a acestuia se concentra, de asemenea, asupra istoriei personale și a vieții de familie a reclamantei, pe motivele și rațiunile care au determinat-o să comită crimele, în special, în lumina evaluărilor experte asupra stării psihologice și mentale a acesteia ... Aceasta observă, totuși, că rechizitoriul avea un efect limitat în facilitarea înțelegerii verdictului la care trebuia să ajungă juriul, întrucât acesta fusese înaintat înaintea audierii, care constituie partea crucială a procedurilor la Curtea Superioară ... Mai mult decât atât, în privința concluziilor de fapt stabilite în rechizitoriu și valoarea acestora în asistarea înțelegerii verdictului, Curtea nu poate specula dacă asemenea concluzii au influențat deliberările și decizia luată, în final, de juriu ... Prevederile Articolului 6 impun, mai ales, o înțelegere nu a motivelor care au determinat organele de investigare judiciară să trimită cazul spre judecare la Curtea Superioară ci, mai degrabă, motivele care au convins membrii juriului, după audierea în proces la care aceștia au asistat, să ia o decizie privind problema vinovăției.

78. În ceea ce privește cele cinci întrebări adresate juriului în prezenta speță, acesta a răspuns afirmativ la primele două și negativ la cea de-a cincea. Prima era întrebarea principală privind vinovăția reclamantei, a doua se referea la circumstanțele agravante ale premeditării și a cincea, contrar a ceea ce reclamanta pare să susțină ..., se referea la starea psihică actuală a acesteia; celelalte întrebări erau subsidiare și, în final, lipsite de scop.

79. Curtea observă, în primul rând, că apărătorul reclamantei nu a ridicat obiecții la aflarea întrebărilor adresate de președinte juriului, neîncercând nici să le modifice, nici să propună altele. Mai mult decât atât, de la prima întrebare referitoare la vinovăția reclamantei, un răspuns pozitiv implica în mod necesar faptul că juriul a constatat că aceasta fusese responsabilă pentru acțiunile sale la momentul respectiv. Reclamanta nu poate susține, astfel, că era incapabilă să înțeleagă poziția juriului în această problemă.

80. Desigur, juriul nu oferea niciun motiv pentru concluzia sa în această privință, iar acesta era subiectul doleanței reclamantei. Curtea reiterează, cu toate acestea, că este necesară evaluarea conformității cu cerințele unui proces echitabil pe baza procedurilor per ansamblu, examinând dacă, în lumina tuturor circumstanțelor cazului, procedura urmată a făcut posibil ca învinuita să înțeleagă motivul pentru care a fost găsită vinovată ... O asemenea examinare, în prezenta speță, poate revela un număr de factori care ar fi trebuit să risipească orice îndoieli din partea reclamantei cu privire la convingerea juraților referitor la răspunderea penală a acesteia la momentul evenimentelor. Curtea observă că, din etapa preliminară, investigația s-a axat pe istoria personală a reclamantei, pe caracterul și starea sa psihologică în momentul comiterii crimelor, așa cum indică rechizitoriul, din care o parte substanțială a fost dedicată acestor probleme. Mai mult decât atât, nu numai că a existat un proces contradictoriu cu inculpada și apărătorul său de față, dar, mai înainte de toate, emergența unor noi probe, respectiv, scrisorile dezvăluite de psihiatrul personal al reclamantei, au determinat președintele să dispună o nouă evaluare psihiatrică ... Experții psihiatri și-au schimbat opinia după aceasta, revenind să-și prezinte noile concluzii ... Este clar că, deși noua audiere este întotdeauna o parte crucială a procedurilor la Curtea Superioară, în prezenta speță problema răspunderii penale a reclamantei a fost, într-adevăr, un punct central al audierii.

81. Curtea mai menționează că hotărârea de condamnare adoptată de Curtea Superioară, alcătuită din cei doisprezece membri ai juriului, alături de cei trei judecători profesioniști, include și un raționament care poate facilita reclamantei înțelegerea motivului pentru care juriul a declarat-o responsabilă din punct de vedere penal. Astfel, deși menționează problemele psihologice ale reclamantei și posibii factori care au determinat-o să acționeze așa cum a făcut-o, Curtea Superioară a menționat în mod explicit atât hotărârea acesteia de a comite crimele cât și sângele rece cu care a dus acest lucru la îndeplinire ...; aceasta era o concluzie logică, având în vedere răspunsurile juriului la întrebări. Mai mult, Curtea de Casație nu a interpretat hotărârea de condamnare în niciun alt mod, întrucât a susținut că luarea în considerare a manierei pline de sânge rece a reclamantei și determinarea acesteia de a comite crimele au constituit motivul concluzionării, de Curtea Superioară, că aceasta fusese responsabilă din punct de vedere penal, la momentul evenimentelor ...

82. În opinia Curții, faptul că hotărârea de condamnare a fost completată de judecători profesioniști care nu participaseră la deliberările asupra problemei vinovăției nu poate pune sub semnul întrebării valoarea și impactul explicațiilor

furnizate reclamantei. Aceasta observă, mai întâi, că aceste explicații au fost oferite fără întârziere, la finalul sesiunii Curții Superioare, întrucât hotărârea de condamnare a fost livrată pe data de 19 decembrie 2008. În continuare, observă că, deși judecătorii profesioniști au completat în mod formal hotărârea în discuție, aceștia au reușit să obțină observațiile celor doisprezece membri ai juriului care, de fapt, au stat lângă aceștia în deliberarea sentinței și ale căror nume apar în hotărâre. În ultimul rând, judecătorii profesioniști au fost, ei înșiși, prezenți pe întreaga durată a audierii și trebuie, astfel, să fi fost în postura de a plasa aceste observații în contextul lor adecvat.

83. Este cert faptul că reclamanta a criticat lipsa explicațiilor specifice pentru diferența de opinie dintre juriu, care o declarase responsabilă penal și cei trei experți psihiatri care, în ultimul lor raport, au enunțat opinia lor unanimă, potrivit căreia, reclamanta „suferea, la momentul evenimentelor, de o tulburare psihică severă, care o făcea incapabilă sa-și controleze acțiunile” ... Pe lângă faptul că experții înșiși au minimalizat impactul concluziilor lor, declarând că răspunsurile lor reflectau convingerea lor personală, deși admiteau că „acestea erau doar o opinie informată, nu un adevăr științific absolut”..., Curtea deja a constatat că declarațiile făcute de experții psihiatri la procesul de la Curtea Superioară formează doar o parte a probelor înaintate juriului ... Astfel, faptul că juriul nu a indicat motivele care l-au determinat să adopte o opinie care încalcă raportul final al experților psihiatri în favoarea reclamantei nu a fost de natură să o împiedice să înțeleagă, așa cum se menționează mai sus, decizia de a o declara responsabilă penal.

84. În concluzie, având în vedere toate aceste circumstanțe, Curtea consideră că reclamantei i s-au acordat suficiente măsuri de protecție, care i-au permis să înțeleagă verdictul de vinovăție pronunțat împotriva sa.

85. Astfel, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

Dublarea procedurilor cu privire la aceleași fapte

► **Serghey Zolotukhin v. Rusia [MC], 14939/03, 10 februarie 2009**

82. ... Curtea este de părere că Articolul 4 al Protocolului nr. 7 trebuie înțeles ca interzicând urmărirea sau judecarea unei a doua „infrațiuni” în măsura în care aceasta rezultă din fapte identice sau fapte care sunt, în esență, aceleași.

83. Garanția consacrată în Articolul 4 al Protocolului nr. 7 devine relevantă la începerea unei noi urmăriri, în care o achitare sau o condamnare anterioară a dobândit, deja, forța de *res judicata*. În această etapă, materialul disponibil va cuprinde, în mod necesar, decizia prin care s-a încheiat prima „procedură penală” și lista acuzațiilor formulate împotriva reclamantului în noile proceduri. În mod normal, aceste documente conțin o expunere a faptelor privind atât infracțiunea pentru care reclamantul fusese deja judecat cât și infracțiunea de care acesta sau aceasta era acuzat. În opinia Curții, asemenea declarații, de fapt, reprezintă un punct de pornire corespunzător pentru determinarea problemei dacă faptele din ambele proceduri erau identice sau, substanțial, la fel. Curtea evidențiază

că este irelevant ce părți din noile acuzații sunt susținute, în final, sau respinse în procedura ulterioară, deoarece Articolul 4 al Protocolului nr. 7 conține o măsură de siguranță împotriva judecării sau susceptibilității de a fi judecat din nou în cadrul unor noi proceduri, mai degrabă decât o interdicție a unei a doua condamnări sau achitări ...

84. Cercetările Curții trebuie să se axeze, astfel, pe acele fapte care constituie un set de circumstanțe, de fapt, concrete, care implică același inculpat și inextricabil relaționate în timp și spațiu, a căror existență trebuie demonstrată în vederea asigurării unei condamnări sau instituirea procedurii penale. ...

97. Faptele care au generat acuzația administrativă împotriva reclamantului se refereau la o încălcare a ordinii publice, prin insultarea ofițerilor de poliție, dna Y. și căpitanul S., și împingerea acestuia din urmă. Aceleași fapte au alcătuit elementul central al acuzației, potrivit Articolului 213 al Codului penal, conform căreia reclamantul a încălcat ordinea publică prin proferarea de obscenități și amenințări cu violența la adresa căpitanului S. și opunerea de rezistență. Astfel, faptele din cele două seturi de proceduri au diferit printr-un singur element, respectiv, amenințarea cu violența, care nu fusese menționată în primele proceduri. Astfel, Curtea concluzionează că acuzația penală, potrivit Articolului 213 §2 (b), cuprindea fapta de infracțiune, potrivit Articolului 158 al Codului privind contravențiile administrative, în întregimea acestora și că, dimpotrivă, infracțiunea de „acte minore de huliganism” nu conținea niciunul dintre elementele necuprinse în infracțiunea de „acte de huliganism”. Faptele celor două infracțiuni trebuie privite, astfel, ca fiind esențial la fel, în sensul Articolului 4 al Protocolului nr. 7. După cum a evidențiat Curtea mai sus, faptele celor două infracțiuni servesc doar ca unic punct de comparație, iar argumentul Guvernului că acestea erau distincte, având în vedere gravitatea pedepsei impuse nu are, astfel, nicio relevanță pentru cercetarea sa ...

109. ... hotărârea administrativă din 4 ianuarie 2002 a fost imprimată pe un formular standard care indica faptul că nu se înaintase niciun apel și că intra în vigoare imediat ... Cu toate acestea, chiar presupunând că aceasta constituia un apel în termen de zece zile de la expediere, așa cum declara Guvernul, dobânda forța de *res judicata* după expirarea limitei de timp. Nicio altă cale de atac ordinară nu a fost disponibilă părților. Hotărârea administrativă a fost, astfel, „definitivă”, în sensul autonom al termenului Convenției, până la 15 ianuarie 2002, în timp ce procedura penală a început pe 23 ianuarie 2002 ...

110. ... Curtea reiterează că Articolul 4 al Protocolului nr. 7 nu este limitat la dreptul de a nu fi pedepsit de două ori, dar se extinde la dreptul de a nu fi urmărit sau judecat de două ori ... Articolul 4 al Protocolului nr. 7 se aplică chiar și atunci când individul a fost, pur și simplu, urmărit penal în proceduri care nu au determinat o condamnare. Curtea reiterează că Articolul 4 al Protocolului nr. 7 conține trei garanții distincte și prevede că nimeni nu va fi (i) susceptibil de a fi judecat, (ii) judecat sau (iii) pedepsit pentru aceeași infracțiune ...

111. Reclamantul, în prezenta speță, a fost condamnat definitiv pentru acte minore de huliganism și a executat penalizarea care i s-a impus. Acesta a fost,

apoi, acuzat de acte de huliganism și arestat. Procedurile au continuat timp de peste zece luni, timp în care reclamantul a trebuit să participe la investigație să fie judecat în instanță. Astfel, faptul că acesta a fost, în final, achitat de respectiva acuzație nu influențează declarația acestuia conform căreia a fost urmărit și judecat a doua oară pentru respectiva acuzație...

116. ... Achitarea reclamantului, potrivit Articolului 213 §2 al Codului penal, nu s-a bazat pe faptul că acesta fusese judecat pentru aceleași acțiuni, în temeiul Codului privind contravențiile administrative. Referința la procedurile administrative din data de 4 ianuarie 2002, în textul hotărârii din 2 decembrie 2002 a fost, pur și simplu, o declarație că respectivele proceduri au avut loc. Pe de altă parte, reiese clar din textul hotărârii, că Tribunalul Districtual a examinat probele împotriva reclamantului și a constatat că acestea nu au îndeplinit standardul penal al dovezii. Astfel, achitarea acestuia a fost fundamentată pe un temei material, mai degrabă decât pe un temei procedural ...

119. ... Curtea concluzionează că achitarea reclamantului de acuzație, potrivit Articolului 213 §2 al Codului penal, nu-l privau de statutul de „victimă” a pretensei încălcări a Articolului 4 al Protocolului nr. 7.

121. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că procedurile instituite împotriva reclamantului, potrivit Articolului 213 §2 (b) al Codului penal în discuție, în mod esențial, erau aceleași infracțiuni ca cele pentru care acesta deja fusese condamnat prin decizie definitivă, potrivit Articolului 158 al Codului cu privire la contravențiile administrative.

122. S-a produs, astfel, o încălcare a Articolului 4 al Protocolului nr. 7.

ÎNCETAREA URMĂRIRII

► *Panteleyenko v. Ucraina*, 11901/02, 29 iunie 2006

70. ... Deciziile Curții de a dispune încetarea procedurii penale împotriva reclamantului au fost formulate în termeni care nu lăsau nicio îndoială, privind opinia acestora, că reclamantul comisese infracțiunea de care era acuzat. În mod special, Tribunalul Desniansky a indicat că dosarul de investigație a cazului conținea dovezi suficiente, pentru a stabili că reclamantul falsificase un document notarial și realizase intenționat o acțiune notarială invalidă, singurul său motiv pentru întreruperea procedurilor fiind caracterul nepractic al urmăririi unei infracțiuni nesemnificative ... În opinia Curții, limbajul folosit de Tribunalul Desniansky a fost, în sine, suficient pentru a constitui o încălcare a prezumției de nevinovăție. Faptul că cererea de despăgubire a reclamantului a fost respinsă pe baza concluziilor formulate în procedura penală nu a făcut decât să exacerbeze această situație. Cu toate că Tribunalul Desniansky a formulat concluzia după organizarea unei audieri în prezența reclamantului, procedurile desfășurate în fața sa nu erau de natură penală și lipsea un număr de elemente-cheie care aparțineau, în mod normal, unui proces penal. În această privință, nu se poate concluziona că procedurile desfășurate în instanță au determinat sau au urmărit

să determine declararea reclamantului ca fiind „vinovat, conform legii”. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că motivele indicate de Tribunalul Desniansky, așa cum s-a susținut la apel, în combinație cu respingerea cererii de despăgubire a reclamantului pe baza aceluiași motive, au constituit o încălcare a prezumției de nevinovăție.

A se vedea și PUNEREA SUB ACUZARE, ACORDUL DE RECUNOAȘTERE ȘI ÎNCETAREA PROCEDURII (încetarea procedurii penale), p. 193 de mai sus.

SENTINȚA

► *Ilașcu și alții v. Moldova și Rusia* [MC], 48787/99, 8 iulie 2004

461. Cerința legalității, stabilită de Articolul 5 §1 (a) („detenție legală” dispusă „în conformitate cu o procedură prescrisă de lege”), nu este satisfăcută prin simpla complianță cu legea internă relevantă; legea internă trebuie să fie, ea însăși, în conformitate cu Convenția, inclusiv, principiile generale exprimate sau implicate de aceasta, în special, principiul statului de drept, care este menționat expres în Preambulul Convenției. Noțiunea care stă la baza expresiei „în conformitate cu o procedură prescrisă de lege” este una a procedurii echitabile și adecvate, respectiv, că orice măsură care privează o persoană de libertatea sa trebuie să fie emisă și executată de o autoritate corespunzătoare și nu trebuie să fie arbitrară ...

La fel, întrucât scopul Articolului 5 este să protejeze individul de caracterul arbitrar ..., o „condamnare” nu poate reprezenta o negare flagrantă a justiției ...

Curtea se referă, de asemenea, la concluziile sale, potrivit Articolului 3 din Convenție, privind natura procedurilor la „Curtea Supremă a RMN [Republica Moldovenească Nistreană]” ...

462. Curtea concluzionează, astfel, că niciunul dintre reclamanți nu a fost condamnat de un „tribunal” și că o sentință de condamnare la închisoare pronunțată de un organ judiciar, cum ar fi „Curtea Supremă a RMN” la închiderea procedurilor, precum cele desfășurate în speță, nu poate fi privită drept „detenție legală”, dispusă „în conformitate cu o procedură prescrisă de lege”.

► *Başkaya și Okçuoğlu v. Turcia* [MC], 23536/94, 8 iulie 1999

42. ... al doilea reclamant a reclamat faptul că fusese condamnat la închisoare, în temeiul unei prevederi din Articolul 8 (2), care se aplica în mod expres condamnării redactorilor, în vreme ce editorii puteau fi pedepsiți doar printr-o amendă. În acest scop, Guvernul a subliniat că aplicarea secțiunii 8 (2) în cazul editorilor ar presupune, în mod normal, o sentință mai favorabilă decât cea potrivit secțiunii 8 (1). Cu toate că acest lucru poate fi adevărat, pare, mai degrabă, că Articolul 8 (2) era o *lex specialis* privind condamnarea redactorilor și editorilor și că sentința impusă reclamantului editor în prezenta speță, era bazată pe un construct extensiv, prin analogie, al normei din aceeași subsecțiune privind condamnarea editorilor.

În aceste circumstanțe, Curtea consideră că impunerea unei sentințe cu închisoarea celui de-al doilea reclamant era incompatibilă cu principiul „*nulla poena sine lege*”, prevăzut în Articolul 7.

► **Böhmer v. Germania, 37568/97, 3 octombrie 2002**

61. Curtea menționează mai întâi că, în conformitate cu Articolul 56 al Codului penal, executarea unei sentințe de condamnare la închisoare va fi suspendată, dacă este de așteptat că sentința va servi persoanei condamnate drept avertisment și că aceasta nu va mai comite alte infracțiuni, pe viitor, chiar fără influența exercitată prin executarea sentinței. În realizarea acestei prognoze, instanța penală trebuie să ia în considerare personalitatea persoanei condamnate, istoricul acesteia, circumstanțele infracțiunii comise, conduita după comiterea infracțiunii, condițiile de trai și efectele care sunt de așteptat ca urmare a suspendării.

62. Curtea este pregătită să ia în considerare ... că decizia de a revoca o suspendare, în măsura în care aceasta se bazează pe o evaluare, cu beneficiul retrospectiv, că persoana condamnată a arătat că nu a îndeplinit așteptările pe care se baza suspendarea, poate să nu constituie mai mult decât o corecție a prognozei inițiale.

63. Articolul 56 f (1) al Codului penal, cu toate acestea, impune ca o instanță să fundamenteze această evaluare pe o concluzie că persoana a comis o faptă penală în perioada probațiunii.

64. În această situație legală, raționamentul, conținut în decizia Curții de Apel, nu a fost limitat la evaluarea personalității reclamantului sau la descrierea unei „stări de suspiciune” că reclamantul a comis o faptă penală în cadrul perioadei sale de probațiune.

65. În opinia Curții, Curtea de Apel, în calitate de instanță de supervizare în executarea sentințelor, își asumase rolul Tribunalului Districtual Hamburg, instanța de judecare competentă, și declarase în mod neechivoc că reclamantul era vinovat de o faptă penală. Acest lucru este evidențiat de formularea clară că obținuse „certitudinea” că reclamantul comisese fraudă ... Această concluzie este susținută, în continuare, de opțiunea Curții de Apel de a colecta probele, potrivit secțiunii 308 a Codului de procedură penală, și procedase la o evaluare substanțială și detaliată a valorii probatorii a declarațiilor făcute de martori în decizia sa ...

69. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că raționamentul Curții de Apel Hamburg, în decizia sa din 14 octombrie 1996, a încălcat prezumția de nevinovăție, care este un aspect specific al cerințelor unui proces echitabil.

► **Geerings v. Olanda, 30810/03, 1 martie 2007**

43. ... Odată ce un învinuit a fost declarat în mod adecvat vinovat de respectiva infracțiune, Articolul 6 §2 nu se poate aplica în legătură cu acuzațiile aduse,

legate de caracterul și conduita învinutului ca parte a procesului de condamnare, exceptând cazul în care acuzațiile sunt de asemenea natură și grad, încât să constituie o nouă „acuzație”, în sensul Convenției autonome ...

44. Curtea a fost pregătită, într-un număr de cazuri, să trateze procedurile de confiscare în urma unei convingeri ca parte din procesul de condamnare și, astfel, ca fiind în afara scopului Articolului 6 §2 (a se vedea, în mod special, *Phillips ... și Van Offeren v. Olanda ...*). Caracteristicile pe care aceste cazuri le aveau în comun sunt că reclamantul a fost condamnat pentru infracțiuni legate de droguri; că reclamantul a continuat să fie bănuیت de infracțiuni suplimentare legate de droguri; că s-a demonstrat că reclamantul deținea bunuri a căror proveniență nu putea fi stabilită; că aceste bunuri erau prezumate, în mod rezonabil, ca fiind obținute prin activitate ilegală și că reclamantul nu a reușit să ofere o explicație alternativă satisfăcătoare.

45. Cazul de față prezintă caracteristici adiționale care îl diferențiază de *Phillips și Van Offeren*.

46. În primul rând, Curtea de Apel a constatat că reclamantul obținuse beneficii ilegale din infracțiunile în discuție, cu toate că, în prezenta speță, nu s-a demonstrat că se afla în posesia vreunor bunuri pentru a căror proveniență nu putea oferi o explicație adecvată. Curtea de Apel a ajuns la această concluzie, acceptând o extrapolare conjuncturală bazată pe o combinație de fapt și estimare conținută într-un raport al organelor de poliție.

47. Curtea consideră că „confiscarea”, ca urmare a unei condamnări sau, ca să folosim aceeași expresie din Codul penal al Olandei, „privarea de avantajul obținut în mod ilegal”, reprezintă o măsură (*maatregel*) inadecvată pentru bunuri despre care nu se știa că ar fi fost în posesia persoanei afectate, cu atât mai mult, cu cât, dacă măsura în discuție se referă la fapte penale de care persoana afectată nu a fost gășită, de fapt, vinovată. Dacă nu se constată, dincolo de orice dubii rezonabile, faptul că persoana afectată a comis, de fapt, infracțiunea și dacă nu se poate stabili drept fapt, că s-a obținut orice fel de avantaj, ilegal sau altfel, o asemenea măsură poate fi bazată doar pe o prezumție de vinovăție. Acest lucru nu se poate considera compatibil cu Articolul 6 §2 ...

48. În al doilea rând, spre deosebire de cazurile *Phillips și Van Offeren*, ordinul contestat se referea la însăși infracțiunile pentru care reclamantul fusese, de fapt, achitat.

49. ... Articolul 6 §2 ilustrează o normă generală, potrivit căreia, în urma unei achitări definitive, nici chiar exprimarea suspiciunilor privind nevinovăția unui învinuit nu mai este admisibilă.

50. Concluzia Curții de Apel, cu toate acestea, merge mai departe de simpla exprimare a unor suspiciuni. Aceasta echivalează cu o determinare a vinovăției reclamantului, fără ca reclamantul să fi fost „declarat vinovat, conform legii” ...

51. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §2.

Obligația conformității

► *Assanidze v. Georgia* [MC], 71503/01, 8 aprilie 2004

172. ... reclamantul a fost reținut de autoritățile din Adjaria, în scopurile stabilite în Articolul 5 §1 (c), cu începere din data de 11 decembrie 1999, aceasta fiind data la care acesta a fost pus sub acuzare într-un nou set de proceduri ... Cu toate acestea, situația s-a finalizat cu achitarea sa în 29 ianuarie 2001 de Curtea Supremă a Georgiei care, în același timp, a ordonat punerea imediată în libertate a acestuia ... De atunci, în pofida faptului că nu a fost redeschis cazul acestuia și că nu a fost dat niciun alt ordin pentru arestarea sa, reclamantul a rămas în detenție. Astfel, nu a existat nicio bază statutară sau judiciară pentru privarea de libertate a reclamantului de la 29 ianuarie 2001. Astfel, aceasta nu poate fi justificată, în temeiul niciunui subparagraf al Articolului 5 §1 din Convenție ...

174. Așa cum arată documentele din dosarul cauzei, autoritățile centrale ale statului au indicat ele însele, într-un număr de ocazii, că nu exista nicio bază pentru detenția reclamantului. Autoritățile centrale judiciare și administrative au comunicat deschis autorităților adjariene faptul că privarea de libertate a reclamantului era arbitrară, în sensul legii naționale și al Articolului 5 din Convenție. Cu toate acestea, numeroasele lor reamintiri și apeluri pentru punerea în libertate a reclamantului au rămas fără răspuns ...

175. Curtea consideră că, reținerea unei persoane pe o perioadă nedefinită și imprevizibilă, fără ca o astfel de reținere să se bazeze pe o prevedere statutară specifică sau pe o decizie judecătorească, este incompatibilă cu principiul certitudinii legale ... și arbitrară, și contravine aspectelor fundamentale ale statului de drept.

176. Curtea concluzionează, astfel, că din data de 29 ianuarie 2001, reclamantul a fost reținut în mod arbitrar, cu încălcarea prevederilor Articolului 5 §1 din Convenție.

Sugerarea vinovăției

► *Guisset v. Franța*, 33933/96, 26 septembrie 2000

68. ... în ciuda achitării reclamantului, hotărârea luată de Tribunalul pentru Infrațiuni Disciplinare (Buget și Finanțe) din data de 12 aprilie 1995, a specificat, în mod expres, în hotărâre, că reclamantul „încălcase Normele care guvernează Veniturile și Cheltuielile de Stat și [era] susceptibil de aplicarea penalităților, stabilite în Articolul 5 al Legii din 25 septembrie 1948, cu modificări”. Curtea indică, în această privință, că raționamentul într-o decizie alcătuiește un întreg cu/și nu poate fi disociat de prevederile operative ...

69. Astfel, reclamantul a fost considerat vinovat și pasibil de impunerea unei amenzi. Mai mult decât atât, Curtea pentru Infracțiuni Disciplinare (Buget și Finanțe) a respins, în mod expres, plângerile acestuia, în temeiul Convenției. Astfel, faptul că acesta a fost, în final, exonerat de penalizarea de care era pasibil nu poate fi considerat, în respectivele circumstanțe în care a fost comisă infracțiunea, drept cale de atac pentru presupusa încălcare.

70. Prin urmare, având în vedere atât raționamentul cât și prevederile operative ale hotărârii din ... 12 aprilie 1995, Curtea concluzionează că reclamantul nu a încetat să fie „victimă”, în sensul Articolului 34 din Convenție ...

► **Cleve v. Germania, 48144/09, 15 ianuarie 2015**

59. Curtea menționează că Tribunalul Regional, în motivele sale pentru achitarea din lipsă de probe, a constatat, pe de o parte, că infracțiunile specifice, de care fusese acuzat reclamantul, nu fuseseră dovedite cu certitudinea necesară pentru o condamnare penală. Tribunalul Regional a declarat că nu era convins, din mărturia lui A. de la audieri, că acuzațiile erau absolut corecte, mai ales, în ceea ce privește definirea clară a actelor infracționale și momentul de timp al producerii acestora. Având în vedere inconsecvențele din declarațiile lui A., a fost imposibilă stabilirea precisă a faptelor, mai ales, cu privire la intensitatea actelor reclamantului, după cum era necesar pentru clasificarea acestora ca infracțiune, dar și cu privire la numărul actelor, locul și cadrul de timp în care acestea au fost efectuate. Tribunalul Regional, astfel, nu a considerat că reclamantul a fost demonstrat ca fiind vinovat, în conformitate cu legea, de infracțiunile penale, așa cum se definește în Codul penal, de care fusese acuzat. Pe de altă parte, și, în pofida acestor concluzii, Tribunalul Regional, presupunând că A. nu a fost influențat de terțe persoane, a făcut declarația contestată că evenimentele esențiale descrise de victimă aveau o bază concretă și că învinuitul comisese, de fapt, abuzuri sexuale asupra fiicei sale, în mașina acestuia.

60. Mai mult decât atât, în determinarea sensului real al declarațiilor atacate în acel context, Curtea trebuie să aibă în vedere limbajul folosit de Tribunalul Regional. Aceasta observă că, prin referința la „abuzuri sexuale” („*sexuelle[n] Übergriffe[n]*”), Tribunalul Regional a folosit un termen general, non-judiciar, care nu este cuprins în definiția infracțiunilor de abuz sexual grav asupra copiilor și abuz sexual asupra unei persoane care îi fusese încredințată spre creștere, de care reclamantul era învinuit ... Este adevărat, că acest termen, ca atare, nu specifică, astfel, în mod legal, relevanța penală (spre deosebire de cea morală) a actelor reclamantului.

61. Cu toate acestea, concluzia Tribunalului Regional că „învinuitul comisese, de fapt, abuzuri sexuale asupra fiicei sale, în mașina acestuia” este formulată într-o manieră directă și necondiționată. Interpretat, în contextul acuzațiilor împotriva reclamantului, de abuz sexual grav asupra fiicei sale, în special, în mașina acestuia, nu poate decât să transmită celui care parcurge hotărârea, faptul că reclamantul era, de fapt, vinovat de abuzarea sexuală a fiicei sale.

62. Curtea mai ia notă de argumentul reclamantului, că declarațiile contestate ale Tribunalului Regional au avut consecințe negative, în mod special, deoarece tribunalul familial, în procedurile ulterioare, a exclus orice posibilitate de contact cu fiica sa. Se referă, în acest context, la jurisprudența sa de mai sus, conform căreia exprimarea oricăror suspiciuni de vinovăție, inclusiv cele exprimate în motivele pentru achitare, este incompatibilă cu prezumția de nevinovăție după achitarea definitivă a reclamantului. Fiecare autoritate care se referă, direct sau indirect, la răspunderea penală a acestuia cu privire la infracțiunile de care era acuzat, trebuie să respecte prevederile operative ale hotărârii Tribunalului Regional care l-a achitat ...

63. ... având în vedere potențiala relevanță a raționamentului în hotărârea unei instanțe penale privind procedurile legale ulterioare, este de importanță critică evitarea, în respectiva hotărâre, a oricărui raționament care sugerează considerarea învinuitului vinovat de Curte, chiar și în lipsa oricărei constatări formale a vinovăției. Doar în această manieră, protecția garantată de prezumția de nevinovăție, consacrată în Articolul 6 §2, este determinată ca fiind practică și efectivă ...

64. Având în vedere aceste elemente, Curtea consideră că declarațiile contestate ale Tribunalului Regional au mers dincolo de o simplă descriere a unei stări (remanente) de suspiciune prin folosirea unui limbaj nefericit ales. Se poate spune că acestea, în circumstanțele date, au contrazis sau „respins” achitarea reclamantului ..., constituind o concluzie, potrivit căreia reclamantul era vinovat de infracțiunile de care era acuzat.

65. Având în vedere considerentele anterioare, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție.

Procedurile ulterioare

► *Ringvold v. Norvegia*, 34964/97, 11 februarie 2003

38. ... faptul că un act care poate genera o cerere de despăgubiri civile, în temeiul legii privind prejudiciile este, de asemenea, acoperit de elementele constitutive obiective ale unei infracțiuni penale și nu poate, în ciuda gravității sale, să ofere un temei suficient cu privire la persoana presupus responsabilă de acel act în contextul unui caz de prejudicii, ca fiind „acuzată de o faptă penală”. Nici faptul că probele din procesul penal sunt folosite în determinarea consecințelor actului sub legea civilă nu garantează o asemenea caracterizare ...

... deși exonerarea de răspundere penală trebuie să se regăsească în procedurile de compensare, aceasta nu trebuie să împiedice stabilirea răspunderii civile de plată a compensațiilor, ca urmare a acelorași fapte, pe baza unei sarcini a probei mai puțin stricte...

În prezenta speță, hotărârea națională contestată privind compensația, care a apărut într-o hotărâre separată de achitare, nu a specificat, nici în mod expres,

nici în fond, faptul că toate condițiile erau îndeplinite pentru declararea reclamantului ca fiind răspunzător penal cu privire la acuzațiile de care acesta fusese achitat ... Procedurile civile care decurg de aici nu au fost incompatibile cu/și nu au „respins” achitarea.

39. Mai mult decât atât, scopul stabilirii răspunderii civile de plată a compensațiilor a fost, spre deosebire de cel al stabilirii răspunderii penale, în principal, remedierea vătămării și suferinței provocate victimei. Valoarea compensației de 75.000 coroane norvegiene poate fi considerată justificată, având în vedere daunele cauzate. Pare clar că nici scopul compensației și nici dimensiunea acesteia nu au conferit măsurii caracterul de sancțiune penală, în sensul Articolului 6 §2.

40. În acest sens, Curtea nu a considerat că cererea de compensații a constituit aducerea altei „acuzații penale” împotriva reclamantului, după achitarea acestuia.

41. ... Curtea reiterează că rezultatul procedurii penale nu a fost decisiv pentru problema compensațiilor. În acest caz, mai ales, situația a fost inversată: în pofida achitării reclamantului, era fezabil, din punct de vedere legal, să se acorde compensații. Indiferent de concluzia la care s-a ajuns în procedura penală împotriva reclamantului, cazul compensațiilor nu a fost, astfel, o continuare directă a celui dintâi. În această privință, cazul de față poate fi diferențiat clar de cele ... în care Curtea a constatat că procedurile în discuție reprezentau o consecință a fenomenului secundar al procedurii penale și că Articolul 6 §2 se aplică celui dintâi.

42. În concluzie, Curtea consideră că Articolul 6 §2 nu este aplicabil în cazul procedurilor privind cererea de compensații împotriva reclamantului și că această prevedere nu a fost, astfel, încălcată ...

► **Kapetanios v. Grecia, 3453/12, 30 aprilie 2015**

86. Curtea observă de la început că procedurile administrative și contextul în care deciziile instanțelor administrative au fost luate aveau o natură penală ... Cu alte cuvinte, prin procedurile subsecvente achitării reclamanților de instanțele penale, instanțele administrative au examinat, în sensul Convenției, „fondul” acuzațiilor penale; atât în procedurile penale cât și în cele administrative, penalitățile prevăzute erau de natură penală. Mai mult decât atât, este clar din dosarul cauzei, că acuzațiile intentate împotriva reclamanților în fața instanțelor administrative și penale se refereau, în mod specific, la aceeași conduită apărută în aceleași perioade.

87. Cazul de față se distinge clar, astfel, de cazurile deja examinate de Curte, în care un organ administrativ cu puteri disciplinare, impusese o penalizare, ca urmare a acuzațiilor aduse împotriva unui angajat al statului, în urma achitării acestuia sau acesteia în procedura penală ...; în aceste cazuri, procedurile disciplinare se bucurau de o anumită autonomie *vis-à-vis* de procedura penală, în special, în ceea ce privește condițiile pentru implementarea acestora și scopul

non-punitiv al acestora ... Având în vedere această autonomie, impunerea unei penalizări administrative angajatului în discuție nu a fost considerată, în sine, a se fi făcut cu încălcarea principiului prezumției de nevinovăție, în măsura în care decizia organului administrativ nu conținea o declarație de imputare a răspunderii penale reclamantului.

88. În prezenta speță, după o evaluare a materialelor din dosarul cauzei, diferită de cea aplicată de instanțele penale, instanțele administrative au susținut că reclamanții comiseseră aceleași infracțiuni de contrabandă, de care fuseseră achitați anterior de instanțele penale. Aceste concluzii au fost susținute ulterior, în instanța finală, de Curtea Supremă Administrativă. Dată fiind natura identică a celor două seturi de proceduri în discuție, actele în dispută și elementele constituente ale infracțiunilor respective, această concluzie a instanțelor administrative a încălcat dreptul reclamanților de a fi prezumați nevinovați, ceea ce deja fusese stabilit prin achitarea lor de instanțele penale. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție.

Exactitatea evidențelor

► *Cemalettin Canli v. Turcia*, 22427/04, 18 noiembrie 2008

40. ... De o importanță particulară, în sensul cazului de față, Regulamentele autorizează poliția să păstreze în evidențele lor informații cu privire la persoanele acuzate de infracțiuni grave, inclusiv apartenența la organizații ilegale, adică, infracțiunea de care reclamantul a fost acuzat în trecut, dar de care fusese exonerat ulterior, în 1990.

41. Regulamentele mai conțin prevederi pentru corectarea și revizuirea informațiilor conținute în evidențele organelor de poliție. Acestea obligă poliția să includă în evidențele lor toate informațiile privind rezultatul oricărei proceduri penale referitoare la acuzații ...

42. Cu toate acestea, așa cum se indică mai sus, nu numai că informațiile din raport erau false, dar omiteau orice mențiune privind achitarea reclamantului și încetarea procedurii penale. Mai mult decât atât, deciziile pronunțate în 1990 nu erau anexate raportului, atunci când acesta a fost înaintat Curții din Ankara, în 2003. Aceste omisiuni, în opinia Curții, erau contrare cerințelor neechivoce din Regulamentele Poliției și eliminau un număr de măsuri de protecție procedurale substanțiale prevăzute de legea internă pentru protecția drepturilor reclamantului, potrivit Articolului 8 din Convenție ...

43. Astfel, Curtea concluzionează că elaborarea și prezentarea către Curtea din Ankara, de organele de poliție, a raportului în discuție nu erau „în conformitate cu legea”, în sensul Articolului 8 §2 din Convenție.

► **Z. v. Finlanda, 22009/93, 25 februarie 1997**

111. În ceea ce privește declarația că datele medicale în discuție devin accesibile publicului din 2002, Curtea menționează că limitarea de zece ani a ordinului de confidențialitate nu corespundea dorințelor sau intereselor părților litigante în proceduri, toate solicitând o perioadă mai lungă de confidențialitate ...

112. Curtea nu este convinsă că, prin prescrierea unei perioade de zece ani, instanțele au atribuit suficientă pondere intereselor reclamantului. Trebuie reamintit că, în urma prezentării informațiilor în discuție în cadrul procedurilor, fără consimțământul său, aceasta fusese deja supusă unei imixtiuni grave cu dreptul său la respectarea vieții sale private și de familie. Încălcarea pe care avea să o sufere în continuare, dacă informațiile medicale aveau să fie făcute accesibile public după zece ani, nu este susținută de motive care puteau fi considerate suficiente pentru a prevala față de interesul său în privința datelor rămase confidențiale pe o perioadă mai lungă. Ordinul de a face materialul accesibil încă din 2002 ar constitui, în cazul implementării, o imixtiune disproporționată cu dreptul său la respectarea vieții sale private și de familie, cu încălcarea Articolului 8 ...

► **Craxi v. Italia (No. 2), 25337/94, 17 iulie 2003**

75. În prezenta speță, Curtea reamintește că au fost efectuate divulgări de natură privată, incompatibile cu Articolul 8 din Convenție ..., în consecință, odată depozitate transcrierile în responsabilitatea registraturii, autoritățile au eșuat în obligația lor de a oferi custodie sigură, în scopul securizării dreptului reclamantului la respect pentru viața sa privată. De asemenea, Curtea observă că nu pare că, în prezenta speță, a fost efectuată o anchetă eficace pentru descoperirea circumstanțelor în care jurnaliștii au avut acces la transcrierile conversațiilor reclamantului și, dacă este necesar, să sancționeze persoanele responsabile pentru deficiențele apărute.

76. ... Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 8 din Convenție ...

Capitolul 16

Apelul

CONFORMITATEA CU ARTICOLUL 6

► **Dorado Baúlde v. Spania (dec.), 23486/12, 1 septembrie 2015**

18. În ceea ce privește reclamația reclamantului, potrivit Articolului 13, în coroborare cu Articolul 6 din Convenție, Curtea reamintește că nici Articolul 6 din Convenție, nici Articolul 13 nu garantează, ca atare, un drept de apel sau un drept la un al doilea nivel de jurisdicție ...

► **Ross v. Regatul Unit (dec.), 11396/85, 11 decembrie 1986**

3. ... cu toate că Articolul 6 ... nu garantează un apel în procedura penală, în care oportunitatea de a înainta un apel în vederea determinării unei acuzații penale este pusă la dispoziție, potrivit legii naționale, garanțiile Articolului 6 ... continuă să se aplice procedurilor de apel, întrucât respectivele proceduri fac parte din ansamblul procedurilor care determină acuzația penală în discuție ...

► **Hajiyev v. Azerbaidjan, 5548/03, 16 noiembrie 2006**

39. Curtea consideră că înțelegerea reclamantului asupra sistemului trebuie evaluată la momentul, la care acesta a încercat să facă uz de calea de atac în discuție ... Legea tranzitorie prevedea un drept de a beneficia de reexaminarea cazului de „Curtea de Apel sau Curtea Supremă”. Această formulare ... nu putea oferi în mod rezonabil, reclamantului, înțelegerea clară că apelul său intra în competența Curții Supreme ca instanță de casație, astfel eludând instanța de apel, care era, în mod uzual, disponibilă altor persoane condamnate, în temeiul noii proceduri penale introduse de noul CPP [Cod de procedură penală].

40. Reclamantul a înaintat cererea sa completă pentru apel pe data de 7 martie 2002. În pofida faptului că acesta a retransmis ulterior apelul de mai multe ori, acesta nu a fost nici examinat pe fond, nici respins prin decizie formală a instanței, din cauza lipsei de competență a Curții de Apel în audierea recursului. Mai mult decât atât, în urma cercetărilor continue din partea reclamantului, acesta a fost reasigurat de două ori, prin scrisori din partea secretarului Curții de Apel din data de 24 octombrie și 27 noiembrie 2002, că respectiva cauză a

acestui va fi supusă examinării în curând. Până la 31 martie 2004, la mai mult de doi ani din momentul înaintării recursului său, reclamantul nu fusese informat în mod specific, de Curtea de Apel, despre faptul că apelul intra în competența Curții Supreme, nu a Curții de Apel. Dimpotrivă, acesta a fost lăsat să creadă că respectivul caz se afla, de fapt, în curs de examinare la Curtea de Apel, deși cu o întârziere semnificativă.

41. Curtea mai menționează că, în aceeași perioadă, cazurile altor trei persoane, care s-au prezentat într-o poziție comparabilă, din punct de vedere procedural, au fost examinate, în temeiul procedurii de apel, de Curtea de Apel, ca urmare a aceleiași prevederi a Legii tranzitorii ...

42. Curtea nu este convinsă de argumentul Guvernului, că aceste trei cazuri erau diferite de cazul reclamantului în orice grad semnificativ ...

43. În asemenea circumstanțe, Curtea concluzionează că, dată fiind ambiguitatea Legii tranzitorii și absența unei interpretări judiciare interne clare a prevederilor sale relevante, precum și existența a, cel puțin, trei precedente interne în care reconsiderarea cazurilor bazată pe Legea tranzitorie fusese efectuată de Curtea de Apel, era rezonabil ca reclamantul să creadă că era obligația Curții de Apel să examineze solicitarea sa de apel ...

45. Cu toate acestea, timp de peste doi ani, Curtea de Apel nu a reușit nici să gestioneze apelul reclamantului și să instituie procedurile de apel, nici să respingă formal apelul, din cauza lipsei de competență. Așa cum se menționează mai sus, scrisoarea din 31 martie 2004 semnată de un grefier al Curții de Apel nu constituie, potrivit legii naționale, o decizie judecătorească formală a acelei instanțe.

46. ... La momentul înaintării recursului său și în cadrul următoarei perioade, de cel puțin, doi ani, reclamantului nu i s-au acordat suficiente măsuri de protecție pentru a împiedica o înțelegere eronată a procedurii care i s-a pus acestuia la dispoziție, în temeiul Legii tranzitorii, și a fost lăsat să creadă că îi va fi examinat cazul de Curtea de Apel. Având în vedere particularitățile acestui caz, Curtea concluzionează faptul că era obligația Curții de Apel să ia măsuri pentru a asigura reclamantului posibilitatea de a se bucura efectiv de dreptul său, în baza Legii tranzitorii. Cu toate acestea, Curtea de Apel nu a reușit să facă aceasta. Curtea mai consideră că, în asemenea circumstanțe, ar fi fost posibil ca reclamantul să nu trebuiască să apeleze la Curtea Supremă.

47. În lumina considerentelor anterioare, Curtea concluzionează că reclamantul a suferit o restricționare a dreptului său de acces la o instanță și, astfel, a dreptului său la un proces echitabil.

Astfel, Curtea ... susține, pe fond, că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1.

► **Bayar și Gürbüz v. Turcia, 37569/06, 27 noiembrie 2012**

43. În prezenta cauză, în lumina hotărârii de la Curtea Constituțională ..., Curtea concluzionează că restricția impusă privind dreptul la acces la o instanță, urmărirea scopul legitim de evitare a supraîncărcării listei Curții de Casație de cazuri de mai mică importanță ...

45. În prezenta cauză, totuși, aceasta observă că procedura penală turcă are anumite particularități. Mai întâi, spre deosebire de cazul citat mai sus, în care cazul reclamantului a fost examinat nu numai de tribunalul de primă instanță Court, ci și de *Audiencia Provincial*, în calitate de Curte de Apel, și în care aceste două tribunale se bucurau de jurisdicție completă ..., cazul reclamantilor a fost examinat de o singură instanță. Mai mult decât atât, în sistemul judiciar turc, rolul Curții de Casație deseori nu este limitat la controlul conformității cu legea ... Curtea menționează că, în legea turcă, ca și în legea franceză, deși Curtea de Casație este obligată de faptele stabilite de instanțele inferioare, iar competența sa este limitată prin lege, mai are rolul de a asigura consecvența concluziilor instanței de judecată cu faptele cazului ..., în special, deoarece sistemul justiției penale din Turcia are, la ora actuală, proceduri duale.

46. La fel, Curtea menționează că, Curtea Constituțională turcă a invalidat alineatul 2 al Articolului 305 al Codului de procedură penală, considerând, în particular, că, „în cazul impunerii unei amenzi mai mici de o anumită valoare, faptul restricționării dreptului inculpatului de a face apel privind chestiuni de drept, fără a avea în vedere caracteristicile sentinței sau orice fel de consecințe dăunătoare pe care le poate avea, nu poate fi privit drept compatibil cu Articolele 2 și 36 ale Constituției” ...

47. Curtea împărtășește această opinie, mai ales, deoarece infracțiunea, în prezenta speță, nu intra cu siguranță în categoria infracțiunilor minore, întrucât se referea la tipărirea sau publicarea „declarațiilor sau pliantelor organizațiilor teroriste”, acte care, potrivit secțiunii 6 §2 a Legii anti-terorism, de la implementarea Legii nr. 5532 din 29 iunie 2006, modifică prevederile aplicabile acestor infracțiuni, pasibile de o sentință cu închisoarea între unu și trei ani ... Reclamantii au fost amendați în calitatea lor de proprietar și redactor-șef ai unei publicații. Mai mult decât atât, suma amenzii aplicabile acestui tip de infracțiune variază, în funcție de circulația publicației.

48. Curtea mai menționează că, în legea penală turcă, procurorul poate înainta cazul Curții de Casație, pentru a contesta încadrarea penală a faptelor de un tribunal de primă instanță ... Aceasta consideră că inculpații, care sunt inapți să facă apel privind chestiuni de drept, sunt în dezavantaj în raport cu procurorul public care este, prin contrast, apt să înainteze cazul instanței superioare, pentru a contesta încadrarea faptelor. Prin urmare, restricția impusă reclamantilor în prezenta speță, având în vedere suma amenzii impuse acestora, nu poate fi considerată compatibilă cu principiul egalității armelor, având în vedere miza pentru aceștia în caz și faptul că, în cazuri penale, cerințele unui „proces echitabil” sunt mai stricte ...

49. În lumina celor de mai sus și având în vedere procedurile, per ansamblu, și care era miza în caz, Curtea concluzionează că reclamantii au suferit o restricționare disproporționată a dreptului lor de acces la o instanță, garantată de Articolul 6 §1, și faptul că acest drept a fost afectat în însăși esența sa.

Astfel, a avut loc o încălcare a acestei prevederi.

► **Krombach v. Franța, 29731/96, 13 februarie 2001**

96. Curtea reiterează că Statele-Părți dispun, în principiu, de o marjă mare de apreciere pentru a determina modul în care trebuie exercitat dreptul, asigurat prin Articolul 2 al Protocolului nr. 7 din Convenție. Astfel, controlul de o instanță superioară al unei condamnări sau sentințe poate privi atât chestiuni de fapt cât și chestiuni de drept sau se poate limita exclusiv la chestiuni de drept. Mai mult decât atât, în anumite țări, un inculpat care dorește să înainteze un apel, poate fi nevoit, uneori, să ceară permisiunea în acest sens. Cu toate acestea, orice restricții cuprinse în legislația internă privind dreptul la control menționat în respectiva prevedere trebuie, prin analogie cu dreptul la acces la instanță, prevăzut în Articolul 6 §1 din Convenție, să urmărească un scop legitim și să nu încalce însăși esența aceluși drept ... Această normă este, în sine, consecventă, cu excepția autorizată de alineatul 2 al Articolului 2, și este susținută de declarația franceză privind interpretarea Articolului, care specifică: "... în conformitate cu sensul Articolului 2, alineatul 1, controlul de o instanță superioară poate fi limitat la un control al aplicării legii, cum ar fi un apel către Curtea Supremă".

97. ... la momentul respectiv ..., singurul apel disponibil era un apel privind chestiuni de drept. La prima vedere, normele franceze de procedură penală par, astfel, să respecte Articolul 2 al Protocolului nr. 7 ...

98. Cu toate acestea, Curtea menționează că declarația franceză privind interpretarea Protocolului nu se referă la Articolul 636 al Codului de procedură penală, care prevede în mod expres că persoanele condamnate după proces, *in absentia*, nu au drept de apel la Curtea de Casație. Prin urmare, reclamantul nu a avut nicio „cale de atac” în fața unui tribunal, în sensul ordinar al acestui cuvânt, împotriva condamnării sale, *in absentia*, de un singur nivel de jurisdicție ...

99. Reclamația reclamantului ... a fost că nu are niciun drept de apel către Curtea de Casație împotriva deficiențelor din însăși procedura procesului *in absentia*. Curtea consideră că, faptul că învinuitul poate dezavua sfidarea nu este decisivă în această privință ..., pentru că, deși dezavuarea sfidării poate permite învinuitului să obțină o rejudecare completă a cazului în prezența sa, obligația pozitivă astfel impusă Statului în cazul unei arestări este destinată să garanteze, în mod esențial, procesul contradictorial și conformitatea cu drepturile de apărare ale unei persoane acuzate de o faptă penală.

100. În prezenta speță, reclamantul a dorit atât să respingă acuzațiile pe fond cât și să ridice o obiecție procedurală preliminară. Curtea atribuie importanță faptului că reclamantul nu a putut obține un control, cel puțin, de Curtea de Casație, al legalității refuzului Curții Superioare de a permite avocaților apărării să pledeze ...

În temeiul Articolelor 630 și 639 ale Codului de procedură penală, luate împreună ..., reclamantul, pe de o parte, nu putea fi și nu era reprezentat la Curtea Superioară de un avocat ..., și, pe de alta, nu putea face apel către

Curtea de Casație, întrucât era inculpat *in absentia*. Astfel, acesta nu avea o posibilitate reală de a fi apărut la prima instanță sau de a beneficia de controlul condamnării sale de o instanță superioară.

Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 2 al Protocolului nr. 7 din Convenție.

► **Gurepka v. Ucraina, 61406/00, 6 septembrie 2005**

60. Curtea a examinat procedura de control extraordinară prescrisă de Codul privind contravențiile administrative. Aceasta putea fi inițiată doar de un procuror sau prin moțiune a președintelui instanței superioare ... Dat fiind faptul că această procedură nu era direct accesibilă unei părți în cadrul procedurilor și nu depindea de moțiunea și argumentele acestuia sau acesteia, Curtea consideră că nu a reprezentat o cale de atac suficient de eficace, în sensul Convenției.

61. În ceea ce privește argumentul Guvernului că decizia care impunea arestul și detenția administrativă a reclamantului a fost, de fapt, controlată de o instanță superioară, Curtea nu consideră drept probă faptul că apelul extraordinar înaintat de Procuratură a fost inițiat la propria moțiune a reclamantului. Mai mult decât atât, acest apel a reflectat poziția Procuraturii, și nu a reclamantului. În cadrul acestor proceduri, reclamantul nu a avut nicio oportunitate de a prezenta argumente, iar problema în discuție a fost disputa dintre Procuratură și Curte, privind competența de a impune o sancțiune reclamantului. Curtea consideră că, simplul fapt că revizuirea inițiată de Procuratură a avut un oarecare impact pozitiv, deși temporar, asupra situației reclamantului, respectiv, suspendarea sentinței sale, nu a fost, în sine, suficientă pentru a concluziona că apelul extraordinar a reprezentat o cale de atac efectivă, care ar fi putut satisface cerințele Articolului 2 al Protocolului nr. 7.

► **Galstyan v. Armenia, 26986/03, 15 noiembrie 2007**

124. Curtea menționează, mai întâi, că reclamantul a fost condamnat, în temeiul CAO [Codul privind contravențiile administrative], care prescrie penalizări pentru infracțiuni care nu intră în sfera penală a legii naționale. Aceasta poate genera întrebarea dacă infracțiunea de care reclamantul a fost condamnat era de natură minoră sau nu, în sensul Articolului 2 §2 al Protocolului nr. 7 și dacă excepția conținută în respectiva prevedere trebuie să se aplice. Curtea reamintește identificarea anterioară de Comisie a unei infracțiuni, cum ar fi o „infracțiune împotriva ordinii în sala de ședință”, pentru care s-a prescis o penalizare maximă de 10.000 șilingi austrieci sau, dacă a fost indispensabilă pentru menținerea ordinii, închisoarea pe o perioadă de maxim opt zile, prin Codul de procedură penală al Austriei, ca având un „caracter minor” ... în prezenta speță, reclamantul a fost condamnat la trei zile de închisoare. Cu toate acestea, Articolul 172 al CAO, în temeiul căruia a fost impusă această sentință, a prescis detenția de până la 15 zile ca penalizare maximă. Curtea consideră că o penalizare de 15 zile de închisoare este suficient de severă pentru a nu fi considerată ca având un „caracter minor”, în sensul Articolului 2 §2 al Protocolului nr. 7.

125. Curtea reamintește că Statele-Părți se bucură, în principiu, de o marjă mare de apreciere în determinarea modului în care trebuie exercitat dreptul, asigurat prin Articolul 2 al Protocolului nr. 7 din Convenție. În anumite țări, un inculpat care dorește să facă apel poate fi nevoit, uneori, să ceară permisiunea în acest sens. Cu toate acestea, orice restricții cuprinse în legislația internă asupra aceluși drept de control trebuie, prin analogie cu dreptul la acces la instanță, prevăzut în Articolul 6 §1 din Convenție, să urmărească un scop legitim și să nu încalce însăși esența aceluși drept ...

126. Curtea este conștientă de faptul că sus-menționata sa concluzie a faptului că procedura de control, prescrisă de Articolul 294 al CAO, nu prevede un individ cu un drept clar și accesibil de apel ... Acest Articol prescrie o putere de control de un președinte al unei Curți Superioare, la cererea individului, sau care, mai mult decât atât, este lipsită de orice procedură clar definită sau limite de timp și aplicarea consecventă în practică. În opinia Curții, o asemenea posibilitate de control nu poate fi compatibilă cu Articolul 2 al Protocolului nr. 7. Rezultă că reclamantul nu a avut la dispoziție o procedură de apel care să satisfacă cerințele acestui Articol.

► ***Patsouris v. Grecia*, 44062/05, 8 ianuarie 2009**

36. Curtea observă mai întâi că, potrivit probelor, Legea nr. 3346/2005, în principiu, este în beneficiul persoanelor condamnate în prima instanță sau la apel la maxim șase luni de închisoare, în special, în măsura în care asemenea sentințe nu sunt nici aplicate, nici înregistrate în cazierul judiciar. Asupra acestui din urmă punct, Curtea conferă o pondere specială acordului exprimat de organele de urmărire penală ale țării, conform căruia o sentință, precum cea impusă reclamantului, nu poate fi înregistrată în cazierul judiciar ... Mai mult decât atât, Curtea acceptă că noua lege urmărește un scop legitim, respectiv, accelerarea justiției penale prin degrevarea instanțelor de cazurile mai puțin importante.

37. Cu privire la cazul personal al reclamantului, rămâne la decizia Curții dacă întreruperea cazului penal împotriva acestuia a avut alte consecințe negative care i-ar fi putut atribui acestuia un interes legitim în re-audierea cazului său de o instanță superioară.

38. ... în acest caz, Curtea menționează că reclamantul nu a comis, în mod clar, o infracțiune în cele optsprezece luni care au urmat publicării noii legi și că, prin urmare, cazul penal împotriva acestuia nu poate fi reactivat și intentat împotriva sa.

39. Astfel spus, este adevărat că decizia de condamnare a reclamantului la prima instanță a fost luată în calcul pe durata procedurilor disciplinare împotriva sa care se află, actualmente, în curs de desfășurare. Curtea observă, cu toate acestea, că nu a fost unicul factor în procesul de luare a deciziilor.

40. Mai mult decât atât, Curtea concluzionează că acceptarea afirmației reclamantului că autoritățile disciplinare ar fi trebuit să ignore complet procedura penală al cărei subiect era, în vederea întreruperii cazului, ca fiind compatibilă cu Protocolul nr. 7, Articolul 1, constituie punerea sub semnul întrebării a

jurisdicției organelor disciplinare care sunt, cu toate acestea, autorizate prin legea și practica internă să ia în calcul decizia instanței penale și să evalueze faptele pe care s-a bazat procedura penală ... Curtea indică faptul că disputa înaintată în cazul analizat nu se referă la echitatea procedurilor disciplinare în discuție, care se află, în orice caz, în curs de desfășurare, ci la restricționarea dreptului reclamantului de a beneficia de examinarea condamnării sale de o instanță superioară.

41. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că, în circumstanțele particulare ale cazului de față, aplicarea prevederilor Legii nr. 3346/2005 a avut efecte comparabile cu exonerarea. Prin urmare, Curtea concluzionează că încetarea procedurii penale împotriva reclamantului, în temeiul noii legi, nu prezenta nicio problemă, din punctul de vedere al dreptului la apel, chiar dacă, în etapa inițială, reclamantul a fost condamnat pentru o infracțiune pasibilă de sentința de condamnare la închisoare ...

42. Prin urmare, nu a avut loc nicio încălcare a Protocolului nr. 7, Articolul 2.

► ***Natsvlishvili și Togonidze v. Georgia, 9043/05, 29 aprilie 2014***

96. În ultimul rând, în ceea ce privește reclamația primului reclamant în temeiul Articolului 2 al Protocolului nr. 7, Curtea consideră că este normal, în scopul exercitării dreptului de control al recursului, să fie mai limitat cu privire la o condamnare bazată pe negocierea pedepsei, care reprezintă o renunțare la dreptul de a beneficia de examinarea pe fond a cazului penal, decât este cu privire la o condamnare bazată pe un proces penal ordinar. Aceasta reiterează, în acest scop, că Statele-Părți beneficiază de o marjă mare de apreciere, potrivit Articolului 2 al Protocolului nr. 7 ... Curtea este de opinie că, prin acceptarea negocierii judiciare, primul reclamant, pe lângă renunțarea la dreptul său la un proces ordinar, a renunțat la dreptul la un control al recursului ordinar. Această consecință legală, particulară a negocierii judiciare, care a rezultat din prevederea legală internă clar formulată ..., a fost sau ar fi trebuit să fie explicată acestuia de avocații săi. Prin analogie cu concluziile sale anterioare privind compatibilitatea negocierii pedepsei primului reclamant cu principiul corectitudinii, consacrat în Articolul 6 §1 din Convenție ..., Curtea consideră că nici renunțarea la dreptul la controlul ordinar al recursului nu a reprezentat o restricție arbitrară în conflict cu cerința analogă a caracterului rezonabil conținut în Articolul 2 al Protocolului nr. 7 ...

► ***Ruslan Yakovenko v. Ucraina, 5425/11, 4 iunie 2015***

81. Curtea menționează că instanțele au considerat necesar să țină reclamantul în detenție, ca măsură preventivă, până când hotărârea tribunalului de primă instanță a devenit definitivă, chiar și după expirarea sentinței de condamnare la închisoare impusă acestuia prin respectiva hotărâre. În lipsa unui apel, perioada în discuție a durat douăsprezece zile. Dacă reclamantul ar fi decis să facă apel, acesta ar fi întârziat, pe o perioadă de timp nespecificată, punctul în care hotărârea a devenit definitivă.

82. Astfel, Curtea este de acord cu argumentul reclamantului, că exercitarea dreptului său la apel s-ar fi făcut cu prețul libertății sale, mai ales, dat fiind că durata detenției acestuia ar fi fost incertă. Curtea concluzionează, astfel, că această circumstanță a încălcat însăși esența dreptului său, potrivit Articolului 2 al Protocolului nr. 7.

83. Astfel, a avut loc o încălcare a acestei prevederi.

REFUZUL

Omisiunea de a se conforma luării în custodie

► *Khalfaoui v. Franța*, 34791/97, 14 decembrie 1999

43. ... obligația de a se conforma luării în custodie obligă un reclamant să se supună anticipat privării de libertate rezultată din decizia contestată, chiar dacă, în legea franceză, apelurile privind chestiuni de drept au efect suspensiv, iar hotărârile contestate cu ajutorul unor asemenea apeluri nu sunt încă definitive. Prin urmare, o sentință devine aplicabilă doar dacă și atunci când apelul privind chestiuni de drept este respins.

44. În vreme ce preocuparea de a asigura implementarea deciziilor judiciare este, în sine, legitimă, Curtea observă că autoritățile au alte mijloace la dispoziție, prin care pot lua în custodie persoana condamnată, fie înainte ..., sau după audierea recursului asupra unor chestiuni de drept. În practică, obligația supunerii la luarea în custodie este destinată să substituie pentru proceduri care au de-a face cu exercitarea puterilor organelor de poliție, o obligație inculpaților înșiși, și care este susținută, la fel, de sancțiunea privării acestora de dreptul lor la apel privind chestiuni de drept.

45. În ultimul rând, Curtea observă că obligația de supunere la luarea în custodie nu este justificată nici de caracteristicile speciale ale procedurii de casație. Procedura în Curtea de Casație, unde pot fi înaintate doar argumente privind chestiuni de drept ... este indicată, în mod esențial, și nu a fost considerat că prezența inculpatului era necesară la audiere ...

46. În prezenta speță, în conformitate cu prevederile Articolului 583 al Codului de procedură penală, nerespectarea de reclamant a obligației de a se supune luării în custodie a fost penalizată prin sancțiunea decăderii din dreptul la apel privind chestiuni de drept ...

47. Având în vedere importanța controlului final efectuat de Curtea de Casație în probleme penale și miza în respectivul control pentru cei care ar fi putut fi condamnați la perioade lungi în detenție, Curtea consideră că aceasta este o sancțiune deosebit de severă, care afectează dreptul la acces la instanță, garantat de Articolul 6 din Convenție ...

53. ... posibilitatea care impune scutirea de obligația supunerii la luarea în custodie nu este, în opinia Curții, capabilă să elimine disproporționalitatea sancțiunii decăderii din dreptul la apel privind chestiuni de drept.

54. În concluzie, având în vedere toate circumstanțele cazului, Curtea consideră că reclamantul a suferit o restricționare excesivă a dreptului său de acces la instanță și, astfel, a dreptului acestuia la un proces echitabil.

► **Karatas și Sari v. Franța, 38396/97, 16 mai 2002**

49. În primul rând, Curtea menționează că, după arestarea preventivă, reclamanții au fost eliberați pe cauțiune, sub rezerva unui număr de condiții, inclusiv, pentru reclamantă, condiția de a nu părăsi teritoriul metropolitan al Franței și, pentru reclamant, condiția de a nu părăsi *département* Var. La scurtă vreme după aceasta, totuși, aceștia au încălcat condițiile, sustrăgându-se. Supravegherea judiciară a fost, astfel, retrasă de judecătorul de instrucție care, pe 3 februarie și 7 aprilie 1995, a emis mandate pentru arestarea acestora. Curtea observă că, din acel moment, reclamanții au fost supuși obligației de a se conforma acestor mandate de arestare și că, întrucât citațiile nu le puteau fi înmânate, hotărârea judecătorească pronunțată în lipsă împotriva acestora, le-a fost prezentată „la Procuratură”, în conformitate cu Articolul 492 §1 al Codului de procedură penală.

În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că reclamanții, deși eliberați pe cauțiune, s-au auto-privat de oportunitatea de a apărea în fața instanței de judecată fără ca, mai întâi, să se supună luării în custodie. Aceasta mai menționează că o solicitare de respingere a hotărârii judecătorești în discuție ar determina, în mod necesar, declararea acesteia drept nulă și neavenită.

50. Curtea consideră, astfel, că există motiv pentru a face distincție între faza investigației și hotărârea judecătorească în discuție, deoarece, chiar înaintea trimiterii cazului spre judecare, reclamanții au fost supuși obligației de conformare cu mandatele de arestare emise de judecătorul de instrucție. În consecință, obligația de supunere la luarea în custodie, în vederea dobândirii accesului la instanță, legat de care s-au plâns reclamanții, a rezultat din obligația pre-existentă căreia aceștia au omis să se conformeze înaintea hotărârii judecătorești în discuție, adică să rămână la dispoziția sistemului judiciar, în vederea dobândirii accesului la o instanță. Curtea observă, așa cum argumentează Guvernul, că mandatele de arestare menținute de instanța de judecată reprezintă extinderea necesară a celor emise de judecătorul de instrucție în măsura în care reclamanții, în circumstanțele descrise, nu mai prezentau nicio garanție de reprezentare de un avocat, după cum a menționat Curtea, în hotărârea sa.

51. Curtea concluzionează, astfel, având în vedere atât circumstanțele particulare ale cazului cât și progresul procedurilor interne, că obligația impusă reclamanților nu constituia un obstacol pentru dreptul la acces la o instanță.

Neparticiparea la proceduri

► **Eliazer v. Olanda, 38055/97, 16 octombrie 2001**

33. ... reclamantul nu avea nicio obligație de a se supune la luarea în custodie ca o precondiție înainte ca procedurile de obiecție înaintea Curții de Justiție Comune să aibă loc. A fost alegerea reclamantului să nu apară la aceste

proceduri, din cauza riscului de a fi arestat. Mai mult ... calea către Curtea de Casație a fost deschisă reclamantului, odată ce acesta a ales să fie prezent la procedurile de obiecție ...

34. În acest sens, Curtea concluzionează că, în prezenta speță, interesul Statului în asigurarea că, cât mai multe cazuri posibil sunt judecate în prezența învinutului înaintea admiterii accesului la proceduri de casație, prevalează față de preocuparea învinutului de a evita riscul arestării prin participarea la proces ...

35. În ajungerea la această concluzie, Curtea a luat în considerare întreg ansamblul procedurilor, mai ales, faptul că avocatul reclamantului fusese audiat în cadrul procedurilor de apel în fața Curții de Justiție Comune, chiar dacă reclamantul nu s-a prezentat la aceste proceduri ... și că reclamantul avea posibilitatea de a-și asigura accesul la Curtea Supremă, prin inițierea de proceduri care să conducă la rejudecarea acuzațiilor împotriva acestuia, sub condiția ca acesta să participe la proceduri. În opinia Curții, nu se poate spune că un asemenea sistem, care vizează să echilibreze interesele particulare implicate, este unul inechitabil.

36. Decizia care declară apelul reclamantului în casație inadmisibil nu poate, astfel, să fie considerat o limitare disproporționată a dreptului reclamantului de acces la o instanță sau una care l-a privat pe acesta de un proces echitabil. Astfel, nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §1 și 3 din Convenție.

Neconformarea cu cerințele procedurale

► *Osu v. Italia*, 36534/97, 11 iulie 2002

34. ... cererea reclamantului ... a fost declarată inadmisibilă, pe temeiul că nu a fost înaintată în termenul-limită de zece zile, prevăzut de Articolul 175 al Codului de procedură penală ...

36. ... Curtea observă că Articolul 1 al Legii nr. 742 din 7 octombrie 1969 prevede că se suspendă automat curgerea termenelor procedurale de la 1 august până la 15 septembrie în fiecare an și că, dacă un termen a început să curgă în această perioadă, data începerii este amânată în mod automat până la finalul acestei perioade. Reclamantul, de fapt, și-a înaintat cererea pe data de 22 septembrie, adică în termenul-limită de zece zile care începe de la 16 septembrie 1995.

37. Cu toate acestea, Curtea de Casație nu a aplicat prevederile Legii nr. 742 și a respins cererea reclamantului, ca nefiind înaintată la momentul de timp oportun. Nu există nicio explicație în decizia Curții de Casație sau în observațiile din partea Guvernului referitor la motivul pentru care formularea clară a secțiunii 1 a Legii nr. 742 nu s-a aplicat în cazul reclamantului ...

38. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că reclamantul ar fi putut aștepta, în mod rezonabil, ca suspendarea limitelor de timp procedurale să fie aplicate în cazul său și că, în temeiul legislației interne relevante, decizia Curții de Casație din 30 ianuarie 1996 nu a fost predictibilă.

39. Prin introducerea cererii acestuia pentru permisiunea înaintării unui apel tardiv la șapte zile după încheierea perioadei de suspendare, nu se poate considera că reclamantul a acționat în mod neglijent. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că neaplicarea secțiunii 1 a Legii 747/69 fără niciun fel de motive, a privat, astfel, reclamantul de dreptul la acces la o instanță, pentru contestarea condamnării sale, *in absentia*.

40. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 6 §1.

► **AEPI SA v. Grecia, 48679/99, 11 aprilie 2002**

24. Curtea menționează că, potrivit secțiunii 505 §2 și secțiunii 479 §2, timpul admis pentru apel la Curtea de Casație, de Secretar de Stat, este de 30 de zile de la prezentarea hotărârii contestate. Articolul 473 §3 conține o prevedere specială referitor la momentul începerii curgerii termenului în cazuri în care este imposibil apelul cu privire la fapte: în asemenea cazuri, timpul începe să curgă de la data finalizării deciziei.

25. În prezenta cauză, reclamantul a făcut apel către Curtea de Casație la 20 de zile după luarea la cunoștință a textului hotărârii din instanța penală prin procurorul adjunct al Curții de Casație, care a concluzionat că Articolul 70 al Legii privind proprietatea intelectuală a fost interpretat greșit și aplicat în mod eronat de Curte. Cu toate acestea, Curtea de Casație a respins apelul ca nefiind oportun; aceasta a menționat că hotărârea a fost supusă recursului cu privire la fapte și, astfel, termenul a început să curgă, atunci când aceasta a fost prezentată, nu atunci când a fost finalizată.

26. Curtea menționează că, indiferent de posibilitatea de a înainta un apel împotriva deciziei instanței penale în prezenta cauză, compania reclamantă a dorit să facă apel la Curtea de Casație, nu să conteste chestiunile de fapt, ci pe cele legale, generate de raționamentul hotărârii. Textul complet al hotărârii a fost, astfel, necesar pentru a-i permite să-și pregătească prezentările către Curtea de Casație în mod clar și precis.

27. Dar Curtea observă, mai întâi de toate, că societatea reclamantă a prezentat apelul prin Secretar de Stat. Dacă starea legii relevante a fost cea descrisă de Guvern, Secretarul de Stat, care era perfect familiarizat cu aspectele procedurale ale obligațiilor sale, ar fi refuzat, fără îndoială, să o înainteze.

28. Prin respingerea recursului ca inoportun, în aceste circumstanțe, pe temeiul că acesta a fost prezentat într-o perioadă care curgea, mai degrabă de la momentul prezentării hotărârii decât de la momentul finalizării, Curtea concluzionează că, Curtea de Casație a privat reclamantul de dreptul la acces la o instanță. Astfel, aceasta concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1.

► **Reichman v. Franța, 50147/11, 12 iulie 2016**

22. Reclamantul susține că, faptul că acordase împuternicire specială avocatului său, pentru desfășurarea procedurilor în fața Curții de Casație înaintea prezentării verdictului Curții de Apel, a fost o simplă măsură de

precauție, având în vedere perioada foarte scurtă de timp în care cazul putea fi înaintat Curții de Casație. Acesta reamintește că, în temeiul prevederilor Articolului 568 al CPP, această perioadă este de cinci zile întregi de la prezentarea deciziei în discuție.

23. Reclamantul consideră că această cerință privind emiterea unei împuterniciri speciale, prevăzută de Articolul 576 al aceluiași Cod, așa cum este aplicată de Curtea de Casație, reprezintă o imixtiune disproporționată cu dreptul de acces al acestuia la instanță, garantat de Articolul 6 §1 din Convenție. Aduă că acesta a fost motivul pentru care legiuitorul a abrogat aceste prevederi prin Legea din 25 ianuarie 2011 ...

35. În lumina circumstanțelor particulare ale cazului analizat, Curtea nu este convinsă că, simplul fapt, că împuternicirea a fost acordată de reclamant avocatului său înaintea prezentării de Curtea de Apel a verdictului său, justifică concluzia lipsei unei dorințe autentice din partea acestuia de a înainta chestiunea Curții de Casație. Dimpotrivă, aceasta menționează că termenii împuternicirii indică o dorință neechivocă și detaliată de a face apel la Curtea de Casație, în cazul unui verdict de vinovăție ...

36. Curtea mai menționează că perioada de timp pentru un apel către Curtea de Casație în această problemă este de cinci zile întregi, ceea ce reprezintă o perioadă deosebit de scurtă, care trebuie luată în calcul în evaluarea proporționalității declarației de inadmisibilitate.

37. Curtea menționează, împreună cu Guvernul, că abrogarea ulterioară de legiuitorul francez a cerinței pentru eliberarea către un avocat a unei împuterniciri speciale ... nu a rezultat din presupusa natură excesivă a acestei condiții de admisibilitate. Cu toate acestea, consideră că această abrogare înseamnă, cel puțin, că această normă nu a avut un rol fundamental în reglementarea admiterii apelurilor către Curtea de Casație.

38. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că, prin declararea recursului reclamantului către Curtea de Casație ca fiind inadmisibil, autoritățile au demonstrat un formalism excesiv, care este o imixtiune disproporționată cu dreptul acestuia de acces la o instanță.

39. Reclamantului i s-a refuzat orice examinare a recursului său pe fond, cu toate că acesta a fost declarat vinovat de o faptă penală și libertatea sa de expresie era pusă în discuție.

40. Astfel, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

► ***Marpa Zeeland B.V. și Metal Welding B.V. v. Olanda,***
46300/99, 9 noiembrie 2004

47. Se pare, din hotărârile Curții de Apel din data de 1 decembrie 1997, că instanța a constatat că dl Wouterse fusese convins de Procurorul General, pe motive necorespunzătoare, să retragă apelurile ... Având în vedere că, în principiu, nu este rolul Curții să evalueze ea însăși faptele care au determinat o

instanță națională să adopte o decizie mai degrabă decât alta ..., Curtea nu vede niciun motiv să nu fie de acord cu concluzia Curții de Apel ...

49. Curtea menționează că, fiind convinse să-și retragă apelurile, companiile reclamante s-au găsit în incapacitatea de a le reinstitui, după ce solicitările lor pentru suspendarea sentinței au fost respinse. Curtea Supremă a menționat că sistemul închis al Olandei privind căile de atac legale milita împotriva înaintării recursului la mai mult de paisprezece zile după o hotărâre judecătorească. Deoarece nu fusese înaintat niciun apel privind chestiuni de drept în respectivele limite de timp, împotriva hotărârilor Curții de Apel din data de 4 decembrie 1995, în care a fost menționată retragerea apelurilor, acele decizii deveniseră definitive și decisive. Ca urmare, retragerea apelurilor devenise irevocabilă.

50. Cu toate acestea, companiile reclamante fuseseră convinse de Procurorul General să retragă apelurile și înțeleseseră că li se va acorda suspendarea sentinței. Atunci când respectiva suspendare nu s-a materializat și procedurile privind apelurile au ajuns la final, companiile reclamante nu au beneficiat nici de suspendare, nici de altă posibilitate de susținere a cazului la apel.

51. Curtea consideră că, în aceste circumstanțe, companiilor reclamante le-a fost refuzat accesul efectiv la o instanță și nu și-au putut exercita dreptul la apel într-o manieră semnificativă. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

ORGANUL JUDICIAR

► **Didier v. Franța (dec.), 58188/00, 27 august 2002**

3. ... un „tribunal”, în sensul Articolului 6, este, de asemenea, unul, în sensul Articolului 2 al Protocolului nr. 7 ... Curtea menționează, în ultimul rând, că atunci când revizuieste decizii ale FMB [Financial Markets Board], *Conseil d'Etat*, are competența de a administra toate aspectele cazului, astfel că, în această privință, este, de asemenea, un „organ judiciar cu jurisdicție deplină”, și, astfel, un „tribunal” ... Astfel spus, Curtea consideră că reclamantului i s-a acordat dreptul la apel într-o chestiune penală, în conformitate cu primul alineat al Articolului 2 al Protocolului nr. 7 ...

IMPARȚIALITATEA

A se vedea și INSTANȚA DE JUDECATĂ (Imparțialitatea), p. 213 de mai sus.

► **Bonazzi v. Italia (dec.), 7975/77, 13 decembrie 1978**

9. ... în ceea ce privește conduita judecătorilor, Comisia observă că reclamantul nu a prezentat Curții de Casație nicio probă, care să demonstreze faptul că cei trei judecători au fost subiectivi. Faptul că acuzația a fost modificată de Curtea Superioară de Apel, iar durata sentinței mărită (de la circa 11 ani la circa 14 ani) nu poate fi considerat, în prezenta speță, drept dovadă a subiectivității.

► **Oberschlick v. Austria, 11662/85, 23 mai 1991**

51. ... Aici, nu numai președintele, ci și ceilalți doi membri ai Curții de Apel ar fi trebuit să se retragă, *ex officio*, în conformitate cu Articolul 489 §3 al Codului de procedură penală. Oricare ar fi fost poziția cu privire la președintele completului de judecată, nici reclamantul și nici apărătorul acestuia nu au fost la curent, decât mult după audierile din 17 decembrie 1984, cu faptul că ceilalți doi judecători participaseră, de asemenea, la decizia din 31 mai 1983.

Astfel, nu este stabilit faptul că reclamantul a renunțat la dreptul său de a beneficia de determinarea cazului de un tribunal „imparțial”.

► **Borgers v. Belgia, 12005/86, 30 octombrie 1991**

28. Mai întâi și mai înainte de toate, disproporția a fost accentuată și mai mult de participarea procurorului, în calitate de consultant, în deliberările Curții. Asistența de această natură, acordată cu obiectivitate totală, poate fi de un anumit ajutor în elaborarea hotărârilor, cu toate că această sarcină revine, în primul rând, Curții de Casație însăși. Totuși, este greu de înțeles cum se poate limita acest tip de asistență la considerente stilistice, care sunt, în orice caz, frecvent indisociabile de aspecte semnificative, dacă se intenționează, la fel, așa cum a afirmat Guvernul, să contribuie la menținerea consecvenței jurisprudenței. Chiar dacă această asistență a fost, astfel, limitată în prezenta speță, se poate crede, în mod rezonabil, că deliberările au permis procurorului o oportunitate adițională de a promova, fără teama contrazicerii de reclamant, a observațiilor sale, în sensul că apelul trebuie respins.

► **Daktaras v. Lituania, 42095/98, 10 octombrie 2000**

33. ... Curtea menționează că președintele Direcției Penale a Curții Supreme a înaintat o petiție judecătorilor respectivei direcții pentru anularea hotărârii Curții de Apel, în urma solicitării de judecătorul de primă instanță, care era nemulțumit de acea hotărâre. Președintele a propus anularea deciziei Curții de Apel și reinstituirea hotărârii primei instanțe. Același președinte a numit, apoi, judecătorul-raportor și a constituit Camera care urma să examineze cazul. Petiția președintelui a fost anexată de acuzare la audiere și, în final, susținută de Curtea Supremă ...

35. ... Curtea consideră că o asemenea opinie nu poate fi privită drept neutră, din punctul de vedere al părților, prin recomandarea că adoptării sau anulării unei decizii particulare, președintele devine, în mod necesar, aliatul sau oponentul inculpatului ...

În prezenta solicitare, președintele a preluat cazul organului de urmărire, deoarece, la audiere, petiția președintelui a fost contestată de reclamant, dar anexată de acuzare, care nu a înaintat ea însăși un apel ...

36. Mai mult decât atât, deși este adevărat că președintele nu avea calitatea de membru al Curții care determina petiția, acesta a ales judecătorul-raportor și membrii Camerei din rândul judecătorilor Direcției Penale pe care o conduce ...

... atunci când președintele Direcției Penale nu numai că preia cazul organului de urmărire ci, pe lângă funcțiile sale organizaționale și manageriale, constituie Curtea, nu se poate spune că, din punct de vedere obiectiv, există suficiente garanții pentru a exclude orice îndoială legitimă privind lipsa presiunii necorespunzătoare. Faptul că intervenția președintelui a fost determinată de judecătorul de primă instanță doar agravează situația ...

► **Chmelíř v. Republica Cehă, 64935/01, 7 iunie 2005**

60. ... Astfel, Curtea menționează că, în calitate de președinte al direcției căreia i s-a înaintat apelul dlui Chmelíř, M.V. a devenit inculpat într-o acțiune inițiată de reclamant pe data de 7 februarie 2000, pentru protecția drepturilor referitoare la personalitate. Apoi, pe 15 februarie 2000, M.V. a ordonat reclamantului să plătească o amendă disciplinară pentru sfidarea Curții, pe temeiul că acesta adusesese false acuzații în solicitarea sa privind retragerea judecătorului din data de 3 decembrie 1999 și că acele acuzații constituiseră un atac insolent și fără precedent asupra persoanei sale, și erau destinate să întârzie procedurile. În ultimul rând, pe data de 1 martie 2000, Înalta Curte a respins a doua cerere a reclamantului pentru retragerea judecătorului, după ce a fost inițiată acțiunea împotriva lui M.V. pentru protecția drepturilor referitoare la personalitate.

67. ...o solicitare pentru retragere reprezintă o cale de atac statutară disponibilă părților litigante, în temeiul Codului de procedură penală. Mai mult decât atât, raționamentul acelei decizii sugerează faptul că președintele direcției a fost insuficient apt să se distanțeze de comentariile făcute cu privire la persoana sa, în contextul primei cereri a reclamantului pentru retragere. În opinia Curții, ar fi academic să se afirme că judecătorul a acționat fără vreun interes personal și apăra, pur și simplu, autoritatea și statutul Curții. În realitate, instanțele nu sunt instituții impersonale și operează prin intermediul judecătorilor în exercițiu. Deoarece ... sfidarea Curții a fost constituită printr-un atac insolent și fără precedent la adresa președintelui direcției, aceasta indică evaluarea conduitei reclamantului de judecătorul respectiv, în legătură cu înțelegerea persoană a acestuia, sentimentele sale, simțul demnității și standardele sale de comportament, întrucât acesta se simțea vizat și insultat personal. Astfel, propria sa percepție și evaluare asupra faptelor și hotărârea sa erau implicate în procesul determinării dacă Curtea fusese insultată în acel caz specific.

În acest context, trebuie evidențiată, de asemenea, severitatea pedepsei impuse (cea mai ridicată amendă posibilă prevăzută de Codul de procedură penală) și avertismentul către reclamant, în sensul că orice atac similar, pe viitor, era probabil să fie încadrat ca faptă penală. Toate aceste elemente arată, în opinia Curții, că judecătorul a reacționat exagerat față de conduita reclamantului ...

69. Pentru Curte, aceste elemente sunt suficiente pentru a justifica existența obiectivă a temerilor din mintea reclamantului, respectiv, faptul că M.V., în calitate de președinte al Direcției Înaltei Curți, nu dispunea de imparțialitatea necesară.

► ***D.P. v. Franța, 53971/00, 10 februarie 2004***

34. ... teama de o lipsă de imparțialitate era cauzată de faptul că doi dintre judecătorii care au luat hotărârea, pe data de 9 iunie 1999, asupra recursului reclamantului împotriva condamnării au făcut parte, anterior, din Direcția care a hotărât pe data de 12 februarie 1997 în cazul recursului împotriva hotărârii care a încredințat reclamantul judecării de Curtea Superioară. Curtea acceptă că situația respectivă putea genera îndoieli în mintea reclamantului privind imparțialitatea Curții de Casație. Cu toate acestea, trebuie să considere dacă respectivele îndoieli erau justificate, în mod obiectiv ...

40. Curtea consideră că, în luarea deciziei sale, trebuie să țină seama de caracteristicile speciale ale rolului și naturii controlului judiciar exercitat de Curtea de Casație. Deși este adevărat că judecătorii Curții de Casație care au participat la două apeluri separate în cadrul procedurilor au hotărât, în fiecare ocazie, asupra legalității și motivelor pentru deciziile pronunțate de instanțe inferioare, întrebările ridicate de primul apel priveau legalitatea investigației, iar cele ridicate de al doilea, priveau legalitatea hotărârii. Astfel, judecătorilor respectivi nu li s-a cerut niciodată să evalueze fondul acuzațiilor împotriva reclamantului și au fost obligați să ia în considerare diferite întrebări ale legii în cazul fiecăruia dintre apeluri.

41. Cu alte cuvinte, problemele pe care au fost solicitați să le ia în considerare în cel de-al doilea apel nu au fost analoge celor pe care au trebuit să le administreze în cazul primului apel.

42. Astfel, Curtea acceptă că reclamantul ar fi putut avea suspiciuni privind imparțialitatea Curții de Casație. Cu toate acestea, având în vedere diferența dintre întrebările prezentate Direcției Penale în cele două apeluri, Curtea consideră că acesta nu avea motive obiective să se teamă că va demonstra subiectivitate sau prejudecăți cu privire la decizia pe care trebuia să o ia în apelul împotriva condamnării.

43. Prin urmare, nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție ...

► ***Lindon, Otchakovsky-Laurens și July v. Franța [MC], 21279/02, 22 octombrie 2007***

77. ... teama de o lipsă de imparțialitate a fost determinată mai mult de faptul dovedit că doi din cei trei judecători în exercițiu la Curtea de Apel Paris, care au susținut condamnarea celui de-al treilea reclamant pentru defăimare, având în vedere publicarea petiției contestate, au hotărât anterior, în cazul primilor doi reclamanți, cu privire la natura defăimătoare a trei dintre pasajele ofensatoare din roman, care au fost citate în petiție ...

78. Curtea menționează că, chiar dacă acestea erau relaționate, faptele celor două cazuri difereau, iar „învinuitul” nu era același: în primul caz, întrebarea era dacă editorul și autorul ... fuseseră vinovați de infracțiunea de defăimare și de complicitate la respectiva infracțiune; în al doilea, Curtea a trebuit să decidă

dacă, în context jurnalistic, directorul publicației *Libération* comisese aceeași infracțiune prin publicarea textului unei petiții care reproducea aceleași pasaje ..., la fel, este clar că hotărârile pronunțate în cazul primilor doi reclamânți nu conțineau nicio presupuziție referitor la vinovăția celui de-al treilea reclamant ...

79. Desigur, în hotărârea pronunțată la 21 martie 2001, în cazul celui de-al treilea reclamant, Curtea de Apel Paris a făcut referire retroactiv, cu privire la natura defăimătoare a pasajelor contestate, la hotărârea pronunțată ..., în cazul primilor doi reclamânți. Cu toate acestea, în opinia Curții, acest lucru nu justifică în mod obiectiv temerile celui de-al treilea reclamant privind lipsa de imparțialitate din partea judecătorilor. Prima hotărâre a Curții de Apel ... a găsit că anumite pasaje ale cărții scrise de primul reclamant și publicată de cel de-al doilea, erau defăimătoare. Asupra acestui capăt, respectiva hotărâre devenise *res judicata*. A doua hotărâre ... trebuia să aplice acea autoritate acestui aspect al disputei, în vreme ce problema bunei sau relei credințe a celui de-al treilea reclamant, care era responsabil pentru publicarea unei petiții, care aproba respectiva carte și critica condamnarea primilor doi reclamânți, rămânea deschisă și nu fusese afectată de prima hotărâre. Astfel, ar fi excesiv să se considere că doi judecători care participaseră la completul care pronunțase, succesiv, cele două hotărâri în discuție, puteau corupe imparțialitatea obiectivă a Curții. În realitate, în ceea ce privește caracterizarea textului ca defăimare, orice alt judecător ar fi fost obligat de principiul *res judicata*, ceea ce înseamnă că participarea acestora nu avea nicio influență asupra respectivei părți a celei de-a doua hotărâri. Și, în ceea ce privește problema bunei credințe, care era o problemă total diferită în cele două cazuri, chiar dacă acestea erau relaționate, nu există probe care să sugereze că judecătorii erau obligați, în orice fel, de evaluarea lor în primul caz ...

80. În ultimul rând, cazul de față este, în mod evident, necomparabil cu cel al *San Leonard Band Club v. Malta* ..., în care judecătorilor din complet li s-a cerut să decidă dacă nu comiseră ei înșiși o eroare de interpretare sau de aplicare legală în decizia lor anterioară, adică, să se judece pe ei înșiși și propria lor capacitate de aplicare a legii.

81. Prin urmare, orice îndoieli ar fi putut avea cel de-al treilea reclamant cu privire la imparțialitatea Curții de Apel atunci când a hotărât în al doilea caz, nu pot fi privite ca fiind justificate în mod obiectiv.

► **Morice v. Franța [MC], 29369/10, 23 aprilie 2015**

79. ... teama de o lipsă de imparțialitate era determinată de faptul că judecătorul J.M., care făcuse parte din completul Curții de Casație, care adoptase hotărârea din 10 decembrie 2009, își exprimase susținerea pentru judecătorul M. cu nouă ani înainte, în contextul unor proceduri disciplinare care fuseseră instituite împotriva acesteia ...; adresându-se ca judecător și coleg din aceeași instanță, în cadrul unei ședințe generale a judecătorilor de la *tribunal de grande instance* din Paris, la 4 iulie 2000, unde acesta votase, ulterior, în favoarea moțiunii de susținere a judecătorului M., J.M. declarase: „Nu ni se interzice, ca judecători locali, să declarăm că suntem alături de judecătorul [M.]. Nu ni se interzice să afirmăm că judecătorul [M.] are sprijinul și încrederea noastră”. ...

80. ... reclamantul a admis, în observațiile sale, că nu se stabilise faptul că judecătorul J.M. manifestase o părtinire personală împotriva sa. Acesta a afirmat, simplu, că, indiferent de conduita sa personală, însăși prezența lui J.M. în complet crease o situație care făcuse ca temerile sale să fie justificate și legitime, în mod obiectiv ...

82. ... Curtea este, în primul rând, de opinie că limbajul folosit de judecătorul J.M. în sprijinul unui coleg judecător, judecătorul M., care era responsabil pentru inițierea procedurii penale împotriva reclamantului în cazul adus acum în discuție, era apt să genereze îndoieli în mintea inculpatului, privind imparțialitatea audierii de „tribunal” a cauzei sale.

83. Desigur, Guvernul a argumentat în observațiile sale, printre altele, că observațiile lui J.M. nu erau suficiente pentru stabilirea unei lipse de imparțialitate obiectivă din partea acestuia, întrucât fuseseră făcute cu mult timp înainte, iar cuvintele folosite reflectau o poziție personală care privea doar condițiile în care informațiile despre inițierea procedurilor disciplinare împotriva unui coleg din aceeași instanță fuseseră disponibile.

84. Curtea este de opinie, cu toate acestea, că însuși contextul singular al cazului nu poate fi trecut cu vederea. Aceasta atrage atenția, mai întâi, că respectivul caz în discuție privea un avocat și un judecător, care participaseră, în acea calitate, la două investigații judiciare în cazuri deosebit de mediatizate: cazul „Borrel”, în contextul căruia fuseseră făcute observațiile contestate ale reclamantului, și cazul „Scientology”, care determinase observațiile lui J.M. Mai menționează, ca și Camera, că judecătorul M. deja desfășurase investigația în cazul „Borrel”, cu prezentarea sa semnificativă în mass-media și repercusiunile politice, atunci când J.M. își exprimase în mod public sprijinul pentru aceasta în contextul cazului „Scientology” ... Așa cum evidențiază Camera, J.M. își exprimase atunci opinia într-un cadru oficial, la ședința generală a judecătorilor de la *tribunal de grande instance* din Paris.

85. Curtea observă în continuare, că reclamantul care, în ambele cazuri, era avocatul părților civile care criticaseră activitatea judecătorului M., a fost, ulterior, condamnat pe baza unei plângeri a acesteia din urmă: corespunzător, conflictul profesional a luat forma conflictului personal, judecătorul M. solicitând instanțelor repararea prejudiciilor for daune rezultate dintr-o infracțiune de a cărei comitere l-a acuzat pe reclamant.

86. Curtea mai dorește să evidențieze, asupra acestui capăt, că hotărârea Curții de Apel căreia i s-a încredințat cazul, stabilise ea însăși, în mod expres, o legătură între observațiile reclamantului în cadrul procedurilor în discuție și cazul „Scientology”, concluzionând că acest lucru sugera, din partea reclamantului, o „reglare a scorurilor *ex post facto*” și animozitatea personală față de judecătorul M., „cu care intrase în conflict în diverse cazuri” ...

87. Exact această hotărâre a Curții de Apel este cea împotriva căreia a făcut apel reclamantul cu privire la chestiuni de drept și care a fost examinată de completul Direcției Penale a Curții de Casație la care a participat judecătorul

J.M. Curtea nu este de acord cu argumentul Guvernului, în sensul că această situație nu prezintă nicio dificultate, deoarece un apel cu privire la chestiuni de drept reprezintă o cale de atac extraordinară, iar controlul de Curtea de Casație este limitat exclusiv la respectarea legii.

88. În jurisprudența sa, Curtea a evidențiat rolul crucial al proceduri de casație, care formează o etapă specială a procedurii penale, cu urmări potențial decisive pentru învinuit, ca în speță, deoarece, în situația în care cazul a fost anulat, acesta ar fi putut fi înaintat unei alte Curți de Apel pentru o nouă examinare, atât a faptelor cât și a legii. După cum a declarat Curtea în numeroase ocazii, Articolul 6 §1 din Convenție nu obligă Statele-Părți să înființeze Curți de Apel sau de Casație, dar un Stat care nu instituie astfel de Curți trebuie să se asigure că persoanele care au acces la lege se bucură, în fața acestor Curți, de garanțiile fundamentale din Articolul 6 ... și aceasta include, incontestabil, cerința de imparțialitate a Curții.

89. În ultimul rând, Curtea este de părere că argumentul Guvernului, potrivit căruia J.M. participa la un complet extins, cuprinzând zece judecători, nu este decisiv pentru problema imparțialității obiective, potrivit Articolului 6 §1 din Convenție. Având în vedere confidențialitatea deliberărilor, este imposibil de apreciat influența propriu-zisă a lui J.M. în acea ocazie. Deci, în contextul astfel descris ..., imparțialitatea acelei instanțe ar fi fost expusă unei îndoieli autentice.

90. Mai mult decât atât, reclamantul nu fusese informat că judecătorul J.M. va participa la complet și nu avea niciun motiv să creadă acest lucru. Curtea menționează că, dimpotrivă, reclamantul fusese înștiințat despre examinarea cazului de un complet redus al Direcției Penale a Curții de Casație, așa cum este confirmat de raportul judecătorului-raportor, fluxul de lucru on-line al Curții de Casație pentru caz și trei notificări către părți, inclusiv două care au fost prezentate după data audierii ... Reclamantul nu avea, astfel, nicio oportunitate să conteste prezența lui J.M. sau să facă observații privind problema imparțialității în această privință.

91. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că ... temerile reclamantului ar fi putut fi considerate, în mod obiectiv, justificate.

► **Karelin v. Rusia, 926/08, 20 septembrie 2016**

72. Curtea mai menționează că lipsa unei părți acuzatoare a avut un efect asupra funcționării prezumției de nevinovăție în cadrul procesului și, implicit, asupra problemei imparțialității instanței de judecată și invers. Curtea reiterează, în acest scop, că Articolul 6 §2 din Convenție protejează dreptul de a fi „prezumat nevinovat până la dovedirea vinovăției, conform legii”. Prezumția de nevinovăție va fi încălcată în cazul în care, în fond sau având în vedere funcționarea legii aplicabile (de exemplu, o ipoteză legală), sarcina probei se mută de la acuzare la apărare ...

73. Informațiile disponibile privind conținutul și aplicarea prevederilor pertinente ale legii naționale nu permit Curții să constate maniera în care

prezumția de nevinovăție și sarcina probei au funcționat în cazurile de infracțiune administrativă examinate de instanțe de jurisdicție generală, inclusiv cazul de față. În asemenea circumstanțe, Curtea acceptă că instanța de judecată nu a avut altă alternativă decât să-și asume sarcina prezentării și, ceea ce este mai pertinent, să poarte sarcina susținerii acuzației pe durata unei audieri orale.

74. Mai mult decât atât, CAO [Codul privind contravențiile administrative] a prevăzut că instanța de judecată putea decide dacă solicită probe orale sau prezentarea documentelor, ori autorizarea unui raport. Guvernul a declarat că asemenea decizii pot fi luate „*inter alia*, la cererea inculpatului”. Implicit, aceasta mai poate însemna că asemenea decizii pot fi luate de instanța de judecată *proprio motu*. Curtea a examinat un număr de decizii constituționale referitoare la problemă și nu consideră concludent raționamentul acestora în ceea ce privește problema căutării și colectării probelor de o instanță ...

75. După examinarea materialelor disponibile și a prevederilor relevante ale legislației interne și a jurisprudenței, Curtea nu este convinsă că au fost luate suficiente măsuri de protecție pentru a exclude îndoieli legitime în privința efectului advers pe care procedura l-a avut asupra imparțialității instanței de judecată. Deși menționează că chestiunea imparțialității se leagă, aici, de contextul unei infracțiuni relativ minore, cu toate că reiese din procedura specifică în sine, mai degrabă decât din orice acțiune sau inacțiune, în circumstanțele cazului, Curtea consideră că imparțialitatea nu este proporțională cu natura și severitatea penalităților suportate sau cu miza pentru inculpat în cadrul procedurilor.

76. Curtea consideră că, atunci când o audiere orală este considerată oportună (de exemplu, pentru că este în joc o posibilă penalizare cu detenția, ca în speță) pentru determinarea judiciară a unei „acuzații penale” împotriva unui inculpat și unde, acordându-i-se o oportunitate adecvată să participe, apărarea nu a renunțat în mod valid la aceasta, prezența unei părți acuzatoare este, de regulă, adecvată în vederea prevenirii îndoielilor legitime care pot apărea, în caz contrar, în legătură cu imparțialitatea Curții (a se vedea, în aceeași ordine de idei, *Ozerov*¹⁴ ...).

78. Întrebarea rămasă înaintea Curții este dacă problema imparțialității a apărut și în procedurile de apel în fața Tribunalului Districtual și, dacă nu este cazul, dacă procedurile de apel au remediat problema apărută în cadrul examinării la prima instanță a cazului împotriva reclamantului.

79. Curtea menționează că procedurile de apel, în prezenta speță, au fost inițiate de reclamant. La acel moment, reprezentantul oficial care inițiasse cazul nu era autorizat să facă apel împotriva judecării procesului în cazul infracțiunii administrative, în vreme ce un procuror avea acest drept, indiferent dacă participase în procedurile procesului ...

80. Se pare, de asemenea, că reprezentantul oficial susmenționat nu a prezentat nimic în scris Curții de Apel, de exemplu, în replică la declarația de apel a reclamantului. De fapt, se pare că reprezentantul oficial care inițiasse cazul

14. A se vedea INSTANȚA DE JUDECATĂ (Imparțialitatea, Absența procurorului), p. 213 de mai sus.

nu avea acest drept. Curtea de Apel nu a audiat niciun membru oficial. După examinarea reclamantului, Curtea de Apel a susținut judecarea procesului. În opinia Curții, reclamantul nu a prezentat plângeri meritorii referitoare la echitatea procedurilor de apel în sine.

81. Fără îndoială, aspectul ce rezultă din lipsa unei autorități de urmărire penală poate fi diferit la apel, atunci când o Curte de Apel revizuieste, la cererea inculpatului, o hotărâre judecătorească deja pronunțată. Curtea nu exclude posibilitatea ca odată ce o „acuzatie” a fost „determinată” în procedură ca fiind lipsită de defectele discutate mai sus, iar inculpatul înaintează un apel privind exclusiv chestiuni de drept, rolul acuzării poate fi privit ca fiind mai puțin convingător, de asemenea, în măsura în care este implicată noțiunea de imparțialitate.

82. Curtea observă, în acest scop, că scopul statutar al procedurilor de apel în temeiul CAO era probabil să acorde Curții de Apel oportunitatea reevaluării probelor existente, să examineze probe suplimentare și să controleze cazul per ansamblu, indiferent dacă i se cerea sau nu aceasta în declarația de apel ... Astfel, Curtea consideră că, de fapt, o Curte de Apel a fost împuternicită să procedeze într-o manieră care poate remedia unele dintre neajunsuri care afectau advers echitatea procedurilor procesului ...

83. În același timp, având în vedere scopul statutar amplu al controlului recursului, cerința de imparțialitate trebuie respectată, de asemenea, în proceduri similare de apel. Implicit, Curtea concluzionează că lipsa unei părți acuzatoare în procedurile de apel a constituit, cu siguranță, un neajuns grav. Astfel, procedurile de apel nu au remediat problema imparțialității apărută în proces ...

84. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție, în legătură cu cerința de imparțialitate.

NUMIREA ȘEDINȚEI

► *Vacher v. Franța*, 20368/92, 17 decembrie 1996

25. În temeiul Articolelor 585 și 588 ale Codului de procedură penală ..., un reclamant condamnat are de ales între instruirea unui membru al Conseil d'Etat și Baroul Curții de Casație sau prezentarea propriului caz. Cu toate acestea, judecătorul raportor va acorda doar o limită de timp pentru înaintarea unei pledoarii în prima dintre acele eventualități. În prezenta cauză, dl Vacher, asistat de dl Ricard (care nu este membru al Conseil d'Etat și al Baroului Curții de Casație), avea la dispoziție până la data audierii să-și înainteze pledoaria.

27. Pe baza informațiilor furnizate de Guvern, intervalul de timp mediu necesar Curții de Casație pentru a reflecta asupra unui caz este de aproximativ trei luni de la data recursului, două luni pentru ca dosarul cauzei să ajungă la Curtea de Casație și o lună până când Curtea pronunță hotărârea. În prezenta cauză,

apelul a fost respins într-o perioadă mai scurtă, fără ca reclamantul să fie informat despre data audierii. Dl Vacher ar fi putut fi luat prin surprindere de faptul că procedurile au durat mai puțin decât intervalul mediu și, prin urmare, crezând că se încadrează în termenul uzual pentru înaintarea unei pledoarii, ar fi putut considera că nu există niciun motiv să se îngrijoreze despre data audierii.

28. Curtea evidențiază că Statele trebuie să se asigure că oricine este acuzat de o faptă penală beneficiază de măsuri de protecție, prevăzute de Articolul 6 §3 ... Atribuirea sarcinii de a afla când începe sau expiră perioada de timp acordată reclamantilor condamnați, nu este compatibilă cu „diligența” pe care Statele-Părți trebuie să o exercite pentru a se asigura că drepturile, garantate de Articolul 6 ..., aduc beneficii într-o manieră efectivă ...

30. În concluzie, întrucât nu exista o dată fixă pentru înaintarea unei pledoarii, iar Curții de Casație i-a trebuit mai puțin timp decât de obicei pentru a audia apelul, fără ca dl Vacher să fie ori avertizat despre fapt de registru, sau capabil să-l prevadă, acesta a fost privat de posibilitatea prezentării cazului său la Curtea de Casație într-o manieră concretă și eficace.

A existat, astfel, o încălcare a Articolului 6 ...

► **Wynen v. Belgia, 32576/96, 5 noiembrie 2002**

35. ... data ședinței la Curtea de Casație a fost afișată la registru și în sala de ședință a Curții de Casație pe data de 8 ianuarie 1996, șaisprezece zile înaintea audierii. Reclamantii au fost reprezentați de patru avocați ..., chiar dacă erau neobișnuite sau depășite, normele aplicabile rezultau clar din CPP și erau, astfel, accesibile și suficient de coerente și clare, astfel că avocații, fiind preocupați, din punct de vedere profesional, de procedura judiciară, nu puteau susține în mod legitim că nu au avut cunoștință despre acestea ...

Mai mult decât atât, și mai înainte de toate, exista o practică prin care părțile și apărătorul acestora puteau solicita registrului Curții de Casație să-i informeze în scris despre data audierii sau să obțină informațiile relevante prin telefon ... Curtea consideră că nu este nerezonabil să se ceară reclamantilor care doresc să fie informați personal despre data la care a fost stabilită audierea cazului lor la Curtea de Casație, să se folosească de aceste aranjamente adiționale de notificare ...

Astfel spus, reclamantii nu pot susține că autoritățile le-au făcut imposibilă participarea la audierea de la Curtea de Casație. În concluzie, nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție, în această privință.

► **Hermi v. Italia [MC], 18114/02, 18 octombrie 2006**

90. ... Marea Cameră consideră că reiese clar din dosarul cauzei că reclamantul avea suficiente cunoștințe de limba italiană pentru a înțelege sensul notificării care îl informa despre data audierii la Curtea de Apel ..., la fel, ... la momentul procedurilor de apel, reclamantul locuise în Italia timp de, cel puțin, zece ani, și atunci când a fost arestat în 1999 fusese apt să furnizeze detalii către *carabinieri* despre baza faptică a acuzațiilor împotriva sa ...

91. În opinia Curții, aceste elemente au oferit autorităților judiciare interne suficiente motive pentru a considera că reclamantul a fost capabil să înțeleagă semnificația notificării care îl informa despre data audierii și despre faptul că nu era necesar să se ofere o traducere sau o interpretare. Curtea mai menționează că reclamantul nu pare să fi informat autoritățile penitenciare despre orice dificultăți în înțelegerea documentului în discuție.

► **Zaytsev v. Rusia, 22644/02, 16 noiembrie 2006**

22. În măsura în care reclamația reclamantului privește omisiunea notificării acestuia despre audierea recursului din data de 26 octombrie 2001, Curtea menționează că hotărârea pronunțată în cazul recursului a fost anulată exact pe temeiul respectiv, iar cazul a fost remis pentru o nouă examinare a recursului. Curtea reiterează că, atunci când procedura penală este redeschisă după ce o condamnare a devenit definitivă, o decizie de anulare a condamnării nu este, în sine, suficientă pentru a priva un individ de statutul său de „victimă”, exceptând cazul în care autoritățile naționale au recunoscut, fie în mod expres, fie în fond, și au permis redresarea pentru încălcarea Convenției ...

23. În prezenta speță, pe data de 27 iunie 2005, Prezidiul Tribunalului Regional Tula a anulat condamnarea definitivă a reclamantului, pe temeiul că examinarea recursului în absența sa, fără ca acesta să fie notificat corespunzător despre audiere, a încălcat dreptul acestuia la apărare. Astfel, Prezidiul a recunoscut, în mod expres, că dreptul reclamantului la un proces echitabil a fost încălcat.

► **Sibgatullin v. Rusia, 32165/02, 23 aprilie 2009**

48. Curtea observă că, pe data de 23 mai 2006, reclamantul a fost informat că „cauza va fi audiată de Curtea Supremă a Federației Ruse la ora 10 a.m. pe data de 29 iunie 2006”. Cu toate acestea, conform reclamantului, până la acea dată nu știa că, cazul său fusese trimis la o nouă audiere a recursului, ca urmare a procesului de supraveghere și, astfel, nu putea ști ce fel de audiere avea să se desfășoare la Curtea Supremă. Curtea menționează că Guvernul nu a oferit niciun fel de informații pentru a demonstra că reclamantul și/sau avocatul său erau informați corespunzător despre procedurile procesului de supraveghere sau rezultatul acestora. Curtea mai menționează că, pe data de 4 noiembrie 2005, a prezentat reclamantului o copie a observațiilor Guvernului în care susținea că, pe data de 26 octombrie 2005, procurorul adjunct a solicitat un proces de supraveghere a deciziei de apel din data de 15 august 2002. Pe data de 23 mai 2006, Curtea a prezentat reclamantului scrisoarea Guvernului din care a rezultat că, pe data de 5 aprilie 2006, Prezidiul Curții Supreme a anulat decizia de apel din data de 15 august 2002 și a înaintat cazul pentru o nouă examinare a recursului. În consecință, cel puțin, până la data la care reclamantul a primit scrisoarea Curții din data de 23 mai 2006, acesta nu era la curent cu rezultatele procedurilor procesului de supraveghere. Aceasta înseamnă că, pe data de 23 mai 2006, data la care reclamantul a citit telegrama care îl informa despre audierea cazului său de Curtea Supremă, acesta nu putea ști ce audiere urma

să se desfășoare de Curtea Supremă, audierea unui proces de supraveghere sau o nouă audiere a recursului. În respectivele circumstanțe, Curtea consideră că reclamantul nu a fost înștiințat corespunzător despre audierea recursului din 29 iunie 2006. Curtea mai menționează că Guvernul nu a prezentat niciun document care demonstrează că avocatul reclamantului a primit înștiințare.

49. Mai mult decât atât, rezultă din decizia de apel din 29 iunie 2006 că, Curtea de Apel nu a verificat dacă reclamantul și reprezentantul său fuseseră notificați corespunzător despre audiere. Nici nu era specificat în respectiva decizie că reclamantul omisese să prezinte o cerere pentru participarea la audiere și renunțase la dreptul său și că neprezentarea sa nu va împiedica examinarea cazului. În asemenea circumstanțe, Curtea consideră că nu se poate spune, în prezenta speță, că reclamantul a renunțat la dreptul său de a lua parte la audiere într-un mod neechivoc.

50. ... Curtea consideră că audierea recursului din 29 iunie 2006 nu a respectat cerințele echității.

RECALIFICAREA ACUZAȚIEI

► ***Pelissier și Sassi v. Franța* [MC], 25444/94, 25 martie 1999**

61. ... Curtea mai consideră că, complicitatea nu a constituit un element intrinsec la acuzația inițială cunoscută reclamanților de la începutul procedurilor ...

62. Curtea, astfel, consideră că în contextul utilizării dreptului pe care îl avea în mod incontestabil pentru recalificarea faptelor asupra cărora avea jurisdicție în mod adecvat, Curtea de Apel Aix-en-Provence ar fi trebuit să permită reclamanților posibilitatea exercitării drepturilor de apărare în acea problemă într-o manieră practică și eficace și, în mod special, în timp util. Aceasta nu identifică nici un argument în prezenta cauză, capabil să explice de ce, de exemplu, audierea nu a fost suspendată pentru continuarea argumentării sau, alternativ, reclamanților li s-a cerut să înainteze observații în scris, deși Curtea de Apel era în deliberări. Dimpotrivă, materialul înaintat Curții indică faptul că reclamanții nu au avut nicio oportunitate să-și pregătească apărarea în raport cu noua acuzație, deoarece numai prin hotărârea Curții de Apel aflaseră despre recalificarea faptelor. În mod clar, a fost prea târziu.

63. În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că dreptul reclamanților de a fi informați în detaliu despre natura și cauza acuzației aduse împotriva lor și dreptul lor de a dispune de timp și facilități adecvate pentru pregătirea apărării a fost încălcat.

► ***Dallos v. Ungaria*, 29082/95, 1 martie 2001**

48. ... Curtea observă că reclamantul, într-adevăr, nu a fost la curent cu faptul că Tribunalul Regional ar putea reclasifica această infracțiune drept fraudă. Această circumstanță a zădărnicit, în mod cert, șansele acestuia de a se apăra cu privire la acuzațiile pentru care a fost condamnat, în final.

49. Cu toate acestea, ... Curtea atribuie, în această privință, o importanță decisivă procedurii ulterioare în fața Curții Supreme.

52. ... reclamantul a avut oportunitatea de a prezenta Curții Supreme apărarea sa cu privire la acuzația reformulată. Evaluarea corectitudinii procedurilor, per ansamblu și, având în vedere natura examinării cazului înaintat Curții Supreme, Curtea este satisfăcută de faptul că orice deficiențe ale procedurilor din fața Tribunalului Regional au fost remediate înaintea Curții Supreme.

Curtea este convinsă, astfel, că drepturile reclamantului de a fi informat în detaliu despre natura și cauza acuzației împotriva sa și de a dispune de timpul și facilitățile adecvate pentru pregătirea apărării sale nu au fost încălcate.

► ***Bäckström și Andersson v. Suedia (dec.), 67930/01,*** **5 septembrie 2006**

... Curtea menționează că, prin nota de rechizitoriu a procurorului din data de 11 februarie 2000, reclamantii au fost ... învinuiți de tentativă de jaf agravat ... Până la hotărârea Tribunalului Districtual din data de 17 aprilie 2000, reclamantii au fost condamnați pentru infracțiunea în discuție ...

Pe data de 19 iunie 2000, către finalul audierii de la Curtea de Apel și, în urma intervenției președintelui acesteia, procurorul a modificat acuzația pentru a cuprinde o infracțiune finalizată de jaf agravat. În hotărârea sa din 4 iulie 2000, Curtea de Apel a considerat că procurorul nu introdusese o acuzație adițională de furt al vehiculului, ci că, în urma modificării, acesta susținuse că jaful fusese finalizat prin însușirea vehiculului. În acord cu această afirmație, Curtea a constatat că însuși faptul că reclamantii luaseră în posesie vehiculul cu banii conținuți însemna că infracțiunea fusese finalizată.

În opinia Curții, rezultă din aceste circumstanțe că reclamantii au fost puși la curent cu toate faptele materiale ale infracțiunii, atribuite deja acestora prin intermediul notei de rechizitoriu a procurorului. Noul element introdus pe data de 19 iunie 2000 se referea la ipoteza că acțiunile acestora progresaseră până în punctul în care se considera că infracțiunea a fost finalizată ... și trebuia determinat dacă aceștia au fost prompt informați despre posibilitatea că ar putea fi condamnați pentru infracțiunea finalizată și dacă li se permisesse o oportunitate adecvată pentru a-și pregăti apărarea.

În această privință, Curtea menționează că reclamantilor li s-a adus la cunoștință această posibilitate doar pe data de 19 iunie 2000, în penultima zi a audierii la Curtea de Apel. Deși acest termen scurt a generat anumite îngrijorări, Curtea observă că toate faptele care stau la baza acuzației modificate au fost, la scurtă vreme, aduse la cunoștința reclamantilor. Mai mult decât atât, apărătorul celui de-al doilea reclamant a fost de opinie că acuzația de jaf agravat putea fi considerată ca fiind acoperită de rechizitoriul inițial. Și mai mult, avocatul ambilor reclamantii și-a declarat poziția, în raport cu acuzația modificată, în ziua în care aceasta a fost introdusă. Apărătorul și avocatul nu au înaintat argumente adiționale în această problemă în ziua următoare, ultima zi a audierii, cu toate

că ar fi avut libertatea să facă acest lucru. Nici nu au cerut o suspendare a procedurilor, pentru a avea mai mult timp pentru tratarea problemei ... Curtea concluzionează că nu există nimic în caz care să susțină afirmația reclamanților că o cerere de suspendare ar fi fost, în mod evident, refuzată de Curtea de Apel.

Curtea consideră că intervenția președintelui Curții de Apel a fost efectuată în vederea punerii la curent a părților cu faptul că actele de care erau învinuiți reclamanții puteau constitui o infracțiune de jaf finalizat. Reclamanților li s-a dat, astfel, oportunitatea de a-și prezenta argumentele în această problemă. Mai mult decât atât, întrucât Curtea nu era obligată de caracterizarea infracțiunii efectuată de procuror și, astfel, modificarea acuzației de acesta nu era o precerință pentru declararea reclamanților vinovați de infracțiunea finalizată, intervenția președintelui nu poate fi considerată că stânjenește principiul „egalității armelor”.

În aceste circumstanțe, Curtea consideră că, în realitate, avocatul apărării a avut o oportunitate adecvată pentru a declara în mod comprehensiv poziția reclamanților asupra acuzației modificate înaintea Curții de Apel. Mai mult decât atât, Curtea de Apel poate concluziona, în mod rezonabil și justificabil, că acesta era cazul, într-adevăr.

În sfârșit, Curtea concluzionează că, cazul de față se poate distinge de cazul *Miroux v. Franța*, examinat simultan de Curte¹⁵ ..., în care s-a constatat o încălcare a Articolului 6 §1 și 3. În acest caz, un nou element de fapt, penetrarea, a fost introdus în proceduri, atunci când Președintele Curții, după declarațiile de încheiere ale părților, a adresat juriului întrebarea suplimentară dacă învinuitul a fost vinovat de viol, mai degrabă decât de tentativă de viol. Prin contrast, faptele pe care reclamanții, în prezenta speță, trebuiau să le trateze rămâneau aceleași pe întreaga durată a procedurilor; modificarea acuzației de jaf de procuror nu a modificat descrierea evenimentelor, ci doar a schimbat caracterizarea legală a infracțiunii. Mai mult decât atât, în vreme ce învinuitul din cazul francez nu a avut oportunitatea de a-și prezenta argumentele în legătură cu noul element de fapt, avocații reclamanților de față au fost ați [să] și au să-și declare poziția asupra acuzației modificate. Mai trebuie observat că, cazul francez implica un proces cu jurați privind o infracțiune sexuală, în care este necesară prudența specială, având în vedere natura sensibilă a unor asemenea infracțiuni și posibilitatea ca jurații să fie influențați de o propunere că actul adus ca acuzație ar putea constitui o infracțiune de natură mai agravată. Cazul de față nu a ridicat niciun motiv special de preocupare.

Având în vedere procedurile ..., per ansamblu, Curtea concluzionează, astfel, că informațiile furnizate reclamanților despre acuzația adusă împotriva lor au fost suficient de prompte și că aceștia au avut timpul și facilitățile adecvate pentru a-și pregăti apărarea, în sensul Articolului 6 §3 (a) și (b) din Convenție.

15. A se vedea PUNEREA SUB ACUZARE, ACORDUL DE RECUNOAȘTERE ȘI ÎNCETAREA PROCEDURII (Punerea sub acuzare, Notificarea), p. 189 de mai sus.

► **Mattei v. Franța, 34043/02, 19 decembrie 2006**

41. Privind fondul reclasificării infracțiunii, Curtea consideră că nu se poate contesta că, complicitatea reprezintă doar un grad de implicare în infracțiune ... Referitor la evidențierea atașării la principiul că legea penală trebuie interpretată strict, Curtea nu poate accepta că este posibilă evitarea determinării elementelor specifice de complicitate. În această privință, menționează ... că nu se impune evaluarea fondului motivelor de apărare pe care reclamanta se putea baza, dacă ar fi avut posibilitatea disputării acuzației de complicitate la tentativa de șantaj, ci observă, simplu, că este plauzibilă susținerea că aceste motive ar fi fost diferite de cele alese pentru disputarea cauzei principale de acțiune.

42. Cât despre sentințele impuse reclamantului, Curtea nu poate subscrie la argumentele prezentate de Guvern. Aceasta consideră, în primul rând, că nu se poate argumenta faptul că re-clasificarea infracțiunii nu a avut niciun efect asupra sentinței, pe temeiul că, în orice caz, reclamanta a fost condamnată pentru participare la o conspirație pentru pregătirea de acte de terorism, întrucât se poate doar specula asupra sentinței pe care aceasta ar fi primit-o, dacă ar fi avut posibilitatea să pregătească o apărare efectivă împotriva acuzației reclasificate. Desigur, sentința pronunțată de Curtea de Apel, în urma reclasificării, a fost mai indulgentă decât cea pronunțată de instanța penală, la trei ani de închisoare și un an de suspendare, în loc de patru ani; cu toate acestea, Curtea evidențiază că motivele indicate pentru sentința impusă la apel au fost starea de sănătate a reclamantei la acel moment și faptul că aceasta nu fusese condamnată pentru alte infracțiuni, în perioada celor cinci ani prealabili.

43. Având în vedere toți acești factori, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a dreptului reclamantei de a fi informată în detaliu despre natura și baza juridică a cauzei împotriva sa și despre dreptul său la timpul și facilitățile necesare pentru pregătirea apărării.

► **D.M.T. și D.K.I. v. Bulgaria, 29476/06, 24 iulie 2012**

82. Curtea trebuie să încerce să stabilească dacă, deși reclamantul nu a fost înștiințat de acuzația de tentativă de fraudă agravată, acesta ar fi putut prevedea o asemenea reclasificare a actelor de care era acuzat. Guvernul argumentează, în această privință, că infracțiunea de acceptare sau solicitare de mită și infracțiunea de fraudă, în ipoteza că autorul actelor era funcționar public, trata aceeași conduită necorespunzătoare de obținere în mod inadecvat a bunurilor materiale ... Curtea observă că, potrivit Codului penal bulgar, respectivele elemente materiale constituente ale acestor două infracțiuni penale sunt foarte diferite: acceptarea sau solicitarea de mită înseamnă acceptarea sau solicitarea necorespunzătoare de remunerație de un funcționar public, drept compensație pentru o acțiune sau omisiune, în contextul îndatoririlor acestuia sau acesteia, în vreme ce fraudă reprezintă actul creării, în fața unei alte persoane, a falsei impresii a unor anumite circumstanțe de fapt, în vederea obținerii de câștiguri materiale care cauzează prejudicii materiale victimei ... Curții nu i se impune să examineze motivele apărării pe care reclamantul se putea baza, dacă ar fi fost

apt să dispute noua acuzație intentată împotriva sa. Aceasta menționează că este plauzibilă susținerea că respectivele motive ar fi fost diferite de cele alese de reclamant pentru disputarea acuzației inițiale ...

83. Din aceste motive, Curtea concluzionează că, Curtea Supremă de Casație trebuia să acorde reclamantului posibilitatea disputării noilor acuzații de tentativă de fraudă agravată. Aceasta putea, de exemplu, să suspende audierea pentru a lăsa părțile să-și prezinte argumentele sau să dispună ca acestea să prezinte pledoarii în scris asupra acestui aspect. Acest lucru nu s-a întâmplat, deoarece nicio prevedere din legea internă nu impune aceasta Curții Supreme de Casație: Articolul 285 §3 din vechiul Cod de procedură penală a cerut o asemenea suspendare a audierii doar în cazul unei modificări a bazei de fapt a acuzației sau atunci când reclasificarea infracțiunii poate determina impunerea unei sentințe mai aspre ...

84. Având în vedere toți acești factori, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a dreptului reclamantului de a fi informat în detaliu despre natura și baza juridică a acuzației intentate împotriva sa și despre dreptul său la timpul și facilitățile necesare pentru pregătirea apărării. Astfel, consideră că procedura penală intentată împotriva sa nu îndeplinea cerința de corectitudine. Deci, se produsese o încălcare a Articolului 6 §1, în combinație cu Articolul 6 §3 (a) și (b) din Convenție.

NECOMUNICAREA OBSERVAȚIILOR

► **Brandstetter v. Austria, 11170/84, 28 august 1991**

67. ... Este de necontestat faptul că nicio copie a declarațiilor procurorului senior nu a fost transmisă reclamantului și că acesta nu a fost informat nici despre înaintarea acestora. Argumentul Guvernului este ... că declarațiile așa-numitului „croquis” ... au fost înaintate, conform unei practici curente, care permite procurorului senior să înainteze un asemenea „croquis” în cazuri pe care le consideră corespunzătoare. Acestea sugerează că practica trebuie să fi fost cunoscută avocatului reclamantului care, astfel, ar fi putut cerceta dacă în cazul reclamantului ar fi fost înaintat un „croquis”. Dacă așa stau lucrurile, acesta ar fi putut cere permisiunea să inspecteze dosarul, potrivit secțiunii 82 a Codului de procedură penală și, astfel, ar fi putut face observații asupra acestuia. Articolul 82, așa cum este formulat, totuși, nu pare să garanteze un drept necondiționat de inspectare a dosarului complet, ci doar posibilitatea cererii permisiunii pentru aceasta ...

Curtea menționează că respectivul „croquis” are, aparent, o importanță considerabilă și că presupusa practică impune vigilență și eforturi din partea apărării; în acest sens, Curtea nu este satisfăcută că această practică asigură suficient faptul că reclamantii, în ale căror cazuri procurorul public senior a înaintat un „croquis” asupra căruia aceștia trebuie să facă observații, au cunoștință despre asemenea prezentare.

68. ... O posibilitate indirectă și pur ipotetică pentru un învinuit de a face observații asupra argumentelor acuzării incluse în textul unei hotărâri cu greu poate fi considerată un substitut adecvat pentru dreptul la examinare și replică direct la declarațiile făcute de organele de urmărire penală ...

69. Curtea concluzionează, astfel, că în procedurile de apel privind cazul defăimării a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 ... din Convenție.

► **Reinhardt și Slimane-Kaid v. Franța, 23043/93, 31 martie 1998**

105. Era cert faptul că mult înaintea audierii, avocatul general primise raportul și elaborarea hotărârii care fusese pregătită de judecătorul-raportor. Așa cum a declarat Guvernul, raportul avea două părți: prima conținea o descriere a faptelor, procedurii și motivelor pentru apel, iar a doua – analiză legală a cazului și o opinie asupra fondului recursului.

Aceste documente nu au fost comunicate nici reclamanților, nici avocaților acestora. ... Avocații dnei Reinhardt și ai dlui Slimane-Kaïd ar fi putut face declarații verbale, dacă ar fi fost solicitat astfel; la audiere, aceștia ar fi avut dreptul să se adreseze Curții după judecătorul-raportor, ceea ce ar fi însemnat că ar fi putut auzi prima parte a raportului și să facă observații asupra acestuia. A doua parte a raportului și proiectul de hotărâre care erau privilegiate, din punct de vedere legitim, împotriva divulgării, ca formând parte din deliberări, nu puteau fi, în orice caz, comunicate acestora; în cel mai bun caz, aceștia ar fi aflat despre recomandarea din raportul judecătorului-raportor cu câteva zile înaintea audierii.

Dimpotrivă, întregul raport și proiectul de hotărâre au fost comunicate avocatului general. Avocatul general nu este membru al Curții care audiază apelul. Rolul acestuia este să asigure aplicarea corectă a legii, atunci când este clar și corect interpretată în cazul ambiguității. Acesta „consiliază” judecătorii cu privire la soluția din fiecare caz individual și, prin autoritatea funcției sale, poate influența decizia acestora într-un mod care fie este favorabil, fie contravine cazului înaintat de reclamanți ...

Având în vedere importanța raportului judecătorului-raportor (și, în mod special, partea a doua a acestuia), rolul avocatului general și consecințele rezultatului procedurilor pentru dna Reinhardt și dl Slimane-Kaïd, dezechilibrul astfel creat de omisiunea dezvăluirii raportului către avocații reclamanților nu este reconciliabil cu cerințele unui proces echitabil.

106. Faptul că declarațiile avocatului general nu au fost comunicate reclamanților este, de asemenea, pus sub semnul întrebării ...

107. Prin urmare, având în vedere circumstanțele menționate mai sus, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1.

► **Göç v. Turcia [MC], 36590/97, 11 iulie 2002**

57. ... Guvernul pretinsese că avocatul reclamantului ar fi trebuit să știe că, consultarea dosarului cauzei era posibilă în practică. Cu toate acestea, Curtea consideră că a cere avocatului reclamantului să preia inițiativa și să se informeze

periodic dacă au fost incluse noi elemente în dosarul cauzei ar însemna să i se impună o sarcină disproporționată acestuia și nu ar fi garantat, în mod necesar, o oportunitate reală pentru a face observații asupra opiniei, din moment ce acesta nu a fost niciodată pus la curent cu programul pentru procesarea recursului ... Aceasta observă, în acest scop, că opinia a fost completată pe data de 17 octombrie 1996 și înaintată direcției competente pe 21 octombrie 1996 împreună cu dosarul cauzei. Direcția a ajuns la decizia sa pe data de 7 noiembrie 1996.

58. Având în vedere considerentele de mai sus, Curtea, ca și Camera, consideră că Articolul 6 §1 a fost încălcat, având în vedere necomunicarea către reclamant a opiniei procurorului principal.

► **Verdu v. Spania, 43432/02, 5 februarie 2007**

26. Curtea menționează că instanța care a condamnat reclamantul la apel s-a limitat la atribuirea unei clasificări legale diferite actelor declarate demonstrate de tribunalul penal de primă instanță, netrecând mai departe de memoriul concluziilor finale și motivele pentru recurs ale acuzării, și fără referința la orice element neinclus în acuzația principală.

27. În aceste circumstanțe, Curtea observă că, comunicarea pledoariilor care anexează motivele pentru recurs ale acuzării și oferă reclamantului oportunitatea de a replica la acestea nu ar fi avut niciun efect asupra rezultatului cazului în fața *Audiencia provincial*. Aceasta nu vede cum anume absența unui asemenea document ar fi putut încălca drepturile acestuia sau ar fi redus șansele lui de a prezenta argumentele pe care le considera necesare pentru apărarea sa în fața *Audiencia provincial*, din moment ce reclamantul însuși a admis că memoriile în discuție erau similare, în fond, cu motivele pentru recurs ale acuzării.

28. Astfel, condamnarea reclamantului de *Audiencia provincial*, care era susținută de Curtea Constituțională, nu poate genera nicio discuție, din acest punct de vedere. Prin urmare, în circumstanțele particulare ale cazului, reclamantul nu poate argumenta că faptul, că fusese inapt să conteste memoriile care anexau motivele pentru recurs ale acuzării, deoarece acesta nu primise o copie a acestora, constituia o negare a drepturilor de apărare ale acestuia, cu încălcarea Articolului 6 §1 din Convenție. A considera altfel înseamnă să i se confere acestuia un drept fără un scop sau fond real ...

TIMPUL ȘI FACILITĂȚILE ADECVATE

► **Melin v. Franța, 12914/87, 22 iunie 1993**

19. ... Acesta a susținut că, atunci când Direcția Penală a Curții de Casație și-a pronunțat hotărârea pe data de 27 mai 1986, acesta încă aștepta să i se trimită textul hotărârii Curții de Apel, o copie a căreia fusese solicitată de acesta. Fără cunoașterea raționamentului Curții de Apel, acesta nu reușise să elaboreze memoriul care stabilea motivele pentru recursul său. Acesta avusese nevoie

de o copie a hotărârii, în pofida faptului că fusese prezent în momentul pronunțării, deoarece președintele nu dăduse citire decât prevederilor operative ale acesteia. ...

24. ... Dl Melin activase ca avocat și lucrase în cabinetul unui avocat al Conseil d'État și Baroului Curții de Casație. Astfel, acesta știa că, potrivit legislației în vigoare, autoritățile nu aveau nicio obligație să-i prezinte hotărârea judecătorească pronunțată la 15 ianuarie 1986, la a cărei pronunțare acesta asistase. ... Astfel, nu era nerezonabil să se aștepte ca acesta să adopte unul dintre următoarele trei direcții de acțiune. Mai întâi, chiar dacă nu avea nicio obligație, din punct de vedere legal, să facă acest lucru, acesta ar fi putut consulta originalul hotărârii în discuție la registrul Curții de Apel Versailles. În al doilea rând, presupunând că acesta solicitase fără succes o copie, așa cum declarase, ar fi putut și ar fi trebuit să repete cererea respectivă pe durata celor patru luni și jumătate care au urmat pronunțării hotărârii. Acestuia îi rămânea deschisă o posibilitate finală; acesta ar fi putut face cercetări la registrul Curții de Casație referitor la data la care Curtea urma să pronunțe hotărârea și să încerce să obțină o suspendare, astfel încât să poată înainta un memoriu în timp util și să aibă oportunitatea să-și prezinte cazul. Fiind versat în rutina procedurii judiciare, acesta trebuie să fi știut că aceasta din urmă este supusă unor termene de timp relativ scurte, în mod special, întrucât normele relevante erau suficient de coerente și clare ...

25. În concluzie, reclamantul nu poate susține că, autoritățile i-au făcut imposibilă realizarea unui memoriu. Întrucât acesta renunțase în mod deliberat la dreptul său de a fi asistat de un avocat, era obligat să demonstreze diligență el însuși. Astfel, acesta nu suferise nicio imixtiune cu beneficiul efectiv al drepturilor, garantate potrivit Articolului 6 ...

► **Zoon v. Olanda, 29202/95, 7 decembrie 2000**

37. ...Indiferent dacă avocatul reclamantului cunoștea sau nu politica menționată, este cert că rămâne valabilă necontestarea faptului că hotărârea în forma prescurtată era disponibilă pentru inspecție timp de patruzeci și opt de ore după expediere.

38. Curtea trebuie să concluzioneze, astfel, că, pe lângă faptul că reclamantul era la curent cu partea operativă a hotărârii, ar fi fost posibil ca el și avocatul său să ia cunoștință cu textul hotărârii în forma prescurtată mult după expirarea limitei de timp de paisprezece zile pentru înaintarea unui recurs, astfel încât ar fi avut timp suficient să înainteze un recurs. Faptul că aceștia nu au făcut acest lucru nu poate fi imputat Statului-respondent ...

47. Este adevărat că probele pe care s-a bazat condamnarea propriu-zisă nu sunt enumerate în hotărâre. Cu toate acestea, reclamantul nu a negat niciodată că ar fi comis actele aduse ca acuzație și nu a contestat niciodată probele aduse împotriva sa, ca atare. Mai mult decât atât, reclamantul nu a susținut decizia pentru condamnarea sa bazată pe probe care nici nu erau cuprinse în dosarul cauzei, nici prezentate la audierile de la Tribunalul Regional.

48. ... în Olanda, procedura penală la recurs nu este îndreptată împotriva hotărârii tribunalului de primă instanță, ci împotriva acuzației intentate împotriva învinutului. O procedură de recurs implică, astfel, o stabilire complet nouă a faptelor și o reevaluare a legii aplicabile. Rezultă, în opinia Curții, că reclamantul și avocatul său ar fi fost așteptați să realizeze o evaluare informată a posibilului rezultat al oricărui recurs, în lumina hotărârii, în forma prescurtată și a probelor cuprinse în dosarul cauzei ...

50. În circumstanțele cazului de față, astfel, nu se poate spune că drepturile reclamantului la apărare au fost afectate necorespunzător de lipsa unei hotărâri complete sau de absența din hotărârea în formă prescurtată a unei enumerări detaliate a probelor invocate pentru justificarea condamnării sale.

► **Husain v. Italia (dec.), 18913/03, 24 februarie 2005**

Mandatul preliminar indica data condamnării, sentința care fusese impusă, încadrarea legală a infracțiunilor de care reclamantul fusese găsit vinovat și referirile la prevederile relevante ale Codului penal și ale legislației speciale aplicabile.

În aceste circumstanțe, Curtea consideră că reclamantul primise informații suficiente referitor la acuzații și condamnarea sa într-o limbă pe care o înțelegea. Reclamantul se afla în Italia, atunci când i s-a înmănat mandatul preliminar și putea consulta avocatul căruia îi fusese atribuit cazul său, al cărui nume era stabilit în mandatul preliminar, sau un alt apărător pentru consultarea asupra procedurii de recurs împotriva hotărârii Curții Penale de Apel Genova și pentru pregătirea apărării acestuia împotriva acuzațiilor ...

Astfel, Curtea nu poate discerne nicio încălcare a dreptului la un proces echitabil.

► **Khodorkovskiy și Lebedev v. Rusia, 11082/06, 25 iulie 2013**

597. Curtea recunoaște, astfel, că apărarea se afla într-o postură oarecum dezavantajoasă pe durata procedurilor de apel. Această „postură dezavantajoasă” nu trebuie, neapărat, analizată în ceea ce privește garanția egalității armelor, mai ales, deoarece Curtea nu știe dacă autoritatea de urmărire penală a avut probleme cu accesul și exactitatea materialelor procesului. Totuși, situația poate fi evaluată independent, în lumina principiului procedurilor contradictorii, ceea ce înseamnă, *inter alia*, că apărarea trebuie să aibă posibilitatea de a pune argumentele în toate punctele pertinente, inclusiv „elementele ... care se referă la procedură” ...

598. Cu toate acestea, Curtea reiterează că nu fiecare dezavantaj al apărării conduce la o încălcare a Articolului 6 §3 (b) ... Apărarea trebuie să aibă capacitatea de a pune argumentele relevante astfel, încât să influențeze rezultatul procedurilor. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că posibilele inexactități din dosarul procesului și incapacitatea temporară a apărării de a obține acces la o parte din materialele procesului nu au făcut imposibil ca apărarea să-și formuleze argumentele și nu au influențat, astfel, rezultatul procedurilor de apel. Condamnarea reclamantilor a fost bazată pe diverse probe, inclusiv o mare

cantitate de probe cu înscrisuri și declarații de la zeci de martori. Chiar admitând că dosarul procesului ar fi putut conține unele inexactități, Curtea nu este convinsă că era probabil ca acestea să facă nesigură condamnarea. Mai mult decât atât, apărarea cunoștea deciziile procedurale care fuseseră luate în cadrul procesului și ce materiale fuseseră adăugate. Aceștia dețineau înregistrări audio ale procedurilor procesului și le-ar fi putut invoca în pregătirea punctelor recursului.

599. Curtea concluzionează că dificultățile cu care s-a confruntat apărarea în cadrul procedurilor de apel nu au afectat echitatea generală a procesului. Rezultă că, în consecință, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (b), în această privință.

ADMISIBILITATEA PROBELOR NOI

► *Oyston v. Regatul Unit* (dec.), 42011/98, 22 ianuarie 2002

Curtea menționează că reclamantul a primit permisiunea de a face recurs din partea Curții de Apel pe baza faptului că probele, deși, strict vorbind, inadmisibile, ar fi putut fi folosite pentru atacarea credibilității victimei și trebuie considerat dacă determina nesiguranța condamnării reclamantului. După audierea argumentelor reclamantului la recurs, Curtea de Apel a confirmat opinia că, potrivit secțiunii 2 a Legii din 1976, probele privitoare la această relație nu ar fi fost admise. Cu toate acestea, a făcut observația că ar fi fost reticentă în admiterea ca o normă tehnică să aibă întâietate, dacă probele ar fi pus credibilitatea victimei sub semnul întrebării. A considerat, în continuare, respectivele probe și a concluzionat, din motive care par concludente pentru această Curte, că nu avea nicio relevanță pentru întrebarea dacă aceasta a fost violată de reclamant.

Reclamantul argumentează că problema credibilității lui J. era crucială, întrucât juriul trebuia, în mod esențial, să decidă dacă J. sau L. mințea. În respectivele circumstanțe, el a susținut că nu era sarcina Curții de Apel să încerce să ghicească ce efect urmau să aibă aceste probe suplimentare asupra opiniilor juriului referitor la respectiva credibilitate a lui J. și L. ... La fel, acesta argumentează că Curtea de Apel nu a acordat atenție cerinței privind echitatea în evaluarea sa privind întrebarea dacă condamnarea a devenit nesigură din cauza noilor probe.

... Curtea consideră că faptele cazului de față sunt mai analoge celor ale *Edwards v. Regatul Unit*¹⁶ unde, ca în acest caz, Curtea de Apel a revizuit probe care ieșeau la iveală după procesul reclamantului. Acolo, Curtea a constatat că drepturile apărării erau securizate de procedurile în fața Curții de Apel, în care avocatul reclamantului a avut toate oportunitățile pentru a încerca să convingă Curtea că, condamnarea nu trebuie determinată în lumina noului material, iar Curtea de Apel a putut să evalueze singură valoarea noilor probe și să determine dacă disponibilitatea informațiilor la proces ar fi perturbat verdictul juriului.

Curtea nu vede niciun motiv pentru a ajunge la altă concluzie în această solicitare.

16. A se vedea APĂRAREA (Divulgarea probelor acuzării, Nedivulgarea probelor în interesul public), p. 352 de mai sus.

► **Vidal v. Belgia, 12351/86, 22 aprilie 1992**

34. Reclamantul fusese achitat, inițial, după audierea mai multor martori. Atunci când judecătorii recursului au substituit o condamnare, aceștia nu au dispus de probe noi; în afara declarațiilor verbale ale celor doi inculpați (la Liège) sau unicul inculpat rămas (la Bruxelles), aceștia și-au bazat integral decizia pe documentele din dosarul cauzei. Mai mult decât atât, Curtea de Apel Bruxelles nu a indicat niciun motiv pentru respingerea sa, care era, pur și simplu, implicită, a declarațiilor care impuneau chemarea dlui Scohy, dlui Bodart, dlui Dauphin și dlui Dausin, ca martori.

Cu siguranță, nu este funcția Curții să exprime o opinie asupra relevanței probelor astfel oferite și respinse, nici în sens mai general, privind vinovăția sau nevinovăția dlui Vidal, dar tăcerea completă a hotărârii din data de 11 decembrie 1985 asupra punctului în discuție nu este în concordanță cu conceptul unui proces echitabil, reprezentând baza Articolului 6 ... Acest lucru este valabil, cu atât mai mult cu cât Curtea de Apel Bruxelles a crescut durata sentinței care fusese pronunțată pe data de 26 octombrie 1984, prin substituirea perioadei de trei ani cu una de patru ani și nesuspendarea sentinței, așa cum făcuse Curtea de Apel Liège.

35. Pe scurt, drepturile apărării au fost restricționate în asemenea măsură, în prezenta speță, încât reclamantul nu a beneficiat de un proces echitabil. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 6 ...

► **Destrehem v. Franța, 56651/00, 18 mai 2004**

În dosarul cauzei, rezultat din investigația poliției, în afara declarațiilor martorilor, nu a existat nimic suficient pentru a stabili cu certitudine identitatea autorului actelor.

45. Astfel, din hotărârea din 31 martie 1999, reiese că Curtea de Apel fundamentase, în mod esențial, condamnarea reclamantului pe o nouă interpretare a probelor dată de martori, pe care nu îi examinase ea însăși, în pofida cererii reclamanților în acest sens. Era ca și cum Curtea de Apel, având îndoieli în privința credibilității martorilor apărării, îi „contestase”, fără audierea probelor acestora și invocase acea impresie în vederea inversării hotărârii primei instanțe, care achitase reclamantul, în special, pe baza declarațiilor acestor martori. Nu există nicio îndoială că Curtea de Apel ar fi trebuit să evalueze toate probele colectate și relevanța probelor pe care reclamantul a dorea a fi dezvăluite. Cu toate acestea, rămâne valabil faptul că reclamantul a fost declarat vinovat, pe baza mărturiei despre modul în care judecătorii pe fond ai acuzației împotriva reclamantului avuseseră suficiente îndoieli care să-i conducă la achitarea acestuia la prima instanță. În aceste circumstanțe, refuzul Curții de Apel să audieze acești martori, în pofida cererii reclamantului în acest sens, înainte de a-l declara vinovat, a redus semnificativ drepturile apărării ...

46. Această situație este valabilă, cu atât mai mult cu cât Curtea de Apel Rheims a impus o sentință reclamantului pe care a descris-o ea însăși drept „severă”.

47. Având în vedere circumstanțele aparte ale cazului, Curtea concluzionează că drepturile apărării au fost, astfel, restricționate, încât reclamantul nu a beneficiat de un proces echitabil. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 și §3(d) din Convenție.

► **Jemeljanovs v. Letonia, 37364/05, 6 octombrie 2016**

98. Cu privire la refuzul Curții de Apel de a permite unele dintre cererile reclamantului privind citarea tuturor martorilor de a participa din nou în instanță ..., Curtea reiterează că Articolul 6 nu impune participarea și examinarea fiecărui martor: un inculpat trebuie să-și susțină cererea, explicând de ce este important ca martorii respectivi să fie audiați, iar probele acestora trebuie să fie necesare pentru stabilirea adevărului ... Reclamantul nu a indicat ce contribuție poate avea prezența tuturor martorilor la Curtea de Apel sau ce întrebări ar putea adresa apărarea martorilor. Acest lucru a fost important, în mod special, în aceste circumstanțe anume, deoarece, așa cum este evidențiat și în concluziile instanței interne, nu au existat discrepanțe în mărturiile martorilor ...

EGALITATEA ARMELOR

► **Borgers v. Belgia, 12005/86, 30 octombrie 1991**

27. ... audierea din data de 18 iunie 1985 de la Curtea de Casație s-a încheiat cu declarațiile avocatului general, în sensul că recursul dlui Borger nu trebuia admis ... în niciun moment, acesta din urmă nu putea replica cu privire la respectivele declarații: înaintea audierii, el nu era cu curent cu conținutul acestora, întrucât nu îi fusese comunicat în avans; ulterior, el a fost împiedicat să facă acest lucru prin statut. Articolul 1107 al Codului judiciar interzice chiar și înaintarea notelor în scris, ca urmare a intervenției membrului Departamentului procuror general ...

Curtea nu vede justificarea pentru asemenea restricții ale dreptului apărării. Odată ce un avocat general a făcut declarații nefavorabile reclamantului, acesta din urmă a avut un interes clar în prezentarea observațiilor sale înainte ca argumentul să fie închis. Faptul că jurisdicția Curții de Casație este limitată la aspecte de lege nu face nicio diferență în această privință ...

► **Wynen v. Belgia, 32576/96, 5 noiembrie 2002**

32. ... Curtea observă ... că Articolul 420 *bis* al CPP [Codul de procedură penală] impune ca cei care fac recurs la Curtea de Casație să înainteze orice pledoarii în termen de două luni de la data la care cazul este plasat pe lista generală, cu toate că partea care răspunde nu este supusă unei limite de timp similare și, în acest caz, a durat aproape cinci luni ca să înainteze propriile pledoarii.

Mai mult, acest lucru a avut efectul privării reclamanților de oportunitatea replicii în scris la memoriile părții respondente, întrucât memoriile suplimentare au fost declarate inadmisibile, din cauza faptului că erau inoportune. Cu toate acestea, o asemenea oportunitate poate fi esențială, deoarece dreptul la proceduri

contradictorii înseamnă că fiecare parte trebuie să aibă oportunitatea de a avea cunoștință despre și de a face comentarii asupra observațiilor înaintate sau probelor aduse de cealaltă parte ...

Curtea este sensibilă la nevoia evidențiată de Guvern – de asigurare că procedurile nu sunt prelungite în mod inutil prin admiterea unei succesiuni de replici scrise la orice memorii înaintate, dar principiul egalității armelor nu împiedică atingerea unui asemenea obiectiv, cu condiția ca o parte să nu fie pusă în dezavantaj clar. Acea condiție nu a fost satisfăcută în cazul analizat. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție, în această privință ...

38. Curtea menționează că declarațiile Secretarului de Stat au fost, mai întâi, făcute verbal, la examinarea publică de la Curtea de Casație ... În cadrul procedurilor, părțile, judecătorii și publicul au aflat despre conținutul și recomandările făcute în acestea, cu respectiva ocazie. Prin urmare, nu a avut loc nicio încălcare a principiului egalității armelor, întrucât reclamantii nu pot obține din dreptul la egalitatea armelor un drept de a li se dezvălui, înainte de audiere, declarații nedivulgate către cealaltă parte, în cadrul procedurilor, sau către judecătorul raportor, ori judecătorii completului de judecată ...

► **M.S. v. Finlanda, 46601/99, 22 martie 2005**

31. Curtea observă că, în prezenta speță, scrisoarea din 26 noiembrie 1996 nu a fost comunicată niciuneia dintre părțile din cadrul procedurii penale, respectiv – reclamantului și procurorului public. Nu a fost stabilită nicio încălcare a egalității armelor, întrucât niciuna dintre părți nu a fost pusă în dezavantaj *vis-à-vis* de partea adversă ...

32. Cu toate acestea, conceptul de proces echitabil mai implică, în principiu, dreptul ca părțile într-un proces să aibă cunoștință despre și să comenteze asupra tuturor probelor aduse sau observațiilor înaintate în vederea influențării deciziei Curții ...

33. ... conținutul scrisorii din 26 noiembrie 1996 a fost legat direct de problema fiabilității unui martor care reprezenta o parte crucială din apărarea reclamantului în Curtea de Apel. Este adevărat că declarația fostei soții a reclamantului nu reprezenta unicul element probatoriu cu privire la oportunitatea reclamantului de a comite actele de care era acuzat. Scrisoarea din 26 noiembrie 1996, referitoare la declarațiile anterioare ale fostei soții a reclamantului a avut, totuși, un rol semnificativ, deoarece a fost, în mod clar, capabilă să influențeze decizia Curții de Apel ...

34. ... doar părțile puteau decide în mod adecvat dacă scrisoarea din 26 noiembrie 1996 impunea sau nu comentariile lor. Ceea ce este în mod special relevant aici este încrederea părților din cadrul procedurii penale în lucrările justiției, care se bazează, *inter alia*, pe cunoașterea faptului că acestea au avut oportunitatea de a-și exprima opiniile asupra fiecărui document din dosar ...

36. Curtea concluzionează că respectarea dreptului la un proces echitabil, garantat de Articolul 6 §1 din Convenție, impunea ca reclamantul să fie informat

despre primirea scrisorii din data de 26 noiembrie 1996, de către Curtea de Apel, de la fosta soție a reclamantului și despre faptul că avusese oportunitatea de a face comentarii asupra acesteia.

► **Botmeh și Alami v. Regatul Unit, 15187/03, 7 iunie 2007**

42. ... înainte și pe durata procesului reclamațiilor, Serviciul de Securitate al Regatului Unit a fost în posesia unor probe de la „o sursă agent”, potrivit cărora o organizație teroristă, nerelaționată cu reclamații, dorea informații despre posibilitatea atentatului cu bombă la Ambasada Israelului. Informații conexe primite după atentatul cu bombă indica faptul că acesta nu fusese, de fapt, actul respectivei organizații teroriste. Documentul, conținând aceste informații („primul document”), nu a fost arătat autorităților de urmărire penală însărcinate cu procesul împotriva reclamațiilor și nu a fost, astfel, prezentat de autoritatea de urmărire penală judecătorului de instrucție, pentru hotărârea de către acesta dacă era necesară divulgarea. Unul dintre celelalte două documente provenite din aceeași sursă, care nu se refereau, totuși, la informațiile din primul document, a fost pus în fața judecătorului de instrucție în cadrul audierii dezvoltării.

43. Materialul nedivulgat a fost, mai întâi, luat în considerare de Curtea de Apel într-o audiere *ex parte*, anterioară acordării permisiunii de recurs. La începutul audierilor din recursul fundamental, Curtea de Apel, într-o componență diferită, a audiat declarațiile *inter partes* asupra procedurii de urmat în hotărârea asupra cererii Coroanei pentru imunitatea de interes public, înainte de a decide asupra examinării materialului într-o audiere *ex parte*. Reclamanții nu au fost reprezentați în cadrul acestei audieri nici de propriul avocat, nici de un avocat special desemnat, autorizat corespunzător de securitate ... Cu toate acestea, în urma audierii dezvoltării și mult în avans față de reluarea audierii recursului, Curtea de Apel a dezvoltat reclamațiilor un sumar al informațiilor conținute în primul document, precum și o relatare a evenimentelor, rezultate din faptul că materialul de divulgat nu fusese pus în fața judecătorului de instrucție. În hotărârea sa din 1 noiembrie 2001, Curtea de Apel a observat că, exceptând materialul furnizat reclamațiilor în forma sumară, nu a existat nimic de semnificație înaintea Curții, care nu fusese la dispoziția judecătorului de instrucție ... Reclamanții au avut oportunitatea deplină de a face declarații asupra materialului care fusese dezvoltat în forma sumară și asupra semnificației sale cu privire la problemele ridicate de caz. Pe baza declarațiilor făcute, Curtea de Apel a concluzionat că nu s-a făcut nicio nedreptate reclamațiilor prin neacordarea accesului la problema nedivulgată la proces, deoarece aspectul nu a adăugat nimic semnificativ la ceea ce a fost dezvoltat la proces și întrucât nu a fost făcută nicio încercare de exploatare de apărare, la proces, prin aducerea, în orice formă în fața juriului, a materialului similar care fusese divulgat la proces.

44. Având în vedere amploarea divulgării către reclamanți a materialului reținut de Curtea de Apel, faptul că Curtea a fost aptă să ia în considerare impactul noului material privind siguranța condamnării reclamațiilor, în lumina argumentului detaliat de avocatul apărării și faptul că a fost considerat de Curte că materialul

nedivulgat nu a adăugat nimic de semnificație la ceea ce a fost deja divulgat la proces, Curtea consideră că ... omisiunea punerii materialului nedivulgat în fața judecătorului de instrucție a fost remediată, în circumstanțele particulare ale cazului, de procedura ulterioară, desfășurată în fața Curții de Apel¹⁷.

REPREZENTAREA JURIDICĂ

A se vedea și cazurile din APĂRAREA (Reprezentarea juridică), p. 377 de mai sus.

Interesele justiției

► ***Boner și Maxwell v. Regatul Unit, 18711/91, 28 octombrie 1994***

41. ... Este posibil ca problema legală, în acest caz, să nu fi fost deosebit de complexă. Cu toate acestea, atacarea în cadrul procedurilor de apel a exercitării discreției judecătorului în cadrul unui proces ... impune o anumită abilitate și experiență legală. Faptul că dl Boner a fost apt să înțeleagă motivele pentru apelul său și nepregătirea avocatului pentru a-l reprezenta ..., nu înseamnă că, fără serviciile unui jurist, acesta era inapt să se adreseze Curții în mod competent în această privință legală și, astfel, să se apere în mod eficace ...

Mai mult decât atât, Curtea de Apel, așa cum a fost declarat, avea puteri ample pentru a elimina recursul acestuia și decizia sa era definitivă. De relevanță chiar mai mare este totuși, faptul că reclamantul fusese condamnat la opt ani de închisoare. Astfel, pentru dl Boner, problema aflată în joc era una extrem de importantă.

43. ... Situația într-un caz, precum cel prezent, implicând o pedeapsă aspră, în care un reclamant este lăsat să-și suțină propria apărare, neasistat, în fața celei mai înalte instanțe de apel, nu este în conformitate cu cerințele Articolului 6 ...

44. Dată fiind natura procedurilor, amplele competențe ale Înaltei Curți, capacitatea limitată a unui reclamant nereprezentat pentru a oferi un argument legal și, mai înainte de toate, importanța problemei aflate în joc, având în vedere severitatea sentinței, Curtea consideră că interesele justiției impuneau ca reclamantului să i se acorde sprijin legal pentru reprezentarea la audierile din cadrul recursului său.

► ***Twalib v. Grecia, 24294/94, 9 iunie 1998***

53. Un factor adițional este complexitatea procedurii de casație. Ea implica o contestare a corectitudinii procedurilor procesului care îi impuneau acestuia să aducă argumente legale ce puteau convinge Curtea de Casație că drepturile sale de apărare fuseseră viciate. Trebuie menționat faptul că, complexitatea procedurilor de casație este confirmată de cerința ca părțile să fie reprezentate de avocat la audierea în fața Curții de Casație ... Mai mult decât atât, elaborarea

17. A se vedea APĂRAREA (Divulgarea probelor acuzării, Nedivulgarea probelor în interesul public), p. 323 de mai sus.

unei înștiințări de recurs trebuie considerată, de asemenea, ca necesitând competențe legale și experiență, și, în special – anumite cunoștințe despre motivele pentru care poate fi inițiat un recurs. Este important de precizat că reclamantul, de origine străină, nefamiliarizat cu limba greacă și sistemul juridic grec, nu a putut indica niciun motiv pentru recurs în nota sa scrisă pentru recurs, iar această nereușită a determinat declararea recursului său drept inadmisibilă ...

54. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că interesele justiției impuneau ca reclamantul să primească asistență juridică gratuită, în legătură cu recursul său intenționat către Curtea de Casație ...

55. Curtea observă de la început că, potrivit Articolului 513 §3 al Codului de procedură penală, o parte, care face recurs cu privire la o chestiune de drept, trebuie să fie reprezentată de avocat la audierea în fața Curții de Casație ... Cu toate acestea, ... Codul de procedură penală nu prevede asistență juridică în legătură cu asemenea recursuri ... Cu toate că Guvernul a declarat că asistența juridică gratuită poate fi acordată de Consiliul Baroului reclamantilor în proceduri de casație, potrivit Articolului 201 §6 al Codului avocaților ..., nu a oferit exemple concrete despre modul în care această schemă funcționează în practică. În orice caz, nimic nu sugerează că disponibilitatea acestei facilități a fost adusă în atenția dlui Twalib sau că cererea acestuia din data de 8 iunie 1993 ar fi fost înaintată Consiliului Baroului și ar fi primit un follow-up favorabil.

56. În aceste circumstanțe, Curtea trebuie să concluzioneze că legea greacă nu cuprindea nicio prevedere pentru acordarea asistenței juridice indivizilor, precum reclamantul, în legătură cu recursurile lor privind chestiuni de drept. Astfel, nu prezintă relevanță ... că cererea de asistență juridică a reclamantului a fost făcută după expirarea limitei de timp pentru recurs: aceasta nu ar fi putut fi respectată ...

57. ... a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1, luat împreună cu alineatul 3 (c) din Convenție.

► ***Volkov și Adamskiy v. Rusia, 7614/09, 26 martie 2015***

56. Curtea observă, de la început, că nu se discută faptul că reclamantul nu dispunea de suficiente mijloace pentru a angaja un avocat, potrivit propriei alegeri, pentru proces și procedurile de apel.

57. Curtea observă în continuare că, în calitate de Curte de Apel, Tribunalul Municipal Moscova deținea competențe ample pentru revizuirea deplină a cazului reclamantului ... Acesta putea examina probe și materiale suplimentare înaintate direct de către părți. Era autorizat să respingă un recurs și să susțină hotărârea unei instanțe de judecată, să anuleze o hotărâre și să dispună încetarea procedurii penale, să anuleze o hotărâre și să remită cazul spre reluare într-un nou proces sau să modifice o hotărâre ... Curtea mai menționează că acuzațiile împotriva reclamantului, în prezenta speță, implicau o pedeapsă maximă de doi ani de închisoare, în vreme ce pedeapsa efectivă a acestuia a fost o sentință cu suspendare de un an și trei luni de închisoare, cu un an de probațiune ... Cu toate acestea, consideră că, date fiind puterile de control ample ale Curții de Apel, rămânea o posibilitate ca reclamantul să fi beneficiat substanțial de

expertiza și asistența specializată ale avocatului. Mai mult decât atât, potrivit legii ruse ..., dreptul la reprezentare juridică se extinde la proceduri de apel, dacă, *inter alia*, inculpatul nu a renunțat în scris la dreptul său la un apărător; și revine autorităților să-i numească unul ... În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că, exceptând cazul în care reclamantul a renunțat la dreptul său la asistență juridică, interesele justiției cereau ca acesta să aibă un avocat care să-l reprezinte la audierea recursului cazului său, indiferent de gravitatea acuzațiilor aduse împotriva sa și durata sentinței.

58. ... O renunțare la asistență juridică în Rusia trebuie înaintată în scris și înregistrată în evidența actului procedural relevant ... Curtea observă că materialele dosarului cazului nu conțin niciun asemenea document scris de reclamant și o înregistrare a acestuia. Astfel, Curtea concluzionează că reclamantul nu a renunțat în mod neechivoc la dreptul său la un avocat pentru audierea recursului ... Curtea mai menționează că reclamantul nu a cerut, în recursul său, să i se numească un consultant juridic gratuit ... De asemenea, rămâne neclar dacă reclamantul a cerut sau nu ca audierea recursului să fie suspendată sau să fie numit un avocat substituit de Curtea de Apel. Cu toate acestea, așa cum a susținut Curtea anterior, nu este necesar să se stabilească dacă reclamantul a făcut asemenea cereri, deoarece conduita reclamantului nu putea, în sine, să scutească autoritățile de obligația lor de a furniza o apărare eficace ...

59. Curtea mai menționează că, în lipsa unei renunțări în scris din partea reclamantului, legea internă cerea autorităților să desemneze un apărător gratuit pentru acesta ... Mai mult decât atât, a fost adus în atenția acestora faptul că reclamantul nu dispunea de un contract pentru servicii juridice cu avocatul său din cadrul procesului, dna D., atunci când reprezentantul Tribunalului Districtual Golovinskiy din Moscova a luat legătura pentru a o informa despre apropierea audierii recursului ... Astfel, în asemenea circumstanțe, autorităților le revenea să intervină și să desemneze un apărător gratuit pentru audierea recursului sau pentru suspendarea audierii până când reclamantul putea fi reprezentat adecvat ... Cu toate acestea, nu au procedat așa.

60. În concluzie, având în vedere amplele competențe ale Curții de Apel, cerințele legii naționale și aparenta omisiune a apărătorului gratuit de a continua reprezentarea reclamantului la recurs, autoritățile ar fi trebuit să asigure reprezentarea juridică a reclamantului la recurs, dar nu și-au îndeplinit obligația.

61. Curtea consideră, astfel, că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1, în coroborare cu Articolul 6 §3 (c) din Convenție.

Cerința privind utilizarea baroului specializat

► *Meftah și alții v. Franța* [MC], 32911/96, 26 iulie 2002

45. Desigur, scopul dlui Adoud și al dlui Bosoni este, mai înainte de toate, să conteste monopolul de care se bucură membrii Conseil d'Etat și ai Baroului Curții de Casație, un monopol pe care Guvernul îl consideră justificat prin natura specială a procedurilor în discuție.

Curtea reiterează că dreptul ca oricine care este învinuit de o faptă penală să fie apărat de un avocat, ales conform propriei dorințe ..., nu poate fi considerat ca fiind absolut și, în consecință, instanțele naționale pot ignora alegerea respectivei persoane, atunci când există motive relevante și suficiente pentru a susține că acest lucru este necesar în interesele justiției ...

Mai mult decât atât, trebuie să se țină cont de Directiva 98/5/CE a Parlamentului European și a Consiliului din data de 16 februarie 1998, de jurisprudența Curții de Justiție a Comunităților Europene cu privire la acea directivă, care prevede că, în scopul asigurării funcționării eficiente a sistemului justiției, Statele-membre pot stabili norme specifice pentru accesul la instanțe supreme, cum ar fi utilizarea avocaților specialiști ...

În orice caz, ca și avocații din baroul ordinar, membrii Conseil d'Etat și ai Baroului Curții de Casație sunt membri ai profesiei juridice reglementate, independent de instanțe. Părțile litigante au, astfel, libertatea de a-și alege avocatul dintre membrii unuia sau mai multora dintre respectivele barouri.

46. Curtea observă, printre altele, că sistemul francez oferă o opțiune părților litigante, respectiv – dacă să fie sau nu reprezentate de un membru al Conseil d'Etat și al Baroului Curții de Casație. Dar, chiar și în cel dintâi caz, declarațiile scrise cristalizează toate argumentele împotriva deciziei contestate. Declarațiile verbale sunt opționale, potrivit Articolului 602 al Codului de procedură penală, și, în practică, membrii Conseil d'Etat și ai Baroului Curții de Casație nu participă la audieri, exceptând cazuri foarte rare ... Trebuie admis că unele Înalte Părți Contractante ale Convenției pun în funcțiune un sistem similar, în vreme ce altele impun reclamantilor să fie reprezentați de un avocat. În opinia Curții, o asemenea opțiune este, incontestabil, suficientă pentru a justifica o diferență în procedură, din moment ce reprezentarea sau nereprezentarea reclamantului depinde nu de o normă de aplicare automată, ci de propria opțiune a reclamantului. În mod evident, faptul că reclamantul a făcut respectiva alegere și, prin urmare, a renunțat la avantajele obținute din asistare de un membru al Conseil d'Etat și al Baroului Curții de Casație, trebuie stabilit în mod neechivoc. ... Curtea consideră că legea franceză acordă suficiente garanții în această privință. În orice caz, dl Adoud și dl Bosoni au fost asistați de un membru al baroului ordinar care deținea competențe depline în informarea acestora despre consecințele alegerii lor, care, în circumstanțele cazului analizat, a fost, astfel, liber și conștient făcută. Același lucru se aplică în cazul dlui Meftah, care a fost consiliat de un Birou de apărare pentru cetățeni, pe durata procedurilor desfășurate în fața instanțelor interne.

47. Prin urmare, în lumina celor de mai sus, este clar că natura specială a procedurilor desfășurate în fața Curții de Casație, considerate, per ansamblu, pot justifica rezervarea pentru avocații specialiști a unui monopol cu privire la reprezentări orale ... și că o asemenea rezervare nu neagă reclamantilor oportunitatea rezonabilă de a-și prezenta cazurile în condiții care nu îi plasează într-un dezavantaj substanțial ...

În concluzie, având în vedere rolul Curții de Casație și procedurile, per ansamblu, Curtea consideră că, dacă reclamantii nu au avut o oportunitate de a-și pleda cauzele oral, fie în persoană sau printr-un membru al baroului ordinar, nu a fost încălcat dreptul acestora la un proces echitabil, în sensul Articolului 6.

48. Prin urmare, nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (c) din Convenție, în această privință.

Asigurarea competenței

► *Czekalla v. Portugalia*, 38830/97, 10 octombrie 2002

68. ... punctul decisiv este nerespectarea de către avocatul numit oficial al unei norme simple și pur formale la înaintarea recursului privind chestiuni de drept către Curtea Supremă. În opinia Curții, aceasta a reprezentat o „omisiune evidentă” care impunea măsuri pozitive din partea autorităților relevante. Curtea Supremă putea invita, de exemplu, avocatul numit oficial care să-și modifice sau să rectifice pledoaria, mai degrabă decât să declare recursul inadmisibil.

70. Curtea ... nu vede cum anume independența profesiei juridice poate fi afectată de o simplă invitație de Curte să rectifice o greșeală formală. În al doilea rând, aceasta consideră că nu se poate afirma, *a priori*, că o asemenea situație ar încălca, în mod inevitabil, principiul egalității armelor, dat fiind că ar fi mai mult în natura unei manifestări a puterii judecătorului să direcționeze procedurile, exercitate în scopul administrării adecvate a justiției ... S-ar părea că, așa cum stau lucrurile în Portugalia la momentul de față, o decizie, precum cea luată de Curtea Supremă pe data de 10 iulie 1996, să nu mai fie posibilă, ca urmare a hotărârii recente a Curții Constituționale.

71. Circumstanțele cazului impun, astfel, instanței relevante, obligația pozitivă de a asigura respectarea practică și efectivă a dreptului reclamantului la un proces corespunzător. Întrucât nu a fost cazul, Curtea poate constata doar o neconformare cu cerințele alineatelor 1 și 3 (c) ale Articolului 6 din Convenție, luate în conexitate. Astfel, a avut loc o încălcare a acestor prevederi.

► *Hermi v. Italia* [MC], 18114/02, 18 octombrie 2006

97. ... reclamantul nu a alertat în niciun moment autoritățile cu privire la dificultăți întâlnite în pregătirea apărării sale. Mai mult decât atât, în opinia Curții, neajunsurile avocatului reclamantului nu au fost evidente. Autoritățile nu au fost, astfel, obligate să intervină sau să ia măsuri pentru asigurarea că inculpatul a fost reprezentat și apărât în mod adecvat ...

98. La fel, Curtea menționează că Curtea de Apel Roma a interpretat, în esență, omisiunea reclamantului de a-și solicita transferul la sala de audieri drept o renunțare neechivocă, deși implicită, la dreptul său la participare în audierea recursului ... În circumstanțele particulare ale cazului de față, Curtea consideră că aceasta a fost o concluzie rezonabilă și non-arbitrară.

► ***Sakhnovskiy v. Rusia* [MC], 21272/03, 2 noiembrie 2010**

91. Curtea menționează că reclamantul este o persoană nespecializată și nu deține pregătire juridică ... El nu era la curent cu numirea dnei A. și a refuzat, în final, serviciile acesteia, din însuși motivul că percepea participarea ei la proceduri ca fiind o simplă formalitate. Acesta și-a făcut cunoscută poziția la Curtea Supremă cât de bine a putut. Reclamantul nu trebuie să sufere consecințele atitudinii pasive a dnei A., unul dintre elementele-cheie ale plângerii acestuia fiind exact pasivitatea ei. Astfel, inacțiunea dnei A. nu poate fi privită drept renunțare.

92. Guvernul a evidențiat că reclamantul refuzase să accepte serviciile dnei A., dar nu ceruse să-i fie numit un alt avocat. Nici nu solicitase timp suplimentar pentru a se întâlni cu avocatul desemnat de Curte sau să găsească un avocat, potrivit propriei alegeri. Încă o dată, Curtea menționează că, în acel context, nu era de așteptat ca reclamantul să facă pași procedurali care impuneau, în mod normal, cunoștințe și competențe juridice. Reclamantul a făcut ceea ce putea face o persoană obișnuită în situația sa: și-a exprimat nemulțumirea legată de maniera în care asistența juridică a fost organizată de Curtea Supremă. În asemenea circumstanțe, nici omisiunea reclamantului de a formula cereri mai specifice nu se poate considera drept renunțare.

93. Curtea, ca și Camera ..., consideră că conduita reclamantului, precum și inacțiunea dnei A. nu scutesc autoritățile de obligația lor de a lua măsuri pentru garantarea eficacității apărării acestuia ...

► ***Vamvakas v. Grecia*, 2870/11, 9 aprilie 2015**

42. Curtea este de părere că absența neexplicată a lui F.K. de la audierea desfășurată la o lună și trei zile după numirea sa, fără a fi transmisă nicio cerere de suspendare sau chiar dacă o asemenea cerere a fost înaintată ilegal, așa cum declară reclamantul, echivalează cu o situație de „defect evident”, care impune măsuri pozitive din partea autorităților competente. Curtea de Casație trebuia, astfel, să suspende procedurile, în vederea clarificării situației, mai degrabă decât să respingă apelul, ca fiind abandonat.

43. Oricare ar fi fost circumstanțele lipsei oricărui contact sau cereri ilegale, instanța competentă avea obligația pozitivă de a asigura respectarea practică și eficace a drepturilor reclamantului la apărare. Pentru că situația nu a stat așa, Curtea poate concluziona doar că cerințele Articolului 6 §1 și 3 (c) din Convenție, luate în combinație, au fost desconsiderate. Astfel, a existat o încălcare a acestor prevederi.

Refuzurile nejustificate

► ***Poitrimol v. Franța*, 14032/88, 23 noiembrie 1993**

35. Este de importanță capitală ca inculpatul să se prezinte, atât din motivul dreptului său la audiere cât și din motivul nevoii de a verifica exactitatea declarațiilor sale și de a le compara cu cele ale victimei, ale cărei interese trebuie protejate, și ale martorilor.

Legislativul trebuie, astfel, să fie apt să descurajeze absențele nejustificate. Totuși, în prezenta cauză, nu-i necesar să se decidă dacă este admisibil, în principiu, să se pedepsească asemenea absențe prin ignorarea dreptului la asistență juridică, deoarece, oricum, suprimarea aceluși drept era disproporționată, date fiind circumstanțele. Aceasta îl priva pe dl Poitrimol, care nu era îndreptățit să solicite Curții de Apel să-și anuleze hotărârea și să re-audieze cazul, de singura sa șansă de a beneficia de prezentarea argumentelor de drept și de fapt, la a doua instanță, referitor la acuzația adusă împotriva sa...

37. În temeiul jurisprudenței Direcției Penale a Curții de Casație, urmată în acest caz, o persoană condamnată, care nu s-a supus unui mandat judiciar pentru arestarea sa, nu poate fi reprezentată, în sensul unui recurs privind chestiuni de drept. Reclamantul nu putea înainta, în mod valabil, un asemenea recurs, fără a se preda la un penitenciar ...

38. Curtea consideră că inadmisibilitatea recursului privind chestiuni de drept, din motive legate de eschivarea reclamantului, a reprezentat, de asemenea, o sancțiune disproporționată, având în vedere importanța drepturilor de apărare și a principiului statului de drept într-o societate democratică. Desigur, calea de atac în discuție a fost una extraordinară, referitoare la aplicarea legii, și nu la fondul cazului. Cu toate acestea, în sistemul francez de procedură penală, ca un învinuit, care nu se prezintă, să poată beneficia de prezentarea argumentelor sale de drept și de fapt la a doua instanță cu privire la acuzația adusă împotriva sa, depinde în mare măsură de furnizarea unei scuze valabile pentru absență. Astfel, este esențial să existe o oportunitate pentru revizuirea motivelor legale, pe baza cărora o Curte de Apel a respins asemenea scuze.

39. În lumina tuturor acestor considerente, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 6 ..., atât la Curtea de Apel cât și la Curtea de Casație.

► ***Perlala v. Grecia, 17721/04, 22 februarie 2007***

27. ...Curtea indică faptul că, în temeiul Constituției Greciei, Convenția face parte din sistemul juridic grec și prevalează față de orice prevedere contrară a legii interne... Curtea de Casație a declarat inadmisibil motivul reclamantului pentru recurs, pe baza unei încălcări a Articolului 6 din Convenție, pe temeiul că Articolul 6 nu a fost direct aplicabil în cazul analizat și că, pentru ca acesta, să poată fi luat în considerare, reclamantul ar fi trebuit să se bazeze pe acesta în coroborare cu unul dintre motivele pentru recurs enumerate exhaustiv în Codul de procedură penală. Curtea concluzionează că interpretarea respectivă era oarecum nefirească și slăbea considerabil protecția dreptului publicului în fața celei mai înalte instanțe interne. Deși recunoaște că condițiile de admisibilitate ale unui recurs către Curtea de Casație pot fi mai riguroase decât ale unui recurs către Curtea de Apel ..., Curtea concluzionează că indicarea ca inadmisibilă a unei declarații, bazate pe Articolul 6 din Convenție, pe motivul stabilit mai sus, înseamnă să se adopte o abordare mult prea formalistă și una care împiedică reclamantul să ceară Curții de Casație să considere desfășurarea procedurilor, din punctul de vedere al Articolului 6.

28. Confruntată cu refuzul Curții de Casație de a examina motivele reclamantului pentru recurs pe baza aducerii de probe, în lumina Articolului 6 din Convenție, Curtea poate concluziona în mod rezonabil că garanțiile furnizate de această prevedere nu au fost nici luate în calcul, nici aplicate, în cazul analizat. Observațiile Guvernului, restrânse la o analiză exhaustivă a procedurii urmate la recurs, nu conțin nimic care să sugereze contrariul ...

30. Acești factori constituie o bază suficientă pentru a concluziona respingerea de către Curtea de Casație a dreptului reclamantului la un proces echitabil...

PREZENȚA ÎNVINUITULUI

Necesitatea

► *Zhuk v. Ucraina, 45783/05, 21 octombrie 2010*

29. ... Curtea observă că procedurile împotriva reclamantului erau de natură penală. Reclamantul, care fusese condamnat la patru ani de închisoare pentru trafic de droguri (luând în calcul și reducerea sentinței la recurs) ... și care nu mai beneficia de asistența unui avocat, a contestat sentința referitor la chestiuni de drept. Astfel, dat fiind că era în joc libertatea acestuia, Curtea consideră că examinarea recursului reclamantului referitor la chestiuni de drept era de o importanță considerabilă pentru acesta ...

31. Curtea observă în continuare că, în conformitate cu legea internă ..., Curtea Supremă a desfășurat o audiere preliminară, care intenționa să decidă dacă recursul înaintea sa era suficient de bine întemeiat pentru examinarea într-o audiere publică în prezența tuturor părților necesare. Astfel, șansa reclamantului de a fi prezent și de a face declarații verbale la audiere, depindea de admiterea cazului său în urma procedurii de selecție.

32. Curtea a susținut în mai multe ocazii că procedurile privind permisiunea recursului și procedurile, implicând exclusiv probleme de drept, spre deosebire de problemele de fapt, pot respecta cerințele Articolului 6, chiar dacă reclamantul nu a avut oportunitatea de a fi audiat în persoană de Curtea de Apel sau Curtea de Casație, cu condiția ca o audiere publică să fi fost desfășurată la prima instanță și ca instanțele superioare să nu fi avut sarcina stabilirii faptelor cazului, ci doar de interpretare a normelor legale implicate ...

33. Întrucât competența Curții Supreme, în prezenta speță, era limitată la aspecte de drept, lipsa examinării publice în fața acesteia nu a încălcat Articolul 6 §1 din Convenție, în sine ...

34. Acest lucru este valabil, în măsura în care Curtea pertinentă ... a susținut o audiere în Cameră, ceea ce nu este cazul aici. În temeiul Articolului 394 §2 al Codului, procurorul a avut avantajul de a fi prezent la audierea preliminară, spre deosebire de orice altă parte, și de a face declarații verbale către completul format din trei judecători, declarațiile fiind destinate să influențeze opinia acestora din urmă. Declarațiile au fost îndreptate, de fapt, la obținerea respingerii recursului

reclamantului și susținerea condamnării. Curtea consideră că echitabilitatea procedurală impunea ca reclamantul să aibă oportunitatea de a face declarații verbale, în replică. Completul, după deliberare, a respins recursul reclamantului privind aspecte de drept la audierea preliminară, evitând, astfel, o audiere publică la care reclamantul ar fi fost citat și apt să participe. Se mai menționează că reclamantul ceruse desfășurarea audierii în prezența sa ...

35. În lumina acestor considerente, Curtea concluzionează că procedura desfășurată înaintea Curții Supreme a Ucrainei nu permitea reclamantului să participe la proceduri, în conformitate cu principiul egalității armelor.

Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

► ***Tierce și alții v. San Marino, 24954/94, 25 iulie 2000***

99. În cadrul procedurilor împotriva dlui Tierce, judecătorul recursului a trebuit să ia în considerare atât chestiuni de fapt cât și de drept.

Primul reclamant a susținut că nu putea fi considerat răspunzător penal. Astfel, judecătorului recursului îi revenea sarcina de a realiza o evaluare completă a problemei privind vinovăția sau nevinovăția acestuia. Desigur, judecătorul nu putea crește penalizarea impusă de prima instanță, problema principală fiind ca el să examineze dacă primul reclamant era vinovat sau nevinovat. Acesta a considerat încadrarea legală a conduitei primului reclamant și, fără a evalua direct probele aduse de primul reclamant în persoană, a confirmat că respectiva conduită a reclamantului constituise fraudă, nu o simplă însușire ilegală, chiar dacă diferența dintre cele două infracțiuni consta, îndeosebi, în elementul subiectiv (cel al intenției de a înșela). Mai mult decât atât, la cererea reclamantului, judecătorul chiar a luat în considerare o altă infracțiune, prezumtiv comisă de primul reclamant și, ulterior, a încredințat problema *Commissario della Legge*. Aspectul privind anexarea preventivă a proprietății primului reclamant a fost, de asemenea, în prim-plan în procedurile de recurs.

100. Astfel, reclamantul ar fi trebuit audiat în persoană de judecătorul recursului ...

► ***Sigurpór Arnarsson v. Islanda, 44671/98, 15 iulie 2003***

31. ... Problema care trebuie determinată este dacă omisiunea Curții Supreme de a obține declarații verbale de la reclamant și martori înaintea inversării achitării acestuia de Tribunalul Districtual, condamnându-l pentru acuzația inițială și condamnarea acestuia la 2 ani și 3 luni de închisoare, era incompatibilă cu dreptul reclamantului la o audiere echitabilă și publică, potrivit Articolului 6 §1 din Convenție.

32. În acest scop, trebuie menționat: faptul că Curtea Supremă a fost autorizată să inverseze achitarea de Tribunalul Districtual, fără citarea inculpatului și a martorilor, și fără audierea acestora în persoană, nu a încălcat, în sine, garanția audierii corecte din Articolul 6 §1. Trebuie luat în considerare, totuși, dacă, în lumina rolului Curții Supreme și a naturii problemelor care trebuiau rezolvate de acea instanță, s-a produs o încălcare, în circumstanțele particulare ale cazului ...

33. În această privință, Curtea menționează că Curtea Supremă avea jurisdicție deplină pentru examinarea nu numai a chestiunilor de drept, ci și a chestiunilor de fapt, ținând atât de răspunderea penală cât și de pronunțarea sentinței.

Recursul acuzării la Curtea Supremă cerea ca reclamantul să fie condamnat pentru acuzațiile stabilite în rechizitoriu și condamnat, punând, astfel, în discuție evaluarea Tribunalului Districtual a anumitor discrepanțe între declarațiile făcute de inculpatul S.T.E. și martorul E.P. referitor la lovitura la cap suferită de victima decedată.

34. Prin urmare, Curtea observă că, în aparență, aspectele care trebuie determinate de Curtea Supremă Islandeză în decizia asupra răspunderii penale a reclamantului erau, predominant, de natură faptică. Cu greu se poate argumenta că respectivele întrebări erau directe. Acest fapt pare să fi fost recunoscut chiar și de majoritatea Curții Supreme Islandeze, care, în hotărârea sa, a menționat că probele martorului erau lipsite de claritate. Având în vedere natura și circumstanțele particulare ale actului penal, numărul mare de martori audiat la prima instanță, contradicțiile și inconsecvențele din relatările acestora, examinarea medico-legală și diferențele din evaluarea faptelor de instanțele naționale, se poate presupune că aspectele de fapt, care trebuiau determinate de Curtea Supremă, erau complexe.

35. Mai mult decât atât, în decizia asupra sentinței, Curtea Supremă nu a avut beneficiul evaluării prealabile a problemei de instanța inferioară, care audiasse reclamantul direct.

36. Având în vedere miza existentă pentru reclamant, Curtea nu consideră că aspectele care trebuiau determinate de Curtea Supremă în condamnarea și pronunțarea sentinței împotriva acestuia și, prin aceasta, inversarea achitării sale de Tribunalul Districtual, puteau fi examinate în mod adecvat, din perspectiva unui proces echitabil, fără o evaluare directă a probelor indicate de reclamant în persoană și de anumiți martori.

În această privință, Curtea nu este convinsă de argumentul Guvernului că, spre deosebire de contrapartea sa norvegiană în cazul *Botten*, Curtea Supremă Islandeză beneficia de transcrierile audierii orale la prima instanță. Acesta nu era un factor invocat de Curte în cazul *Botten*, care, mai degrabă, punea accentul pe rolul „Curții Supreme și natura aspectelor supuse deciziei”.

37. În sfârșit, Curtea consideră, în lumina formulării Articolului 159 (4) al Codului de procedură penală, că reclamantul se putea aștepta, în mod rezonabil, să fie citat de Curtea Supremă și ca alți martori să ofere mărturii verbale, dacă avea intenția să inverseze achitarea decisă de către Tribunalul Districtual pe baza unei evaluări diferite a probelor. Practica judiciară invocată de Guvern, în sensul că Curtea Supremă urmează să acționeze astfel doar înaintea ajungerii la o concluzie contrară celei a Tribunalului Districtual în privința credibilității unui martor, se referea doar la un singur exemplu, care, de fapt, datase posterior evenimentelor cazului de față și nu putea fi de încredere în ceea ce îl privește pe reclamant.

38. Având în vedere ansamblul procedurilor desfășurate în fața instanțelor islandeze, rolul Curții Supreme și natura problemelor judecate, Curtea concluzionează că nu existau caracteristici speciale care să justifice faptul că Curtea Supremă nu citase reclamantul și anumiți martori, și nu audiase direct mărturia ale acestora înaintea pronunțării hotărârii, potrivit Articolului 159 al Codului de procedură penală. Curtea Supremă avea obligația de a lua măsuri pozitive în acest sens, în pofida faptului că reclamantul nu a participat la audiere, nu a cerut permisiunea de a se adresa Curții sau de a obiecta, prin apărătorul său, la pronunțarea unei noi hotărâri de Curtea Supremă ...

Astfel, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

Renunțarea

► *Hermi v. Italia* [MC], 18114/02, 18 octombrie 2006

92. Este regretabil faptul că notificarea nu indica faptul că reclamantul putea cere, cu, cel puțin, cinci zile înaintea datei audierii, să fie adus în sala de audieri ... Cu toate acestea, Statul nu poate fi făcut responsabil pentru specificarea în detaliu, la fiecare etapă a procedurii, a drepturilor și îndreptărilor inculpatului. Este sarcina apărătorului învinuitului să-și informeze clientul despre desfășurarea procedurilor împotriva sa și măsurile care trebuie luate, în scopul susținerii drepturilor acestuia.

93. În prezenta cauză, reclamantul a fost informat despre data audierii recursului – 1 septembrie 2000, adică, cu mai mult de două luni înaintea audierii. Același lucru era valabil și pentru avocatul desemnat de reclamant ... În acest timp, avocații reclamantului nu au considerat necesar să ia legătura cu clientul lor ... Nimic din dosarul cauzei nu indică faptul că reclamantul a încercat să ia legătura cu aceștia ...

101. Într-adevăr, la audierea recursului, dl Marini a obiectat împotriva continuării procedurilor în absența clientului său ... Cu toate acestea, în opinia Curții, respectiva obiecție, efectuată într-o etapă tardivă și nesusținută de nicio declarație a inculpatului însuși, nu putea prevala față de atitudinea adoptată de reclamant.

102. În lumina celor de mai sus și ținând cont, în special, de conduita avocaților reclamantului, Curtea consideră că autoritățile judiciare italiene aveau dreptul de a concluziona că reclamantul renunțase tacit, dar în mod neechivoc, la dreptul său de a participa la audierile din 3 noiembrie 2000, desfășurate în fața Curții de Apel Roma. Mai mult decât atât, reclamantul ar fi putut susține acest drept, fără necesitatea unor formalități excesive.

► *Kashlev v. Estonia*, 22574/08, 26 aprilie 2016

44. Curtea observă, de la început, că reclamantul, asistat de un avocat, a luat parte la audierea de la prima instanță. Acesta a fost audiat la Tribunalul Regional, unde au fost examinați, de asemenea, toți martorii relevanți. Este cert, că apărarea putea adresa și a adresat întrebări martorilor în fața Tribunalului Regional.

45. Mai mult decât atât, Curtea menționează că, după achitarea reclamantului de Tribunalul de primă instanță, procurorul a înaintat un recurs către Curtea de Apel. O copie a recursului a fost prezentată reclamantului și avocatului său, și ambii au fost citați la audierea de la Curtea de Apel. Cu toate acestea, reclamantul a informat Curtea, în scris, despre dorința sa de a nu participa și a cerut examinarea cazului în absența sa. Curtea menționează că nu s-a contestat faptul că reclamantul, care nu se afla în detenție, a fost împiedicat să apeleze la apărare juridică privind natura procedurilor desfășurate în fața Curții de Apel sau posibilul rezultat al acestora, inclusiv, posibilitatea ca hotărârea de achitare la prima instanță să fie inversată, iar reclamantul – condamnat de Curtea de Apel, potrivit cererii procurorului. Curtea mai menționează că, potrivit evidenței audierii la Curtea de Apel, avocatul reclamantului, care era prezent, a declarat că era la curent cu dorința reclamantului de a nu participa. Curtea consideră, astfel, că reclamantul a renunțat în mod neechivoc la dreptul său de a participa la audierea desfășurată înaintea Curții de Apel ...

Utilizarea videoconferinței

► *Marcello Viola v. Italia*, 45106/04, 5 octombrie 2006

72. ... Curtea consideră că participarea reclamantului la audierile recursului prin videoconferință a vizat scopuri legitime, în temeiul Convenției, respectiv – prevenirea dezordinii, prevenirea criminalității, protecția martorilor și a victimelor infracțiunilor cu privire la drepturile lor la viață, libertate și securitate și conformitatea cu cerința privind „termenul rezonabil” în procedurile judiciare. Rămâne de considerat dacă aranjamentele pentru desfășurarea procedurilor respectaseră drepturile apărării.

73. Curtea observă că ... reclamantul a putut profita de o conexiune audiovizuală cu sala de audieri, care i-a permis să vadă persoanele prezente și să audă ceea ce se vorbea. De asemenea, el putea fi văzut și auzit de celelalte părți, judecător și martori, și avea posibilitatea să facă declarații Curții, din locul în care se afla în detenție.

74. Desigur, este posibil, având în vedere problemele tehnice, ca legătura dintre sala de audieri și locul de detenție să nu fie una ideală, determinând, astfel, dificultăți în transmiterea vocii sau imaginilor. În prezenta speță, totuși, reclamantul sau avocatul său nu au încercat, în niciun moment pe durata procedurilor de apel, să aducă în atenția Curții dificultățile legate de recepția audio sau video ...

75. Curtea evidențiază, în ultimul rând, că apărătorul reclamantului avea dreptul să fie prezent acolo unde se afla clientul său și să se consulte cu el confidențial. Acesta era, de asemenea, un drept statutar al avocatului apărării prezent în sala de audieri ... Nimic nu sugerează că, în prezenta speță, fusese încălcat dreptul reclamantului de a comunica cu avocatul său, fără a fi auzit de terțe părți.

76. Astfel spus, Curtea concluzionează că participarea reclamantului prin videoconferință la audierile recursului pe durata celui de-al doilea set al

procedurii penale nu plasa apărarea în dezavantaj substanțial, comparativ cu celalalte părți din cadrul procedurilor, și că reclamantul avea posibilitatea de a exercita drepturile inerente ale conceptului de proces echitabil, așa cum este consacrat în Articolul 6.

77. Prin urmare, nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 din Convenție.

A se vedea și APĂRAREA (Reprezentarea juridică, Comunicarea în sala de ședință, p. 311) de mai sus.

ȘEDINȚA PUBLICĂ

► *Hermi v. Italia* [MC], 18114/02, 18 octombrie 2006

78. ... faptul că audierile nu s-au desfășurat în public era rezultatul adoptării procedurii sumare, o procedură simplificată pe care reclamantul însuși o ceruse, din voia proprie. Procedura sumară implică avantaje incontestabile pentru inculpat: în cazul condamnării, acesta beneficia de o reducere substanțială a sentinței, iar apărarea nu poate înainta un recurs împotriva unei decizii de condamnare care nu schimbă caracterizarea legală a infracțiunii ... Pe de altă parte, procedura sumară implică o reducere a garanțiilor procedurale prevăzute de legea internă, mai ales cu referire la natura publică a audierilor și posibilitatea cererii privind admiterea probelor necuprinse în dosarul deținut de oficiul autorităților de urmărire penală.

79. Curtea consideră că reclamantul, care era asistat de doi avocați, aleși potrivit propriei dorințe, era apt, în mod incontestabil, să realizeze consecințele cererii sale pentru adoptarea procedurii sumare. Mai mult decât atât, nu pare că disputa a făcut ca probleme de interes public să împiedice renunțarea la garanțiile procedurale sus-menționate ...

80. ... Introducerea procedurii sumare de legislativul italian pare să fi vizat, în mod expres, simplificarea și, astfel, accelerarea procedurii penale ...

81. În lumina considerentelor de mai sus, faptul că audierile la prima și la a doua instanță au fost desfășurate în privat, fără prezența membrilor publicului, nu poate fi privit drept încălcare a Convenției ...

► *Hummatov v. Azerbaidjan*, 9852/03, 29 noiembrie 2007

142. ... De asemenea, Curtea nu poate accepta faptul că, până la momentul examinării cazului reclamantului la recurs, cerința examinării publice fusese, deja, satisfăcută la prima instanță. Motivul principal pentru redeschiderea cazului reclamantului a fost remedierea presupusei lipse a unei examinări judiciare echitabile la prima instanță, deoarece reclamantul fusese recunoscut drept „deținut politic”, la aderarea Azerbaidjanului la Consiliul Europei, iar Azerbaidjan se angajase să acorde „re-judecarea” tuturor deținuților politici, inclusiv a reclamantului. Mai mult decât atât, Curtea de Apel era un organ judiciar cu

jurisdicție deplină, deoarece dispunea de competența examinării cazului privind chestiuni de fapt și de drept, precum și autoritatea de a evalua proporționalitatea pedepsei abaterii. Din aceste motive, Curtea consideră că o audiere publică la Curtea de Apel era necesară, în prezenta speță, în vederea satisfacerii cerințelor Articolului 6 §1.

143. Este incontestabil ... faptul că publicul general nu a fost exclus, în mod formal, de la procesul la Curtea de Apel. Simplul fapt că procesul s-a desfășurat în incinta Penitenciarului Gobustan, nu determină, în mod necesar, concluzia că acesta nu beneficia de publicitate. Nici faptul că orice potențiali spectatori trebuiau să se supună anumitor verificări ale identității și, posibil, de securitate, nu priva audierile de natura lor publică ...

145. Este adevărat că, la diverse audieri la Curtea de Apel, a participat, într-adevăr, un număr de spectatori, cu toate că nu este clar dacă așa au stat lucrurile la fiecare audiere. Cu toate acestea, faptul, în sine, nu înseamnă că toate măsurile compensatorii necesare au fost luate de autorități, în vederea asigurării publicității audierilor și accesului liber al tuturor potențialilor spectatori, pe întreaga durată a procesului.

146. Curtea menționează că procedurile de recurs au durat din luna ianuarie 2002 până în iulie 2003 și au cuprins peste douăzeci de audieri. După cum reiese din transcrierile procesului, un număr de audieri programate au fost amânate pentru o altă dată. Cu toate că Guvernul a susținut că publicul și mass-media fuseseră informate corespunzător despre ora și locul audierilor, nu a prezentat nicio probă în această privință. Guvernul nu a detaliat în ce mod, prin ce mijloace și cu ce frecvență au fost transmise aceste informații, oficial, publicului. Pe lângă aceasta, nu există nicio indicație că publicul a primit, vreodată, instrucțiuni formale despre cum se poate ajunge la Penitenciarul Gobustan Prison, precum și orice explicații privind condițiile de acces.

147. ... indiferent de distanța propriu-zisă, este incontestabil faptul că penitenciarul se afla departe de orice zonă locuită, nu era ușor accesibil transportului și nu funcționa niciun tip de transport public regulat în vecinătatea acestuia ... Curtea consideră că, faptul că era necesară organizarea unor mijloace de transport costisitoare și deplasarea la o destinație îndepărtată, spre deosebire de participarea în sala de ședință obișnuită a Curții de Apel din Baku, avea în mod clar un efect descurajator asupra potențialilor spectatori care doreau să participe la procesul reclamantului.

148. Curtea are în vedere, de asemenea, declarația reclamantului, precum și rapoartele credibile ale observatorilor, care indicau faptul că, la un număr de audieri, spectatorii și jurnaliștii erau preselecțai și nu li se acorda acces la audieri ...

149. În concluzie, Curtea consideră că, Curtea de Apel nu a reușit să adopte măsuri compensatorii adecvate pentru a contrabalansa efectul negativ pe care desfășurarea procesului reclamantului în aria închisă a Penitenciarului Gobustan l-a avut asupra caracterului public al acestuia. Prin urmare, procesul nu a fost conform cerinței de publicitate, stabilită în Articolul 6 §1 din Convenție.

150. ... Simplul fapt că, la momentul examinării recursului său, reclamantul era deja deținut, condamnat la închisoare pe viață, nu implică automat, în sine, necesitatea relocării procedurilor de recurs dintr-o sală de ședință normală în locația în care era deținut reclamantul ... în prezenta speță, nu se arătase că existau ... preocupări legate de securitate. Mai mult decât atât, chiar dacă existau, Curtea de Apel nu părea să le considere destul de serioase fie pentru a le menționa în deciziile intermediare ... sau pentru a necesita o decizie formală ..., excluzând publicul. În asemenea circumstanțe, Curtea concluzionează că nu există justificare pentru lipsa de publicitate privind audierile la Curtea de Apel.

151. Curtea mai menționează că audierea ulterioară a apelului de casație al reclamantului de Curtea Supremă, chiar dacă desfășurată public, nu a fost suficientă pentru a remedia lipsa de publicitate la audierea recursului, deoarece Curtea Supremă era limitată în competența sa doar la chestiuni de drept și nu avea jurisdicție privind desfășurarea unei reaudieri complete a cazului ...

152. Astfel, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție, din cauza lipsei examinării publice, care reprezintă una dintre caracteristicile esențiale ale dreptului la un proces echitabil.

PRONUȚAREA HOTĂRĂRII JUDECĂTOREȘTI

► *Pretto și alții v. Italia, 7984/77, 8 decembrie 1983*

27. ... în opinia Curții, obiectul vizat de Articolul 6 §1 ..., în acest context – adică asigurarea analizei elementului judiciar de public în vederea asigurării dreptului la un proces echitabil – este, în orice caz, în ceea ce privește procedurile de casație, nu mai puțin efectuat prin depunerea la registrul Curții, făcând textul complet al hotărârii accesibil tuturor, decât prin citirea în ședință deschisă a unei decizii de respingere a unui recurs sau anulare a unei hotărâri anterioare, asemenea citire fiind limitată, uneori, la prevederile operative.

28. Lipsa unei pronunțări publice a hotărârii Curții de Casație nu contravenea, astfel, Convenției ...

A se vedea și ȘEDINȚA PUBLICĂ (Pronunțarea hotărârii judecătorești), p. 482 de mai sus.

NECESITATEA HOTĂRĂRII PRELIMINARE

► *Ivanciuc v. România (dec.), 18624/03, 8 septembrie 2005*

Reclamantul a reclamat faptul că Tribunalul Regional Timiș respinsese două obiecții de neconstituționalitate pe care le solicitase să le transmită către Curtea Constituțională. Conform reclamantului, în temeiul alineatului trei al secțiunii 23 din Legea nr. 47/1992, Tribunalul Regional fusese obligat să inițieze o acțiune privind prima sa obiecție, referitor la Articolul 346 al Codului de procedură penală, în pofida faptului că, Curtea Constituțională hotărâse deja

asupra constituționalității respectivului Articol și îl gășise ca fiind compatibil cu Constituția. Acesta a mai declarat că, în respingerea celei de-a doua obiecții a sa, pe temeiul că deja pronunțase o decizie, Curtea a încălcat, a doua oară, dreptul acestuia de acces la Curtea Constituțională, întrucât a doua obiecție se referea la o prevedere diferită, respectiv Articolul 23 al Legii nr. 47/1992.

Curtea observă, în primul rând, că prin Convenție nu se garantează, ca atare, niciun drept de încredințare a cazului de o instanță internă altei autorități naționale sau internaționale pentru o hotărâre preliminară.

În continuare, atrage atenția la jurisprudența sa, conform căreia, nici dreptul la transmiterea unei întrebări preliminare către o instanță nu poate fi absolut, chiar atunci când un domeniu particular al legii poate fi interpretat doar de o instanță desemnată prin statut și atunci când legislația în discuție impune altor instanțe să adreseze, acelei instanțe, fără rezerve, toate întrebările referitoare la acest domeniu. Curtea poate verifica dacă este autorizată sau i se cere să adreseze o întrebare preliminară, acest aspect fiind conform funcționării unui astfel de mecanism, mai întâi, având satisfacția că întrebarea trebuie să primească răspuns înainte să poată determina cazul adus înaintea sa. Cu toate acestea, nu este complet imposibil ca, în anumite circumstanțe, refuzul unei instanțe interne de a judeca un caz la instanța finală poate încălca principiul procesului echitabil, așa cum este stabilit în Articolul 6 §1 din Convenție, mai ales, atunci când un asemenea refuz pare arbitrar ...

În opinia Curții, acest lucru nu se aplică în cazul analizat. Tribunalul Regional a luat în calcul reclamația reclamantului privind constituționalitatea Articolului 346 al Codului de procedură penală și cererea acestuia de a beneficia de transmiterea obiecției către Curtea Constituțională. Ulterior, a pronunțat o decizie care oferă motive suficiente, constatând că Articolul fusese examinat de mai multe ori de Curtea Constituțională, care deja declarase, în fiecare ocazie, că acesta era compatibil cu Constituția. Astfel, continuarea examinării Articolului era improbabil să mai realizeze ceva.

În ceea ce privește a doua obiecție ridicată de reclamant împotriva secțiunii 23 a Legii nr. 47/1992, Curtea menționează că nu se referă la o prevedere de care depindea rezultatul cazului.

Desigur, respingerea de Curte a primei obiecții, pe baza alineatului al treilea al secțiunii 23 a Legii nr. 47/1992, și a celei de-a doua, pe temeiul că deja pronunțase o decizie, putea fi privit drept o eroare a legii, dat fiind că Articolul în discuție nu interzice transmiterea către Curtea Constituțională a obiecțiilor deja examinate de acea Curte.

Cu toate acestea, Curtea reiterează că este, în principal, sarcina autorităților naționale, în special, a instanțelor, să interpreteze legea internă și că nu este obligația sa să gestioneze erori, de fapt sau de drept, prezumtiv comise de o instanță națională, exceptând cazul în care și în măsura în care acestea ar fi putut încălca drepturi și libertăți protejate prin Convenție ...

... din motivele subliniate mai sus, Curtea nu poate privi decizia de netransmitere drept arbitrară și probabilă să încălce principiul unei examinări judiciare echitabile ...

► *Shvydka v. Ucraina*, 17888/12, 30 octombrie 2014

46. Reclamanta ... a declarat că examinarea cu întârziere a recursului său, în termeni practici, anulasese efectul acesteia asupra rezultatului procedurilor intentate împotriva sa pentru o infracțiune administrativă. Aceasta a menționat că executase deja sentința integral, până la momentul examinării recursului său și că, astfel, pentru ea nu conta dacă instanța de apel susținea sau anula decizia tribunalului de primă instanță ...

50. ... pare pertinent de reiterat aici principiul bine stabilit al Curții privind importanța dreptului de acces la o instanță, având în vedere poziția proeminentă deținută, într-o societate democratică, de dreptul la un proces echitabil ... Atunci când dreptul la o revizuire, potrivit Articolului 2 al Protocolului nr. 7, există, trebuie să fie și eficace, în același mod.

51. Curtea menționează că această prevedere vizează oferirea unei posibilități de remediere a oricăror neajunsuri, în etapa judecării sau pronunțării sentinței în cadrul procedurilor, odată ce acestea au determinat pronunțarea unei condamnări ... Într-adevăr, apare o problemă, în temeiul Convenției, dacă jurisdicția de recurs este privată de un rol eficace în controlul procedurilor procesului ...

53. ... Curtea menționează că recursul reclamantei împotriva hotărârii din 30 august 2011, înaintat în aceeași zi, nu a avut un efect suspensiv, iar sentința impusă a fost executată imediat. Acest lucru a fost efectuat în urma prevederii, prin Codul privind contravențiile administrative, a aplicării imediate a sentinței, doar dacă se referea la privarea de libertate ... Dacă sancțiunea ar fi fost diferită, decizia tribunalului de primă instanță ar fi devenit aplicabilă doar în lipsa unui recurs în cadrul limitelor de timp considerate legal sau susținute de Curtea de Apel. În prezenta speță, totuși, controlul recursului a avut loc după ce sentința cu închisoarea, impusă reclamantului de tribunalul de primă instanță, a fost executată integral. Curtea concluzionează că este de neconceput modul în care respectivul control ar fi putut remedia în mod eficace defectele deciziei instanței inferioare în respectiva etapă.

54. Nu scapă atenției Curții că, în cazul anulării de Curtea de Apel a deciziei primei instanțe, reclamanta avea deschisă calea solicitării de compensații cu privire atât la daune pecuniare cât și morale, pe acel temei ... Cu toate acestea, respectiva cale de atac retrospectivă și pur compensatorie nu poate fi privită drept un substitut al dreptului la o revizuire, încorporată în Articolul 2 al Protocolului nr. 7. A susține altfel, ar fi contrar principiului bine stabilit al jurisprudenței Curții, potrivit căruia Convenția vizează garantarea nu a unor drepturi teoretice sau iluzorii, ci a unor drepturi care sunt practice și eficace ...

55. În lumina considerentelor anterioare, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 2 al Protocolului nr. 7 ...

A se vedea și HOTĂRÂREA JUDECĂTOREASCĂ (Condamnarea), p. 000 de mai sus.

► **Van Anraat v. Olanda (dec.), 65389/09, 6 iulie 2010**

61. După cum este relevant în cazul prezentat Curții, reclamantul a înaintat trei declarații la Curtea Supremă. Dintre acestea, primele două erau cuprinse în declarația sa privind motivele pentru recurs ...

64. A treia se baza pe premisa că infracțiunile la care reclamantul fusese, prezumtiv, complice, fuseseră comise de persoane aflate sub acoperirea imunității suverane străine și că, în calitatea sa de complice, respectiva imunitate suverană îl proteja și pe acesta; doar Tribunalul Special Irakian avea competență în respectiva problemă. Curtea Supremă nu a tratat acest punct în hotărârea sa; reclamantul susține, acum, o încălcare a Articolului 6, pe respectivul temei.

65. Curtea menționează că această declarație nu era cuprinsă în declarația privind motivele pentru recurs. Sugestia contrară a reclamantului, în pofida acesteia..., considera că aceasta era nouă și originală, și nu poate fi văzută, în mod rezonabil, ca fiind legată de niciun punct ridicat în declarația privind motivele pentru recurs.

66. Curtea observă, mai mult, că argumentul a fost prezentat, pentru prima dată, în răspunsul scris al reclamantului la avizul consultativ al Procurorului General, în etapa finală a procedurilor, înaintea pronunțării hotărârii Curții Supreme.

67. Curtea a susținut că este o cerință inerentă în elementul „procedurilor contradictoriale”, cuprinse în Articolul 6 §1, așa cum este aplicabil, în cazul procedurilor de tipul casației, faptul că un inculpat într-un caz penal trebuie să aibă posibilitatea de a răspunde la avizul consultativ al Procurorului General ...

68. Totuși, nu există o cerință, în sensul permiterii ca un inculpat să prezinte argumente noi, care nu au nicio influență asupra niciunui punct conținut în avizul consultativ în sine. În circumstanțele cazului prezent, caracterizate așa cum au fost de faptul că reclamantul a uzat de oportunitatea oferită pentru transmiterea unui argument complet nou în cea mai tardivă etapă posibilă a procedurilor, Articolul 6 §1 nu a obligat Curtea Supremă să ofere un răspuns motivat ...

69. Mai mult decât atât, deși reclamantul face referire la hotărârea Curții Supreme din data de 8 iulie 2008, în care a susținut că instanțele penale olandeze beneficiau de jurisdicție universală cu privire la infracțiunile specificate în Articolul 8 al Legii privind crimele de război, Curtea observă că, Curtea Supremă deja oferise o explicație privind poziția legală, în 1997 ... Astfel, în măsura în care argumentul în discuție trebuie înțeles ca o încercare de a convinge Curtea Supremă să reconsidere sau să-și rafineze jurisprudența, nu se poate spune că a existat ceva ce putea împiedica reclamantul să-l înainteze mai devreme.

70. Rezultă, din cele de mai sus, că această plângere este, în mod evident, nefondată ...

► *Kashlev v. Estonia*, 22574/08, 26 aprilie 2016

48. ... Curtea menționează că nu există nimic în dosarul cauzei care ar putea conduce la concluzia că instanțele au acționat de manieră arbitrară sau nerezonabilă în evaluarea probelor, stabilind faptele sau interpretând legea internă. Dimpotrivă, Curtea consideră că erau implementate măsuri de protecție adecvate împotriva caracterului arbitrar, în cadrul procedurilor intentate împotriva reclamantului. Curtea menționează că diferența în evaluarea probelor de Tribunalul Regional și Curtea de Apel, rezulta, în principal, din abordarea diferită a instanțelor cu privire la coerența sau discrepanțele din cadrul și dintre mărturia martorilor individuali, și interpretarea dată de aceștia circumstanțelor infracțiunii, per ansamblu. Curtea mai menționează, în acest scop că, Curtea de Apel, respectând jurisprudența pertinentă a Curții Supreme ..., prevedea, așa cum solicita Curtea Supremă, în special, prin raționamentul asupra modului în care ajunsese la o concluzie diferită de cea a Tribunalului Regional, și indica ce greșeli comisese aceasta din urmă, în opinia Curții de Apel, în evaluarea probelor. Curtea observă, în mod special, dezacordul Curții de Apel față de respingerea de Tribunalul Regional a anumitor declarații ale martorilor și rapoarte de identificare ca probe, astfel, luând în calcul respectivele probe, a ajuns la o concluzie diferită de cea a Tribunalului Regional ...

49. Curtea mai menționează că, un recurs împotriva hotărârii Curții de Apel putea fi înaintat la Curtea Supremă. Reclamantul, prin avocatul său, a făcut uz de posibilitate, iar Curtea Supremă a fost, astfel, aptă să verifice dacă jurisprudența în această zonă fusese respectat de Curtea de Apel. Deși decidea, dacă examinează recursul reclamantului, avea, în esență, posibilitatea de a evalua abordarea Curții de Apel. Curtea consideră că cerințele care derivă din jurisprudența Curții Supreme și verificarea, în prezenta speță, că respectivele cerințe au fost respectate, au constituit măsuri de protecție pentru drepturile reclamantului la apărare.

SCOPUL HOTĂRÂRII

► *Kremzow v. Austria*, 12350/86, 21 septembrie 1993

76. Reclamantul a susținut că, prin imputarea vinovăției pentru „fărădelegi financiare”, Curtea Supremă l-a declarat, efectiv, vinovat de fraudă, cu încălcarea prezumției de nevinovăție. Acesta a indicat că juriul care audiase toate probele în caz, nu fusese apt să stabilească motive, pe temeiul că existau „prea multe posibilități” ...

77. Curtea reamintește că reclamantul fusese deja declarat vinovat de crimă și că observațiile Curții Supreme se refereau exclusiv la problema motivelor acestuia pentru infracțiune. Mai mult decât atât, referința la „fărădelegi financiare” nu poate fi interpretată drept concluzie că reclamantul era vinovat de o infracțiune specifică. În asemenea circumstanțe, nu apare nicio întrebare privind încălcarea prezumției de nevinovăție.

Capitolul 17

Redeschiderea procedurilor

REVIZUIREA CERUTĂ DE AUTORITATEA DE URMĂRIRE PENALĂ

► *Nikitin v. Rusia*, 50178/99, 20 iulie 2004

54. ... Simplul fapt că instituirea unui proces de supraveghere, așa cum se aplică în prezenta speță, era compatibilă cu Articolul 4 al Protocolului nr. 7 nu este, cu toate acestea, suficientă pentru a stabili conformitatea cu Articolul 6 din Convenție.

58. ... În cazul reclamantului, Prezidiul a decis, într-adevăr, doar asupra întrebării dacă trebuia sau nu redeschis cazul. Dacă anula achitarea, acest lucru ar fi impus, în mod necesar, un set separat de proceduri contradictorii pe fond, înaintea instanțelor competente. Decizia Prezidiului a marcat, astfel, un pas procedural care nu era mai mult decât o precondiție pentru o nouă determinare a acuzației penale. Curtea menționează că Prezidiul Curții Supreme a respins cererea Procurorului General, după ce a constatat că aceasta invocă defecte, a căror redresare era integral sub posibilitatea de control a autorității de urmărire penală înainte, nu după hotărârea definitivă. Cererea Procurorului General putea fi criticată, în sine, ca fiind arbitrară și reprezentând abuz de proces. Cu toate acestea, nu avea un impact decisiv asupra echității procedurii pentru redeschidere, per ansamblu, care era, în principal, o problemă pentru deliberarea de Prezidiu ... Astfel, caracterul arbitrar al cererii Procurorului General pentru redeschidere nu putea fi și nu era cauzator de prejudicii pentru determinarea acuzațiilor penale în speță.

59. Curtea concluzionează că autoritățile care desfășurau procesul de supraveghere ... nu au eșuat în stabilirea unui echilibru just între interesele reclamantului și nevoia asigurării administrării adecvate a justiției.

► *Lenskaya v. Rusia*, 28730/03, 29 ianuarie 2009

40. Curtea observă că erorile comise de instanțele districtuale și regionale erau suficiente, ca natură și efect, pentru a garanta redeschiderea procedurilor. Lăsarea unor asemenea erori necorectate ar afecta grav echitatea, integritatea și reputația publică a procedurilor judiciare. Curtea mai atribuie o pondere deosebită faptului că respectivele erori judiciare nu puteau fi neutralizate sau

corectate prin orice alte mijloace, exceptând cazurile prin anularea hotărârilor din 15 iulie și 12 septembrie 2002. În asemenea circumstanțe, Prezidiul nu poate desconsidera complet situația critică a victimei nevinovate de condamnarea injustă. Anularea hotărârii definitive era un mijloc de compensare a unei persoane condamnate pentru erori în administrarea legii penale.

41. Curtea este satisfăcută de faptul că Prezidiul a redeschis procedurile, în sensul corectării unei erori judiciare fundamentale. Considerentele „certitudinii legale” nu trebuie să descurajeze Statul de la corectarea erorilor deosebit de exagerate comise în administrarea justiției și, astfel, în circumstanțele cazului de față, nu trebuie să împiedice Prezidiul Tribunalului Regional Tomsk de la revizuirea hotărârii definitive care a adus prejudicii flagrante persoanei condamnate, adică fostului soț al reclamantei.

42. După stabilirea că interesele justiției impuneau redeschiderea procedurilor și anularea hotărârii din 15 iulie 2002, așa cum se modificase pe data de 12 septembrie 2002, Curtea trebuie, acum, să ia în considerare dacă garanțiile procedurale ale Articolului 6 din Convenție erau disponibile în respectivele proceduri ale procesului de supraveghere.

43. Curtea concluzionează că nimic nu indică faptul că evaluarea Prezidiului asupra faptelor și probelor prezentate în cauză era contrară Articolului 6 din Convenție. Curtea observă că reclamanta avusese posibilități ample de a-și prezenta argumentele și de a contesta declarațiile adversarului în cadrul procedurilor. Aceasta a înaintat argumente detaliate în scris, în replică la solicitarea privind procesul de supraveghere. Mai mult decât atât, aceasta și reprezentantul său au participat la audierea procesului de supraveghere și au făcut declarații verbale. Curtea consideră că Prezidiul a luat corespunzător în considerare argumentele reclamantei. În lumina considerentului anterior, Curtea concluzionează că motivele pe care și-a bazat concluziile Prezidiul sunt suficiente pentru a exclude orice semne de întrebare referitor la ipoteza ca modul, în care a stabilit și evaluat probele în cazul reclamantului, a fost inechitabil sau arbitrar. Astfel, Curtea consideră că procedurile desfășurate în fața Prezidiului Tribunalului Regional Tomsk au permis reclamantei toate măsurile de protecție procedurale ale Articolului 6 §1 din Convenție.

44. Având în vedere cele de mai sus, Curtea este de opinie că, în circumstanțele acestui caz particular, Prezidiul a echilibrat în mod just interesele divergente de finalitate și justiție. Curtea concluzionează că anularea hotărârii din 15 iulie 2002, așa cum a fost modificată pe data de 12 septembrie 2002, de Prezidiul Tribunalului Regional Tomsk, nu priva reclamantul de „dreptul la instanță”, potrivit Articolului 6 §1 din Convenție. Astfel, nu a avut loc nicio încălcare a respectivului Articol.

► ***Bujnita v. Moldova, 36492/02, 16 ianuarie 2007***

23. Curtea menționează că motivele pentru redeschiderea procedurilor nu se bazează nici pe fapte noi, nici pe deficiențe procedurale grave, ci, mai degrabă, pe dezacordul Procurorului General Adjunct cu evaluarea faptelor și clasificarea acțiunilor reclamantei de instanțele inferioare. Curtea observă că acestea din urmă au examinat toate declarațiile și probele părților, iar concluziile lor inițiale

nu par să fi fost, în mod evident, nerezonabile. În opinia Curții, motivele pentru cererea de anulare indicate de Procurorul General Adjunct, în prezenta speță, erau insuficiente pentru a justifica contestarea finalității hotărârii și utilizarea acestei căi de atac extraordinare, în acest scop. Curtea consideră, astfel, așa cum a constatat în circumstanțe similare ..., că autoritățile statului nu au reușit să stabilească un echilibru just între interesele reclamantei și nevoia asigurării eficacității sistemului de justiție penală.

CEA MAI ADECVATĂ FORMĂ DE REDRESARE

► *Sejdovic v. Italia* [MC], 56581/00, 1 martie 2006

126. Curtea consideră, astfel, că atunci când, similar cazului analizat, un individ a fost condamnat în urma procedurilor care au determinat încălcări ale cerințelor Articolului 6 din Convenție, o rejudicare sau redeschidere a cazului, dacă este cerut acest lucru, reprezintă în principiu, o modalitate corespunzătoare de redresare a încălcării (a se vedea principiile stabilite în Recomandarea R(2000)2 a Comisiei Miniștrilor, ...). Cu toate acestea, măsurile specifice de remediere, dacă există, impuneau unui Stat răspunzător că, pentru scutirea de obligațiile sale, în temeiul Convenției, trebuie să depindă de circumstanțele particulare ale cazului individual și să fie determinate, în lumina hotărârii Curții, din cazul respectiv și cu respectarea jurisprudenței Curții, așa cum este citat mai sus ...

127. În mod special, nu este sarcina Curții să indice modul în care trebuie să fie inițiat orice nou proces și ce formă trebuie să ia acesta. Statul responsabil rămâne liber, sub rezerva monitorizării de Comisia Miniștrilor, să aleagă orice mijloc prin care poate elimina obligația sa de a pune reclamantul, cât mai mult posibil, în postura în care s-ar fi aflat, dacă cerințele Convenției nu ar fi fost desconsiderate ..., sub condiția ca asemenea mijloace să fie compatibile cu concluziile stabilite în hotărârea Curții și cu drepturile apărării ...

LIPSA OBLIGATIVITĂȚII CONFORMĂRII CU HOTĂRÂREA CURȚII EUROPENE

► *Lyons și alții v. Regatul Unit (dec.)*, 15227/03, 8 iulie 2003

... Menționează, în acest sens, că procedurile pe care reclamantul intenționează să le conteste, în temeiul Articolelor 6 și 13, își au originea în proceduri anterioare care au condus la condamnarea lor. Cu privire la procedurile din urmă, Curtea a constatat că reclamantul nu au beneficiat de un proces echitabil, având în vedere utilizarea extensivă de autoritatea de urmărire penală, la procesul acestora, a declarațiilor pe care aceștia erau obligați să le facă autorităților. Din acest motiv, Curtea a constatat că se produsese o încălcare a Articolului 6 §1.

Reclamantul au reușit, ulterior, în demersul lor de retransmitere a condamnărilor către Curtea de Apel, să se conformeze, având în vedere concluzia Curții ...

Pentru Curte, argumentul reclamanților, potrivit căruia fusese comisă o nouă încălcare a Articolului 6, se bazează, în mod esențial, pe opinia acestora că, prin refuzul anulării condamnărilor sau dispunerea unei rejudicări, instanțele nu au făcut valabilă constatarea lor că aceștia nu au beneficiat de o examinare echitabilă.

Cu toate acestea, indică faptul că respectiva concluzie în acea hotărâre era, în mod esențial, constatatoare

... Menționează, în continuare că, în temeiul Articolului 46 din Convenție, Înaltele Părți Contractante s-au angajat să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în orice caz din care fac parte, executarea fiind supravegheată de Comisia Miniștrilor ... Rezultă, *inter alia*, că o hotărâre, în care Curtea constată o încălcare a Convenției sau a Protocoalelor sale, care impun Statului-respondent o obligație legală, nu doar de a plăti celor în cauză sumele acordate ca justă satisfacție, dar și de a alege, sub rezerva supravegherii de Comisia Miniștrilor, măsurile generale și/sau, dacă este adecvat, măsurile individuale care trebuie adoptate în ordinul lor juridic intern, este luată pentru a pune capăt încălcării constatate de Curte și de a redresa efectele, în măsura posibilă ...

În ceea ce privește cazul reclamanților, Curtea a fost informată, în primul rând, că Articolul 434 al Legii societăților comerciale din 1985 a fost modificat în vederea asigurării că abaterea constatată de Curte nu se va repeta în cazuri viitoare și, în al doilea rând, că Guvernul a plătit sumele acordate reclamanților, în hotărârea sa din Articolul 41, drept costuri și cheltuieli. În ceea ce privește alte măsuri care pot fi luate pentru a permite *restitutio in integrum*, Curtea a fost informată că aceasta este o temă de permanente discuții între Comisia de Miniștri și Guvernul respondent. Aceasta reiterează că, sub rezerva monitorizării de Comisia de Miniștri, Statul responsabil rămâne liber să aleagă mijloacele prin care se va achita de obligația sa legală, potrivit Articolului 46 din Convenție, sub condiția ca asemenea mijloace să fie compatibile cu concluziile stabilite în hotărârea Curții ... Din partea sa, Curtea nu își poate asuma niciun rol în acest dialog. Menționează, în mod particular că, Convenția nu îi acordă jurisdicție pentru a direcționa un Stat să deschidă un nou proces sau să anuleze o condamnare ..., în consecință, nu poate considera că un Stat a încălcat Convenția, având în vedere omisiunea sa de a urma oricare dintre aceste direcții de acțiune, atunci când se confruntă cu executarea uneia dintre hotărârile sale.

Aceasta nu înseamnă că măsurile luate de un Stat responsabil în faza post-hotărâre, pentru a permite redresarea față de un reclamant pentru încălcarea abaterilor constatate, ies din sfera de jurisdicție a Curții ..., care poate susține obiecția că o rejudicare la nivel intern prin implementarea uneia dintre hotărârile sale generează o nouă încălcare a Convenției ...

Curtea observă că sus-menționatele considerente nu intenționează să diminueze importanța asigurării că sunt implementate proceduri interne care permit revizuirea unui caz, în lumina unei constatări că Articolul 6 din Convenție a fost încălcat. Dimpotrivă, asemenea proceduri pot fi privite drept un aspect important al executării hotărârilor sale, iar disponibilitatea demonstrează angajamentul Statului Contractant față de Convenție și jurisprudența Curții ...

► *Dicle și Sadak v. Turcia*, 48621/07, 16 iunie 2015

60. Curtea evidențiază că, faptul că reclamanții au fost declarați vinovați și condamnați la șapte ani și jumătate de închisoare nu poate elimina dreptul lor inițial de a fi prezumați nevinovați până la stabilirea legală a vinovăției. Reamintește din nou că Articolul 6 §2 din Convenție guvernează întreaga procedură penală, „indiferent de rezultatul urmăririi penale” ...

61. Din acest motiv, după luarea în calcul a circumstanțelor relevante ale cazului, Curtea concluzionează că folosirea de instanțele naționale competente, în contextul redeschiderii procedurilor, a termenului „învinuitul/persoana condamnată” pentru a se referi la reclamanți, chiar înaintea pronunțării unei hotărâri pe fondul cazului lor, a afectat dreptul acestora de a fi prezumați nevinovați ...

63. Curtea observă că disputa dintre părți se referă la întrebarea dacă cererea de redeschidere a procedurilor ar fi trebuit să determine eliminarea condamnărilor penale inițiale ale reclamanților din cazierul judiciar al acestora. Aceasta menționează că, contrar afirmației Guvernului, conform Curții de Casație, atunci când procedurile sunt redeschise, cazul trebuie audiat ca și cum ar fi judecat pentru prima dată. În lumina argumentelor de mai sus, Curtea este de părere că noile proceduri au fost independente față de primele.

64. ... Aceasta consideră că intrarea în discuție, care prezenta reclamanții ca fiind vinovați, în vreme ce, în contextul redeschiderii procedurilor, aceștia ar fi trebuit priviți, în principiu, doar ca bănuți de a fi comis infracțiuni pentru care hotărârea încă trebuia pronunțată, ridică o întrebare cu privire la dreptul reclamanților de a fi prezumați nevinovați, garantat de Articolul 6 §2 din Convenție.

65. Prin urmare, afirmația Guvernului, că radierea primei condamnări a reclamanților din cazierul judiciar al acestora putea avea loc doar după pronunțarea sentinței în cadrul procedurilor redeschise, este discutabilă. Curtea reiterează că există o diferență fundamentală între faptul de a spune că cineva este doar bănuț de comiterea unei infracțiuni penale și o declarație neechivocă, în absența unei condamnări definitive, că persoana a comis infracțiunea, potrivit acuzației ... Aceasta consideră că, în prezenta speță, înregistrarea în cazierul judiciar avea o asemenea valoare declarativă.

66. Prin urmare, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție, pe acest temei.

Capitolul 18

Judecarea cauzei într-un termen rezonabil

DETERMINAREA PERIOADEI

► ***Schumacher v. Luxemburg*, 63286/00, 25 noiembrie 2000**

27. ... Curtea consideră că perioada care trebuie luată în considerare în evaluarea duratei procedurilor, în lumina cerinței privind „termenul rezonabil”, a început la 24 octombrie 1991, atunci când reclamantul a fost pus sub acuzare de judecătorul de instrucție.

28. În ceea ce privește *dies ad quem*, Curtea reiterează jurisprudența sa consecventă, potrivit căreia, perioada care trebuie luată în considerare, în momentul aplicării Articolului 6, se întinde, cel puțin, până la momentul deciziei de achitare sau condamnare, chiar dacă aceasta a fost pronunțată la recurs ... În prezenta cauză, nicio instanță nu a decis pe fondul cazului, astfel că reclamantul, la analiza finală, nu a fost nici achitat, nici condamnat. Este clar că acesta aștepta rezultatul cazului său până la ordinul care declara prescrist cazul împotriva sa. Astfel, Curtea concluzionează că perioada care trebuie luată în considerare s-a încheiat cu decizia din 17 noiembrie 2000.

► ***Hendriks v. Olanda (dec.)*, 44829/98, 5 martie 2002**

Curtea reamintește că, în probleme penale, „termenul rezonabil”, la care se face referire în Articolul 6 §1, începe să curgă de îndată ce o persoană este „acuzată”; aceasta se poate produce la o dată anterioară ajungerii cazului în fața instanței de judecată, cum ar fi data arestării. „Acuzația”, în sensul Articolului 6 §1, poate fi definită ca „înștiințarea oficială către un individ, de autoritatea competentă, cu privire la afirmația că acesta ar fi comis o faptă penală”, o definiție care corespunde, de asemenea, testării dacă „situația [suspectului] fusese afectată substanțial” ...

În privința întrebării când devenise reclamantul „afectat substanțial” cu privire la procedurile reclamate, Curtea concluzionează că acest fapt s-a produs atunci când acesta a fost arestat în Olanda, pe data de 22 octombrie 1996. În privința argumentului reclamantului, potrivit căruia acesta fusese deja afectat substanțial de arestarea sa în Luxemburg, pe data de 2 aprilie 1993, Curtea consideră că autoritățile olandeze nu pot fi considerate responsabile pentru întâzieri care

s-ar fi putut produce în proceduri penale separate, întrerupte, inițiate anterior împotriva reclamantului, pe baza aceluiași fapt, în Belgia sau Luxemburg, în care autoritățile olandeze nu au fost implicate.

► ***Stoianova și Nedelcu v. România, 77517/01, 4 august 2005***

20. Curtea menționează că procedura penală împotriva reclamanților cuprindea două faze separate. Prima a început la 14 aprilie 1993, atunci când aceștia au fost arestați și trimiși în detenție, și s-a încheiat la 11 noiembrie 1997, atunci când procurorul N.O. a emis un ordin de întrerupere a procedurilor. A doua fază a început pe data de 12 mai 1999, atunci când autoritatea de urmărire penală a dispus redeschiderea procedurilor, și s-a încheiat la 21 aprilie 2005, atunci când autoritatea de urmărire penală a dispus întreruperea procedurilor.

21. Curtea nu poate accepta afirmația Guvernului că prima fază nu trebuie luată în calcul, în sensul Articolului 6 §1. Aceasta consideră că ordinul de întrerupere a procedurilor, emis de procurorul N.O. pe data de 11 noiembrie 1997, nu poate fi considerat că a întrerupt procedurile împotriva reclamanților, deoarece nu era o decizie definitivă ...

... autoritatea de urmărire penală avea opțiunea redeschiderii investigației penale, fără a trebui să ceară permisiunea oricărei instanțe interne care ar fi fost obligată să considere aplicația, conform anumitor criterii, inclusiv, echitatea redeschiderii cazului și dacă trecuse o perioadă excesiv de lungă de la decizia întreruperii investigației ... În această privință, Curtea nu poate desconsidera faptul că procurorii din România, acționând în calitate de membri ai Departamentului Procurorului General, nu au satisfăcut cerința de independență față de executiv ... Mai mult decât atât, redeschiderea procedurii penale a fost ordonată pe temeiul că investigația inițială fusese incompletă ... Reclamanții nu au fost responsabili pentru acele neajunsuri din partea autorităților și, astfel, nu trebuiau puși în dezavantaj, ca urmare a acestora.

În ultimul rând, Guvernul nu a arătat, în niciun mod, că reactivarea unei acuzații, care fusese retrasă prin ordinul procurorului, reprezenta un pas excepțional ...

► ***Vayıç v. Turcia, 18078/02, 20 iunie 2006***

44. În ceea ce privește perioada care trebuie luată în calcul, Curtea concluzionează că procedurile au început la 9 septembrie 1996, ziua arestării reclamantului, și erau, încă, în curs. Astfel, acestea durau deja de peste nouă ani și opt luni, pentru trei niveluri de jurisdicție. Cu toate acestea, Curtea consideră că reclamantul nu se poate baza pe perioada în care fusese fugar, când încercase să evite aducerea sa în fața justiției din țara sa. Curtea este de opinie că fuga unei persoane acuzate are, în sine, anumite repercusiuni asupra scopului garanției, prevăzute de Articolul 6 §1 din Convenție, în ceea ce privește durata procedurilor. Atunci când o persoană acuzată fuge de un Stat care respectă principiul statului de drept, se poate presupune că acesta sau aceasta nu are dreptul de a se plânge de durata nerezonabilă a procedurilor în urma eschivării, exceptând cazul în care se poate indica un motiv pentru infirmarea acestei ipoteze ... În speță, nimic nu infirmă ipoteza ...

CONSIDERENTE RELEVANTE PENTRU CONSTATAREA UNEI ÎNCĂLCĂRI

► *Yağci și Sargin v. Turcia*, 16419/90, 8 iunie 1995

59. Caracterul rezonabil al duratei procedurilor trebuie evaluat în lumina circumstanțelor particulare ale cazului, având în vedere criteriile stabilite în jurisprudența Curții, în mod special, complexitatea cazului, conduita reclamantului și cea a autorităților competente ...

63. Curtea observă numai, că de la 22 ianuarie 1990, Curtea Națională de Securitate a desfășurat douăzeci de audieri, șaisprezece dintre acestea fiind dedicate aproape în întregime parcurgerii probelor. Acest proces, chiar admitând cantitatea documentelor, nu poate fi privit drept complex ...

66. Curtea reiterează că Articolul 6 ... nu impune unei persoane acuzate de o faptă penală să coopereze activ cu autoritățile judiciare ... Aceasta menționează că, conduita dlui Yağci, a dlui Sargin și a avocatului acestora la audieri nu pare să fi afișat vreo determinare, în sensul obstrucționării. În orice caz, reclamantii nu pot fi blamați pentru că au beneficiat din plin de resursele permise de legea națională în apărarea acestora. Chiar dacă numărul mare de avocați prezenți la audieri și atitudinea lor față de măsurile de securitate au încetinit procedurile, într-o anumită măsură, aceștia nu sunt factori care, luați independent, să poată explica lungimea perioadei în discuție.

69. ... între 22 ianuarie 1990 și 9 iulie 1992 ... [], instanța a organizat doar douăzeci de audieri în caz, la intervale regulate (mai puțin de treizeci de zile), dintre care numai una a durat mai mult de jumătate de zi.

Mai mult decât atât, după ce Legea antiterorism din data de 12 aprilie 1991, care abroga Articolele 141-143 ale Codului Penal, a intrat în vigoare ..., Curtea Națională de Securitate ...a așteptat aproape șase luni, înaintea achitării reclamantilor împotriva acuzațiilor bazate pe acele prevederi.

70. În concluzie, durata procedurii penale în discuție contravenea Articolului 6 §1.

► *Gelli v. Italia*, 37752/97, 19 octombrie 1999

43. Curtea observă, de la început, că ... procedurile în discuție au fost extrem de complexe; deși poate fi adevărat că investigațiile nu se refereau, în principal, la acuzația de calomnie, adică cea legată de care reclamantul a înaintat această solicitare; Curtea subliniază că procedurile în legătură cu această acuzație nu au fost niciodată separate de restul. Nici nu revine Curții sarcina de a declara dacă trebuiau sau nu separate ...

44. Curtea nu a identificat nicio întârziere în cadrul procedurilor, care să fie atribuită conduitei reclamantului, exceptând perioada de patru ani și o lună, în care reclamantul s-a sustras încarcerării, care, în orice caz, nu a fost contorizată în cadrul perioadei care trebuie luată în considerare ...

45. În ceea ce privește conduita autorităților statului, Curtea menționează că pare să fi existat o foarte mare întârziere între decizia din data de 26 martie 1985, prin care Tribunalul Districtual Roma a fost declarat competent pentru administrarea cazului, și hotărârea judecătorului privind investigațiile preliminare asupra angajamentelor de trimitere în judecată de la 18 noiembrie 1991. Guvernul nu a oferit nicio explicație pentru această întârziere.

46. Curtea consideră că această întârziere, care acoperă peste jumătate din durata totală a perioadei luate în considerare, este, în sine, suficientă pentru a concluziona că respectivul caz nu a fost audiat într-un interval de „timp rezonabil”.

► **Vachev v. Bulgaria, 42987/98, 8 iulie 2004**

88. Curtea este de acord că procedurile penale împotriva reclamantului au fost complexe, din punct de vedere de fapt și legal. Acestea implicau numeroase persoane acuzate de comiterea mai multor infracțiuni de natură financiară, într-o perioadă îndelungată de timp ...

91. Curtea nu este convinsă că presupusa omisiune a reclamantului de a cere descalificarea celor doi experți de manieră oportună reprezenta sursa oricărei întârzieri. Revenea, mai degrabă, autorităților să se conformeze, de la început, normelor de procedură penală și să desemneze experți a căror imparțialitate să nu fie deschisă semnelor de întrebare. Mai mult decât atât, atunci când reclamantul a cerut descalificarea experților, cererea sa a fost respinsă de două ori de autoritățile de investigație ... Doar atunci când acesta a prezentat problema înaintea Procuraturii Districtuale Teteven, experții au fost înlocuiți ...

92. În ceea ce privește nevoia înlocuirii avocatului reclamantului, nu pare că acesta a fost motivul principal pentru care Procuratura Districtuală Teteven a decis să retransmită cazul pentru investigare, în luna iulie 1998. Acest lucru devenise, în esență, necesar, deoarece anumite fapte nu fuseseră pe deplin elucidate, anchetatorul greșise în încadrarea legală a infracțiunilor prezumtive împotriva reclamantului, iar unul dintre experții care pregătise un raport financiar trebuia înlocuit ...

93. În sfârșit, privitor la celelalte întârzieri atribuibile reclamantului, care însumau aproximativ două săptămâni ..., Curtea consideră că acestea nu aveau un impact semnificativ asupra duratei procedurilor, per ansamblu ...

96. Curtea menționează că, pe întreaga perioadă care trebuie luată în considerare, mai mult de cinci ani și nouă luni, procedurile au rămas în etapa investigației preliminare. Chiar luând în calcul faptul că acest caz era complex, din punct de vedere legal și de fapt, o asemenea perioadă de timp pare excesivă. Curtea mai menționează că au existat perioade lungi în care pare că nu a avut loc nicio activitate. Asemenea lacune au apărut între 4 noiembrie 1998 și 1 iunie 1999 ..., între 13 iunie 1999 și 7 ianuarie 2000 ..., între 14 februarie 2000 și 12 mai 2000 ... și între 4 august 2000 și 8 iunie 2001 ...

În sfârșit, Curtea menționează că, aparent, a existat o slabă coordonare între diversele organisme implicate în caz, așa cum a fost evidențiat prin numeroasele

reformulări ale acuzațiilor împotriva reclamantului ... Aceasta, împreună cu numeroasele remiteri ale cazului de la autoritatea de urmărire penală către autoritățile de investigație, pentru investigarea suplimentară sau pentru rectificarea neregulilor procedurale ..., a fost un factor major care a contribuit la întârziere ...

97. Având în vedere criteriile stabilite în jurisprudența sa pentru evaluarea caracterului rezonabil al duratei procedurilor, Curtea concluzionează că durata procedurii penale împotriva reclamantului nu a reușit să satisfacă cerința privind termenul rezonabil al Articolului 6 §1 din Convenție.

► **McFarlane v. Irlanda [MC], 31333/06, 10 septembrie 2010**

145. Procedurile s-au încheiat la 28 iunie 2008, cu achitarea reclamantului și, astfel, au durat peste 10 ani și 6 luni.

146. Deși investigația penală ar fi fost susceptibilă și oarecum complexă, Curtea nu consideră că acest fapt explică durata totală a procedurii penale împotriva reclamantului.

147. În ceea ce privește conduita reclamantului, Guvernul a argumentat, în principal, că acțiunile sale de prohibiție au cauzat întârzierea și, mai ales, că acele acțiuni erau greșit concepute și nu erau nici emise, nici urmate cu diligență de acesta ...

148. Curtea reamintește că reclamantii au dreptul să uzeze de toți pașii procedurali interni relevanți, inclusiv, solicitarea încheierii urmăririlor penale, pe motive de întârziere, dar trebuie să facă acest lucru cu diligență și să suporte consecințele, atunci când astfel de aplicații procedurale determină întârzierea ... Curtea nu este, astfel, de acord cu Guvernul, că acțiunile prohibitive au fost atât de greșit concepute, iar inițierea lor atât de nerezonabil întârziată, că durata acestor acțiuni trebuie atribuită reclamantului ...

150. Deși Curtea consideră, astfel, că reclamantul a avut o conduită care a contribuit, întrucâtva, la întârziere, aceasta nu explică durata totală a procedurilor împotriva acestuia.

151. În ceea ce privește conduita autorităților relevante, Curtea a menționat obligația particulară de promptitudine din partea Statului, atunci când procedura penală începe la o perioadă de timp semnificativă după evenimentele contestate ..., și următoarele perioade de întârziere au fost evaluate, în lumina acelei obligații:

(i) Deși autoritatea de urmărire penală a solicitat (pe data de 11 martie 2002) reintroducerea primei acțiuni prohibitive, prima dată a audierii propusă a fost martie 2003 și, în urma unei suspendări cauzată de indisponibilitatea unui judecător, aceasta nu a fost audiată de Înalta Curte până în data de 11 iulie 2003 (16 luni).

(ii) O hotărâre *ex tempore* a fost pronunțată de Înalta Curte pe data de 18 iulie 2003. Deși autoritatea de urmărire penală a făcut recurs rapid (august 2003),

aceasta nu putea certifica recursul ca fiind gata, până când transcrierea hotărârii a fost aprobată de judecătorul Înaltei Curți, ceea ce a fost efectuat pe data de 17 ianuarie 2005 (17 luni).

(iii) Recursul a fost rapid certificat ca fiind gata (ianuarie 2005), dar audierea nu a fost desfășurată la Curtea Supremă până la 16 februarie 2006 (13 luni). Nu există nicio dovadă că recursul incident al reclamantului a întârziat, în vreun fel, respectiva audiere la Curtea Supremă.

(iv) Înalta Curte a refuzat a doua acțiune de prohibiție în luna noiembrie 2006. Reclamantul a făcut recurs în februarie 2007, dar Curtea Supremă nu a audiat recursul până în luna ianuarie 2008 (11 luni).

152. Trei dintre aceste perioade de întârziere priveau fixarea datelor audierii ..., în privința acestei declarații a Guvernului, precum și a sugestiilor similare ale acestora (neridicate drept căi de atac separate), potrivit cărora reclamantul ar fi trebuit să încerce să accelereze aprobarea transcrierii Înaltei Curți și a procedurilor, în general. ... Curtea a constatat că, chiar dacă un sistem permitea unei părți să aplice proceduri accelerate, acest lucru nu scutea instanțele de a se asigura că cerința, privind termenul rezonabil al Articolului 6, era respectată, „întrucât obligația de a administra justiția rapid este obligatorie, în primul rând, pentru autoritățile relevante”. ...

153. În orice caz, nu s-a demonstrat că s-ar fi acordat mai devreme o dată a audierii în fața Curții Supreme, într-un caz precum cel al reclamantului, nu în ultimul rând, dat fiind că întârzierile contestate mai sus în cadrul desfășurării unei audieri la Curtea Supremă erau egale cu sau mai puțin decât timpii medii de așteptare pentru asemenea audieri la acel moment ...; în privința întârzierii în aprobarea transcrierii de judecătorul Înaltei Curți, Curtea nu consideră rezonabil să sugereze că sarcina îi revenea reclamantului, în această situație. Deși acesta a îndeplinit acțiunea generală de prohibiție, a fost recursul autorității de urmărire penală cel care a fost întârziat în cadrul aprobării transcrierii ... și, mai mult decât atât, pe durata perioadei relevante de 17 luni, acesta a avut un ordin de la Înalta Curte de prohibiție în favoarea sa, pe baza unui risc real și serios de proces inechitabil, și a fost nerealistă sugerarea că acesta ar fi trebuit să solicite accelerarea unui recurs al autorității de urmărire împotriva respectivului ordin ...

154. În asemenea circumstanțe, Curtea concluzionează că Guvernul nu a oferit nicio explicație sau nici o explicație convingătoare ... pentru întârzierile susmenționate atribuibile autorităților în acțiuni prohibitive, care au sporit durata totală a procedurii penale.

155. În privința mizei pentru reclamant, se menționează că acuzațiile împotriva acestuia erau grave și că acesta purta povara unor asemenea acuzații și a potențialelor sentințe, de aproximativ 10 ani și șase luni, timp în care avusese obligații de raportare și i se cerea frecvent să se prezinte în Dublin, înaintea SCC [En. Special Criminal Court – *Instanță penală specială*] ...

156. După examinarea tuturor materialelor și argumentelor înaintate și având în vedere jurisprudența sa pe această temă, Curtea consideră că ... durata totală a procedurii penale împotriva reclamantului a fost excesivă și nu a respectat cerința privind „termenul rezonabil”. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

► ***Idalov v. Rusia* [MC], 5826/03, 22 mai 2012**

187. ... procedurile împotriva reclamantului au durat aproximativ patru ani și unsprezece luni, ceea ce a extins etapa investigării și analizării cazului reclamantului de instanțe la două niveluri de jurisdicție.

188. Curtea acceptă că procedurile împotriva reclamantului au implicat un anumit grad de complexitate. Reclamantul a fost acuzat de răpire, șantaj și achiziție ilegală și posesie de arme de foc și droguri, ca parte a unui grup organizat. Urmărirea penală a fost inițiată împotriva a șase inculpați.

189. În ceea ce privește conduita reclamantului, Curtea menționează că, din aproximativ patruzeci de audieri desfășurate de instanța de judecată, unsprezece suspendări au fost atribuite reclamantului. În șapte ocazii, fie reclamantul, fie avocatul său nu s-au prezentat în instanță. În 2003, adică, în cadrul celui de-al treilea an de proces, avocatul reclamantului a cerut suspendarea în trei ocazii, în vederea obținerii participării martorilor suplimentari. Desigur, era în cel mai bun interes al reclamantului să obțină respectivele probe, pentru a beneficia din plin de resursele acordate de legea națională pentru asigurarea celei mai bune apărări posibile a acestuia în procedura penală. Cu toate acestea, Curtea nu este convinsă că reclamantul a uzat de acea oportunitate cu diligența corespunzătoare. Nimic din declarațiile reclamantului nu poate explica motivul pentru care acesta a fost inapt sau nu a dorit să solicite examinarea respectivilor martori într-o etapă anterioară a procedurilor ...

190. În ceea ce privește conduita autorităților, Curtea este satisfăcută de faptul că acestea au demonstrat suficientă diligență în administrarea procedurilor. Etapa investigării a fost finalizată în decurs de un an și opt luni. Procedurile de apel au durat aproximativ șase luni. Audierile au fost desfășurate în mod regulat, iar suspendările, din cauza conflictului de program al judecătorului de instrucție sau neprezentarea martorilor, sau a altor părți, nu au avut un efect advers semnificativ asupra duratei procedurilor.

191. Realizând o evaluare generală a complexității cazului, a conduitei părților și a duratei totale a procedurilor, Curtea consideră că aceasta din urmă nu a depășit ceea ce se poate considera ca fiind rezonabil, în acest caz particular.

192. Prin urmare, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție.

► ***Kudla v. Polonia* [MC], 30210/96, 26 octombrie 2000**

156. ... interpretarea corectă a Articolului 13 este că acea prevedere garantează o cale de atac eficace înaintea unei autorități naționale pentru o presupusă încălcare a cerinței, potrivit Articolului 6 §1, de audiere a cazului într-un interval rezonabil de timp ...

159. Curtea observă, de la început, că Guvernul nu a susținut că a existat vreo cale legală specifică prin care reclamantul putea reclama durata procedurilor, dar a declarat că un agregat al mai multor căi de atac a satisfăcut cerințele Articolului 13. Aceasta nu a indicat, totuși, dacă și, în cazul în care era aplicabil, cum anume reclamantul putea obține măsuri corective fie preventive, ori compensatorii prin recurgerea la acele căi de atac ... Nu s-a sugerat că oricare dintre căile unice de atac la care s-a făcut referire sau o combinație a acestora ar fi putut accelera determinarea acuzațiilor împotriva reclamantului, sau i-ar fi oferit acestuia o redresare adecvată pentru întârzieri deja produse. Administrația nici nu a oferit vreun exemplu din practica internă care să arate că, prin folosirea mijloacelor în discuție, era posibil ca reclamantul să obțină asemenea măsuri corective.

Acest lucru ar demonstra, în sine, faptul că mijloacele la care se face referire nu respectă standardul de „eficacitate”, în sensul Articolului 13, deoarece, după cum Curtea a declarat deja ..., calea de atac impusă trebuie să fie eficace, atât de drept cât și în practică.

► ***Caldas Ramirez de Arrellano v. Spania* (dec.), 68874/01, 28 ianuarie 2003**

2. ... Având în vedere natura specială a Curții Constituționale ca nivel final de jurisdicție în proceduri interne, ca însăși măsură de protecție împotriva posibilei încălcări a drepturilor fundamentale stabilite de Constituție, unicul remediu posibil aici este o solicitare de compensații care permite reclamantului redresarea adecvată pentru întârzieri deja produse ...; în declarația Administrației, acea compensație este prevăzută pentru secțiunile 292 et seq. ale Legii privind administrarea justiției.

... dacă cererea acestuia era declarată inadmisibilă de Curte, reclamantul se putea adresa Ministrului Justiției, potrivit secțiunilor 292 et seq. din Legea privind administrarea justiției, cu cererea de compensații, cu toate șansele de reușită ...

În aceste circumstanțe, Curtea consideră că această parte a solicitării trebuie respinsă, din cauza nereușitei epuizării căilor de atac interne ...

► ***Ohlen v. Danemarca*, 63214/00, 24 februarie 2005**

29. În hotărârea sa din data de 22 mai 2003, Înalta Curte a declarat că, la o evaluare generală a duratei procedurilor, de la [momentul] formularea acuzației până la

pronunțarea hotărârii Înaltei Curți, dreptul reclamantului la judecarea cauzei într-un termen rezonabil, ca urmare a Articolului 6 din Convenție, fusese încălcat. La fel, luând în calcul faptul că tribunalul municipal scutise complet reclamantul de suportarea cheltuielilor, Înalta Curte a constatat că suma de 40.000 DKK, sub forma unei reduceri a amenzii, constituia o cale de redresare adecvată pentru desfășurarea procedurilor care, la acel moment, durau de aproape șapte ani și nouă luni ...

30. Întrucât Înalta Curte a recunoscut nerespectarea cerinței privind termenul de timp rezonabil, statutul de victimă al reclamantului depinde de caracterul adecvat și suficient al căii de redresare permisă la nivel intern, pe baza faptelor despre care acesta se plânge în fața Curții, având în vedere justa satisfacție, prevăzută în temeiul Articolului 41 din Convenție ...

31. Compararea compensațiilor acordate pentru daune morale în prezenta speță, cu sumele acordate pentru întâzieri comparabile în jurisprudența Curții, Curtea consideră că suma acordată reclamantului nu poate fi considerată ca fiind nerezonabilă ...

33. În aceste circumstanțe ..., Curtea consideră că problema a fost soluționată, în sensul Articolului 37 §1 (b) ...

► **Morby v. Luxemburg (dec.), 27156/02, 13 noiembrie 2002**

Conform jurisprudenței instituțiilor Convenției, doar reducerea sentinței nu remediază, în principiu, o nerespectare a cerinței privind termenul rezonabil, conținut în Articolul 6 §1 din Convenție, cu privire la procedura penală. Cu toate acestea, instituțiile Convenției au acceptat că această normă generală se poate supune unei excepții, atunci când autoritățile naționale au recunoscut, fie în mod expres, fie în fond, apoi au permis redresarea pentru încălcarea Convenției ...

... Curtea menționează că judecătorii naționali au indicat faptul că Articolul aplicabil a prescris o penalizare între opt zile și șase luni de închisoare și o amendă între 2.600 și 50.000 franci luxemburghezi. Reclamantul, fiind acuzat de o pluralitate de infracțiuni, legislația relevantă prevedea că doar penalizarea cea mai severă urma să fie impusă, iar penalizarea maximă aplicabilă putea fi chiar dublată. După menționarea că, corupția constituia un atac grav la adresa ordinii publice, judecătorii au atras atenția, în continuare, asupra intenției infracționale persistente a reclamantului. Apoi, aceștia au decis că sentința care urma să fie impusă trebuia redusă, în lumina nerespectării cerinței privind termenul rezonabil. Mai mult decât atât, luând în considerare faptul că reclamantul nu avea cazier judiciar, judecătorii au impus, astfel, o sentință de nouă luni de închisoare, suspendată integral; dată fiind situația financiară a reclamantului, amenda a fost stabilită la 2.500 euro. La fel, Curtea a decis că, având în vedere nerespectarea cerinței privind termenul rezonabil, nu mai era adecvată pedepsirea comportamentului reclamantului prin privarea acestuia de drepturile sale civile și politice, așa cum se prevede în Codul penal.

În lumina circumstanțelor de mai sus, Curtea este de opinie că autoritățile de la Luxemburg au recunoscut în mod expres, apoi au permis redresarea, pentru încălcarea Articolului 6 §1 din Convenție.

În aceste circumstanțe, reclamantul nu mai poate susține că este victima unei încălcări a dreptului său la audierea cazului într-un interval rezonabil de timp, așa cum garantează Articolul 6 §1 din Convenție.

A se vedea și PUNEREA SUB ACUZARE, ACORDUL DE RECUNOAȘTERE ȘI ÎNCETAREA PROCEDURII (Încetarea urmăririi, Remedierea privind durata procedurilor, p. 193) și ARESTAREA PREVENTIVĂ (Durata, Reducerea sentinței, p. 129) de mai sus.

Capitolul 19

Compensații și costuri

COMPENSAREA

Arestul și detenția

Cerința privind încălcarea Convenției Europene

► ***N.C. v. Italia* [MC], 24952/94, 18 decembrie 2002**

49. Curtea reiterează că Articolul 5 §5 este respectat, în cazurile în care este posibilă solicitarea de compensații cu privire la o privare de libertate, efectuată în condiții contrare alineatelor 1, 2, 3 sau 4 ...

61. ... Dreptul la compensații, stabilit în alineatul 5, presupune, astfel, că a fost stabilită o încălcare a unuia dintre celelalte alineate, fie de o autoritate internă, fie de instituțiile Convenției.

Lipsa prevederilor

► ***Sakik și alții v. Turcia*, 23878/94, 26 noiembrie 1997**

60. ... Curtea menționează că nu există niciun exemplu în dosarul cauzei, cu privire la vreo parte litigantă care obține compensații, menționate în Articolul 5 §5, prin fundamentarea pe una dintre prevederile menționate de Guvern.

Cu referire particulară la Articolul 1 din Legea nr. 466, Curtea observă că... exceptând situația pe care nu a obținut-o în cazul analizat, în care o persoană nu este citată pentru proces sau este achitată, ori eliberată după judecare (sub articolul 6), toate cazurile în care sunt datorate compensații, în temeiul prevederii în discuție, impun ca privarea de libertate să fi fost ilegală. Dar detenția în cauză a fost în conformitate cu legea turcă, după cum a admis Guvernul.

În concluzie, beneficierea efectivă de dreptul, garantat de Articolul 5 §5 din Convenție, nu este asigurat cu un grad suficient de certitudine ...

► ***Caballero v. Regatul Unit* [MC], 32819/96, 8 februarie 2000**

18. Reclamantul ... a reclamat că acesta nu a avut un drept aplicabil la compensații în această privință, în sensul Articolului 5 §5 din Convenție ...

21. Curtea acceptă concesiunea Guvernului, potrivit căreia a avut loc o încălcare a Articolului 5 §3 și 5 din Convenție în prezenta speță, cu urmarea că este autorizat să realizeze acordarea justei satisfacții reclamantului, potrivit Articolului 41 ...

Lipsa aplicabilității

► *Chitayev și Chitayev v. Rusia*, 59334/00, 18 ianuarie 2007

195. Curtea consideră, în acest scop, că faptul că sistemul judiciar în Chechnya nu a funcționat, cel puțin, până în luna noiembrie 2000, așa cum constată Guvernul, iar faptul că, în orice caz, niciuna dintre deciziile de întrerupere a procedurii penale împotriva reclamanților nu era definitivă, precum și faptul că procedurile penale sunt pendinte, au împiedicat, efectiv, reclamanții să ceară compensații pentru detenția lor în circumstanțele cazului de față.

196. Curtea, așada, ... consideră că a avut loc o încălcare a Articolului 5 §5 din Convenție, în ceea ce privește perioada detenției reclamanților, supusă revizuirii.

Refuzul bazat pe suspiciune

► *Sekanina v. Austria*, 13126/87, 25 august 1993

28. ... Curtea Superioară, care prezida la Tribunalul Regional Linz, l-a achitat pe dl Sekanina, pe data de 30 iulie 1986, prin hotărâre judecătorească devenită definitivă ...

29. În pofida acestei decizii, pe data de 10 decembrie 1986, Tribunalul Regional Linz a respins despăgubirea reclamantului pentru prejudicii, ca urmare a secțiunii 2(1)(b) a Legii din 1969 ...; în opinia sa, rămăneau indici puternici referitor la vinovăția dlui Sekanina, capabili să demonstreze bănuielile cu privire la acesta; Tribunalul Regional Linz le-a enumerat, bazându-se pe dosarul Curții Superioare. Probele în discuție pot constitui încă, în opinia sa, un argument pentru vinovăția reclamantului. Curtea a dedus, din evidența deliberărilor juriului, că, în achitarea reclamantului, acesta a acordat reclamantului beneficiul îndoielii ...

Curtea de Apel Linz a aprofundat motivele deciziei sale din 25 februarie 1987. Aceasta considera că Articolul 2(1)(b) al Legii din 1969, conform căreia compensațiile sunt limitate la persoane care au fost nu numai achitate, ci și exonerate de toate bănuielile, era conformă Constituției austriece și Articolului 6 §2 ... din Convenție. În această privință, nu se considera obligată de achitarea de Curtea Superioară. Pe de altă parte, se referea la propria sa decizie din data de 30 aprilie 1986, care autoriza arestarea preventivă pentru un an ...; vedea aceasta ca pe o confirmare a gravității suspiciunilor privind reclamantul. După elaborarea unei liste comprehensive a probelor împotriva dlui Sekanina, în opinia sa, neinfirmată în cadrul procesului, și, după examinarea cu atenție a declarațiilor diversilor martori, a concluzionat: „Juriul era de părere că bănuiala nu era suficientă pentru a ajunge la un verdict de vinovăție; nu exista, cu toate acestea, niciun semn de întrebare privind risipirea suspiciunii” ...

30. Asemenea afirmații, necoroborate de hotărârea achitării reclamantului sau de evidența deliberărilor juriului, lăsau un semn de întrebare, atât cu privire la nevinovăția reclamantului cât și cu privire la echitatea verdictului Curții Superioare. În pofida faptului că existase o decizie definitivă de achitare a dlui Sekanina, instanțele care trebuiau să hotărască în privința despăgubirii pentru prejudicii au efectuat o evaluare a vinovăției reclamantului pe baza conținutului dosarului Curții Superioare. Exprimarea suspiciunilor privind nevinovăția unui învinuit poate fi concepută atâta vreme cât concluzia procedurii penale nu a determinat o decizie pe fondul acuzației. Cu toate acestea, nu mai este admisibilă fundamentarea pe asemenea suspiciuni, odată ce o achitare a devenit definitivă. Prin urmare, raționamentul Tribunalului Regional Linz și al Curții de Apel Linz este incompatibil cu prezumția de nevinovăție.

31. Corespunzător, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §2 ...

► **Hibbert v. Olanda (dec.), 38087/97, 26 ianuarie 1999**

În ceea ce privește motivele declarate de Curtea de Apel pentru respingerea cererii reclamantului, potrivit Articolului 89 al Codului de procedură penală, Curtea menționează că, Curtea de Apel considera, dat fiind faptul că fuseseră făcute declarații incriminatoare de martori, cu privire la implicarea reclamantului în fapte incriminate potrivit acuzației, arestul preventiv al acestuia era pe deplin justificat.

Curtea este de opinie că formularea Curții de Apel poate fi interpretată, în mod rezonabil, ca o indicație, așa cum era impus în determinarea sa privind cererea reclamantului, potrivit Articolului 89 al Codului de procedură penală, pentru compensații pentru timpul petrecut în arestul preventiv, că existaseră bănuieli rezonabile privind reclamantul. Chiar dacă referința la concluziile Curții de Apel din procedura penală împotriva reclamantului pot fi privite drept ambigue sau nesatisfăcătoare de aceasta din urmă, Curtea concluzionează că, Curtea de Apel se limita, în esență, la menționarea că existase o „bănuială rezonabilă” că reclamantul „comisese o infracțiune” (Articolul 5 §1 (c) din Convenție).

Curtea nu poate considera, astfel, că decizia Curții de Apel referitor la cererile reclamantului, potrivit Articolului 89 și, respectiv, 591(a) ale Codului de procedură penală, afectau prezumția de nevinovăție garantată reclamantului, potrivit Articolului 6 §2 din Convenție.

Cerința dovedirii nevinovăției

► **Capeau v. Belgia, 42914/98, 13 ianuarie 2005**

25. Curtea menționează că refuzul Comisiei de Recurs era bazat, exclusiv, pe faptul că reclamantul nu își susținuse cererea de compensații, aducând probe ale nevinovăției sale. Cu toate că era bazată pe Articolul 28 (1) (b) al Legii din data de 13 martie 1973, care prevedea, în mod expres, că o persoană împotriva căreia au fost întrerupte procedurile trebuie să-și stabilească nevinovăția, aducând probe de fapt sau prezentând un argument legal în acest sens; o astfel de cerință, fără calificare sau rezervă, pune sub semnul întrebării nevinovăția reclamantului.

De asemenea, permite atașarea semnului întrebării de echitatea deciziilor luate de instanțele de investigație, în pofida observației din decizia Comisiei de Recurs, că probele împotriva reclamantului, la momentul la care acesta s-a prezentat în fața acelor instanțe, fuseseră judecate insuficient pentru a justifica consemnarea acestuia pentru proces. Este adevărat, că exprimarea suspiciunilor privind nevinovăția unui învinuit este imaginabilă, atâta vreme cât concluzia procedurii penale nu a determinat o decizie pe fondul acuzației ..., și că, în legea belgiană, un ordin de întrerupere nu prescrie redeschiderea unei cauze în cazul unor probe sau evenimente noi. Cu toate acestea, sarcina probei nu poate fi, pur și simplu, inversată în proceduri de compensare, inițiate în urma unei decizii definitive de întrerupere a procedurilor. Solicitarea ca o persoană să-și stabilească vinovăția sau nevinovăția, ceea ce sugerează considerarea de Curte, a acelei persoane, ca fiind vinovate, este nerezonabilă și indică o încălcare a prezumției de nevinovăție. ...

Cerința demonstrării daunei morale

► *Danev v. Bulgaria*, 941/05, 2 septembrie 2010

32. Curtea menționează că reclamantul a inițiat o acțiune împotriva oficiului organelor de urmărire penală și a serviciului de investigație pentru prejudiciile suferite ca urmare a detenției sale. În contextul acestei proceduri, reclamantul a obținut o recunoaștere a faptului că detenția sa a fost ilegală și, implicit, admiterea unei încălcări a Articolului 5 §1 (c) din Convenție ... Cu toate acestea, nu a primit nicio compensație, deoarece nu demonstrase că suferise vreun fel de daune morale.

33. Curtea observă că această ultimă concluzie a Tribunalului orașului Sofia pare să fie bazată pe două ipoteze: în primul rând, că orice prejudicii morale, indiferent dacă sunt rezultate dintr-o încălcare a integrității fizice sau de natură psihologică, trebuie să fie perceptibile la exterior; și, în al doilea rând, ca efectele adverse asupra unei persoane, a detenției ilegale, să se încheie în momentul eliberării. Întrucât în proceduri civile pentru daune, sarcina probei revine reclamantului, aplicarea cumulativă a acestor două principii a impus, efectiv, o obligație reclamantului, de a demonstra că acuzațiile sale erau bazate pe prezentarea probelor privind semnele exterioare ale suferinței fizice sau psihologice a acestuia, pe durata detenției sale. Acesta a obținut citarea și chestionarea unui martor, dar respectiva mărturie nu a fost luată în considerare, deoarece se referea la condiția sa după eliberare, nefiind coroborată cu nicio altă probă.

34. Contrar poziției instanței interne, Curtea consideră că asemenea efecte asupra bunăstării psihologice a unei persoane poate persista chiar și după eliberarea acesteia. Tribunalul orașului Sofia pare să nu fi luat în considerare această posibilitate. Mai mult decât atât, este clar din motivele hotărârii sale, din data de 1 septembrie 2004, că instanța de apel nu a luat în considerare identificarea unei încălcări a dreptului fundamental al reclamantului la libertate și securitate sau argumentele acestuia referitor la starea sa psihologică fragilă pe durata detenției ..., în stabilirea existenței prejudiciilor morale. Curtea

consideră că aplicarea unei abordări formale, cum ar fi cea adoptată de instanța în acest caz, înseamnă că acordarea oricăror compensații este improbabilă în numărul mare de cazuri, în care o detenție ilegală durează puțin timp și nu determină nicio deteriorare, perceptibilă în mod obiectiv, a stării fizice sau psihologice a deținutului.

35. Curtea observă că, în hotărârea sa din *Iovchev v. Bulgaria* ..., a considerat că, în urma unei abordări formale de instanțe în stabilirea prejudiciilor morale, acțiunea, potrivit Legii privind responsabilitatea statului pentru daune, și-a pierdut mult din eficacitatea corectivă, impusă de Articolul 13, cu privire la efectul condițiilor precare de detenție asupra deținutului. Curtea concluzionează că aceeași abordare a instanțelor a privat reclamantul, în prezenta speță, de compensațiile pe care ar fi trebuit să le obțină pentru detenția sa ilegală ...

37. Din aceste motive, Curtea concluzionează că, în prezenta cauză, a avut loc o încălcare a Articolului 5 §5 din Convenție.

Refuzul fără examinare sau motive

► **Göç v. Turcia [MC], 36590/97, 11 iulie 2002**

50. Aceasta menționează că, Curtea superioară Karşıyaka dispunea de discreție privind valoarea compensațiilor care urmau a fi acordate reclamantului, odată ce fusese stabilit faptul că, cauza sa se încadra în unul dintre motivele, cuprinse în Articolul 1 al Legii nr. 466 ... Curtea superioară Karşıyaka a luat notă de toate reclamațiile cuprinse în petiția înaintată de avocatul reclamantului și avea în vedere o serie de factori personali, respectiv, statutul financiar și social al reclamantului și, mai ales, amplexarea suferinței emoționale îndurate de acesta în perioada detenției sale ...

51. Deși, într-adevăr, faptul că detenția reclamantului și durata respectivei detenții, precum și statutul său financiar și social puteau fi stabilite pe baza raportului completat de judecătorul-raportor și fără necesitatea audierii reclamantului ..., trebuie aplicate diferite considerente în evaluarea suferinței emoționale pe care reclamantul a suportat-o, ipotetic. În opinia Curții, reclamantul ar fi trebuit să aibă o posibilitate de a explica, verbal, Curții superioare Karşıyaka, daunele morale pe care detenția sa i le-a provocat, în ceea ce privește disconfortul și anxietatea. Natura, în esență, personală a experienței reclamantului și determinarea nivelului corespunzător al compensației impuneau ca acesta să fie audiat. Nu se poate spune că aceste aspecte sunt de natură tehnică și ar fi putut fi gestionate, în mod adecvat, doar pe baza dosarului cauzei. Dimpotrivă, Curtea consideră că administrația de justiție și responsabilitatea Statului ar fi putut fi deservite mai bine, în cazul reclamantului, prin acordarea acestuia a dreptului de a-și explica situația personală în cadrul unei audieri în fața instanței interne, sub rezerva controlului public. În opinia sa, acest factor prevalează față de considerentele de viteză și eficiență pe care se bazează, conform Guvernului, Legea nr. 466.

52. Din motivele de mai sus, Curtea concluzionează că nu au existat circumstanțe excepționale care pot justifica dispensarea de o audiere orală și, astfel, Articolul 6 §1 din Convenție a fost încălcat.

► **Fedotov v. Rusia, 5140/02, 25 octombrie 2005**

86. Așa cum a stabilit Curtea, în decizia sa din 23 noiembrie 2004, privind admisibilitatea cererii, reclamantul a introdus în mod valabil o cerere pentru daunele suferite în urma detenției sale ilegale. Cu toate acestea, instanțele au desconsiderat-o, în pofida mărturiilor verbale și în scris ale reclamantului și avocatului său. Mai mult decât atât, Tribunalul Districtual Basmaniyy a făcut constatări de fapt arbitrare, declarând în hotărârea sa, că reclamantul „nu fusese, de fapt, reținut”, în ciuda probelor abundente privind contrariul.

87. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că reclamantului i s-a refuzat un drept implementabil la compensații pentru arestare ilegală și că a avut loc o încălcare a Articolului 5 §5 din Convenție.

Evaluarea

► **Engel și alții v. Olanda (Articolul 50), 5100/71, 23 noiembrie 1976**

10. Dl Engel a fost privat de libertate, în condiții contradictorii Articolului 5 §1 ... din Convenție și, mai mult, incompatibile, pe o durată cuprinsă între douăzeci și două și treizeci de ore ..., cu Articolul 45 al Legii sus-menționate din 27 aprilie 1903. În această perioadă, el s-a confruntat cu efectele dezagreabile ale regimului de arest strict. Astfel, acesta a suferit daune morale.

În evaluarea acestor daune, Curtea nu poate trece cu vederea concizia detenției dlui Engel. Mai mult decât atât, acesta a primit, în mare măsură, compensații pentru daune. De fapt, după ce a fost găsit vinovat de infrațiunea disciplinară care condusese la arestarea sa în data de 20 martie 1971, acesta nu a trebuit să execute perioada de două zile de arest strict, la care fusese condamnat la scurtă vreme după respectiva infrațiune ... Pe data de 5 aprilie 1971, arestul provizoriu al acestuia a fost compensat cu această penalizare, printr-o decizie a responsabilului cu tratarea plângerilor, pe care Curtea Supremă Militară a confirmat-o pe data de 23 iunie 1971. ... Deși acest lucru nu constituie *restitutio in integrum*, este, cu toate acestea, relevant, în contextul Articolului 50 ... Luând în calcul acești diverși factori, Curtea consideră că dl Engel, pe lângă satisfacția rezultată din elementele 4 și 5 ale prevederilor operative ale hotărârii din 8 iunie 1976, trebuie să beneficieze de o despăgubire în valoare de o sută de guldeni olandezi (hfl. 100).

Achitarea/Încetarea urmăririi

Refuzul bazat pe admiterea vinovăției

► **Aannemersbedrijf Gebroeders Van Leeuwen B.V. v. Olanda (dec.), 32602/96, 25 ianuarie 2000**

1. ... Curtea observă de la început că, în sine, refuzul de a plăti compensații pentru daune cauzate de autoritatea publică în cadrul procedurii penale care este, ulterior, întreruptă, nu constituie o penalizare sau o măsură care poate echivala cu o penalizare ... Mai mult decât atât, nici Articolul 6 §2, nici o altă

prevedere a Convenției și Protocelelor sale nu obligă Statele Contractante, în care urmărirea penală a fost întreruptă, să despăgubească o persoană „acuzată de o faptă penală” pentru orice prejudiciu ar fi putut suferi ...

... Curtea menționează că societatea reclamantă a acționat în instanță Statul olandez pentru prejudicii, cerând despăgubiri pentru daune cauzate de măsuri luate în cadrul procedurii penale împotriva acesteia. În refuzul acordării unor asemenea compensații, Curtea de Apel a avut în vedere admiterea neechivocă a uzului de facturi falsificate, pe care membrii conducerii societății reclamante îl făcuseră în cadrul investigației penale. Această admitere clară a vinovăției, în sine, a infirmat prezumția de nevinovăție și oferă o justificare suficientă pentru încrederea Curții de Apel în această admitere. În aceste circumstanțe, astfel, Curtea concluzionează că nu există nicio problemă, potrivit Articolului 6 §2 din Convenție.

Refuzul bazat pe suspiciune

► *O. v. Norvegia*, 29327/95, 11 februarie 2003

39. ... Aceasta observă că, în decizia sa din data de 25 ianuarie 1995, Înalta Curte a rezumat acuzațiile de abuz sexual intentate împotriva reclamantului în procesul penal, precum și reiterarea verdictului juriului, și achitarea acestuia de judecători. Apoi, a trecut la examinarea dacă condițiile acordării compensațiilor, potrivit Articolului 444, erau îndeplinite. Referindu-se la probe din cazul penal, Înalta Curte a considerat că era probabil ca fiica reclamantului să fi fost supusă abuzului sexual și, „[c]onsiderând cazul, per ansamblu, ... [] nu a găsit că era indicat în balanța probabilităților că [acesta] nu se angajase în actul sexual cu [aceasta]” ... În opinia Curții, raționamentul Înaltei Curți a constituit, în mod clar, exprimarea suspiciunii împotriva reclamantului, cu privire la acuzațiile de abuz sexual de care acesta fusese achitat.

40. Curtea este conștientă de faptul că, în susținerea deciziei Înaltei Curți, Comisia de Admitere a Recursului a Curții Supreme avea în vedere și cita interpretarea sa anterioară a Articolului 444 într-o decizie din 1994, în care aceasta susținuse că refuzarea unei cereri de compensații nu submina, nici nu pune sub semnul întrebării achitarea anterioară ... Curtea apreciază că s-a depus un efort deliberat pentru evitarea oricărui conflict cu Articolul 6 §2, în interpretarea prevederii statutare în discuție. Cu toate acestea, nu este convinsă că, chiar dacă prezentate alături de o astfel de declarație de prevenire, afirmațiile contestate nu au fost apte să pună sub semnul întrebării echitatea achitării reclamantului, într-o manieră incompatibilă cu prezumția de nevinovăție.

41. ... Corespunzător, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție.

► *Puig Panella v. Spania*, 1483/02, 25 aprilie 2006

55. Curtea observă că refuzul Ministerului Justiției s-a bazat exclusiv pe lipsa de probe a neimplicării reclamantului în infracțiunile de care acesta fusese condamnat. Este clar, din motivele deciziei Ministerului Justiției, că refuzul despăgubirii reclamantului a fost bazat pe presupusa vinovăție a acestuia (sau lipsa „certitudinii totale privind nevinovăția acestuia”). Cu toate că este

bazată pe Articolul 294 §1 al LOPJ, care prevede că singurele persoane care au dreptul la despăgubiri sunt cele care au fost achitate sau împotriva cărora au fost retrase acuzațiile pe motivul că faptele imputate erau inexistente (în mod obiectiv și subiectiv), o astfel de cerință, aplicată fără rezerve și fără calificare în circumstanțele cazului, lasă un semn de întrebare persistent cu privire la nevinovăția reclamantului. Este adevărat că reclamantului nu i se cerea să-și demonstreze nevinovăția, în contextul cererii sale către Ministerul Justiției sau în disputa administrativă ulterioară (a se vedea *Capeau v. Belgia* ...). Cu toate acestea, deciziile Ministerului și ale instanțelor administrative se bazau pe faptul că, Curtea Constituțională, în hotărârea sa *amparo*, anulase condamnările, deoarece principiul „prezumției de nevinovăție” fusese încălcat, dar nu a concluzionat că reclamantul nu participase la infracțiunile pentru care fusese urmărit penal.

56. ... Curtea menționează că reclamantul, care nu se bazase pe nicio prevedere specifică a Legii menționate în cererea sa către Minister, s-a sprijinit, în recursul său *amparo*, pe imposibilitatea aplicării secțiunii 294, deoarece acesta reclama sentința de condamnare la închisoare pe care o executase, și nu arestul preventiv. Aceasta mai menționează că, Curtea Constituțională a declarat în mod eronat că cererea reclamantului a fost făcută, potrivit secțiunii 294 a LOPJ, respectiv, compensația pentru arestul preventiv. Autoritățile naționale par să fi manifestat o severitate excesivă în alegerea aplicării acestei secțiuni, având în vedere faptul că reclamantul nu se plângea de arestarea sa preventivă și nu fusese nici achitat, nici exonerat. Este aplicarea prin analogie a acestei secțiuni, în locul secțiunii 292, cea care acoperă situații mai generale (erori judiciare sau eroare judiciară gravă), care a determinat Ministerul și instanțele să examineze dacă lipsa de participare a reclamantului fusese stabilită în mod suficient și, astfel, să respingă solicitarea acestuia.

57. Raționamentul respectiv pune sub semnul întrebării nevinovăția acestuia, în pofida hotărârii Curții Constituționale de a admite recursul *amparo* al acestuia și a restabili dreptul acestuia la prezumția de nevinovăție. Exprimarea suspiciunilor cu privire la nevinovăția unui învinuit este imaginabilă, doar atunci când concluzia procedurii penale nu determină o decizie pe fondul acuzației, dar asemenea suspiciuni nu pot constitui o bază de încredere justă, atunci când o achitare a devenit definitivă ... Acest lucru este adevărat, cu atât mai mult cu cât, în prezenta speță, în care Ministerul Justiției și-a bazat respingerea despăgubirii pentru prejudicii pe lipsa certitudinii totale privind nevinovăția reclamantului, în pofida hotărârii judecătorești a Curții Constituționale, care restabilește dreptul acestuia la prezumția de nevinovăție. În aceste circumstanțe, raționamentul Ministerului Justiției, ulterior susținut de instanțe, este incompatibil cu respectarea prezumției de nevinovăție.

58. Mai mult decât atât, Curtea acordă pondere faptului că, după cum admite Guvernul, condamnarea reclamantului a rămas în cazierul judiciar al acestuia mai mult de 13 ani, în pofida faptului că fusese definitiv respinsă de Curtea Constituțională.

59. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție.

► **Taliadorou și Stylianou v. Cipru, 39627/05, 16 octombrie 2008**

26. Curtea menționează că al doilea set de proceduri în fața instanțelor a fost inițiat de reclamânți, care au cerut compensații cu privire la o decizie administrativă anulată, prin care li se imputase responsabilitatea pentru acte de tortură și dispunea destituirea acestora. Decizia administrativă fusese anulată de Curtea Supremă, deoarece, *inter alia*, încălca prezumția de nevinovăție, așa cum era garantată de Constituție și Articolul 6 §2 din Convenție. Dat fiind că al doilea set de proceduri privea despăgubirea pentru prejudicii drept cale de atac pentru un act, contrar garanției Articolului 6 §2, Curtea este de acord cu părțile, că această prevedere este aplicabilă ... Aceasta reiterează, în acest scop, că una dintre funcțiile Articolului 6 §2 este să protejeze reputația unei persoane achitate împotriva declarațiilor sau actelor care urmează unei achitări, care ar părea că o subminează.

27. Cu toate acestea, Curtea menționează că, Curtea Supremă nu a oferit nicio indicație expresă ori implicită care submina nevinovăția și achitarea reclamânților. Cu toate că inversa hotărârea de acordare a daunelor morale pronunțată de Tribunalul Districtual, Curtea Supremă nu a relaționat această inversare cu orice fel de suspiciune că reclamânții erau, de fapt, vinovați de infracțiunile pentru care fuseseră achitați, ci, în schimb, s-a bazat în mod concludent pe aspectul cauzalității ...

28. Astfel, Curtea concluzionează că nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție.

CONDAMNAREA PE NEDREPT

► **Barberà, Messegué și Jabardo v. Spania (Articolul 50), 10588/83, 13 iunie 1994**

16. ... reclamânții au fost ținuti în închisoare, ca o consecință directă a procesului pe care Curtea l-a identificat că a încălcat Convenția. Mai mult decât atât, în lumina hotărârii definitive a Audiencia Nacional din data de 30 octombrie 1993 ..., nu se poate presupune că, chiar dacă primul proces fusese desfășurat conform Convenției, rezultatul nu ar fi fost mai favorabil reclamânților. În orice caz, aceștia au suferit o pierdere reală de oportunitate de a se apăra, în conformitate cu cerințele Articolului 6 ..., și, astfel, de a asigura un rezultat mai favorabil. Astfel, a existat o legătură cauzală, în opinia Curții, între daunele reclamate de reclamânți și încălcarea Convenției. În natura lucrurilor, eliberarea și achitarea ulterioară a reclamânților nu putea, în sine, permite *restitutio in integrum* sau reparația completă pentru daune derivate din detenție ...

18. În ceea ce privește sumele revendicate cu privire la pierderea de venituri și perspective de carieră, Curtea nu poate accepta metoda de calcul prezentată de reclamânți în 1993 bazată pe indemnizații revendicate în Spania, în cazuri de incapacitate de lucru ..., deoarece o asemenea metodă nu are nicio legătură cu circumstanțele cazului. În pofida lipsei documentelor justificative

și a contradicțiilor din declarațiile făcute de reclamanți privind presupusele lor ocupații înainte de încarcerare ..., Curtea consideră că trebuie să le acorde compensații sub acest aspect, pe baza cifrelor prezentate de aceștia în 1987.

19. Precum constatarea unei încălcări a Convenției de Curtea Europeană, deciziile instanțelor spaniole ulterioare principalei hotărâri judecătorești a admis reclamanților o măsură de reparație pentru prejudicii morale. Totuși, acestea nu pot redresa complet daunele suferite în această privință.

20. Realizând o evaluare pe o bază echitabilă, în conformitate cu Articolul 50 ... și având în vedere circumstanțele la care s-a făcut referire mai sus, Curtea acordă dlui Barberà 8.000.000 pesetas, dlui Messegue – 8.000.000 pesetas și dlui Jabardo – 4.000.000 pesetas, pentru a acoperi toate tipurile de prejudicii reclamate.

► ***Shilyayev v. Rusia, 9647/02, 6 octombrie 2005***

19. Reclamantul a susținut că valoarea acordată de Curte la 20 iulie 2001 a fost insuficientă. Acesta a invocat Articolul 5 din Convenție și Articolul 3 ale Protocolului nr. 7 ...

20. Curtea reamintește că prevederile de mai sus oferă un drept la compensații celor a căror detenție s-a constatat că încalcă unul dintre alineatele Articolului 5 din Convenție ... și dreptul la compensații pentru erori judiciare grave, atunci când un reclamant a fost condamnat pentru o faptă penală printr-o decizie definitivă și a suferit o pedeapsă derivată ... Totuși, aceste prevederi ale Convenției nu împiedică Statele-Părți să acorde compensații în funcție de abilitatea persoanei în discuție de a indica daunele rezultate din încălcare, nici nu se referă, propriu-zis, la sume specifice ...

21. În privința faptelor, Curtea observă că autoritățile au recunoscut eroarea judiciară gravă în cauza penală a reclamantului, a anulat condamnarea acestuia din 24 octombrie 1997, așa cum a fost susținută la recursul din data de 19 februarie 1998, ca fiind ilegală și i-a acordat acestuia despăgubiri în valoare de 70.000 RUR ($\approx 2,740$ euro), în acest scop. Această acordare nu pare arbitrară sau nerezonabilă, deoarece, în două instanțe, au fost examinate cu atenție toate circumstanțele relevante ale situației personale ale reclamantului, inclusiv natura cauzei penale împotriva acestuia, durata totală a detenției sale și efectele ulterioare, precum și concluziile justificate la care s-a ajuns în privința valorii daunelor. Reclamantul a fost pe deplin capabil să ia parte la această procedură, iar valoarea daunelor nu pare disproporționată, nici chiar în termeni interni.

22. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră această parte a solicitării ca fiind, în mod evident, nefondată, în sensul Articolului 35 §3 din Convenție.

► ***Matveyev v. Rusia, 26601/02, 3 iulie 2008***

40. ... reclamantul a fost condamnat prin hotărârea definitivă din data de 25 septembrie 1981 și condamnat la doi ani de închisoare, pe care, ulterior, i-a executat. Condamnarea acestuia a fost anulată, în temeiul procedurii procesului

de supraveghere pe data de 6 octombrie 1999, de Prezidiul Tribunalului Regional Arhanghelsk. Având în vedere Raportul explicativ la Articolul 3 al Protocolului nr. 7, Curtea indică faptul că este nesemnificativ care procedură a fost aplicată de instanțe, în sensul inversării hotărârii.

41. Curtea mai menționează că părțile nu au fost de acord dacă respectiva condamnare a reclamantului a fost inversată pe temeiul unui „fapt nou sau nou-descoperit”. Reclamantul a argumentat că Lista de prețuri nr. 125 „Tarife și servicii poștale”, care constituia baza în anularea condamnării acestuia de Prezidiul Tribunalului Regional Arhanghelsk la 6 octombrie 1999, nu fusese disponibilă la momentul condamnării sale, nici pentru părți și nici pentru instanțe. Guvernul nu a fost de acord și a afirmat că, nu numai că Lista de prețuri fusese disponibilă, ci și că se făcuse referire expresă la aceasta, în hotărârea Tribunalului Districtual Lomonosovskiy din 11 august 1981.

42. Curtea observă că Lista de prețuri nr. 125 „Tarife și servicii poștale” a fost menționată de însuși reclamant, în procedurile desfășurate înaintea Tribunalului Districtual Lomonosovskiy. Reclamantul a argumentat că nu ar fi putut utiliza ștampila poștală deoarece, conform Listei de prețuri, aceasta își pierduse valabilitatea. Tribunalul Districtual a respins argumentul reclamantului, după ce a constatat că, la momentul furtului, reclamantul nu fusese la curent cu Lista de prețuri și avusese intenția de a utiliza ștampila poștală în mod ilegal. În consecință, la momentul procedurilor, atât Tribunalul Districtual cât și reclamantul erau în temă referitor la conținutul Listei de prețuri.

43. Curtea mai menționează că, la 6 octombrie 1999, Prezidiul Tribunalului Regional Arhanghelsk a anulat condamnarea reclamantului, pe temeiul că, potrivit Listei de prețuri, ștampila poștală nu mai era valabilă la momentul respectiv și nu putea fi folosită pentru obținerea ilegală de profit. Astfel, condamnarea nu a fost anulată cu privire la „un fapt nou sau nou-descoperit”, ci din motivul reevaluării de Prezidiu a probelor, care fuseseră utilizate în procedura penală împotriva reclamantului.

44. Având în vedere cele de mai sus și Raportul explicativ la Articolul 3 al Protocolului nr. 7, Curtea consideră că, condițiile de aplicabilitate ale Articolului 3 al Protocolului nr. 7 nu au fost respectate.

► ***Allen v. Regatul Unit* [MC], 25424/09, 12 iulie 2013**

105. Având în vedere natura garanției Articolului 6 §2 subliniată mai sus, faptul că Articolul 133 al Legii din 1988 a fost implementat pentru a respecta obligațiile Statului-respondent, potrivit Articolului 14 §6 al ICCPR [Pactul internațional privind drepturile civile și politice] și că este exprimat în termeni aproape identici celor ai Articolului 3 al Protocolului nr. 7 din Convenție, nu au consecința scoaterii procedurilor pentru compensații contestate din sfera de aplicabilitate a Articolului 6 §2, așa cum a susținut Guvernul. Cele două articole se referă la aspecte complet diferite ale procesului penal; nu există nicio sugestie că Articolul 3 al Protocolului nr. 7 intenționa să extindă, asupra unei situații specifice, garanții

generale, similare celor cuprinse în Articolul 6 §2 ... Într-adevăr, Articolul 7 al Protocolului nr. 7 clarifică faptul că prevederile Articolelor importante ale Protocolului trebuie considerate drept Articole adiționale ale Convenției și că „toate prevederile Convenției se aplică respectiv”. Nu se poate spune, astfel, că Articolul 3 al Protocolului nr. 7 constituie o formă de *lex specialis*, care exclude aplicarea Articolului 6 §2 ...

118. Curtea observă că, cazul de față nu privește conformitatea schemei de compensații, stabilită potrivit secțiunii 133 a Legii din 1988, cu Articolul 3 al Protocolului nr. 7, un Protocol pe care Statul responsabil nu l-a ratificat ...

127. Este relevant, pentru contextul general al cazului de față, faptul că respectiva condamnare a reclamantei a fost anulată de CACD [Direcția Penală a Curții de Apel], pe temeiul că era „nesigură”, întrucât probe noi ar fi putut afecta decizia juriului, dacă ar fi fost disponibile la proces ... CACD nu a evaluat, ea însăși, toate probele, în lumina noilor probe, pentru a decide dacă vinovăția a fost stabilită dincolo de dubii rezonabile. Nu a fost dispusă nicio rejudecare, deoarece reclamanta executase, deja, sentința de condamnare la închisoare, până la momentul anulării condamnării sale ... Ca urmare a secțiunii 2 (3) a Legii privind recursul penal din 1968, anularea condamnării reclamantei a determinat introducerea unui verdict de achitare ... Cu toate acestea, achitarea reclamantei nu a fost, în opinia Curții, o achitare „pe fond”, în adevăratul sens al cuvântului ...; în acest sens, deși a reprezentat, formal, o achitare, se poate considera că încetarea procedurii penale împotriva reclamantei prezintă mai multe dintre caracteristicile indicate în cazuri în care procedurile penale au fost întrerupte ...

128. Este important, de asemenea, să se atragă atenția asupra faptului că Articolul 133 al Legii din 1988 impunea îndeplinirea anumitor criterii specificate, înainte să apară orice fel de drept la compensații. Aceste criterii erau, concis exprimat, că reclamanta fusese condamnată anterior; că suferise o pedeapsă ca urmare a acestui fapt; că fusese admis un recurs după expirarea termenului oportun; și că, motivul pentru admiterea recursului a fost că un fapt nou a indicat, dincolo de dubii rezonabile, că s-a produs o eroare judiciară gravă. Criteriile reflectă, doar cu modificări lingvistice minore, prevederile Articolului 3 al Protocolului nr. 7 din Convenție, care trebuie să poată fi interpretate într-o manieră compatibilă cu Articolul 6 §2. Curtea este satisfăcută, astfel, că nu există nimic în aceste criterii, în sine, care să pună sub semnul întrebării nevinovăția unei persoane achitate și că legislația însăși nu impunea o evaluare a vinovăției penale a reclamantei.

129. Curtea observă, în continuare, că posibilitatea compensațiilor, în urma achitării în Statul responsabil, este limitată semnificativ de criteriile secțiunii 133. Este clar că o achitare pe durata unui recurs, în termenul oportun, nu determină niciun drept la compensații, potrivit secțiunii 133 a Legii din 1998. În mod similar, o achitare la recurs, bazată pe instrucțiuni inadecvate ale juriului sau admiterea probelor inechitabile, nu satisface criteriile stabilite în Articolul 133. Era sarcina instanțelor să interpreteze legislația în vederea intrării în vigoare a voinței legislativului și, astfel, aveau dreptul de a concluziona că se impunea o achitare în scopul stabilirii unei „erori judiciare grave”, sub condiția, întotdeauna,

de a nu pune sub semnul întrebării nevinovăția reclamantei ... Ceea ce trebuie să estimeze Curtea este dacă, având în vedere natura sarcinii pe care trebuiau să o îndeplinească instanțele și, în contextul hotărârii de anulare a condamnării reclamantei (a se vedea alineatul 127 de mai sus), limbajul folosit era compatibil cu prezumția de nevinovăție, garantată de Articolul 6 §2.

130. În privința naturii sarcinii instanțelor, este clar că examinarea îndeplinirii criteriilor secțiunii 133 impunea ca instanțele să consulte hotărârea CACD de anulare a condamnării, în vederea identificării motivelor pentru achitare și măsura în care se putea spune că un fapt nou demonstrase, dincolo de dubii rezonabile, faptul că exista o eroare judiciară gravă. În aceste împrejurări, contextul procedurilor obliga Înalta Curte și, ulterior, Curtea de Apel, să evalueze hotărârea CACD, în lumina criteriilor secțiunii 133.

131. Revenind la hotărârea Înaltei Curți, Curtea observă că judecătorul a analizat concluziile CACD și era de opinie că acestea nu erau „concordante cu propunerea ca, la încheierea unui proces nou ..., un judecător de instrucție să fie obligat să instruiască juriul să achite reclamantul” ... După examinarea cazurilor anterioare aduse în fața instanțelor, referitor la problema compensațiilor din Articolul 133, acesta considera că nu se încadra în limbajul secțiunii 133 să descrie un caz în care un juriu ar fi ajuns la o concluzie diferită, cum ar fi demonstrarea, dincolo de dubii rezonabile, că se produsese o eroare judiciară gravă ...; în cazul reclamantei, probele medicale audiate de CACD și juriu demonstrau că există „probe puternice” împotriva acesteia și că era sarcina juriului să determine problema ... Acesta a concluzionat că CACD decisese doar că noile probe, luate alături de probele prezentate la proces, „creaseră posibilitatea” ca un juriu „să poată achita, în mod adecvat”, reclamanta. Acest aspect nu reușise să demonstreze, dincolo de dubii rezonabile, că se produsese o eroare judiciară gravă în cazul respectiv ...

132. Curtea de Apel, în ceea ce o privește, a început prin referința la termenii hotărârii de anulare a condamnării. Aceasta a explicat că CACD decisese că probele care nu erau disponibile, acum „*ar fi putut*”, dacă erau audiate de juriu, să conducă la un rezultat diferit” ... Ulterior, a afirmat că decizia CACD „nu a început să presupună implicația” că nu exista un caz în care să răspundă reclamanta și că nu exista „o bază pentru susținerea”, în temeiul noilor probe, că nu era cazul să se apeleze la un juriu ...

133. Într-adevăr, în discutarea dacă faptele din cazul reclamantei se încadrau la „eroare judiciară gravă”, atât Înalta Curte cât și Curtea de Apel făceau referire la interpretările contrastante, date acelei fraze de Lord Bingham și Lord Steyn, din Camera Lorzilor în *R (Mullen)*. Întrucât Lord Steyn exprimase opinia că o eroare judiciară gravă se produce doar atunci când nevinovăția a fost stabilită, dincolo de dubii rezonabile, era necesară discutarea chestiunii nevinovăției și măsura în care o hotărâre a CACD de anulare a condamnării demonstrează, în general, nevinovăția. În această privință, s-a făcut referire la Raportul explicativ al Protocolului nr. 7 din Convenție, care explică faptul că intenția Articolului 3 al acelui Protocol era să oblige Statele să ofere compensații doar atunci când exista o recunoaștere a faptului că persoana în discuție era „în mod clar, nevinovată” ...

Este de înțeles, pe deplin, că atunci când se încearcă identificarea sensului unei noțiuni legislative ambigue, cum ar fi „eroare judiciară gravă”, care își are originea în prevederi cuprinse în instrumente internaționale în cadrul evenimentului, Articolul 14 §6 al ICCPR și Articolul 3 al Protocolului nr. 7 din Convenție menționează că judecătorii naționali trebuie să consulte jurisprudența internațională referitor la acele prevederi și la istoricul lor de elaborare care stabilește înțelegerea autorilor lor. Cu toate acestea, Raportul explicativ în sine prevede că, deși viza facilitarea înțelegerii prevederilor cuprinse în Protocol, acestea nu constituie o interpretare cu valoare de autoritate a textului ... Referirile sale la nevoia demonstrării nevinovăției trebuie considerate ca fiind cuprinse de jurisprudența intervenientă a Curții, privind Articolul 6 §2. Dar, ceea ce este important, mai presus de toate, este că hotărârile Înaltei Curți și ale Curții de Apel nu impuneau reclamantei să realizeze testul Lordului Steyn de demonstrare a nevinovăției acesteia. Înalta Curte, în mod special, a evidențiat că faptele *R (Mullen)* erau departe de cele din cauza reclamantei și că *ratio decidendi* aferentă *R (Mullen)* nu favoriza soluționarea cazului acesteia ...

134. Curtea nu consideră că limbajul folosit de instanțe, considerat în contextul exercițiului pe care acestea trebuiau să-l realizeze, se poate spune că a subminat achitarea reclamantei sau că a determinat tratarea acesteia într-o manieră incompatibilă cu nevinovăția acesteia. Instanțele s-au orientat, așa cum li se impunea să facă, potrivit secțiunii 133 a Legii din 1988, către nevoia stabilirii dacă existase o „eroare judiciară gravă”. În evaluarea producerii unei „erori judiciare grave”, instanțele nu au făcut comentarii dacă, pe baza probelor prezentate la recurs, reclamanta trebuie să fie sau este probabil să fie achitată, sau condamnată. În mod echivalent, acestea nu au comentat dacă probele indicau vinovăția sau nevinovăția reclamantei. Pur și simplu, acestea au recunoscut concluziile CACD, care tratau, în sine, problema istorică dacă, în cazul în care noile probe ar fi fost disponibile înainte de sau în cadrul procesului, ar fi fost cazul, totuși, ca reclamanta să răspundă. Acestea repetau, în mod consecvent, că trebuia ca juriul să evalueze noile probe, în cazul în care ar fi fost dispusă rejudecarea ...

135. În această privință, Curtea evidențiază că, potrivit legii procedurii penale din Anglia, un juriu într-un proces penal privind rechizitoriul trebuie să evalueze probele autorității de urmărire penală și să determine vinovăția învinutului. Rolul CACD în cazul reclamantei era să decidă dacă respectiva condamnare „prezenta nesiguranță”, în sensul secțiunii 2 (1) (a) a Legii recursului penal din 1968 ...; și nu să se substituie juriului în hotărârea dacă, pe baza probelor avute la dispoziție, vinovăția solicitantei a fost stabilită dincolo de dubii rezonabile. Decizia de a nu dispune rejudecarea în cazul reclamantei au scutit-o de stresul și anxietatea trecerii printr-un alt proces penal. Aceasta nu a susținut că ar fi trebuit să existe o rejudecare. Atât Înalta Curte cât și Curtea de Apel au făcut referire extensivă la hotărârea CACD pentru a determina dacă s-a produs o eroare judiciară gravă și dacă nu s-a încercat să se ajungă la nicio concluzie autonomă privind rezultatul cazului. Acestea nu au pus la îndoială concluzia CACD că respectiva condamnare prezenta nesiguranță; nici nu au sugerat că CACD greșise în evaluarea probelor care i se prezentaseră. Acestea au acceptat concluziile CACD și au tras concluzii

cu privire la probe, fără vreo modificare sau reevaluare, în vederea deciderii dacă erau îndeplinite criteriile secțiunii 133.

136. Curtea este satisfăcută, astfel, că hotărârile Înaltei Curți și ale Curții de Apel, în cazul reclamantei, nu demonstau lipsa de respect pentru prezumția de nevinovăție, de care aceasta se bucură cu privire la acuzația penală de omucidere, de care fusese achitată. Prin urmare, nu a avut loc nicio încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție.

RAMBURSAREA CHELTUIELILOR

Lipsa drepturilor generale

► *Masson și Van Zon v. Olanda*, 15346/89, 28 septembrie 1995

49. Având în vedere statutul Convenției în cadrul ordinii legale a Olandei, Curtea observă, mai întâi, negarantarea de Convenție, unei persoane „acuzate de o faptă penală”, dar ulterior achitată, nici dreptul la rambursarea cheltuielilor suportate în cadrul procedurii penale împotriva sa, oricât ar fi fost aceste cheltuieli de necesare, și nici la compensații pentru restricții legitime ale libertății acesteia. Un asemenea drept nu poate fi desprins nici din Articolul 6 §2 ..., nici dintr-o altă prevedere a Convenției sau Protocoale acesteia. În consecință, întrebarea dacă există un asemenea drept într-un caz particular, trebuie să primească un răspuns exclusiv cu referire la legea internă.

Refuzul și prezumția de nevinovăție

► *Leutscher v. Olanda*, 17314/90, 26 martie 1996

29. Curtea menționează că era de la sine înțeles că Articolul 6 §2 ... nu conferă unei persoane „acuzate de o faptă penală” dreptul la rambursarea cheltuielilor sale legale, în situațiile în care procedurile împotriva acesteia sunt întrerupte ...

Curtea... reamintește, de asemenea, că jurisprudența sa stabilită, în sensul că refuzul în sine de dispunere a rambursării către fostul învinuit a cheltuielilor sale necesare, în urma încetării procedurii penale împotriva sa, nu constituie o penalizare sau o măsură care poate echivala cu o penalizare ...

Cu toate acestea, o astfel de decizie poate ridica o problemă, potrivit Articolului 6 §2 ..., dacă raționamentul justificativ, care nu poate fi disociat de prevederile operative constituie, în esență, o determinare a vinovăției fostului învinuit, fără demonstrarea prealabilă a vinovăției acestuia, conform legii, și, în mod special, fără ca acesta să aibă oportunitatea exercitării drepturilor apărării ...

31. Potrivit Articolului 591(a) §2 CPP [Codul de procedură penală], luat împreună cu Articolul 90 CPP, Curtea de Apel a fost autorizată să dispună plata cheltuielilor reclamantului din fonduri publice doar dacă aceasta a constatat că existau „motive de echitate” pentru asemenea rambursare. În exercitarea măsurii ample a discreției, conferite sub aceste prevederi, Curtea de Apel era,

atât în temeiul Convenției cât și potrivit legii Olandei, îndreptățită să ia în calcul bănuiala care încă plana asupra reclamantului, ca urmare a faptului că respectiva sa condamnare fusese anulată la recurs doar pentru că s-a constatat prescrierea urmării penale în momentul aducerii cazului spre judecare. Aceasta menționa clar că a făcut acest lucru, declarând că „nici dosarul de investigație penală, nici cel referitor la prezenta cerere [] nu ofereau vreo cauză pentru punerea sub semnul întrebării a [corectitudinii] acestei condamnări” ...

Curtea de Apel, în momentul aplicării Articolului 591 (a) §2 CPP, nu a fost solicitată să reevalueze vinovăția reclamantului sau să exprime o opinie dacă respectiva condamnare a acestuia ar fi fost susținută la recurs, nici dacă, în momentul considerării în contextul acelei prevederi, așa cum trebuie să fie, decizia sa din data de 16 martie 1990 poate fi interpretată ca o concluzie, în acest sens.

32. Nicio încălcare a Articolului 6 §2 ... nu poate fi constatată, astfel, cu privire la faptele cazului de față.

► ***Baars v. Olanda*, 44320/98, 28 octombrie 2003**

28. Similaritatea cazului de față cu cazul *Lutz* constă în aceea că procedura penală s-a încheiat, în ambele cazuri, fără vreo decizie pe fond, deoarece urmărirea penală era prescrisă. În procedura ulterioară în cazul *Lutz*, privind rambursarea costurilor și cheltuielilor, Curtea germană de primă instanță observa ...:

„că, după cum indicau faptele din dosar, inculpatul ar fi fost condamnat, cu probabilitate maximă ...”.

Curtea a concluzionat că instanțele germane au intenționat să indice, deoarece li se cerea acest lucru, în sensul deciziei, că existau, încă, suspiciuni puternice împotriva reclamantului. Aceasta a adăugat că, chiar dacă termenii folosiți pot părea ambigui și nesatisfăcători, instanțele naționale s-au limitat, în esență, la menționarea existenței „suspiciunii rezonabile” că inculpatul „comisese o infracțiune”. Pe baza probelor, în special, a „declarațiilor” anterioare ale dlui *Lutz*, deciziile descriau o „stare de suspiciune” și nu conțineau nicio constatare a vinovăției. În această privință, Curtea a constatat că exista un contrast cu deciziile mai substanțiale, detaliate, pe care Curtea le luase în considerare în cazul *Minelli*, sus-menționat.

29. În prezenta speță, totuși, Curtea de Apel și-a fundamentat decizia neacordării de compensații reclamantului, care fusese acuzat de falsificare, pe opinia sa, că „dovada fusese falsificată de reclamant” și enumera în detaliu elementele din care rezulta aceasta.

30. În aceste circumstanțe, nu se poate spune că, Curtea de Apel indicase, pur și simplu, că existau încă suspiciuni puternice privind reclamantul.

31. Raționamentul Curții de Apel constituie, în esență, o determinare a vinovăției reclamantului, fără ca reclamantul să fi fost „declarat vinovat, conform legii”. Acesta se baza pe concluziile în proceduri împotriva unei alte persoane, dl B. Reclamantul participase la aceste alte proceduri doar ca martor, fără protecția pe care Articolul 6 o acordă apărării.

32. Curtea consideră, astfel, că a avut loc o încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție.

► **Ashendon și Jones v. Regatul Unit, 35730/07,**
13 septembrie 2011

43. Curtea mai observă că părțile fie s-au bazat, fie au încercat să distingă un număr de cazuri anterioare împotriva Regatului Unit, în care Curtea și fosta Comisie au luat în considerare plângeri rezultate din refuzul de a da dispozițiile privind costurile inculpaților, aplicând prevederile unei Direcții de practică, esențial, în aceeași termeni ca și cea din 2004 ...

49. Pe baza acestor cazuri, Curtea consideră că, în contextul ordinelor inculpaților privind costurile, organele Convenției au aplicat, în mod consecvent, următoarele principii. În primul rând, nu este rolul Curții să decidă dacă ordinele unui inculpat privind costurile ar fi trebuit date în orice caz considerat. În al doilea rând, nu este sarcina Curții să determine dacă, în admiterea sau refuzarea unui asemenea ordin, judecătorul de instrucție a acționat în mod compatibil cu Direcția de practică relevantă, stabilită la alineatul 27 de mai sus. În al treilea rând, sarcina Curții este să considere dacă, în refuzul unui ordin, motivele judecătorului de instrucție indică fundamentarea pe suspiciuni referitoare la nevinovăția reclamantului după ce acesta a fost achitat. În al patrulea rând, organele Convenției au constatat că nu este incompatibil cu prezumția de nevinovăție ca un judecător de instrucție să refuze să emită un ordin, deoarece acesta sau aceasta consideră că reclamantul a atras bănuiala asupra sa și a indus în eroare autoritatea de urmărire penală, făcând-o să creadă că respectivul caz împotriva sa era mai solid decât în realitate. Acesta este cazul, de asemenea, dacă reclamantul a atras urmărirea penală, deoarece a uzat de dreptul de a păstra tăcerea. În sfârșit, refuzul emiterii unui ordin nu constituie o penalizare pentru exercitarea respectivului drept ...

50. În aplicarea acestor principii cazului dlui Ashendon, Curtea este de acord cu Guvernul, că motivele judecătorului de instrucție au fost, oarecum, imprecise. Cu toate acestea, sensul lor reiese clar din contextul în care au fost oferite. Faptele cazului ... arată clar că judecătorul de instrucție a avut dreptul să constate că primul reclamant și-a atras urmărirea penală. Primul reclamant a fost găsit pe jumătate dezbrăcat, în stare de ebrietate. Când au fost prezentate materialele biologice ale lui B., nu a negat faptul că avusese contact cu B. sau că aceasta suferise leziuni. Nu a fost negat nici faptul că acțiunile sale din acea noapte erau condamnabile. Singura problemă era dacă acțiunile acestuia constituiau viol sau abuz sexual. Curtea concluzionează că nimic din observațiile judecătorului de instrucție nu indică convingerea că acțiunile reclamantului înseamnă că acesta era vinovat de viol sau abuz sexual; dezaprobarea de un judecător de instrucție a conduitei unui inculpat nu înseamnă, neapărat, că judecătorul de instrucție și-a format o părere dacă respectiva conduită echivalează cu o faptă penală ...

51. Mai mult decât atât, în acest caz, observațiile judecătorului de instrucție trebuie privite în lumina schimbului anterior de informații cu apărătorul, care a admis că, dacă primul reclamant fusese acuzat de diferite infracțiuni, acesta ar fi trebuit să pledeze vinovat. Curtea nu înțelege observațiile judecătorului de instrucție referitoare la faptul că leziunile lui B. ar reflecta orice altceva decât concesiunea

efectuată de avocat. În sfârșit, motivele judecătorului de instrucție pentru refuzarea ordinului trebuie interpretate alături de instrucțiunea anterioară a acestuia către jurați, potrivit căreia aceștia trebuiau să se detașeze de orice sentimente de dezgust și repulsie și să-și fundamenteze verdictul pe o „analiză adecvată, logică și obiectivă” a întâmplărilor. Aceasta era o indicație absolut echitabilă către jurați și, dată fiind decizia acestora de achitare a reclamantului, în mod inevitabil, trebuia să fi avut o pondere pentru ei. Indicația susține opinia Curții că judecătorul de instrucție, în refuzarea obligării inculpatului la plata cheltuielilor de judecată, nu a menținut suspiciuni privind nevinovăția reclamantului.

Curtea concluzionează, astfel, că nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție cu privire la primul reclamant ...

52. În cazul dnei Jones, Curtea menționează că problema principală în acest caz era înregistrarea unei conversații între reclamantă și A.R. Al doilea reclamant a declarat că nu era vinovată pentru faptul că nu punea oferi o explicație pentru acea conversație anterior procesului și că, drept urmare, nu se putea considera că aceasta își atrăsese urmărirea penală. Cu toate acestea, în opinia Curții, judecătorul de instrucție era persoana cea mai bine plasată pentru a evalua semnificația înregistrării pentru cazul supus urmăririi penale și dacă, pe baza probelor care au condus la proces, reclamanta și-a atras urmărirea penală. Acesta a concluzionat că înregistrarea era un „punct cardinal” al cazului urmărit penal și că omisiunea celui de-al doilea reclamant de a răspunde întrebărilor a permis organelor de poliție să considere că respectivul caz împotriva sa era mai solid decât s-a dovedit, de fapt, a fi. Curtea nu vede niciun motiv să se îndoiască de aceste constatări. Mai mult decât atât, consideră că judecătorul de instrucție a fost îndreptățit să trateze aceste aspecte ca fiind distincte de problema nevinovăției reclamantului în comiterea infracțiunii.

53. În opinia Curții, motivele judecătorului de instrucție au fost formulate cu atenție. Acesta a declarat că decizia sa nu intenționa să indice, în niciun fel, că aceasta se făcea vinovată de infracțiune. De fapt, acesta a mers mai departe și a declarat că fusese achitată de juriu în mod just. Astfel, nu se poate deduce că, prin refuzul obligării inculpatei la plata cheltuielilor de judecată, că judecătorul de instrucție trebuie să fi avut suspiciuni rămase în privința vinovăției acesteia.

54. Mai mult decât atât, Curtea consideră că judecătorul de instrucție a procedat corect, considerând că, deși reclamanta nu putea fi criticată pentru exercitarea dreptului său de a păstra tăcerea, acesta era un considerent relevant în deciderea dacă obligarea inculpatei la plata cheltuielilor de judecată ar trebui efectuată. În pofida declarațiilor reclamantei cu privire la importanța dreptului de a păstra tăcerea, Curtea concluzionează că nu există niciun motiv pentru derogare de la concluziile Comisiei din *D.F., Byrne și Fashanu*, toate citate mai sus, potrivit cărora refuzul obligării unui inculpat la plata cheltuielilor de judecată nu constituie penalizare pentru exercitarea dreptului de a păstra tăcerea. Curtea împărtășește, de asemenea, opinia Comisiei, exprimată în *D.F.*, citată mai sus, că este inevitabil ca un inculpat care refuză să prezinte probe până la momentul procesului să suporte costuri până la proces, iar respectivele costuri să fie suportate de însuși inculpatul.

55. Curtea concluzionează, astfel, că respectivul caz al celui de-al doilea reclamant nu poate fi distins de *D.F., Byrne și Fashanu*, toate citate mai sus. Astfel, concluzionează că nu a existat nicio încălcare a Articolului 6 §2 din Convenție, cu privire la al doilea reclamant.

Refuzul în cazurile în care fapta contravine Convenției Europene a Drepturilor Omului

► *Wolfmeyer v. Austria*, 5263/03, 26 mai 2005

24. Reclamantul a făcut plângere cu privire la Articolul 209 al Codului penal și desfășurarea procedurii penale împotriva sa, în temeiul acestei prevederi. Bazându-se pe Articolul 8 din Convenție, luat de sine stătător, și, în coroborare cu Articolul 14, acesta a susținut că dreptul său la respect pentru viața sa privată fusese încălcat și că prevederea contestată era discriminatorie, întrucât relațiile heterosexuale sau de lesbianism între adulți și adolescenți din aceeași categorie de vârstă nu erau sancționabile.

31. Curtea ... observă că nici achitarea reclamantului, nici obligarea ulterioară la plata cheltuielilor de judecată nu conțin declarații care să recunoască, cel puțin, în esență, încălcarea dreptului reclamantului de a nu fi discriminat în sfera vieții sale private, ținând seama de orientarea sa sexuală. Chiar dacă ar fi cuprins așa ceva, Curtea concluzionează că niciuna dintre acestea nu prevedea metode de redresare adecvate, potrivit cerințelor jurisprudenței sale.

32. În acest scop, este crucial pentru considerația Curții că, în prezenta speță, menținerea în vigoare a Articolului 209 al Codului penal, în sine, a încălcat Convenția ... și, prin urmare, conduita procedurii penale, în temeiul acestei prevederi.

33. Reclamantul a trebuit judecat și a fost condamnat de tribunalul de primă instanță. În asemenea circumstanțe, este inimaginabil cum ar fi putut o achitare, fără vreo compensație pentru daune și însoțită de rambursarea unei părți minore a costurilor necesare în scopul apărării, să permită redresarea adecvată a situației ... Acest lucru este valabil cu atât mai mult, cu cât Curtea în sine a acordat sume substanțiale ca despăgubire pentru daune morale în cazuri comparabile, având în vedere, în mod special, faptul că procesul în cadrul căruia detalii dintre cele mai intime din viața privată a reclamantilor au fost expuse publicului, a trebuit considerat drept un eveniment profund destabilizator în viața acestora ...

34. În concluzie, Curtea consideră că achitarea reclamantului, care nu recunoștea presupusa încălcare a Convenției, încălcare care nu era însoțită de redresarea adecvată a situației, nu elimina statutul de victimă al reclamantului, în sensul Articolului 34 din Convenție.

Capitolul 20

Probleme referitoare la copii

ARESTUL ȘI DETENȚIA

► *Ichin și alții v. Ucraina, 28189/04, 21 decembrie 2010*

36. Curtea menționează că procedura pentru plasarea unui minor într-o instituție de detenție specială este prevăzută de Articolul 7-3 al Codului de procedură penală. Din formularea respectivului articol, după cum a declarat Guvernul, se pare că scopul unei asemenea detenții poate corespunde celui descris în punctul (c) al alineatului 1 din Articolul 5, respectiv, „arestarea sau detenția legală a unei persoane efectuată în sensul aducerii acestuia în fața autorității legale competente pentru bănuiala rezonabilă de a fi comis o infracțiune, sau atunci când este considerat necesar, în mod rezonabil, pentru a-l împiedica să comită o infracțiune sau să se sustragă după ce a făcut acest lucru”.

37. Circumstanțele cazului de față, cu toate acestea, pun sub semnul întrebării faptul dacă scopul și maniera aplicării acestei proceduri sunt suficient de bine definite, astfel încât să se evite caracterul arbitrar. Dl Ichin și dl Dmitriyev comiseră un furt pe care l-au recunoscut, câteva zile mai târziu, în cadrul cercetării preliminare. În urma acestuia, anchetatorii au inițiat procedura penală pentru infracțiunea de furt comis de persoane necunoscute, cu toate că identitatea infractorilor și vârsta acestora fusese stabilită până la acel moment. Cu toate acestea, aceștia au fost citați la Curte ca martori, iar decizia plasării acestora în centrul de detenție pentru minori nu pare să urmărească niciunul dintre scopurile enumerate în subalineatul (c) al alineatului 1 din Articolul 5. Guvernul a sugerat că detenția reclamanților fusese aplicată în scopul aducerii lor în fața autorității legale competente, dar întrebarea privind identitatea autorității cu pricina a rămas fără răspuns. Mai mult decât atât, nu au fost inițiate niciun fel de acțiuni investigative cu privire la aceștia, pe durata detenției și a desfășurării procedurii penale împotriva acestora; deși reclamanții nu puteau fi răspunzători penal ..., totuși, acțiunile investigative au fost introduse la douăzeci de zile după eliberarea acestora din centrul de detenție. Astfel, Curtea consideră că detenția reclamanților nu a intrat în sfera excepției permisiibile a Articolului 5 §1 (c).

CONTROLUL JUDICIAR AL ARESTĂRII

► *İpek și alții v. Turcia, 17019/02, 3 februarie 2009*

36. Curtea reiterează că a susținut, în numeroase ocazii, că restricția de timp impusă pentru detenția fără control judiciar este de maxim patru zile ...; în prezenta cauză, reclamanții au fost aduși în fața judecătorului la aproximativ trei zile și nouă ore de la arestare. Ca atare, durata detenției reclamanților în custodia poliției este, prima facie, compatibilă cu cerințele Articolului 5 §3. Cu toate acestea, ... Curtea consideră că prezentarea cu întârziere a reclamanților în fața judecătorului nu pare să fi fost suficient de promptă, în sensul acelei prevederi. În primul rând, Curtea atribuie o mare importanță faptului că reclamanții erau minori în momentul arestării. Cu toate acestea, faptul nu pare să fi fost luat în considerare de autoritățile investigative, în special, procurorul, care a prelungit detenția reclamanților timp de încă două zile suplimentare. În al doilea rând, acești minori au fost încarcerați pentru mai mult de trei zile, la fel, în lipsa oricăror măsuri de protecție, cum ar fi accesul la un avocat împotriva posibilei conduite arbitrare din partea autorităților statului. În sfârșit, în acest timp, singurele măsuri investigative luate de poliție cu privire la reclamanți par să fi fost limitate la chestionarea lor pe data de 3 decembrie 2001, la circa două zile după arestare și cu o zi înainte să fie aduși în fața judecătorului. Dacă au fost luate alte măsuri investigative, Guvernul nu le-a indicat Curții. În asemenea circumstanțe, Curtea, mai ales, având în vedere vârsta fragedă a reclamanților, consideră că niciunul dintre argumentele prezentate, în termeni generali, de Guvern, nu este suficient pentru a justifica detenția acestora în custodia poliției timp de peste trei zile, chiar în contextul investigațiilor privind terorismul.

37. În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că nu există dificultăți speciale sau circumstanțe excepționale care ar fi împiedicat autoritățile să aducă mai curând reclamanții în fața judecătorului ...

38. A existat, astfel, o încălcare a Articolului 5 §3 din Convenție.

ARESTAREA PREVENTIVĂ

► *Assenov v. Bulgaria, 24760/94, 28 octombrie 1998*

155. Curtea reamintește că, în cele două ocazii în care legalitatea detenției dlui Assenov a fost revizuită de o instanță, punerea în libertate a acestuia a fost refuzată, pe temeiul că era pus sub acuzare pentru un număr de infracțiuni grave și că activitatea infracțională a acestuia fusese consecventă, dând naștere pericolului de recidivă, în cazul punerii în libertate ...

156. ... în aceste circumstanțe, Curtea consideră că autoritățile naționale nu au fost nerezonabile în temerea că reclamantul ar putea recidiva, în cazul punerii în libertate.

157. Cu toate acestea, Curtea reamintește că reclamantul era minor și, astfel, conform legii bulgare, ar fi trebuit ținut în arest doar în circumstanțe excepționale ... Era, astfel, mai mult decât uzual important ca autoritățile să manifeste o diligență specială în asigurarea că acesta era prezentat pentru judecarea cauzei într-un termen rezonabil.

Guvernul a declarat că a durat mai mult de doi ani ca procesul să ajungă în instanță, deoarece era deosebit de complex, impunând o investigație de durată. Cu toate acestea, se pare, din informațiile disponibile Curții, că, în cadrul unuia dintre acei ani, din septembrie 1995 până în septembrie 1996, practic, nu a fost inițiată nicio acțiune în legătură cu investigația: nu a fost colectată nicio probă, iar dl Assenov a fost chestionat o singură dată, pe data de 21 martie 1996 ... Mai mult decât atât, dată fiind importanța dreptului la libertate și posibilitatea, de exemplu, a copierii documentelor relevante, mai degrabă decât trimiterea dosarului original autorității în discuție în fiecare ocazie, ar fi trebuit ca numeroase recursuri ale reclamantului pentru punerea în libertate să nu aibă efectul suspendării investigației și, astfel, să întârzie judecarea acestuia ...

158. În acest sens, Curtea concluzionează că dlui Assenov i s-a refuzat „judecarea cauzei într-un termen rezonabil”, cu încălcarea Articolului 5 §3.

► ***Bouamar v. Belgia*, 9106/80, 29 februarie 1988**

50. ... Curtea menționează că reținerea unui minor într-un centru de detenție nu contravine, neapărat, subparagrafului (d) ..., chiar dacă nu prevede, în sine, „supravegherea educațională” a persoanei. După cum reiese din cuvintele „în scopul” (*“pour”*), „detenția” la care se face referire în text reprezintă un mijloc de asigurare a faptului că persoana în discuție este plasată sub „supraveghere educațională”, dar plasarea nu trebuie să fie, neapărat, una imediată. După cum recunoaște Articolul 5 §1 în subparagrafele (c) și (a), ... distincția dintre arestul preventiv și detenția după condamnare, astfel, subparagraful (d) ... nu împiedică utilizarea unei măsuri de custodie intermediară ca preliminară la un regim de educație sub supraveghere, fără a implica, în sine, educația sub supraveghere. În asemenea circumstanțe, totuși, încarcerarea trebuie urmată rapid de aplicarea efectivă a unui asemenea regim într-un cadru (deschis sau închis) destinat și cu suficiente resurse, în acest scop.

51. ... reclamantul a fost, drept urmare, transferat dintr-o parte în cealaltă, între centrul de detenție Lantin și familia sa. Abia în 1980, tribunalele pentru minori au dispus detenția sa în nouă rânduri, apoi l-au pus în libertate la/sau înainte de expirarea limitei statutare de cincisprezece zile; în total, acesta a fost, astfel, privat de libertate timp de 119 de zile, în perioada de 291 de zile, între 18 ianuarie și 4 noiembrie 1980 ...

52. ... Statul belgian a ales sistemul de supraveghere educațională, în vederea respectării politicii sale privind delincvența juvenilă. Prin urmare, acesta avea obligația de a implementa facilități instituționale corespunzătoare care îndeplineau cerințele obiectivelor de securitate și educaționale ale Legii din 1965, pentru a putea satisface cerințele Articolului 5 §1 (d) ... din Convenție ...

Cu toate acestea, în ceea ce privește probele, nimic nu indica faptul că așa stătuseră lucrurile. La momentul evenimentelor în discuție, Belgia nu avea, cel puțin, în regiunea vorbitoare de limba franceză, în care locuia reclamantul, nicio instituție închisă aptă să găzduiască minorii cu tulburări pronunțate ... Detenția unui tânăr într-un centru de detenție în condiții de izolare și fără asistența personalului cu pregătire educațională nu poate fi privită drept dezvoltare a unui scop educațional ...

53. Curtea concluzionează, astfel, că cele nouă ordine de plasare, luate împreună, nu erau compatibile cu subparagraful (d) ... Repetarea inutilă avusese efectul determinării acestora ca fiind din ce în ce mai puțin „legale”, conform subparagrafului (d) ..., mai ales, întrucât Consiliul Coroanei nu a instituit procedura penală împotriva reclamantului cu privire la infracțiunile declarate împotriva acestuia.

► ***Nart v. Turcia*, 20817/04, 6 mai 2008**

30. ... Curtea menționează că perioada luată în considerare a început la 28 noiembrie 2003, cu arestarea reclamantului, și s-a încheiat la 16 ianuarie 2004, cu eliberarea acestuia în cadrul primei audieri în fața Tribunalului pentru minori Izmir. Aceasta a durat, astfel, patruzeci și opt de zile.

31. În examinarea acestui caz, Curtea a luat în considerare abundența textelor internaționale importante la care s-a făcut referire mai sus ... și reamintește faptul că arestarea preventivă a minorilor trebuie utilizată doar ca măsură ultimă; trebuie să dureze cât mai puțin posibil și, atunci când detenția este strict necesară, minorii trebuie ținuti separat de adulți.

32. Curtea observă că, atunci când reclamantul a obiectat la arestarea sa preventivă, Curtea Superioară din Izmir a respins moțiunea acestuia pe baza conținutului dosarului cauzei, naturii infracțiunii și stării probelor ... Cu toate că, în general, expresia „starea probelor” poate fi un factor relevant pentru existența și persistența indiciilor serioase de vinovăție, în speță, nu poate justifica, în sine, durata detenției reclamată de reclamant ...

33. Se mai menționează că, deși avocatul reclamantului a adus în atenția autorităților faptul că reclamantul era minor, se pare, că autoritățile nu au luat niciodată în considerare vârsta reclamantului, în momentul dispunerii detenției acestuia. Mai mult decât atât, dosarul cauzei dezvăluie faptul că, pe durata detenției sale, reclamantul a fost ținut alături de adulți ...

34. În lumina celor de mai sus și mai ales având în vedere faptul că reclamantul era minor la momentul respectiv, Curtea concluzionează că durata arestării preventive a reclamantului contravenea Articolului 5 §3 din Convenție.

► ***Güveç v. Turcia*, 70337/01, 20 ianuarie 2009**

91. ... Reclamantul avea doar cincisprezece ani atunci când a fost condamnat la închisoare, unde a petrecut următorii cinci ani din viața sa, alături de deținuți adulți. În primele șase luni și jumătate ale acelei perioade, nu a avut acces la

apărare juridică. Într-adevăr, după cum este detaliat mai sus ..., acesta nu a beneficiat de reprezentare juridică adecvată decât după circa cinci ani de la prima reținere a sa în centrul de detenție. Aceste circumstanțe, cuplate cu faptul că, pe o perioadă de optsprezece luni acesta a fost judecat pentru o infracțiune pasibilă de pedeapsa capitală, trebuie să fi creat o incertitudine completă a reclamantului cu privire la soarta sa.

92. Curtea consideră că sus-menționatele caracteristici ale detenției sale au cauzat, incontestabil, probleme psihologice reclamantului care, la rândul lor, au condus în mod tragic la încercări repetate ale acestuia de a-și lua viața.

93. Curtea mai consideră că autoritățile naționale nu numai că au fost direct responsabile pentru problemele reclamantului, dar au și eșuat, în mod evident, să prevadă îngrijirea medicală adecvată pentru acesta. Nu există documente în dosar, care să indice că instanța de judecată a fost informată despre problemele reclamantului și tentativele sale de suicid până în vara anului 2000 ... Nici nu există documente în dosar care să indice că instanța de judecată a manifestat preocupare cu privire la reclamant, atunci când acesta a eșuat în mod repetat să se prezinte la audieri. De fapt, prima dată când instanța de judecată a fost informată despre problemele reclamantului, acestea nu au fost examinate de un responsabil oficial pentru deținuți, cum ar fi un director al închisorii sau un medic al penitenciarului, toți aceștia cunoscând problemele respective, ci de colegii de celulă ai reclamantului ... Colegii de celulă au fost cei care au înaintat, de asemenea, raportul medical al medicului penitenciarului către instanța de judecată ...

94. Conform aceluși raport, penitenciarul nu era un loc adecvat pentru tratamentul reclamantului; acesta avea nevoie să petreacă o perioadă considerabilă de timp într-un spital specializat ... Curtea observă, cu regret, că respectivele informații furnizate de medicul penitenciarului nu au determinat instanța de judecată să inițieze acțiuni pentru asigurarea îngrijirii medicale adecvate a reclamantului. Singura măsură luată de instanța de judecată a fost să transfere reclamantul la o unitate spitalicească, nu pentru tratarea problemelor sale medicale, ci pentru o examinare medicală, în vederea stabilirii dacă acesta avusese capacitatea infracțională necesară (*doli capax*) atunci când comisese, prezumtiv, infracțiunea de care era acuzat ...

95. Într-adevăr, așa cum a indicat reclamantul, instanța de judecată nu numai că nu a reușit să asigure primirea de acesta a îngrijirii medicale, dar chiar l-a împiedicat pe acesta și familia sa de a avea acces la îngrijirea medicală, prin refuzul eliberării acestuia pe cauțiune pentru o perioadă suplimentară de două luni și jumătate ...

96. În această etapă, Curtea reiterează că, deși Articolul 3 din Convenție nu poate fi interpretat ca stabilind o obligație generală de eliberare a deținuților pe motive de sănătate, impune, totuși, o obligație asupra Statului de a proteja bunăstarea fizică a persoanelor private de libertate, de exemplu, oferindu-le asistența medicală necesară ... Așa cum se stabilește mai sus, autoritățile nu s-au achitat de respectiva obligație.

97. De asemenea, trebuie menționat că nu pare să fi fost inițiată nicio acțiune, în pofida problemelor psihologice ale reclamantului și a primei tentative de suicid a acestuia, pentru a-l împiedica să recurgă, pe viitor, la alte asemenea încercări ...

98. Având în vedere vârsta reclamantului, durata detenției acestuia în penitenciar împreună cu adulți, omisiunea autorităților de a-i asigura îngrijirea medicală adecvată în raport cu problemele psihologice ale acestuia și, în sfârșit, omisiunea inițierii măsurilor pentru prevenirea repetării încercărilor de suicid ale acestuia, Curtea nu are nicio îndoială că reclamantul a fost supus tratamentului inuman și degradant. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 3 din Convenție ...

106. Guvernul a susținut că a existat o cerință reală de interes public privind continuarea detenției reclamantului, care fusese acuzat de o infracțiune deosebit de gravă. De asemenea, existase un risc ridicat de evadare a acestuia sau de distrugere a probelor aduse împotriva sa ...

108. Curtea observă că Guvernul, dincolo de argumentarea că detenția reclamantului era justificată, având în vedere infracțiunea de care fusese acuzat, nu a susținut că metodele alternative fuseseră luate în considerare, în primul rând, și că detenția acestuia fusese folosită doar ca măsură în ultimă instanță, în conformitate cu obligațiile acestora, atât potrivit legii naționale cât și ale unui număr de convenții internaționale ... Nici nu există, în dosar, documente care să sugereze că instanța de judecată, care a dispus continuarea detenției reclamantului în numeroase ocazii, a manifestat, în orice moment, preocuparea legată de durata detenției reclamantului. Într-adevăr, lipsa oricărei asemenea preocupări a autorităților naționale din Turcia, cu privire la detenția minorilor este evidentă în rapoartele organizațiilor internaționale citate mai sus ...

109. În, cel puțin, trei hotărâri judecătorești privind Turcia, Curtea și-a exprimat rezervele privind practica reținerii copiilor în arest preventiv ... și a constatat încălcări ale Articolului 5 §3 din Convenție pentru perioade considerabil mai scurte decât cea petrecută de reclamant ...; în prezenta speță, reclamantul a fost reținut de la vârsta de cincisprezece ani și a fost ținut în arest preventiv pe o perioadă de peste patru ani și jumătate.

110. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că durata arestării preventive a reclamantului a fost excesivă și a încălcat Articolul 5 §3 din Convenție.

INTEROGAREA

► *X. v. Republica Federală Germania (dec.), 8819/79,* **19 martie 1981**

... oricât de regretabilă și inadecvată ar fi fost acțiunea în discuție a organelor de poliție, nu constituie, în sine, tratament inuman sau degradant. Cu toate că minorii nu sunt răspunzători, din punct de vedere penal, înainte să atingă o anumită vârstă (de obicei, paisprezece ani), este justificat, în interesul administrării adecvate a justiției și pentru protecția drepturilor altora, de a-i supune măsurilor

de investigație, cum ar fi interogările de poliție, în cazuri în care există bănuiala bine întemeiată a implicării acestora în activități care ar fi pasibile de pedeapsă, dacă aceștia ar fi fost responsabili, din punct de vedere penal.

Este necesar, desigur, ca interogarea copiilor să se realizeze într-o manieră care să respecte vârsta și susceptibilitatea acestora. Prezenta reclamantă nu a reclamat nicio neregulă cu privire la interogarea de poliție. Aceasta a reclamat doar faptul că a fost reținută, o perioadă scurtă de timp, într-o celulă neîncuiată. Deși nu există nimic care să arate că acest lucru a afectat în mod special reclamanta, Comisia ia în calcul și faptul că reclamanta se aflase în compania altor două colege ...

... această parte a solicitării este, în mod evident, nefondată ...

► **Panovits v. Cipru, 4268/04, 11 decembrie 2008**

84. ... Curtea repetă concluziile sale referitor la o încălcare a drepturilor reclamantului la apărare în etapa procedurilor premergătoare procesului, din cauza faptului că, deși era minor, chestionarea sa s-a efectuat în absența tutorelui și fără ca acesta să fie informat suficient despre dreptul său de a beneficia de reprezentare juridică sau dreptul său de a păstra tăcerea. Curtea menționează că mărturia reclamantului, obținută în circumstanțele de mai sus, constituia un element decisiv al cazului autorității de urmărire penală împotriva sa, care inhiba substanțial perspectivele apărării acestuia la proces și care nu fusese remediat de procedura ulterioară.

85. Curtea menționează că, pe lângă autodenunțarea reclamantului, condamnarea acestuia a fost susținută de a doua sa declarație, în care admitea: că a lovit victima cu piciorul, că fusese implicat într-o luptă serioasă cu victima, că băuse cu victima în seara în care aceasta decedase, precum și că hainele victimei fuseseră acoperite cu nămol în primele ore ale dimineții următoare. Existau, de asemenea, probe medicale care confirmau cauza decesului victimei, ca fiind reprezentată de lovituri multiple și violente. Deși nu este rolul Curții să examineze dacă probele în speță au fost evaluate corect de instanțele naționale, Curtea consideră că decizia de condamnare a fost bazată într-o măsură decisivă pe mărturia reclamantului, coroborată, în mare măsură, cu a doua sa declarație. Aceasta consideră că măsura în care a doua declarație făcută de reclamant a fost afectată de încălcarea dreptului său la apărare din cauza circumstanțelor în care fusese efectuată mărturisirea, nu a fost abordată de instanța de judecată și rămâne neclară. Mai mult decât atât, Curtea observă că, având în vedere acceptarea de Curtea Superioară a primei declarații a reclamantului, se pare, că ar fi fost inutil ca acesta să conteste admisibilitatea celei de-a doua declarații a sa.

86. În lumina considerentelor de mai sus, Curtea concluzionează că a avut loc o încălcare a Articolului 6 din Convenție, din cauza folosirii în proces a autodenunțării reclamantului, obținută în circumstanțe care încălcau dreptul acestuia la un proces corespunzător și, astfel, submina, în mod ireparabil, drepturile sale la apărare.

► **Salduz v. Turcia [MC], 36391/02, 27 noiembrie 2008**

A se vedea INTEROGAREA (Dreptul la asistența din partea unui avocat, p. 171) și PROBATORIUL (Admisibilitatea probelor, Mărturii efectuate fără asistența unui avocat, p. 283) de mai sus.

► **Blokhin v. Rusia [MC], 47152/06, 23 martie 2016**

205. Curtea observă că este incontestabil faptul că reclamantul a fost luat la secția de poliție fără a i se comunica motivul. De asemenea, acesta a trebuit să aștepte un timp, până când a fost chestionat de un agent de poliție. Cu toate acestea, nu există nicio indicație că reclamantul era informat, sub orice formă sau în orice mod, despre dreptul său de a-și contacta bunicul, un profesor, un avocat sau o altă persoană de încredere în această perioadă, care să vină și să-l asiste în cadrul chestionării. Nici nu s-au luat măsuri pentru asigurarea că acesta primea asistență juridică pe durata chestionării. Afirmatia Guvernului, că bunicul reclamantului a fost prezent în cadrul chestionării rămâne nesusținută de probe. Mai mult decât atât, Curtea menționează că în declarația de mărturisire semnată de reclamant trebuie luată în considerare valoarea probatorie ca fiind extrem de îndoielnică, dată fiind vârsta fragedă și starea de sănătate a reclamantului, care nu a menționat în declarație prezența bunicului și declarația nu a fost contrasemnata de acesta. Declarația semnată de bunicul reclamantului, în aceeași zi, putea fi, așa cum susținea reclamantul, semnată ulterior, după chestionarea reclamantului de agentul de poliție, astfel, nedovedind prezența acestuia în timpul chestionării. În acest scop, Curtea menționează că era marcat pe declarația de autodenunțare a reclamantului faptul că acesta fusese informat despre dreptul său de a nu face declarații auto-incriminatoare. Cu toate acestea, documentul respectiv nu menționa că reclamantul fusese informat despre dreptul său de a beneficia de prezența avocatului legal sau a altei persoane în cadrul chestionării, sau că o altă asemenea persoană fusese, într-adevăr, prezentă.

206. Astfel, Curtea consideră ca stabilit faptul că poliția nu a susținut reclamantul în obținerea reprezentării juridice. Reclamantul nici nu a fost informat despre dreptul său de a beneficia de prezența unui avocat sau a bunicului său, sau a unui profesor. Această abordare pasivă adoptată de organele de poliție a fost, clar, insuficientă pentru îndeplinirea obligației pozitive a acestora de a furniza reclamantului, un copil mai mult, suferind de ADHD [hiperactivitate cu deficit de atenție], informațiile necesare care să-i permită acestuia să obțină reprezentare juridică ...

207. Faptul că legea internă nu oferă asistență juridică unui minor cu vârsta sub cea legală pentru răspunderea penală, în momentul interviului de poliție, nu reprezintă un motiv valabil pentru nerespectarea acelei obligații. Curtea a constatat anterior că o restricție sistematică a dreptului de acces la asistență juridică, pe baza prevederilor statutare, sunt suficiente, în sine, pentru a constitui o încălcare a Articolului 6 (a se vedea *Salduz*¹⁸ ...). Mai mult decât atât,

18. A se vedea INTEROGAREA (Dreptul la asistența din partea unui avocat, p. 171) și PROBATORIUL (Admisibilitatea probelor, Mărturii efectuate fără asistența unui avocat, p. 283) de mai sus.

contravine principiilor de bază stabilite în surse internaționale, conform cărora un minor trebuie să beneficieze de asistență juridică sau alt tip de asistență corespunzătoare ...

208. Mai mult decât atât, Curtea consideră că reclamantul s-a simțit intimidat și expus riscurilor, fiind reținut singur la secția de poliție și chestionat într-un mediu nefamiliar. De fapt, acesta și-a retras mărturia imediat, atunci când bunicul său a sosit la secția de poliție și a declarat că acesta era nevinovat. În această privință, Curtea evidențiază că declarația de mărturisire, făcută în absența unui avocat, nu numai că a fost utilizată împotriva reclamantului în cadrul procedurilor, pentru a-l plasa într-un centru de detenție temporară ci, de fapt, a format baza, în combinație cu declarațiile de martor ale lui S. și a mamei acestuia, pentru constatarea de instanțe a faptului că acțiunile acestuia conțineau elemente ale infracțiunii penale de șantaj, astfel, oferind motiv pentru plasarea acestuia în centru.

209. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că absența asistenței juridice pe durata chestionării reclamantului de organele de poliție a afectat în mod iremediabil drepturile de apărare ale acestuia și a subminat echitatea procedurilor per ansamblu ...

210. Prin urmare, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 și 3 (c) din Convenție.

NEDIVULGAREA PROBELOR

A se vedea ACUMULAREA PROBELOR (Păstrarea probelor după finalizarea investigației/urmăririi penale), p. 168 de mai sus.

ASIGURAREA UNUI PROCES ECHITABIL

► *T. v. Regatul Unit [MC], 24724/94, 16 decembrie 1999*

86. Curtea menționează că procesul reclamantului s-a desfășurat timp de peste trei săptămâni, în public, la Curtea de justiție penală. Au fost luate măsuri speciale, având în vedere vârsta fragedă a reclamantului și pentru facilitarea înțelegerii procedurilor de acesta: de exemplu, acestuia i s-a explicat procedura de judecare și a fost dus să vadă sala de ședință în prealabil, iar perioadele de audiere au fost scurtate, astfel încât să nu obosească excesiv inculpații. Cu toate acestea, formalitatea și ritualul Curții de justiție penală trebuie să fi părut, uneori, de neînțeles și intimidantă pentru un copil de unsprezece ani; există dovezi că anumite modificări aduse sălii de ședință, în mod special, boxa înălțată, care trebuia să permită inculpaților să urmărească ceea ce se petrecea, a avut drept efect creșterea stării de disconfort a reclamantului în cadrul procesului, deoarece acesta se simțea expus examinării de presă și de public. Procesul a suscitat un nivel extrem de ridicat de interes din partea presei și a publicului, atât în interiorul cât și în afara sălii de ședință, în măsura în care judecătorul, în concluzia sa, a făcut referire la problemele provocate martorilor prin intensitatea publicității și a cerut juriului să ia în considerare acest aspect, în momentul evaluării probelor ...

87. ...este important de precizat că dr. Vizard a constatat, în raportul său din data de 5 noiembrie 1993, că tulburarea de stres post-traumatic de care suferea reclamantul, în combinație cu lipsa oricărei activități terapeutice de la producerea infracțiunii, limitase capacitatea acestuia de a oferi indicații avocaților săi și de a depune mărturie în apărarea sa, în mod adecvat ... Mai mult decât atât, reclamantul, în memoriul său, declară că, din cauza condițiilor în care a fost ținut la proces, a fost incapabil să urmărească procesul sau să ia decizii în interesul său propriu ...

88. În asemenea circumstanțe, Curtea nu consideră că era suficient, în sensul Articolului 6 §1, faptul că reclamantul a fost reprezentat de avocați competenți și experimentați. Acest caz este diferit de cel al *Stanford*¹⁹ ..., în care Curtea nu a constatat că s-a produs nicio încălcare, prin faptul că învinuitul nu a putut audia unele dintre probele prezentate la proces, având în vedere faptul că apărătorul său, care putea auzi tot ceea ce se spunea și avea posibilitatea de a prelua instrucțiunile clientului său, în orice moment, a ales, din motive tactice, să nu solicite ca învinuitul să fie așezat mai aproape de martori. Aici, cu toate că reprezentanții legali ai reclamantului erau așezați, după cum a declarat Guvernul, „la distanță atât de mică, încât se punea vorba în șoaptă”, este foarte improbabil ca reclamantul să se fi simțit suficient de neînhibat, în tensiunea din sala de ședință și sub controlul public, încât să se consulte cu aceștia în cadrul procesului sau; într-adevăr, că, dată fiind imaturitatea și starea sa emoțională perturbată, acesta ar fi fost capabil, în afara sălii de ședință, să coopereze cu avocații săi și să le ofere acestora informații, în scopul apărării sale.

89. În concluzie, Curtea consideră că reclamantul a fost incapabil să participe, efectiv, la procedura penală împotriva sa și, în consecință, i s-a refuzat audierea corectă, cu încălcarea Articolului 6 §1.

► **S.C. v. Regatul Unit, 60958/00, 15 iunie 2004**

30. ... cu toate că reclamantul a fost judecat în public ... au fost luate măsuri pentru asigurarea că procedura a fost cât mai informală posibil; de exemplu, profesioniștii juridici nu au purtat peruci și robe, iar reclamantului i s-a permis să se așeze lângă asistentul său social. În contradicție cu situația din *T. ... v. Regatul Unit*, ... arestarea și procesul reclamantului nu au făcut subiectul nivelului ridicat de interes din partea publicului, mass-media și animozității, neexistând nicio dovadă că atmosfera din sala de ședință era deosebit de tensionată sau intimidantă ...

32. Curtea consideră demn de menționat, cu toate acestea, că cei doi experți care evaluaseră reclamantul înainte de audiere erau de opinie că acesta avea un nivel intelectual foarte scăzut, pentru vârsta sa ... Dr. Brennan ... a recomandat ca procesul din cadrul Curții să fie explicat cu atenție, într-o manieră corespunzătoare dificultăților de învățare ale reclamantului.

19 . A se vedea INSTANȚA DE JUDECATĂ (Sala de ședință), p. 233 de mai sus.

33. Deși, se pare, că acest lucru a fost făcut, cel puțin, potrivit asistentului social care se afla cu reclamantul la Curtea de justiție penală, relatările precedente din declarația acestuia menționau că „[i]n ciuda eforturilor mele de a-i explica acestuia cum stau lucrurile, [reclamantul] nu a înțeles în ce situație se afla” ... Astfel, reclamantul pare să fi înțeles foarte puțin care era rolul juriului în cadrul procedurilor sau importanța de a lăsa o bună impresie acestuia. Chiar mai surprinzător, acesta nu pare să fi înțeles faptul că risca o pedeapsă privativă de libertate și, chiar odată ce sentința fusese pronunțată și acesta fusese condus în celula de detenție, acesta păruse confuz și se așteptase să poată merge acasă cu tatăl său adoptiv.

34. În lumina acestor probe, Curtea nu poate concluziona că reclamantul era capabil să participe efectiv la judecarea sa, în sensul enunțat în alineatul 29 de mai sus.

35. Curtea consideră că, atunci când se ia decizia pedepsirii unui copil, cum era reclamantul, care riscă să nu poată participa, efectiv, din cauza vârstei sale fragede și a capacității sale intelectuale limitate, prin procedura penală, mai degrabă decât altă formă de soluționare orientată, în principal, către determinarea interesului superior al copilului și cel al comunității, este esențial ca acesta să fie judecat de un tribunal specializat, apt să acorde deplină considerație și să permită măsuri corespunzătoare pentru handicapurile de care suferă acesta și să-și adapteze procedura respectiv.

36. Este adevărat, că nu s-a afirmat, în numele reclamantului, în cadrul procedurilor interne, că acesta era inapt să pledeze. ... Curtea nu este convinsă, cu toate acestea, că în circumstanțele cazului de față, rezultă că reclamantul era capabil să participe efectiv la procesul său, în măsura impusă de Articolul 6 §1 din Convenție.

► **Güveç v. Turcia, 70337/01, 20 ianuarie 2009**

125. Reclamantul ... a fost arestat pe data de 30 septembrie 1995 și, ulterior, pus sub acuzare pentru o infracțiune pentru care singura pedeapsă prevăzută era pedeapsa capitală. În ciuda vârstei foarte fragede a acestuia, legislația aplicabilă la acel moment împiedica reclamantul să-și desfășoare procesul în fața unui tribunal pentru minori ... și să i se desemneze un avocat de Stat ...

126. Acesta nu a fost reprezentat de un avocat până la 18 aprilie 1996, adică la circa șase luni și jumătate după arestare. Deși rămânea în continuare nereprezentat, a fost interogat de organele de poliție, un procuror și un magistrat de gardă, supus rechizitoriului, apoi chestionat de instanța de judecată ...

127. Au fost desfășurate paisprezece audieri în cadrul primului proces și 16 la rejudecare. Reclamantul nu a participat la, cel puțin, 14 dintre acele audieri. Acesta a susținut că neprezentarea sa fusese determinată de probleme de sănătate. Această declarație, susținută de dovezi medicale ..., nu a fost pusă la îndoială de Guvern. Mai mult decât atât, așa cum se indică mai sus, instanța de judecată nu a manifestat preocupare față de absențele reclamantului de la audieri și nu a luat măsuri pentru a asigura participarea acestuia.

128. În aceste circumstanțe, Curtea nu poate considera că reclamantul a fost apt să participe, efectiv, la proces. Mai mult decât atât, din motivele menționate mai jos, Curtea nu consideră că incapacitatea reclamantului de a participa la judecarea sa era compensată de faptul că fusese reprezentat de un avocat, începând cu data de 18 aprilie 1996 ...

129. Avocatul, care a declarat în cadrul celei de-a treia audieri, desfășurată pe data de 18 aprilie 1996, că va reprezenta reclamantul, începând din acel moment, nu a reușit să se prezinte la 17 dintre cele 25 de audieri. De fapt, în cadrul rejudecării, acest avocat a participat la una singură dintre audieri, desfășurată pe data de 18 martie 1999. În cadrul etapelor finale cruciale ale rejudecării din data de 18 martie 1999, până la reprezentarea acestuia de dna Avci, pe data de 10 octombrie 2002 ...

130. În această etapă, Curtea reiterează jurisprudența sa stabilită, conform căreia Statul nu poate fi, în mod normal, considerat răspunzător pentru acțiunile sau deciziile avocatului unei persoane acuzate ..., deoarece desfășurarea apărării este, în mod esențial, o problemă între inculpat și apărătorul acestuia, indiferent dacă este desemnat prin schema de asistență juridică gratuită sau cu finanțare privată ... Cu toate acestea, în caz de omisiune evidentă a avocatului, desemnat potrivit schemei de asistență juridică în oferirea unei reprezentări efective, Articolul 6 §3 (c) din Convenție solicită autorităților naționale să intervină ...

131. În prezenta speță, avocatul care reprezenta reclamantul nu a fost desemnat potrivit schemei de asistență juridică. Cu toate acestea, Curtea consideră că vârsta fragedă a reclamantului, gravitatea infracțiunilor de care acesta era acuzat, acuzațiile aparent contradictorii formulate împotriva acestuia de poliție și un martor al acuzării ..., omisiunea evidentă a acestui avocat în reprezentarea sa în mod adecvat și, în sfârșit, numeroasele sale absențe de la audieri, ar fi trebuit să determine instanța de judecată să considere că reclamantul necesita urgent reprezentare juridică adecvată. Într-adevăr, un învinuit are dreptul să beneficieze de un avocat din oficiu, numit de Curte, „atunci când interesele justiției impun aceasta” ...

132. Curtea a avut în vedere integral procedura penală împotriva reclamantului. Aceasta consideră că neajunsurile evidențiate mai sus, inclusiv, în mod special, lipsa *de facto* a asistenței juridice pentru majoritatea procedurilor, a exacerbato conștințele incapacității reclamantului de a participa efectiv la judecarea sa și a încălcat dreptul acestuia la un proces corespunzător.

133. Astfel, a avut loc o încălcare a Articolului 6 §1 din Convenție, în coroborare cu Articolul 6 §3 (c).

► ***Blokhin v. Rusia* [MC], 47152/06, 23 martie 2016**

217. Curtea a constatat că drepturile reclamantului la apărare erau restricționate într-o măsură incompatibilă cu garanțiile oferite de Articolul 6 din Convenție, din cauza lipsei asistenței juridice pe durata interogării de organele de poliție și negării posibilității de examinare contradictorie a martorilor, ale căror probe împotriva

acestui fuseseră decisive pentru hotărârea instanței interne de plasare a acestuia în centrul de detenție temporară pentru juvenili, timp de treizeci de zile.

218. Cu toate acestea, Curtea consideră important să adauge, după cum a făcut și Camera ..., că restricțiile de mai sus erau determinate de faptul că vârsta reclamantului era sub limita impusă pentru răspunderea penală și, astfel, ieșea din sfera protecției, oferite de garanțiile procedurale prevăzute de Codul de procedură penală ..., în schimb, reclamantului i se aplica Legea privind minorii. Această Lege prevedea măsuri de protecție procedurală semnificativ restricționate ..., întrucât era prevăzută ca legislație de protecție pentru minori. Conform Curții și, de asemenea, după cum menționează Liga Drepturilor Omului, în declarația sa ..., acesta este punctul în care, după cum ilustrează cazul prezent, intenția legislativului de a proteja copiii și a asigura îngrijirea și tratamentul acestora intră în conflict cu realitatea și principiile enunțate în alineatul 196 de mai sus, deoarece copilul este privat de libertate fără a avea drepturile procedurale de a se apăra în mod adecvat împotriva impunerii unei măsuri atât de aspre.

219. În opinia Curții, minorii, a căror dezvoltare cognitivă și emoțională impun, în orice caz, o considerație specială și, mai ales, copiii cu vârsta mai mică decât limita de răspundere penală, merită susținere și asistență pentru protecția drepturilor lor, atunci când sunt aplicate măsuri coercitive în privința lor, deși deghizate în măsuri educaționale. După cum reiese clar din materialele internaționale relevante prezentate Curții ..., acest fapt a fost stabilit în numeroase documente internaționale. De asemenea, a fost evidențiat de terți intervenienți. Astfel, Curtea este convinsă că trebuie implementate măsuri de protecție procedurală adecvate, pentru protecția intereselor superioare și a bunăstării copilului, cu siguranță, atunci când libertatea acestuia este în joc. O concluzie contrară ar însemna punerea copilului într-un dezavantaj clar în comparație cu adulții aflați în aceeași situație. În acest scop, copiii cu dizabilități pot necesita măsuri de protecție adiționale, pentru a asigura protecția suficientă a acestora. Curtea menționează că acest lucru nu înseamnă, totuși, că respectivii copii trebuie expuși unui proces penal de sine stătător; drepturile acestora trebuie securizate într-un cadru adaptat și conform vârstei, potrivit standardelor internaționale, în mod special, Convenției privind drepturile copilului.

A se vedea și **PROBATORIUL** (Admisibilitatea probelor, Mărturii efectuate fără asistența unui avocat), p. 283 de mai sus.

IMPACTUL PROCESULUI DE JUDECARE

► **T. v. Regatul Unit [MC], 24724/94, 16 decembrie 1999**

73. A doua parte a reclamației reclamantului, potrivit Articolului 3, privind procesul, se referă la faptul că procedura penală s-a desfășurat timp de peste trei săptămâni, în public, într-o Curte a Coroanei pentru judecarea adulților, cu formalitatea inerentă și că, după condamnare, s-a permis publicarea numelui acestuia ...

76. Curtea recunoaște că procedurile penale împotriva reclamantului nu erau motivate de nicio intenție din partea autorităților statului de a-l umili sau de a-i provoca suferință. Într-adevăr, au fost luate măsuri speciale pentru modificarea procedurii Curții de justiție penală, în vederea atenuării rigorii unui proces destinat persoanelor adulte, având în vedere vârsta fragedă a inculpaților ...

77. Chiar dacă există probe, potrivit cărora este de așteptat ca proceduri, precum cele aplicate reclamantului, să aibă un efect dăunător asupra unui copil în vârstă de unsprezece ani ..., Curtea consideră că orice proceduri sau cercetări pentru determinarea circumstanțelor actelor comise de V. și reclamantul, dacă asemenea cercetări au fost efectuate public sau privat, însoțite de formalitatea Curții de justiție penală sau, informal, de Tribunalul pentru minori, ar fi provocat reclamantului sentimente de vinovăție, disconfort, anxietate și teamă. Probele dr. Vizard arată că, înainte de începerea procesului, T. prezenta semne ale tulburării de stres post-traumatic, implicând o preocupare constantă pentru evenimentele infracțiunii, un nivel ridicat, generalizat, de anxietate și pattern-uri deficitare de somn și alimentare ... Deși este posibil ca natura publică a procedurilor să fi exacerbât, într-o anumită măsură, aceste sentimente ale reclamantului, Curtea nu este convinsă că trăsăturile specifice ale procesului de judecare, așa cum îi fuseseră aplicate acestuia, au cauzat într-un grad semnificativ suferința, dincolo de cea provocată, în mod inevitabil, de orice încercare a autorităților de a trata cu reclamantul, în urma comiterii de acesta a infracțiunii în discuție ...

78. În concluzie, astfel, Curtea nu consideră că procesul reclamantului a determinat încălcarea Articolului 3 din Convenție.

Lista cauzelor

A

<i>A.D.T. v. Regatul Unit</i> , 35765/97, 31 iulie 2000	6
<i>A.S. v. Finlanda</i> , 40156/07, 28 septembrie 2010	273
<i>A. și alții v. Regatul Unit</i> [MC], 3455/05, 19 februarie 2009	115
<i>A.T. v. Luxemburg</i> , 30460/13, 9 aprilie 2015	179
<i>Aannemersbedrijf Gebroeders Van Leeuwen B.V. v. Olanda</i> (dec.), 32602/96, 25 ianuarie 2000	508
<i>Accardi și alții v. Italia</i> (dec.), 30598/02, 20 ianuarie 2005	208, 278
<i>AEPI SA v. Grecia</i> , 48679/99, 11 aprilie 2002	441
<i>Ahmet Arslan și alții v. Turcia</i> , 41135/98, 23 februarie 2010	6
<i>Akpınar și Altun v. Turcia</i> , 56760/00, 27 februarie 2007	149
<i>Aksoy v. Turcia</i> , 21987/93, 18 decembrie 1996	63
<i>Aleksandr Makarov v. Rusia</i> , 15217/07, 12 martie 2009	78, 80, 83, 85
<i>Aleksandr Zaichenko v. Rusia</i> , 39660/02, 18 februarie 2010	291, 331
<i>Aleksanyan v. Rusia</i> , 46468/06, 22 decembrie 2008	125
<i>Al-Khawaja și Tahery v. Regatul Unit</i> [MC], 26766/05, 15 decembrie 2011	272
<i>Allan v. Regatul Unit</i> , 48539/99, 5 noiembrie 2002	289
<i>Allen v. Regatul Unit</i> [MC], 25424/09, 12 iulie 2013	513
<i>Allen v. Regatul Unit</i> , 18837/06, 30 martie 2010	66, 111
<i>Amirov v. Rusia</i> , 51857/13, 27 noiembrie 2014	82
<i>Andre și alții v. Franța</i> , 18603/03, 24 iulie 2008	143
<i>Antoine v. Regatul Unit</i> (dec.), 62960/00, 13 mai 2003	199
<i>Apostu v. România</i> , 22765/12, 3 februarie 2015	31
<i>Arap Yalgin și alții v. Turcia</i> , 33370/96, 25 septembrie 2001	231
<i>Asenov v. Bulgaria</i> , 42026/98, 15 iulie 2007	101
<i>Ashendon și Jones v. Regatul Unit</i> , 35730/07, 13 septembrie 2011	519
<i>Assanidze v. Georgia</i> [MC], 71503/01, 8 aprilie 2004	424
<i>Assenov v. Bulgaria</i> , 24760/94, 28 octombrie 1998	524
<i>Atanasova v. Bulgaria</i> , 72001/01, 2 octombrie 2008	385

B

<i>B. v. Franța</i> (dec.), 10291/83, 12 mai 1986	405
<i>Baars v. Olanda</i> , 44320/98, 28 octombrie 2003	518
<i>Bäckström și Andersson v. Suedia</i> (dec.), 67930/01, 5 septembrie 2006	455
<i>Balliu v. Albania</i> , 74727/01, 16 iunie 2005	362
<i>Balsyte-Lideikiene v. Lituania</i> , 72596/01, 4 noiembrie 2008	282
<i>Baranowski v. Polonia</i> , 28358/95, 28 martie 2000	102

<i>Barberà, Messegueé și Jabardo v. Spania</i> (Articolul 50), 10588/83, 13 iunie 1994	511
<i>Barberà, Messegueé și Jabardo v. Spania</i> , 10590/83, 6 decembrie 1988	232, 329
<i>Başkaya și Okçuođlu v. Turcia</i> [MC], 23536/94, 8 iulie 1999	421
<i>Bayar și Gürbüz v. Turcia</i> , 37569/06, 27 noiembrie 2012	432
<i>Baytar v. Turcia</i> , 45440/04, 14 octombrie 2014	178
<i>Bédat v. Elveția</i> [MC], 56925/08, 29 martie 2016	32
<i>Beganović v. Croația</i> , 46423/06, 25 iunie 2009	389
<i>Benham v. Regatul Unit</i> , 19380/92, 10 iunie 1996	335
<i>Berger v. Franța</i> , 48221/99, 3 decembrie 2002	387
<i>Blokhin v. Rusia</i> [MC], 47152/06, 23 martie 2016	530, 534
<i>Bogumil v. Portugalia</i> , 35228/03, 7 octombrie 2008	345
<i>Böhmer v. Germania</i> , 37568/97, 3 octombrie 2002	422
<i>Boicenco v. Moldova</i> , 41088/05, 11 iulie 2006	71, 85
<i>Bonazzi v. Italia</i> (dec.), 7975/77, 13 decembrie 1978	443
<i>Boner și Maxwell v. Regatul Unit</i> , 18711/91, 28 octombrie 1994	468
<i>Bönisch v. Austria</i> , 8658/79, 6 mai 1985	276, 277
<i>Bonnechaux v. Elveția</i> (rap.), 8224/78, 5 decembrie 1979	86, 88
<i>Bonzi v. Elveția</i> (dec.), 7854/77, 12 iulie 1978	349
<i>Borgers v. Belgia</i> , 12005/86, 30 octombrie 1991	444, 465
<i>Botka și Paya v. Austria</i> (dec.), 15882/89, 29 martie 1993	150
<i>Botmehși Alami v. Regatul Unit</i> , 15187/03, 7 iunie 2007	467
<i>Bouamar v. Belgia</i> , 9106/80, 29 februarie 1988	525
<i>Bouyid v. Belgia</i> [MC], 23380/09, 28 septembrie 2015	187
<i>Brandstetter v. Austria</i> , 11170/84, 28 august 1991	277, 458
<i>Brennan v. Regatul Unit</i> , 39846/98, 16 octombrie 2001	298
<i>Brogan și alții v. Regatul Unit</i> , 11209/84, 29 noiembrie 1988	44, 62
<i>Brozicek v. Italia</i> , 10964/84, 19 decembrie 1989	190
<i>Brusco v. Franța</i> , 1466/07, 14 octombrie 2010	166
<i>Buck v. Germania</i> , 41604/98, 28 aprilie 2005	139
<i>Bykov v. Rusia</i> [MC], 4378/02, 10 martie 2009	75, 155, 290, 297
<i>Buzadji v. Republica Moldova</i> [MC], 23755/07, 5 iulie 2016	73, 93
<i>Bujnita v. Moldova</i> , 36492/02, 16 ianuarie 2007	488

C

<i>C. G. v. Regatul Unit</i> , 43373/98, 19 decembrie 2001	225
<i>Caballero v. Regatul Unit</i> [MC], 32819/96, 8 februarie 2000	85, 503
<i>Caldas Ramirez de Arrellano v. Spania</i> (dec.), 68874/01, 28 ianuarie 2003	500
<i>Calvelli și Ciglio v. Italia</i> [MC], 32967/96, 17 ianuarie 2002	388

<i>Campbell și Fell v. Regatul Unit</i> , 7819/77, 28 iunie 1984	242
<i>Capeau v. Belgia</i> , 42914/98, 13 ianuarie 2005	247, 505
<i>Castraveț v. Moldova</i> , 23393/05, 13 martie 2007	109
<i>Celejewski v. Polonia</i> , 17584/04, 4 mai 2006	108
<i>Cemalettin Canli v. Turcia</i> , 22427/04, 18 noiembrie 2008	428
<i>Chesnay v. Franța</i> , 56588/00, 12 octombrie 2004	388
<i>Chitayev și Chitayev v. Rusia</i> , 59334/00, 18 ianuarie 2007	504
<i>Chmelíř v. Republica Cehă</i> , 64935/01, 7 iunie 2005	445
<i>Chraidi v. Germania</i> , 65655/01, 26 octombrie 2006	130, 133
<i>Ciancimino v. Italia</i> (dec.), 12541/86, 27 mai 1991	94
<i>Cleve v. Germania</i> , 48144/09, 15 ianuarie 2015	425
<i>Cobzaru v. România</i> , 48254/99, 26 iulie 2007	25
<i>Coëme v. Belgia</i> , 32492/96, 22 iunie 2000	208, 376
<i>Colozza v. Italia</i> , 9024/80, 12 februarie 1985	395
<i>Čonka v. Belgia</i> , 51564/99, 5 februarie 2002	59
<i>Constantinescu v. România</i> , 28871/95, 27 iunie 2000	369
<i>Contrada v. Italia</i> , 27143/95, 24 august 1998	130
<i>Cooper v. Regatul Unit</i> [MC], 48843/99, 16 decembrie 2003	231
<i>Corcuff v. Franța</i> , 16290/04, 4 octombrie 2007	229
<i>Cordova v. Italia</i> (No. 1), 40877/98, 30 ianuarie 2003	384
<i>Cornelis v. Olanda</i> (dec.), 994/03, 25 mai 2004	274
<i>Correia de Matos v. Portugalia</i> (dec.), 48188/99, 15 noiembrie 2001	328
<i>Cottin v. Belgia</i> , 48386/99, 2 iunie 2005	282
<i>Coutant v. Franța</i> (dec.), 17155/03, 24 ianuarie 2008	359
<i>Craxi v. Italia</i> (Nr. 2), 25337/94, 17 iulie 2003	239, 429
<i>Craxi v. Italia</i> , 34896/97, 5 decembrie 2002	31, 227, 370
<i>Creangă v. România</i> [MC], 29226/03, 23 februarie 2012	41, 42
<i>Croissant v. Germania</i> , 13611/88, 25 septembrie 1992	338, 340, 363
<i>Cuscani v. Regatul Unit</i> , 32771/96, 24 septembrie 2002	374
<i>Czekalla v. Portugalia</i> , 38830/97, 10 octombrie 2002	472

D

<i>D.M.T. și D.K.I. v. Bulgaria</i> , 29476/06, 24 iulie 2012	37, 457
<i>D.P. v. Franța</i> , 53971/00, 10 februarie 2004	446
<i>Dabrowski v. Polonia</i> , 18235/02, 19 decembrie 2006	244
<i>Daktaras v. Lituania</i> , 42095/98, 10 octombrie 2000	27, 444
<i>Dalan v. Turcia</i> , 38585/97, 7 iunie 2005	55
<i>Dallos v. Ungaria</i> , 29082/95, 1 martie 2001	454
<i>Danev v. Bulgaria</i> , 941/05, 2 septembrie 2010	506
<i>Daud v. Portugalia</i> , 22600/93, 21 aprilie 1998	343
<i>De Salvador Torres v. Spania</i> , 21525/93, 24 octombrie 1996	311

<i>Değerli şi alții v. Turcia</i> , 18242/02, 5 februarie 2008	134
<i>Dembukov v. Bulgaria</i> , 68020/01, 28 februarie 2008	400
<i>Demicoli v. Malta</i> , 13057/87, 27 august 1991	218
<i>Demiray v. Turcia</i> , 27308/95, 21 noiembrie 2000	151
<i>Destrehem v. Franța</i> , 56651/00, 18 mai 2004	464
<i>Dicle şi Sadak v. Turcia</i> , 48621/07, 16 iunie 2015	491
<i>Didier v. Franța (dec.)</i> , 58188/00, 27 august 2002	207, 443
<i>Dikme v. Turcia</i> , 20869/92, 11 iulie 2000	58, 60
<i>Dimitrova şi alții v. Bulgaria</i> , 44862/04, 27 ianuarie 2011	22
<i>Dogmoch v. Germania (dec.)</i> , 26315/03, 8 septembrie 2006	39
<i>Donohoe v. Irlanda</i> , 19165/08, 12 decembrie 2013	304
<i>Doorson v. Olanda</i> , 20524/92, 26 martie 1996	258
<i>Dorado Baúlde v. Spania (dec.)</i> , 23486/12, 1 septembrie 2015	431
<i>Dvorski v. Croația [MC]</i> , 25703/11, 20 octombrie 2015	177, 300
<i>Dzieciak v. Polonia</i> , 77766/01, 9 decembrie 2008	125

E

<i>Edwards şi Lewis v. Regatul Unit [MC]</i> , 39647/98, 27 octombrie 2004	326
<i>Egmez v. Cipru</i> , 30873/96, 21 decembrie 2000	104
<i>Ekeberg şi alții v. Norvegia</i> , 11106/04, 31 iulie 2007	215
<i>El Haski v. Belgia</i> , 649/08, 25 septembrie 2012	284
<i>Elçi şi alții v. Turcia</i> , 23145/93, 13 noiembrie 2003	68, 183
<i>Eliazer v. Olanda</i> , 38055/97, 16 octombrie 2001	439
<i>Emrullah Karagöz v. Turcia</i> , 78027/01, 8 noiembrie 2005	44
<i>Engel şi alții v. Olanda (Articolul 50)</i> , 5100/71, 23 noiembrie 1976	508
<i>Ensslin, Baader şi Raspe v. Republica Federală Germania (dec.)</i> , 7572/76, 8 iulie 1978	340, 366
<i>Erdem v. Germania</i> , 38321/97, 5 iulie 2001	118
<i>Erdoğan Yağiz v. Turcia</i> , 27473/02, 6 martie 2007	55
<i>Ergin v. Turcia (nr. 6)</i> , 47533/99, 4 mai 2006	230
<i>Erkapić v. Croația</i> , 51198/08, 25 aprilie 2013	275
<i>Ernst şi alții v. Belgia</i> , 33400/96, 15 iulie 2003	238, 381
<i>Ezeh şi Connors v. Regatul Unit [MC]</i> , 39665/98, 9 octombrie 2003	13

F

<i>Fahriye Çalışkan v. Turcia</i> , 40516/98, 2 octombrie 2007	56
<i>Falk v. Olanda (dec.)</i> , 66273/01, 19 octombrie 2004	252
<i>Farhi v. Franța</i> , 17070/05, 16 ianuarie 2007	228
<i>Fedorov şi Fedorova v. Rusia</i> , 31008/02, 13 octombrie 2005	94
<i>Fedotov v. Rusia</i> , 5140/02, 25 octombrie 2005	508

<i>Ferrari-Bravo v. Italia</i> (dec.), 9627/81, 14 martie 1984	316
<i>Findlay v. Regatul Unit</i> , 22107/93, 25 februarie 1997	230
<i>Fodale v. Italia</i> , 70148/01, 1 iunie 2006	109
<i>Foucher v. Franța</i> , 22209/93, 18 martie 1997	323
<i>Fox, Campbell și Hartley v. Regatul Unit</i> , 12244/86, 30 august 1990	47, 58
<i>Fruni v. Slovacia</i> , 8014/07, 21 iunie 2011	210
<i>Funke v. Franța</i> , 10828/84, 25 februarie 1993	138, 160

G

<i>G.B. v. Franța</i> , 44069/98, 2 octombrie 2001	278
<i>Gäfgen v. Germania</i> [GC], 22978/05, 1 iunie 2010	7
<i>Gäfgen v. Germania</i> [MC], 22978/05, 1 iunie 2010	185, 286
<i>Gagliano Giorgi v. Italia</i> , 23563/07, 6 martie 2012	133
<i>Galstyan v. Armenia</i> , 26986/03, 15 noiembrie 2007	318, 329, 331, 435
<i>Gatt v. Malta</i> , 28221/08, 27 iulie 2010	90
<i>Gea Catalán v. Spania</i> , 19160/91, 10 februarie 1995	311
<i>Geerings v. Olanda</i> , 30810/03, 1 martie 2007	422
<i>Gelli v. Italia</i> , 37752/97, 19 octombrie 1999	495
<i>Georgios Papageorgiou v. Grecia</i> , 59506/00, 9 mai 2003	369
<i>Giulia Manzoni v. Italia</i> , 19218/91, 1 iulie 1997	133
<i>Göç v. Turcia</i> [MC], 36590/97, 11 iulie 2002	459, 507
<i>Gorodnichev v. Rusia</i> , 52058/99, 24 mai 2007	377
<i>Gorou v. Grecia</i> (No. 2) [MC], 12686/03, 20 martie 2009	386
<i>Gradinar v. Moldova</i> , 7170/02, 8 aprilie 2008	410
<i>Grauslys v. Lituania</i> , 36743/97, 10 octombrie 2000	103
<i>Grauzinis v. Lituania</i> , 37975/97, 10 octombrie 2000	110
<i>Grifhorst v. Franța</i> , 28336/02, 26 februarie 2009	7
<i>Guisset v. Franța</i> , 33933/96, 26 septembrie 2000	424
<i>Gurepka v. Ucraina</i> , 61406/00, 6 septembrie 2005	435
<i>Gusinskiy v. Rusia</i> , 70276/01, 19 mai 2004	71
<i>Gutsanovi v. Bulgaria</i> , 34529/10, 15 octombrie 2013	53
<i>Güveç v. Turcia</i> , 70337/01, 20 ianuarie 2009	346, 526, 533

H

<i>H. B. v. Elveția</i> , 26899/95, 5 aprilie 2001	59, 61
<i>H. și J. v. Olanda</i> (dec.), 978/09, 13 noiembrie 2014	291
<i>Haas v. Germania</i> (dec.), 73047/01, 17 noiembrie 2005	303
<i>Hadjianastassiou v. Grecia</i> , 12945/87, 16 decembrie 1992	407
<i>Hajiyev v. Azerbaidjan</i> , 5548/03, 16 noiembrie 2006	431
<i>Hanzevacki v. Croația</i> , 17182/07, 16 aprilie 2009	346

<i>Harutyunyan v. Armenia</i> , 36549/03, 28 iunie 2007	283
<i>Hauschildt v. Danemarca</i> (dec.), 10486/83, 9 octombrie 1986	274
<i>Heaney și McGuinness v. Irlanda</i> , 34720/97, 21 decembrie 2000	180
<i>Hendriks v. Olanda</i> (dec.), 44829/98, 5 martie 2002	493
<i>Henryk Urban și Ryszard Urban v. Polonia</i> , 23614/08, 30 noiembrie 2010	211
<i>Herczegfalvy v. Austria</i> , 10533/83, 24 septembrie 1992	103
<i>Hermi v. Italia</i> [MC], 18114/02, 18 octombrie 2006	239, 452, 472, 478, 480
<i>Hibbert v. Olanda</i> (dec.), 38087/97, 26 ianuarie 1999	505
<i>Hristovi v. Bulgaria</i> , 42697/05, 11 octombrie 2011	7
<i>Hulki Güneş v. Turcia</i> , 28490/95, 19 iunie 2003	283
<i>Hummatov v. Azerbaidjan</i> , 9852/03, 29 noiembrie 2007	238, 480
<i>Husain v. Italia</i> (dec.), 18913/03, 24 februarie 2005	375, 462

I

<i>I.A. v. Franța</i> , 28213/95, 23 septembrie 1998	79, 84
<i>I.I. v. Bulgaria</i> , 44082/98, 9 iunie 2005	115
<i>Ibrahim și alții v. Regatul Unit</i> [MC], 50541/08, 13 septembrie 2016	175
<i>Ichin și alții v. Ucraina</i> , 28189/04, 21 decembrie 2010	523
<i>Idalov v. Rusia</i> [MC], 5826/03, 22 mai 2012	112, 368, 499
<i>Identoba și alții v. Georgia</i> , 73235/12, 12 mai 2015	26
<i>Ignatov v. Ucraina</i> , 40583/15, 15 decembrie 2016	75
<i>Ilașcu și alții v. Moldova și Rusia</i> [MC], 48787/99, 8 iulie 2004	207, 421
<i>İletmiş v. Turcia</i> , 29871/96, 6 decembrie 2005	97
<i>Ilgar Mammadov v. Azerbaidjan</i> , 15172/13, 22 mai 2014	50
<i>Ilijkov v. Bulgaria</i> , 33977/96, 26 iulie 2001	106
<i>Imakayeva v. Rusia</i> , 7615/02, 9 noiembrie 2006	141
<i>İpek și alții v. Turcia</i> , 17019/02, 3 februarie 2009	50, 524
<i>Isyar v. Bulgaria</i> , 391/03, 20 noiembrie 2008	375
<i>Ivanciuc v. România</i> (dec.), 18624/03, 8 septembrie 2005	482
<i>Iwańczuk v. Polonia</i> , 25196/94, 15 noiembrie 2001	89

J

<i>Jager v. Olanda</i> (dec.), 39195/98, 14 martie 2000	184
<i>Jalloh v. Germania</i> [MC], 54810/00, 11 iulie 2006	148, 256, 285, 290
<i>Jankovic v. Croația</i> , 38478/05, 5 martie 2009	379
<i>Jėčius v. Lituania</i> , 34578/97, 31 iulie 2000	71
<i>Jemeljanovs v. Letonia</i> , 37364/05, 6 octombrie 2016	330, 333, 347, 465
<i>John Murray v. Regatul Unit</i> , 18731/91, 8 februarie 1996	171, 250
<i>July și SARL Liberation v. Franța</i> , 20893/03, 14 februarie 2007	34
<i>Jussila v. Finlanda</i> [MC], 73053/01, 23 noiembrie 2006	17

K

<i>K. v. Franța (dec.)</i> , 10210/82, 7 decembrie 1983	374
<i>K.-F. v. Germania</i> , 25629/94, 27 noiembrie 1997	48
<i>Kamasinski v. Austria</i> , 9783/82, 19 decembrie 1989	373, 375
<i>Kandzhov v. Bulgaria</i> , 68294/01, 6 noiembrie 2004	63
<i>Kandzhov v. Bulgaria</i> , 68294/01, 6 noiembrie 2008	49
<i>Kapetanios v. Grecia</i> , 3453/12, 30 aprilie 2015	427
<i>Kaprykowski v. Polonia</i> , 23052/05, 3 februarie 2009	126
<i>Karakaş și Yeşilimak v. Turcia</i> , 43925/98, 28 iunie 2005	28
<i>Karaman v. Germania</i> , 17103/10, 27 februarie 2014	247
<i>Karatas și Sari v. Franța</i> , 38396/97, 16 mai 2002	439
<i>Karelin v. Rusia</i> , 926/08, 20 septembrie 2016	449
<i>Kart v. Turcia [MC]</i> , 8917/05, 3 decembrie 2009	194
<i>Kashlev v. Estonia</i> , 22574/08, 26 aprilie 2016	478, 486
<i>Kasparov și alții v. Rusia</i> , 21613/07, 3 octombrie 2013	371
<i>Kauczor v. Polonia</i> , 45219/06, 3 februarie 2009	80
<i>Kaya v. Turcia</i> , 22729/93, 19 februarie 1998	21
<i>Keegan v. Regatul Unit</i> , 28867/03, 18 iulie 2006	140
<i>Khalfaoui v. Franța</i> , 34791/97, 14 decembrie 1999	438
<i>Khan v. Regatul Unit</i> , 35394/97, 12 mai 2000	296
<i>Kharchenko v. Ucraina</i> , 40107/02, 10 februarie 2011	86
<i>Khodorkovskiy și Lebedev v. Rusia</i> , 11082/06, 25 iulie 2013	279, 320, 353, 355, 357, 462
<i>Khuzhin și alții v. Rusia</i> , 13470/02, 23 octombrie 2008	29
<i>König v. Slovacia</i> , 39753/98, 20 ianuarie 2004	100
<i>Konstantin Stefanov v. Bulgaria</i> , 35399/05, 27 octombrie 2015	362
<i>Kopp v. Elveția</i> , 23224/94, 25 martie 1998	152
<i>Korbely v. Ungaria [GC]</i> , 9174/02, 19 septembrie 2008	6
<i>Koster v. Olanda</i> , 12843/87, 28 noiembrie 1991	62
<i>Kotiy v. Ucraina</i> , 28718/09, 5 martie 2015	42, 95
<i>Kovyazin și alții v. Rusia</i> , 13008/13, 17 septembrie 2015	76
<i>Krakolinig v. Austria (dec.)</i> , 33992/07, 10 mai 2012	194
<i>Krasniki v. Republica Cehă</i> , 51277/99, 28 februarie 2006	258
<i>Kremzow v. Austria</i> , 12350/86, 21 septembrie 1993	486
<i>Kristiansen v. Norvegia</i> , 1176/10, 17 decembrie 2015	223
<i>Krivoshapkin v. Rusia</i> , 42224/02, 27 ianuarie 2011	219
<i>Krombach v. Franța</i> , 29731/96, 13 februarie 2001	397, 434
<i>Kucera v. Slovacia</i> , 48666/99, 17 iulie 2007	121
<i>Kudla v. Polonia [MC]</i> , 30210/96, 26 octombrie 2000	500
<i>Kurt v. Turcia</i> , 24276/94, 25 mai 1998	67
<i>Kyprianou v. Cipru [MC]</i> , 73797/01, 15 decembrie 2005	218, 221, 358

L

<i>L. M. v. Italia</i> , 60033/00, 8 februarie 2005	138
<i>Labita v. Italia</i> [MC], 26772/95, 6 aprilie 2000	118, 128, 131, 132
<i>Ladent v. Polonia</i> , 11036/03, 18 martie 2008	135
<i>Lagutin și alții v. Rusia</i> , 6228/09, 24 aprilie 2014	294
<i>Lamanna v. Austria</i> , 28923/95, 10 iulie 2001	242
<i>Laska și Lika v. Albania</i> , 12315/04, 20 aprilie 2010	137
<i>Lavents v. Letonia</i> , 58442/00, 28 noiembrie 2002	226
<i>Lavrechov v. Republica Cehă</i> , 57404/08, 20 iunie 2013	91
<i>Lenskaya v. Rusia</i> , 28730/03, 29 ianuarie 2009	487
<i>Lešník v. Slovacia</i> , 35640/97, 11 martie 2003	34
<i>Letellier v. Franța</i> , 12369/86, 26 iunie 1991	72, 87, 101
<i>Leutscher v. Olanda</i> , 17314/90, 26 martie 1996	517
<i>Lhermitte v. Belgia</i> [MC], 34238/09, 29 noiembrie 2016	416
<i>Ligue du Monde Islamique și Organisation Islamique Mondiale du Secours Islamique v. Franța</i> , 36497/05, 15 ianuarie 2009	382
<i>Lindon, Otchakovsky-Laurens și July v. Franța</i> [MC], 21279/02, 22 octombrie 2007	219, 446
<i>Lisica v. Croația</i> , 20100/06, 25 februarie 2010	295
<i>Lüdi v. Elveția</i> , 12433/86, 15 iunie 1992	152, 157
<i>Luedicke v. Republica Federală Germania</i> (dec.), 6210/73, 28 noiembrie 1978	375
<i>Lutsenko v. Ucraina</i> , 6492/11, 3 iulie 2012	44, 52, 77, 81
<i>Lyons și alții v. Regatul Unit</i> (dec.), 15227/03, 8 iulie 2003	489

M

<i>M.C. v. Bulgaria</i> , 39272/98, 4 decembrie 2003	21
<i>M.N. și alții v. San Marino</i> , 28005/12, 7 iulie 2015	146
<i>M.S. v. Finlanda</i> , 46601/99, 22 martie 2005	466
<i>M. v. Franța</i> (dec.), 10147/82, 4 octombrie 1984	240
<i>Makhfi v. Franța</i> , 59335/00, 19 octombrie 2004	317
<i>Maktouf și Damjanović v. Bosnia și Herțegovina</i> [MC], 2312/08, 18 iulie 2013	212
<i>Mamedova v. Rusia</i> , 7064/05, 1 iunie 2006	65, 74, 76, 78, 102, 110, 129
<i>Mammadov (Jalaloglu) v. Azerbaidjan</i> , 34445/04, 11 ianuarie 2007	184
<i>Mancini v. Italia</i> , 44955/98, 2 august 2001	92
<i>Mangouras v. Spania</i> , 12050/04, 8 ianuarie 2009	89
<i>Marcello Viola v. Italia</i> , 45106/04, 5 octombrie 2006	479
<i>Marguš v. Croația</i> [MC], 4455/10, 27 mai 2014	217
<i>Mariani v. Franța</i> , 43640/98, 31 martie 2005	396
<i>Marpa Zeeland B.V. și Metal Welding B.V. v. Olanda</i> , 46300/99, 9 noiembrie 2004	442

<i>Masson și Van Zon v. Olanda</i> , 15346/89, 28 septembrie 1995	517
<i>Mattei v. Franța</i> , 34043/02, 19 decembrie 2006	457
<i>Mattoccia v. Italia</i> , 23969/94, 25 iulie 2000	312
<i>Matveyev v. Rusia</i> , 26601/02, 3 iulie 2008	512
<i>Matyjek v. Polonia</i> (dec.), 38184/03, 30 mai 2006	15
<i>Mayzit v. Rusia</i> , 63378/00, 20 ianuarie 2005	342
<i>McFarlane v. Irlanda</i> [MC], 31333/06, 10 septembrie 2010	497
<i>McKay v. Regatul Unit</i> [MC], 543/03, 3 octombrie 2006	66, 72
<i>Medenica v. Elveția</i> , 20491/92, 14 iunie 2001	398
<i>Medvedyev și alții v. Franța</i> [MC], 3394/03, 29 martie 2010	65
<i>Meftah și alții v. Franța</i> [MC], 32911/96, 26 iulie 2002	470
<i>Melin v. Franța</i> , 12914/87, 22 iunie 1993	460
<i>Menesheva v. Rusia</i> , 59261/00, 9 martie 2006	183
<i>Menet v. Franța</i> , 39553/02, 14 iunie 2005	383
<i>Miailhe v. Franța</i> (Nr. 2), 18978/91, 26 septembrie 1996	295, 323
<i>Mikhaylova v. Rusia</i> , 46998/08, 19 noiembrie 2015	336
<i>Mikolajová v. Slovacia</i> , 4479/03, 18 ianuarie 2011	198
<i>Miliniene v. Lituania</i> , 74355/01, 24 iunie 2008	158, 294
<i>Miroux v. Franța</i> , 73529/01, 26 septembrie 2006	314
<i>Mirilashvili v. Rusia</i> , 6293/04, 11 decembrie 2008	327
<i>Mitrov v. „fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei”</i> , 45959/09, 2 iunie 2016	224
<i>Moiseyev v. Rusia</i> , 62936/00, 9 octombrie 2008 ...	73, 116, 232, 319, 323, 350, 352
<i>Mooren v. Germania</i> [MC], 11364/03, 9 iulie 2009	104
<i>Morby v. Luxemburg</i> (dec.), 27156/02, 13 noiembrie 2002	501
<i>Morice v. Franța</i> [MC], 29369/10, 23 aprilie 2015	361, 447
<i>Morris v. Regatul Unit</i> , 38784/97, 26 februarie 2002	348, 363
<i>Muller v. Franța</i> , 21802/93, 17 martie 1997	83, 131
<i>Murat Vural v. Turcia</i> , 9540/07, 21 octombrie 2014	7
<i>Murray v. Regatul Unit</i> , 14310/88, 28 octombrie 1994	47, 53, 59
<i>Muršić v. Croația</i> [GC], 7334/13, 20 octombrie 2016	7
<i>Mustafa (Abu Hamza) v. Regatul Unit</i> (dec.), 31411/07, 18 ianuarie 2011	193
<i>Myummyun v. Bulgaria</i> , 67258/13, 3 noiembrie 2015	190

N

<i>N. C. v. Italia</i> [MC], 24952/94, 18 decembrie 2002	503
<i>N. v. Republica Federală Germania</i> (dec.), 9132/80, 16 decembrie 1982	129
<i>Nachova și alții v. Bulgaria</i> [MC], 43577/98, 6 iulie 2005	55
<i>Nart v. Turcia</i> , 20817/04, 6 mai 2008	526
<i>Natsvlishvili și Togonidze v. Georgia</i> , 9043/05, 29 aprilie 2014	54, 191, 437
<i>Natunen v. Finlanda</i> , 21022/04, 31 martie 2009	324

<i>Navalnyy și Ofitserov v. Rusia</i> , 46632/13, 23 februarie 2016	248, 411
<i>Navalnyy și Yashin v. Rusia</i> , 76204/11, 4 decembrie 2014	45, 68, 372
<i>Nerattini v. Grecia</i> , 43529/07, 18 decembrie 2008	83
<i>News Verlags GmnH & CoKG v. Austria</i> , 31457/96, 11 ianuarie 2000	244
<i>Nikitin v. Rusia</i> , 50178/99, 20 iulie 2004	487
<i>Nikolov v. Bulgaria</i> , 38884/97, 30 ianuarie 2003	99
<i>Nikolova v. Bulgaria</i> [MC], 31195/96, 25 martie 1999	61, 102
<i>Nikula v. Finlanda</i> , 31611/96, 21 martie 2002	357, 360
<i>Ninn-Hansen v. Danemarca</i> (dec.), 28972/95, 18 mai 1999	308, 367
<i>Nortier v. Olanda</i> , 13924/88, 24 august 1993	213

O

<i>O'Donnell v. Regatul Unit</i> , 16667/10, 7 aprilie 2015	253
<i>O. v. Norvegia</i> , 29327/95, 11 februarie 2003	509
<i>Oberschlick v. Austria</i> , 11662/85, 23 mai 1991	444
<i>Öcalan v. Turcia</i> [MC], 46221/99, 12 mai 2005	43, 100, 349
<i>Ognyan Asenov v. Bulgaria</i> , 38157/04, 17 februarie 2011	339
<i>Ohlen v. Danemarca</i> , 63214/00, 24 februarie 2005	500
<i>Okkali v. Turcia</i> , 52067/99, 17 ianuarie 2006	7
<i>Osu v. Italia</i> , 36534/97, 11 iulie 2002	440
<i>Osváth v. Ungaria</i> , 20723/02, 5 iulie 2005	107
<i>Oyston v. Regatul Unit</i> (dec.), 42011/98, 22 ianuarie 2002	463
<i>O'Halloran și Francis v. Regatul Unit</i> [MC], 15809/02, 29 iunie 2007	163

P

<i>P.G. și J.H. v. Regatul Unit</i> , 44787/98, 25 septembrie 2001	153, 162, 290, 326
<i>P.L. v. Franța</i> , 21503/93, 2 aprilie 1997	132
<i>Padin Gestoso v. Spania</i> (dec.), 39519/98, 8 decembrie 1998	189, 259, 316
<i>Panovits v. Cipru</i> , 4268/04, 11 decembrie 2008	172, 364, 529
<i>Panteleyenکو v. Ucraina</i> , 11901/02, 29 iunie 2006	146, 167, 420
<i>Papon v. Franța</i> (dec.), 54210/00, 15 noiembrie 2001	227, 228
<i>Parris v. Cipru</i> (dec.), 56354/00, 4 iulie 2002	309
<i>Patsouris v. Grecia</i> , 44062/05, 8 ianuarie 2009	436
<i>Paul și Audrey Edwards v. Regatul Unit</i> , 46477/99, 14 martie 2002	124
<i>Peers v. Grecia</i> , 28524/95, 19 aprilie 2001	117
<i>Peev v. Bulgaria</i> , 64209/01, 26 iulie 2007	142
<i>Pelissier și Sassi v. Franța</i> [MC], 25444/94, 25 martie 1999	454
<i>Perez v. Franța</i> [MC], 47287/99, 12 februarie 2004	379
<i>Perica Oreb v. Croația</i> , 20824/09, 31 octombrie 2013	84
<i>Perlala v. Grecia</i> , 17721/04, 22 februarie 2007	474
<i>Perna v. Italia</i> [MC], 48898/99, 6 mai 2003	370

<i>Perry v. Regatul Unit</i> (dec.), 63737/00, 26 septembrie 2002	297
<i>Perry v. Regatul Unit</i> , 63737/00, 17 iulie 2003	154
<i>Peter Armstrong v. Regatul Unit</i> , 65282/09, 9 decembrie 2014	221
<i>Pham Hoang v. Franța</i> , 13191/87, 25 septembrie 1992	250
<i>Pichugin v. Rusia</i> , 38623/03, 23 octombrie 2012	240, 259
<i>Pinto Coelho v. Portugalia</i> (nr. 2), 48718/11, 22 martie 2016	245
<i>Piruzyan v. Armenia</i> , 33376/07, 26 iunie 2012	77
<i>Ploski v. Polonia</i> , 26761/95, 12 noiembrie 2002	120
<i>Poitrimol v. Franța</i> , 14032/88, 23 noiembrie 1993	473
<i>Popov v. Rusia</i> , 26853/04, 13 iulie 2006	370
<i>Portmann v. Elveția</i> , 38455/06, 11 octombrie 2011	57
<i>Posokhov v. Rusia</i> , 63486/00, 4 martie 2003	208
<i>Prehn v. Germania</i> (dec.), 40451/06, 24 august 2010	342
<i>Pretto și alții v. Italia</i> , 7984/77, 8 decembrie 1983	482
<i>Puig Panella v. Spania</i> , 1483/02, 25 aprilie 2006	509
<i>Pullar v. Regatul Unit</i> , 22399/93, 10 iunie 1996	220
<i>Punzelt v. Republica Cehă</i> , 31315/96, 25 aprilie 2000	88, 132

Q

<i>Quaranta v. Elveția</i> , 12744/87, 24 mai 1991	334
--	-----

R

<i>R.M.D. v. Elveția</i> , 19800/92, 26 septembrie 1997	100
<i>R. v. Regatul Unit</i> (dec.), 33506/05, 4 ianuarie 2007	19, 194, 202
<i>Radio France v. Franța</i> , 53984/00, 30 martie 2004	252
<i>Raimondo v. Italia</i> , 12954/87, 22 februarie 1994	39, 98
<i>Ramanauskas v. Lituania</i> [MC], 74420/01, 5 februarie 2008	157, 293
<i>Ramishvili și Kokhraidze v. Georgia</i> , 1704/06, 27 ianuarie 2009	113
<i>Ramsahai și alții v. Olanda</i> [MC], 52391/99, 15 mai 2007	21, 384
<i>Raninen v. Finlanda</i> , 20972/92, 16 decembrie 1997	42, 56
<i>Reichman v. Franța</i> , 50147/11, 12 iulie 2016	441
<i>Reinhardt și Slimane-Kaid v. Franța</i> , 23043/93, 31 martie 1998	459
<i>Reinprecht v. Austria</i> , 67175/01, 15 noiembrie 2005	113
<i>Ribitsch v. Austria</i> , 18896/91, 4 decembrie 1995	184
<i>Riepan v. Austria</i> , 35115/97, 14 noiembrie 2000	237
<i>Ringvold v. Norvegia</i> , 34964/97, 11 februarie 2003	426
<i>Roemen și Schmit v. Luxemburg</i> , 51772/99, 25 februarie 2003	139
<i>Roman Zakharov v. Rusia</i> [MC], 47143/06, 4 decembrie 2015	152
<i>Ross v. Regatul Unit</i> (dec.), 11396/85, 11 decembrie 1986	431
<i>Rowe și Davis v. Regatul Unit</i> [MC], 28901/95, 16 februarie 2000	325
<i>Rudnichenko v. Ucraina</i> , 2775/07, 11 iulie 2013	217, 258

<i>Ruslan Yakovenko v. Ucraina</i> , 5425/11, 4 iunie 2015	437
<i>Rybacki v. Polonia</i> , 52479/99, 13 ianuarie 2009	351

S

<i>S.C. v. Regatul Unit</i> , 60958/00, 15 iunie 2004	532
<i>S. și Marper v. Regatul Unit</i> [MC], 30562/04, 4 decembrie 2008	168
<i>S. v. Republica Federală Germania</i> (dec.), 8945/80, 13 decembrie 1983	308
<i>Saadi v. Regatul Unit</i> [MC], 13229/03, 29 ianuarie 2008	60
<i>Sadak și alții v. Turcia</i> (Nr. 1), 29900/96, 17 iulie 2001	313
<i>Sadak v. Turcia</i> , 25142/94, 8 aprilie 2004	69
<i>Sakhnovskiy v. Rusia</i> [MC], 21272/03, 2 noiembrie 2010	332, 354, 473
<i>Sakik și alții v. Turcia</i> , 23878/94, 26 noiembrie 1997	503
<i>Sakit Zahidov v. Azerbaidjan</i> , 51164/07, 12 noiembrie 2015	145, 410
<i>Salduz v. Turcia</i> [MC], 36391/02, 27 noiembrie 2008	171, 299, 530
<i>Salov v. Ucraina</i> , 65518/01, 6 septembrie 2005	19, 209, 409
<i>Samoila și Cionca v. România</i> , 33065/03, 4 martie 2008	107, 377
<i>Sanader v. Croația</i> , 66408/12, 12 februarie 2015	402
<i>Sannino v. Italia</i> , 30961/03, 27 aprilie 2006	344
<i>Sanoma Uitgevers B.V. v. Olanda</i> [MC], 38224/03, 14 septembrie 2010	165
<i>Satik și alții v. Turcia</i> , 31866/96, 10 octombrie 2000	128
<i>Saunders v. Regatul Unit</i> , 19187/91, 17 decembrie 1996	254
<i>Scavuzzo-Hager v. Elveția</i> , 41773/98, 7 februarie 2006	57
<i>Schaal v. Luxemburg</i> , 51773/99, 18 februarie 2003	38
<i>Schatschaschwili v. Germania</i> [MC], 9154/10, 15 decembrie 2015	261
<i>Schmid v. Austria</i> (dec.), 10670/83, 9 iulie 1985	96
<i>Schmid-Laffer v. Elveția</i> , 41269/08, 16 iunie 2015	182
<i>Schumacher v. Luxemburg</i> , 63286/00, 25 noiembrie 2000	493
<i>Seckerson și Times Newspapers Limited v. Regatul Unit</i> (dec.), 32844/10, 24 ianuarie 2012	246
<i>Sejdovic v. Italia</i> [MC], 56581/00, 1 martie 2006	399, 489
<i>Sekanina v. Austria</i> , 13126/87, 25 august 1993	504
<i>Selçuk și Asker v. Turcia</i> , 23184/94, 24 aprilie 1998	148
<i>Selmouni v. Franța</i> [GC], 25803/94, 28 iulie 1999	8
<i>Selmouni v. Franța</i> [MC], 25803/94, 28 iulie 1999	182
<i>Serghey Zolotukhin v. Rusia</i> [MC], 14939/03, 10 februarie 2009	418
<i>Serves v. Franța</i> , 20225/92, 20 octombrie 1997	161
<i>Shannon v. Regatul Unit</i> , 6563/03, 4 octombrie 2005	254
<i>Sher și alții v. Regatul Unit</i> , 5201/11, 20 octombrie 2015	105, 144
<i>Shilyayev v. Rusia</i> , 9647/02, 6 octombrie 2005	512
<i>Shimovolos v. Rusia</i> , 30194/09, 21 iunie 2011	41, 51

<i>Shvydka v. Ucraina</i> , 17888/12, 30 octombrie 2014	484
<i>Sibgatullin v. Rusia</i> , 32165/02, 23 aprilie 2009	453
<i>Sigurþór Arnarsson v. Islanda</i> , 44671/98, 15 iulie 2003	476
<i>Simons v. Belgia</i> (dec.), 71407/10, 28 august 2012	72
<i>Smirnov v. Rusia</i> , 71362/01, 7 iunie 2007	141
<i>Smirnova și Smirnova v. Rusia</i> (dec.), 46133/99, 3 octombrie 2002	203
<i>Söderman v. Suedia</i> [GC], 5786/08, 12 noiembrie 2013	7
<i>Sofri și alții v. Italia</i> (dec.), 37235/97, 27 mai 2003	226, 365
<i>Somogyi v. Italia</i> , 67972/01, 18 mai 2004	396
<i>Sotiropoulou v. Grecia</i> (dec.), 40225/02, 18 ianuarie 2007	119
<i>Sottani v. Italia</i> (dec.), 26775/02, 24 februarie 2005	383
<i>Sprotte v. Germania</i> (dec.), 72438/01, 17 noiembrie 2005	204
<i>Stanford v. Regatul Unit</i> , 16757/90, 23 februarie 1994	233
<i>Stepuleac v. Moldova</i> , 8207/06, 6 noiembrie 2007	48
<i>Stoianova și Nedelcu v. România</i> , 77517/01, 4 august 2005	201, 494
<i>Stoichkov v. Bulgaria</i> , 9808/02, 24 martie 2005	399
<i>Storbråten v. Norvegia</i> (dec.), 12277/04, 1 februarie 2007	17
<i>Suominen v. Finlanda</i> , 37801/97, 1 iulie 2003	408
<i>Sutter v. Elveția</i> (dec.), 8209/78, 1 martie 1979	209
<i>Sutter v. Elveția</i> , 8209/78, 22 februarie 1984	241

T

<i>T. v. Regatul Unit</i> [MC], 24724/94, 16 decembrie 1999	531, 535
<i>T.W. v. Malta</i> , 25644/94 [MC], 25 aprilie 1999	60, 66
<i>Talat Tunç v. Turcia</i> , 32432/96, 27 martie 2007	335
<i>Taliadorou și Stylianou v. Cipru</i> , 39627/05, 16 octombrie 2008	511
<i>Tanribilir v. Turcia</i> , 21422/93, 16 noiembrie 2000	124
<i>Tarasov v. Ucraina</i> , 17416/03, 31 octombrie 2013	173
<i>Taxquet v. Belgia</i> [MC], 926/05, 16 noiembrie 2010	407, 414
<i>Tejedor García v. Spania</i> , 25420/94, 16 decembrie 1997	203
<i>Telfner v. Austria</i> , 33501/96, 20 martie 2001	251
<i>Tendam v. Spania</i> , 25720/05, 13 iulie 2010	169
<i>Tierce și alții v. San Marino</i> , 24954/94, 25 iulie 2000	214, 476
<i>Tirado Ortiz și Lozano Martin v. Spania</i> (dec.), 43486/98, 22 iunie 1999	162
<i>Tomasi v. Franța</i> , 12850/87, 27 august 1992	67, 388
<i>Turbylev v. Rusia</i> , 4722/09, 6 octombrie 2015	174, 288
<i>Turyev v. Rusia</i> , 20758/04, 11 octombrie 2016	30
<i>Twalib v. Grecia</i> , 24294/94, 9 iunie 1998	468
<i>Tymoshenko v. Ucraina</i> , 49872/11, 30 aprilie 2013	76

U

Uzun v. Germania, 35623/05, 2 septembrie 2010 155

V

Vacher v. Franța, 20368/92, 17 decembrie 1996 451
Vachev v. Bulgaria, 42987/98, 8 iulie 2004 62, 93, 496
Vamvakas v. Grecia, 2870/11, 9 aprilie 2015 473
Van Anraat v. Olanda (dec.), 65389/09, 6 iulie 2010 485
Van der Ven v. Olanda, 50901/99, 4 februarie 2003 117, 121
Van Geyseghe v. Belgia [MC], 26103/95, 21 ianuarie 1999 397
Van Vondel v. Olanda (dec.), 38258/03, 23 martie 2006 180
Van Vondel v. Olanda, 38258/03, 25 octombrie 2007 154
Varnas v. Lituania, 42615/06, 9 iulie 2013 122
Vassis și alții v. Franța, 62736/09, 27 iunie 2013 64
Vaudelle v. Franța, 35683/97, 30 ianuarie 2001 312, 316
Vayıç v. Turcia, 18078/02, 20 iunie 2006 494
Vera Fernández-Huidobro v. Spania, 74181/01, 6 ianuarie 2010 27
Verdu v. Spania, 43432/02, 5 februarie 2007 460
Veselov și alții v. Rusia, 23200/10, 2 octombrie 2012 158
Vidal v. Belgia, 12351/86, 22 aprilie 1992 464
Vinter și alții v. Regatul Unit [GC], 66069/09, 9 iulie 2013 7
Virabyan v. Armenia, 40094/05, 2 octombrie 2012 197
Volkov și Adamskiy v. Rusia, 7614/09, 26 martie 2015 159, 469
Voskuil v. Olanda, 64752/01, 22 noiembrie 2007 165

W

W. v. Elveția (dec.), 9022/80, 13 iulie 1983 343
W. v. Elveția, 14379/88, 26 ianuarie 1993 77, 79, 88, 129, 360
Weh v. Austria, 38544/97, 8 aprilie 2004 163
Whitfield și alții v. Regatul Unit, 46387/99, 12 aprilie 2005 210
Wieser v. Austria, 2293/03, 22 februarie 2007 56
Withey v. Regatul Unit (dec.), 59493/00, 26 august 2003 200
Wloch v. Polonia, 27785/95, 19 octombrie 2000 108
Wolfmeyer v. Austria, 5263/03, 26 mai 2005 521
Worm v. Austria, 22714/93, 29 august 1997 243
Worwa v. Polonia, 26624/95, 27 noiembrie 2003 151
Wynen v. Belgia, 32576/96, 5 noiembrie 2002 452, 465

X

<i>X. și Y. v. Austria</i> (dec.), 7909/74, 12 octombrie 1978	364
<i>X. și Y. v. Republica Federală Germania</i> (dec.), 8744/79, 2 martie 1983	276
<i>X. v. Austria</i> (dec.), 6185/73, 29 mai 1975	373
<i>X. v. Olanda</i> (dec.), 8239/78, 4 decembrie 1978	149
<i>X. v. Regatul Unit</i> (dec.), 7306/75, 6 octombrie 1976	308
<i>X. v. Regatul Unit</i> (dec.), 8231/78, 6 martie 1982	316
<i>X. v. Regatul Unit</i> (dec.), 8295/78, 9 octombrie 1978	340
<i>X. v. Republica Federală Germania</i> (dec.), 8414/78, 4 iulie 1979	303
<i>X. v. Republica Federală Germania</i> (dec.), 8819/79, 19 martie 1981	528

Y

<i>Y. B. și alții v. Turcia</i> , 48173/99, 28 octombrie 2004	29
<i>Y. v. Slovenia</i> , 41107/10, 28 mai 2015	390
<i>Yağci și Sargin v. Turcia</i> , 16419/90, 8 iunie 1995	495
<i>Yaremenko v. Ucraina</i> , 32092/02, 12 iunie 2008	172, 181
<i>Yaroslav Belousov v. Rusia</i> , 2653/13, 4 octombrie 2016	234
<i>Yasar Kemal Gökçeli v. Turcia</i> , 27215/95, 4 martie 2003	39

Z

<i>Z. v. Finlanda</i> , 22009/93, 25 februarie 1997	160, 167, 243, 429
<i>Zana v. Turcia</i> , 18954/91, 25 noiembrie 1997	366
<i>Zandbergs v. Letonia</i> , 71092/01, 20 decembrie 2011	129
<i>Zaytsev v. Rusia</i> , 22644/02, 16 noiembrie 2006	453
<i>Zdravko Stanev v. Bulgaria</i> , 32238/04, 6 noiembrie 2012	335
<i>Zherebin v. Rusia</i> , 51445/09, martie 2016	87
<i>Zhuk v. Ucraina</i> , 45783/05, 21 octombrie 2010	475
<i>Zoon v. Olanda</i> , 29202/95, 7 decembrie 2000	461

Cuprins

INTRODUCERE	5
CAPITOLUL 1 – ACUZAȚIA PENALĂ	13
CAPITOLUL 2 – INVESTIGAȚIA	21
Obligația desfășurării unei investigații complete și eficiente	21
Imparțialitatea	27
Declarații în mass-media	28
Păstrarea confidențialității	31
Criticarea funcționarilor publici	34
CAPITOLUL 3 – MĂSURILE PREVENTIVE	37
Restricția la încadrarea în muncă	37
Suspendarea accesului parental	38
Sechestrarea de bunuri	39
CAPITOLUL 4 – REȚINEREA ȘI DETENȚIA	41
Manifestarea	41
Legalitatea	42
Condiția privind bănuiala rezonabilă	47
Prevenirea comiterii unei infracțiuni	51
Circumstanțele și uz de forță	53
Obligația de motivare	58
Prima înfățișare în fața judecătorului	60
Obligația de a justifica custodia	67
Condiții și rele tratamente	67
Contactul cu mediul exterior	69
CAPITOLUL 5 – ARESTAREA PREVENTIVĂ	71
Baza legală	71
Justificarea	72
Obligația de a ține cont de starea de sănătate a deținutului	86
Aplicarea măsurilor alternative	87
Revizuirea caracterului legal	100
Condițiile detenției	115
Durata	129
CAPITOLUL 6 – ACUMULAREA PROBELOR	137
Identificarea suspectului	137
Percheziția și confiscarea	138
Examinarea cadavrului, inclusiv autopsia	149

Examenul psihiatric	150
Cercetarea la locul faptei cu asistența directă a suspectului	151
Interceptarea comunicărilor	152
Supravegherea audio și video	153
Supravegherea prin GPS	155
Agenții sub acoperire	157
Obligația furnizării de informații	160
Obligații de confidențialitate cu privire la probele colectate	167
Păstrarea probelor după finalizarea investigației/urmăririi penale	168
Răspunderea pentru pierderi sau daune ale obiectelor confiscate	169
CAPITOLUL 7 – INTEROGAREA	171
Dreptul la asistență din partea unui avocat	171
Disponibilitatea unui interpret	178
Accesul la dosarul cauzei	179
Dreptul de a păstra tăcerea	180
Metodele ilegale	182
CAPITOLUL 8 – PUNEREA SUB ACUZARE, ACORDUL DE RECUNOAȘTERE ȘI ÎNCETAREA PROCEDURII	189
Punerea sub acuzare	189
Acordul de recunoaștere	191
Încetarea procedurii penale	193
CAPITOLUL 9 – INSTANȚA DE JUDECĂTĂ	207
Terminologia	207
Stabilirea prin lege	207
Independența	209
Imparțialitatea	213
Egalitatea armelor	229
Tribunalele militare	230
Tribunale de securitate a statului și pentru situații de urgență	231
Schimbarea componenței	232
Sala de ședință	233
CAPITOLUL 10 – ȘEDINȚA PUBLICĂ	237
Conținutul	237
Restricțiile, inclusiv renunțarea	238
Pronunțarea hotărârii judecătorești	241
Restricții de publicitate	243
CAPITOLUL 11– PROBATORIUL	247
Sarcina probei	247
Martorii	258
Martorii experți	276
Admisibilitatea probelor	283
CAPITOLUL 12 – APĂRAREA	311
Notificarea acuzației	311
Citarea	316

Timpul și facilitățile adecvate	316
Divulgarea probelor acuzării	323
Disponibilitatea probelor	365
Capacitatea inculpatului de a fi audiat și de a prezenta probe	366
Dreptul la un interpret	373
Necesitatea unei proceduri prescrise	376
Prezentarea unui învinuit în instanță	377
CAPITOLUL 13 – DREPTURILE VICTIMELOR	379
Lipsa dreptului la urmărirea penală privată	379
Restricțiile în alăturarea acuzării ca parte civilă	381
Posibilitatea participării la investigație	383
Încetarea urmăririi și achitarea ca determinare a unui drept civil	384
Restricționarea participării la proceduri	387
Nedivulgarea probelor prezentate	388
Tergiversarea excesivă	388
Protecția pe durata interogatoriului contradictoriu	390
CAPITOLUL 14 – JUDECAREA PROCESULUI IN ABSENTIA	395
Renunțarea la dreptul de participare	395
Reprezentarea juridică	397
Necesitatea rejudecării	398
Absența de la pronunțarea sentinței	405
CAPITOLUL 15 – HOTĂRÂREA JUDECĂTOREASCĂ	407
Condamnarea	407
Încetarea urmăririi	420
Sentința	421
Achitarea	424
Accesul la dosarele judiciare	429
CAPITOLUL 16 – APELUL	431
Conformitatea cu Articolul 6	431
Dreptul în temeiul Protocolului Nr. 7, Articolul 2	434
Refuzul	438
Organul judiciar	443
Imparțialitatea	443
Numirea ședinței	451
Recalificarea acuzației	454
Necomunicarea observațiilor	458
Timpul și facilitățile adecvate	460
Admisibilitatea probelor noi	463
Omisiunea examinării martorilor	464
Egalitatea armelor	465
Reprezentarea juridică	468
Prezența învinuitului	475
Ședința publică	480
Pronunțarea hotărârii judecătorești	482

Necesitatea hotărârii preliminare	482
Examinarea cu întârziere	484
Adecvarea motivelor	485
Scopul hotărârii	486
CAPITOLUL 17 – REDESCHIDERA PROCEDURILOR	487
Revizuirea cerută de autoritatea de urmărire penală	487
Cea mai adecvată formă de redresare	489
Lipsa obligativității conformării cu hotărârea Curții Europene	489
Descrierea persoanei supuse rejudecării	491
CAPITOLUL 18 – JUDECAREA CAUZEI ÎNTR-UN TERMEN REZONABIL	493
Determinarea perioadei	493
Considerente relevante pentru constatarea unei încălcări	495
Asigurarea unei căi de atac eficiente	500
CAPITOLUL 19 – COMPENSAȚII ȘI COSTURI	503
Compensarea	503
Condamnarea pe nedrept	511
Rambursarea cheltuielilor	517
CAPITOLUL 20 – PROBLEME REFERITOARE LA COPII	523
Arestul și detenția	523
Controlul judiciar al arestării	524
Arestarea preventivă	524
Interogarea	528
Nedivulgarea probelor	531
Asigurarea unui proces echitabil	531
Impactul procesului de judecare	535
LISTA CAUZELOR	537

Acest manual, elaborat de Direcția implementarea drepturilor omului la nivel național a Directoratului general drepturile omului și supremația legii, este un instrument practic pentru profesioniștii din domeniul juridic din statele membre ale Consiliului Europei, care doresc să-și consolideze capacitățile în aplicarea Convenției europene a drepturilor omului și jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în activitatea de zi cu zi.

Sunteți interesați de instruire în domeniul drepturilor omului pentru juriști? Vă rugăm să vizitați pagina web a Programului european pentru instruirea juriștilor în domeniul drepturilor omului (HELP).

www.coe.int/help

www.coe.int/nationalimplementation

RON

www.coe.int

Consiliul Europei este principala organizație în domeniul drepturilor omului de pe continent. Ea cuprinde 47 de state membre, inclusiv toate statele membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un tratat conceput în scopul protejării drepturilor omului, democrației și statului de drept. Curtea Europeană a Drepturilor Omului supraveghează implementarea Convenției în statele membre.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE